

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatně; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

Roztřídění dětských povah.

Dej mi, synu můj, srdce své: a oči tvé ať ostríhají cest mých.“ (Příslaví 23, 26.) — „Bláznovství je přivázáno k srdci pacholete, ale metla kázně vyžene je.“ (Příslaví 22, 15.) — Ve slovech těchto, které Duch svatý před 3000 lety pronesl ústy Šalomouna krále, spočívá veškeré tajemství pedagogiky všech věků, kteréž vrcholí v těchto dvou kardinálních pravdách: a) *Výchova dětská dodělá se jenom tehda trvalého úspěchu*, propůjčí-li chovanec učiteli *svobodnou vůli* svou: „dej mi, synu můj, srdce své.“ — b) *Vůle chovancova bývá obyčejně velmi vrtkavá*: „bláznovství je přivázáno k srdci pacholete.“

Pravdu v odstavci b) obsaženou pronášejí rodičové moderní způsobem poněkud jiným! „*Člověk se v těch dětech nevyzná* — Bůh sám ví, co v tom hochu vězí!“ — tak a podobně vyznívají stesky přčetných rodičů, kteří o budoucnost svých dítek jsou v pravdě starostlivi, odhalující slovy těmi mimovolně roušku s grandiosního divadla, na němž se odehrává drama, jež sluje: „*Morální vývoj člověka!*“ Jeviště samo skytá v přemnohých případech obraz bludiště, kam žádná nit Ariadny nevede, bludiště, nad jehož neproniknutelnými taji sami rodičové malomyslně hlavy svěsí, žalující: „*To sám Pán Bůh ví, co v tom hochu vězí!*“ Nuže, když ani ti, kteří dítěti život dali, neprohlédnou ledví a srdce jeho, kterak má toho dovésti učitel při výchově hromadné za 3—4 hodiny vyučování denního?

A přece bez znalosti duše žákovy, při nejmenším aspoň v hlavních rysech, nemůže býti o nějaké racionelní výchově ani řeči! Neboť, možno-li snad, aby kterýkoliv zahradník s prospěchem pěstoval bylinu, o níž mu neznámo jest, má-li ráda stín aneb světlo, teplo aneb chlad, vlhko aneb sucho? k tomu ovšem podotknouti dlužno, že povahy žákovské nenechají se nastrkati do šablonových příhrádek, anať v tomto ohledu panuje co možná nejbohatší *individualisace* typu lidského, v níž zároveň zřítí lze známku *důstojnosti lidské*, následkem čehož stává se přehledná klasifikace povah dětských dle *dělidel vnitřních* téměř nemožnou; nezbyvá tudíž jiného než snaha, učiniti v chaosu nejrozmanitějších povah dětských jakýs takýs pořádek z prvu pomocí *dělidel zevnějších*! Tu pak lze veškeré chovance dle pokynu slavného biskupa-vychovatele *Dupanloupa* vřaditi do následu-

jících skupin: 1. *Povahy záhadné*, 2. *Povahy křivě posuzované*, 3. *Povahy*, o jichž nápravu hlavní činitel výchovy, — rodičové, — buď jen málo, anebo pranic se nestarají.

1. *Povahy záhadné*. Optimistický Viktor Hugo napsal kdesi: „Prohlédněte člověka a uzříte pravdu. Vrzte písek, po němž davy krácejí, do žhoucího plamene — a obdržíte křišťál, kterým Galilei a Newton objeví nové světy na nebesku!“

Prohlédněte člověka! V tom právě vězí hlavní obtíž! Kdyby vychovateli bylo možno sestoupiti do tůně duše chovancovy a do podrobná seznati jeho psychický aparát, — ó pak by bylo snadno býti vychovatelem! — „Prohlédněte člověka,“ — dí básník skrz růžové sklo na svět se dívající. Myslitel prvního řádu, Jean Paul, naproti tomu dí: „Leider sind drei Dinge schwer zu finden und zu geben; einen Charakter haben — einen zeichnen — einen errathen.“ (Levana pag. 51.) Vizme příklady ze síní školních!

Hluboké ticho, v jedné školní světnici panující jest pojednou přerušeno cinkotem většího peníze, jež chlapec jeden na zem byl upustil. Mezi tím co hošík s tváří zarudlou pro peníz se shýbá, vyšvihne se do povětří na dvacet rukou a sbor nedočkavých zpravodajů jme se žalovati: „N. ukradl zlatník doma mamince!“¹⁾ Učitel pozve na druhý den matku do školy, kde ubohá s pláčem vypravuje, kterak pozoruje, že se jí doma peníze ztrácejí. Ale více než utrpená ztráta bolí ji vědomí, že její syn je *zlodějem*! Žák zloděj! Každému známo jest, že předhůzka podobná zůstane lpěti na dítěti po celý jeho budoucí život! — Malý „zloděj“, byv vzat na paškál, jak se říká, přiznal se s pláčem ke všemu. A kam peníze dal? — Za první zlatník nakoupil pamlsků, jimiž *podělil celou třídu*; druhý proměnil, a drobnou minci potaji nastrkal spolužákům do kapes, již předem raduje se, jaké jim způsobí překvapení. Co se třetího zlatníku týká, vypadl mu týž z ruky, když sobě právě lámal hlavu, jaké nové překvapení by svým soudruhům připravit měl. Tedy „zloděj z dobročinnosti“, který zbloudil s pravé cesty, poněvadž mu doposavad byla neznáma zásada: „Non licet facere malum, ut eveniat bonum!“ — Nenapadne ovšem nikomu čin zmíněný *vymlouvat*, ano příkázání „Nepokradeš“ zajisté v celém rozsahu hochovi známo bylo; ale *omluvy* a *opatrného* s sebou *zacházení* chlapec zmíněný rozhodně zasluhuje, nemá-li se zatvrditi v srdci svém! — Jiný příklad!

Děvče ze zámožné, řádné rodiny bylo přistiženo doma při krádeži peněz. Rodiče nad tímto objevem jsou celí zoufalí, neboť byli uvykli považovati dcerušku za výkvět ctností veškerých! Při výslechu ubohá dívka přiznala se, že již několik zlatých rodičům ukradla a odvedla spolužákyni N., jakožto splátku za — kružítko, které jí byla z neopatrnosti porouchala. Kružítko ono prý stojí 10 zl. (!) a tolik musí zaplatiti, jinak starší bratr majetnice kružítko si na ni počíhá a ji nemilosrdně „nařeže“. Tedy vyděračství in optima forma! — Je-li ubohé děvče vskutku „zlodějkou“ v potupném toho slova smyslu? — Ale ještě zajímavější případy byly pozorovány!

Na jedné škole vídeňské dostávali chlapci nemajetných rodičů výmínečně psací sešity zdarma. Na to se však poznenáhla spolehli, tak že sami žáci z rodin lepších přicházivali do školy pravidelně bez sešitů. Jelikož školní fond na takovou velikomyslnost nestačil, prohlásila školní zpráva kategoricky: Od nynějška obdrží

¹⁾ Jest nám dobře povědomo že *takový* způsob hlášení přičí se školní kázni a jsme ujištěni, že dotyčný učitel s tím nesouhlasil a dítky napomenul. *Pozn. spis.*

každý chudý žák tři sešity zdarma, ale čtvrtý si musí koupiti sám. Avšak ani to nespomohlo! Jakmile byl třetí sešit popsán, neměli chudí žáci na čem psát. Učitel nakázal zmíněným žákům, aby doma řekli o peníze a koupili si čtvrtý sešit — nadarmo! Den po dni mýjel a učitel shledal, že napomínání jeho nic neprospívá. Nad tím se také velice rozlítostnil a kladl dotýčným žákům svůj příkaz ještě jednou na srdce. A ejhle! Přání jeho se vyplnilo! Nazejtří byli všichni žáci, i ti nejchudší, opatřeni novými sešity. V tom ňuká někdo na dveře a do třídy vstoupí matka jednoho žáka, téměř bez dechu a jme se žalovat na svého chlapce, že jí včera uzmul peníze! Vinník se přiznal, dokládaje na vysvětlenou, že mu *bylo pana učitele líto*, že tak musí žebrotit o ty sešity a proto že ukradl matce peníze, aby mohl koupiti sešity sám! ¹⁾

A proto ne každé dítě, které doma krade, je již zlodějem, ne každé dítě, které zde onde lži se dopustí, jest eo ipso lhářem! „Bývá-li dítě při lži přistiženo,“ dí *Jean Paul*, „tu dlužno nejdřív přesvědčiti se, zdali máme co činiti se zjevem osamělým, aneb máme-li před sebou lháře habituelního! Lež pouze symptomatická, které se žák dopustí z bázně na příklad, anebo z hrlosti, aneb z lásky k soudruhům, po přísném prvním napomenutí obyčejně přestane. Jinak se to má s *prolhaností* vrozenou, proti níž je vychovatel malomocný. Té sprostí se pacient pouze *sebevýchovou*, když totiž ostatní činitelé životní, mravně jej tak povznésti dovedou, že neřest jeho jemu samému se zprotiví.“

Vůbec možno říci, že známé heslo: „Summa puero debetur reverentia“, není nikde tak na svém místě, jako vůči *povahám záhadným*! Zde třeba se míti velice na pozoru! Zkušený pedagog Siegert dí ve svém spise: „Problematische Kindesnaturen“: „Běda dítěti, stojí-li pod vládou některého pedagogického Alexandra, jenž k dokázání svého božského původu násilně rozetne gordický uzel, v němž sbíhají se životní žilky povah záhadných! Pustá otupělost, šílenství aneb vražedná smrt číhají při tom ve stínu surového násilí, aby ubohé dítě zapředly do příšerných sítí svých! A proto! Trpělivost, obezřelost, sebevládu! Záhadné povahy dětské jsou křehké zboží, které velmi snadno se rozbije!“ (Příště dále)

Staré a nové myšlenky o charakteru.

Podává Klement Markrab.

† Jestliž známa starověká pověst o labyrintu aneb bludišti na ostrově Kretě. Mocný král kretský Minos vystavěl rozsáhlou budovu s nescíslnými sem tam se rozbíhajícími chodbami a choval v tomto domě potvoru, jíž bylo jméno Minotaurus. Tato potvora odpolou člověk a odpolou býk, vyžadovala za kořist jinochy a panny. Následkem nešťastné války, kterou vedli s Minem Atheňané, byli donuceni tito k poplatku velmi ponižujícímu: museli dávat pro Minotaura každý devátý rok sedm jinochů a sedm panen.

Když nastala doba třetího poplatku, přihlásil se za dobrovolnou oběť syn krále athénské Theus a připlul s ostatní mládeží na ostrov Kretu. Zde učinil známost s dcerou královou Ariadnou a použil této známosti k vysvobození Athe

¹⁾ Schule und Haus, XII. Jahrg. 1895.

ňanů od nadlidského poplatku. Theseus vzal meč a zabil Minotaura. Prve však, nežli to mohl kdo zpozorovati, vymotal se z bludiště pomocí vlákna, jež byla Ariadne jedním koncem u vchodu bludiště uvázala, druhým pak Theseovi do ruky dala. --

Když jsme se probírali četnými rozpravami novověkých mudrců a vychovatelů o charakteru, bylo nám jako v nějakém bludišti: našli jsme takové množství různých myšlének o jediném předmětu, že jsme byli rádi vyváznuvše z té směsice a motanice pomocí vlákna moudré Ariadny — víry křesťanské. Kdyby nebylo tohoto vlákna, ani bychom se nebyli pustili do vážné rozpravy o charakteru. Ale sledovavše toto vlákno, vyvázli jsme šťastně na světlo denní. Výsledek práce naší jest, že podáváme tuto, jak jsme již označili svrchu, *staré a nové myšlenky o charakteru*. Co dosud na různých nám přístupných místech o charakteru napsáno, podrobili jsme kritice, protřbili, oddělili zrní od plev, a sestavili na základě tomto novou časovou rozpravu o charakteru.

Rozprava tato bude obsahovati tři hlavní částky: I. *pojem charakteru*, II. *vývoj charakteru*, III. *působení školy ve vývoj charakteru*.

I. Pojem charakteru.

O charakteru napsány ve všech literaturách úvahy, články, přednášky i celé knihy. Tážeš-li se však, co jest charakter, nenalezneš nikde uspokojující odpovědi. Jestliť způsobem novověkých spisovatelů, že o mnohém předmětu široce se rozepisují, anižby měli o předmětu tom řádný pojem a pojem tento svým čtenářům vyložili. Není tomu dávno, co se dal kýsi spisovatel do řešení „dnešní otázky mravní“ a seImkrát průběhem svého pojednání předložil si otázku, co jest mravnost, ale po sedmé vyznal, že o podstatě mravnosti ničeho neví¹⁾. — Právili tedy někteří²⁾, že charakter jest nejdokonalejší útvar duševního vývoje, že jest to dílo umělecké, že jest to ideál a pod. chtějí tím říci: My tušíme, co charakter jest, ale nemáme o něm jasného pojmu. Neboť jest patrné, že výrazy jejich jsou příliš obecné a nevyjadřují podstatu charakteru.

Pokusíme se tedy, bychom vyvinuli řádným způsobem pojem charakteru. Především dlužno lišiti *pojem logický* a *pojem psychický*. *Logický pojem* jest to, čím si představujeme některou osobu neb věc ve všech okolnostech, vždy a všude; *psychický pojem* naproti tomu jest to, čím si představujeme některou osobu nebo věc v některých zvláštních okolnostech. Z toho plyne, že logický pojem o některé osobě neb věci jest vždy jenom jeden, psychických však pojmů že může býti nescíslné množství, protože různí lidé různých věků různě smýšlejí. Čím více psychický pojem blíží se logickému, tím jest správnější³⁾. — Rozumí se samo sebou, že, píšíce o charakteru, nemůžeme se spokojiti tím neb oním pojmem psychickým, ale že se musíme domáhati pojmu logického jakožto jedině správného.

¹⁾ Viz „Vlast“ r. X. str. 944.

²⁾ G. A. Lindnera „Všeobecné vychovatelství“ str. 53. — Josefa Durdíka „Psychologie pro školu“ str. 195. — L. Habricha „Über Charakterbildung“ ve „Zweites Jahrbuch des kath. Lehrerverbandes Deutschlands“. August 1891 — Ende 1892., str. 149.

³⁾ Viz G. A. Lindnera „Encyklopädisches Handbuch der Erziehungskunde mit besonderer Berücksichtigung des Volksschulwesens“. Vydání II. a III. ve Vídni a v Lipsku r. 1884 str. 975.

Prve, nežli přikročíme k výměru logického pojmu charakteru, musíme vymeziti rozsah tohoto pojmu. *Karakter* (z řeckého χαρακτήρ a toto z χαρασσω, což značí rýti, raziti) *vůbec aneb v nejširším smyslu slova* znamená souhrn vlastností, které některé osobě neb věci výhradně náležejí, a kterými se liší od jiných osob neb věcí. *V užším smyslu* jest charakter souhrn vlastností duševních, které náležejí některému člověku, a kterými se liší on od ostatních lidí; tedy tolik co osobní ráz, osobní povaha. *Ve smyslu ještě užším* znamená charakter onen duševní stav, ve kterém člověk, vytknuv sobě jisté souhlasné zásady mravní z přesvědčení samočinně a samostatně, dle těchto zásad stále a vytrvale jedná. Jsou-li tyto mravní zásady špatné, jest i charakter špatný; pakli jsou dobré, jest charakter dobrý, charakter mravný, povaha šlechetná, charakter κατ' ἐξοχήν, charakter *ve smyslu nejuzší, nejvlastnější, nejkrásnější*.

Jestli tedy charakter ve smyslu nejuzší, nejvlastnější a nejkrásnější onen duševní stav, ve kterém člověk, vytknuv sobě jisté dobré a souhlasné zásady mravní z přesvědčení samočinně a samostatně, dle těchto zásad stále a vytrvale jedná.

Chtíce psáti o charakteru jedině v tomto smyslu, musíme dokázati, že výměr námi podaný jest logicky správný a tudíž i jedině oprávněný. Jak se tvoří výměr pojmu? Lindner ⁴⁾ praví: „Vymysli věci, které s předmětem vyměřenu býti majícím jednoho jsou rodu (druhu), a zkoumej, v čem všechny tyto věci souhlasí, a čím daný předmět ode všech ostatních jemu sourodých se rozeznává. Co jest společného, jest nejbližší pojem rodu, a co zvláštního, jest rozdíl rodu. Výměr pak se děje udáním nejbližšího pojmu rodu a rozdílu rodu. — Na základě tohoto praktického návodu tažme se: které pojmy jsou jednoho rodu s pojmem charakter? Zajisté žádné jiné, nežli nekarakterové. A co má společného charakter s nekaraktery? Onen i tento značí stav duše. Jaký však rozdíl mezi charakterem a nekaraktery? Zde může dáti odpověď jen zkušenost a obecné mínění z ní vyplývající. Bezkarakterným nebo bezectným sluje člověk: 1. jenž si nevytvořil sám u sebe žádných dobrých zásad mravních; 2. jenž má sice dobré zásady mravní, ale nedodělal se souhlasu neb souladu mezi nimi; 3. jenž si osvojil sice dobré a souhlasné mravní zásady, ale nemá pravého o nich přesvědčení; 4. jenž jest sice přesvědčen o svých dobrých a souhlasných zásadách mravních, ale zásady tyto od jiných přijal a dle svých zvláštních darů duševních nespracoval; 5. jenž sice si vytknul mravní zásady dobré a souhlasné z přesvědčení samočinně a samostatně, ale ne vždy podle nich jedná, nýbrž pro překážky a obtíže časem od nich odstupuje.

Všemi těmito znaky liší se nekarakterové od charakteru. Vyjádříme-li tyto znaky opáčně, vyplynou lehounce hlavní neb podstatné znaky, jež náležejí v pojem charakteru. Jest tedy zapotřebí ku charakteru: 1. *vytvořiti a vytknouti sobě jisté dobré zásady mravní*; 2. *uvéstí je v náležitý souhlas*; 3. *míti o těchto dobrých souhlasných zásadách dokonalé přesvědčení*; 4. *nabýti tohoto přesvědčení samočinně a samostatně*; 5. *jednati dle oněch zásad stále a vytrvale*.

Tyto hlavní a podstatné znaky pojmu charakter vyžadují důkladného objasnění.

⁴⁾ Erziehungskunde etc. str. 186.

(Příště dále.)

Některé myšlenky o vyučování biblické dějepравě.

Napsal Dr. Jan Sýkora.

 čísle 35. roč. X. Vychovatele dovolává se pan prof. Fux mých přednášek z r. 1888/89, aby ukázal, že neprávem činí mu nejmenovaný kritik v 33. čísle Vychovatele výtky v příčině formy, již užil ve svých katechesích pro 1. školní rok školy obecné. Domnívá se tudíž, že jsem ve svých přednáškách doporučoval takovým způsobem podávati děje biblické, jaký shledáváme v jeho katechesích; a domněnka ta snadno mohla by vzniknouti i v jiných, kteří čtli „Odpověď“ pana profesora v řečeném listě Vychovatele a neslyšeli mých výkladů. Vidím se proto nucena, abych o věci té podrobněji se vyjádřil a zároveň alespoň některými pokyny naznačil, kterak představuji si vyučování biblické dějepравě v 1. roce školním, a to tím spíše, poněvadž jsem onoho způsobu nikdy neužil, nikdy nedoporučil a nikdy doporučovati nebudu.

Místo, jehož dovolává se pan professor, úplně zní takto: Příběh rozděl *na vhodné* odstavce, čím menší, čím těžší je předmět, a čím menší žáky máš před sebou. Když povíš jej a vysvětlíš, vypravuj jej *krátce ještě jednou* (zvlášť je-li předmět těžší). Potom hleď jej vpraviti v paměť, a proto dávej žákům otázky tak, aby odpovídající k nim celý odstavec podali. Podobně nalož s ostatními odstavci. Konečně shrň celé vypravování v jeden celek.“ Slova tato patrně poukazují k tomu, že neměl jsem na mysli odstavců jakýchkoli, zejména ne takových, kterými by se příběh příliš drobil na újmu dojmu celkového. Neboť takových odstavců nenazval bych vhodných. Kterak jsem to mínil, o tom páni posluchači zajisté v nejistotě nebyli. Vyložil jsem to při přednášce samé, ukázal při katechesích, jimž byli přítomni, a připomenul, pokud bylo třeba, znova při posudcích katechesí, které činili v mé přítomnosti na cvičné škole. Však i písemně vyjádřil jsem to v přednáškách, jež byly litografovány r. 1889/90; tam stojí na str. 145, 5. toto: Vypravuje, nedrob děje příliš, nýbrž podávej vždy celek, aby celkový dojem netrpěl. A proto je-li článek kratší, vypravuj jej najednou celý; je-li však dlouhý, rozděl jej na menší odstavce, ale tak, aby každý z nich činil pro sebe jistý celek. Každý článek (po případě odstavec) vypravuj z pravidla (zvlášť je-li článek těžší) dvakráte: nejprve obšírněji, s výkladem, podruhé kratčeji, bez výkladu. Na to hleď jej vpraviti do paměti.“

Projděme již katechese p. prof. Fuxa a vizme, kterak upravil si učivo. Shledáme v nich ovšem také odstavce případné, s nimiž po stránce disposiční souhlasíme; avšak shledáváme v nich též řadu odstavců, jež pro sebe celku nepodávají, poněvadž vypravování opět a opět, mnohdy již po dvou neb i jedné větě se přerušuje a tak celkový dojem ruší, (na př. str. 33, 3.; 44, 1—2.; 51, 52, 54—58, 94, 2. a j. v.) aneb jednotlivé věty (souvětí) beze všeho spojení za sebe se staví a tak, jako zvláštní odstavce (ovšem nevhodné) se podávají. Tak na př. na str. 33. po předchozím cvičení praví se:

„Abraham věřil v jednoho Boha, klaněl se mu, sloužil a obětoval mu.

P. Bůh nechtěl, aby Abraham mezi těmi zlými lidmi bydlel.“

To zajisté není způsob, který vyjádřen jest pravidlem svrchu uvedeným, a proto nelze pravidlo to uváděti jakožto doklad pro formu, již užil p. professor ve svých katechesích.

Nelze nám ani souhlasiti s takovým podáváním dějů biblických. Jenom tehdy pokládali bychom je za přípustné, kdyby neběželo o nic jiného, než o vpra-

vení několika vět do paměti. Avšak jako každé vyučování, tak, a to zvláště, i vyučování náboženské má býti též vychováváním; a právě tento moment paedagogický jest to, který nesnese přílišného drobení. Žádáť, aby biblické děje podávaly se tak, by způsobil se v dítkách dojem, by cítily, jak jest Bůh lásky hodný, jak krásno a prospěšno jest činit dobré, jak ohyzdno a škodливо činiti zlé. Takového dojmu však nedocílí se přílišným drobením, a proto jest se mu vyhýbatí.

Avšak ani takové odstavce, jež obsahují celek jistý, není dobře končit vždy tak, aby úplně byly odděleny od odstavce následujícího, zejména ne tehdy, když líčil se v nich skutek zlý. Tak na př. Kainova závist, jeho hněv a bratrovražda tvoří pro sebe jistý celek, z něhož patrně, i jak zlým bratrem byl Kain, i jak nutno jest přemáhati hněv a závist. Přece však nepokládali bychom za správné, kdyby katecheta, podávaje celek ten o sobě, neupozornil ihned krátce i na trest Kainův (ač o něm bude vypravovat teprv v odstavci následujícím) as takto: „to byl náramě zlý skutek, který učinil Kain; ale byl také za něj přísně potrestán. Kterak (byl potrestán), povím vám hnedle; dříve však zopakujme si, co jsem nyní vypravoval.“ Důvodem proto jest opět moment paedagogický, který žádá, aby zlé vyličovalo se skutečně jako zlé a trestuhodné, a tudíž, aby při vypravování o něm poukazovalo se také k trestu, který stihnul vinníka, aneb k tomu, že člověk svého činu litoval, se polepšil a dosáhnul proto od Boha odpuštění (David.) Ovšem tím méně jest správně, vynechá-li se část jednající o trestu jeho úplně, jak se děje v „Katechesích“ pana profesora (§ 10.).

Rozumí se však samo sebou, že na pouhé dispoici nespočívá správnost katechese a její účinnost. Záleží též na způsobě, jakým se podává. Ani nejdojemnější děje nezpůsobí dojmu, vypravují-li se suše, chladně. Třeba proto vypravovati živě, pln přesvědčení a úcty k náboženským pravdám, jež v událostech obsaženy jsou, zvláště chovají-li v sobě tajemství. Třeba vypravovati též s citem a záplem takovým, aby dítky takřka viděly a spolužaly události, jež vypravují se. Tím také i pozornost udrží se a věc utkví spíše v paměti. Ovšem věc tato týká se hlavně přednesu, modulace hlasu, akcí a posuňků a výrazu v obličeji. Nicméně do jisté míry má se jeviti i v mluvě a úpravě vnější. Zejména důležité v té příčině, aby dítky upozorňovány byly vhodně na úmysly jednajících osob a vpravovány, pokud možno, v jejich stav; na př. když mluví se o obětování Isáka, aby uvážilo se s dítkami, jak bolestivo bylo pro Abrahama: obětovat — usmrtit syna jediného, syna hodného, milovaného... a jaká to poslušnost, když on přece to učinil pováživ: Bůh to chce, to musím poslechnout. Nahlédneme-li však do katechesí pana prof. Fuxa, shledáme, že k této věci nepřihlíží se náležitě, ano i nejdojemnější děje že podávají se někdy velice suše. Jak chladně na př. podán děj o prodeji Josefa (str. 37.), o projití mořem suchou nohou (41.), a křtu Pána Ježíše (59.), o bouři (64., 65.), o zradě Jidášově (78., 83.) a j. A v žalobě Josefově na bratry — nemá-li se tu jeviti žalobníčkem, nutno upozorniti, že žaloval, nikoliv aby bratři byli potrestáni, nýbrž že chtěl, aby toho zlého více nedělali. Před vypravováním samým ohlásí se ovšem předmět, o němž chceme jednati; ale slovy dítkám pochopitelnými. Ohlašuje-li se předmět slovy: Pán Ježíš uzdravil šlakem poraženého (str. 67.), neb nejdůležitější při poslední večeři jest, že P. J. při ní ustanovil nejsv. svátost oltární (str. 77.), nerozumějí dítky.

Byť však byla vnější úprava jakkoli dokonalá a vypravování sebe živější neprospívá to, jestli dítky nerozumějí tomu, co se jim vypravuje. Nutno tudíž mluvíti k nim řečí srozumitelnou a vysvětlovati výrazy a věci nejasné, neznámé. Proto, ač i při

nejmenších dítkách šetřiti jest mluvy biblické (pokud možno), nutno přece přizpůsobovati ji mnohdy řeči dětské a tudíž vypravovati řečí prostou, výrazy dítkám významem známými. Slova těžko pochopitelná buď se tedy vůbec vynechají, neb zamění se za jiná dítkám známá, aneb vyloží se. V té příčině máme za to, že nelze u dítek nejmenších beze všeho říci: Bůh nenávidí zlé (str. 18.), smiloval se (str. 24.), nýbrž as: zlé má nerad co nejvíce, má tak nerad, že toho ani vidět nemůže bez nelibosti, nerad vidí — nenávidí; bylo mu jich líto — slitoval se či smiloval se nad nimi. Podobně platí o slovech *nábožnost*, *ctnost* (str. 24.), moře (9., 41.), přísný půst (90) a j. Co se týká jmen Ježíš Kristus, Messiáš, netřeba vykládati již u dítek nejmenších; stačí, vědí-li, komu ta jména patří. Taktéž netřeba vysvětlovati u nich široce, co znamená jméno Vykupitel, Spasitel; dosti jest, znají-li dítky, že nazýváme tak také Pána Ježíše, a to proto, poněvadž nás vykoupil — spasil či učinil, abychom nemusili přijít do pekla, nýbrž abychom mohli přijít do nebe.

Že nutno vysvětlovati také staré obyčeje, zvyky a vůbec věci dítkám neznámé, netřeba podotýkati. Také jest na jevě, že výklad musí býti správný (pravdivý) a jasný, aby snad věci neb pravdy jiné nezatemňoval, místo aby vysvětlil ji. Proto ať pomlčíme o jiných věcech nesprávných, na př. že Josef byl nejmladším synem Jakubovým (str. 36) a j. nemůžeme nikdy souhlasiti s výkladem, že „Pán Bůh *chtěl zvědět*, zdali první lidé jsou poslušni“ (str. 20) neb „Koho Abraham více miluje, zdali Boha aneb Isáka“ (str. 34.); ani s výkladem, že pohané „místo jednoho Boha *měli bohů více*“ neb že „*dělali si bohy z kamene*“ (str. 32.) Zatemňujeť se tím u dítek představa o božské vševědoucnosti, jedinosti a věčnosti. Správněji tudíž jest říci as: Bůh chtěl, aby Abraham ukázal, koho více miluje, aby první lidé ukázali poslušnost svou; — pohané dělali si sochy, panáky z kamene... a mysleli, že to jsou bohové; — oni mysleli, že jest mnoho bohů. Také bychom neřekli prosté: „Trápil je a sužoval. Museli cihly dělati, domy stavěti a jiné těžké práce konati“ (s. 39.), nýbrž upozornili bychom spolu na přetěžování veliké a na to, že i tehdy byli bití, když umdlévající slabostí již pracovat nemohli. Sic jednak vypadá to, jako by dělati cihly, stavěti domy a jiné těžké práce konati bylo trýzněním lidí. Podobně platí o slovech: *Anděl ho* (Zachariáš) potrestal (45.); a slovech: čím více rozdávali, tím více chlebů a rybiček přibývalo (nepřibývalo jich, nýbrž neubývalo) a j. Výklad pak nedává se o sobě, nýbrž vetká se do vypravování tak, aby s ním splynul v jedno, podobně jako se děje při parafrásích. Aby však pamět nebyla přetěžována a věc snáze do paměti vpravila se, vypravuje se potom odstavec (po případě článek) ještě jednou, ale krátce. bez výkladu, tak, jak si přejeme, aby dítky jej vypravovaly. Na to teprv vpravuje se otázkami do paměti, při čemž ovšem nutno ne jednou, nýbrž mnohdy i několikráte opakovati tytéž otázky. Že však v první třídě alespoň v 1. běhu spokojiti se jest, když dítky odpovědí k jednotlivým otázkám, jest na snadě. V 2. běhu může však již znenáhla vésti je k tomu, aby několik vět podaly samy, ba nadálejší aby vypravovaly již i kratší odstavce neb články; ovšem že katecheta, pokud třeba, při tom otázkami pomáhá; ale otázkami věcnými, nikoli verbálními. Otázkám těmto jest i v 1. třídě vyhýbat se, a jen tehdy jsou na místě, když katecheta na rychlo chce přesvědčiti se, zda dával žák pozor, aneb když dav věcnou otázku celé třídě vyvolal na to žáka nesmělého neb málo nadaného, jenž odpovědět buď se ostýchá neb nedovede; tomu pak dá otázku verbální, aby mu odpověď usnadnil a tak zmužilosti dodal.

Hlavní však věc, kterou katecheta nemá nikdy spouštět s myslí, jest, že dějiny biblické nejsou pouhými dějinami národa israelského, nýbrž dějinami zjevení Božího, v nichž vyličuje se, kterak Bůh vykoupení připravoval a vykonal, jakož i že dějiny biblické (alespoň jak se obecněji uznává a jak i naše osnovy vyjadřují) nejsou na škole obecné, zejména ne v 1. třídě, předmětem samostatnými nýbrž prostředkem neb základem, na němž se pravdy náboženské dítkám podávají a vštěpovati mají. Proto již při vypravování dlužno počínati si tak, aby vynikla ta pravda víry neb mravů, jež obsažena jest v tom kterém článku, aby patrna byla i ta nevýslovná péče a láska, kterou Bůh objímal lidstvo při všech urážkách, které mu lidé činili, a zejména pokud se týká osoby Kristovy, aby nespouštěla se nikdy s myslí božská stránka jeho, ani tehdy, když jest řeč o největším jeho ponížení; i tu aby poukázalo se výslovně k tomu, že Kristus nemusel trpěti, že trpěl z lásky k nám, proto, aby nás vykoupil a nám přístup do nebe zjednal; ano i když vykoupit nás chtěl, že nemusel trpět tolik, co trpěl, že však proto tolik trpěl, aby tím více ukázal, jak nás miluje, a tím spíše pohnul nás, bychom i my milovali jej. Hledíce k tomu, nedoporučujeme, aby se bez dalšího výkladu řeklo: „Utrpení toho se Pán Ježíš velmi lekal.“ „I přišel anděl s nebe potěšil a posilnil Pána Ježíše, aby se toho utrpení nebál.“ (81.) „Ubohý Pán Ježíš! Byl nevinný, nic zlého neučinil a přece tak mnoho trpěti musel (87.); nýbrž máme za vhodné, aby v prvním případě dítky upozornily se na přední příčiny zármutku Kristova, zejména na to, že Pán Ježíš věděl, ač tolik bude trpěti, že zůstanou přece někteří lidé nehodní, zlí a přijdou proto do pekla, v druhém pak na nesmírnost jeho lásky. Podobně jest vésti si, když vypravuje se o smrti Kristově, při níž i věci neživé (slunce, země...) svědčily, že Pán Ježíš není obyčejný člověk, nýbrž zároveň Bohem. A co se týká Kristova vzkříšení, upozorniti jest, že vyšel hrobem zavřeným (proniknul kamenem hrobovým), potom teprv sestoupil anděl a odvalil kámen (aby i stráž zvěděla, že vstal z mrtvých...); neboť jednak podává se tím věc, jak se udála, jednak upozorní se dítky znova na vyšší moc Kristovu i na to, že tělo jeho potom bylo jemnější, pronikavější — oslavené.

Když pak článek již se probral a nacvičil, dlužno upozorniti dítky na pravdu víry neb mravů, jež v něm jest obsažena jakož i, zvláště je-li pravda mocně působivá ve mravní život člověka, užiti jí s přiměřenou aplikací k u-ravnímu zdokonalení dítek, (k utvrzení víry, zušlechtění srdce a roznícení lásky k Bohu, ku povzbuzení vůle k dobrému).

Avšak ani k této tak důležité věci nehledí se v řečených katechesích měrou žádoucí. I když připojí se někdy naučení neb povzbuzení mravní, nebývá vždy přiměřené a ne vždy methodicky správně z probraného děje vyvedeno. Na str. 19. na př. podav několik otázek o andělech dobrých táže se katecheta sedmkrát v příčině andělů zlých, posledně otázkou: Jak jmenují se ti pyšní andělé? A bezprostředně připojuje k tomu povzbuzení: „To, milé dítky, si dobře pamatujte, a jako dobří andělé i vy Pána Boha vždy rády mějte! Na str. 30. č. 4. promluviv o vyjití z korábu a oběti Noemově a zaslíbení božském, že nebude více potopy, vyzývá beze všeho: To, milé dítky, si pamatujte, Pána Boha se bojte! — Ať již nehledíme k tomu, že naučení má se z probrané pravdy vyvozovat (nejlépe spojením metody katechetické s výpravou): takového naučení, jako jest „Boha se bojte“, u malých dítek neužili bychom; spíše povzbudili bychom je k lásce k Bohu a k tomu, aby z lásky k Bohu bály se něco činit, mluvit, myslet, o čem vědí, že se Bohu nelíbí.

(Ostatek přístě.)

—❧ SMĚS. ❧—

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze laskavě zaslali následující p. t. pp.: Procházka Matěj, em. gymn. katecheta v Č. Budějovicích, 2 zl.; Jelínek Václav, kaplan v Hořiněvsi, 1 zl. 20 kr.; Kodar Ondřej, koop. v Hrádku na Mor., 1 zl. 20 kr.; Florian Karel, koop. ve Kdousové na Moravě, 1 zl. 20 kr.; P. Šilinger Tomáš O. S. A. na Starém Brně, 3 zl.; Deutsch Daniel, farář v Kokorech, 2 zl.; Konečný Ant., farář v Hustopeči, 1 zl. 20 kr.; Schindler Frant., katecheta c. k. česk. gymn. v Kroměříži, 1 zl. 20 kr.; Kalabus Josef, kooper. v Brně na r. 1896, 1 zl. 20 kr.; dr. Jak. Hodr, profesor bohosloví v Brně, na r. 1896 2 zl.; Záruba Karel, kaplan v Černoušku 1 zl. 20 kr.; Kouba Václav, kaplan v Bílém Újezdě, 1 zl. 20 kr.; Rozínek Pavel, zám. kaplan na Skalce u Dobrušky, 1 zl.; klášter OO. Františkánů v Bechyni 2 zl.; Sturz Josef rolník v Soběhradech, 2 zl. 34 kr.; Ulrich Augustin 2 zl. Zaplat Pán Bůh. Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, tajemník spolku. (Pokrač.)

*

Rozpočet města Prahy na rok 1896. Veškerý řádný požadavek činí 3.716.602 zl., řádná úhrada 2.493.822 zl., řádný schodek 1.291.645 zl., mimořádná potřeba činí 917.334 zl. a úhrada 116.893 zl., v celku jest schodku 2.092.086 zl., který bude obecními a činžovními přírážkami kryt. Školní rozpočet v obnosu 775.682 zl. na české a 118.888 zl. na německé školy uhradí se 13 procentovou přírážkou. Co se týče nových školních staveb uhradí se náklad novou půjčkou.

*

Školní rozpočet na r. 1896. byl na Moravě předložen už zemské školní radě. Vykazuje při platech učitelských 4.410 548 zlatých (oproti roku lonskému o 126.686 zl. více). Z toho připadá na učitele náboženství 87 829 zl. platu (o 4803 více než loni) a 63.794 zl. cestovného (o 3144 zl. více než loni). Náklad tento uhradí se školním a příspěvky obcí v obnosu 2.017.175 zl. a příspěvkem země v obnosu 2.394 373 (o 81 784 zl. více než loni.) — V Čechách bylo vydáno roku lonského na účely vzdělávací 9.172.393 zl. Jak potřeba na školství stále roste, viděti z toho, že r. 1889 vydáno bylo v Čechách k témuž účelu

pouze 5 545.472 zl. Vzrostl tedy náš školní rozpočet od roku 1889 do r. 1895 o 3 mil. 626.921 zl.

*

Známé „Freie paedagog. Blätter“, jež vydával A. Chr. Jessen nákladem Pichlerovým ve Vídni a jež vycházely 29 let, letošním rokem zanikly. Podobně se usnesl vídeňský učitelský spolek „Volksschule“, že svůj orgán „Die Volksschule“ koncem roku zastaví.

*

Jednou z nejdůležitějších zásad paedagogických je, by se přihlíželo k individualitě žáků. Poznání individualnosti a rozumění na ni působení je nejdůležitější povinností každého svědomitého vychovatele, otce, matky, učitele. Proto mají tito tři býti dobrými přáteli, poněvadž z jejich působení vyplývá život budoucích pokolení. Učitel se musí starati, aby škola a rodiče byli vždy ve spojení co nejsvrnějším a nejužším, neboť jen tak pozná zvláštní vlastnosti svého chovance, založené na individualitě rodinné.

*

Učitel a náboženská výchova. Je-li svatou povinností učitelovou starati se o náboženské vychování dítek, takže se, jak může této povinnosti dostáti učitel jiné víry, než jsou žáci? Rozšířiti pojem liberálnosti tak daleko a široko, že vliv učitelův na jednu a to velmi vážnou stránku vychování nepůsobí, nebo působí jen nepatrně, je anomalie.

*

Fantasie dítek nemá se příliš omezovati, nýbrž dobře vésti. Proto nekupujeme dítkám hraček úplně provedených, často drahých, kteréž po krátké době odhodí. Dítěti vždy více líbí se věc, byť nepatrná, jen když jí může rozmanitým způsobem užíti. Co se na př. z několika kamenů dítě nastaví domů, mostů, atd.

*

Je dokázáno, že balonů nevynašli bratři Montgolfierové, nýbrž portugalský Jesuita Guzman, který již 8. srpna 1709 v Lisaboně vznesl se do výše v baloně, načež od krále Jana V. dostal kanonikát a professuru na universitě v Coimbre. To nechť vezmou k vědomosti oni, kteří vidí v kněžích jen tmáře a nepřátely osvěty a vědy.

o.—

LITERATURA.

Biblická dějprava pro židovské děti.

Po příkladu katolíků neužívají Židé ve školách úplného a doslovného překladu starozákonní bible jako učebné knihy, nýbrž jen výtahu z ní: „Biblickou dějpravu“; úplná bible s textem hebrejským je více knihou bohoslužebnou a posvátnou než učebnou. Máme před sebou 9. vydání německé bibl. dějpravy pro židovské děti od prof. dra M. A. Levy-ho. Hned v předmluvě k 5. vydání udává její vydavatel dr. B. Badt důvod, proč zavedena dějprava; není prý radno dětem dáti do rukou úplný překlad bible. Proč, ví každý znatel bible starozákonní.

Tato bibl. dějprava dra M. A. Levy-ho zdá se býti mezi Židy velice rozšířenou učebnicí. V předmluvě k 5. vydání dává dr. Badt, že se ve 13 letech rozšířila v 30 tisících exemplářích; v r. 1889 vyšla po nových 13 letech redakcí téhož dra Badta již v 9. vydání.

Obsah její sahá od stvoření světa až ku bratrům makabejským inclus.; je bohatší než naše bibl. dějprava St. Z., ač se mnohé věci v naší bibl. dějpravě důkladněji probírají. Dikce je snažší a jasnější než v Schustrově dějpravě, tak že se učitel nemusí zdržovat zbytečným slovným výkladem.

Mnohé věci bychom v učebnici pro děti a studující nehledali. Tak vypravování o Hagaře, o Jakobových ženách a služkách, zvláště ne o přečinu Gabaonských z kmene Benjaminova (Kn. soudců, 19—20).

Velice nás překvapil laxní výklad 6. přikázání Božího (u Židů je to 7. přikázání, jelikož naše první přikázání je u nich ve dvě rozděleno; naše 9. a 10. přikázání je u nich spojeno); stojí při slově „nezizoložíš“ napomenutí: „Pokládej čest a pokoj domu za posvátné,“ čímž obsah tohoto přikázání ani zdaleka není vyčerpán.

Co nás při této učebnici nejvíce zajímalo, je její stanovisko k otázce mesianské. A tu s politováním konstatuji, že v celé knize se neděje o zaslíbeném a očekávaném Mesiáši ani slovem zmínka. Jen v úvodě se mluví jednou o „mesianské

době“, t. j. o době, kdy všichni lidé vedle sebe bydlí v míru a v pokoji a v úctě jednoho-jediného Boha“ (des einigen Gottes), kterážto poslední slova se zdají býti namířena proti naší víře o trojjediném Bohu. —

Tak již zaslíbení Vykupitele v ráji se přechází mlčením a ona slova Boží: „Nepřátelství položím mezi tebou a ženou, pokolením tvým a jejím ..“ (1. Mojž. 3, 15), odbývají se slovy: „Nepřátelství bude mezi tebou a lidským pokolením.“

Podobně se neděje zmínky o ostatních zaslíbeních mesianských nebo jsou podána v jiném smyslu.

Zaslíbení Hospodinovo při oběti Abrahamově: „V tvém semeni budou požehnání všichni národové země“ (1. Mojž. 22, 18) obrací tato učebnice v zaslíbení: „Tvými potomky se budou žehnati všichni národové země“ (bezpochyby asi v tom smyslu, jak se nyní Maďaři žehnají židovstvím nadřezující jeho vlivu)

Požehnání Jakubovo, jež udělil Judovi (1. Mojž. 49, 10), pomínuto mlčením, ač v jeho slovech udán čas příchodu Vykupitelova.

Umírající Mojžíš slíbil Židům: „Pro roka z národa tvého a z bratří tvých, jako mne, vzbudí tobě Hospodin“ (5. Mojž. 18, 15); i toto místo je vynecháno. Za to jsou slova páté knihy Mojžíšovy (34, 10): „i nepovstal více prorok v Israěli jako Mojžíš...“ podána tučným tiskem bez pochyby jsouce namířena proti Kristu.

Zaslíbení Hospodinovo králi Davidovi o potomku, jehož trůn upevní na věky (2. Král. 7, 12—14), zmíněno beze slov „na věky“, aby se rozumělo jen o Šalomounovi.

Z proroctví starozákonních proroků o Vykupiteli nepodáno ničeho. Též o měděném hadu se mlčí. Celkový dojem je ten, že se spisovatel této rozšířené učebnice přidržuje oné strany u Židů, která v Mesiáši nevidí osobu, nýbrž ideu zastupovanou židovstvím, které se všude rozšiřuje a „ovládá brány svých nepřátel“ (1. Mojž. 22, 17).

Jos. V. Bouchal.

Spisy redakci zaslané.

Vzájemný poměr učení Petra Chelického, starší jednoty českých bratří a Táborů k náuce Valdenských, Jana Husi a Jana Viklífa. Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly na Vyšehradě, prelát království Českého. V Praze 1895. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V Kotrba. Nákladem družstva „Vlast“. Cena 1 zl. 60 kr. — Učenou tuto knihu zvláště doporučovati netřeba. Doporučujef se víc než s dostatek svou důkladností sama, doporučujef ji jméno vysoce zasloužilého a slovuťného jejího autora, který v tomto oboru, jak ukázal už před lety výtečným spísem: „Učení Jana Husi“, nemá vůbec soupeře, doporučujef ji celý její obsah. Jediným naším přáním, jež vzhledem ku knize této pronášíme, jest, aby nejen kněží, nýbrž i vzdělání laikové knihu tuto dobře prostudovali. Stane li se tak, vzejde z toho prospěch jedněm i druhým. Prvnějším budou mnohé úkazy vyskytující se v nynější společnosti, o mnoho jasnější, druhí pak snad nebudou bezmyšlenkovitě opakovati mnohé bohužel až dosud za pravdu přijímané nepravdy!

Hříchy socialistických demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku. Napsal T. J. Jiroušek, redaktor „Dělnických Novin“. Nákladem družstva „Vlast“ v Praze, čís. 234—I. Cena 5 kr. Brožurka tato dojde zajisté hojného rozšíření.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XI. čís. 24. Tisk a nákl. Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V Kotrba v Praze. Celoroční předplatné 2 zl. S přílohou kalendáře pro živé a mrtvé duše od Petra Kopřivy ročně 3 zl. Doporučujeme.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Red. Dr. Fr. Lampe v Lublani. Roč. VIII. seš. 24. Předplatné na rok 4 zl. 20 kr. Katolický tento list doporučujeme přátelům slovenštiny co nejlépe.

Vybraná kázání P. Aug. Montefeltra v jazyku českém podává Jan Göttschner, duchovní správce zemské donucovací pracovny

v Pardubicích. V Praze 1896. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Cena 40 kr. Velká 8° str. 50.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva českoslovanského. Red. Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Roč. III. seš. 2 Časopis tento, který přiuáší zdařilé práce z homiletiky, katechetiky i přísné vědy, doporučujeme opětně co nejlépe.

Doporučení hodné spisy paedagogické:

Paedagogik oder Erziehungslehre mit besonderer Berücksichtigung der psychologischen Grundlagen, für Lehrer und Erzieher von Heinrich Baumgartner, Seminardirektor in Zug. Dritte, umgearbeitete Auflage. Freiburg im Breisgau. Herdersche Verhandlung. 1895. Celá kniha tato psána jest ve smyslu přesné katolické a jest tak důkladně propracována, že jí ani listy liberální nemohly vytknout pranic jiného než že jest katolicky konfessionelní, její pak důkladnost, důslednost a spolehlivost že musily pochváliti.

Christus als Lehrer und Erzieher. Eine paedagogisch didaktische Studie über das heilige Evangelium von P. Severus Raue O. S. Fr. 8°. (XII. a 240 str.) Freiburg, Herder, 1895. Cena M 1.80. O předmětu tomto bylo již dosti a výmluvně psáno, nikde však tak zevrubně a tak obšírně jako v knize této, kterouž i přes to že jest německá, všem paedagogům co nejvřeileji doporučujem.

L'Éducateur apotre par J. Guibert, Prêtre de Saint-Sulpice, Directeur au séminaire d'Issy. Druhé vydání Paris. Librairie Ch. Poussilgue. 1894. Kniha jest věnována katolickým učitelům, jest psána s opravdovou apoštolskou horlivostí, s velikou znalostí věci a s taktem — řekněme — v pravdě francouzským. Jest to paedagogika, která beze všeho těžkopádného pravidlování mluví slovy nadšnými přímo k srdci vychovatelů.

KONKURSY.

V Rychnovském okrese obsadí se: místo řídícího učitele při obecné šk. v Častalovicích: učitele v Javornici, v Lukavici a ve Skuhrově; podučitele v Malé Černé, v Černíkovici, v Merklavicích a ve Skuhrově Od 19./12. — V Semilském okrese obsadí se def.: místo říd. učitele při ob. škole ve Veselé a v Huntířově, učitele a správce školy jednotř. v Rudolfovicích, učitele ve Smrčí a v Loučkách; podučitelů při ob. šk. v Boskově, Bratříkově, Bytouchové, Huntířově, Jeseném, Kamenici, Kuchelně (2), Tatobitech (2), Veselé, Roztokách, Rváčově, Malé Skále (2), Lastiborí, Loučkách, Nábzí, Záhoří a Zásadě. Od 20./12. — V Mnichovo-Hradištském okrese obsadí se def. m. podučitelská (400 zl.) na ob. šk. v Branzězi, Březovicích, kláštere, Kněžmostě, Lobči a Žďáře. Od 21./12. — V Klatovském okrese školním def. m. učitelky na ob. d. škole v Klatovech a ve Švihově; podučitelů na ob. šk. v Běsinech (2), v Dolanech, v Chuděnicích, v Týnci, v Myslivé a v Zamlekově. Od 22./12. — V Lounském okrese obsadí se: m. řídícího uč. v Peruci, správce školy v Pátku, místa podučitelská při ob. šk. v Dobroměřicích, Lenešicích, Pšanech a Týnci Panenském. Od 22./12.

Obsah: Profily vychovatelské. Podává duch prof. František Horáček — Staré a nové myšlenky o charakteru. Podává Klement Markrab. — Některé myšlenky o vyučování biblické dějepřavě. Napsal dr. Jan Sýkora. — Exhorty: Na den Zjevení Páně. Napsal dr. R. Horský. — Neděle I. po Zjevení Páně. Podává Aug. Konařík, katecheta. — Na I. neděli po Zjevení Páně. — Směš. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jím dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Některé myšlenky o vyučování biblické dějepравě.

Napsal Dr. Jan Sýkora.

(Dokončení.)

Co se postupu týká, nemyslíme, že by katecheta nesměl v 1. třídě nikdy uchýliti se od postupu chronologického, zejména nepokládáme za chybu, učili se o stvoření Evy hned, jak dívky naučily se o stvoření Adama. Neboť úkolem náboženského vyučování v 1. třídě není, aby dívky poznaly, jak jednotlivé děje po sobě následovaly, nýbrž aby na základě dějů biblických poznaly hlavní pravdy víry a pojaly vroucí lásku k Bohu, ke Kristu Pánu. Jestli tedy některá pravda náboženská více vynikne, když dva děje připojí se k sobě, není to s chybou, spíše radno tak učiniti, poněvadž tím dívky pravdu samu snáze pochopí a zapamatují si. Toho jen třeba šetřiti, aby v takových případech okolností časových nevytýkalo se buď vůbec aneb alespoň ne určitě, nýbrž jen slovy: potom, jindy a podobně. Shledávámeť způsob ten i v evangeliích a poukazuje k němu naše osnova náboženská. Tak zejména co se týká dějů svrchu připomenutých: stvoření Adama a stvoření Evy vztahuje se k jedné pravdě náboženské — k původu či stvoření člověka; lze tudíž pojití je při vyučování k sobě. Podobně platí o prvním přikázání a jeho přestoupení: obojí vztahuje se k jedné pravdě věroučné — k pádu člověka; a proto není s chybou, vypravuje-li se v 1. třídě o přestoupení zákona hned, jak vpravilo se do paměti přikázání samo. Pravíme: v první třídě; neboť v 2. třídě nebylo by to správné, poněvadž tam běží již také o to, aby dívky i postup dějů poznaly.

Mluvíme však tu pouze o dějích, nikoliv o okolnostech a jednotlivých konech, které směřují k jednomu ději neb celku. Ty nutno podávati postupem chronologickým, nemají-li dívky o ději samém nabýti představy nesprávné neb spletené. Z té příčiny není možno souhlasiti s pořádkem, kterým se v katechesích na str. 93. vypravuje dítkám o zlomení kostí, rukou a nohou, poněvadž si tak dívky nemohou učiniti představy jiné o věci, než, že teprv tehdy zlomeny byly lotrům údy, když byli již s kříže sňati. Jestli snad v té příčině vloudila se do školní knihy chyba, na katechetovi není, aby jí následoval.

Na konec dovolujeme si ještě podati katechesi o Kainovi a Abelovi na vysvětlenou, kterak by as v 1. třídě katechese měla býti po našem názoru upravena.

Dnes, m. d., budu vám vypravovati o dvou synech Adamových. Dívejte se na mne, a poslouchajte hezky, abyste si to dobře zapamatovaly, co vám budu vypravovat.

Adam a Eva měli několik dětí, měli syny a dcery. Nejstarší syn jmenoval se Kain, jiný — mladší jmenoval se Abel; nejstarší Kain, mladší Abel. Jak jmenoval se syn nejstarší? Jak se jmenoval mladší? (Ptejte se několikrát, až si jména zapamatují.)

Kain neposlouchal rodičů, nerad se modlil a dělal věci, které se nelíbily Pánu Bohu — on byl zlý. Abel, bratr jeho, modlil se rád a pěkně, poslouchal rodičův a dělal, o čem věděl, že se Pánu Bohu líbí — on byl hodný. Kain byl zlý, Abel ale hodný. Kain byl silnější, když vyrostl, pracoval na poli orál, sil, svázel obilí domů — byl rolníkem. Abel pásal ovce — byl pastýřem. Kain byl tedy rolníkem, Abel byl pastýřem ovcí. Jednou urodilo se Kainovi hodně obilí, a Abelovi dostalo se hodně oveček. Oba věděli, že to všechno mají od Pána Boha. I chtěli mu za to poděkovati. Slyšte, jak to učinili:

Abel vzal několik kamenů a postavil je na sebe tak, že to vypadalo asi jako ten stůl (ukáž na kathedru), jen že to bylo z kamene; my říkáme, že postavil oltář. Abel tedy vystavěl z kamení oltář. Na ten oltář narovnal dříví — učinil z něho hranici. Potom vzal toho nejlepšího beránka, co měl, zabil ho a položil na oltář — na tu hranici dříví; na to pohleděl k nebi a modlil se: „Bože, Ty tak dobrý ke mně, Ty činíš mi tak mnoho dobrého; co mám, to všechno dal jsi mi Ty. A já Tě mám za to velice rád, a rád bych Ti také něco dal, abych ukázal, jak Tě mám rád. Ale nemám nic lepšího, než tohoto beránka. Ó prosím Tě, vezmi si ho ode mne.“ — Při tom stále hleděl k nebi, a nikam se ani neohlídnul. A právě že byl hodný, že tak pěkně se modlil a toho beránka rád podával, líbilo se to Pánu Bohu. On vzal si toho beránka. Jak se Abel modlil, najednou spadnul s nebe oheň jako blesk, zapálil na oltáři a strávil, spálil i toho beránka. Tak vzal si ho Pán Bůh a ukázal, že se mu to od Abela líbilo.

Když tedy Abel chtěl Pánu Bohu poděkovat, vystavěl z kamene oltář, položil na něj nejlepšího beránka, a podával jej Pánu Bohu — prosil, aby si ho vzal. A poněvadž byl Abel hodný, líbil se dárek Pánu Bohu. On si ho vzal. Co postavil Abel, když chtěl poděkovat Pánu Bohu? Z čeho vystavěl ten oltář? Co položil na něj? Komu podával toho beránka? Jak se to líbilo Pánu Bohu? Proč se mu to líbilo? Ano.

Slyšte nyní, jak to udělal Kain. On narovnal také kamení na sebe, vystavěl také oltář a položil na něj dárek. Nedal však na něj beránka, jako Abel, nýbrž obilí. On byl rolníkem, jemu urodilo se obilí, položil tedy na oltář obilí, to nejlepší obilí co měl. Potom modlil se také k Pánu Bohu, aby si ten dárek vzal. Ale modlil se nepěkně, pořád ohlížel se na Abela: a ten dárek podával nerad. Proto nelíbil se Pánu Bohu dar jeho. Pán Bůh nemá rád lidi zlé, nemá rád, když se někdo modlí nepěkně, nerad. A právě proto, že Kain byl zlý, Pán Bůh nevzal si daru jeho — on se mu nelíbil. Kain tedy vystavěl také oltář z kamene a podával na něm Pánu Bohu dárek — obilí nejlepší co měl. Ale Pánu Bohu nelíbil se dárek ten, nelíbil se mu proto, že byl Kain zlý, že ten dárek podával nerad a nepěkně se modlil. Co také vystavěl Kain? Co položil na něj? Komu podával ten dárek? Jak se modlil při tom? Jak se líbil ten dárek Pánu Bohu? Proč se se mu nelíbil? Ano.

Slyšeli jste, že Abel podával Pánu Bohu dárek, aby mu poděkoval a ukázal, že má Pána Boha rád. Poněvadž podával Pánu Bohu dar, říkáme, že *obětoval* —

Abel obětoval. Co dělal Abel? N. N. N. Ano. On obětoval. Říkáme, že obětoval, poněvadž podával Pánu Bohu dar. Proč říkáme, že obětoval? N. N. Kain podával také Bohu dar, co tedy také činil? Ano — obětoval, či podával Bohu *oběť*. Co podával Bohu? Nyní povím vám to ještě jednou.

Adam a Eva měli několik synův a dcer. Nejstarší syn jmenoval se Kain, syn mladší jmenoval se Abel. Kain byl zlý, Abel hodný. Když dorostli, stal se Kain rolníkem. Abel byl pastýřem ovcí. Jednou chtěli Pánu Bohu poděkovati za to, že se jim hodně urodilo — Kain, že se mu urodilo hodně obilí, Abel za to, že se mu dostalo hodně oveček. Vystavěli tedy z kamene oltář a obětovali Pánu Bohu. Abel obětoval beránka, Kain obětoval obilí. Oběť Abelova líbila se Pánu Bohu, protože byl hodný, Kainova oběť nelíbila se Pánu Bohu, proto že byl zlý.

Jak se jmenoval nejstarší syn Adama a Evy? Jak jmenoval se syn mladší? Jaký byl Kain? Jaký byl Abel? Čím byl Kain, když vyrostl? Čím byl Abel? Čeho urodilo se jednou mnoho Kainovi? Čeho Abelovi? Poněvadž věděli, že to mají od Pána Boha, co chtěli mu za to učiniti? Co obětoval Abel? Co obětoval Kain? Jak líbila se Bohu oběť Abelova? Proč líbila se mu? Jak líbila se mu oběť Kainova? Proč se mu nelíbila? (Taž se potud, pokud většina dítek nebude s to, aby k daným otázkám správnou daly odpověď.)

Jak jste slyšely, m. d., Abelova oběť líbila se Pánu Bohu, protože byl hodný, Kainova se mu nelíbila, poněvadž byl zlý. Tak vůbec Pán Bůh má jen hodné rád, miluje je; zlé nemá rád, nemiluje jich. Jak má Pán Bůh hodné? Jak má zlé? Koho má rád? Koho nemá rád? Dobře. Vy zajisté také chcete, aby vás měl Pán Bůh rád? Hleďte tedy, abyste byly vždycky hodny. Zejména modlete se vždycky rádi a pěkně, jako to činil Abel. Když budete hodny, bude vás mít Pán Bůh jistě rád.

Nyní vám povím, jak zle se zachoval Kain ke svému bratru Abelovi.

Jak Kain zvěděl, že se oběť Abelova Pánu Bohu líbí, a oběť jeho že se mu nelíbí, nepřál to Abelovi, záviděl mu to. Nepřál — záviděl mu, že se oběť jeho Pánu Bohu líbí. I neměl ho potom už rád. Nemluvil s ním, mračil se na něho — on se na něj rozlobil, rozhněval. Rozhněval a nepřál mu tak, že až tvář jeho opadla (naznač posuňkem). Pán Bůh napomenul ho proto, aby se nehněval, pravil: Proč jsi se tak rozhněval? Budeš-li hodný, budu tě mít tak rád, jako bratra tvého. Budeš-li však zlý, potrestán tě. Ale Kain neposlechl. Ba zlobil se ještě víc; měl Abela tak nerad, že se nemohl na něj ani podívat, a přál si, aby Abel nebyl ani na světě. I myslil na to, jak to udělat, aby Abel nebyl živ. A tu jednou přišel k Abelovi, usmíval se na něj, jako by se už nehněval a řekl mu přívětivě: Pojď se mnou na pole. Abel myslil, že se Kain už nehněvá; a byl tomu velice rád. Šel tedy s ním na pole. Tu najednou Kain se zastaví, vytáhne klacek, jenž měl ukrytý pod šatem, a udeří jím Abela prudce do hlavy. Zabil ho. Svého bratra zabil. Jak hrozný čin udělal, jak zarmoutil své rodiče! Ó to byl nehodný bratr, nehodný syn. Ale také trest ho neminul. Povím vám hned, jak ho Bůh potrestal. Dříve však zopakuji ještě jednou, co jsem vám nyní vypravoval.

Kain — jak viděl, že se oběť Abelova Pánu Bohu líbí, a jeho ne, nepřál to bratru svému a rozhněval se naň. Pán Bůh napomenul ho sice, pravil: Proč jsi se tak rozhněval? Budeš-li hodný, budu tě mít rád, jako bratra tvého; budeš-li však zlý, potrestám tě. Ale Kain neposlechl, zlobil se ještě více a myslel na to, jak by se bratra zbavil. Jednou řekl k Abelovi na oko přívětivě: Pojď se mnou na pole. Abel šel, neboť nemyslel nic zlého. Ale když byli na poli, Kain udeřil bratra a zabil jej. Tak zhřešil nesmírně a byl také za to potrestán.

Jak se měl Kain k bratrovi, když zvěděl, že oběť Abelova Pánu Bohu se líbí a jeho ne? Proč se tak hněval? Kdo napomenul ho? Jak napomenul ho Bůh? Jak poslechnul Kain? Co řekl jednou Abelovi? Jak mu to řekl? Kterak poslechl ho Abel? Co učinil Kain na poli? Ano.

Povím vám nyní, jak ho Bůh potrestal.

Když Kain zabil Abela, řekl k němu Bůh: Kde jest Abel, bratr tvůj? Bůh věděl dobře, kde jest Abel. On jest všudy a ví všechno; věděl tedy také, kde jest Abel, věděl též, co učinil Kain. Ale přece se ptal, kde jest Abel. Ptal se proto, poněvadž chtěl, aby Kain se přiznal a aby mu bylo líto toho, co učinil. Kdyby mu bylo toho líto bývalo, kdyby se byl přiznal a prosil za odpuštění, byl by mu Pán Bůh odpustil. Ale Kainovi nebylo líto, že zabil Abela; on také neprosil, aby mu Pán Bůh odpustil; naopak on byl ještě vzdorovitý. Když se ho Pán Bůh ptal, kde jest Abel, pravil vzdorovitě: Nevím, co pak já ho hlídám?! Poněvadž tedy nebylo mu líto toho, co udělal, Pán Bůh neodpustil mu, nýbrž potrestal ho; pravil: Cos to učinil? Krev bratra tvého volá k tobě o pomstu. Tys zabil bratra svého, a to je tak veliké zlé, že vyžaduje, abys byl potrestán. Proto budeš tulákem a poběhlíkem na zemi. Takový trest vyslovil Pán Bůh nad Kainem. A také se stalo, co Bůh řekl. Pán Bůh řekl, že země nebude mu vydávati úrody; a také vskutku od té doby nerostlo mu na poli skoro nic. Bůh řekl, že bude tulákem a poběhlíkem, a i to se stalo. On neměl totiž nikde pokoje; když někam přišel a lehnul si — sotva usnul, již zdálo se mu, že Abel stojí před ním a mu hrozí. I vstal, běžel jinam — ale jak lehnul si a usnul, již zase viděl Abela před sebou. Proto lekal se všudy a bál se, že ho někdo zabije; — nikde tedy neměl pokoje; i toulal se a pobíhal z místa na místo, byl tedy tulákem a poběhlíkem. A co horší, jemu nebylo nikdy líto toho, co udělal, nepolepšil se nikdy; a proto když umřel, přišel do pekla. Tam jest nejvyšší nešťastný a bude nešťasten vždycky. Ó jak to zlé, když někdo hřeší, jak mnohem horší, když hřeší a nepolepší se.

Povím vám celé ještě jednou: Když Kain zabil Abela, řekl Bůh: Kde jest Abel, bratr tvůj? A Kain odpověděl vzdorovitě: Nevím, co pak já ho hlídám? A tu řekl Bůh: Cos to učinil? Krev bratra tvého volá ke mně o pomstu; proto že jsi zabil bratra svého, nebude ti země vydávati užitek, a ty budeš tulákem a poběhlíkem na zemi.

Co řekl Bůh Kainovi, když zabil Abela? Co odpověděl Kain? Co řekl na to Bůh?

Co řekl, že nebude mu země vydávati? Čím že bude Kain? Jaký užitek vydávala mu potom země? Čím byl potom? Proč byl takovým tulákem? (Čeho neměl nikde?)

Slyšely jste, m. d., jak nehodným, zlým bratrem byl Kain, a jak za to Pán Bůh ho potrestal. Milé děti, mnohý z vás má také doma bratra neb sestru, má snad i více bratrů neb sester. Někdy nemají se rádi bratři a sestry, nepřejí jeden druhému, nadávají si, perou se. To nejsou hodní bratři, nejsou hodné sestry. Nebuďte nikdy takoví; mějte každý rád své bratry, své sestry, a přejte jeden druhému, co dobrého dostane od rodičů neb od jiného. Ano, mějte se i ve škole rádi, nenadávejte si, přejte si vespolek a nezávidte jeden druhému.

Pozn. Ve 2. tř. upozorni na Kainovo znamení jakožto děsný výraz v obličeji, tak že z něho byl strach.

Vychování národní.

Uvažuje Jos. Moudrý.

(Užito spisů Ušinského, Dupanloupa, Uttini-ho a j.)

Bývají časy plny sporův a blouzení, kdy v nejotuzilejších národech nastává mdloba, časy plné bídy, ve kterých se chýlí říše k úpadku, kdy chabnou ruce naše a kdy nejotuzilejším povahám stydne krev v žilách. A přece po všechny časy volá tu hlas tajemný, že nehodno jest pochybovati o pokolení lidském a jeho budoucnosti; neb ono se proměňuje jako vše v přírodě a jednoho okamžiku může znovu zroditi se. Ani o národu nemá se pochybovati, nechť jakékoli jest neštěstí jeho; *zůstává nám stále zázračný prostředek jej zachrániti: vychovati jej!*

Uvedená slova slavného biskupa orleanského F. A. Dupanloupa připisují vychování nejvyšší stupeň moci a síly a vyslovují zároveň naději na oprávněný požadavek, kterýž vychovatelství splniti má; ve výroku tom na oko mizí jedinec a vystupuje individuum vyššího řádu — národ. Namítne snad někdo (vlastně již mnozí namítнули): Proč zabývati se bytostí tak složitou? Vychovejte každého svěřence na *člověka*, a budou vychování všichni jednotlivci, všechny rodiny, všechny obce, všechny národy, krátce řečeno, celé člověčenstvo.

Oprávněn-li národ strhovati vychovatelství se stupně obecného, „všelidského“ a směřovati je v rámeček toho neb onoho národa? Takové namítky vedou ti, kteří tvrdí, že vychování vůbec a školní zvláště — má míti ráz kosmopolitický — všelidský.

Bylo by tvrzení toto ovšem oprávněno a spravedливо, kdyby lidstvo sleženo bylo z atomů veskrze stejných, za týmž účelem krácejících, touhy a potřeby stejné majících, ku zachování existence stejných prostředků užívajících; tehdy bylo by možno a zároveň i nutno, by se vychování u všech jedinců, u všech rodin, u všech národů dělo týmž způsobem, aby užíváno bylo těchž prostředků paedagogických i didaktických, čili jinak řečeno, aby bylo *jednotné*. Přítomnost i minulost jasně dokazují, že pozemské cíle rozličných národů, ba i cíl posmrtný, — stejny nebyly a nejsou; muselo tedy a musí i na dále vychování určitého národa ku dosažení cíle jeho určitým směrem pracovati, určitých prostředků vychovávacích užívati, v určitém duchu se nésti. Vychování Francouze musí býti v duchu francouzském, Němce v německém, Angličana v anglickém, Turka v tureckém, chovanec určitého národa žádá vychován býti v duchu národa svého, nemá-li se mu odciziti. Vychování pak, které se bere v duchu určitého národa jinak nazvati nelze, nežli *národním*.

Vychování národní oprávněno jest:

a) *ze zásady didaktické, kteráž žádá, by vychování mělo na zřeteli individualitu chovancovu.*

Národ jest společnost lidí téhož jazyka, náboženství, mravů a obyčejů, skládající se z velikého počtu rodů a rodin, ve kterých rodiče a děti jsou spolu jistými povinnostmi spojeni. Rodiny ty dle zaměstnání svých živitelů řadí se opět do různých společenských vrstev. Rodiny pak složeny jsou z několika jednotlivců dospělých i nedospělých. Neodvází se nikdo tvrditi, že by všichni členové rodiny byli téhož rázu duševního, že by všechny rodiny té které obce nebo země, státu měly tytéž vlastnosti, — že by všichni národové povrchu zemského měli tytéž mravy a obyčeje. Naopak každý jednatel, každá rodina, každý národ má určité

vlastnosti, zvyky, mravy, obyčeje i cíl, k jehož dosažení užívá určitých prostředků; tím vším liší se od jiných tak, že žádný druhému není roven. Mělo by se tudíž vychovatelství všech národů směřovati v jediný, pro ně tak úzký rámeček kosmopolitického vychování? „Chloubou buď vychovateli,“ dí Herbart, „dosáhl-li účele výchovy a zachoval-li chovanci ráz osoby, rodu i národa. Vždy a za všech okolností výchova přimknouti se musí k tomu, co v chovanci jest, a z toho vycházejíc, musí k tomu směřovati, aby vše, co s účelem vzdělání se snáší, bylo upevněno a rozšířeno, naproti tomu vše, co tomuto účelu není vhod, bylo přetvořeno neb odklizen.“ A Diesterweg praví: „Každý člověk náleží jistému národu a jisté době; dlužno tedy vychovati pro ně.“ Špatné bylo by vychování, které hledělo by jen ku některým vlastnostem člověka, štípíc je, ostatních nedbajíc; vždyť předmětem vychování je celý člověk, jeho tělo i duše s přemnohými jejich vlastnostmi. „Vychování musí míti na zřeteli člověka celého,“ žádá Ušinskij, „se všemi národními a osobními zvláštnostmi. — jeho tělo, duši a rozum, především pak hledí ku jeho povaze, neboť ona jest půdou, v níž národnost jest zakořeněna. Půda ta nekonečně jest rozmanitá. Může a má rozdílná půda tato vzdělávati se *jednotlivými* nástroji, osévati jedněmi a těmiže rostlinami, či snad má paedagogika vyhledávati pro každou půdu nástrojů zvláštních, té půdě svědčících?“ Ovšem! Neníť stvořen kovář pro kladivo, — dělník pro stroj (ač se to dnes skoro tak myslí), národ pro výchovu, nýbrž kladivo zhotoveno pro kováře, stroj pro dělníka a *výchova pro národ*. Jako řemeslník na př. bednář nepořídí ve své práci ničeho kloudného s nástrojem třeba krejčího, — tak i vychovatel užívá prostředků tomu kterému národu cizích a nepřiměřených — na poli výchovy neprospívá. Ve světle výše uvedené zásady didaktické žádá také náš Jos. Wenzig vychování národní. Praví: „Jednotlivec musí při vychování vždy na zřetel vzat býti *se všemi svými znaky*. Nestačí tedy ohled míti na znaky všeobecně lidské; sluší pozornost věnovati též *znakům národním*. Tyto nenaznačují sice ještě všecko; abychom určiti mohli, jaký způsob vychování se právě pro toho neb onoho jednotlivce hodí a k jakému zvláštnímu účelu by se nejlépe vychovati dal, musí jednotlivec pojmouti býti též se všemi ostatními znaky, neopomíjejíce ani rodinných a zcela individualných. *Avšak znaky národní poskytují vždy bližšího světla nežli znaky všeobecně lidské a to světla veledůležitého.*

Jaké však jest to světlo, které poskytují znaky národní?

Jest známo, že v povaze lidské sloučeny jsou dva živly: vrozený, v organismu tělesném zakořeněný, — a duševní výchovou neb jinými živly nabytý. Do dítěte přechází organismus rodičů se vrozenými zvláštnostmi i změnami životem duševním vzniklými a tvoří tak soubor jeho přirozených náklonností, či povahu. Vrozené náklonnosti opakuji se v dětech jako letory v rozličných kombinacích a působí znamenitě na celé jednání člověka; některou věc nám usnadňují a zpříjemňují, — jinou ztěžují, dodávajíc v obou případech neobyčejnou sílu a vytrvalost.

Jednáme-li proti svým vrozeným náklonnostem, tu jeví celé naše „já“ odpor. V rodině pak utvrzují se základy vrozené povahy, kterouž dítě za nedlouho přinese do školy ku dalšímu vedení a ušlechtnění.

Naskytá se však nyní otázka: „Má se tato vrozená a v rodině utvrzená povaha ve škole prozpytovat, poznati, a zvláštní vrozené vlastnosti učiniti základem působení vychovatelského, — nebo se má vytvořiti jiná povaha?

Oba způsoby mají své nezměrné a částečně i nepřekonatelné obtíže. Poznati ducha jest velice nesnadno. Kdož zanáší se vychovatelskou praxí, ví ze zkušenosti, jak málo naskýtá se příležitostí, kdy některá stránka duševní objeví se nám v jasném světle. Nadání chovancovo ovšem poznáme někdy dosti záhy, za to ale jiné duševní vlastnosti zůstávají našim zrakům duševním po dlouhý čas ukryty, až náhodou, některým zvláště vhodným popudem jasně vytrysknou, třeba bychom toho ani v úmyslu neměli. Velikou předností tohoto způsobu prvního jest, že může vychovatel přece duševní stránku chovancovu zjistiti a to svou ovšem dlouholetou zkušeností. Sám jsa z toho lidu, jehož mládež vychovávati má, nese rovněž i v povaze své mnohé vlastnosti, které najíti má, — mezi lidem žije, jeho si všímá a tak mnohé vlastnosti poznává. Někdy ve škole svěřeno jest učiteli během času několik malých členů téže rodiny; všímal-li si učitel již prvního, snadno a skoro jistě dovede určití vlastnosti nového příchozího a to nikoli z hruba, nýbrž dosti přesně. Co řečeno tuto o jediné rodině, může učitel, jenž po více let působil v jedné krajině, určití předem přibližně duševní vlastnosti nováčkův do školy příšlých. Toť tedy ta přednost způsobu vychovatelského, kterýž vzdělává povahu vrozenou.

Pozorujme nyní onen druhý vychovatelský způsob, jenž by se jevil vytvořením úplně nové povahy. Vnášeti pevný, přijatý ideal v duši chovancovu, tvořiti tak novou povahu. — nevyžaduje pozorování se strany vychovatele. ale potkává se s obtížemi daleko většími, než způsob první, a rovněž i výsledek výchovy jest velice nestálý a řekněme krátce i nebezpečný. Postup tímto způsobem nevyžaduje poznání vlastností duševních chovance a také i vrozené náklonnosti, pokud nejsou v odporu s novými, vnášenými, nemaří; ony vyrůstají vedle nových, bez povšimnutí. Má-li se však utvořiti nová povaha, jest nutno, aby se ideje vychování staly přesvědčením chovancovým, aby přesvědčení vzrostlo v návyk a návyk v náklonnost.

Hledíme-li předem ku výchově školní. známe ze zkušeností, že co pracně kdys vystaveno za dlouhý čas, — vlivem domova, neb okolí v malé chvíli pokazeno; — chovanec takový měl by pak vlastně povahy dvě, jichž užíval by kdy by se mu která hodila, — stal by se krátce licoměrníkem. Povaha vynucená, násilně přetvořená, nemá nikdy té pevnosti a síly jako vrozená. Za to výchova, kteráž přirozenou povahu pouze rozvíjí, koná (po odstranění překážek) dílo snadno, rychle a pevně; to pak se děje, nese-li se vychování v duchu těch povah, které rozvíjeti má, čili jinak řečeno, — jest-li *národní*. Toť tedy ono světlo, které poskytují znaky národní: snadnost poznání ducha a jeho zužitkování k dobrému v processu vychovávacím. „Každá národnost živá jest vznešené a překrásné dílo Boží a na vychování jest, aby z toho čistého pramene čerpalo.“

Aby tedy výchova výše vytknuté zásadě didaktické vyhovovala, musí býti národní.

(Dále přistě.)

—❧— SMĚS. ❧—

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze laskavě dále zaslali p. t. pp.: Neureiter Ondřej, krupař v Slaném, 2 zl.; Dr. Kupka Josef, prof. theol. v Brně, 2. zl.; Veverka Tomáš, far. v Bud

ňanech, 1 zl. 20 kr.; Dušek Jan, kaplan v Charvátcích, 1 zl. 20 kr.; Kebrle Jos., farář v Přistoupíní, 2 zl. 40 kr.; Msgr. Dr. Filip, domácí prelát Jeho Svatosti Lva XIII., apoštolský protonotář v Gorici,

5 zl.; Postřihač Ant., kaplan u sv. Mikuláše v Praze, 1 zl. 20 kr.; Houžvička Jos., farář v Žižkově, 1 zl. 20 kr.; Petr Kopal, chefredaktor „Čecha“, 5 zl.; hrabě Vojtěch Schönborn, 5 zl.; Adamec Ant., regens bisk. alumnátu v Brně, 2 zl.; Jeho Magnif. kanovník a prof. Dr. Frant. Xav. Kryštůfek, 50 zl.; Dr. Tittel Jos., prof. theolog. fakulty v Olomouci, 1 zl. 20 kr.; Droběna Jos., kanovník v Olomouci, 1 zl. 20 kr.; Vondráček Frant., far. v Bakové, 2 zl.; Dr. Černík Ferd., gymn. katecheta v Olomouci, 2 zl. 40 kr.; Bartoš Václav, kapl. v Kuklenách, 1 zl.; Horka Vincenc ze Spitinova na Mor., 1 zl. 20 kr. — Řádnými členy stali se: Msgr. Boh. Hakl, majitel zlatého záslužného kříže, b. vikář a děkan v Hořicích, a Vajs Josef, kaplan v Hostivaři (slož. 10 zl. 90 kr.) Zaplať Pán Bůh! — Fr. Pohunek.

Kandidátky učitelství, které soukromě se připravují a ve školním roce 1895-96 zkoušky způsobilosti buď 1. učiti ženským ručním pracím a) na obecných, neb b) na obecných a měšťanských, neb 2. za pěstounku na mateřských školách s vyučovacím jazykem českým podjiti se míní, vyzývá řiditelství c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek, aby podaly své žádosti, doložené průkazy po rozumu § 89., po případě § 101. nařízení c. k. ministeria kultu a vyučování ze dne 31. července 1886 čís. 6031, přímo řiditelství c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze Křižovnická ulice čís. 81—I. —, a to pro zkoušky: 1. ze ženských ručních prací nejpozději do 15. března 1896, 2. za pěstounku na mateřských šk. do 31. března 1896. Ku každé žádosti budiž připojena zkušební taxa 5 zl.; jednotlivé žadatelky budou o době zkoušek zvlášť uvědoměny.

„*La Croix*“, ze dne 11. listopadu píše: Právě dochází redakci našeho listu poukázka s následujícím přípisem: „Mé předplatné na Váš ctěný list končí dnem 15. listopadu, toť příčina, proč Vám zasílám poukázku 1000 franků, avšak považuji za svou povinnost, předplatné to pro svou osobu zvýšiti na 50 franků a sice z vděčnosti za neocenitelné, blahodárné působení, které Váš list všude provází. Zůstává ještě 950 franků, a ty skládám do rukou redakce, kterážto se zajisté postará upotřebiti jich na výpravu proti zednářům, anebo, na pomoc ohroženým klášterům.“ A toť jeden ze mnohých případů.

S úžasem pozorujeme, jak katolický tisk „křížový“ rychlostí, která nemá v dějinách tisku sobě rovného příkladu, se rozmáhá a rozvětňuje. Vlny tohoto obrovského hnutí došlely až do vlastí našich, neboť „Kříž“ pražský jest jeden ze stotřiatřicíti filialek téhož listu. A kdo stojí v čele téhož hnutí? Jediný řád, assumptionisté, jimž vláda odebrala školy — aby se řádu zbavila!... Však se jich pěkně zbavila. Místo škol a kazatelen, v nichž neohrožený tento řád jindy hlásal ostrou pravdu, má nyní řád obrovskou — největší v Paříži, co nejmoderněji zařízenou tiskárnu, s nescetnou řadou parou hnaných strojů, jež hlásají s neunavnou pílí na všech cestách a ulicích to, co v chrámech nebylo slyšeti!“ („Národ a Škola“ č. 4. str. 77)

Nový kat. paedagogický časopis zvaný „Schulfreund“ s přílohou „Kathol. Jüngling“ počal vycházeti tímto měsícem ve Vídni. Časopis tento bude vydávati — prozatím jednou za měsíc — „Spolek pro vzdělání katol. učitelů ve Vídni“. (Dílo blah. Jana Křt. de la Salle) Redaktorem jest Frt. Eckardt, spolupracovníkem Adolf svob. pán z Berlichingenu a mnozí jiní osvědčení katol. spisovatelé a paedagogové. Ročně předplácí se 1 zl. 20 kr. Předplatné přijímá ústřední spolková kancelář ve Vídni XV., Tellgasse 6 a všechna katol. knihkupectví. Nový tento časopis bude hájiti zájmy katolické výchovy a jeho příloha „Katol. jinoch“ bude zvlášť mládeži dospělejší milým rádcem a vůdcem.

České školství. Ze zprávy zemského výboru a školství: Školních okresů venkovských bylo 105 a 3 městské; v okresích těch bylo celkem 4424 školních obcí — českých 2541, německých 1883. Českých okresů bylo 59 německých 47. *Národních škol* (obecných i měšťanských) 2851 českých, 2249 německých. V městských šk. okresích bylo 68 škol. Měšťanských škol českých bylo 107, německých 82. Obecných škol českých bylo 2167, německých 2167. Veškerých tříd 14.302, z těch českých bylo 8400, německých 5560 a městských 342. Jednotřídek je v českých okresích 455, v německých 705; dvoutrídek 922 a 643; trojtřídních 561 a 330; čtyřtrídních 263 a 161; pěti- a více- třídních 543 a 328. V městských okresích je 5 škol čtyřtrídních a 53 pěti- a více- třídních. — Soukromých škol jest 276 s 597 třídami, a to českých 108, něme-

ckých 164 a utrakvistické 4. Dle vyznání bylo katolických 63, evangelických 64, židovských 90, interkonfessionálních 59. Z 84 židovských škol v okresech českých jest jen jedna česká a to v Písku. — Všechných dětí školou povinných bylo 1,090.661 a to českých 668.241, německých 391.320 a v městských okresech 311.000. Děti skutečně školu navštěvujících bylo 595.141 českých, dětí německých 319.173. Z dětí školou povinných připadá na české okresy 566.187, z nichž 558.942 dětí českých a 7.216 dětí německých. V německých školních okresech je 325.906 dětí školních a to německých 306.352, a českých 19.510. Celkem navštěvovány jsou české školy národní 580.955 dětmi (o 7.089 více než v roce předchozím), a německé národní školy 333.451 dětmi (o 2026 dětí více).

— a.

Sdružení katol. učitelských spolků v Německu má daleko přes 6000 členů a jsou v něm zastoupeny následující spolky katol. učitelů: 1. provincie porýnská 1417 (1220)*; 2. provincie vestfalská 1178 (1113); 3. vládní okres wiesbadenský 406 (424); 4. diecese fuldenská 355 (345); 5. diecese hildesheimská 134 (112); 6. provincie saská s obvody sousedními 225 (195); 7. západní Prusko 859 (820); 8. provincie poznaňská 485 (301); 9. diecese ermelandská 126 (96); 10. království saské 132 (119); 11. katol. zem. spolek bavorský 244 (177); 12. sdružení prov. VIII. a 13. diecese osnabrucká (zde není počet členů udán); 14. rýnská Pfalz 445 (417). Mimo to jsou ještě v Německu čtyři spolky učitelů katol., které dosud nepřistoupily ku všeobecnému sdružení: 1. vládní okres trevírský 225; 2. velkovévodství hessenské 800; 3. spolek katol. učitelů ve Slezsku — přes 1800 členů, a katol. vychov. spolek bavorský. — r.

Pod nápisem: „A teď jest všecko jinačí“ píše Arnošt Schmidt v 50. čís. vídeňských „Freie paed. Bl.“ mezi jiným takto: „Když jsem byl ještě malý chlapec, vypadalo to v krajině, kdež jsem vyrostl, vzhledem ku pěstování a vychovávání dětí docela jinak nežli nyní. Tenkrát byly považovány za nejdůležitější výchovatelské zásady: otužování těla a navykání pilnosti, pořádek, jednoduchost, pracovitost, poddanost rodičům, orgánům úředním, učite-

lům, farářům, místním představeným. jakož i vážnost a uctivost k osobám starším. Základním tonem veškeré výchovy po stránce morální byla snaha, by si schovanec zvyknul na zevnější (?? Red.) zbožnost.

Ačkoli uplynulo od těch dob sotva 20 let, možno co se týče výchovy dětí pozorovati už nyní namnoze pravý toho opak. Možná skoro všude konstatovati rozmazlenost a rozhýčkanost vzhledem k tělu, pokrmu a oděvu. Druhdy spávaly děti v zimě v letě na slamníku bez spodní peřiny, na zemi neb v komoře. Nyní musejí i děti rodičů málo zámožných spát na peřinách a v teplé světnici. Místo polévky, brambor, černého chleba s máslem nebo mlékem nebo tvarohem, dává se jim nyní k snídani káva s bílým pečivem...

Co se týče poddanosti a podrobenosti, třeba uznati, že rodiče nyní z pravidla nežádají od dětí slepou otrockou poddanost, přec však postrádají velmi často porozumění a dovednosti, by ducha svých chovanců obezřetně řídili, ze kteréžto příčiny dosti zhusta možno pozorovati, jak děti ku svým rodičům a učitelům vzdorovitě, směle, drze a zarputile se chovají.

Přímo k neuvěření jest rozdíl v tom, jak byly děti dříve a jak jsou nyní ku zbožnosti přidržovány. Tenkrát budili rodičové děti, když zazpíval kohout po nejprv. Když zazpíval kohout po druhé, bylo už všechno vzhůru. Děti klečely u okna a modlily se. Po té se zpívala společně nábožná píseň, v neděli a ve svátek čítalo se ještě z některé knihy, a pak šel teprv každý po práci, až byla snídane připravena. V neděli a ve svátek šla většina členů rodiny do kostela. Kterí zůstali doma, zasedli asi o 10. hodině ku stolu, zpívali, modlili se a pak některý z nich četl výklad epištoly a evangelia připadajícího na ten den. Před jídlem a po jídle, jakož i před spaním konány modlitby.

Jak se to nyní všecko změnilo! Se strany rodičů neděje se pro pěstování náboženského citu ve smyslu výše uvedeném ničeho více. — A následek toho? Zmáhání se požitkářství, chytání se falešných hesel, socialismu špatně pochopeného a „třeba jen popudu, aby lid klesl v barbarství“. — Tak „Freie paed. Bl.“, což jest zajisté tím významnější.

Známý berlínský prof. Dr. v. Treitschke měl lonského roku v červenci při slavnosti universitní v Berlíně řeč, kteráž byla nyní

*) Číslice značí počet členů r. 1895; číslice v závorce počet členů r. 1894.

vydána tiskem. V řeči této pojednával o době nynější, zvláště pak o bojích jednotlivých stran, jež se stávají stále hrubšími a ostřejšími, a pak pravil doslovně: „Toto sesurovení politiky má svou nejhlubší příčinu v povážlivé proměně veškerého našeho národního života. Mnohé úkazy, kteréž jsme měli za známku klesajícího starověku, jsou v pravdě výplodem přemrštěné městské kultury a opakuji se před našima očima. Snaha zdemokratisované společnosti nenese se k tomu, by vládl talent, kterýž vždy zůstává aristokratickým, nýbrž aby vládly peníze anebo luza anebo také obě zároveň. Hrozně rychle se vytrácí u nového pokolení to, co Göthe nazýval posledním cílem veškeré výchovy, totiž *uctivost*: uctivost před Bohem, uctivost před mezemi, kteréž vytkla příroda oběma pohlavím a budova lidské společnosti chťicům a vášním; též uctivost před vlastní, kterážto má ustoupiti blouznivé představě, dle které lidstvo požívá a užívá a peníze počítá. Čím širší jsou kruhy, na které se rozšiřuje vzdělanost, tím se tato stává planější a mělčí; hloubka myšlení světa antického propadá nyní opovržení a důležitým zdá se býti jenom ještě to, co slouží účelům doby nejbližší. Kde mluví *každý* o *všem* podle denních listů a konverščních slovníků, tam se stává tvůrčí síla ducha něčím velmi řídkým a s ní zároveň i ctnost skromnosti, kteráž zdobí hlavu samostatně myslící. Věda, kteráž šla druhy hodně do hloubky a chtěla dokázat i také věci nevyzpytatelné, zabíhá nyní do šířky a toliko ojediněle vynikají ušlechtilé jedle původní síly myšlenkové z nízkého křoví, kteréž se skládá ze snůšky různých poznámek. Přesycený vkus, kterýž pravdě více nerozumí, pachtí se po skutečnosti a cení voskovou figuru výše než dílo umělecké“ atd. (Chr. paed. Bl.)

Správcové školy a nadučitelé. Jistý učitel v německém listě učitelském navrhoval, aby byl dán správce školy na jednotřídce název nadučitele. Myslíme, že je to věc příliš malicherná, a nelze jí také ve skutečnosti provésti. Nesrovnávat se to se smyslem slova toho. Pojem „nad“ předpokládá nutně pojem ještě jiný. Ostatně v naší řeči významy ty dříve ani známy nebyly, pouze vlivem němčiny se ujaly u nás, jako všechno cizí se rádo u nás usadí a zdomácní brzo na úkor původního. Proto bude dobře, když zachováme název správce školy, poněvadž jistě obsahuje

více nežli slovo nadučitel. Správce školy spravuje celou školu, stará se o všechno, má na starosti všechny úřední záležitosti — je zkrátka správcem, a z toho slova též vyznívá jeho zaměstnání. lek.

Jistý učitel v západním Prusku jménem Kumetat dal žákovi políček. Otec hochův, jenž na učitele už dlouho nevražil, pospíchal se synkem, když jej byl řádně poučil, jak by měl mluvit, honem k lékaři, by moh' na základě jeho vysvědčení proti učiteli zakročit soudně. „Hoch na to ucho úplně ohluchl,“ vysvětloval otec lékaři. Zvláštní náhodou přišel však k lékaři také učitel a vysvětlil mu, jak se věc stala. Lékař si vzal hocha do vedlejšího pokoje a přiložil mu k uchu, na něž „neslyšel“, svoje hodinky, ptal se ho vážně: „Slyšíš něco?“ Hoch vrtěl hlavou „No, počkej, já je natáhnou,“ pravil lékař, a zatočil šroubem, jakoby hodinky natahoval, ptal se hocha znova: „Slyšíš teď už něco?“ — „Trošku,“ pravil hoch jaksi nesměle. — „No, počkej,“ dí lékař, a dělá opět jako by hodinky natahoval a pak je přikládá hochovi k uchu. „Slyšíš teď už víc?“ — „Ano, už víc,“ odpověděl hoch. — „No dobře,“ dí lékař a dav hochovi políček na tvář druhou, pravil k němu přísně: „Teď však už slyšíš docela dobře, vid'?“ — „Ano, dobře, ale tatínek mi poručil, abych zde řekl, že neslyším nic“

„Vypravuje se o jedech, kteréž mají tu vlastnost, že člověka teprv po delší neb kratší době — podle menší nebo větší dávky — jistě usmrcují. Vnikl-li jed tento do lidského těla, vykoná tam jistě zhoubné dílo své a to tím rychleji, čím víc ho bylo člověku vpraveno. Ba tvrdívá se, že prý jest možno vpravit do člověka jed tento pomocí dopisu, tak že člověk, když otrávený dopis otevře a čte, jed do sebe vdýchá a po jisté době umírá. Mimo to prý nezůstává po jedech těchto nejmenší stopy, podle kteréž by se mohlo poznati, že zemřelý byl otráven. — Jsou-li skutečně takovéto vleklé lidský organismus znenáhla sice, ale zcela jistě hubící jedy, zkoumati nebudem. Jest však zcela jiný, skutečně existující, o mnoho nebezpečnější a zhoubnější působící vleklý jed, kterýž působí co nejzhoubněji na lidskou duši, obraznost kazí, rozum uvádí ve zmatek, mysl naplňuje špatnými pocity, vůli převrací, — a u člověka často nic netušícího bývá příčinou náboženské i morální smrti;

jed tento připravují spisovatelé, vydavatelé a půjčovatelé knih, novin a časopisů takových, ve kterých se podrývají katolická víra a křesťanská mravnost. Smrtící jed vpravuje se tímto způsobem do křesťanského lidu a nebezpečí ještě větší spočívá hlavně v tom, že se často tento nepodává zjevně, nýbrž nejčastěji tajně, skrytě v pilulkách pocukrovaných sladkými frásami „vzdělání, osvěta, pokrok, blaho lidu“,

a že tak činí mužové, kteří pro veřejné svoje postavení na lid a zvláště na mládež dorůstající velký mají vliv.“ Tak časopis „*Der Volksbibliothekar. Organ für kathol. Lese- und Büchervereine.*“ Weyer a. d. Enns. Red. Anton Brousil. Ročník I. str. 9. — Katolické čtenářské spolky a farní knihovny německé mají v tomto časopise za 1 zl. roč spolehlivého vůdce a rádce při zakupování knih a zařizování knihoven.

LITERATURA.

V čem záleží pravé lidské štěstí?

Napsal *Lev hrabě Tolstoj*. Čtvrté vydání. Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze 1895.

Cena 20 kr.

Jméno Tolstého jest dnešního dne světové a pro nás Čechy jako jeho pobratimy důležité a nad jiné vzácné. Tím právě vysvětlujeme si neobyčejný zjev, že totiž jeho uvedený spisek dočkal se u nás *čtvrtého* vydání v době poměrně krátké. Reklama činěna mu ovšem veliká, avšak to na váhu rozhodujícím způsobem nepadá, poněvadž i jiným spisům a mnohdy ještě více reklama se činívá. Zde dala tedy rozhodnutí věc jiná — dobrá pověst geniálního auktora. Hlavní myšlenky Tolstého jsou asi tyto: Kristus zjevil nám pravdu a chce nás vésti k dobrému. Jen tehdy jest učení Kristovo nepravým, je-li nám lidem zachovávatí je nemožným. Tomu však není tak, rozhodně ne, poněvadž Kristus daleko méně žádá, než světu a jeho štěstí obětujeme. Naše utrpení pro zájmy a názory světa jsou mnohem hroznějšími než oběti, kteréž ukládá jho Kristovo. Většina našeho neštěstí nemusilo býti, jest zaviněno. Žádné štěstí lidské vlastně nedostačí. Podmínkou štěstí jest (prý): sluneční světlo, volný vzduch a svazek s přírodou. Moderní vzdělanci všeho toho nemají; lépe jsou na tom sedláci. Zhýřilý a mizerný život „lepší“ společnosti je všeho příčinou. Kristus učí o štěstí nic více a nic méně než „nedělati hlouposti“.

Divíme se, že *tyto* vývody mohly tak velice působiti a takové obliby dojíti. Po stránce negativní má sice Tolstoj mnohdy pravdu, ale za to po stránce pozitivní nemá vedle vábného nápisu téměř ničeho, aspoň ne kloudného, nemáme-li se dáti zaslepití „hloupostmi“, kterých prý Kristus pro naše štěstí káže nekonati. Škoda, že

takové a v *důležité* záhadě lidstva zcela bezcenné dílko (ve stránce pozitivní) dal do tisku — *Tolstoj!*

Filip Jan Konečný.

„Věstník školský“.

Dne 26. října pořádala učitelská jednota okresu turnovského slavnost svého 25ti letého trvání, i bylo usneseno vydati slavnostní číslo „Věstníka školského“, kde by veškeren život i skutky této jednoty byly vypsány, aby se zachovaly příštím pokolením. Myšlenku tu lze jen schvalovati, jak vidno z mnohých pokusů, které v té věci byly již konány. Toto číslo obsahuje krásnou báseň „Česká škola“ od redaktora listu toho Karla Žádníka, který jest osvědčeným spisovatelem i básníkem, jakož i dobrým učitelem v obci své Bezděčíně u Hodkovic, kde zuří čas od času národnostní boje, protože je to právě na rozhraní jazykovém. Je též k jeho cti, že se o národnostní otázku své obce stará všemožně, pečuje hlavně o to, aby dobře působil v okolí jeho odbor severočeské jednoty. Dále jest v listě tom vyznačen „Přehled čtvrtstoleté činnosti téže jednoty“, zdařilá básnička od redaktora „Zesnulým bratřím“, „Obrázek ze staré školy“, který se nám zdá býti poněkud upřílišeným a nepravdivým, „Drobné myšlenky“, opět báseň od redaktora, která se nám velmi líbí; dovozuje tu básník, že škola jest životem učitelovým, pro ni že koná všechny práce; a má také proč se o ni starati, poněvadž jsou tu přední skvosty naše „matek potěcha a vlastní budoucnost“, a povinností dobrého učitele jest učiniti z křemene lepší drahoukam. Učitel jest sice chudý statkem, tvrdý jeho chléb, avšak nechť jest aspoň bohat

plodnou práci; ke konci pak vybízí své kollegy k této práci, ukazuje na vzorný příklad:

„Úkol náš je svatý odkaz Spasitele, jeho hvězda vedí kroky naše v před. Paprsek lásky v srdci, světlá záře v čele nedá duši naší klesnout, sevšednět.“

Myšlenky tyto jsou opravdu hodny, aby byly podány ve známosti širší veřejnosti naší. Z toho také vidíme, že není potřebí náboženství odhazovati, nýbrž že právě dobrý učitel má v náboženství výbornou pomůcku, má vzorný příklad v Spasiteli našem. — Konečně následuje veselá vzpomínka ze života. „První tenor.“ Slavnostní číslo to nalezlo všude oblibu a proto bylo usneseno, vydávati časopis takový pro okres turnovský. Protože jest obmezen na menší kruh čtenářstva, jakož i příspěvatelů, není možno vydávati listu toho pravidelně, nýbrž pouze tehdy, když poměry tomu dovolují, hlavně když se sejde dosti prací, které by byly uveřejněny. Číslo 2. vyšlo v polovici prosince a jest v něm důrazně vyznačen program listu toho. List není zbytečným přírůstkem mezi učitelými časopisy, protože není jich konkurentem, nýbrž bude pouze doplňovat školské záležitosti v okrese. V něm bude uveřejněno mnohé zlaté zrnko uzralé v zátiší, které takto se stane přístupným všem učitelům okrese. Budou tu podávány zajímavé údaje z pamětních knih školských a vzpomínek nejstarších druhů, a tak se jistě nejlépe zachovají. Činnost jednoty

turnovské a českodubské bude tu věrně zobrazena. Pro věci zábavné jsou jiné časopisy, zde najdou místo práce pedagogické, hlavně které jsou založeny na základech lokálních, též pověstí, zvyky a nářečí našeho kraje budou tu vylíčeny, vše ovšem stručně. Rozkvět školy a prospěch české mládeže je vůdčí hvězdou redakce i všech učitelů proto není se obávati, že podnik tento uvázne na mčlčině. — Dr. J. V. Šimák podal zajímavé obrázky ze „Školy z Rovenska do r. 1700.“ Týž spolupracovník jest velice činným v oboru místopisného školství a hodlá proto vydati větší studii „Paměti o školství na Turnovště“. „Několik slohových cvičení“, „Statistika soudního okresu Turnovského“, „Tři slohové úkoly“ a drobnější zprávy, literární hlídka a školní kalendář, který jest pomůckou, kterak možno snadno opakovati a utvrditi učivo dějepisné. Zmínujeme se o tomto listu šířeji, protože přejeme podobným podnikům lokálním. Časopis tento má ještě větší budoucnost, poněvadž vyjednává se nyní, aby se pod jeho prapor postavily všechny okresy pojizerské, což by ovšem bylo záhodno a výhodno co do výsledku a práce. Tak by bylo možno časem objasniti školství staré i nové v celém Pojizeří. Ježto nenalézáme v časopisu tomto narážek proti naší svaté víře a jsou tam věci zajímavé, doporučujeme list ten hlavně svým přátelům v Pojizeří a přejeme slavné redakci zdaru, aby na dráze započaté vytrvala a nedala se svést z vytčené cesty. —lek.

KONKURSY.

V Roudnickém okr : m. říd. uč. v Budyni; m. učitele a učitelky v Roudnici; m. poduč. v Brníkově, Doksanech, Dolánkách, Chrástanech, Klapém, Mšeném a Solanech. Od 2./1. — V Kolínském: m. říd. uč. v Kolíně na Zálábí; m. uč. II. odb. v Kourimí, m. uč. v Radboři; m. podučitelky v Kolíně; m. poduč. v Plaňanech (2), a Cerhenicích. Od 7./1. — V Benešovském: m. učitelky pro I. odb. v Benešově; m. poduč. v Divišově (2), Hradku, Načeradci, Popovicích, Radošovicích, Teplejšovicích a Třemošnici. Od 7./1. — V Prachatickém: m. učitelky v Netolicích; m. poduč. v Netolicích, Husinci a Sv. Máří. Od 7./1. — V Jičínském okr. místo řiditele a dvou učitelů na měst. šk. chlap. v Jičíně; m. říd. uč. v Jinolicích; m. uč. v Jičíně a Pecce; m. poduč. ve Velíši, Drahorazi (2) a Chotči. Od 8./1. — Ve Stříbrském: m. správce šk. v Nové Vsi u Dobřan. Od 8./1.

Obsah: Některé myšlenky o vyučování biblické dějepřavě. Napsal dr. Jan Sýkora. (Dokončení.) Vychování národní Uvažuje Jos. Moudrý — Exhorty: Promluva na den nejsvět. jména Ježíš. (II. neděle po Zjevení Páně.) Napsal Em. Žák, katecheta v Praze. — Exhorta na neděli III. po Zjevení Páně. — Promluva na neděli Devítník. Napsal Em. Žák, katecheta měst. školy. — Směs. — Literatura. — Konkursy

„Vychovatel“ vychází 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih ujcím slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlasť“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Staré a nové myšlenky o charakteru.

Podává Klement Markrab.

(Pokračování.)

1. Prvním znakem charakteru jest: vytvořiti a vytknouti sobě jisté dobré zásady mravní.

Mravní zásady jsou životní pravidla, t. j. pravidla, jimiž se řídí člověk ve svém jednání. Jedná-li kdo ve všech případech dle jisté mravní zásady, povstává tím stránka povahy (rys, znak, známka povahy). Povaha pak sama složena jest z většího neb menšího počtu těchto stránek.⁵⁾

Avšak tyto mravní zásady musí býti dobré. Nebyl tedy charakterem císař Napoleon I., jelikož byl prázden všech zásad dobrých.⁶⁾ Není charakterem Lemmi, velmistr italského zednářstva, tento „bankéř revoluce“, byť i pravdiva byla jeho slova, že za padesát let nikdy od svých zásad neodstoupil, poněvadž zásady jeho nemravné jsou⁷⁾. Nejsou charakterními lidé, kteří, jak popisuje Kosmák⁸⁾, ve všem jednání svém řídí se zásadou stkvíti se před světem, a proto strojí nóbl svatbu, nóbl křtiny, nóbl pohřeb, atd.; neboť zásadu tuto nelze nazvati mravnou. Nejsou charakterními lidmi sobci a prospěcháři, kteří svůj osobní prospěch staví nad prospěch obecný, poněvadž jest sobectví kořenem nemravnosti, takže právem se dí, že charakter a prospěchářství na vzájem se vylučují.⁹⁾

Nastává otázka: kolik má býti těchto dobrých mravních zásad? Jinak řečeno: z kolika stránek sestává charakter? Na tyto otázky nelze odpověditi určitě. Jen tolik jest jisto, že, čím více dobrých stránek při některém člověku, tím dokonalejším jesti charakterem, a že nelze chváliti charakter člověka, v němž jedna neb i několik stránek nechvalitebných. Všestranný charakter spatřujeme vlastně jenom na Bohu vtěleném, Kristu Ježíši, jak vyznávají i liberální filosofové a paed-

⁵⁾ G. A. Lindnera „Erziehungskunde“, str. 142. — Josefa Durdíka „Psychologie pro školu“, str. 192—193.

⁶⁾ Sam. Smilesa „Karakter“, z angl. přeložil V. E. Mourek, II. vydání v Praze r. 1893., str. 16. poznám.

⁷⁾ L. von Hammersteina „Begründung des Glaubens“. III. díl: „Katholizismus und Protestantismus“, v Trevíru, Paulinus-Druckerei, 1894., str. 149.

⁸⁾ „Kukátko“, V. dílu str. 381. nn.

⁹⁾ „Učitelské Nov.“ z r. 1888 str. 33.

gogové¹⁰⁾. Kromě něho a po něm jeví dokonalý charakter všickni, kdožkoli se snažili v tomto životě smrtelném Krista Pána následovati a v šlépějích jeho kráčet, jako apoštolové, mučenníci, církevní otcové a vůbec ti, jimžto se vzdává nyní čest na oltářích. Co se týče ostatních lidí, nenalezáme v žádné době a v žádném národě charakterů dokonalých, všestranných.

Mnozí vychvalují mravní charakter císaře římského *Marka Aurelia*, jenž panoval l. P. 161—180. Ale charakter tohoto muže nezasluhuje chvály, protože některé zásady jeho nesrovnávaly se s mravností. Když mu umřela žena, nechtěl vstoupiti v druhé manželství k vůli dětem, nýbrž žil se souložnicí. Známo též, že křesťany krutě pronásledoval, v mukách jejich se kochal a nešťastným obětím své nelidskosti se posmíval. Něčeho takového nebyli schopni ani vykřičení inkvisitoři středověcí, jak vyznal sám jeden protestant.¹¹⁾

V povaze krále *Karla*, otce vlasti, vytýká dějepis¹²⁾ tyto stránky šlechtné: neunavenou péči o blaho země a národu; velkomyslnost k nepřátelům; střídmost; vděčnost a lidumilnost; spravedlnost; věrnost ve slibech; pobožnost a úctu k Církvi. Není li to ctihodná povaha? Zda, co se vytýká v ní nechvalného, zejména lakota po nabývání vždy nových zemí a nezřízená láska k vlastní krvi (kteréžto dvě vlastnosti bytelně souvisely), nezdá se býti pouhou slabostí? V povaze krále *Karla* převládaly velice stránky ušlechtilé, takže stránky nechvalné proti nim takřka mizí.

Jinak jeví se nám tento poměr mezi chvalnými a nechvalnými stránkami v povaze *mistra Jana Husa*. O tomto muži netřeba nám něco vymýšleti, nýbrž pouze vyčísti, co napsali o něm dějepiscové¹³⁾. Chvalitebné stránky v mravní povaze *Jana Husa* byly: počestnost; nezištnost; nadšenost proti všem nepořádkům a neřestem; vroucí láska k vlasti, českému národu a mateřskému jazyku; nelíčená pobožnost; láska ku přátelům. Naproti těmto dobrým stránkám vytýkají se *Husovi* stránky nechvalné: do oka padající ctižádost; samolibost; marnivost (zakládal si přes míru na pěkném oděvu); neobyčejná smělost, neústupnost a nešetřnost proti nepřátelům; prudkost a nevlídnost; pýcha a neposlušnost¹⁴⁾. Postav, kdokoliv jsi nepředpojat, tyto stránky proti oněm: můžeš říci, že by byla mravní povaha *Jana Husa* ctihodná? Kdyby byly v jeho mravní povaze jen dvě méně dobré stránky jako v povaze krále *Karla*, neváhali bychom ani na okamžik vysloviti této povaze svou úctu; ale kde zlé stránky v povaze lidské v stejné míře vynikají jako dobré, tam můžeme vyjádřiti pouze svou lítost nad tím, že chvalné stránky charakteru zastíněny jsou nechvalnými, tam můžeme pouze říci: nešťastná povaha!

(Příště dále.)

¹⁰⁾ Tomáš Masaryk ve spise „Der Selbstmord als sociale Massenerscheinung der modernen Civilisation“, ve Vídni r. 1881, str. 157. — „Učit. Nov.“ z r. 1889 str. 445.

¹¹⁾ V. Lecky's „Sittengeschichte Europas“, I. p. 231.

¹²⁾ Frant. Palackého „Dějiny národu českého“, II. vyd. 1879 dílu II. částky II. str. 6, 95, 167, 203, 212, 213, 215, 216, 217.

¹³⁾ Palacký I. c. I. vyd. dílu III. č. I. str. 84, 183, 184, 197, 216. — Kryštůfek, „Všeobecný dějepis církevní“ dílu II. č. II. str. 677, nn. — Riegrův „Naučný Slovník“ k slovu „Hus“.

¹⁴⁾ Palacký praví doslova: „Nepřestáváje zajisté kárati veřejné vady a poklésky představených církve, zapomínalť lehce, že také pokora a poslušnost jsou ctnosti křesťanské.“ Dále pak: „Proti dūtce (= výtce), že vystoupil z „auwazku (= úvazku, svazku) církevního, s náruživostí osopoval se“. — Tak napsal Palacký v I. vydání svých Dějin, v dílu III., č. I. str. 102. V II. vydání, od Palackého samého pořízeném,

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

2. Mnohem čtenější než povahy *záhadné*, jsou takové, které vychovatel *nesprávně posuzuje*! Děti *příjemného zevnějšku a úlisného chování* mimovolně se zamlouvají vychovatelům, kteří nedovedou slupky rozeznávat od jádra a za sličným zevnějškem vezdy, domnívají se najíti ušlechtilou duši! Zkušenost učí, že tomu je přecasto naopak! Obzvláště děti mezi 1—4 rokem bývají předmětem lásky t. z. „opičí“. „Obzvláště pozoruhodno jest, dí *Fenelon*, že dítky, kterým jich rodielé za prvního mládí nejvíce „péče“ věnovali, vychovatelům svým největší zklamání způsobují.“ Ovšem dlužno uvážiti, že převážná většina malých dítek zdají se v pravdě býti hezkými, jelikož milostnost prvního dětství září jasně, jenž zakrývá vše ostatní: na nemluvněti obdivujeme se čemusi něžnému a roztomilému, co nám brání zpytovat bliže a podrobněji rysy obličeje. Nicméně jsou mnohé děti milostného vzezření pravými dráčky (de vrais petits animaux), která jsou úlisná, přítulná a milostná potud, pokud jim děláte hezky: napomeňte, pokárejte je, — a malý dravec ihned vystrčí drápky...“ Jako ochočená zvířátka pouze cukrem a podobnými pamlsky k poslušnosti vedena bývají, tak děti zmíněné, jimž bylo se všech stran lichoceno od prvního dne života, jsou přístupny pouze sladkým slovům a sladkým věcem, odpírá-li jim kdo těchto, začnou ihned kousati a škrábat, jako podrážděná mláďata zvířecí.¹⁾

Domnívá-li se někdo, že přeháníme, tedy se vůči němu odvoláme na *sv. Augustina*: „Pozoroval jsem kdysi,“ dí zmíněný učitel církevní, „*děčko žárlivé*: ačkoliv nedovedlo posud mluvit, přece s obličejem od zlosti sežloutlým a s očima, sršícíma jiskry, pohlíželo na soukojence, jenž s ním zároveň od matky byl kojen.“

Však s přibývajícimi léty milostnost se ztrácí, a dříve než se vychovatel naděje, objeví se před ním učeň v celé *tvrdosti srdce a suchopáru svých názorů*. Potom ukáže se, že není lidí zatvrzelejších, pyšnějších, násilnějších, zlomyslnějších, sobectějších a nevděčnějších nad děti od mládí hýčkané. To pochodí odtud, že všechny špatné chvilky, které jako ostatky hříchu prvotního drímají v každém srdci lidském, nabudou vzrůstu obrovského u dětí hýčkaných, až posléze ovládnou a poruší celé nitro jejich! Požívají-li děti hezké a *úlisné* z většiny přízně nezasloužené, vidíme toho opak u dětí, vynikajících živou, *ohnivou letorou*! Tyto bývají hlavně od rodičů mnohem přísněji posuzovány, než jejich sourozenci povahy *passivní*.

Toník je zdravý klučina červených lící, ohebných, mrštných oudů, dobrého žaludku a jiskrných očí. Na čiperném hochu každá žilka hraje! Ani chvilky neposedí; s krajícem chleba v ruce hopkuje s jedné nohy na druhou a při tom ještě volnou rukou mává v povětří. Není stromu tak vysokého, aby se nevyšplhal k jeho vrcholi, není ledu tak tenkého, na který by se neodvážil alespoň stoupnouti; ruce jeho jsou vždy umouněné, protože neustále něco kutí; kalhoty má

rozmnoseném a změněném, a tudíž i v III. vydání, po jeho smrti od prof. Kalouska beze změny vydaném, ony dva výroky o Husovi jsou vypuštěny. Patrně, že úmyslně, aby nebylo těch nechvalných stránek v povaze Husa vě tolik, aby nebyla umenšena svatozáře nad hlavou nešťastného reformatora českého!

¹⁾ Dupanloup „L'Enfant“ pag. 60.

na kolenou vždy rozedrané; kde je nějaká pračka mezi kluky, tu je Toník jistě u toho; mnohou tabuli skleněnou již rozbil, začez obdržel účet psaný na vlastních zádech — a ať se v domě neb v sousedství semele to či ono, jiný to neudělal, než Toník! Aspoň tak sousedé a čeládka praví! Rodiče nejsou s ním pranic spokojeni, ač pan učitel říká, že má *dobrou hlavu* a pan katecheta k tomu dokládá, že má také *dobré srdce*. Nic naplat! Toník je uličník, divous, Enšpigl, rozpusta a rozhorlený otec jako druhdy přísný Cato vynese nad ním rozsudek: „Toník půjde na ševcovinu!“ ¹⁾

Za to tichý Jozífek je chloubou a nadějí rodičů!

Obzvláště matky je nerozdílným mazlíčkem! Bylť již od narození vetchého „outoru“, jak lid říká, maje bledoučké tváři, slabý žaludek a titěrné údy. Proto také sedí neustále u maminky a poodejde-li tato někam, drží se její sukně. Soudruzi hrají na návsi míčem, Jozífek pohlíží na ně smutně oknem a má chuť k nim se přidružit: maminka toho nedopustí. Jak snadno mohl by mu míč vletět do obličeje aneb některý zlý kluk začítí pračku, v níž by Jozífek ovšem špatně pochodil... Jozífek tedy zůstane raději doma u maminky. —

Spolužáci půjdou na jahody — Toník, to se rozumí, půjde také.

Jozífek má také chuť. Maminka tomu nedovolí. Mohl by tam zbloudit a ze strachu onemocnět — aneb při sbírání jahod nahmatati ropuchu aneb hada aneb cokoliv jiného jedovatého...

Toník půjde pouštět draka do povětří. Jozífek by rád šel. Maminka má strach, že by se nastudil; fouká po strništích ostrý vítr a Jozífkovi by mohlo nafoukati do uší...

A tak to je při všem, v každém ročním počasí. Jozífek je mírné, hodné dítě, které od maminky oblízne mnohou pochoutku, o níž Toník nemá ani tušení. Také se dobře učí a tatínek se rozhodl, dáti Jozífka na studie, aby aspoň z jednoho chlapce stal se jednou pán!

Podobných příkladů zná laskavý čtenář na tucty! Nestálo by to za to v každém jednotlivém případě *nestranně* si položit otázku, je-li Toník skutečně tak veliký ničema a Jozífek opravdu tak nadějný hoch, jak rodičové tvrdí? Matky dávají od jakživa přednost mírným Jakubům, a jelikož matka obyčejně při výchování rodinném vede hlavní slovo, tu i otec nakloní se k mínění jejímu, a divý Esau nemá obyčejně nikoho, kdo by se ho zastal a také na jeho dobré stránky poukázal. Ovšem, že také výjimky se vyskytují, které ale nevynahradí křivd, které se páší na dětech letory živé, čili t. z. *povahách pozitivních*, obzvláště, uvedeme-li sobě na mysl, že paedagogové na slovo vzatí dávají *pozitivním* povahám přednost před *passivními*! Již Cicero povznese hlasu svého na obranu letor živých: „Amo in juventute aliquid, quod ressecari possit.“ ²⁾

Slavný vychovatel doby středověké Viktorin de Feltre obzvláštní pozornost věnoval oněm chovancům, kteří při společných hrách byli ospalí a mrzutí, domnívaje se o nich vším právem, že květ jejich duše vadne. Také Jean Paul zastává dětské povahy ohnivé, které mu jsou zárukou budoucích mužných činů. „Z divokého anglického chlapce stane se časem rozvážlivý poslanec, rovněž jako

¹⁾ Jak k tomu veleužitečný a počestný stav obuvnický přijde, že má býti útočištěm daremných kluků, kteří k ničemu jinému se nehodí — toť také jeden ze společenských zjevů, které jsou na pováženou. Pozn. spis.

²⁾ „Vidím u mládeže rád vlastnosti, které přířízuty býti mohou“ — t. j. povahy poněkud překypující.

z prvotních obyvatelů Říma, kteří lupičským hověli choutkám vyvinul, se stát ctnostný, v němž jedinec vlastní blaho podřizoval celku.“

Ovšem, povahy ohnivé vyžadují rozumného vedení! *Fénelon* vypravuje o chovanci, který mu dán byl na vychovanou: „Ačkoliv byl ještě velmi mlád, přece vynikal důmyslem, odvážlivostí a plynou výslovností; ač byl povahy silné až k tvrdosti, velmi vášnivý, bujně obraznosti a při tom nad pomýšlení rozmarný. Nechal-li se jednou unést svou vášnivostí, nemohl tak hned přijíti do pravé míry zpět a marné bylo veškeré poučování a napomínání. Chyby své nechtěl nikdy uznati nýbrž chladnokrevně přecházel přes ně k dennímu pořádku odbýváje každé slovo varovné pohrdlivým úsměškem.“ Vlastnosti tyto by tak mnohého jiného vychovatele přivedly k malomyslnosti. Avšak bystrý duch *Fénelonův* nezoufal nad šťastným výsledkem, ale naopak v chybách samých zmíněného žáka tušil símě blahodárné žatvy. „Chyby tyto,“ tak děl k sobě, „pocházejí od jeho letory a jeho věku. Možno se nadíti, že při dobrém vychování z chyb oněch stanou se hřivny zlaté! Jest to mladé víno, jehož bujný kvas věští budoucí sílu! Jestli to silná povaha, která má zapotřebí pouze zlahodnění. Zralejší věk, příklad, poučení, autorita vykonají zde potřebné dílo. Bude ovšem zapotřebí mnoho trpělivosti a pevnosti vezdy provázených laskavostí!“ (*Dupanloup „L'Enfant* pag. 31)

(Příště dále.)

Bez hluku tiše, ale jistě výše!

Byly doby, kdy to náleželo ke zvláštním, pozornost obecnstva vzbuzujícím událostem, když do města X nebo Y ustanovena byla učitelka literní. Nyní veřejnost i v místech menších zvykla sobě již na učitelku nebo učitelky; ale přece na ně pohlíží vždy a všude ještě zvědavě, pohlíží na ně místy více méně předpojatě, tu příznivě, tu nepříznivě.

Mladé naše učitelky musejí si toho býti vědomy, že náležejí k stavu. na nějž oči mnohých obráceny jsou, a že „učitelky“ jsou i ve stavu učitelském zvláštním zase ostrůvkem obklíčeným přísnými a bedlivými pozorovateli. Vědomí to musí v nich vzbuditi přesvědčení, že jest jim bdíti nad sebou více než komukoliv jinému, a to i ve škole i mimo školu, v životě soukromém i veřejném. Netřeba báti a lekati se této bdělosti, nebylo by jí třeba, kdybychom náležely ku stavu méně důležitému, vyplývát jenom ze vznešenosti povolání našeho a můžeme tedy jen vděčně býti tomu obecnstvu malému i velkému, že pozorujíc nás skly zvětšovacími, nutí nás takoruka vždy a všude, bychom nad sebou bděly.

Ovšem, pohnutkou k této bdělosti nebude nám snad jen vědomí, že se vznáší všude nad činy našimi ostrí kritiky jako Damoklův meč, nýbrž v hloubi duše zakotvené přesvědčení o svatosti povolání našeho. A velké, v pravdě velké síly mravní je k tomu třeba, bychom neocháblly ve bdělosti té.

Kdo jen poněkud sleduje proudy časové, kdo všímá si ducha, který ovládá společnost současnou, vidí, že zmatek nad zmatek je hlavním znakem doby naší.

Pravdu toho dosvědčuje u nás i politika i literatura v nejširším smyslu slova toho a bohužel, dvojnásob bohužel, i škola a všechna výchova nových pokolení. V době takové může velmi snadno vzniknout v hlavě myšlénka: „A co je do všeho, — nestojí to všechno za nic!“ — a z této myšlénky zroditi se může malomoc jakási, nechati se unášeti proudy časovými bez hlubšího přemítání, přehoup-

nouti se tak z dneška do zítřka, jak to samo přijde, a jen o to dbáti, aby při tom přehoupnutí nárazem na nějakou tu vlnu časovou, člověk nepromokl až na kůži. — Ale to není jediné nebezpečí, jediná nástraha doby naší.

Mnohé srdce ušlechtilé, mnohá mysl nadšená stržena byla ve zmatek: horečkou heslovou, horečkou osvětovou. Jak se to srdci zamlouvá slyšeti: „Jen svobodou se vznese národ náš!“ — „Osvětou k spáse!“ — „Mravní charakter — čisté lidství!“ atd. atd., a člověk by duši, život dal za ty, jež hesla podobná pronášejí. Ale hesla se množí, sotva jedno zaplanulo na obzoru, již druhé, třetí zase vábí září svou; ani nebylo kdy uvědomiti si, v čem ta míněná svoboda, osvěta, ten mravní charakter a to čisté lidství vlastně záležitosti má, a již zase nová hvězda xté velikosti odvádí od hvězd pobledlých, a člověk stížený již tou horečkou heslo-osvětovou hledí pln údivu a úcty k veličině nové, nemaje z toho, že obdivoval se těm hvězdám zašlým, ani svobody, ani osvěty, ani mravního charakteru, ani čistého lidství atd. atd.

Na jiné a jiné nástrahy doby naší, dalo by se ještě ukázati, ale přestaňme dnes na dvou zmíněných — a bděme, bděme — my učitelky zvláště — abychom ani v tu malomoc ani v tu horečku heslo-osvětovou neupadly. Nám je třeba více, mnohem více. Zkalené proudy časové nesmí nás přiměti ku lhostejnému dívání se s břehu pohodlnosti, ale nesmí nás také unášeti na vlnách svých dále a dále s rukama prázdnýma do prázdného neznáma.

Abychom těmto nástrahám časovým nepodlehly, je nám třeba sesílití především v hlubinách nitra svého, propracovati, opakuji, propracovati se k tomu, abychom rozuměly životu vůbec a povolání svému zvláště. Takovéto propracování žádá nepředpojaté pozorování různých proudů života, ne však za tím účelem, aby rozptýlila se mysl plamenným jich kritisováním, ale aby poznávši neslučitelnost různých směrů v proudech těch a neplodnost jejich v ohledu mravním, tím více nahlédla, že jest potřebno, soustřediti se v Tom, v Němž jediném je plnost dokonalosti veškeré — v Bohu a v Tom, který vyšel z Boha stačil obejmouti náručí Svou a pojeti v srdce Svě lidstvo veškeré — v Kristu Ježíši, kterýž nepřestal na vědeckém pojednání o svobodě, osvětě, mravním charakteru, čisté lidskosti, — ale který nad to prakticky vedl a vede každého, kdo neprotiví se Duchu Jeho, by toho všeho nabýval.

Nám, jimž On zvláště jest nedostižitelným ideálem učitele-vychovatele, tím více přísluší soustřediti se v Něm veškerým životem svým.

Ale zdá se, že některé proudy doby naší tak rády by s povrchu země smetly anebo v hlubinách svých pohřbily ty, jež mezi učitelkami měly odvahu životem ve víře Králově zakotveném se netajiti. Nasvědčují tomu aspoň slova jako: „Proč jen tyto šelie nejdou do kláštera?“ a jiná, jež opakovati nebudu, — nejnověji pak: „Jezovitská armáda v sukních“, kterýmžto titulem obmyslil „Školský obzor“ Roudnický zvláště učitelky, jež jsou členy: „Družiny Marianské“.

Proč to uvádím? Ne, abych polemisovala. Mně při takových projevech vždy jen jedno na mysl přichází: „Pohrdl Jím tedy Herodes se svým vojskem a posmíval se Mu, oblékl Jej v roucho bílé — — —“ my víme, co znamenalo to roucho bílé — — — a já nedivím se a nebudu se diviti, pakli podobné šípy hustěji a hustěji po nás vrhají se budou.

Řekla jsem, že na nás učitelky pohlíží se vždy a všude ještě více méně zvědavě a předpojatě že oči mnohých nás sledují, aby kritisovali ne vždy dle pravdy, a že proto více než komukoliv jinému nám jest bděti nad sebou i ve

škole i mimo školu v životě veřejném. Nyní pak dodávám: tím více nám z Družiny a všem, jimž býti údem církve katolické znamená: žítí po katolicku.

My dále dvojnásob vědomy si budme, že nejenom netřeba nám báti a lekati se té bdělosti, která je podmíněna vznešeným povoláním naším, ale že nám také netřeba báti a lekati se projevů à la Roudnice. Zachovejme vůči projevům takovým vždy a všude klid. Nejenom slovy — ale hlavně životem svým — bez vyzývavosti, však důsledně a zájmů vznešených důstojně bojujme za rozkvět království Božího na zemi; pracujme o vzdělání svém duševním a duchovním, se silujme jedno druhým, nedejme se mýliti náhledem, jakoby jedno druhé vylučovalo.

Zušlechtění sebe a dítek nám svěřených považujeme za nejvlastnější úkol života svého. Tak nám bude dobře, — ten kal, kterým se po nás hází, nás nepošpiní. Ten, v Nehož jsme uvěřily a k Němuž i samy jdeme i děti — ty drahé nám svěřené duše vedeme, zvítězí, — a On vítězí a zvítězí ne prostředky, které Mu doba naše jako na ruku dává, ale prostředkem, který Sám k tomu volil: církví Svou a v církvi Své.

Aug. Rozsypalova.

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

Katolické učitelstvo a „Posel z Budče“.

Nedávno bylo ukázáno ve „Vlasti“, jak píše o katolickém učitelstvu „Školský Obzor“. Nyní můžeme opět citovati některá významná slova z 1. čísla „Posla z Budče“, jež rediguje pražský učitel p. Ludvík Strahl. V proslovu k novému ročníku slibuje redakce, že chce dobývati všemi poctivými prostředky úcty učitelstvu v české veřejnosti, „aby nikdo nemohl vinit nás . . . ani ze slabosti vůči snahám klerikálním, které pomocí některých učitelů a učitelů hodlají klínem vetknouti se v řady naše.“ — Z toho můžeme souditi, že byla „Posla z B.“ snad někdy vytýkána „slabost vůči snahám klerikálním“, a proto se nedivíme, že se již v prvním čísle přičinil, aby se očistil z toho hrozného podezření. Jenom pochybujeme, že tímto způsobem dobude učitelstvu v české veřejnosti skutečně *úcty*, jak slibuje. a soudíme, že prostředky toho druhu mohly by býti spíše jinak nazvány, než jak je nazval on. O katolických učitelkách, které prý se daly „Jesuity zneužiti, aby pevnému a určitými úmysly se reprezentujícímu svazku českého učitelstva dán byl nátěr drolivosti“, — praví, že zmíněné dámy nemohou ve svých mozečcích postihnouti, že jejich pobožnost přestala býti účelem, ale prostředkem (tedy přestala býti „ale prostředkem“ — co pak je to?) — a tu prý je „povinností naší

vývoj takových útvarů, které toliko na škodu jednoduše českého učitelstva byly nastraženy, pečlivě se vši pozorností sledovati. Učitelky prý se domnívají, že trpí pro Pána, ale *ten pán je pouhým jezuitským agitátorem, jemůž nejde o nic jiného, než aby mohl soudruhy svými v listech klerikálních konstatovati, že „se to v učitelstvu trhá“*. Učitelky prý byly *slavně napáleny*, neboť se staly v české veřejnosti *směšnými*; spolky takové prý jsou *nevlastněcké*. — Nám se zase zdá, že pánové z „Posla z B.“ nemohou svými mozečky postihnouti, že také učitel může a smí hlásiti se veřejně ku svému náboženství a řaditi se v katolické spolky. Proč pak jen ti pánové mohou docela dobře postihnouti svými mozečky, že učitel evangelik může a smí veřejně vyznávati, že je evangelikem, a učitel žid, že je židem — a proč jen učitelům *katolíkům* proto zazlívají? A že přece jednou neřeknou, čím jim vlastně ti katoličtí učitelé a učitelky ubližují? Či snad to praví frásí, že trhají učitelskou jednotu? Pak srozumitelně zněla by slova „Posla z B.“ asi takto: My učitelé jsme sjednoceni v tom, že se nechceme hlásiti ku svému náboženství, a vy, klerikální kolegové, nám tuto jednotu kazíte. — Proč pak to „Posel z B.“ neřekne takto zřetelně? Protože ví, že by tato upřímnost učitelstvo zalekla — je tedy lépe zabaliti to do frase, při jejíž čtení může si čtenář mysliti, co chce. My však můžeme právem

protestovati, aby „Posel z B.“ shrnoval veškeré učitelstvo v takovou „jednotu“. Mohli bychom také požadovati od „Posla z B.“ *důkazy*, že by katolické spolky byly *nevlastenecké*, ale nečiníme tak, poněvadž se pánům z té strany, když je řeč o katolicích, o důkazy nikdy nejedná; ty se nahražují obyčejné nějakou frásí, třebaš již hodné zvetšelou. Ostatně můžeme si my ku zlosti pánů liberálů jen gratulovati, neboť je známo, že „tlak budí protitlak“ a tedy řádění jejich proti katolickému učitelstvu řady tohoto jen sesilí.

Konečně přináší zmíněné číslo „Posla z B.“ zdrcující kritiku o sbírce povídek K. J. Zákouckého „Hodné děti“, kterou vydal „prostřednictvím klerikálního pana kollegy (V. Špačka). Mají prý ty povídky jedinou věc společnou — psychologickou i dějovou nemožnost. Je to rozplizlá kresba velmi hodných a pobožných dětí, které samy moralisují jako pan páter“ — toť se ví, čte-li referent „Posla z B.“ povídku o *pobožných* dětech, hned mu naskakuje husí kůže. My se u těch povídek trochu zastavíme, abychom ukázali, jak páni liberálové posuzují spisy „klerikální“ a neklerikální dvojím loktem. Pan kritik uvádí s přidechem posměchu obsah jednotlivých povídek, z nichž v jedné se vypravuje o žáku, který, aby přispěl matce k výživě, opisuje advokátovi různé listiny. To je náramně směšné. Ale vezměme do rukou pověstné „Srdce“, a co tam nalezneme v povídce „Florentinský písářík“? Malý hoch opisuje téměř po celé noci za otce, aniž

tento něco tuší, a to trvá několik neděl. A jak bylo posouzeno „Srdce“ od týchž liberálních „kritiků“? Je prý to spis velcenný, pravý stkvost, jevící „vzácný paedagogický talent“. Ale ovšem „Srdce“ — toť něco jiného! Tam nenaleznete ani jednou slovo „Bůh“, proto je to spis výtečný. Napište dnes povídku o dítěti, které vykonalo dobrý čin proto, aby se líbilo Bohu — a jste mravokárci, berete se směrem, který se v dětské literatuře již dávno přežil — ale napište *tutéž* povídku, jenom se nedotýkejte Boha, napište, že dítě to učinilo proto, že tak jednají vzdělanci, že je to slušné a pod. — a vaše povídka jest výtečná. Posuzují-li pánové spis psaný v duchu náboženském, tu vystoupí na nejvyšší stupeň aesthetiky a paedagogiky — ale u spisů jiných zůstanou hezky nízko. Toho nejlepším dokladem je zmíněný spis „Srdce“. V něm mluví žáci posměšně o svých učitelích — ale kniha jest přece výtečná. Aby tak napsal někdo podobnou povídku původní! — Nás tedy žádná podobná „kritika“ v liberálních listech nepřekvapí a katolické spisovatele nezmate. Nejlepší odměnou jim bude, že ty jejich „mravokárné“ povídky jsou od dětí i dospělých hojně čítány; páni se mohou popatati ve školních knihovnách a přesvědčí se. Proto jest marný jejich boj jak proti katolickým spolkům, tak proti katolické literatuře.

Nechť jen pánové v tomto boji pokračují — tím se katolické učitelstvo jen utuží.

+ 100.

—❧— SMĚS. —❧—

Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: a) z Čech: Svatováclavská Jednota kat. jinochů a mužů pro Sedlčany a okolí; Česká kongr. Mariánská akad. Praze; Čt. a podporující spolek sv. Josefa v Písnici; Ed. Neumann, farář v Rohozné; Teresie Dusilova, učitelka v Třebelchovicích; b) z Moravy; Teresie Holánková, učitelka na St. Brně; Kateřina Halámková, učitelka v Měříně; Společenská knižnice ve Frenštátě pod Radhoštěm; Jednota sv. Josefa v Telči; Václav Kopeš, správce školy v Hrobicích a Mořic Pavlík, správce školy v Štěpánovicích; d) z Dolních Rakous: Msgr. Ant. Dítka č. pap. komoří, kons. rada a farář v Langenlois; e) z Hor-

ních Rakous: Fr. Xav. Wolf, kurat ben. v Oberstraun. Zakl. členů jest 2051.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze laskavě dále zaslali p. t. pp.: P. Sigm. Záběhlický Ord. Praem., kaplan v Nové Říši, 1 zl. 20 kr.; Josef Šildberger, farář v Břeclavi na Mor., dar 3 zl.; Ant. Adamec, regens bisk. bohosl. semináře v Brně, 2 zl.; Josef Jezdinský, b. v. tajemník a tajemník a farář v Mříčné, 1 zl. 20 kr.; Fr. Krejčí v Tiché 1 zlat. 20 kr.; Jan Svoboda, farář v Mohelně na Mor., 2 zl.; Frant. Taufer, děkan v Luhačovicích, 1 zl. 20 kr.; P. Petr J. Stejskal Ord. Praem., provisor v Nové Říši, 1 zl.

20 kr.; Chramosta Frant., katecheta v Boskovicích, 1 zl.; Runt Jan, kníž. arcib. vikář v Kolečovicích, 2 zl.; Zbejval Josef, farář v Líšnici, 1 zl. 20 kr.; Valdman Tomáš, kaplan v Janovicích na Moravě, 1 zl. 20 kr.; Mokříž Ant., farář v Dolních Kralovicích, 1 zl.; Hák Václav, kaplan v Dol. Kralovicích 1 zl.; Matouš Jan, děkan v Hronově, 1 zl. 20 kr.; Svoboda Ant., farář v Konojedech, 2 zl.; Kohout Václav, farář v Nemyčově, 1 zl. 20 kr.; Michal Frant., farář v Štěpánovicích u Č. Budějovic 1 zl. 20 kr.; Kandler Karel, kníž. arcib. vikář a děkan v Slaném 5 zl. Jedlička Alois, kaplan v Lanžhotě na Mor., 1 zl. 20 kr.; Švéda Jan b. vikář a děkan v Prachaticích 1 zl. 20 kr. — Zaplať Pán Bůh! — Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, t. č. jednatel spolku. (Pokr.)

Dne 13. ledna t. r. zemřela v Žižkově řídící učitelka sl. Filipina Jeneweinová a dne 15. ledna ve středu odpoledne pohřbena byla na hřbitově Olšanském. Čtyři tisíce školních dětí a na deset tisíc lidí doprovodilo ji s pláčem a lkáním ke hrobu. Zvěčnělá působila, v Žižkově přes 20 let a celý její život byl věnován Bohu, škole a chudině, tak že právem o ní psaly veřejné listy, že to byla duše andělská. — Ve škole jevila veliké nadání paedagogické, učitelkám byla sestrou, dětem matkou, a chudým lidem vůbec velikou dobroditelkou. Z té příčiny působila stále ve spolku „Vlastě“, jejímž účelem jest podporovati všemožným způsobem chudou mládež, a s žižkovskými a olšanskými Vincenciány byla ve stálém spojení, sama jim pomáhajíc a podpory pro své chudé od nich vyprošujíc. Když pak v mužské konferenci sv. Vincence zřízen byl „Krejcarový fond“, zastávala v něm úřad místopředsedkyně a pro sirotky hojně darů nasbírala a hojně podpor z tohoto fondu jim udělila. Leckdy přišla do tamní bývalé chudinské kuchyně, zástěrou se opásala a školní, chudé děti při obědě obsluhovala a při tom radostí zářila; bylyť radost a štěstí chudých dětí i jejím štěstím i její radostí. Odpočinutí lehké dejž jí, ó Pane!

Dne 12. měsíce ledna slavena byla 150 ročnice narozenin proslulého švýcarského paedagoga Jana Jindřicha Pestalozziho. Ve Švýcarsku byla slavnost pořádána ve všech školách vůbec od nejnižších až do nejvyšších; všude tamtéž byly konány sbírky na zřízení fondu Pestalozziho.

I v Německu byla konána dne toho různým způsobem oslava Pestalozziho. My to zde pouze registrujeme, nemajíce příčiny pro oslavování Pestalozziho, ač mu nikterak velikých zásluh neupíráme, se rozehráti. Toho však nemůžeme pominouti mlčením, proč a v jakém duchu byla na mnoze konána jeho oslava. Z přčetných projevů v této příčině uvedem zde však toliko jeden z liberálních kruhů učitelských: „Duch Pestalozziho krácel zeměmi německými. Všude se dějí přípravy k oslavě tvůrce moderní školy, kteráž má býti jednotnou školou pro všechny bez všelikého rozdílu stavu a náboženského vyznání. A sotva kde bude se smět zůstat státi u pouhého zevnějšího oslavování velikého nebožtíka, kterýž nosil v hrudi své srdce takové jako Ježíš. Duch Pestalozziho byl vyvolán . . . Jeho ideály sloužily a budou sloužit ku vzdělání i taky dále . . . Naše záležitost jest záležitostí celého národa a národ náš neklesá, nýbrž stoupá. I v novém roce budeme stát věrně na svém místě als Kulturarbeiter und, wenn es sein muss, als Kulturkämpfer. To budiž heslem roku Pestalozziho!“ (Paedag. Ztg. Hlavní orgán německého sdružení učitelského, čís. 52. ze dne 25./12. 1895.) — Také socialistický berlínský „Vorwärts“ vyzýval dělníky, zvláště pak „proletáře“ berlínské, aby vhodně oslavili památku Pestalozziho, jelikož prý jim byl „bereits zu seiner Zeit eine Art Vorkämpfer“ (Viz „Paedag. Ztg.“ čís. 51.)

Moravský výbor zemský, dvěma třetinaми z Němců složený, předložil sněmu moravskému podrobný rozpočet pro zemské školy reální a gymnasiální na rok 1896. Rozpočet ten vykazuje úbrnnou potřebu 366.925 zl. úhrnné pak uhrazení 61.363 zlat., tak že schodek 305.562 zl. musí být přibrán z tak zv. fondu zemského čili ze zemské přírážky. Z těchto peněz odpadá na 13 německých škol zemských na Moravě 257.369 zl., ke kteréžto ohromné sumě dlužno ještě připočítati subvenci zemskou pro obecní nižší německé gymnasium v Kyjově 2000 zl., zemskou subvenci 2250 zl. na vydržování vyšších tříd německého gymnasia v Šumperku, dále výslužné, příbytečné atd. 39.456 zl. A co dává posud země moravská na české zemské školy? Na českou neúplnou vyšší reálku v Novém Městě 8340 zl., na českou vyšší reálku v Prostějově 29.176 zl. a na českou vyšší reálku v Telči 26.534 zl.; celkem tedy na tři české zemské školy 64.050

zlat. Tak vypadá zemská spravedlnost na Moravě vůči Čechům, tak se plýtvá penězi zemskými na většinou uměle vydržované zemské školy německé! — dokládá k tomu „Mor. Orlice“.

Z praxe pro praxi. „Ničím neziskáš děti tak snadno, jako láskou. Zamračené čelo, přísná tvář, odpuzuje dítě a uzavírá ti jeho srdce; dítě pozbývá důvěry ku svému vychovateli a ta jest přece nejprvnější podmínkou každé výchovy. Odporný dojem utkví na vždycky v jeho nitru a sama ctnost křesťanská jeví se mu býti něčím tvrdým a zasmušilým. Nejčastější chybou katechetů a vychovatelů vůbec bývá, že příliš mnoho karávají, že chybami dětskými mnohem spíše se dají podrážditi, než aby s nimi měli útrpnost. V hlavě dítěte splývají pak záhy představa nevrleho, mrzutého učitele a představa ctnosti, již odporoučí, učení, jež hlásá, v představu jednu a v dítěti povstává na místě lásky nechuť k oběma; mnohé pak se stává zatvrzelým, potměšilým a pokryteckým. . . A právě proto, že v dětské obraznosti osoba katecheta a učení jeho splývají jaksi v jednu představu: má se katecheta vystříhati všeho, co by v zevnějších jeho zjevu bylo nápadným, rušivým, podivným, čím by se snad mohl státí směšným. Jeho chození a stání, jeho pohyby a držení těla, jeho řeč a výraz tváře, ano i oděv, mají býti důstojny muže a kněze a jeho svatého povolání.“ (Hettinger: Timotheus, list 31.) Proto také přichází katecheta do školy pravidelně v taláru aneb aspoň v klerikálním kabátě, nikdy však jako nějaké gigrle v krátkém fračisku, s hůlkou v ruce a se skřípcem na nose, věda velmi dobře, že by takovýmto jeho ústrojem trpěla i vážnost náboženství samého.

K upravení platů učitelských. Pruský ministr vyučování dohodl se s ministrem financí, by podána byla sněmu předloha zákona, již vyměřuje se učitelům obecných škol základní služné 800 marek. —a.

Ze školství vídeňského. Ve Vídni bylo počátkem letošního roku školního 24 obecných a měštanských škol, 67 trojtřídních škol měštanských a 260 škol obecných, celkem 351 škol. Minulého roku činil počet škol 338, letos přibudou dvě nové školy. Žáků a žákyň bylo ve školách těch 168.956 a to 83.017 chlapců a 85.939 dívek.

Školská statistika. V Německu jest 56.563 obecných škol s 7.925.688 dětmi, 120.032 osobami učitelskými, z nichž jest 13.750 učitelek. Na Prusko připadá 34.742 škol se 4.916.416 dětmi a 70.767 osobami učitelskými, z nichž jest 8.494 učitelek. V Prusku připadá na jednoho učitele 70, v ostatních částech říše 61 dětí. Náklad na školy tyto činí 242 millionů marek. V Prusku činí náklad na jednoho žáka 29.74 m., v ostatních částech říše 92 m.

Stávka. V Obersdorfě, nejjižnější to obci říše Německé, „zapřísáhala“ se školní mládež ve srozumění s rodiči, že nevzkročí do školní budovy, dokud se jí nedostane jiného učitele. S nynějším učitelem jsou tedy děti i rodiče naprosto nespokojeni.

Remunerace za řízení kůru. V Brandenbursku podali učitelé kr. konsistoři žádost, by za řízení kůru byla jim vyměřena remunerace 300—500 m.

Anglické školy v Indii. V anglických koloniích indických bylo roku 1885 261 škol, do nichž chodilo 27.000 dětí, roku 1895 činí již počet škol 1.325, v nichž vyučuje se povinně 90.000 dětí.

Počátkem vědění jest — víra Když jsi ještě chodil do školy a učitel ti řekl: Tahle písmena se jmenuje *a* a tahle *b*, nevzpíral jsi se a věřil jsi mu. Kdybys byl býval už tenkrát takovým nadutým a nevěřícím „filosofem“, jakým jsi nyní, byl bys ještě v nejnižší třídě v poslední lavici posledním. — P. Roh.

LITERATURA.

Ještě slovo o katechesích pana prof. Fuxa.

Vážená redakce „Vychovatele“ vybídlá mne, abych podal posudek o spisku „Katechese pro první školní rok školy

obecné“ sepsané panem prof. Ad. Fuxem v Příboře. Podjal jsem se úkolu toho; než když jsem celý spisek přečetl a četné vady shledal, váhal jsem posudek svůj dáti na veřejnost, neb úkol kritika, jenž sprave-

dlivě soudě i na vady upozorňuje, je vždy odiosní. Dnes však kroku svého nelituji, máje to vědomí, že jsem posloužil dobré věci. „Katechese“ tyto určeny jsou totiž pro začátečníky v úřadě učitelském, kteří často nemají ani pokdy zkoumati, zdaž prameny, z kterýchž čerpají, jsou solidní, a tu bylo by hříchem mlčeti a neupozorniti na skutečné četné vady, jakéž v spisku tom se vyskytují. Vždyť se tu jedná o věc velmi důležitou, o počátky náboženského vyučování, a ty potřebí jest, by byly zdravé, bezvadné.

Že jsem si počínal s umírněností, dosvědčí mi redakce tohoto časopisu i mnozí pp. bratři, kteří spisek p. prof Fuxa prostudovali; vždyť jsem mnohé věci pomlčel, jak svědčí číslo „Vychovatele“, o nápadných poklescích promluvil jsem s rezervou co největší. Poukazuji na kritiky přísné spisů slavných vědatorů v časopisech německých a francouzských se vyskytující.

Pan spisovatel s kritikou ve „Vychovateli“ č. 33 roč. X. nejsa spokojen napsal odpověď takovou, že vybízí mne, abych i já jeho slova uvedl na pravou míru.

I. Posuzuje spisek po stránce formální ukázal jsem 1. na nevhodné rozkouskování látky, 2. na nešťastnou úpravu otázek, 3. nedostatečná vysvětlení důležitých slov.

Pan prof. Fux ve své odpovědi na 1. mou námitku odpovídá vědou; chtěl jsem odpověditi týmž způsobem, ale pan prof. Dr. Sýkora zbavil mne úkolu. To snad panu spisovateli dostačí.

Vyslovil jsem se proti častým verbálním otázkám a to právem. Každý učitel totiž ví, že často-li se jich užívá, nebývají okrasou žádného vyučování, tím méně náboženského. Vyslovil jsem se dále proti otázkám: *Na kom jel P. J. do Jerusáléma? Koho zabíjeli židé toho dne? Koho jedl P. J. při poslední večeři? A p. spisovatel ten způsob otázek hájí? Vždyť jsou to pravá monstra.*

Ve své kritice uvedl jsem, že ve spisku slova důležitá ostávají nevysvětlena. A pan spisovatel k tomu dokládá, že „ani postupem celé vyučovací doby nelze mnohé pojmy vysvětliti, ačkoliv o nich pojednáváme.“ Možná, že některé, ale my požadujeme vysvětlení pojmů, bez kterých vyučování zdárně dařiti se nemůže a jež lze vysvětliti i v 1. třídě obecné školy. Byť bychom se i spokojili s vysvětlením, jež pan spisovatel podává o slovu Vykupitel, nelze to říci o ostatních velmi důle-

žitých, pak nečteme nikde, co byli učedníci, — apoštolé — prorok — přec se poukazuje na § 10., že tam vysvětlena „oběť“. Prosím kde a kdy — ?

K mé poznámce: co počítí s číslicemi 40, 12, 5000 odpovídá pan pisatel otázkou kdy že seznamují žáky s třemi božskými osobami? Zdaliž čekám, až učitel seznámí žáky s číslem 3? Na to odpovídám: Ne mluvím ve svém posudku o třech božských osobách, ale o čísle 5000, 40, 12. Toť přec veliký rozdíl.

II. Povážlivější nežli po stránce formální jsou vady po stránce věcné. Já jsem zajisté s největší šetrností na ně poukázal, domnívaje se, že to jsou lapsus calami, než odpověď p. spisovatele mne poučila, že příčina těchto poklesků vězí jinde. Nežádáme také v 1. tř. učeného aparátu: — ale zde se nejedná o formu, ale o věc a ta zůstává táž, ať pojednává o ní professor ve theologické fakultě nebo katecheta v 1. třídě, pouze výklad se mění, a i ten musí býti pravdivý, nesmí býti na újmu dokázané pravdě, byť to bylo na 1. stupni vyučování.

Praví-li p. spisovatel: Nalezl-li kritik v nich (katechesích) četné poklésky věcné, jsou tyto i v knihách i v osnovách od nejd. Ordinariátů schválených obsaženy: pak proti takému tvrzení rozhodně protestujeme. Lze to snad říci nanejvýš v případě jednom neb dvou, ale tážeme se, kde která kniha učí, že křepelky přilétaly denně a že byly krotké, že manna byla mouka, že Máří Magdaleně se ukázal Pán na cestě, že židé po jídle a před jídlem ruce a *nohy* si umývali atd., že Abraham spatřil v křoví kozla, že kámen se od hrobu odvalil? atd.

Nemáme nižádnému katechetu, ani kazateli za zlé, mluví-li o hoře Kalvarii — ale nesprávně jest tvrditi, když Pána Ježíše Jan křtil v tu chvíli objevila se nad ním holubice atd. Biblická dějeprava dí: Tedy dopustil jemu Jan a Ježíš pokřtěn jest od něho. V touž dobu otevřelo se nebe nad Ježíšem a Duch sv. sstoupil atd. Slova ta snad nejsou zcela jasná, přiznáváme; ale znalost naše v dějinách biblických musí a má býti hlubší a výkladu napomáhati již na 1. stupni vyučování.

Podobné se to má i v § 33. Tu se vypravuje, že když P. J. byl celý ztrýzněn, trnovou korunu měl na hlavě, na zádech šarlatový plášť atd. Pilát Ho ukázal všemu lidu. Biblický text zcela správně vypravuje, že tu pontifices et ministri clamabant — aby se dalo na jevo, že na lid tento po-

hled působil, proto lid mlčel a pouze pontifices et ministri clamabant. Na to chtěl jsem poukázati, věda ze zkušenosti, že to působí i na útlu mládež.

Naivní jest poznámka v odpovědi: že křepelky byly krotké, když je *bez obtíží chytali*. Tak nesmíme vykládati ani v 1. třídě obecné školy Nesprávností nesmíme si při výkladu pomáhati nikde, ani ne na 1. stupni vyučování, proto nelze připustiti slova: V krajinách těch nejezdí lidé na koních, ale na oslích (§ 29.). Výkladu evangelia: Plesej, dcero Sionská, král Tvůj atd. porozumí dle naší mnoholeté zkušenosti ditky i v 1. třídě a vypustíme-li tento výklad, pak celá tato perikopa ztrácí úplně na svém překrásném významu.

Ostatních výmluv, omluv a oprav v „odpovědi“ nebudu kritisovati, prosím trpělivého čtenáře, aby přečetl „katechese“, mou kritiku a odpověď p. spisovatele a soudil, zdaž jsem ve svém posudku v přísnosti upřílišňoval.

Uvádí-li p. spisovatel citát: Zdali jest to tak zcela lehkou úlohou vhodným způsobem nejmenším žákům sv. tajemství vypravovati? „*Nejen začátečník, ale i nejdovednější katecheta domnívati se nesmí, že do biblické dějepřavy nahlédnuv, již s do-*

statek připraven jest, aby mohl před žáky předstoupiti a vyučovati,“ pak úplně souhlasíme všickni a výrok ten třikrát podtrhneme. A právě proto prosíme p. prof. Fuxa, aby, než bude v biblických katechesích pokračovati sám důkladně biblický dějepis prostudoval, aby se tam tak četné a ne nepatrné poklésky nevloudily. Jinak by nám bylo poukázati na výrok sv. Matouše 5, 13.

Já jsem kritiky nepsal z nějakého strannictví, vždyť co chvály zasluhuje, jsem nepopřel, ale mám za věc svědomí upozorniti mladší své kolegy na vady knihy, kteráž jim má býti panis quotidianus a naše literární minulost i přítomnost nás poučuje jak kamaráderie v kritice na škodu jest nejen čtenářům, ale i spisovatelům. A jaké ponětí by pak o nás katechetech měli jinověrci čtoucí knihy, kde tolik poklések věcných? „Takovou že znalost máme biblických dějin a takhle že si vedeme při výkladu?“ I my zcela srdce souhlasíme s výrokem velikého učitele, svého patrona: In necessariis unitas, in dubiis libertas, sed in omnibus charitas. Ale s důrazem na první místo stavíme: In necessariis unitas et in omnibus veritas.

V Praze, 4. ledna 1896.

Spisy redakci zaslané.

Kříž a Marie, jež se prodávají po krejcaru a jež jsou zajímavým, bezvadným čtením pro lid, nastoupily ročník III. „Maria“ vychází 1. a 3. čtvrtěk v měsíci, „Kříž“ 2. a 4. čtvrtěk. Čtyřikrát do roka vyjde příloha „Přítel dítek“ Předplatné na oba listy i s přílohou za 1 ex. na celý rok 52 kr. Zasílá se vyplacené nejméně 15 exempl. Administrace: Tiskárna Cyrillo-Method. v Praze 150.—II.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XII. čís. 1. Doporučujeme zvláště katolíkům vzdělanějším. Předplatné 2 zl. v tiskárně Cyrillo-Method. v Praze.

Z různých dob. Historické povídky. Napsal Karel J. Zákoucký V Písku. Nakl. Jar. Burian, knihkupec. (Sbírky ušlechtilých spisů pro mládež sv. IX.)

Příhody ztraceného hochy. Povídka od Anny Husové. (Sbírky ušlechtilých spisů pro mládež, pořádané Bohdanem L. Tišlerem svazek X.) Nákladem Jos. Buriana, knihkupce v Písku.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlč. Praha 604—I. Ročník II. číslo 12 Doporučujeme.

Vlast. Red. Tom. Škrdl. Roč. XII. 4. s následujícím obsahem: Michal Hórnik a jeho doba. Příspěvek k dějinám literatury hornolužické tohoto století. Napsal Fr. H. Žundálek. Z básní Grossmannové-Brodské: I. Nevěsta. II. Nejvěrnější průvodce. III. Vzdech. Syn kostelníkův. Roman. Napsal Carlos Fontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. Pokračov.) Všichni národové mají náboženství! Píše Filip Jan Konečný. (Dokonč.) Ze sbírky básní Ant. Bulanta: Písne a legendy: Mé písne. Revoluce francouzská a naše sociální poměry. Píše Fr. Vohnout. Národopisná výstava československá v Praze r. 895. Píší Ed. Šittler a dr. Ant. Podlaha. (Pokr.) Některé katolické dobročinné a vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Píše Tom. Škrdl. (Pokr.) Umění. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Úmrtí. Zprávy spolkové

Růže dominikánská. Red. P. Aug. Kadlec. Ord. Praed. Roč IX. čís. 9.

Zábavná směs. Mladeži napsala Zdeňka Zasmucká. Se 2 obrázky (Besed mládeže, kteréž pořádá Václav Špaček, sv. 327.) Naklad. Knapp, v Karlíně.

Obsah: Staré a nové myšlenky o charakteru. Podává Kl. Markrab. (Pokr.) — Profily vychovatelské. Podává d. prof. Fr. Horáček. (Pokr.) — Bez hluku tiše, ale jistě výše! — Exhorty: Promluva na neděli Devítník. Napsal Em. Žák, katecheta měšť. školy. — Exhorta na I. neděli po Devítníku. Napsal Aug. Konařík, katecheta v Jevíčku. — Na neděli II. po Devítníku. Napsal Em. Žák, katecheta měšťanské školy. — Hlídka časopisecká. — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zaslané.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlročně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budiž adresovány i reklam. jež se nepeč. a nefrank

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budiž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

Účelem výchovy jest budování *mravního charakteru*. Jak ale životopisy slavných mužů ukazují, nelze docílití charakteru bez duševního boje, o němž sv. apoštol Pavel napsal: „Nebo i ten, kdo o závod bojuje nebývá korunován, lečby řádně bojoval.“ (II. Tim. 2, 5.) Kdo ale je lépe k zápasu vystrojen, nežli povahy t. zv. pozitivní? ¹⁾ Vzpomeňme sv. Pavla, sv. Augustina, sv. Ignáce z Loyoly a jiných světců, kteří z bařin hříšného života vzepjali perutě své k čistým sférám pravdy a ctnosti!

Ještě větší opatrnosti a ryzí lásky k vznešenému úřadu vychovatelskému vyžadují děti *vzezření odporného*, které při prvním se s nimi setkání tvoří odpuzující dojem! A přece i jejich je království nebeské! Všimněme si blíže jednoho typu těchto ubožátek! Huňaté vlasy, které již dráhný čas hřebene neviděly, spadají na zakaboněné čelo, pod kterým vzdorovitě blýskají pichlavé oči, které brzo nepohnutě k zemi upřeny jsou, brzo plaše neb úskočně pohlízejí kolem. Celý výraz obličeje má do sebe cosi posupného, vyzývavého... Žák takový, obzvláště je-li jeho oděv schátralý, sedí obyčejně v poslední lavici aneb na kraji lavice osamocen, ani spolužáci z lepších rodin se ho štítí a s ním nechtějí míti nic společného. Pouze při kárávých slovech páně učitelových, k nimž malý „proletář“ bohužel až příliš často zavdává příčinu, ohlédnou se ostatní žáci po soudruhu, jenž je v očích jejich souhrnem vši bídy a špatnosti veškeré. To je budoucí zloděj, palič, lupič atd. ... a v mladistvých řadách nezřídka ozve se známé Farizeovo: „Bože, děkuji Tobě, že nejsem jako tento publikán“ — a veselím zářící očka spokojeně spočinou na vlastním kabátu z jemného sukna, na ozdobné brašně pro knihy, a na jiných školních rekvizitách, které v takém pořádku může míti pouze dítě ze zámožnějšího domu. A docela zapomene-li se vychovatel a dupne-li si na onoho: „Z tebe kluku nepojde nic kalého — pro tebe roste borovice v lese“ atp. — jest celá třída svatosvatě

¹⁾ Známky povah *pozitivních* jsou: Pohyblivost, vnímavost, chuť k činnosti, pud společenský, vynalézavost atd. Povahám *negativním* také *passivním* je vlastní přemýšlivost, touha po samotě, rozjímavost, trpělivost, vytrvalost a t. p. Srov. Friedr. Kristian Schwarz „Erziehungslehre“

o tom ujištěna, že ze spolužáka N. se stane nebezpečný člověk. A bohužel — přecasto jim dá budoucnost za pravdu! A když po letech ze žáka stane se zlo-syn, zdali nelze od jeho učitelů někdy slýchat autoritativní posudky: Tu to máte! Což jsem mu to neříkal, pokud chodil do školy? Ano říkal, a jiní také! Říkal mu to otec, říkala mu to matka. říkal mu to kmotr, říkali spolužáci, ano i sám pan učitel — nuže, a nyní se divíte, že tato dlouholetá *suggesce* přináší své ovoce? Vzal si s ubožákem někdo *upřímnou práci*, aby získal jeho důvěry a ponořil jediný světlý paprsek do temna jeho bloudící duše? Vzal si s ním kdo práci *obětavou, důkladnou* v duchu sv. Augustina: „I když duše od Boha odpadly, mají přece v Bohu milovány býti, neboť také ony jsou proměnlivy a pouze v Bohu mohou nabýti neproměnlivosti. *Pro Něho* a v Něm máš je milovati. Uchvat z nich, kolik můžeš, a rci jim toto: „Milujme Boha. neboť On stvořil nás a není daleko od vás . . . To jim hlásej, aby plakaly v slzavém údolí a tak je přivleč s sebou k Bohu. *Z Jeho zajisté ducha k nim hovoříš, mluvíš-li ohněm lásky.*“ ¹⁾

Rovně jako při rozsuzování *karakteru mravního* má býti vychovatel obezřelým i při posudku o *intelligenci* svého chovance. Chyby přecetné přiházívají se v ohledu tomto jednak *přeceňováním*, jinak *podceňováním* vloh intelektuálních. Jsouť rodičové, kteří dítky 4—5leté vtěsnají do jha soustavného vyučování a kteří se zářícím obličejem rozhlašují do celého světa, že jejich potomek ukazuje vlohy zázračné a že je jistě povolán k velikým věcem! Pětiletý František odríkává celé stránky na zpaměť, násobilku zná lépe než dědeček. Anince bude o sv. Václavě teprv osm let a co to děvče všechno umí! Ve hře na piano se jí hnedle žádný nevyrovná — jiné dívky v těchto letech sotva že brnkají „Gebet einer Jungfrau“ a Aninka se pouští již do Chopina, Wagnera a Smetany . . . Devítiletý Jaroš — mimochodem řečeno, hošík ubledlých lící, slabého zraku a tenkých nohou — musí na gymnasium, neboť pan učitel říká, že už neví, co by tomu hochovi pověděl nového. Tělička je sice slabého, ale rozumu má jako dvacítiletý

Který vychovatel neslyšel již řeči podobné z úst jistých rodičů, kteří netuší, že to celé vědění a umění jejich dítek vypučelo v duševním pařeníšti a že nebude míti dlouhého trvání? Přijde-li bledězelená, rychle vypučevší nať na slunce, horempádem zvadne — a rovněž tak se to má s natí duševní, uměle vypěstovanou! Pro budoucí vývoj žákův není nic nebezpečnějšího, než neustálé vychvalování a lichocení jeho vlohám; ano ozývají se hlasové, kteří rozdíl mezi vysvědčeními „s vyznamenáním“ a „prvé třídy“, který rozdíl na ústavech středních posud je v obyčeji, rozhodně odsuzují a na jeho odstranění tlačí, poukazující na bývalou *lokaci*, která byla zrušena, ana mezi žáky plodila revnivost a závist. K vůli zajímavosti podáme výňatek ze spisu nedávno vyšlého, jehož autor o vysvědčeních s vyznamenáním takto se pronáší: „Der Eigendünkel, des Vorzugsschülers wird oftmals zum Verderben für sein ganzes Leben, er macht ihn eingebildet, er verдумt ihn. Es ist eine allbekannte Erscheinung, dass gerade diese Vorzugsschüler gewöhnlich im ödesten Philisterthum untergehen, der Menschheit nichts anderes leisten, als etliche Dezennien Bureauarbeit in subalternen Stellen . . . Das Bewusstsein des gewesenen Vorzugsschülers trägt der junge Mann oft durch seine akademischen Studien hindurch — nur zu seinem Nachtheil.

¹⁾ Confess. lib. IV. cap. XII.

Denn er muss dann nur allzu oft die bittere Erfahrung machen, dass der Gymnasialvorzug durch klägliche Resultate an der Universität abgelöst wird.“¹⁾

Ponecháváme laskavému čtenáři na vůli, aby výrok citovaný dle životní zkušenosti sobě opravil. Nám zdá se býti poněkud jednostranný, neboť již Cicero dí: „Multa jam mihi dat signa puer et pudoris et ingenii“ (De fin. III. 2.)²⁾; avšak větších škod než *přeceňování*, může natropiti *podceňování* vloh žákovských. Kolik jinochů, kteří od rodičů i učitelů pro těžkou chápavost častování byli názvisky, jež druhdy pouze v přírodopisu — 1. Třída. Ssavci — naléztí možno, domohlo se později jména světového! —

Filosof *Moses Ben Maimon* (nar. v Kordově r. 1231) musil v mládí svém slýchat od otce mnoho přezdívek, z nichž „hlupec“ nebyl nadávkou ještě právě nejhorší.

Albertus Magnus (nar. v Laningen 1200) tak těžko se učil, že studiím na vždy výhost dáti chtěl, až se mu ve snu Bohorodička zjevila, která mu dodala myslí předpovídajíc mu, že se stane „světlem Církve.“ Veliká učenost, kterou Albert později slyšel, byla v takém odporu s nejasností jeho mládí, že z toho povstalo přísloví: Albert stal se z osla mudrcem! —

Sv. Tomáš Akvinský (nar. 1225 v Neapolsku) pro svou hlubokou učenost a čistotu mravů *doctor angelicus* zvaný, pro svou skromnou, ostýchavou povahu obdržel od nešetrných spolužáků přezdítku, která je vzata od pojmenování jednoho velmi užitečného hovězího tvora, který netrpí nadbytkem intellectu! Toho když se dověděl Albert Veliký, jehož žákem jinoch z Akvina byl, pronesl svůj takměř prorocký úsudek těmito slovy: „Až ten vůl jednou zařve, otřese se celý svět!“

Karel Linné (nar. 1707), syn protestantského kazatele, byl od svého otce určen ke studiu bohosloví. Mladý Linné však tak těžko se učil, že ho otec chtěl dáti na obuvnictví, když jistý lékař ze sousedství, jenž u hochy velikou lásku k přírodě byl pozoroval, se ho ujal a životu jeho přiměřený směr vykázal. Tak stal se Linné místo cbuvníka slavným přírodopiscem.

Kolikrát bylo mladému *Hufelandu* od učitelů slýchat, že se k ničemu nehodí, a přes to vše stal se proslaveným lékařem.

Newton († 1727) objevitel zákona gravitačního, tvůrce spektrální analýse a astrofysiky, sedával v oddělení slabých žáků a tak jiní a jiní, jichž jest legie, od otců a učitelů málo ceněni byvše, později hlubokým důvtipem a učenými pracemi svými získali sobě slávu a stali se dobrodinci člověčenstva!

Vychování národní.

Uvažuje Jos. Moudrý.

(Pokračování.)

b) Národní výchova jest křesťanstvím povznesena a podporována.

Není třeba široce se rozepisovati a odůvodňovati, že národní výchova jest křesťanstvím povznesena a podporována, — stačí zde snad říci, že křesťanství jest hlavním základem vzdělanosti národů novověkých, — že vzdělání jest vý-

¹⁾ Rudolf Heinr., Greinz: „Das Gymnasium“ etc. 1895. Leipzig. pag. 45.

²⁾ „Zřím na chlapci mnohé známky čistoty i schopností.“

sledkem výchovy toho kterého národa. U pohanských národů kulturních Řekův a Římanů nelze o národní výchově mluvit, poněvadž u nich bylo otroctví. Pouze křesťanství přivedlo člověka ku jasnému poznání jeho osobního určení, přineslo zároveň i prostředky ku dosažení cíle jeho. Náš věhlasný J. Purkyně pravil: „Křesťanství osvobodilo jako v jiných případech také zde ducha ze starého jha a rozdělilo vědu mezi celé člověčenstvo. Nejednálo-li se vždy v duchu jeho, — stává-li po tu chvíli pevných hradeb mezi vědoucími a nevědoucími, to není jeho vina, to je duch cizí . . .“

Stkvělé toto vysvědčení našeho skutečného vědce, které poctivě hlásá zásluhy křesťanství o rozšíření i zdokonalení vědy (měl Purkyně na mysli předem vědy přírodní) bez námitek dá se rozšířiti i na národní výchovu. Křesťanstvím zničeno otroctví a výchova i učení mezi všechny lidi rozšířeno.

Hlasatelé křesťanství, jestliže upřímně chtěli víru svou rozšířiti, v duchu toho kterého národa to činili. Rozviňme v mysli své jen poněkud obraz života a působení Spasitelova. K vůli výchování národa israelského snížil se, přijal na Sebe podobu toho lidu, k němuž poslán. Sám v jeho středu vychován; učenníky a apoštoly přijal ne z učených Římanů, nýbrž z těch, s nimiž spřízněn byl svou lidskou přirozeností; sám v rozličných okolnostech života ctí obyčeje a instituce svého národa, — ve svých nedostižných podobenstvích mluví o předmětech ve vlasti se nalézajících a užívá rčení vlastního pouze svému mateřskému jazyku. On sám ctí a vyznává veřejně vzorné jednotlivce svého lidu, an praví: „Aj, pravý Israelita, v němžto není lsti.“ Slzy lítosti roní nad lidem svým, že nepoznal den navštívení svého a za viny jeho přijímá přetěžký kříž a ortel potupné smrti.

„Většího milování nemá žádný nad to, by kdo život svůj položil za přátele své“ (Jan 15, 13). Láska Jeho daleko převáží nevděk toho národa a ještě v největších bolestech volá mu odpuštění. Apoštoly své rozeslal Kristus mezi *všecky* národy; vstoupiv pak na nebesa, seslal Utěšitele v podobě nikoli jednoho jazyku, nýbrž v podobě *ohnivých jazyků*, udělil apoštolům snadnost řeči *všech* národů, až se tomu množství divilo, kterak že od Galilejských jedenkaždý slyšel *svůj mateřský jazyk*. Apoštolové pak poslušni Mistra svého, učili všechny národy, nikoli galilejštinou, nýbrž jazykem — slovem i písmem — toho kterého národa.

Žádá-li zásada paedagogicko didaktická po vychovateli snížení se ku chovanci a jej pozdvihnouti na vyšší stupeň dokonalosti, — tož nebylo dáno jasnějšího příkladu než při zakládání křesťanství. I sv. Pavel píše k Římanům a ke Korintským: „Učiněn jsem jako mdlý, abych mdlé získal.“ My pak Čechoslované máme toho sami nejlepší příklad, jak mocné jest výchování národní, jež hlavní oporu má v mateřském jazyku. Již před sv. bratry Cyrilem a Metodějem pokoušelo se mnoho věrozvěstů, — sousedů — přivést Čechy a Moravany ku víře Kristově; potkali se však s nezdarem, — nepracující v duchu národním. Znamenitý takt paedagogický projevil tedy Rostislav, (jsa toho přesvědčen, že jen Slovan může Slovana v lůno církve přivést), když obrátil svou pozornost ku věrozvěstům slovanským. Cyrill pak ve svých obšírných studiích poznal, že jazykem vzdělávacím jest ten, jímž mluví, kdo vzdělán býti chce. Proto, když přišli Moravané do Cařihradu, kněží žádající, kteří by mohli v křesťanství vyučovati, naslouchal, jak (Moravané) mluví a zvěděl, že písma nemají, dal se na modlení a přípravu, aby sestavil azbuku. Přihlédneme-li pak ku výsledkům stkvělým, jichž se za krátký čas sv. bratři dodělali, jasně uvidíme moc mateřského slova, kteréž jest oporou i základem národního výchování. Nebylo ani za starověku

žádného národa, který by byl přišel na tu převrácenou myšlenku, že by byl jazyk vychovatelův ve výchově rozhodující, — a že by chovanec měl se vpravovati v řeč a v ducha svého učitele. Toť ovšem vynálezem novým a patentovaným pro určitý národ a jeho lepší kruhy

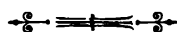
Kdybychom probírali celé dějiny křesťanství, čisté, nižádnou stranou nepřibarvené nenalezneme místa, které by zavrhovalo a odsuzovalo národní výchovu; ba mnozí paedagogové křesťanští pro obnovení ducha národního bojovali, odpírajíce vnášení vyžilého ducha klasicismu do výchovy, zamezovali užívání latiny jako řeči vyučovací a nahrazovali ji mateřštinou, jako základem veškerého vyučování. Tak již Vincenc z Beauvaisu ve století 13., kdy nebylo ještě takové prohlubně mezi národy, žádal za vyučovací řeč mateřštinu. A v nedaleké minulosti Jan B. de Lasalle byl u svého biskupa z této novoty obviněn; ve svém ospravedlnění k biskupu chartresskému praví, že *mateřština může býti toliko prostředkem, by rozum dětí se rozvíjel a jejich srdce vzdělávalo*.

Vizme dále počínání missionářů ve vzdálených krajinách pohanských. Zdaž nepřipravují se dlouho, učíce se mateřštině toho kterého národa, a zdaž neosvojují si obyčeje jeho, aby účinněji působiti mohli?

Vidíme, že to právě methoda křesťanství, — že ono všude národní individuality šetří a tím jest i zde jasným příkladem.

Jest tedy i se stanoviska náboženského národní výchova oprávněna.

(Příště dále.)

—☺ SMĚS. ☺—

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze laskavě zaslali následující p. t. pp.: Kolář Alois, farář ve Vepřku, na r. 1896 1 zl. 20 kr.; Kolář Antonín, def. ve Vepřku, na r. 1896 1 zl. 20 kr.; Vévoda Ant., farář v Lipolci na Mor., 1 zl. 20 kr.; Baselt Ant., děkan v Bosni u Mnichova Hradiště 1 zl. 20 kr.; Ráž Jan N., hraběcí správce ve Slavětíně, 1 zl. 20 kr.; Schmidinger Ant., farář v Pošné, na r. 1896 1 zl. 20 kr.; Houška Tomáš, farář ve Zbynicích u Sušice dar 1 zl. 20 kr.; Řezníček Josef, farář v Česlicích přísp. 1 zl. 20 kr. a dar 1 zl. = 2 zl. 20 kr.; Nevřala Ant., kooper. v Kelči, 1 zl.; Ticháček M. v Bělčicích 2 zl.; Ruml Josef, duchovní správce v Praze, 2 zl.; Šebestík Jan, farář v Černotíně na Mor., 2 zl.; P. Rožat Václav, křížovník a kaplan ve Starém Kníně, 1 zl.; Leška Josef, kaplan v Lišově u Č. Budějovic, dar 2 zl.; Puchta Václav, řídící učitel ve výsl. v Plzni, 1 zl. 20 kr.; Kolísek Ignát St., koop. v Břeclavě na Mor., 1 zl. 20 kr.; Hlasivec Jan, farář v Lišanech, 1 zl. 20 kr.; Svoboda Václav, farář ve Svato-
boru 1 zl. 50 kr.; Hanžík Emanuel, kaplan ve Zbynicích u Sušice, 1 zl. 20 kr.;

P. Hoppe Frant., křížovník a farář ve Vrbně, 1 zl. 10 kr.; P. Hendl Bohumír Ord. Praem. a farář v Staňkovicích, 2 zl.; Bartoš Ant., farář v Ranné u Hlinska 2 zl.; Procházka Karel, duchovní správce v Jednotě katol. tovaryšů v Praze 2 zl.; Homola Filip, kapl. v Křídlovicích, 60 kr.; Příkryl Fr., far. ve Spálově na Mor., na r. 1895 a 1896 2 zl. 40 kr.; Červenka Alois, adm. v Kladrubech, dar 3 zl.; Dvořák Jos., pens. farář v Dušejově, 5 zl.; Karásek Jos., opat v Nové Říši, 5 zl.; Spisar Bartol., spiritual milosrdných sester ve Vel. Loukově na Mor., 2 zl.; Fusek Jos., farář v Příboře, 2 zl.; Antl Rich., koop. v Kelči na Mor., 1 zl.; Číhař Xav., far. ve Vranově, 50 kr.; Gěduš Frant., far. v Lipovci, 1 zl. 50 kr.; Brož Jos., def. ve Val. Meziříčí, 2 zl. 2 kr.; Vaško Frant., far. v Předměřicích, 1 zl. 20 kr.; Počta Jan, far. v Loučkách, 1 zl. 20 kr.; Pokorný Jan, kapl. v Luhačovicích na Mor., 1 zl. 20 kr.; Weis Jos., koop. ve Vel. Oujezdě, 1 zl. 20 kr.; Šmejkal Jos., kapl. v Jindřichově Hradci, 1 zl. 20 kr.; Němeček Vincenc, far. v Kněžicích, 1 zl. 20 kr.; Smrt Jos., kapl. v Mirovicích, 3 zl.; Javůrek Fr., arcikněz v Heralci,

10 zl.; Hromádka Frant., far. v Šárce u sv. Matěje, 1 zl. 20 kr. — Zaplat Pán Bůh! — František Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, t. č. jednatel spolku. (Pokrač.)

Z praxe pro praxi. Radosti nebeské nebudou u všech stejné. Nebudou si proto záviděti? — Nikoli. Nebude ani možno, aby povstala nějaká závist aneb i truchlivost nad větším stupněm radosti světců jiných. Neboť, ač stupně blaženosti věčné jsou rozličné, bude přece každý nevýslovně blažen a spokojen, tak totiž, že kdyby Bůh mu přidal ještě radosti, nebyl by již blažen ni šťasten. — Příklad: Otec má 3 syny; jednomu jest 5 roků, druhému 10, třetímu 15 roků. Každému z nich koupí nový šat ze stejné látky. Budou se z toho všichni těšiti, a každý bude spokojen, ač syn pětiletý má menší šat, než patnáctiletý bratr jeho. Ba on nebyl by spokojen, kdyby otec dal mu také šat tak veliký, jako má starší bratr jeho; neboť ten není přiměřen jeho tělesné velikosti. A podobně jest v příčině radosti nebeské: jako tělesným vzrůstem stává se každý schopen nositi roucho jen určité velikosti, tak podle toho, jak kdo dobrých skutků vykoná a v ctnosti prospěje, stane se schopen jen určitého stupně radosti. A Bůh dá každému největší stupeň blaženosti v nebi, který bude moci snést, tak že kdyby ještě ten stupeň zvýšil mu, nesnesl by ho a byl by nešťasten. — Vždyť již na zemi nesnese člověk každého stupně radosti a mnohdy umírají lidé z veliké radosti. — Právě ale, že Bůh dá každému největší stupeň radosti, který bude moci snést, nebude ani možno, aby nějaká truchlivost vzešla z nerovného stupně radosti. Mimo to budou osvíceni zvláštní milostí (lumine glorie) a tou poznají nesmírnou moudrost a spravedlivost božskou i v příčině odplaty, a proto zcela spokojeni budou s tím, co Bůh komu přisoudí. — Dr. J. S

Roentgenův vynález. Dříve než se očekávalo, použit byl Roentgenův vynález v chirurgii a sice s výsledkem znamenitým. Tak oznamuje se z Vídně: Pokusy s Roentgenovými paprsky, které udělal profesor Moretig na dvou osobách, jež měly býti operovány, podařily se úplně. Fotografické obrazy ukazují s velikou přesností zranění kosti na levé ruce jednoho z mužů, způsobené ranou z revolveru a též sídlo kulky, a u děvčete, jež mělo býti operováno, sídlo a tvar znetvoření na levé noze, čímž dána

příležitost k snadnému vykonání operace. Zdokolení fotografických pokusů profesora Roentgena zdařilo se profesorovi dru Adolfovi a vrchnímu učiteli dru Lenzovi v Elberfeldu v Porýnsku. Nejnovější dle Roentgenova pokusu zřízené desky ve fysikálním kabinetě Elberfeldského gymnasia ukázaly, že možno docíliti pokusy, při kterých také hustší části těla fotografickým účinným způsobem proniknuty jsou. Kostí střední části ruky objevily se s překvapující ostroty. Také kosti dolejší části ruky s klouby u dlaně byly zřetelně představeny. Zkoušeči jest také volno, chtě-li kosti neb části pletiva znázorniti. („Čech“.)

Byl Jean Jaque Rousseau choromyslným? Touto otázkou zabývala se „Leipziger Lehrerzeitung“, a dala na ni tuto odpověď: Bývalý ředitel neuenburgského ústavu pro choromyslné Dr. Châtelein, vydal o této otázce studii, kterouž napsal: „La folie de Jean Jaque Rousseau“. Svoje tvrzení, že Rousseau patří skutečně do počtu lidí duchem chorých, opírá spisovatel této studie, jenž jest znám jako výborný psychiatr, těmito důvody: Rousseau-ův charakter jest těžko označiti: byl mužem protiv, vtělená nedůslednost. Již to, jak se choval ve svém mládí, prozrazuje cosi podivínského, a toto podivínství stávalo se u něho tím příkrejším, čím víc přicházel do let. Třeba přiznati, že mistrovství Rousseau-ovo v koncepci a dialektice nazvati sluší velikolepým a mohutným; ale vždycky zůstával v duševním svém tvoření závislým na dojmech zevnějších, kteréž ho tak ovládaly a sužovaly, že se z nich po měsíce, ba někdy i po léta nemohl vymaniti. Domníval se, že jest obklopen nepřátely, všude věděl zradu a potměšilost, nedůvěřoval nejupřímnějším přátelům a domýšlel se, že se celý svět proti němu spikl. Zlobil se na vrabce, kteří před ním plaše ulétali, ačkoli jim házel potravu a když se k němu lísal jeho pes, vidělo se mu to býti podezřelým, protože se to dalo často. — Někteří blázni, praví Châtelein, mstí se na svých domnělých nebo skutečných pronásledovatelích; jiní si vedou passivně a spokojují se tím, že „nosíce akta pod paždím“ úřady i veřejnost obtěžují prosbami, stížnostmi, objašňováním a ospravedlňováním se. Rousseau náleží k tomuto druhu poslednějšímu. Žaloval ustavičně a, aby „úkklady“ odpůrců zmařil, chápal se prostředků nejsměšnějších. Kdysi rozdával na ulici a na

procházkách rukopis, jehož název byl: „Billet circulaire à tout Français amie de la verité“ (Oběžník ku každému Francouzovi, jenž jest přítelem pravdy). Z toho viděti, že byl Rousseau u vysokém stupni stížen šílenstvím, v němž se má člověk za pronásledovaného, a toto šílenství dostoupilo u něho stupně takového, že i jeho nejlepší přátelé a ctitelé byli nuceni veškeré spojení s ním přerušiti. Jean Jaques Rousseau se stal každému nesnesitelným a tím se také vysvětluje pověst, kteráž se dlouho a houževnatě udržovala, že zemřel jako samovrah. Není pochybnosti, že neblahé poměry společenské zle působily na zdraví jeho duševní, ale ony u něho našly příznivou půdu a zlo, kteréž v něm už bylo, toliko podporovaly. Zárodek k tomuto rozpoložení ducha a mysli přinesl Rousseau s sebou již na svět a poskytuje nám přesvědčivý příklad mluvící ve prospěch theorie dědičnosti. Ženevský dějepisec Gaberel dokázal jasně, že otec Rousseau-ův byl člověkem vášnivým a bezuzdným, a z bádání Dufour-Verneových a E. Ritterových vychází na jevo, že vnitřní rodinný život rodu Rousseau-ova nikterak nemůže býti pokládán za vzorný a spořádaný. Mužové hověli rádi rozkošem, ženy pak byly na mnoze lehkomyšlné a mnohé děti zmizely, že po nich nezůstalo ani stopy. Rousseau pykal za hříchy svých předků. Že to, jak se zdá, poznával i sám, dokazují jeho ponurá slova, jež pronesl ve chvíli, kdy se jeho duše zmocnila těžkomyslnost: „Moje narození jest mým neštěstím!“ Kdo si toto všecko uvede na mysl, ten bude i o mravních poblouzeních Rousseau-ových, jež on sám odhaluje nemilosrdně (zde by mělo státi jiné slovo. Red.) ve svých vyznáních, soudit mírněji.“ — „Kathol. Lehrerzeitung“, kteráž tyto řádky z Lipského časopisu otiskla, dokládá k tomu: „Na každý způsob zvolila sobě moderní paedagogika výtečného otce!“

Musí-li učitel bydleti v místní obci?
Tato otázka byla již několikráte předmětem úvah, zejména když obecní zastupitelstvo pražské se usneslo, že obecní přídavky, respektive příbytečné bude udíleti jen těm učitelům, kteří bydlí v obci. V usnesení tom dovolávalo se ustanovení školního a vyučovacího řádu, dle něhož má učitel dohlédati na žactvo školy své i mimo školu a proto musí prý bydleti v obvodu školním. Nyní na tuto otázku dala odpověď zemská rada šk. Rozhodlať

ve zvláštním případě, jenž týká se Březových Hor, že není zákonitého ustanovení, jímž by se nařizovalo učitelstvu bydleti v místní obci školní, a že tedy nemůže býti proti tomu právní námitky, bydlí-li učitel z Březových Hor ve vedlejší obci, v Příbrami. Pokud se obecních přídavek učitelských týká, obsahuje zákon ze dne 13. května 1894 ustanovení, že zastupitelstvo místní obce povolí může učitelům na veškerých svých školách přídavky drahotní nebo příbytečné, a to veškerým osobám stejné kategorie v stejné výši, čímž podmínka bydlení vůbec odpadla.

— a.
Všeobecná změna lékařských studií bude prý už rokem 1897 provedena, a sice bude theorie skoro úplně oddělena od praxe; theorie co možná omezena, ale za to praxe co možná nejvíce rozšířena. Rigorosa nebudou se prý již konati za zeleným stolem, nýbrž u lůžka nemocných nebo u přítomnosti mrtvol. Tak zvané přípravné zkoušky z botaniky, zoologie a mineralogie příště odpadnou. — a.

—
Postup učitelstva moravského ve služném. Dle druhého listopadového povýšení ve služném postoupilo do vyšší třídy od 1. ledna t. r. v I. kategorii (učitelstva škol měšťanských) do 3. stupně s 950 zl. jen 5 osob, do 2. stupně s 850 zlat. 15 osob; ve II. kategorii (učitelstva škol obecných) postoupilo do 4. stupně se 750 zl. celkem 38 osob, do 2. stupně se 600 zl. 122 osob; ve III. kategorii (podučitelské) postoupilo do 2. stupně se 450 zl. 113 osob. Celkem postoupilo tudíž od Nového roku k vyššímu služnému 374 osob učitelských, t. j. 8½ procent všeho učitelstva, což vyžaduje o 20.850 zlatých většího vydání. — a.

—
Změna v dozoru školním. Min. vyučování zvláštním výnosem přikázalo všechny obecné a měšťanské školy české v Praze, které až dosud přiděleny byly vrchnímu dozoru zemského inspektora pana dra. A. Tille, na dále pod dozor zemského inspektora F. Weniga, jemuž podléhají již české školy sousedních okresů smíchovského a vinohradského.

—
O školách bezkonfessních prohlásil se na 9. německém evangelickém školním kongressu, konaném dne 2 října 1895 v Postupimě, prof. Dr. Zange následovně: „Je-li to duch křesťanský, kterýž podmi-

ňuje silu našeho vojska, pak jest třeba tohoto ducha křesťanského pěstovati ve školách i také z ohledů vlasteneckých. Bolestno však jest naproti tomu, že chtějí školu odkřesťaniti, simultanizovati, že ji chtějí zatlačiti v náboženskou lhostojnost. Jenom škola konfessní vychová muže pevné a věrné svému přesvědčení. Jakéhosi náboženství pro všechny (náboženství všeobecného) vůbec není. Kdo učí dějepisu, ba kdo učí němčině, bude věděti, že to bez vyznání, bez konfesse jde velmi těžko. A právě lidé konfessionální, lidé věrní svému přesvědčení náboženskému, kteří se ustálili na jistém určitém náboženském vyznání, jsou také lidmi nejsnášenlivějšími. Jenom lidé povrchní bojují proti jinak smýšlejícím a jsou vždy proto, by se proti nim užilo moci. Křesťanské školy křesťanské právo, křesťanské umění, křesťanský život musíme si přát.“ („Chr. paed. Bl.“)

Na ochranu učitele. Okr. hejtmanství v Hornu v Dolních Rakousích vydalo vyhlášku, ve které přísnými tresty hrozí těm rodičům, kteří by se opovážili o své újmě porušiti disciplinární řád školní a vzíti žáka, který má býti po škole, sobě domů.

— a. Bývalý italský ministr vyučování Ruggero Bonghi uveřejnil v říjnu minulého roku v „Nuova Antologia“ pozoruhodný článek, v němž bez obalu doznává, že Italie za posledních 25 let ničeho nezískala ba že šla spíše v každém ohledu nazpátek. Pokud se týče školy, napsal bývalý ministr doslovně: „Počet zločinců vzrůstá se rok od roku a jest důkazem, jak velice poklesla mravnost mezi lidem. Vláda se domnívala, že školy bezkonfessní budou působiti dobře; nyní však jest patrné, že jest tomu právě naopak. Od těch dob, co máme školy bezkonfessní, přibýlo zločinců. Velikou vadou jest nedostatek náboženského a mravoučného vyučování a neshody mezi církví a státem... Literatura a věda poklesly. Co se nyní píše nepotrvá ani deset let. Také se neobjevil žádný velký duch, kterýž by nám připomínal Italii dřívější. Jsme za Francií, Anglií i Německem.“

Jednotná škola ve Francii. Nejvyšší školní radě ve Francii předložen návrh v min. kultu vypracovaný, jehož přijetí dle mínění rozhodujících francouzských kruhů je jisto a který prý již v příštím roce bude proveden. Jedná se o všeobecné zavedení školní reformy, v té formě, jaká

v Německu „jednotnou školou“ byla nazvána, a v níž mnozí paedagogové vidí ideál školy budoucnosti. *Všecky děti až do třináctého nebo čtrnáctého roku mají společné vyučování bez učení se cizím jazykům.* Potom rozdvouje se ústav: jedni učí se *latině a řečtině*, druhí dvěma *moderním jazykům*; dějiny, zeměpis, literatura atd. jsou společny; zkouška ku konci kursu před vládním komisařem konaná má býti na místo nynější zkoušky bakalářské. Vysvědčení obou oddělení je zcela rovnocenné pro vyšší studia, právní vědu, lékařství, pro studium technické atd. Jenom ti, kteří se vyššímu vědeckému oboru chtějí věnovati, zkoušku z jazyků mrtvých míti musí. Maně napadá srovnati návrh ten s naším reálným gymnasiem, kde učí se žáci oddělení reálného od tercie francie na místo řečtiny, kteréžto učí se žáci oddělení gymnasijského.

— a.

Víra a zjevení nejsou překážkou pro vědu a pokrok. Dříve než jste se narodili vy a já i s vámi, byla násobilka již úplně hotova, prazvláštní to věc, kteráž opakuje bez jakékoli změny vždy a stále totéž. Když jsem k vůli změně nebo z lásky ku pokroku z 2×2 chtěl někdy udělati 3 anebo 5, říkala množilka vždy a neústupně 4! Což jsem mohl dělat, než se podrobit? Ale přes to musím vyznati, že mi tato stálost a nezměnitelnost násobilky ani dost málo nepřekážela, bych řádně počítal a v počtech vždy větší dělal pokroky. — P. Rob.

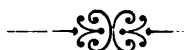
Proti zednářům utvořila se v Paříži liga „Chevaliers du Labarum“, jež má za účel potírati zednářství vlastními jeho prostředky. „Rytíři Labara“ budou tvořiti skupiny, stojící pod ochranou nejhorlivějších světců církevních a zavazují se, že budou v křížové válce s nevěrou bojovati dobrý boj otevřeně i skrytě, a že budou nenustále propagovati náboženství a monarchii. Členy družin takových mohou státi se také ženy a dívky, které se pak jmenují „soeurs du Jeanne d'Arc“, jelikož si vyvolly za ochránkyni pannu Orleanskou. (Čech.)

Aforismy. „Nešťastná péra, co zla jste ve světě natropila! Ale zlem ze všeho toho zla největším jest nevyléčitelnost. Psané a tištěné slovo zůstává, prochází rukama mnohých, jest příčinou náказы celých století, škodí vždy a všem. Jiné jedy pozbývají časem působnosti své, jed knižní však podržuje stále sílu svou, působí do velké vzdálenosti a

vníká i na místa, kamž by spisovatel sám nikdy byl nepřišel. Podrob tudíž péro své přísnému zákonu: péro ty nesmíš propustit ničeho, co jest demonické a co by mohlo urazit čisté oči dětské; piš však, co by výplody cizích neblahých per učinilo neškodnými; piš, co čtenářům také prospívá. Jed, i když je ukrytý pod rouškou lesklou, přece jen škodí. Vědění, jež člověk hledá ve knihách prosáklých jedem, dělá sice učeným, ale též jedovatým. Věci takové není lze čísti beze škody. Takový jed chytá se i lidí dobromyslných. Zde vyhraje, kdo uteče.“ (Hevenesi.) „Živé slovo a ještě více živý příklad učitelův musejí oživit mrtvou literu, by toho, jenž poslouchá, k živému mohly přivést poznání. Co pak dokážou toliko živé slovo a živý příklad a ještě více živý duch

pravdy. *toho nedokáže žádný katechismus.* Připomínám to nikoli bez příčiny; neboť volání po novém katechismu, jež se ozývá skoro na všech stranách, dokazuje až příliš patrně, že velmi mnozí z těch, kdož spolu volají, kladou příliš velikou váhu na formu a příliš malou na živé slovo, na živý příklad a na živého ducha pravdy.“ (Biskup Sailer.)

„Nejlepším vykladatelem zákona jesti příklad; kdo *tento* vidí, pochopí ihned a nepotřebuje poučování. Zde platí: učit se viděti.“ (Hevenesi.) — „Všecka síla vychování spočívá v dobře pochopené kázni.“ (Plato.) — „Pozdní tresty jsou jako pozdní léky.“ (Kleist.) — „Kdo mne nenávidí a v srdci chová proti mně odpor, nevezme si moje slova k srdci. Přede vším jest třeba získati srdce, pak teprve můžeme vyléčiti úplně jeho chyby.“ (Hevenesi.)

LITERATURA.

Katechetik. Kurze Anleitung zur Ertelung des Religionsunterrichtes in der Volksschule für Priesterseminarien und Lehrerbildungsanstalten. Von Dr. *Fridolin Noser*. Zweite Aufl. Freiburg in Br. Herder'sche Verlagshandlung.

K oznámení, kteréž učiněno bylo ve 34. čísle ročníku X. „Vychovalele“ o spise páně *Nosero*vé, dovolíme si podati následující dodatečné odůvodnění, aby p. t. čtenářové neopomenuli zaopatřiti si tento výborný a svému účelu zcela vyhovující spis.

Jak z uvedeného literárního seznamu na jevo jde, ovládá auctor bohatý materiál svého předmětu úplně, podává jej ve formě jasné a jednoduché, všem vzdělavcům (i neodborníkům) přístupné. Kterak spis *Nosero*v vyhovuje katolickým požadavkům, viděti z předešlých schválení, kterými jej rozliční biskupové od prvního až do nejnovějšího vydání jeho vyznamenali. Tou záležitostí netřeba se tedy dále zabývati, jestiž ve prospěch *Nosero*v úplně rozhodnuta auctoritou nejvyšší.

V kratičkém *úvodě* hledí auctor nej důležitějších jen připomenuti věcí, chváta je ku vlastnímu předmětu, jež rozděljuje na čtyry díly a zakončuje zvláštním dodatkem. Kdo běže náboženství ve skutečném významu jeho, s radostí souhlas projeví s názorem páně auctorovým, že *ditky nejvíce náboženstvím se vychovávají*, čímž nejen sociální, nýbrž i paedagogický moment ná-

boženství, jak slušno, v popředí se staví. Momentu toho dlužno právě za našich dnů důrazně se zastávati v moderním školství, aspoň proti těm zcela jistě možno ho užiti, kteří kdysi vyhlásili, že prý v paedagogice stojí ve škole — nad knězem to jest (ve skutečnosti) nad náboženstvím. Víme ovšem, že dnešního času i nejtroufanejší páni, kteří druhdy tím tónem k nám mluvivali — vždyť slibovali, že prý *z křesťanů* budou *lidé* dělati! — již tak nahlas nekřičí, a to pro různé smutné důkazy, které velice schladily vychvalované přednosti moderní, na náboženství nezávislé školy, — víme to a právě *proto* všemožný důraz klademe na *paedagogický* moment náboženství ve škole.

Upozorniv na důležitost, vznešenost a zásluhu obtížného úřadu katechetického, vykládá pan auctor povšechné podmínky neboli vlastnosti, kterých šetřiti jest, má-li náboženské vyučování dojiti svého cíle. Kdo přednášel anebo přednáší na ústavech učitelských *methodiku* katolického náboženství, bude panu dru. *Nosero*vi za jeho výtečnou a eminentně praktickou pojednání velice povděčen. (Viz I. a II. jeho díl!) Stojí na tom, že v každé třídě a na každém stupni třeba dítkám podávati *celek* dle schopnosti jejich, káže auctor začíti co nejdříve a neodkládati *důležitých* pravd na dobu pozdější, až by jí dítky *rozuměly* — poněvadž v náboženství mnohým prav-

dám ani později na tomto světě „se nerozumí“, ale *věří*. Při té příležitosti zvláště dostávají (v § 8.) *Rousseau* a *Bassedow*, kteří, jak známo, pronesli zásady opačné, zvláště *Rousseau*, jenž zakazoval vykládati náboženství před šestnáctým rokem! Co pravdy jest v obém názoru, uznává dr. Noser; co nepravdy vyvrací rozhodně, a po našem soudě, velmi šťastně, poněvadž zcela přesvědčivě. Jakého tónu a jaké formy třeba dbáti učitelu náboženství, vykládá auctor překrásně v § 9. a 10., dokládaje slov svých znalci nejlepšími. Přemnohé tyto výroky působí tak mocně v duši vnímavého čtenáře, že jich bez posvátného pohnutí a zápalu nepřečte. Práli bychom si, aby každý katecheta přečetl si častěji Noserův § 9., našel by v něm přechoť divotvorný pramen, silící ochabujícího pod těžkým břemenem, a povstal by jistě k nové práci osvěžen a nadšen, abychom o jiném — nadpřirozeném životě katechetově — ani nemluvili a odměny věčné nepřipomínali. V § 12. vykládá pan auctor o tom, kterak učitel náboženství zjedná si u žáků vážnost a lásku. Náhodou čtu téměř zároveň pojednání o témž předmětu ve „Vychovatelství“ Lindnerově. Nepronesu zatím o tom soudu — chci ve „Vychovatelství“ brzy o tom uveřejniti samostatné pojednání — proto jen upozorňuji na rozdíl, jenž se i povrchnímu čtenáři před oči staví: nic nedá učitelu (i světskému) takové auctority, řekl bych — důstojnosti — jako náboženství, a to opět moment, který proti moderní pedagogice třeba s důrazem v předklásti. Četl jsem o auctoritě učitelově různé myšlenky všelikých auctorů, — dr. Noser líbí se mi nejlépe. V posledním (14.) § vykládá auctor, kterak učitel a katecheta spolupůsobiti mají. Aby nám čtenář věřil, když dra. Noser chválíme, že nemlátí plevy ale zrno, dáme zde jeho slova, kterými zmíněná tése odůvodňuje: „... neboť učitel jest dle povolání svého pomocníkem rodiny a církve; oba (kněz a učitel) pracují za stejným cílem, za časným a věčným blahem dítek. Z té příčiny nutno, aby činnost učitele a kněze navzájem se dotýkaly, jako se dotýkají a navzájem pohybují kolečka v hodinách. Spolupůsobení učitele jest dnešního času tím nutnějším a a vzácnějším, čím méně koná a konati může rodina úlohu svou v náboženském vzdělání dítek.“ Máme za to, že slova tato podepíše kdekdo, záleží-li mu na pravdě. Celá kniha jest podobně psána; zasluhuje tedy, aby byla doporučena?

V oddíle druhém hledí auctor podati návod, kterého by se mělo šetřiti při náboženském učení, hlavně při katechismu; v oddíle pak třetím má na zřeteli biblický dějepis. Zde budou se snad zdáti některé články méně na místě, a mnohý odborník zařadil by leckterý § oddílu toho i onoho do dílu *prvého* (všeobecného) a poukázal by na to, že se postupem paně Noserovým některé věci zbytečně opakuji, na př. na str. 73 v odstavci 3. „Der angemessene Lehrton“ podává se, co již projednáno bylo v §§ 8., 9. a 10. Nechceme výtce té a jí podobné upírati vši pravdy; máme však za to, že metoda Noserova poskytuje i v těchto částech tolik zajímavého, nového a důkladného, že i přísný kritik rád si i zde pobude a s prospěchem vše až do konce čísti bude. Zvláště líbí se nám v díle třetím § 30. B) „Co třeba vykládati v biblickém dějepise?“ Končí pak oddíl tento návodem jak probírat i učiti církevnímu dějepisu, aby zřejmo bylo, že církev naše jest skutečné dílo Boží ke spáse lidí. Po té zabývá se auctor *liturgikou*, v témž smysle jako dříve s katechismy a biblickou dějepravou. Zde přechází ovšem více na praktické pole činnosti pastýřské, a podává takoruka aforisticky část pastorálky, čemuž nikdo diviti se nebude, dobře věda, že vlastně celá katechetika jest její částí. Končí pak neveliký, ale obsáhlý a důkladný spis paně Noserův přídavkem, v němž se vykládá kratičká dějepis vyučování náboženského. Velmi dobře učinil pan auctor, že hned na počátku důrazně upozornil, kdo *smí a oprávněn* jest vyučovati katolickému náboženství, a co v té příčině znamená „*missio canonica*“. Přihlížejíce k poměrům, jichž jsme tu a tam v čase nynějším svědky byli, přičinili bychom i poznámku o potřebné *kvalifikaci*, jež nikterak totožna není s vysvědčením o „učitelské způsobilosti“ a následkem toho nikdy nestaví (aspoň u nás v daném případě) učitele laika na roveň katechetu knězi *odborně* vzdělanému a zkoušenému. Možná, že někteří čtenáři se otáží, co tím chci a proč to uvádím; jsem však jist, že jiní čtenáři, kteří zažili trpkou frázi, „mám také zkoušku z náboženství a mohl bych mu vyučovati jako katecheta“ mně rozumějí a, co jsem říci chtěl, vyciňují. Dobře, že věc jest v té příčině jasná všem soudným lidem a znalecům; na jednotlivcích jinak soudících a snad i jednajících konečně nesejde.

Filip Jan Konečný.

Spisy redakci zaslané.

Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu. Napsal Dr. Frant. Krásal, kanovník u sv. Víta na Hradě Pražském a jednatel Dědictví sv. Prokopa. Číslo XXXIV. Za rok 1895. Nákladem dědictví sv. Prokopa. Tiskem kníž. arcib. knihtiskárny v Praze (Rohlička a Sieversa). Cena 8 zl. Str. 626 a 16 listů vyobrazení. — O knize této přineseme brzy obsírnou zprávu. Prozatím ji vřele doporučujeme, radující se upřímně že se nám konečně dostalo důkladného a obsírného životopisu sv. Prokopa.

Obzor. Red. a vyd. VI Šťastný. Roč. XIX. čís. 1. a 2.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XII. čís. 2. Doporučujeme opětně co nejlépe.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva českoslovanského Red. Dr. Josef Burián, sídelní kanovník vyšehradský. Pořad. části právní a liturg. Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Roč. III. seš. 3. s bohatým obsahem obzvláště v části homiletické pro dobu postní. Doporučujeme co nejlépe.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk. Praha 604—I. Předplatné ročně 2 zl. přijímá pí Jindř. Vléková, choť advok. v Praze čís. 454—I. Doporučujeme co nejlépe.

Německá mluvnice a čítanka pro školy měšťanské. Sepsal Arnošt Říha. Stupeň I. Se

49 obrazci. Cena váz. 1 kor. — **Německá mluvnice a čítanka pro šk. měšťanské.** Sepsal Arn. Říha. Stupeň II. Se 66 obrazci. Cena váz. 1 kor. 20 h. — **Německá mluvnice a čítanka pro šk. měšťanské.** Sepsal Arn. Říha. Stupeň III. S 56 obrazci a 3 mapkami. Cena váz. 1 kor. 40 h. Všecky tyto velmi pěkně vypravené a vkusně vázané knížky vyšly nákladem F. Tempského. V Praze a ve Vídni 1895 a 1896.

Kristus zraněný — duše zraněná. Postní kázání. Sepsal Leopold Kolísek, farář v Olši na Moravě. Schváleno nejd. biskupskou konsistoří v Brně. Tiskem mor. akciové knihtiskárny. — Nákladem vlastním. 1896. Cena 30 kr. neb 60 hal. Tato populární a praktická kázání, jež řádně přednesena, neminou se účinkem, doporučujeme co nejlépe. Úprava jest slušná, cena mírná.

Svatý Petr a první léta křesťanství. Napsal abbé C. Fouard. Přel. Jan. Ev. Hulačkovský. Nákl. knihtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze. Seš. 1. Cena 50 kr. Jako jsme doporučovali „Svatého Pavla“, tak doporučujeme co nejvřeleji i spis tento

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánského. Red. P. Aug. Kadlec. Ord. Praed. Roč. IX. čís. 9.

KONKURSY.

Ve Vinohradském okrese: m. učitele III. odb. na m. šk. chlap. v Žižkově; m. uč. na ob. šk. ve Vršovicích (3) a na Vinohradech; m. učitelky v Michli; m. podučitelky v Žižkově (2); m. poduč. v Hostivaři a Čeneticích. Do 1./3. V Novoměstském: m. učitelky III. odb. v Náchoď; m. uč. v Hronově, Červ. Kostelci, ve Velké Jesenici a Zbečniku; m. podučitelů ve Slavoňově, Studnici, Vestci a Horní Radochově. Od 20./1. — V Turnovském: m. podučitelů v Doubravici Hlavici, Proseči, Radostině, Soběslavicích, Světlé a Vesci; m. podučitelky v Turnově. Od 20./1. Ve Strakonickém: m. učitelů ve Velkém Boru, Dubé a Nové Vsi; m. poduč. v Čepřovicích, Česticích (2) Dobřízi, Jemnicích, Klínovicích, Krasilově Kvásňovicích, Mečichově, Nahořanech, Radomyšli, Slatině, Střelohošticích, Volenicích, Zadních Zborovicích a Nov. Strakonických. Od 20./1. — V Pardubickém: m. katech. v Holicích a m. uč. nebo učitelky pro I a III. odb. v Bohdanči a Holicích, a pro II. odb. v Holicích; m. poduč. v Černé za Bory, Čivcích, Mikulovicích, Ostřešanech, Bejšti, Ředvicích a m. podučitelky v Nov. Holicích. Od 21./1. — Ve Vltavotýnském: m. poduč. v Chrástanech, Křténově, v Týně nad Vlt. Od 22./1. — V Chotěbořském: m. uč. nebo učitelky III. odb. v Chotěboři; m. říd. učitele ve Škrdlovicích; m. spr. šk. v Klouzově; m. podučitelů v Heřmani, Kraborovicích, Krucemburku, Hoješíně, Modletíně, Polničce, Horním Studenci a m. podučitelky v Chotěboři. Od 27./1. — V Domažlickém: m. učitelky pro I. odb. v Domažlicích m. poduč. v Klenči a Postřekově. Od 27./1. — V Teplickém: m. řídícího učitele v Oseku. Od 27./1. — V Pelhřimovském: m. uč. pro I. odb. v Počátkách, v Kamenici nad Lípou, m. uč. v Pacově, Počátkách, v Kamenici nad Lípou, v Nové Cerekvici, Částkově, Lidmaně, Lipici, Horní Vsi, Zachotíně a Zhoři; m. poduč.: v Horní Cerekvi, Březině, Dolní a Nové Cerekvici, Četorazi, Částrově, Černově, Deštně, Hodějovicích, Hořepníku, Chvojnově, Lukavci, Mnichu, Oustrasíně, Vel. Outěchovicích, Pošné, Putimově, Rodinově, Rohozně, N. Rychnově, Červené Řečici, Těchobuzi, Temnici, Veselé, Věžné, Vyskytně, ve Zhoři, Počátkách; m. podučitelky v Kamenici nad Lípou (2), Pacově, Pelhřimově, Počátkách. Od 29./1.

(Zasláno.)

Českému učitelstvu, bývalým žákyním a přátelům Filipiny Jeneweinové!

Sotva rozlétna se zvěst o úmrtí velezasloužilé a vzorné řídící učitelky Filipiny Jeneweinové, hned každý z jejích přátel chvátá a pílí svým způsobem oslatit památku té, která po celé čtvrtstoletí byla mládeži sobě svěřené ušlechtilou, ryzí vychovatelkou, žákyním odrostlým mateřskou rádkyní, sboru svému vzornou vůdkyní a upřímnou kolegyní.

Vděčně vzaly jsme na vědomí, že sborové učitelství obecných a měšťanských škol na Žižkově hodlají uctít památku naší nezapomenutelné správkyně založením nadání Filipiny Jeneweinovy, jejímiž úroky by v den úmrtí zesnulé obdařena byla jedna nebo více mravných, pilných a chudých žákyň školy, na kteréž Filipina Jeneweinova po 22 let působila.

V účtě podepsaný sbor učitelek, maje na mysli zdar nadání, vznáší k velectěným přátelům slč. Filipiny Jeneweinové snažnou prosbu za rozhojnění fondu toho a oprávněnou chová naději, že základ jeho v krátké době měrou utěšenou vzroste. Vždyť ponese jméno té, která vychovala valnou část nynější mladší generace žižkovské a vedena jsouc láskou ke škole, nezištnou obětavostí a horlivostí v plnění povinností, získala si nepřehlednou řadu přátel, z nichž zajisté mnohý velmi rád hřívou svojí přispěje k nadání tak ušlechtilému a tím zároveň oslaví památku bytosti, již u vděčné nebo přátelské má paměti.

Krásný a slibný počátek jest již učiněn. Žižkovské učitelstvo samo k tomu cíli složilo ke 200 korun, vzdavši tak snahám a lidumilnému žití zesnulé slečny a vzneseným ideám jejím nejupřímnější kollegiality nelíčený hold.

Každý, byť nepatrný milodar k rozhojnění „nadání Filipiny Jeneweinovy“ bude v účtě podepsaným učitelským sborem s upřímným díkem přijat a ve veřejných listech ohlášen.

Za sbor l. obecné dívčí školy v Žižkově

učitelky:

Antonie Jedličková.

Marie Jahlova.

Valná hromada

Spolku přátel katolických českých škol bratrských

koná se

v Praze, v sále Katolické Besedy,

Řetězová ulice,

ve středu dne 12. února 1896 o 2. hodině odpolední.

(Nesejde-li se dostatečný počet členů, konají hodinu na to schůzi členové přítomní. Bude tedy pravděpodobně schůze zahájena až o 3. hodině.)

PROGRAM:

1. Několik slov k zahájení schůze od p. předsedy.
2. Čtení protokolu minulé valné hromady.
3. Zpráva jednatele za uplynulý rok
4. Zpráva účetní. — Zpráva revisorů účtů.
5. Volba 10 členů správní rady předseda a tajemník se letos nevolí, revisorů účtů smírčího soudu. — Volba komitétu damského.
6. Volné návrhy.

V PRAZE, dne 1. února 1896.

František Pohunek,

t. č. tajemník.

Frant. Xav. Kryštůfek,

t. č. předseda.

Obsah: Profily vychovatelské. Podává duchovní professor František Horáček. (Pokračování.) — Vychování národní. Uvažuje Josef Moudrý. (Pokračování.) — Exhorty: Na neděli II. po Devítiku. Napsal Em. Žák, kateheta měšťanské školy. — Exhorty o modlitbě Páně. Napsal Dr. ** — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy. — Zasláno. — Oznámení valné hromady Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegovy i předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. P.p. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež addressovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Staré a nové myšlenky o karakteru.

Podává Klement Markrab.

(Pokračování.)

2. *Druhým znakem karakteru jest: uvéstí své dobré mravní zásady v náležitý souhlas.*

Kdyby dobré mravní zásady některého člověka vespolek se neshodovaly, zda by se mohl nazývati karakter dílem uměleckým? Zda netvoří každé dílo umělecké souladného celku? Ale kterak neb čím uvedeš své mravné zásady v ladnou shodu? Na to upozornil první František Schönbeck, jenž vůbec v naší pedagogické literatuře první rozpravu podal o karakteru¹⁵⁾. Souhlasu v mravních zásadách doděláš se jediné tím, když vytkneš sobě *jediný, svrchovaný, nezvratný cíl*, k němuž by směřovalo všecko tvé snažení a jednání.

Tímto cílem nemůže býti nikdo jiný, nežli Bůh, jak vyznávají všichni střízliví mudrci. Křesťanství pak jediné vytklo správný poměr mezi člověkem a Bohem, učíc, že člověk od Boha jest stvořen, aby vůli jeho na zemi plnil a po smrti se s ním spojil u věčném blahoslavenství. Kdo tedy všecku svou vůli nakloňuje k vyplnění vůle Boží na zemi a k dosažení blahoslavenství na věčnosti, ten se může honositi nejdokonalejším souladem svých mravních zásad a tudíž i neomylnou známkou karakteru. Pročež tvrdíme směle a rozhodně, že bez náboženství křesťanského není karakteru, že atheisté, deisté, materialisté a jim podobní nikdy nebudou lidmi dokonalými.

Čím více kdo proniknut duchem křesťanského náboženství, tím dokonalejší shledáš shodu v jeho mravních zásadách, tím lepším shledáš ho býti charakterem. Překrásnou úvahu činí o té věci proslulý apologeta Albert Weiss,¹⁶⁾ řka: „Popatřme na svaté, kteří spořádali svého ducha podle učení Božího a svou vůli podle zákona Božího. Jim-li se podařilo, proč by se nezdařilo i nám život svůj

¹⁵⁾ „Karakter co jest, a jakým způsobem učitel ve škole k tomu přičiniti se má a může, aby žák jeho mravného někdy byl karakteru.“ V časopisu „Škola a Život“ r. 1867 str. 3—7.

¹⁶⁾ „Apologie des Christenthums vom Standpunkte der Sittenlehre.“ Durch Fr. Albert Maria Weiss, O. P. díl III. (Freiburg im Breisgau 1884), str. 678. nn. „Die Bildung des Charakters“.

jako z jedné litiny vytvořiti, své nitro i svůj vnějšek dle jednoho zákona vzdělati, uvéstí v dokonalý souhlas plnění nejnepatrnějších časných povinností s vřelou oddaností k Bohu, péčí o čest Boží a vlastní spásu s obětovnou láskou k jiným lidem, lhostejnost k úsudkům a pohrůžkám i k slibům a posměchům lidským s radostnou nadějí ve věčnou nebeskou odplatu a s pokorným uznáním své nicoty, neústupné sebevědomí s hlubokou pokorou, přímou, pravdomluvnou, prostotu a jednoduchost s velikomyslností, vážností, opatrností a mírností, heroismu: činu a oběti s útlou svědomitostí dítěte? Proč by se nepodařilo i nám jednati dle stejných vůdcích zásad v práci i utrpení, v bojích i porážkách a vítězstvích, v občanském, státním, domácím i náboženském životě? Neboť toto všecko musí býti v našem usilování a životě v nenuceném souladu, jinak nena budeme charakteru. A že to není žádnou nemožností, ukazuje příklad tisíců, v nichž křesťanství se stalo pravdou.“

Že názor náš je správný, dokazuje neomylně dějepis. Kdy medle vyskytli se na jevišti dějin světových největší charakterové? Ve středověku, t. j. v oné době, kdy křesťanství nejhluběji pronikalo mysli lidské. To vyznává i professor T. Masaryk, řka ¹⁷⁾: „Mysl lidská na dlouhý čas úplně byla upokojena, lidé cítili se šťastnými; neboť náboženství pronikalo všechny poměry života, bylo lidu duchovním vůdcem a poskytovalo mu svým jednotným názorem světa pevné opory v trudných osudech středověkého života.“ — Tímto jednotným názorem světa míní spisovatel, jak vysvítá z kontextu, onen podivuhodný a žádnou teorií světa nedostižitelný soulad mravních zásad, který vytváří křesťanské náboženství všude tam, kde není pouhou teorií, ale živým skutkem.

3. *Třetím znakem charakteru jest: míti o svých dobrých a souhlasných zásadách mravních dokonalé přesvědčení.*

Mravné zásady, byť se i nalézaly v nejkrásnějším souladu, nejsou samy sebou s to, by působily na vůli člověka a byly mu skutečnými pravidly života. Této působivosti nabývají teprv dokonalým přesvědčením, t. j. dokonalým poznáním a oceněním důvodů, na nichž spočívají.

Odkud však plyne toto poznání a ocenění, odkud přesvědčení o mravních zásadách? Snad z pouhého rozumu? Nalezli a nalezájí se skutečně lidé, kteří čerpají své přesvědčení o mravních zásadách ze studnic, jež sami vykopali. Jedni praví s Kantem: Čiň svou povinnost pro ni samu; jedne tak, by tvé zásady státi se mohly obecnými zákony. Tomu se říká ve filosofii: kategorický imperativ. Jiní praví s Herbartem: Považ, jak krásné to jest, jednáš-li mravně. Jejich přesvědčením jest tedy: aesthetická přitažlivost mravních ideí. Opět jiní učí, že k mravnému jednání má tě pohnouti blahé vědomí, že jednáje mravně, máš díl v pokroku časovém.

Jest otázka: dovedou-li nadchnouti člověka tyto a podobné důvody rozumové, by jednal dle svých zásad mravních? Pochybujeme. Všecky tyto a jim podobné důvody jsou od lidí vymyšleny. Kdo jest povinen přijati je za své? A krom toho jak různé jsou tyto důvody! Který z nich jest pravý? Kterého z nich máš následovati? — Z toho vysvítá nad slunce jasněji, že dokonalého přesvědčení v mravních zásadách svých nenabudeš leč z náboženství, a to ne z náboženství jakéhokoliv, nýbrž pouze z onoho, jež spočívá na pevných základech autority božské a církevní. To vyznal sám Göthe, jenž byl liberálem od kosti (mnozí mu

¹⁷⁾ L. c. str. 160.

říkali též: starý pohan), když psal radovi Schlosserovi: „Vyznati mi jest, že ne-sobecké karaktery (= lidi, kteří jednají mravně z přesvědčení a nikoli jediné pro svůj prospěch) po celý svůj život jediné tam jsem našel, kde jsem našel náboženský život, pevně založený, vyznání víry, které má základ nezvratný, takřka samo na sobě spočívá, nezávisí na času, jeho duchu, jeho vědě.“¹⁸⁾ — Že miní Göthe náboženství křesťansko-katolické, jehož věrným plnítelem byl rada Schlosser, leží na bíledni. Jen z této studnice vytvořené samým Bohem plyne dokonalé přesvědčení o mravních zásadách. Jak velice klamou se tedy všickni, kdož blouzní o mravním jednání z přesvědčení bez víry! Jak mistrně odsuzuje tyto hrdé domýšlivce náš Čelakovský řka:

Díš: nechže by o Boha lidé málo dbali
Jen kdyžby vroucně o ctnost a šlechtnost stáli.
Hlupec praví: „Nech sobě zdroj v horách vypráhne,
Jen když do města voda po troubách se táhne!“¹⁹⁾

Zdroj v horách — jak krásný to obraz onoho náboženství, jež vyplynulo s hůry! Bez něho žádné přesvědčení o mravních zásadách a tudíž žádný karakter!

4. Čtvrtým znakem karakteru jest: nabýti přesvědčení o svých souhlasných mravních zásadách samočinně.

Jest sice pravda, co praví někteří,²⁰⁾ že člověk jest tvor společenský; že musí žít ve společnosti, jako ryba ve vodě; že nesnadno kdo se vyvine proti proudu časné kultury; že v každém jednotlivci zůstává neutajena snaha počínati si tak, jak si uvykli počínati jeho předkové; že ráz myšlení, cítění i snažení jednotlivců tisícerými nitkami souvisí s povahou jich otců a praotců. Toto všecko jest pravda. Neboť lze skutečně sledovati v životě jednotlivých lidí, jak se vyvinul karakter jejich působením jiných lidí a převlná většina lidí ve svém mravním snažení a jednání nikterak se neliší od těch, s nimiž obcuje a sice tou měrou, že ten, kdo se neřídí pravidlem všeobecným, od ostatních bývá nenáviděn, podezříván, za podivína pokládán, jakož dí J. Wenzig:

„Poněvadž se dobře smýšlející
Všeobecným pravidlem řídit má:
Protož každý karakter jest podezřelý,
Neb se svou zvláštní cestou ubírá.“

Ale z toho všeho nelze přece vyvoditi logicky, co praví K. Štech²¹⁾ že vnitřní hodnota mravní povahy jest taková, jakou býti musí následkem oněch předchozích udajů. Tímto výrokem dokazuje spisovatel pouze, že nemá jasného pojmu o karakteru. Hlavní známkou karakteru jest: vytvořiti si dokonalé přesvědčení o jistých mravních a souhlasných zásadách. Tohoto však přesvědčení nemůže nikdo po jiných dědit, toho může nabýti pouze a jediné svým chtěním, takže karakter, s této hlavní stránky uvažován, nazvati se musí plodem samočinnosti. Po předcích dědí člověk jenom *letoru*, t. j. souhrn určitých tělesných i duševních vloh,

¹⁸⁾ Srov. pojednání dra Eugena Kadeřávka, „O karakteru“ v „Komenském“ z r. 1880 str. 421—425.

¹⁹⁾ Nové epigrammy, č. 21.

²⁰⁾ J. Sully, H. Spencer, Karel Štech, srov. „Učitelské Nov.“ r. 1892 str. 311. 324. 325.

²¹⁾ L. c.

jež dány každému člověku zvlášť. Letora může ovšem působiti na vytvoření jeho charakteru, t. j. jeho mravních zásad a přesvědčení o nich, buď prospěšně, buď záhubně; neboť zkušenost ztvrzuje výrok básníkův: „Naturam expellas furca, tamen usque recurret.“ Ale více nelze připustiti, leč bychom chtěli popřítí svobodu lidské vůle. Jelikož však nade všecku pochybnost zjištěno jest, že jest obdařen člověk svobodnou vůlí, tedy jest též hlavním znakem charakteru, že si tvoří své mravné zásady i souhlas mezi nimi i přesvědčení o nich ze své vlastní vůle, dobrovolně, samočinně. Pakli většina lidí ve svém mravním chtění samočinnou se nejeví, jest to pouze důkaz, že většina lidí nemá charakteru.

Hledíme-li na charakter s této stránky, uznáváme správnost výroků: že charakter nemůže se naučiti člověk v nějaké škole, že charakter není plodem vědění; že povahy nelze dosáhnouti učením;²²⁾ že sice přijímá člověk od jiných lidí mravní vzdělání i mravní zásady s důvody jejich, že však si tvoří své zvláštní přesvědčení, že není tedy výtvorem, nýbrž tvůrcem okolností.²³⁾ Výborně znázorňuje tuto myšlenku Smiles,²⁴⁾ řka: „Z týchž látek jeden člověk staví paláce, druhý chatrče, třetí skladiště obchodní, čtvrtý letohrádky. Cihly a malta zůstávají cihlami a maltou, až stavitel z nich něco jiného udělá. Tak se stává, že v též rodině za týchž okolností jeden vybuduje pěknou stavbu, bratr jeho, kolísavý a slabý, že navždy zůstává mezi zříceninami. Týž balvan žulový, jenž byl překážkou na cestě slabochovi, stává se základním kamenem silnému.“ — Tak, chce říci spisovatel, dosáhnout na této zemi pro každého člověka látky ku mravnímu vzdělání; ale charakterem stane se jenom ten, kdo těchto látek sám se chopí a vytvoří z nich své zvláštní osobní přesvědčení. Pročež můžeme říci směle, že dílnou charakteru jest vlastní duch každého člověka, takže se může honositi s mudrcem Epiktetem: „Duch můj jest mým královstvím!“²⁵⁾

(Dále příště.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

3. *Chyby mravní, kterých rodiče na svých dítkách nevidí a byli-li na ně upozorněni, jich uznati nechťejí!* Díme výslovně: *rodiče* a ne *učitelé*, ani tito vůči vadám chovanců, k nimž žádná páska krevní je nevíže, sotva kdy jsou tak zaslepeni, aby místo rozumu nechali mluvit srdce! Ale za to bohužel! mnoho jest rodičů, kteří v omluvách svých miláček téměř jsou nevyčerpatelní a ku podivu zdají se po této stránce, jak z mnohonásobné zkušenosti víme, otcové býti slabšími matek! Otec jeden hrozil nezdárnému synovi svému ve psaní desaterou smrtí: že ho zastřelí, utopí, utluče, atp. jestli při zkouškách propadne — až čtenáři hrůzou vlasy se ježily — a když pojednou v osobě se ukázal v místě, kde synáček studoval, místo obávaného obušku oháněl se — sladkým napomínáním jako v starém Zákoně kněz Heli, kárající své prostopášné syny takto:

²²⁾ G. A. Lindnera „Všeobecné vychovatelství“, str. 11. 12. 43.

²³⁾ Smiles, l. c. str. 13.

²⁴⁾ Smiles, l. c. str. 13.

²⁵⁾ Smiles, l. c. str. 10.

„Proč činíte takové věci, věci nejhorší, kteréž já slyším ode všeho lidu? Nechtějte činiti toho synové moji: neboť není dobrá pověst, kterou já slyším, že přivádíte k přestupování lid Hospodinův“ (1. Král. 2, 23—24.) Výchova školní mohla by se dodělati mnohem lepších výsledků, kdyby — Bohu žel! — nebylo rodičů zde a onde, kteří doma jedním rázem zboří, na čem škola po mnohá léta byla pracovala!

Vůči zaslepeným rodičům je učitel malomocný. Známe mladíka zbloudilého, o němž platí okřídlené slovo: „Na něm hřešeno bylo více, než hřešil on sám — a nejvíce — od vlastních rodičů, kteří na veškeré stesky a žaloby vychovatelů měli vždy stereotypní omluvu pohotově: „On toho jistě lituje, je sice nerozvážný hoch, ale má z gruntu dobré srdce, až bude starší, pak své chyby nahlédne a napraví, (sic!) někteří páni učitelé mají na něho svrchu atp.“

A které jsou *příčiny* této zaslepenosti? Pokusíme se o vylíčení těch nejhlavnějších.

a) Především jest to láska čire *smyslná* čili, jak lid říká, *opičí*, která čini rodiče slepými a hluchými vůči všem nedostatkům svých potomků. Ano *potomků!* V tom právě vězí vlastní kořen lásky opičí, jenž jest *samolibost* a *ješitnost*.

Ký div, že rodičové pyšní, již domnívají se, že nad ně není tvorů dokonalejších, totéž přepjaté mínění přenesou také na svou krev, na své děti? A poněvadž na těchto, od prvního duševního hnutí, nevidí než samé světlé stránky, je-li dále s podivením, že sami upadají v porobenství těchto malých tyranů?

„Falešná *láska přirozená* zaslepuje rodiče tak, že těla svých dětí více sobě váží, než jejich duše,“ děl již Luther žehraje na choulostivé vychování dětí své doby. Tato láska čire živočišná nezná jiného pravidla vychovatelské metody kromě *instinktu*: nedovede býti přísnou z lásky — nedovede chovanci něčeho odeprítí z přehnané úzkosti o jeho zdraví — dovoluje tam, kde jest zákaz na místě, pouští volnou uzdu tam, kde by přitazení neškodilo.

Láska hýčkaná *chce dobré* — o tom nemůže býti nejmenší pochyby: neboť, kdež jsou rodičové tak pokleslí, kteří by *vědomě* chtěli podrývati štěstí svých dětí! pouze v *prostředcích* dopouští se osudného omylu!

Domnívá se děcku činiti dobře a ubližuje mu; chce mu bolesti uspořiti a připravuje mu často nevýslovné hoře, šetří ho pro okamžik a poškozuje jeho zájmy na léta, ano na celý život! (Schmids „Pädagogisches Handbuch“. II. Band.) Výsledky vyhýčkané výchovy jsou: *svévůle, tvrdohlavost, chtivost, rozmarilost, neshledlivost* — krátce řečeno: porobenství ducha v okovech tělesnosti! Dítě hýčkané jest tyranem rodiny — a trapičem svých vychovatelů.

„Enfant terrible“ — „hrozné dítě“ — toto příjmení v první řadě platí o děcku hýčkaném! Čtyřletý „Bébé“, jedináček zámožné rodiny, jest také její bůžkem, jemuž se koří všecko, podržuje všecko! Co kdy chtěl, to Bébé také dostal beze všeho ohledu! Rodina je u stolu, „Bébé“ na prvním místě. Pečlivá máti mu předkládá! Rozumí se, že nejlepší sousta. Avšak Bébé tentokráte je velmi špatně naladěn.

To nechci — skuhrá. — A co pak, beruško? — Já chci jiný kousek, tady odtud. — Tu máš, mé zlato! —

To také nechci, to není dobré. — Není dobré? nač pak máš chuť, andílku? — Já chci pečené maso. — Pečené? to nemáme, drahoušku. — Ale já to chci! — Mary, dojděte do hospody pro půl porce pečeně pro hošíčka, ale honem! — dí rázná maminka. — Udýchaná děvečka přinese kousek pečeně a „mami“ před-

kládá svému jedináčku. Tento shltne chtivě kousek masa a začne vrnět znova. Copak zas chceš, můj broučku? dí s nevyčerpatelnou trpělivostí matka. — Chci pít. — Ubohé dítě, má žízeň. Co pak chceš, drahoušku, pivo nebo víno. — Kávu chci! — Ta není ještě hotova; honem, Mary, zatopte a vařte kávu — ale honem, to vám povídám! — Káva stojí na stole. Bébé spustí moldánky opět. Nechci kávu, chci pivo, pivo! Mami, pivo! — Tu, tu máš, holečku! To není má sklenička, já chci svou skleničku. Jenom se podívejte, lidičky, jaké to dítě už má rozumy! Hnedle ví, že to není jeho sklenice — velebí synáčka matka, slastí se rozplývající.¹⁾ A tak to je se vším! Bébé je středem, kolem něhož se otáčí celý svět — aspoň se domýšlí, že tak má, že tak musí býti. A když doroste, je život jeho neustálý řetěz potyček, sporů; hádek, nedorozumnění, svárů, nepřátelství a to jedině proto, že se mu druzí lidé tak nekoří a nepodloží, jako druhdy jeho zaslepení rodiče, kteří byli jeho otroky.

Ubozí hofmistři, ubohé gouvernantky, kterým jest zastávati úřad Mentora u vyhýčkaných milostpanáček a milostslečinek!

Hofmistr na tom je konečně o mnoho lépe — na toho si urozená mamá přece netroufá, jelikož jí učená sůva Minervina, která každému filosofu, jakými „mentorové“ vyšších kruhů obyčejně jsou, kouká přes rameno, přece jakž takž imponuje. A je-li hofmistr k tomu hladkých způsobů muž, jenž na př. svému chovanci, kladoucímu dobu bitvy u Aktia do r. 130. př. Kristem odvětlí: „Urozenosti, číslo toto je sice samo o sobě úplně správné, o tom nemůže býti ni nejmenší pochybnosti — avšak v našem případě nezdá se úplně přiléhati k pravdě, anať zmíněná bitva se sběhla o sto let později“ — pak se mu snad podaří na akrobatickém provazu protancovati paedagogickou kalamajku od jednoho konce ke druhému: ale ubohé ženské stvoření, *jehož jméno je gouvernantka!*“

Paedagogický a literární význam „Babičky“ Boženy Němcové*).

Podává Vojtěch —áč.

(Předneseno v Jaroměři o schůzi »Budče«.)

 sousedním okresu prostírá se rozkošné po úsudku návštěvníků údolí Ratibořické. V půvabné té horské samotě, ozdobené z jara svěží zelení, obklopené velkolepým divadlem na horské stráně a vrcholy horstva, nad nimiž Sněžka trní v sousedství majíc zříceniny hradu Rýzmburského — v tom klidném zátiší rozkvétalo nadějně poupátko dívčí bytosti — Barunka Panklová, z níž vzrostla národu Českému spisovatelka nesmrtelného jména — Božena Němcová. Arcidílo její bude dnes předmětem naší úvahy...

Abychom porozuměli úplně tak epochálnímu dílu, jakým jest „Babička“, nestačí je pouze čísti, ale nutno nám znáti i onu půdu, kde vzrostla, prozkoumati jisté životní poměry spisovatelčiny, vniknouti do zajímavé duševní dílny proslulé autorky.

Božena Němcová měla své pozdější literární působení děkovati jednak té krajíně romantické obývané lidem ryzí české povahy, jednak své nezapomenutelné babičce. — Babička její byla provdána v Prusku za Jiřího Novotného, kterýž divným

¹⁾ Viz „Krebsbüchlein“ von Christian Gotthilf Salzmann. Leipzig Philipp Reclam, pag. 86. seqq.

*) Za pomůcky použito: Životopis Boženy Němcové od Žofie Podlipské a Paed. význam „Babičky“ od Šmídka.

osudem tam sloužil ve vojsku Pruského krále. Po jeho smrti odstěhovala se s dětmi svými do Čech. Jedna z dcer jejích, Tereška, provdala se za Jana Pankla, jenž stal se štolbou vévodkyně Zahaňské. S touto paní jezdil v létě do Čech na zámek Ratiborský, kdež rodina jeho měla vykázaný byt v rozkošném údolíčku; lidé tam říkaly na „starém bělidle“.

Matka paní Panklové přistěhovala se k ní a zůstala v domě jejím až do smrti. Barunka, dcera Terezie Panklové, našla ve své babičce vzornou vychovatelku v ohledu mravním; babička byla jí vzorem nezkalené, ryzí české povahy. Čteme-li knihu „Babičku“, seznáme, že v ženě té byla celá harmonie. Všecky zlozvuky celého světa a osudů byly v její mysli rozluštěny. Odpouštěla, rozuměla všemu, na všechno měla vhodnou odpověď ze zásobárny dávných svých zkušeností. Dovedla vše vysvětliti, uměla se udržeti v života bouřích. Vrcholem a korunou kouzla té babičky však byly pro děcko její pohádky. Malá Barunka je tehdy poslouchala, snila o nich, rozprávěla si je, a mezi tím probouzel se v tom čaroslávě duch její pozvolna. Dlouhá zima byla jim dobou bájení a povídání.

Tak uplynulo dětství Boženy Němcové jako křišťálový potůček plyne květnatou lučinou . . . Byla obklopena povahami mírnými lidí vesměs dobrých a šlechetných, že jasné ty vzpomínky svého dětství nosila ve svém srdci jako drahé palladium. Babička vzbudila ve srdci své vnučky mocnou sympathii srdečným přízvukem a mravem národním ze srdce vycházejícím. Již tehdy bylo souzeno, že mladý ten duch vsaje do sebe živel národní. K této přirozené výchově přistoupila šťastná výchova školní. Božena Němcová postavila v obrázku „Pan učitel“ také svému školnímu vychovateli nehynoucí pomník. Dovídáme se tam, že učitel její byl neobyčejně vzdělán a vyučoval již novou methodou. Němčina, které se ve chvalínské škole učila, učinila ji spůsobitou čerpati v době dospívání z arciidel německé literatury, jež našla v knihovně zámecké. Z nich zase ssál duch její tu náklonnost k romantice, kterou protkána jsou díla její od pohádek a povídek až k „Babičce“. S rozvojem dívčina ducha, rozvila se také její krása tělesná. Rodiče nemohli se dosti vynatěšiti z krásy svého dítěte, a aby dceru zbavili obtěžování se strany zámeckých pánů, hleděli, by ji brzy provdali. Rozvážný muž se vyskytl. Byl to respicient u finanční stráže Josef Němec, člověk ušlechtilý a na svůj stav velice vzdělaný. Literární činnost jeho ženy jej těšila a byl na ni hrd. Provádějí se za Josefa Němce odstěhovala se mladá paní do Červeného Kostelce. Jisto však, že mladé ženě neplynuli v manželství dnové jako potůček jarní lučinou. Bohužel, že zdraví její bylo tehda již poněkud zvikláno. Časté přesídlení jejího muže nutilo ji žíti mezi lidmi cizími, a jen pružná a šťastná povaha její dovedla se udržeti v rovnováze, získati si sympathie lidu, mezi nímž přebývala. Němec odjížděl často na komisse, a mladé ženě zbylo mnoho času, kterýž věnovala čtení. Bezděčně ocitlo se jí mnohdy péro v ruce a tajně psala, avšak . . . německy. Bylať sice Češkou v jádru své bytosti, ale přes to nepřipadla posud sama na myšlénku, že by český národ mohl míti také svou literaturu. První české knihy dostalo se jí teprve v Polné od tamějšího faráře Kunze, který jako tehdejší kněží buditelé měl přihradu ve své knihovně, kde skrýval drahé české knihy, a on sám také první českou knihu podal Boženě Němcové s ostýchavým ještě podotknutím: „Je to české.“ Byly to spisy Tylovy, jehož krásný prstonárodní sloh a vřelé vlastenectví odhalily jasné Boženě Němcové vše to, co vlastně byla již procítila. Jakmile přečtla první svazky Tylovy, byly okamžitě německé její básně spáleny a příští neděli spěchala na faru pro nové české knihy. Bylo to r. 1842 ve dvaadvacátém roku jejím, když byla již pět let vdána. Ale první její činnost literární počíná teprve v Praze, když vstoupila v kruh národních buditelů, s nimiž se seznámila ona i její muž, který se byl stal rozmluvami s farářem v Polné, četbou a vlivem své ženy nejvřelejším vlastencem. Božena Němcová byla uvedena do rodiny doktora Friče, sprátelila se s jeho chotí, jejími sestrami Staňkovou a Bohuslavou Rajskou, s doktorem Čejkou a Václavem Nebeským, s dr. Riegrem, s panem Vrtátkem, s dr. Pichlem, Erbenem, s baronem Villaním, s Klácellem, se Šumanovským a Tomíčkem. V jejím domě na Poříčí shromažďoval se pak za nedlouho kruh českých spisovatelů. Její duch vyvíjel se nyní náhle, spatřil svou dráhu a neváhal vylétati s veškerou bujarou silou. Němcová počala se orientovati ve svých snahách, ve svém nadání, ve vědomostech získaných po různu čtením.

(Dále příště.)

— ❧ — SMĚS. ❧ —

Proslov při podělování dívek školy Maltézské pořádaném spolkem sv. Mikuláše 24. listopadu r. 1895. — Milé děti! Pocitem radosti naladěna jsou srdce vaše v tuto chvíli, kdy dobročinný spolek svatého Mikuláše tuto tichou slavnost školní vám uchystal, — a radost taková jest tím milejší, že vychází ze srdcí, jež málo kdy radostí se chvějí.

Spolek sv. Mikuláše vešel v život před 10 roky právě v tu dobu a byl vyvolán zřejmě jen nutností a potřebou; nebo čím více nedostatků nyní u chudých se jeví, tím živěji ozývá se hlas křesťanské lásky k bližnímu.

Účelem jmenovaného spolku jest dle možnosti podporovati, šatem neb obuví odívati chudší děti — a to v době podzimní, kdy nejvíce toho potřebují. Snaží pak se takto podporovati nejen pouze chudobné, ale zároveň hodné a pilné školní děti. Protož výběr obdarovaných žákyň děje se vždy jen k odporučení školy samé.

Spolek sv. Mikuláše věnoval letos 700 zlatých na zakoupení oděvu a obuvi a z toho celkového podělení 400 dítek připadá na naši školu Maltézskou 70 žákyň.

Mluvě však tímto způsobem o dobročinnosti spolku, nečiním to — věřte, ze žádné touhy po uznalosti neb veřejné chvále, jako spíše proto, abyste vy sami, šlechtní dobrodinci, na vlastní oči viděli, jak mnoho zmůže společné úsilí lidské, a jednak proto, abychom děti samy povzbudili k větší a trvalejší vděčnosti.

Trvalé vděčnosti — já vás, milé žákyňe moje, vždycky učil a i při této slavnosti veřejně vybízím vás, abyste za každé dobrodiní vděčny byly. Vy musíte přesvědčeny býti, že každé dobrodiní jest jen dobrovolné a ne nucené; vy zvláště máte býti vděčny svou pilností a vzorným chováním oné školy, která vám taková dobrodiní prokazuje.

Avšak od dítěte nemůžeme žádat, aby zúplna dovedlo pochopiti význam dobrodiní! Na vás tedy, rodičové, jest, byste učitelům pomáhali k vděčnosti dětí vychovávat.

Pomyslete, jak každý nevděk i vás bolí. A to zřejmě bylo by nevděkem, kdyby otec nebo matka dítěte svého ani se nezeptali: „od koho ty dary máš?“ kdyby ani neřekli: „buď za to hodné!“ To by bylo nevděkem, kdybyste děti své

odcizovali oné škole, která jest jim druhou matkou, která je odchovává nejen pro vás, nýbrž i pro Boha a pro naši milou vlast.

Že tak skvělého výsledku dočínal se spolek sv. Mikuláše, z toho v první řadě zásluhu má slavná rada král. hl. města Prahy, kteráž každoročně spolek velikým darem podporuje. Jí tedy na prvním místě naše díky buďtež! Děkujeme také všem dobrodincům našeho spolku, kteří každý rok příspěvky své ochotně podávají aneb jinak přízní svou podporují. Kéž odplatí jim Bůh všemi dobrými věcmi. Kéž potěší je dnes radost a modlitba těchto vděčných dětí!

Rok	Členů zaklád. čn. přs.	Příjem	Vydání	Poděleno dětí
1886	169	530·63	478·51	240
1887	159	505·—	483·48	248
1888	200	541·19	531·78	250
1889	195	708·33	683·87	305
1890	185	676·35	633·29	305
1891	134	658·50	616·98	316
1892	157	827·10	614·07	227
1893	158	833·—	636·80	308
1894	148	759·40	680·05	222
1895	178	691·50	706·47	258
		6731·—	6065·30	2679

Jos. Svoboda,

téhož spolku místopředseda, kaplan sen u sv. Mikuláše

Prapodičná kolegialita. Učitelů mnichovských zmocnilo se zvláštní rozechvění, když se proneslo, že dřívější mnichovský školní rada měl mezi učiteli jakýsi druh policajtů, kteří dávali pozor na své kolegy. Již se udávají jména některých, kteří se propůjčili ke službě takové proti svým kolegům. Celá věc přišla na jevo tím, že někteří z těchto dobrých kolegů nabízeli služby své i také novému školnímu radovi, kterýž si to však přísně zakázal. Nyní se vysvětluje, proč se tak mnohý stal řídícím učitelem a proč zas s jiným aniž by tento byl věděl proč, dřívější pan školní rada tak „laskavě“ zacházel. Učitelstvo mnichovské se zřejmě přičiní, by se zjistila jména oněch „policajtů“ a pro výstrahu postavila na pranýř. Zajímavé při tom je, že učitelstvo mnichovské blásí se skoro vesměs k liberálnímu bavorskému spolku učitelskému, kdež jest, jak známo „Kolle-

gialita“ zbožím velice vychvalovaným. (Katech. Monatschrift.)

Liberální pravdomluvnost. „Österr. Schulztg.“ přinesla na sklonku minulého roku pod heslem: „Skvělý úspěch“ delší zprávu namířenou proti katolickému učitelskému ústavu ve Währingu. Vyprávěla totiž osvíceným svým čtenářům, že prý jistý odchovanec katol. učitelského semináře ve Währingu po maturitě obdržel místo v jisté obci okresu Neunkirchenského a tam učil tak ve třídě první, že prý ačkoli vyučování započalo v úterý, ve středu už byl hotov s počítáním do desíti, v sobotu pak dokonce s celým početním úkolem jednoho roku. Aby se pak přesvědčil, jak si žáci jeho učivo osvojili, počal prý v pondělí podle abecedy zkoušet a když žáci neuměli nic, tu dopáliv se, našlehal jim v témž pořádku všem. — Liberální tento učitelský časopis musil ovšem hned v čísle příštím uveřejnit opravu, že v celém okresu Neunkirchenském není učitele, jenž by byl býval odchován ve Währingu na učitelském ústavě katolickém a že se vůbec v celém okrese nic podobného nestalo. Takovými „čestnými“ zbraňmi bojují už páni liberálové proti všemu, co jest katolické! Na jaké jsou to mravní úrovni? (Viz Chr. paed. Bl. čís. 2. str. 30.)

Katolický spolek školský, jehož účelem jest vychovávat učitele v katolickém ústavě učitelském a připravovat půdu pro školu konfesionální konává každý rok na sv. Leopolda zemského patrona Dol. Rakous, valnou hromadu. Tak bylo i loni 15. listopadu. V ten den měl spolek dvě veřejné schůze v největším vídeňském sále hudebního spolku, který pojme 4000 osob. První schůze byla odpoledne, druhá večer. Sál byl po obadvakráte naplněn do posledního místa vídeňskými katolíky všech stavů a povolání. Vídeňské listy tvrdí, že nikdy nebyl ještě nával takový jako tentokrát; nový to důkaz živého ruchu křesťanského ve Vídni. Odpoledne byl přítomen i ndp. biskup svatohipolytský Dr. Rösler. Z poslanců byli přítomni princ Liechtenstein, dr. Jax, dr. Haszelwandter, Di Pauli, Morsey, dr. Fuchs, dr. Pattai, dr. Ebenhoch a Schnabl. Odpoledne řečnil jesuita Quido Dreves o *přirozeném právu rodičů na náboženskou školu*, p. Adam Trabert o katolické svobodě, rovnosti a bratrství; člen katolického středu v říšském sněmu německém dr. Arnošt Lieber, že nutná jest

náboženská škola. Na večerní schůzi předsedal zakladatel a předseda spolku dr. Kašpar Schwarz, jenž vzpomíná nedávné svojí cesty do Říma, mluví s neobyčejným nadšením o sv. Otci Lvu XIII. a končí voláním slávy papeži králi Vldp. šl. Adolf Berlichingen ostrou řečí dokazuje, že škola bezkonfesionální je týráním rodičů, dětí i učitelů, jež odstraniti se dá, postaví-li se katolíci na vlastní nohy, hlavně budou-li za poslance voliti rozhodné katolíky Princ Al. Liechtenstein dovozuje, že společnost nynější může býti spravena a zachráněna jenom, bude-li vychování mládeže náboženské, katolické, vlastenecké a věrné panovnícké rodině, národní a v pravdě vědecké. Říšský poslanec německého sněmu dr. Lieber mluvil večer opět, že třeba katolíkům pevně se sdružovati, cestou práva a zákona práv svých hájiti a dobývati; katolíci nejsou nesnášenliví, ale chtějí své. — Řeči přijaty byly s hlučným souhlasem a nadšením. —a.

Řeholní professori mají právo volební, působí li na ústavech s právem veřejnosti. —a.

Počet učitelů v Čechách. Podle sněmovní zprávy jest všeho učitelstva v Čechách na obecných školách 14.392, a to řídících učitelů 3.542 (mezi nimi jest 25 říd. učitelek), to jest 24.76%, tedy skoro čtvrtina všeho učitelstva; učitelův a učitelek jest 5.305, t. j. 36.83%, podučitelův a podučitelek 5.455, t. j. 38.41%. Nejvíce jest podučitelů nyní; do dvou let se poměr ten změní tím, že všecka podučitelská místa na 2třídních školách se změní v učitelská (počet jich jest 1565.) Pak bude podučitelů pouze asi 27%. —lek.

Slovenské gymnasium. Pavel Mudroň ze Sv. Martina podal ministerstvu ke schválení stanovy zamýšleného spolku, který by měl účel sbírat v zemích koruny svatoštěpánské jistinu, z níž by se vydržovalo slovenské gymnasium interkonfesionální. V žádosti připomíná zákon z r. 1868, kterým se dovoluje občanům každé národnosti zřizovati školy všech kategorií. (Dom a Škola.)

Učitelstvo není spokojeno se stranou mladočeskou, jak vidno z „České školy“ č. 1. str. 14., kde se doslovně tvrdí: „Učitelstvo české zůstává k výsledku voleb ledově chladným. Nesplnění stranou svobodomyšlnou skromné přání učitelstva, aby dva učitelé byli kandidováni za poslance.

Tato neochota neponese straně mladočeské dobrého ovoce. Učitelstvo české přestává býti důvěřivým, a můžeme ubezpečiti, že jest rozhořčeno. Zrovna nyní, po známých výnosech, měla strana svobodomyslná ukázati učitelstvu skutkem, že mu osud jeho není lhostejný . . .“

Studijní cesty učitelův. Redakce „Domu a školy“ přimlouvá se horlivě za to, aby byli učitelé posíláni na studijní cesty hlavně z tří důvodů: 1. Ústavy učitelské nejsou tak dokonalé, aby poskytly všecko, co učitelé jest potřebno. 2. Učitelstvo naše i školství nestojí na tak vysokém stupni, že by mu nebylo třeba od nikoho se učit. 3. Nejsme tak chudobní, abychom neměli z čeho vypraviti nadaných učitelů na studijní cestu. —lek.

K čemu jsou učitelské časopisy? Posel z Budče píše ve svém č. 3., str. 41: „Účel jich jest, aby učitelstvo nejen se vzdělávalo a rady z nich čerpalo, ale také by hájily zájmů jeho. Leč v některých časopisech se učitelstvo tupí. Pomlouvají v nich mnozí své kollegy. Mají-li jednotlivci rozepře nějaké, nechť se vyrovnají mezi sebou. Neboť takové polemiky osobní v novinách vzbudí vždy nelibost mezi čtenáři a dávají nepřátelům zbraň proti nám. Jak často slyšeti potom poznámku: „Vždyť říkám, že to naše školství nestojí za nic.“ Proto žádáme časopisů učitelských, aby článků podobných neuveřejňovaly.“

V Německu je 43.869 svobodných zednářů. A v katolickém Rakousku? —1.

Družstvo „Vlast“ konalo dne 30. ledna valnou hromadu v sále Katolické besedy. Obšírnější zprávu podáme v čísle příštím.

Zpráva redakční. Březnem počínajíc bude exhorty tohoto listu pořádati dp.

Václav Černý, katecheta c. k. ústavu pro vzdělání učitelek v Praze. Tak stalo se ve smyslu poslední valné hromady družstva „Vlast“, kteráž ochotně svolila, aby redaktor t. 1, aniž by tím družstvu vzešly větší výlohy, zvoliti si směl sílu pomocnou.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských laskavě dále zaslali p. t. pp.: Jeleček Jak., koop. v Rošicích, zl. 1; P. Roubíček Sal., farář v Senožatech, zl. 1·20; Petráň Ant., spirit. b. semin. v Králově Hradci, zl. 1·20; Dejl Jos., farář v Prepyších, zl. 2; Zelenka Jos., farář v Nchvalicích, zl. 1·20; Čapek Frant., farář v Kunraticích zl. 1·20; P. Řezníček Jak., koop. v Rouchovanech, zl. 1·20; Markrab Kl., děkan smečenský v Jičíně, zl. 1·20; Hladík P., koop. v Loučkách, zl. 0·50; Fabián Jos. P., def. v Pláňanech, zl. 1·20; Semerád Jos., far. v Potěhách, zl. 1·20; Trubl Elig., far. v Radonicích, zl. 1·20; Zikmund Ant., kaplan v Skalsku, zl. 2; Novotný Ludvík, katecheta v Chrudimi zl. 1·20; Příbyl Jos., c. k. gymn. prof. v Jičíně, zl. 2; Lavička Jan, far. v Krhově, zl. 1; Dvořák Štěpán, far. v Rychmburku ku dřívějšímu 50, ještě zl. 2; Bouchal Ant., far. v Pecce, zl. 2; Peček Jan, osob. děkan ve Starém Jičíně, zl. 1·50; Štibinger Ferdinand, kaplan ve Volšanech, zl. 2; Frà Byček Jos. kapl. ve Vetlě, zl. 1·20; Kousal Jos. farář v Keblově, zl. 1; Sedlan V. J. v Polné, zl. 1·20; Benda František, kapl. ve Špičkách, zl. 1; Votruba Václ., farář v Libnici zl. 2; Uhlíř Josef, farář ve Skuhrově, zl. 2; Sauer Ign., farář v Napajedlech, zl. 1·50; Bureš Frant., em. far. a b. notář v Třeboni, zl. 1; Dušek K., katech. na Březových Horách, zl. 1·20; Pachel Martin, k. a. vikář ve Jeprnicích, zl. 2; Vojáček Frant., far. v Janovicích, zl. 50. — Zaplať Pán Bůh. — Frant. Pohunek. (Pokrač.)

LITERATURA.

Kleine apologetik oder Begründung des katholischen Glaubens. Ein Leitfaden für den Unterricht an höheren Lehranstalten und zum Privatstudium für Gebildete. Von Dr. J. Schmitz. Mit oberhirtlicher Approbation. Regensburg, New-York, Cincinnati. Druck und Verlag von Friedrich Pustet. 1895, 85 str.

Nepatrná knížečka, ale pěkná a na nejvyš praktická. U velikém bohatství apologetických spisů vědeckých, jakýmž honosí se katolická literatura v nejnovější době, poutá nás tento spisek svou stručností a svým začokrouhleným celkem. Na několika stránkách asi 86. podává p. spisovatel nejdůležitější pravdy

základní nauky náboženské a sice v 1. části o jsoucnosti Boží, kde nalézá čtenář důkazy mládeži dospívající, jakož i vzdělanému čtenářstvu úplně přístupné. 2. část jedná o potřebě a možnosti zjevení nadpřirozeného. Třetí díl podává důkazy o božství Ježíše Krista a jeho díle. Ve 4. díle nalézá čtenář nauku o církvi, kdež podán důkaz, že náboženství Ježíše Krista nalézá se plně a ryzí v katolické církvi a jen katolická církev jest pravá Církev. Tato stať zvláště se nám zamlouvá a patrně, že p. autor hlavní váhu svého důvodění položil na tuto část svého spisu.

Celým dílem vane svěží katolický duch. Dílce jest jasná, průzračná, populární a přec vědecká. Zejména líbí se nám logická přesnost, kterouž upraveny jsou důkazy. Nezapomenuto ani na nejdůležitější námitky, jež odpůrcové pronášejí, ku kterýmž přičiněny odpovědi, vyvrácení rázná a přesvědčující.

Odporujeme tento spisek, o němž nejčelnější časopisy německé přinesly posudky velice pochvalné, spolubratrům svým ve škole a na kazatelně. Bude jim pomůckou cennou. Jest zajisté nanejvýš žádoucí, aby základy, na kterýchž spočívá veškeré naše vyučování náboženské, byly solidní a důkladné. Ač spisek tento určen jest studujícím na vyš-

ších středních školách, bude i vzdělaným laikům k užítku nemalému.

Jos. Havránek.

Z různých dob. Historické povídky napsal K. J. Zákoucký. Ve sbírce ušlechtilých spisů pro mládež (red. B. L. Tyšlera, nákladem Jar. Buriana v Písku) vyšel uvedený spis jako číslo IX.

Majíce na zřeteli prospěšné a užitečné čtení pro mládež, vítáme tuto knihu jakožto cenné obohacení školních a dětských knihoven vůbec. Slovem vzorným podány zde povídky „V cizích službách“, „Na cestě pochybné“, „Synové pana Ježka z Dolan“, a „U kalicha“, líčící kusy české historie barvami živými, tendencí ušlechtilou, jak to povolané péro Zákouckého umí znázorniti. Nebudeme šíře rozbírat obsah povídek, z nichž zvláště první a třetí pravdivou tklivostí dojmá, předváděje čtenářům postavy dávných bohatýrů, budíc obdiv i úctu k povahám, jakou byl mladý Mikuláš z Mečkova i vůdce rejtarů starý zeman Trnka. Pěkně líčen též rodinný život na dávných rytířských tvrzích, takže uvedená kniha poskytne čtenářům pramen utěšené zábavy. Zevní úprava jest slušná, cena 35 kr.

L. Grossmannová-Brodská.

Spisy redakci zaslané.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XII. čís. 3. Doporučujeme

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež. Ročník V. seš. 6. Doporučujeme.

Klíč, jímž určití lze stromy, kře a polokře etc. z listů. Sestavil Alex. Jos. Bernard, professor c. k. gymnasia. v Táboře. Nakl. V. Kraus, knihkupec. Seš. 1. Cena 12 kr.

Základy průmětnictví se zvláštním ohledem na geometriální osvětlení ku potřebě škol průmyslových, pokračovacích, všeobecných řemeslnických atd. Napsal Jan Sládek c. k. professor při ústavu pro vzdělání učitelů v Soběslavi. V text vloženo 98 obrázků. V Táboře. Nakl. V. Kraus, knihkupec. Cena zl. 1. 00

Spořivost zlatá cesta mezi marnotratností a lakotou. Dle německého spisku Fr. X. Vetzla upravil Fr. X. Náhlavský — tvoří Slovo pravdy, laciného čtení časového, jež vydává a redig. Dr. Josef Burian. roč. VI. čís. 3. a 4. Cena 4 kr. Doporučujeme

Dělnictvo, jeho práva a povinnosti. Dle platných zákonů a nařízení upravil JUDr. Veselý. Cena 30 kr. v Praze 1896. Nákladem vlastním. V komisi knihtiskárny Al. Wierera

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Klement Borový. Roč. XXXVII. č. 1

Nakladatel Rohlíček a Sievers. Knihosklad. Doporučujeme.

Knihy a brožury družstvem Vlast vydané:

Vzájemný poměr učení Petra Chelického, starší Jednoty Českých Bratří a Táborů k náuce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklefa. Napsal Dr. Ant. Lenz. Cena 1 zl. 60 kr., pro členy družstva 1 zl.

Jak píše prof. dr. Masaryk o katolické vědě a víře. Podává Filip Jan Konečný. Cena 1 zl. 50 kr., pro členy družstva 1 zl.

Z duševního bojiště. Literární statistické črty. Napsal Fr. Vaněček. Cena 60 kr.

Z dějin nepatrné české vesnice. Podává Václ. Honejšek. Díl I. (60 kr.), díl II. (40 kr.)

Almanah na oslavu biskupského jubilea sv. Otce Lva XIII. Almanah jest opatřen podobiznou sv. Otce, jest tištěn na pěkném papíře, ozdoben vkusnou obálkou a stojí 1 zlatý 50 kr., pro členy družstva 1 zl.

Náboženské a mravní vychování a vyučování na školách obecných a valný sjezd učitelstva a přátel školství konaný v Praze dne 6. srpna 1891. (Resoluce a řeči. Kriticky probírá Frant. Pohunek, redaktor „Vychov-

vatele". (Otisk z „Vychovatele“. Cena 30 kr., hotově v administraci „Vlasti“ objednaná stojí pouze 10 kr.

Socialní otázka a církev katolická. Příspěvek k Encyklice sv. Otce Lva XIII. o dělnické otázce od Fr. Vaněčka. Tato brožura o třech arších byla vydána na oslavu biskupského jubilea sv. Otce Lva XIII. a prodává se po 5 kr.

Modlitby při mši sv. (Dle světla pravého od J. M. ndp. biskupa Eduarda Jana Brynychy.) Sestavil Jan Oliva. Cena 5 kr.

Hříchy sociálních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku. Napsal Tom. J. Jiroušek. Cena 5 kr.

Krátké znázornění mše sv., svátosti pokání a pak zpytování svědomí pro děti, kteréž jdou ponejprv k sv. zpovědi. Sestavil Fr. Halbich, katecheta. Cena 1 kr.

Jak lze znázornit vývoj idey Messianské. Ukazuje Fr. Halbich, katecheta. Cena 1 kr.

Píseň práce. Hymna katolického dělnictva československého. Na slova Vladimíra Štastného složil J. C. Sychra. Cena 2 kr.

Neopravujte Otčenáš, článek z „Vychovatele“ vydalo družstvo Vlast ve zvláštním vydání a prodává jednotlivý otisk po 1 krejcaru.

Sborník historického kroužku družstva Vlast. Seš. I. = 80 kr., II. = 70 kr., III. = 70 kr., IV. = 1 zl.

Rozbor knihy: Reformace katolická v království Českém po bitvě bělohorské sepsáním Tom. V. Bílka. Rozebírá P. Josef Svoboda. Nákladem historického kroužku. Cena 10 kr.

Všecky objednávky těchto časopisů, knih a brožur vyřizuje administrace „Vlasti“ v Praze, Jilská ulice, č. 234—I

Poznámka. Brožury: „Kdy jest člověk nejnešťastnějším“, „Majisté“ a „Socialismus a sedláci“ jsou rozebrány.

Knihy cizím nákladem vydané:

Zásluhy českého, moravského a slezského duchovenstva o zakládání knihoven, spolků a časopisů, o rozšiřování knih a časopisů po dědinách a městech. Sestavil Tom. Škrdl. Díl I. a II. Cena obou 80 kr. (Praha č. 234—I.)

KONKURSY.

V Novobydžovském okr.: m. uč. pro III. odb. v Chlumci n. C., a m. učitelky pro III. odb. v N. Bydžově; m. spr. šk. v Kobylicích a Labských Chrčicích; m. uč. v Prasku; m. poduč. v Choťovicích, Mlíkosrbech, Radovesnici, Rasochácn a Zběři. Od 3./2. — Ve Vinohradském: m. říd. učitelky v Žižkově a m. uč. pro II. odb. na Kr. Vinohradech. Do 31./3. — V Kralodvorském: m. učitelky III. odb. ve Dvoře Králové; m. spr. šk. v Lužanech; m. uč. ve Smiřicích a Hoříněvsi; m. poduč. ve Chvalovicích, Jaseně a Dvoře Králové. Od 4./2. — V Tábořském: m. uč. pro III. odb. v Táboře; m. učitel pro I. odb. a pro II. odb. (zat.) v Táboře; m. říd. učitele v Nedvedicích; m. uč. v Hrobech a učitel v Chýnově a Soběslavi; m. poduč. v Hlavatcích, Horách Smilových, Hořticích (2), Chabrovicích, Choustníku, Chrboníně, Kamberku, Milčíně, Nedvedicích Planě n. L., Radkově, Řepci, Skalici, Stálci, Šebířově, Nové Vsi a Zelči. Od 5./2. — V Královéhradeckém venkovském: m. uč. pro III. odb. v Hořicích; m. říd. uč. v Třebíhošti a Bohárně; m. uč. v Třebechovicích, Kuklenách a Nov. Král. Hradci; m. poduč. v Hořicích, Plotištích, Chlumu, Chodovicích, Krátonohách Libranticích, Velkých Petrovicích, Roudnici, Stráňově a Dolní Dobré Vodě; m. podučitel v Třebechovicích, Hořicích, Nechanicích. Od 6./2. — Ve Smíchovském: m. katechety v Košířích; m. říd. uč. v Střešovicích, Hlubočepích, Rostokách, Středoklukách; m. uč. na Smíchově (2), Košířích, Hlubočepích, Chuchli; m. poduč. v Hlubočepích, Bubenči, Pavli, Liboci, Tursku, Zájezdě, Zákolanech; m. podučitel na Smíchově (2), v Košířích (2). Do 22./3.

Morava. V Boskovickém: m. poduč. ve Vavřinci. Do 16./2.; m. uč. a poduč. ve Žďárně. Do 29./2. — Ve Vyškovském: m. poduč. v Krásensku, Drnovicích, Švábenicích, Brankovicích. Do 20./2. — V Litovelském: m. poduč. v Šumvaldě a Střelicích. Za první do 25./2., za druhé do 29./2. — V Novojičinském: m. poduč. ve Štamberku. Do 29./2. — V Uhersko-Hradištském: m. poduč. a podučitelky v Uh. Hradišti. Do 29./2. — Ve Velko-Meziříčském: místo nadučitele v Blížkově. Do 14./2. — Ve Valašsko-Meziříčském: místo uč. v Hošťálkově. Do 29./2. — V Mor. Šumberském: m. podučitele v Bludově. Do 3./3.; m. poduč. ve Studenkách. Do 4./3. — V Prostějovském: m. naduč. ve Smržicích; m. podučitelky v Prostějově. Do 15./3. V Kyjovském: m. poduč. v Archlebově a Sobulkách. Za první do 21./2., za druhé do 29./2. — V Místeckém: m. podučitelky ve Frenštátu. Do 29./2. — Ve Šternberském: m. naduč. ve Štěpánově. Do 14./3.

Obsah: Staré a nové myšlenky o charakteru. Podává Klement Markrab. (Pokračování.) — Profily vychovatelské. Podává duchovní professor František Horáček. (Pokračování.) — Paedagogický význam „Babičky“ Boženy Němcové. Podává Vojtěch —áč. (Předneseno v Jaroměři o schůzi „Budče“.) — Exhorty o modlitbě Páně. Napsal Dr. ** (Pokračování.) — Řeč při svěcení školní kaple v Bubnech. (Jos. Havránek.) — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih-upcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

Jsouť ovšem také čestné výjimky, totiž šlechtné rodiny, které si váží vychovatelky svých dětí jako svých zástupců, jako sebe sama. Avšak na jeden světlý obraz přijde jistě deset případů stinných. Z nich uvedeme zde jeden, zaznamenaný od zkušeného pozorovatele běhů vychovatelských! ¹⁾

V posledním poschodí rozsáhlého domu, v jednoduchém pokojíčku s jedním oknem do dvora zůstává guvernanka, dívka chudých rodičů, která vlastní pílí vyšinula se na stupeň vyššího vzdělání a po četných zklamáních a strastiplných příhodách svého paedagogického putování konečně připoutala svůj životní člun k pilíři, jímž jest rodina bohatého penězníka. Jest to dívka obstarlejší se stopami vytrpěných svízeli v ubledlé lici... nesympatický zjev, jak milostpaní, krčíc nosík, skrze zuby ke své silnější polovici se pronesla. Pan manžel při tom netrpělivě šlehal bičíkem do holení svých jízdeckých bot, až konečně prohodil: „Que voulez-vous ma chère? Za málo peněz atd.“ A peněz chtěla nová guvernanka věru velmi málo. Milostivým pokynem hlavy byla přijata. Ó jak zajásala v srdci svém, že nabyla opět útulného přístřeší, jak se těšila na dítky, své svěřence! Ó jak se chce přičiníti ze všech sil, aby nové panstvo uspokojila a došla spravedlivého uznání! — Vizme jak se jí to podařilo.

Zvoní k snídani, čili jak se v domě říká déjeuner. Gouvernantka stoupá po schodech dolů v průvodu svých svěřenců. V před pádí nezvedený klučina, v pravo a v levo jeho nadějný bratříčkové smýkají ubohou učitelku semo tamo, v zadu následuje vřeštící děvče.

„Karlíčku, dal pozor, aby neupadl, — mohl by si zlomit ruku nebo nohu... Pro Bůh! již leží dole u schodou —“ úzkostlivě varuje guvernanka letíc přímo dolů, aby se přesvědčila, zdali Karlíček celý. Nahoře zatím zůstala „milostslečinka“ držíc se zábradlí jako klíště a vyražejíc takové skřeky, že mama objeví se ve dveřích celá zděšená, volajíc: „Mademoiselle — pro Boha živého, co pak se to děje?“ — „I nic, milostpaní, nic, tuhle Karlíček pouze —“ „Mama,“ vpadne do

¹⁾ Leopold Schmerz „Unsere Kinder“ Wien 1882. Pichler's Witwe et Sohn pag. 56. sqq.

toho vrískavý diškant milostslečny. „mademoiselle nás špatně vedla a nechala Karlouška padnouti po schodech . . .“ Mama zbrunatní a letí jako blesk dolů, k ubohé gouvernantce: „Taková nešikovná osoba . . .“ Ubohá vychovatelka vykoktá něco na omluvu, ale milostpaní přeměří ji hledem, že jí projde mráz. „Ano, velice nešikovná, ma chère! Allons, mes enfants, pojdte dětičky, povedu vás sama do zahrady k snídani.“ — Ubohá vychovatelka potácí se poslední.

Papa je již u stolu, pojídaje čaj, šunku a chlebiček s máslem . . . „Co pak se přihodilo?“ vyrazí ze sebe, vida Karla s uplakaným obličejem a zamazaným oděvem. „I nic, docela nic,“ konejší mama. „Nejlépe když si našinec všechno sám udělá, na cizí lidi nelze se spolehnouti. Dětičky, sedněte!“

Gouvernantka posadí se nesměle ke stolu, když již druzí pijí kávu. Mezitím milostpaní mustruje toalettu dětí. — „Jaký to má Klára dnes podivný účes — to jsem nevěděla, mademoiselle, že se v úpravě vlasů nevyznáte.“ — Vychovatelce roste snídane v ústech, jak lid říká. — Sotva že polovinu kávy vypila, milostpaní rozkáže: „Mademoiselle, jděte s dětičkami na procházku!“ — Ukloní se a odejde.

„S tou „osobou“ to nepůjde, to vidím již napřed,“ žaluje paní domu svému manželů! „Děti nemají před ní žádný respekt. Ejhle, jak dovádějí a křičí, jakoby ani pod dozorem nebyly.“

„Mademoiselle, jděte s dítkami nahoru k učení — zde nedělají ani chvilku dobrotu!“ káže znovu milostpaní. — Vychovatelka ani nehlesne a odvádí s sebou zdivočilou čeládku, která si počíná čím dál tím bujněji. Na schodech klopýtne. Karlík opětovně a upadne. — „Karlíčku, dal přece pozor, a nebyl tak nešikovný!“ „Mademoiselle je nešikovná, mamí to sama povídala“ — zní drzá odpověď. — „Ano, velmi nešikovná,“ přísazuje mladší Otík, načež celá nadějná cháska vypukne v potupný smích, hrmotíc po schodech, jako když nepřítel pevnosti dobývá.

Vstupme do jizby určené k učení. — „Dnes se nebudu učit“ — dí Karlík a Otík ochotně přizvukuje: „Já taky ne.“ — Já budu počítat,“ dí rozšafně Klára, ale ne hned, až později; teď je mi ještě horko. — Vychovatelka sebere celou svou autoritu a poručí Karlovi: „Čítanku ven a učit!“ — „Ne!“ — „Ihned vyndáš čítanku!“ — „Ne — už jsem řekl, že se dnes učit nebudu.“ — „Já to řeknu tatínkovi!“ — „Řekněte si!“ — Co má ubohá vychovatelka dělat? Tělesný trest je zakázán, — popotáhne-li nezbedného kluka za ucho, dostane měsíční výpověď, ne-li docela čtrnáctidenní jako děvečky — a po dobrém by s vyhýčkaným mazlíkem ani Komenský, ani Pestalozzi, ani Diesterweg ani Herbart — ba ani všichni tito kabrňáci dohromady ničeho nesvedli — proto ubohá oběť paedagogická, vzdychnouc volí jediný prostředek, který v jejích okolnostech je možný: nechá vzdorného kluka být a obrátí se k mladším svěřencům, které jakž takž si dají říci a pustí se do učení, co zatím Karlík posuňky učitelky napodobuje. V tom slyšeti kroky přede dveřmi — mamá — vyhrknou děti najednou a Karel honem chopí se knihy a přisedne k ostatním. Milostpaní vstoupí a poslouchá několik minut. Vychovatelka právě vykládá jakési mluvnické pravidlo. „Nechte toho, slečno,“ dí nenadálá inspektorka, „tomu se děti nerady učí, to je fádni věc; hleďte spíše pěstovati francouzskou konversaci — té se přiučí děti hravě!“ — „Eh bien! S'il vous plaît! Prenez vos cahiers! Claire, commencez!“ ¹⁾ hlásá nebohá gouvernantka, jsouc odhodlána snéstí příkoří kterékoliv, pouze aby se zachovala.

¹⁾ Nuže, libo-li, vezměte své sešity! Kláro, začněte!

„Klára může dnes frančtinu vynechat, aby mohla jít se mnou k tetě,“ opáčí milostpaní. „Já taky mamá, já taky půjdu k tetě, hlučí nezvedení hoši.“

A tak to chodí celý Boží den; rodiče všude dítkám nadřují a za několik dní dá guvernánka sama výpověď, ač-li nechce ztratit úctu sama před sebou!

b) Jiná příčina rozmazleného vychování je *nedostatek víry a náboženského cítění* se strany rodičů, kteří mnohdy docela na to zapomínají, že křehké, smrtelné tílko děcka chová *nesmrtelnou duši*, kteréž hlavní péči věnovati dlužno, dle slov božského Mistra: „Co platno člověku, kdyby celý svět získal a na duši své zkázu trpěl.“

Jak vysoko vyniká nad mnohé rodiče křesťanské onen stoický pohan, jenž poslovi zvěst nesoucím, že syn onoho padl na bojišti, klidně odvětil: „Vím, že jsem zplodil syna smrtelného!“ Výše ještě stojí ona zbožná matka křesťanská, která ke svému synu pravila: „Raději bych tě v rakvi viděla mrtvého, než nepravostmi pokáleného.“

„Vezmi pachole toto a odchovej mi je: já dám tobě mzdu tvou.“ (II. Mojž. 2, 9.) — slova tato, kterými druhdy dcera Faraonova odevzdala z vody vytažené pachole neznámé máteři, platí každé matce křesťanské! Matka křesťanská ví sobě vždycky rady, ať se její dítě ocitne v těch či oněch okolnostech. Slovo Boží skytá jí nevyčerpatelnou zásobu napomenutí a poučení a dopustí-li Pán Bůh na drahé svěřence soužení jakékoliv, nemoc aneb docela smrt, tu nachází posily v důvěře v Boha, na Něhož všechny stesky, všechny naděje skládá: „Fiat voluntas Tua“ — „Staň se vůle Tvá“

Ne tak matka chabé víry aneb taková, která — Bohužel, — nemá jiskřičky života nadpřirozeného v duši své! Ta odváží se zehrati proti Nejvyššímu, neprospívá-li mazlík její tak, jak ve své nadutosti se domýšlela — a dopustí-li Bůh nemoc aneb smrt na vyhýčkané dítě, pak skytá matka víry zbavená divadlo na nejvyšší odporné!

Matce jistě roznemohl se miláček její na smrt. Ubohá vidouc, kterak jí hyne dítě, zoufale sobě počínala, hořekujíc, jako by již Boha nebylo. Kněz navštívil ji, hleděl všelijak ukojiti bolest mateřského srdce; slova však nic tu neprospívala. I pozdvihl se, a jal se u lůžka modliti nad churavcem: „Bože, *chceš-li, po svaté vůli Své*, vrať synu služebnice Tvé život a zdraví.“

Tu žena nešťastná, uslyševši modlitbu, vykřikla divoce: „Co, *chceš-li?* — Bůh *musí* chtít. — Bůh mi nesmí odníti mého miláčka!“

Kněz vida, že tu slova nic nepomohou, s útrpností odebral se domů. — Zatím mimo všeliké nadání nemocné dítko uzdravilo se. Matka jásala i mazlila se s miláčkem svým, nenadějíc se, že jí odrůstá dítě k nevýslovnému zármutku. Syn její stal se zlosynem — matka nešťastná dočkala se toho, že rozmazlenec její umřel na popravišti.¹⁾

Ovšem, každé dítě vyhýčkané k těmto koncům nedospěje — ale *štěstí pravého* nedosáhne žádné!

(Bude pokračov.)

¹⁾ Blahověst 1858 pag. 168.

Náboženství na školách německých v Praze.

(Časová úvaha.)

Máme před sebou spisek: „Pravda o poměrech německého obecného školství v Praze“. Jest to odpověď na pamětný spis německého spolku pro městské záležitosti v Praze, jehož titul zní: Die Verhältnisse an den öffentlichen Prager deutschen Volks- und Bürgerschulen.

Spisek výše jmenovaný nebo spíše brožura jest vlastně apologie Pražské obce oproti inkriminacím německého spolku pro městské záležitosti Pražské. A neváháme říci, že apologie důstojná a přesvědčivá. Tu mluví číslice výmluvněji, než toho dovede slovo nejohravnějšího oratora.

Když před časem provedeno bylo v Praze sčítání lidu a na jisto postaveno, kolik v Praze Němců — tu mimovolně otázka se nám namanula, pro ty že v Praze existuje takový počet škol? A kdyby se od těchto „úředních“ Němců odpočetli ti, jenž narodivše se z ryze českých rodičů a po česku byvše vychováni jen pod nátlakem nejrůznějších okolností k německé obcovací řeči se přihlásili — byl by ten počet Pražských Němců ještě skrovnější. A pro ty vydržuje se, jak se dočítáme, takový počet škol? — Nezapomeňme však, že velká část škol klášterních a soukromých má vyučovací řeč německou. Odkud ty německé děti? Bohužel že velmi dobře známe, tu smutnou odpověď na otázku tuto

Než o této bolestné stránce neuvědomělosti a nestatečnosti našeho obecnstva napsalo se již dosti a dosud se píše a mluví. My o tom však svému čtenářstvu nebudeme šířiti slov. Nám se jedná spíše o náboženské vychování této mládeže a tu nepokrytě vyznáváme, že *není a nemůže býti dostatečné*.

Příčina jest zcela jednoduchá, známá nám všem, přirozená. Kdyby katecheta sebe byl dovednější, je-li mu k dětem mluvití jazykem cizím, nesrozumitelným, jakého při největším svém úsilí a dovednosti může se dodělati výsledku? — O tom poučuje nás zkušenost dlouholetá. Kdo má příležitost blíže všimati si německého školství, kdo tam vyučování náboženskému byl přítomen aneb vyučování sám činně se účastnil, ten poznal jaký hřích se páše na dětech českých, když jazykem jim nesrozumitelným se vyučují i náboženství. Náš nárek v té věci není upřílišňování — aniž jalová lamentace.

Německému spolku v Praze asi pramálo záleží na náboženském a mravním vychování mládeže v německých školách, jemu jde spíše o novou akvisici. Vždyť pánové mají přehojnou zkušenost že školy jsou nejvydatnějším prostředkem k odnárodňování. Nemíním v této příčině jíti příliš daleko. V soudní síni v Brně nedávno objevilo se několik jinošíků — praesentovali se a jednali jako plnokrevní Germani — a jejich otcové a matky neznali ani slova německy. Kdo jim to unerfälschte deutsche Gessinnung vštípil? — Byli vesměs v německých školách.

Aby však i náboženské vyučování sloužiti mělo jako prostředek k naučení se německému jazyku anebo dokonce k nějaké národní metamorfose, proti tomu se ohražujeme nejen jako učitelé čeští, ale i jako katoličtí kněží. Jsou v ohledu tom v Praze poměry přímo neuvěřitelné. Projděte jen ty Pražské školy německé a přesvědčíte se, že jsou to pařeníštata na umělé pěstování němectví. V prvních třídách nalézáme počet dítek skrovný, tam ještě poměrně nejvíce německých dítek, ač i tu nalezneš velké procento českých, kteréž neporozumějí katechetovi, začne-li na ně po německu. Tyto německé dítky snaží se rodičové co nejdříve převést na

tak zvané c. k. cvičné školy při německých paedagogiích — tak že jedinými německými školami s převahou německých dětí jsou v Praze německé c. k. cvičné školy. Za to německý živel německým školám ubyl. Ve vyšších třídách bývá počet žáků (žákyn) zpravidla větší. Přicházejí sem houfně děti české, aby se tu naučily německy. Poznáme je ihned. Jsou obyčejně starší, tedy vyvinutější, silnější a hřmotnější. Jelikož vyučovacímu jazyku nerozumějí, zařadí je správa školní do třídy nižší, než byly v české škole. Tu přichází žák z V. tř. české školy do III. německé, žákyně z měšť. školy české sedí v třídě IV. Vstoupí-li do této školy někdo jiný nežli učitel, a osloví-li takové dívky, tu se obyčejně zapýří. Jsou si toho dobře vědomy, že do této školy nepatří anebo se za to stydí, že jest jim seděti mezi druhy, družkami daleko mladšími.

Jak je mám vyučovati náboženství? Dle zákona na německých školách česky vyučovati nesmíš a horlivý pan ředitel by ti to zajisté brzy zakázal, aneb bys měl nemilé výstupy v konferenci. Z kompetentní strany sděluje se nám případ, kde katechetovi, jenž nemoha se s dětmi českými po německu dorozuměti, s nimi hovořil jazykem mateřským, p. inspektor to přísně zakázal. Tedy budu mluvit jen německy. Ale tu můžeš býti jist, že dobrá polovina žáků ti neporozumí. A následek? — Náboženskému vyučování nevěnují pozornosti pražádné, ba jeví tu zjevnou apatii. A co při tom nejžalostnější a nejpovážlivější — slovům katechety nevěnují pozornosti ani tehdy, když německy se již naučily. Nepozornost, apatie k vyučování náboženství, ku kteréž, nerozumějíce cizímu jazyku, byly jaksi z počátku přinuceny, stala se nemocí chronickou, z které nelze tak snadno vyléčiti dítě ani v pozdějších letech, když již německy žvatlati se naučilo. Úkaz to zajisté podivuhodný a přece přirozený.

Proto shledáváme, že dívky, které jinak dobře jsou klasifikovány, v náboženství ne dobré ba nedostatečné dávají odpovědi.

Řekne snad někdo: tedy nechť katecheta mluví česky s dětmi českými, vždyť mnozí pp. katecheti na německých školách jsou Češi! — Tomu však, jak výše jsme uvedli, na odpor je školní řád, pak učitelstvo na německých školách této praxi asi sotva by přálo, aspoň po většině. Dívky pak samy, oslovíš-li je po česku, nerady ti odpovídají po česku, buď z bázně před p. učitelem, jenž si tolo nepřeje, aneb že se na Český jazyk na mnohých místech i v Praze dosud pohlíží jako na jazyk inferiorní.

Za to však škola německá s českými dětmi na ulici a ve chvílích od učitele nestřežených poskytuje úplně český ráz. České dívky spolu hovoří po česku i němečtí druhové jejich toužíce po zábavě a rozmluvě, nutí se do českého hovoru. Podivná to německá škola.

A následky pro život jeví se nám nad míru žalostné. Nepozornost ve vyučování náboženském vzroste v indolenci, ve lhostejnost náboženskou vůbec, zejména tam, kde rodiče náboženského vychování svých dětí si nehledí, ba náboženský cit svých dětí slovem a skutkem podvracují. Zcela přirozeně rekrutuje se ze škol takových největší počet náboženských indiferentistů a nevěrců.

Že i jinak takové dívky ve vzdělání za ostatními pokulhávají a s nedostatečnými vědomostmi do života vstupují, přesvědčili jsme se nejednou. Nedávno setkali jsme se v jistém katolickém sdružení s dvěma jinochy, jinak dosti řádnými, kteří ve vzdělání svém oproti ostatním svým druhům jevíli patrné nedostatky. Ptali jsme se jich po příčině. A odpověď: Matka naše, dobrá sice žena a katolička horlivá, abychom se naučili německy, posílala nás do německé školy. Tu

ovšem ihned všickni jsme postřehli, kde příčina jejich zanedbanosti. A příkladů podobných stává mnoho.

Prospěch na německých školách, kdež je žactvo české, jest vůbec chatrný, ba i v jazyku německém těžko se učí ti žáčkové. Nejlepší ještě prospěch bývá na školách klášterních a sice proto, že učitelky řeholnice u vyučování používají jazyka českého. Není tam odnárodňování účelem.

My krajanům svým v jejich národním a kulturním vývinu nebráníme a brániti nechceme. Právě naopak. Mějtež si své školství dobře zřízené a kvetoucí; *ale jen pro děti své*. Ty nechť se vyučují v jazyku svém mateřském. My pak rádi a svědomitě německé dívky po německu chceme vyučovati. Nám drahý a nedotknutelný jest rozkaz našeho Vykupitele: Jdouce, učte všecky národy. Ale neberte nám dívky naše, nechtějtež nás katolické kněze snižovati za mučitele dítek, nenufte nás, bychom proti svému svědomí, proti principům zdravé paedagogiky učili dívky naukám náboženským v jazyku jim nesrozumitelném. My to pokládáme za hřích, ba za barbarství; a naše povinnost jest proti takovému vyučování nerozumnému pracovati vždy a všemi zákonitými prostředky. My vždy protestovati budeme proti tomu, aby náboženské vyučování snížilo se za prostředek k naučení se cizímu jazyku. Nás v tomto snažení nevede ani národní nesnášenlivost, ani politická tendence, ale láska k vznešenému povolání našemu, jakož i láska k těm nebohým dítkám, na nichž zaslepenost rodičů jakož i násilí různých těch dobrodinečků našeho lidu se prohřešily.

Trvám, že by ti pánové, kteří pro české dívky zřizují německé školy a rádi to vidí neb aspoň trpí, že české dítko jazyka německého neznalé do těchto škol přijímají, sami žasli, kdyby tam vyučování činně se účastnili neb aspoň častěji takovému vyučování hospitovali. Poznali by, to že není učení ale mučení a pouhá dressura. Snad by se v nich hnul když ne rozum, aspoň svědomí.

Všickni v živé paměti chováme mužné a v pravdě apoštolské jednání nejdůst. biskupa brněnského Dr. Fr. Sal. Baura, když v jednom moravském městě konal za příčinou generalní visitace zkoušku z náboženství v takové německé škole s českými dětmi a shledal, že tyto dívky německému jazyku nerozumějí; tehdaž energicky odsoudil toto nerozumné a veškeré zdravé paedagogice se příčí učení a tuším nařídil, aby katecheti české dívky vyučovali po česku.

S pochvalou jest nám vyznati, že mnozí pp. kollegové na německých školách ve vyučování více dbají svého svědomí a svého povolání, nežli nezdravých a nemoudrých norem na německých školách běžných a snaží se dítkám jim svěřeným pravdy náboženské vštípití způsobem srozumitelným t. j. jazykem mateřským. Tak děje se, pokud víme, na mnohých školách klášterních, tak i na mnohých školách obcí pražskou vydržovaných. Než jsou to přece jen rari nantes in gurgite vasto.

Známe jsou případy, že katechetovi mnohému zzelelo se těch nebohých dítek, jež nerozumějíce jazyku německému, z náboženského vyučování neměly užítku nižádného, v mimořádných hodinách (po škole) je vyučovali takorča za zády c. k. školních úřadů. Ba známe, že i u učitelů světských se ukázalo, že nutnost mocnější jest nežli rozkaz, že i tito nemohouce se s dítkami jinak dorozuměti, s nimi po česku hovořili.

Mluví se v našich časopisech učitelských i zábavných, v beletrii s opovržením o temném středověku. Ale ani tento temný středověk nepočínal si ve vychování mládeže tak barsky. Učili tehdy latině — ale až na vyšším stupni. Vyučování náboženství elementární dělo se jazykem mateřským. Teprv nejnovější

věk vypěstoval nám toto monstrum v paedagogice, že poměrně nejtěžší a pro život nejzávažnější nauce, jakouž jest náboženství, vyučovati se má jazykem dítkám nesrozumitelným. Nebo mají nám snad býti vzorem pp. Uhři, kteří methodou asiatskou vštěpují svou pověstnou maďarskou kulturu dítkám slovenským? — Nebo snad Němci v Poznani? Rusové v Polsku?

Velebíte-li Komenského jako nejosvícenějšího paedagoga, nuže! zjednejte platnost jeho zásadám i ve vyučování náboženském. Toužil zajisté proslavený tento paedagog na to, aby dítky vyučovány byly v jazyku mateřském. Prospějete tím dítkám samým, zajisté i šťastné budoucnosti. Dejž to Bůh!

Jos H—.

—❧ SMĚS. ❧—

Druhá valná hromada Spolku přátel katol. českých škol bratrských konala se dne 12. února 1896 o 3. hod. odpolední v malém sále sv.-Václavské záložny za přítomnosti damského komitétu a asi 35 členů. Schůzi zahájil předseda vsdp. dr. Fr. Kryštůfek delší řečí, ve které poukázal na utěšený a netušený rozkvět spolku. Určuje příčiny tohoto úspěchu mravního i hmotného, pravil za potlesku a volání slávy všech, že to byl hlavně damský komitét, který příznivý tento stav způsobil. Zároveň vytkl hned zvlášť zásluhy Její Excellence hraběnky Thunové, Její Osvíc. kn. Kristiny ze Schwarzenbergů a ostatních vysokorodých a velectěných dam. Přítomní nemohli než v radosti tleskati příjemným těm zprávám. Představiv p. vládního komisaře, vyzval vp. Fr. Žáka, aby za dp. Fr. Pohunka, jenž nemohl včas do schůze přijíti, přečetl protokol loňské valné hromady a jednatelskou zprávu. Onen byl jednohlasně schválen, tato zněla v podstatě takto:

Minulý správní rok možno nazvati pro rozvoj našeho spolku rokem v každém ohledu velmi utěšeným. Přibýloť nám v hojně míře členů, vzrostlo utěšeně i spolkové jmění. Velikou v této příčině zásluhu má ctěný komitét dam, kterýž v krátké době svého trvání sebral a správní radě odvedl kolem 1600 zl. Buďtež mu za to srdečné díky. — I správní rada může se vykázati značnými úspěchy. Schůzi jsme ovšem neměli mnoho, konali jsme celkem pouze tři, ale tyto byly vydatné. V první bylo usneseno a jednateli s dp. Žákem uloženo sepsati provolání k českým katolíkům, dáti je vytisknouti ve 3000 výtiscích a rozeslati je. Jelikož však nebylo lze takové množství dopisů ku pro-

volání psát, byly pak s provoláním rozesílány dopisy litografované. A výsledek této malé agitaci již prováděl dp. Žák? Celkem velmi utěšený, jak viděti z počtu členů na konci správního roku, a ještě více nyní. Kdežto na konci roku 1894 bylo členů řadných pouze 7, bylo jich koncem roku 1895 15; členů činných v prvním roce 14, koncem druhého 21; členů přispívajících v prvním roce 24, koncem druhého 75; členů podporujících v prvním roce 108, koncem druhého 245. Nyní pak jest členů řadných 16, činných 23, přispívajících 83, podporujících 402; všech pak dohromady 524; ku konci předešlého roku správního bylo jich všech 154. — Přibýlo tudíž až do 10. února 370 nových členů, což je zajisté počet značný, jenž ukazuje patrně, že spolek náš čím dále tím více roste a mohutní a bohdá brzy vyspěje v strom, jehož utěšeným ovocem bude pensionát a škola českých školních bratří. To pak aby bylo co možná nejdřív, k tomu směřovaly všechny porady správní rady. Vypočítáváno podle zkušeností jinde nabytých, mnoho-li by asi stálo zařízení pensionátu, vyjednáváno s bratřími, jaké by v této příčině byly jejich požadavky a zdali by pensionát mohl býti po případě prozatím beze školy. Oni pak odpověděli v podstatě totéž, co sdělili už v minulé valné hromadě, abychom jim totiž odevdali zařízení dům, buď koupený neb najmutý a pensionát že musí být nutně spojen se školou. Odpověď bratří byla předmětem třetí schůze správní rady, ve kteréž bylo k návrhu vsdp. kanovníka dra Krásla jednohlasně usneseno nenajímati žádného domu, nýbrž vystavěti pro bratry dům nový a to hlavně z té příčiny, že práce adaptační by stály mnoho a přec by

ještě dům účelu vytknutému úplně nevyhovoval, v případě pak přesídlení, že by musil odevzdán býti tak, jak byl přijat, což by opět vyžadovalo značného nákladu a my bychom přec neměli pro bratry a jejich ústav trvalého bydliště. Vystaví li se však dům od základů nový, vystaví se tak, aby úplně účelu svému vyhovoval. — Uznáváme plnou měrou, že jest to úkol pro spolek náš těžký vyžadující bedlivých úvah, obezřetností a hlavně obětí peněžitých, ale přes to přese vše pevnou máme naději, že když spolek za dvě léta takřka beze všech agitací sehnal hotového jmění přes 6000 zlatých a v této době krátké tak mnoho si získal příznivců, že se mu při trochu větší agitaci a při stále větší přízni, s jakou se všude setkává, podaří sehnati peněz tolik, aby se stavbou domu pro bratry záhy mohl započítí, — stavbu započatou aby dokončil a vzniklý stavbou dluh aby pozvolna uplatil. Pan Bůh, který nám pomáhal až dotud, pomůže i dále, vzbudí nám k příznivcům starým příznivce nové, s jejichž pomocí stane se brzy bohdá skutkem, po čem tak vroucně všichni toužíme, neboť

vůli pevné, tužbě ušlechtilé
rádo dává nebe dojít cíle. —

Na to čtena zpráva pokladniční, z které bylo patrné, že spolek má nyní jmění 5237 zl. 50 kr. Přičte-li se k tomu i příspěvek J. O. hrab. Chotkové rozené Svěertsové, která prostřednictvím Její Excellence poslala 1000 zl., a ostatní došlé příspěvky, má spolek dnes 6300 zlat. Nasledovaly volby. Zvoleni do výboru následující p. t. pánové: dr. Josef Doubrava, ředitel kníž.-arcib. semináře, dr. Jan Sýkora, professor theol. fakulty, dr. Matěj Kovář, c. k. professor, Josef Šauer z Augenburgu, c. kr. professor, Václav Černý, c. k. professor, Tomáš Škrdle, redaktor, Frant. Halbich, katecheta měšť. škol, Eduard Engl, účetní revident, Jos. Veselý, c. k. pošt. úředník Edv. Šittler, provisor kn. arcib. semináře. (Předseda a tajemník se letos ještě nevolili.) Za revisory p. t. pp. Ant. Cikánek, c. k. účetní rada a Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník. Do smírčího soudu p. tit. pp.: dr. Frant. Krásl, kanovník u sv. Víta, Jan Krt. Havlů, kanovník a hlavní farář, dr. Alex. Schmied, úředník, Ant. Cikánek, c. k. účetní rada a Fr. Škarda, koop. na Vinohradech. Výbor pak se ustavil hned takto: předsedou J. Magnif. vsdp. dr. Xav. Kryštofek, místopředsedou prof. dr. M. Kovář, tajemníkem Fr. Pohunek,

pokladníkem prof. Václav Černý. Damský komitét, jehož předsedkyní jest J. J. Kristina kněžna ze Schwarzenbergů zůstal nezměněn. Volný návrh přednesen vdp. ředitelem semináře následující: Užšímu komitétu, sestávajícímu z vdp. dra Jos. Doubravy, pp. Pohunka a Žáka dává se moc, aby za souhlasu výboru zakoupil, dohodnuv se s bratřími, místo pro stavbu internátu. Navrhovatel v delší řeči elokventní, praktičností a průzračností vynikající, objasnil a odůvodnil návrh svůj tak, že byl téměř bez debaty jednohlasně přijat. Přijetím návrhu tohoto vstupuje spolek na pole těžké na pole plné zodpovědnosti. Kéž by velectěná katolická veřejnost nyní, kdy k uskutečnění velikého díla již již se přikročuje, otevřela štědrou svou ruku, aby to, co se začíná, šťastně a brzo ku blahu sv. víry, k upevnění mravnosti a k prospěchu lidu českého dokončeno bylo. Když byl pan předseda ještě rozdal sběrací knížky, které sám nejen opatřil, ale které i schváliti dal, byla schůze o půl 5. hodině skončena. Všichni jsme cítili, že jsme za tento rok k cíli svému se přiblížili. Pochopili-li právě nyní veřejnost česká důležitost započatého díla, bude příští valná hromada už s to vykázati se skutečnými úspěchy. Kéž by to Pán Bůh dáti ráčil.

Valná hromada družstva „Vlast“ byla konána dne 30. ledna v sále katolické besedy za účastenství 33 členů. Po odbytých formalitách bylo sděleno, že členů přibýlo v minulém správním roce 102, většinou spolky a laikové. — Z pečlivě sestavené jednatelské zprávy vyjímáme: „Duch ve výboru byl duch svornosti a lásky. Hlavní agenda výboru spočívala v tom, že jsme vyřizovali přerozmanité žádosti za knihy, peněžité podpory za příspěvky k pracím literárním a p. Výbor vyhovoval, kde mohl, zvláště dobrými knihami neskrbil. Zakládajících členů má družstvo přes 2053. Listy družstva pracují stále ve vytknutém cíli; ve „Vychovateli“ otevřena rubrika pro exhorty. Vedle toho vydalo družstvo velcennou knihu dp. faráře Václava Honejska „Z dějin nepatrný české vesnice“; dále učený spis probošta Dra. Ant. Lenze: „Vzájemný poměr Petra Chelčického, starší Jednoty Českých Bratří a Táborů k nauce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklefa.“ Dále nový díl „Historického sborníku“ s obsahem velice zajímavým a instruktivním, konečně pak brožurku Tom. Jirouška, která do tábora českých socialistů vrhá světlo,

o němž by si páni socialisti raději přáli, by se proměnilo v tmu. — Mezi jednáním o zprávě účetní podán byl návrh, aby se vzhledem ku všeobecnému zdražení tiskopisů zvýšilo předplatné na časopis „Vlast“ o 1 zl. a to již od příštího půlletí. Návrh tento byl přijat. Na nynější ročník „Vlasti“ bude tudíž třeba doplatiti odběratelům po 50 kr.; příště pak bude „Vlast“ pro členy za 4 zl., pro nečleny za 5 zl. Po té podávány zprávy jednotlivých odborů, z nichž byla nejdelší a nejdůkladnější zpráva historického kroužku, jelikož v ní byla podána též kritika nejnovější knihy Dra. Z. Wintra „Život duchovní v Čechách v XV. a XVI. století“. Obšírná a velice potěšující byla též zpráva odboru sociálního, kterýž konal celou dlouhou řadu přednášek na různých místech v Čechách i na Moravě. Nejkratší ovšem byla zpráva odboru filosoficko-pedagogického, nejmladší to větve družstva „Vlast“, ale i tu bylo konstatováno, že se pracuje dosti pilně. — K návrhu výboru věnovala valná hromada pro XII. rok: a) kroužku historickému 300 zl.; knihovnímu fondu 300 zl.; c) odboru filosoficko-pedagogickému 200 zl.; d) knihovní komisi 200 zl.; e) spolku sv. Metoděje ve Vídni 50 zl. Po té byly navrženy a valnou hromadou přijaty některé změny v stanovách. Redaktoru l. t. bylo svoleno, by sobě přibral pomocníka a vykonány nové volby následovně: Starostou zvolen opět jednohlasně Dr. Rud. Horský; místopředsedou p. Karel Ulrich, c. k. poštovní pokladník; jednatelem dp. Fr. Žák. Dále pt. pp.: prof. Dr. M. Kovář, děkan Václav Krupička, far. Josef Syrový, Václav Špaček, far. Frant. Seraf. Vojta. Za náhradníky zvoleni: pan Tom. Jiroušek, dp. Jos. Šimon, p. Jan Kalivoda, p. Frant. Kotrč. Schůze skončena provoláním slávy Sv. Otcí, Jeho Veličenstvu císaři a králi a nejdůstojnějším biskupům českým a moravským.

Konference učitelů na průmyslových školách. Min. vyučování nařídil, aby se každého roku konaly ve Vídni společné konference učitelů na průmyslových školách. V těchto konferencích jednati se bude o pedagogických a didaktických otázkách prům. vyučování, a učitelům dotyčných škol ze všech rakouských zemí má býti takto poskytnuta příležitost, aby bezprostředně mohli se stýkati s vůdčími orgány prům. školství a aby mohli účastni býti žádoucí výměny náhledů v tomto oboru.

—a.

Podučitelé a podučitelky na Moravě, kteří po pět let nepřetržitě a s přiměřeným výsledkem působili, obdrží po uplynutí doby té příplatek služební 45 zl., který se jim do pense vpočítá a měsíčně napřed vypláceti bude. Další pětiletá služba dává právo za týchž podmínek, na druhý a zároveň poslední příplatek služební 45 zl. Zákon nabude platnosti od 1. ledna 1897 a služební příplatky mohou tedy teprve od této doby na základě uplynulé pětileté, po případě desíleté služby přirknuty býti.

—a.

Také s díky kvitujeme. Referent „Nár. Listů“ ve zprávě o zasedání sněmu slezského píše: „České školství slezské do r. 1869 vlasteneckými faráři chráněné, mělo se školskými zákony z r. 1869 „povznést na vyšší doby“. Ale v tom se už slezští Němci lekli svých zákonů školských a nařízením zemské r. školní slezské ze dne 16. ledna 1873 č. 3502/872 zrušena platnost říšského zákona školského ve Slezsku. Následkem toho není tam českých škol obecných. V osadách českých smí toliko učitel v první třídě užívat čestiny k dorozumění; druhou třídou počínajíc, je vyučovací řeč výhradně německá.

—a.

Ze sněmu dolnorakouského. Školský výbor rozhodl se 7 proti 5 hlasům, že nevezme v poradu vládní předlohu o zavedení vyučování náboženství na vyšších reálných školách.

České školy v cizině. Koncem minulého roku konána byla schůze učitelstva bélehradského v Srbsku, na které měl učitel D. J. Putniković poučnou přednášku o českých školách, českých učitelích, jich postavení a poměrech a srovnával je s poměry domácími, které ovšem dosud daleko stojí za našimi. Týž učitel dlel v Čechách téměř celý rok, aby poznal poměry české z vlastní zkušenosti. Konal v té příčině více přednášek, které hodlá vydati tiskem. Putniković byl svého času (ještě lonského roku) redaktorem „Učitelje“, kde pěstoval vzájemnost srbako-českou tím, že obracel pozornost krajanů svých k našim poměrům.

—lek.

Vzdělanost v Haliči. Podle polské „Szkoły“ jest vzdělání lidu domácího pode vší úrovní. Příklady objasní tvrzení toto nejlépe: V tarnopolském okrese připadá prý na 120.000 ještě 47.000 analfabetův. Ani ve Slezsku rakouském, ani v Bukovině nejsou poměry tyto tak strašné, jako právě v Haliči. V Krakově žije skoro

48,000 obyvatelův, a z nich téměř polovice neumí čísti ani psáti, totiž 22 000. Halič zaujímá pro tuto okolnost jedno z posledních míst mezi zeměmi rakouskými; čítá se v Haliči analfabetů ne na tisíce, nýbrž na miliony; byloť jich v zemi této r. 1890 dokonce 4,876 614, a odečteme-li děti, které ještě nejsou povinny choditi do školy, bylo jich toho roku 3,765.702. Tím stala se Halič pověstnou u všech národů vzdělaných. Celá Halič čítá okrouhle 6,600.000 obyvatel, avšak počet ten nikterak není v poměru s počtem škol. Nepoměr tento vynikne ještě více srovnáme-li počet škol v Haliči a v Čechách, kde jest skoro 600.000 obyvatel méně. Byloť v roce 1893 v Haliči 8 třídních veřejných škol 13 (v Čechách 173), 5 až 7 třídních 59 (863), 4 třídních 179 (409), 3 třídních 63 (869), 2 třídních 382 (1547), jednotřídek 3011 (1173); celkem bylo všech veřejných škol obecných v Haliči 3707, v Čechách 5034, tříd na těchto školách bylo v Haliči 5905, v Čechách 14.747, dítek školou povinných v Haliči 1,381.000, v Čechách 1,074.492, dětí chodících do školy v Haliči 685.342, v Čechách 1,067.962; bez zákonitě příčinu nechodících do školy v H. 690 658, v Č. 1822, abiturientův a abiturientek na ústavech učitelských v H. 313, v Č. 682 Celkový náklad téhož roku činil v H. 2 $\frac{3}{4}$ mil. zl., v Č. 10 $\frac{1}{2}$ mil. zlat. V Haliči platil tehdy každý obyvatel přírážky školní průměrně 0.45 zl., v Čechách pak 1.95 zl. Politických obcí jest v Haliči 6292; celkem pak jest v zemi této ještě 2737 obcí beze škol. Poměr procentový dítek nechodících do školy zní: 42% dítek školou povinných, 74% těch, kteří nechodí do škol pokračovacích či doplňovacích (od 12—15 let). —lek.

Polští učitelé v Haliči podali sněmu petici, ve které žádají, aby se hmotný stav jejich zlepšil. Hlavní body jejich žádosti jsou: 1. aby upraveny byly platy učitelů ve všech odvětvích škol obecných vzhledem k jich těžké a namáhavé práci. 2. Aby se vdovám po učitelích dostalo takového zaopatření, aby vychovaly vlastní osiřelé děti. 3. Aby snížen byl počet služebních let učitelských. —lek.

Attentát na učitele v Uhrách. V St. Beči učiněn byl na učitele J. Komendu v taunější škole atentát. Hospodář Ondřej Németh vrhl se s nožem v ruce na učitele, který se opovážil potrestati jeho dceru

tím, že ji dal klečeti. Učitel napadený sotva vyázl útekem. Útočník byl chycen a odevzdán soudu. (Dom a Škola.)

Největší vadou moderní školy jest dle „Domu a Školy“ (č. 1.) mnoho hodin. K tomuto úsudku dojdeme, pohlédneme-li na zdravé, červené tvářičky a jasné oči našich dětí, když přijdou po prázdninách do školy, a srovnáme-li je na konci školního roku: tváře jsou bledé, oči mdlé a svaly měkké. Sedí-li děti u větším počtu, často 80—100 v jedné světnici 4—6 hod. denně, není to přirozeností dětské nikterak příznivo, to jest trápení těla i ducha, které musí mítí zhoubné následky na zdraví. Největší vadou moderní školy jest, že se v ní hubí zdraví učitelův i dítek. Ať jest kterýkoli ústav výborným v každé příčině, ničí-li zdraví, nic není po něm. Jest jistě oprávněna domněnka, ano přesvědčení, že generace vyšlá z nynějších škol mnoho-hodinových bude tělesně slabší a slabší a rovněž tak generace za generací — a budoucnost dostane žalostný dar naší vychovávané osvěty. —lek.

Ve Vídni vystoupilo r. 1895 z katolické církve 572 osob; z těch přestoupilo 82 na „víru židovskou“, 158 prohlásilo se „bez vyznání.“ Do katolické církve přešlo 339 osob, mezi nimi 236 židů (!) Na školách vídeňských vyučuje 3472 učitelů; z těch je 173 židů a 4 „bez vyznání“ (!)

V Linci a v Solnohradě mají býti zřízeny fakulty medicinské. Židovský a požidovštělý tisk „vtipkuje“ o „selských doktorech“, kteří prý z těch fakult vyjdou. Není divu; sedláci netouží po židovských lékařích; odtud ten poplach hned napřed u těch, kdož dělají veřejné mínění. —l.

Počet učitelů v Praze. Ředitelů m. škol 13; řídících uč. 21; katech. def. 9, zat. 1; uč. m. šk. 21, učitelek 21; uč. ob. šk. 58, učitelek 47; poduč. ob. šk. 24 (z nichž však 14 jest zatímními uč. šk. měšťanských), podučitelék 32 (z nichž 8 jest zatímními učitelkami šk. m.); zat. podučitelů 43 a podučitelék 38, zat. poduč. extra statum 5, ind. uč. škol měšťanských 6, šk. ob. 9; výp. ind. uč. 7; učitelů a učitelek frančiny 6. — Veškerého německého učitelstva je 66 osob. — Velký jest zejména počet zat. poduč. a podučitelék a to snad proto, že do Prahy stále přibírají se starší učitelé z venkova, kteří

dle stávající praxe musí aspoň nejméně 2 léta čekati, než stanou se def. poduč. a tak zdržován jest stále postup dosti poměrně starým podučitelům, kteří jsou již delší dobu v Praze. — Mýlí se velmi, kdož myslí, že stanou se v Praze hned učiteli, třeba by měli i více než 10 let služby učitelské na venkově. Kdo chce státí se učitelem dle onoho odstavce, nového zákona, že totiž po 10 letech služby od zkoušky způsobilosti se jím stane, nesmí se mýliti, neboť musí míti 10 let služby podučitelské. Má-li na př. uč. z venkova do Prahy přišlý 15 let služby, a jenom 6 let podučitelských, musí v Praze ještě 4 leta sloužiti aby mohl onoho dobrodiní zákona použiti. —a.

Daň z povětroně. Na pozemek hospodáře Goddarda v severní Americe spadl před nějakou dobou značný povětroň, jenž byl prodán za velký peníz. O prodeji tomto dověděl se úřad celní i žádal od majitele povětroně 40 procent ceny pro dodání cizího železa na území Spojených Států.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských laskavě zaslali p. t. pp.: Škarda Fr., koop. na Vinohradech, zl. 2; Halbich Fr., katecheta na Smíchově, zl. 1·20;

Oliva Jan, kapl. v Chroustovicích, zl. 1·20; P. Kraus K. v Boršově, zl. 1·20; děkanský úř. v Týně nad Vltavou, zl. 4; nejmenov. 18./12. jako člen řádný zl. 10; Svatoš Ant. kaplan v Č. Kostelci, zl. 1; J. M. Edvard Jan Nep. Brynych, biskup Králové-Hradecký, zl. 20; Vejchar Jos., k. a vik. far. v Tuklatech, zl. 5; Freer Ant., kapl. v Slaném, zl. 1·20; Dr. Jar. Sedláček, c. k. univ. professor, zl. 1·20; Horký Fr., kapl. v Kobylí na Mor., zl. 1·20; Dr. Eugen Kadeřávek, c. k. ř. v. univ. prof. zl. 5 + 1 = 6; Macek V., far. v Doudlebech, zl. 1·20; Holý Jan Nep., kaplan v Liticích, zl. 1·20; Nosek Jan, far. v Nekoři jako čl. činný zl. 25; Buchar Josef, farář v Krutech, zl. 2; Fr. Pumberský zl. 10; Mirtl F., far. v Stobořicích, zl. 1·20; Brož Jos., kapl. v Bělé, zl. 2; Průša Ant., far. ve Vrbně nad lesy 1895 a 1896 zl. 10; P. Podlaha Jan, b. vik. a děk. v Stálci na 4 roky zl. 5; Brtník Fr. kaplan ve Vrbně 1895 a 1896 zl. 2 40; Janoušek Jan, kapit. v Nové Říši, zl. 1·20; Dvořák Ant., far. v Nebovidech, zl. 20; Klášter Emauzský v Praze zl. 5; Bílek Vincenc, far. v Plané nad Labem, zl. 5; Dusil Fr., koop. na Vinohradech, zl. 2; Vojta Fr., far. na Zlíchově, 24./12. zl. 1·20. — Zaplať Pán Bůh! — Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, t. č. tajemník spolku. (Pokr.)

LITERATURA.

Franz Michael Vierthaler. Vybrané spisy paedagogické. Vydal a úvodem i poznámkami opatřil farář L. Glöckl. Herderovo nakladatelství. Cena zl. 1·61.

Vierthaler, solnohradský Overberg, byl rodem Hornorakušan. Vzdělav se na universitě solnohradské ve filosofii a v právech stal se nejprve professorem, pak spisovatelem. R. 1790 svěřil mu arcibiskup hr. Colloredo provedení svých oprav školských. Pevně jsa přesvědčen, že nanejvýš potřebí kněžstvu hlubšího vzdělání paedagogického, přednášel Vierthaler nepřetržitě alumnům o paedagogice a katechetice, rovněž tak na universitě. R. 1807 převzal Vierthaler ředitelství c. k. sirotčince ve Vídni, a tam 7. října 1827. náhle skonal.

Paedagogická činnost Vierthalerova nejlépe tím jest charakterisována a doporučena, že působil v duchu Overbergově.

Nejpřednější jeho péčí bylo vzdělání řádného učitelstva; proto často konal visitace jako správce škol městských a s učitelstvem konferoval. K povznesení školství pečoval o vydání dobrých a levných knih školních. On provedl, že kněží učili svatému náboženství, což doposud zřídka se dělo. Bez donucování zlepšil školství a docházku školní; věru mnoho dokázal!

Po stručném životopise Vierthalerově podává spisovatel ze spisů slovního paedagoga „Elemente der Methodik und Paedagogik“. Byla to učebnice. Kéž jest hlášána našim kandidátům její rada: „Učitelé jest nejen dobýti si důvěry rodičů, nýbrž i zachovati si ji. Vzdaluj tedy od sebe každou příčinu k nedůvěře, neohlašuj se novotářem, nenávisníkem všeho, co staré a lidu cti hodné jest; neobjevuj se s onou vznešenou tvářností, pod níž nedoukové svou vědeckou bídu skrýti chtějí.“

Jak pozoruhodny a pravdivy jsou posudky o cpaní kolikerych předmětů do dětských hlaviček, jako by dítě mělo býti malým encyklopaedickým slovníkem. „Co prospěje,“ praví Vierthaler na str. 99. „všecko to namáhání paměti? Děti brzy zapomenou všecko zase a v hlavní věci se opozdí; a zůstane-li jim něco z ledabylého obrysu, tím hůře! Toto poloviční vědění nadýmá domýšlivostí, plodí nespokojenost se sebou a se svým stavem, dělá žvanily, politické tlučhuby, nepokojné občany.“ Rovněž rozumně posuzuje Vierthaler příliš dlouhé sezení ve škole. „V krajinách, kde staré ctnosti, domácí pořádek a příčinnost bydlí, kde si matka vychovává z dcery pomocnici v práci a otec syna vede ve svém řemesle a k pracím domácím i polním, tam nezbyvá učitelům ve škole prostředek účinnější k podpoře pracovitosti, nad zjednodušení a usměrnutí literárního vyučování. Není lepší školy průmyslové nad kuchyni a pracovní matčinu pro dívky a dílnu otcovu pro hochy. Učitel učí tedy záhy žáka schopným toho, by školy postrádati mohl. Přece věnuj, aby dobré, jež byl ve škole zasl, na všechny časy založil, vyrostlé mládeži zvláštní ho-

diny v neděle a svátky.“ (Str. 103.) — Čím dál tím více zlatých zrněk takových čtenář nalézá v knize této, zvláště v pojednání, jak má škola vychovávat, jak jest vyučovat náboženství; i o školní modlitbě tu článek. Druhou část knihy zaujímá „Entwurf der Schulerziehungskunde“, Nástin školního vychovatelství, též velice zajímavý, v řadě přednášek. Obsah: I. Filosofický úvod. II. Vychovávání fyzické. III. Vzdělání rozumu. IV. Vzdělání srdce. V. O vyučování náboženství. VI. O metodě sokratovské. Příloha Cisio Janus. — Vřele doporučujeme.¹⁾

¹⁾ O knize této napsaly i velmi liberální „Frei paed. Bl.“: „Že spisy Vierthalerovy zasluhují, by neupadly v zapomnutí, toho není třeba teprve dokazovati. Kniha tato stojí věru za čtení, a to nikoli jen pro zájem historický, nýbrž i proto, weil sich auch für die Gegenwart noch viel daraus lernen lässt.“ — Tak vida. Ti nešťastní tmáři, jejichž kosti už dávno spráchnivěly, dovedli psáti tak, že ještě nyní i lidé stojící na výsluní vědy pedagogické mnohému se od nich mohou učit.

R.

Listárna redakce.

62. Račte míti laskavě ještě trochu strpení; není možno podati všechno na jednou. Jiní čekají též. Dojde na všechno. Vldp. H. v S. H. Došlo 17./1. a bylo v „Č.“ už dávno kvitováno; ve „Vych.“ teprv bude. Srdečné díky. Pokračování račte zaslati dle své možnosti. Dp. D. Srdečné díky. Dopisem brzy více + 100. Nebylo již možno. Příště jistě.

KONKURSY.

V Kolínském okr.: m. uč. v Horních Krútech; m. poduč. v Jestřábí Lhotě a Konárovicích. Od 10./12. — V Budějovickém: m. říd. uč. v Todni; m. uč. v Lišově; m. poduč. ve Sv. Janě, Ledenicích a Strážově. Od 4./2. — V Sedlčanském: m. říd. učitele ve Vojkově; m. spr. šk. v Kosobudech; m. uč. ve Voticích, Hoře Kosově, Vojkově a Miskově. Od 17./2. — V Domažlickém: m. uč. v Klenči; m. poduč. v Koutě, Osvračíně, Nové Kdýni; m. podučitelky v Domažlicích. Od 17./2. — V Novoměstském: m. zatím. poduč. Od 1./3.

Morava. V Brněnském venkovském: m. naduč. v Lažankách; m. uč. v Lišni; m. poduč. v Nedvědicích, Křtinách; m. poduč. v Královu Poli. Do 5./3. — Ve Vyškovském: m. poduč. ve Vyškově. Do 15./3. — V Kyjovském: m. poduč. zat. ve Velkých Lovčicích. Do 8./3. — V Dačickém: m. poduč. v Telči. Do 29./2.

Obsah: Profily vychovatelské. Podává duchovní professor František Horáček. (Pokračování.) — Náboženství na školách německých v Praze. (Časová úvaha) Jos. H— — Exhorty o modlitbě Páně. Napsal Dr. ** (Pokračování) — Směs. — Literatura. — Listárna redakce. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih-upečením slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO »VLASŤ«.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá:

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budetež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budetež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

První zázrak Pána Ježíše.

Podává Dr. Jan Sýkora.

Vypravoval jsem vám již, m. d., kterak Pán Ježíš chodil s učeníky svými z místa na místo a učil. O kom učil? Učil pak, co že jest Bůh? Jaký že jest Bůh? Také učil, co máme dělati, abychom se mu líbili a přišli do nebe; jmenovitě pověděl, že máme milovati Boha víc než koho? Jak ukážeme, že máme Pána Boha rádi? Koho také máme míti rádi? (Kolik lidí?) Co proto nemáme nikomu činiti?

Ale Pán Ježíš nejen učil, on také dělal jisté věci, jež nemůže dělat nikdo, jenom Bůh (a komu Pán Bůh zvlášť k tomu moc dá.) Dělal je proto, aby lidé tím spíše věřili mu a poslouchali ho. O jedné takové věci podivuhodné budu vám teď vypravovati: V jednom městě byla svatba (veselka). Na svatbě té byla také Panna Maria, matka Ježíšova. Když pak už byli při stole — u jídla, přišel do toho města Pán Ježíš a s ním učeníci jeho (měl jich tenkrát pět). Ženich dověděl se o tom; i pozval hned také i Pána Ježíše i učeníky jeho na svatbu. A Pán Ježíš přišel i s učeníky svými. Při jídle však nedostávalo se¹⁾ vína, tak že nebylo již skoro čím dolévat. Z hostů nevšimnul si toho ještě nikdo. Jenom Pán Ježíš věděl to, neboť on ví všechno. Najednou však zpozorovala to Panna Maria; a tu jí bylo líto ženicha a nevěsty, neboť věděla: až se o tom hosté dovědí, budou se jim někteří posmívat — řeknou: Pozvali si nás a nemají nám co dát; a tu bude ženichovi a nevěstě hanba před nimi. Proto litovala jich a myslila, jak jim pomoci. Věděla pak, že Pán Ježíš je také Bohem, že pomoci může; i šla k němu a pravila po šeptu: Nemají vína. Prosila ho tak, aby pomohl. A Pán Ježíš řekl jí přívětivě: Ještě nepřišla hodina má. Chtěl tím říci, že pomůže, ale až bude příhodná doba. A Panna Maria porozuměla tomu. Proto řekla služebníkům: Cokoli vám řekne, učinite!

Byly pak tam (v předsíni) — nádoby či štoudve kamenné na vodu. Neboť tehdy nejedli vidličkami, nýbrž pouhýma rukama. A proto umývali si ruce před jídlem; a poněvadž při jídle zase si je pomazali, myli si je také po jídle. Bývaly

¹⁾ Že se tak stalo, není divu. Hostina svatební trvala na východě obyčejně 7 dní. A k ní dostavilo se najednou 6 osob (Pán Ježíš a 5 učn.), na něž se při přípravách nepočítalo.

proto při hostinách nádoby s vodou, aby si mohl každý před jídlem a po jídle vody nabrat i ruce umýti. Tak bylo i při oné svatbě. Bylo pak tam 6 štoudví či nádob kamenných, a každá z nich byla skoro tak veliká, jako jsou ty sudy, ve kterých vídáte voziti pivo¹⁾ (hektolitry). Nádoby ty byly již prázdné. Neboť hosté vybrali z nich vodu již před jídlem, když si myli ruce. A tu řekl Pán Ježíš služebníkům: Naplňte štoudve vodou. I naplnili je až do vrchu. Potom opět řekl: Nalévejte již a neste vrchnímu správci svatby. Ten vrchní správce byl takový muž, který staral se o to, aby všechno bylo v pořádku, jmenovitě, aby každý host dostal v čas jíst a pít. Těmto správci tedy měli služebníci donést z těch štoudví. A oni učinili tak. Vrchní správce pak okusil a seznal, že to jest velmi dobré víno. I podivil se tomu; neboť nevěděl, odkud bylo, a myslel, že jest od ženicha. Povolal si tedy ženicha a řekl mu: Každý člověk dává nejprve dobré víno na stůl; potom však, když se již hosté podnapili (a nedovedou již tak dobře víno dobré rozeznávat), dává méně dobré víno. Ale tys zachoval víno dobré až dosavad. Ženich ovšem divil se tomu; neboť věděl, že již žádného vína neměl. I ptal se tedy služebníků, odkud vzali víno. A ti řekli, co Pán Ježíš jim přikázal a co oni učinili. I šel on, šel i vrchní správce potom i jiní hosté k štoudvím, ochutnali z jedné z druhé . . . ochutnali i ze šesté štoudve, a hle, všude bylo nejlepší víno. I poznali tak, že Pán Ježíš učinil víno z vody, či že vodu proměnil ve víno. Nyní povím vám vše krátce ještě jednou. V jednom městě byla svatba; a byla tam matka Ježíšova, Panna Maria. Také Pán Ježíš byl pozván na svatbu a s ním i učení jeho. Při jídle nedostávalo se vína. Panna Maria upozorovala to; i řekla Pánu Ježíši: Nemají vína. I odpověděl Ježíš: Ještě nepřišla hodina má. Ze slov těch porozuměla Panna Maria, že P. Ježíš pomůže, ale až bude doba příhodná. I řekla tedy služebníkům: Cokoli vám řekne, učinite. (Nyní by se mohly již činiti otázky, zvláště, kdyby dívky přestávaly pozorně naslouchati. Jinak však raději dokonči.) Bylo pak tam 6 kamenných štoudví, aby si hosté mohli umýti ruce před jídlem a po jídle. Každá z nich byla skoro tak veliká, jako jsou sudy na pivo, které vídáte častěji vozit. I řekl P. Ježíš: Naplňte štoudve vodou. I naplnili je až do vrchu. Potom řekl jim P. Ježíš opět: Nalévejte již a neste vrchnímu správci svatby. I nesli. Vrchní správce okusil a seznal, že to jest nejlepší víno. I povolal ženicha a řekl: Každý člověk staví nejprve dobré víno na stůl, potom teprve, když hosté se již podnapili, méně dobré; tys však zachoval víno dobré až dosavad. Ženich nevěděl však o ničem. I ptal se služebníků, a tu poznali, že Pán Ježíš proměnil vodu ve víno.

Kdo byl na té svatbě, o které jsem vám vypravoval? Kdo byl také pozván na ni? Čeho nedostávalo se při jídle? Kdo upozoroval to? Co řekla na to Pánu Ježíši? Proč mu to řekla? Co odpověděl jí Pán Ježíš? Co chtěl tím říci? Kterak porozuměla mu Panna Maria? Co řekla proto služebníkům? Čím jedli tehdy lidé (židé)? Co proto činili před jídlem a po jídle? Co bylo k tomu konci také při té svatbě (v předsíni)? Co přikázal po chvíli P. Ježíš služebníkům? Kterak poslechli? Co potom poručil jim? Komu měli nésti nápoj z těch štoudví? Kdo byl ten vrchní správce? (Oč staral se.) Co seznal správce, když okusil nápoj ten? Koho povolal si hned? Co řekl mu? Ženich však nevěděl, odkud to víno bylo; koho tedy ptal se na to? Co řekli mu služebníci? Co seznali na to v Pánu Je-

¹⁾ Každá štoudev měla dvě až tři míry či bathy, bath pak dle jedněch 36—40 litrů, dle Thenia 20 litrů, každá štoudev měla tedy dle jedněch 76—144 litry, dle jiných 40—60 l.

žíši? (Opakuj otázkami děj, dokud většina dítek nebude moci k jednotlivým otázkám správně odpovídat.)

Poznali jste tak, kterak Pán Ježíš učinil z vody víno. Kdyby tak někdo z vás vzal vodu do sklenice a řekl: Buď z toho víno — povstane z ní víno? Což kdyby to řekl některý člověk učený, — kterak podaří se to jemu? A co, kdyby to řekl král neb císař některý? Kterak podaří se to? Ovšem že ne. Pouhým slovem učiniti z vody víno může jenom Bůh, nikdo jiný. A Pán Ježíš to učinil. Učinil tedy něco, co může jenom Bůh dělat. Co je tedy Pán Ježíš? Ano, jest Bohem; a to, jak již víte, Bohem i člověkem. Čím je Pán Ježíš?

Pán Ježíš proměnil vodu ve víno. Učinil tak něco, co nemůže činiti žádný člověk, co může činiti jenom Bůh. A poněvadž učinil takovou věc, kterou nemůže učiniti nikdo než Bůh, říkáme, že učinil zázrak. Co učinil P. Ježíš? N. N. Proč říkáme, že učinil zázrak? Zázrak je tedy takový skutek, který může učiniti jenom Pán Bůh. Co je zázrak? (Někdy však dal Pán Bůh také některým lidem moc aby činili zázraky. Tu nečinili však ti lidé zázraky sami sebou, nýbrž že jim Pán Bůh zvlášť k tomu moc dal. Člověk tedy může jen tehdy učiniti zázrak, když Pán Bůh mu k tomu zvláště moc dá.)

Také jste slyšely, m. d., kterak Panna Maria prosila či přimlouvala se u Pána Ježíše za ženicha a nevěstu, když nedostávalo se jim vína. A kterak vyslyšel ji Pán Ježíš? A hle, m. d., Panna Maria prosí, přimlouvá se i za nás v nebi u Pána Ježíše, přimlouvá se jmenovitě, aby odpustil tomu, kdo hřeší, přimlouvá se, aby nám pomáhal, když potřebujeme něčeho pro duši neb pro tělo, přimlouvá se zvláště za ty, kteří se k ní modlí a ji prosí, aby se za ně přimlouvala u Boha. Hleďte proto také rády modliti se k ní. Znáte modlitbu Zdravas Maria? (Někteří znají i Zdravas Královno...) Modlitbou tou právě ctíme Pannu Marii a prosíme ji za přímlovu. Tu modlitbu modlete se tedy vždy rády a pěkně, nábožně.

Vychování národní.

Uvažuje Jos. Moudrý.

(Pokračování.)

c) Jednotného vychování není. Někteří národové mají své národní systémy vychovávací; jiní buď je za své přijali neb jim vnuceny byly.

Rozhlédněme se poněkud, jen zběžně, po vychování předních národův evropských, hlavně Angličanů, Francouzů a Němcův. Základem zvláštní ideje o vychování jest u každého národa vlastní představa jeho o příslušném jednotlivci a jeho vlastnostech, — a od vychovatelství má právo požadovati, aby dle ní na člověka působilo. Ideal ten odpovídá národnímu duchu, kterýž jeví se životem společenským, rozvojem národa se zdokonaluje a v písemnictví se jeví. Ideal člověka vyslovuje národ v písni, přísloví, pořekadle, pohádce, dramatu i v románu. Ovšem i ten národní ideal se mění, pozměňuje, ale na svém rázu neztrácí. Tak Francouz již svou revoluční krev vyžil a staroněmecký rytíř i své brnění za kment vyměnil.

Národní vychování Angličanů málo dbá o učenost, neboť ji považuje za povolání nikoli obecné, nýbrž zvláštní; věda není jeho *cílem*, nýbrž *prostředkem*, jímž vzdělává se *charakter* pravého gentlemana, — idealu to, k němuž se anglická

výchova nese. „Tradice anglická, která i přes mocné úsilí demokratické strany dosud panuje, učí, že vzdělanost není nutnou potřebou všech lidí, nýbrž pouze těch, jichž prostředky vystačují, aby mohli státí v řadách gentlemanů. Přisuzuje tradice tedy vzdělanost jen aristokracii, kteráž jest „zakořeněna netoliko ve zřízení státním, ale i v krvi národa a jeví se jak v úctě prostého lidu ku erbům a titulům, tak v příchyllosti ku starým jménům, zámkům a zákonům. Prostému lidu dostává se z obecného vychovávání jenom toho, čeho z křesťanské povinnosti poskytuje mu církev, nebo čeho uštěďruje mu filanthropie bohatých lidí.“ Vychovatelské ústavy, jimiž se Anglie honosí a celou Evropu předčí, nejsou vychovatelským dílem státním, ale soukromým; vláda poskytuje větší ochrany a pozornosti obchodu než výchově. Vždyť národ nepřisuzuje vládě ani práva míchatí se do vychování. Návrh zákona, jímž v platnost uvedena býti měla spolupráce vlády, dlouho a příkře byl odmítán parlamentem a také ani v původním znění nepřijat. Poradní komitét paedagogický byl vládou ustanoven r. 1839, ale dáno mu právo pouze jako podniku soukromému; může zřizovati školy pro všechny stavý a podporuje zvláště školy starší. Britská společnost dobrovolně podrobila své školy dozoru komitétu, kdežto Národní spolek, orgán angl. duchovenstva, zaujal vůči němu stanovisko odmítavé; činnost národního spolku soustředěna jest hlavně v elementárních školách pro chudinu.

Hlavní věcí anglického systému vychovávacího jest zbudovati *charakter*, umění ovládati sebe sama. Právě systém tento — vychování charakteru — přináší Angličanům veliký užitek, totiž ubývání zločinců. Do starých anglických universit nevnikl žádný cizí způsob (místa by mu tam ani popřáno nebylo); v nich netouží po novotě, drží se zásad svých, dle nichž se více vychovává než učí. Jak ostrá to protiva škol německých!

Není ovšem možno říci, že by tedy vychování anglické bylo nejlepší, ale ono zachovává přirozený typ Angličana; ono má za následek předčasnou zdrženlivost, chladnost, — spěchá pouze za užitečným, že až na krásu zapomíná. Francouzský publicista Montalembert označuje vychovatelství anglické, jakožto hlavní oporu britské konstituce (Viz: *De l'avenir politique de l'Angleterre par le comte de Montalembert*, Paris 1856) Angličan také studuje klassiky, nikoli aby z nich moudrost ssál, nýbrž aby si osvojil obratné výrazy v řeči.

Dle právě uvedeného má tedy národ anglický své vlastní názory o vychování a dle názorů těch i výchova jeho zařízena.

Mnohem obtížnější jest určití hlavní zásady vychování Francouzů. Před revolucí měla výchova ve Francii ráz celkem katolický, ale revoluce značně ráz ten setřela. Když pak mocný Napoleon stal se vládcem, vynasnažoval se zbudovati nový směr paedagogiky, vychování učiniti samostatnou institucí národní, kteráž by nezávisela na žádné politické straně. Císařská universita (t. j. celá učená a učebná správa Francie) byla střediskem jeho a závisela toliko v záležitostech finančních na ministeriu vnitra. Rada universitní rozhodovala o vnitřní správě, stanovila učebné osnovy, ustanovovala zkoušky; měla i své generalní inspektory, kteří prohlíželi školy městské i venkovské (*Mittheilungen über Erziehung und Unterricht in Frankreich, von Dr. Holzapfel, Magdeburg 1853*).

Celá Francie rozdělena na několik okresů školních, v jichž čele stála akademie, universitní rada ve zmenšeném vydání. Ve třetím desítiletí tohoto století moc velmistra university dána ministroví, čímž se ovšem stala veliká chyba. Vychování bylo strženo do těch proudů, kterými kolísala instituce vládní a vycho-

vání veřejné, najmě školy, staly se rejdištěm rozličných stran politických; z vychovatelů stali se úředníci. Každá byť i nepatrná změna v ministerstvu (v roce i několikrát se opakující) měla za následek značnou změnu ve školách. Tak vloudila se u výchovu francouzskou *politika* a způsobila v ní značné otřesení neboť rozličná ministerstva pracovala ku škodě vychování. Na pokraj hrobu přivedena pak veřejná výchova tím, že Jules Ferry zbavil duchovní řády práva vyučovati, čímž razil dráhu následujícím ministerstvům, kteráž setřela veškeren ráz katolický ze škol. Tím zároveň připravila vláda školství o lásku u národa, jež sklesla až po bod mrazu. „Není snad země na světě, kde by tak málo cenili užitek vychování jako ve Francii.“ (Ušinskij.) Ještě jasněji představí si všeobecnou pokleslost vychování tamějšího, kdož připomene si, že vychování rodinné jest ve Francii bílou vránou. O ústavech vychovávacích se praví, že jsou druhem kasáren, v nichž nové pokolení přivyká onomu lehkému egoismu, jímž se vyznačuje Francouz; on učí se proto, aby nabyl technických vědomostí, aby získal uhlazenost pro společnost a zásobu frásí. Záslužnou stránkou paedagogiky francouzské jest, že až ku rozkvětu přivedla školami svými technickou dokonalost, v kteréž dosud jen samotna, nedostížená Francie se udržuje. Toho však Francouzům nikdo nezávidí; dobrý technik není ještě dobrým údem rodiny, obce, národa. „Mravní stránka oné části francouzského národa, která těší se dobrodiní obecné kultury, nemůže v nikom budití závist. Hledíme-li, jaké úkazy osobní mravnosti odhaleny byly světu posledními událostmi ve Francii (viz Panama), můžeme určitě tvrditi, že stkvělé vychování technické málo prospělo národu i říši, ač ji výtečnými zásobovalo techniky. Zevní lesk, marnivost a materialní prospěchářství, — toť charakteristické rysy francouzského vychování obecného.“ (Ušinskij.)

Pravým opakem národního vychování anglického jest vychování v duchu národa německého. V Německu nemá myšlénka o národním vychování účinku na pravidla paedagogická, ale ve skutečnosti jest přec výchova zcela národní, přiléhající úplně ku povaze Němce. K. D. Ušinskij takto praví o povaze německé: „Typickým rysem germánské povahy jest náklonnost ku abstrakci a vyplývající odtud náchylnost k systematice. Němec vyhledává ve všelijakých zjevech života harmonie a souvislosti, všecko uvádí na odtažitý pomysl, ze všad pojmy odvozuje. Jemu nestačí věc poznati, on musí nevyhnutelně definovati ji a vykázati jí místo v soustavě svých vědomostí. Na vše pohlíží nejprv se strany filosofické, všeliké dílo svoje počíná i končí filosofickou úvahou. Nemá-li skutečné filosofie, prohodí otřepanou větou, vhodnou leda ku předpisům, ale nikterak nepomine příležitosti pomudrovati si. Nejvíce pak stará se, by ve hlavě jeho nezbylo ani jediného koutčku prázdného a ve světě ani jednoho předmětu, který by nedal vtěsnati se do některé přihrádky jeho soustavy.“ Obecné vychování germánské jest pak věrným snímek národní povahy. Od třídy elementární jest vháněn mladý Němec v náručí vědy, z každého člověka musí býti učenec; všeobecné vědátorství jest jakési abracadabra, kteréž má Němcům pomoci ku vyšinutí nad národy celého světa. K témuž účelu (aby byl Germán všude doma), snažili se mnozí paedagogové vypěstovati jakousi jednotnou theorii paedagogickou na základě obecných vlastností a potřeb člověka; což se však neujalo.

Naukový směr ve výchově dovedl Němce již velmi daleko, a někteří paedagogové poznávši onu nebezpečnou dálí, potírají systém tento, vytýkajíce mu, že *nedbá o vypěstění charakteru* a za vzor kladou vychování anglické. „Angličané řídí se přesvědčením, že *není prvním účelem školy zásobiti žáka vědomostmi,*

k tomu nahodí se v životě častá příležitost; aby však mohl mladík příležitosti té užiti, *potřeba vzdělati charakter*, a co tu zanedbáno, toho nelze napravit. My Němci máme za to, že hlavně učenost povahu šlechtí; nemusíme-li však doznati, že v nesčíslných případech bývá tomu jinak? Tak dr. Wiese ve spisu „Deutsche Briefe über die Englische Erziehung“. Místo učenců mluví ještě srozumitelněji v Německu skutečnost. Ač pěstují se tam vědy na nejširším podkladu, ubývá mravnosti a přibývá zločinců měrou ohromnou. Germanská paedagogika nazvána jest Němcem A. Huberem (ve spise „Die englischen Universitäten“) kvasem, jenž působí hnilobu ducha nedospělého, rozvoj jeho předčasně unáhluje a tím překází jeho svěžesti a síle.

Mají-li tedy Němci svůj vlastní systém vychovatelský, jenž se nese v duchu povahy germanské; jest tedy *národní*.

Snažili jsme se aspoň zhruba vytknouti hlavní rysy výchovy Angličanů, Francouzů a Němců. Shrneme-li pověděné krátce, připomeneme si, že vychování anglické nese se nejvíce ku vytvoření charakteru. — francouzské honí se za leskem, marnivostí, prospěchářstvím, germánské tíhne ku všeobecnému vědátorství, při čemž nezapomíná na vytvoření „jednotné“ soustavy pro všechny národy a jich potřeby. Má tedy každý z těchto národů svůj vlastní systém vychovatelský — *výchovu národní*.

Mínili-li by kdo z rozličných soustav vybrati vynikající dobré vlastnosti, — od Angličanů charakter, od Francouzů technickou dovednost, od Němců vědátorství, od Čechů trpělivost, od ostatních národů také nějakou dobrou vlastnost, — poněkud je promíchat i upéci z nich nejlepší duševní pokrm, jenž by všem národům výborně chutnal a ku zdraví sloužil — tenť podal by jim nejen pouhou směs dobrých vlastností, ale nedosáhl by ani jediné soustavy původní. Pamatujme, že pokrm takový určen by byl předem pro vychovávací ústavy; škola však není tak mocným činitelem vychovávacím, by zvítězila nad náboženstvím, přírodou, rodinou, tradicemi, poesíí, zákony, průmyslem, literaturou, zkrátka nade vším, v čem záleží historický život národa.

(Dále přistě.)

Paedagogický a literární význam „Babičky“ Boženy Němcové.

Podává Vojtěch — áč.

(Předneseno v Jaroměři o schůzi »Budče«.)

(Pokračování.)

Hovory duchaplných mužů, jakými byli Čejka a Nebeský získala více, nežli se získává druhdy na vysokém učení. Čejka seznamoval ji s antickou literaturou, s mravy a pojmy dávného Řecka, s jeho filosofií atd. Čejkou povzbuzena spisovala perem i slohem mistrným bez klopotného začátečnictví národní pohádku za pohádkou. Každý exemplář jich putoval z ruky do ruky a dosud jsou pohádky její v rukou čtenářů . . .

Opět však po třech letech nepokojný ruch zavířil jejím životem. Muž její byl přesazen do Domažlic, pak do Nymburka a Liberce a konečně r. 1850 na Slovensko. Nutno se tu zmíniti o významném rysu v povaze jejího muže. Byl to muž neoblomně poctivý a svědomitý úředník. A přece se mu vláda tehdejší později špatně odměnila.

V dobách absolutismu byly proti němu od nepřátel strojeny pikle, a již tenkrát na Slovensku se obával, že bude politické vyšetřování proti němu zavedeno. A právě

v těch podstatných obavách o budoucí osudy své rodiny pojala Božena Němcová myšlenku k arcidílu svému „Babičce“. V dějinách literatury shledáváme obdobné případy, že veliká a genialní díla vznikla v nejtrudnějších dobách jejich původců. Připomeňme jen, že Camoens básnil své Luisiady ve vyhnanství v Indii, Milton že pěl svůj „Ztracený ráj“, jsa zbaven světla Božího.

Také Božena Němcová jsouc stížena úmrtím patnáctiletého syna a materiálně zničena propuštěním mužovým ze služby, psala svoji „Babičku“, o níž pravila, že ji píše „na úlevu zkormoucené duše své“. Tentokrát se jí vynořila v světle pravého umění a ryzí poesie podoba babiččina. Dílo „Babička“ jest souhrn obrazů a episod silných barev a jasného slohu, jež možno čísti několikráte a vždy najdeme v nich nové půvaby. Moderní myslí zvyklé na složitou četbu románovou jest čtení „Babičky“ oasou, kde se rád duch zastaví a potěší tou náladou, jež z ní vane. Jak mistrně seskupeny jsou tu odstíny různých povah. Vedle jasného a klidného zjevu babiččina vystupuje tu tragickým osudem stížená Viktorka, a vedle ní objevuje se romantická postava kněžny a komtessy. Kristla, děvče svěží jako karafiát, čiperná a veselá jako veverka, její ženich Míla tvoří kontrasty k naduté a mstivé Tonce rychtářovic a podlému Talianovi. A mezi tím vyvíjejí se děti Proškovy jako poupátka ve svěží přírodě, navštěvují čtveračivého pana otce, setkávají se s dvěma myslivci jedním z kraje, druhým z hor. Nezměrný soucit babiččin opatřuje panskou službu Kudrnovi z pazderny, chrání lásku Míly a Kristly, uzdravuje choré srdce komtessino. Tajné záhyby mladistvého srdce babiččina objeví se tu ve vzpomínkách na Jiřího, když vzpomíná na svatojanský večer, jak vyzvíдалa před lety na osudu, bude-li Jiří její.

A jak vznešeně se obrací babička ke hvězdám zářícím v letní noci, jak povznáší mysl dítek k tomu nadpozemskému oboru světelnému, tak zase sledujeme nakreslenou v „Babičce“ celou mohutnou epopeji věčně nedozpívanou, která jest v obratu jednoho roku. Tu proniká dílo Boženy Němcové též duch, jaký se zrcadlí v plodech neznámých poetů, kteří sbásnili naše národní pohádky a písně. Život horalů jest tu líčen s veškerou poesii severní. Symbolické zvyky vánoční a velkonoční jsou tu zachovány ve své původní živosti a pravdivosti.

Útulek doma jest skvostný. Prástky oplývají pohádkami. Tu líčí spisovatelka vývoj fantasie ve svém dětství takto: „Matka netušila, když Barunka mnohdy při pletení se zamyslela a dívala se oknem ven na holé stráně a zasněžené údolíčko, že tam vidí rajskou zahradu, paláce z drahého kamení, ptactvo ohnivých barev atd.“

Rovněž i technika díla toho jest mistrná. Babička stojí uprostřed jako slunce mezi planetami, vypravuje román svého žití a uhasne tak ladně a poeticky, jak žila sama. Episody kolem babičky se zauzlují a přirozeně rozlušťují. Jeť „Babička“ harmonickým celkem a tak přirozeně budována, že nikdy nemůže klesnouti na pouhou literární antiquitu. Stojí pevně v literatuře, jak o tom svědčí také četné překlady: do němčiny, do ruštiny, na jazyk chorvatský a lužický i do frančiny. Honorář za „Babičku“ obnášel tehdež od Pospíšila 151 zl. 22 kr.

V této knize také lze pozorovati obrat spisovatelčina ducha od závratných problemů moderní filosofie, od negace materialismu k prostým pojmům a víře náboženské, což ve všech sledujících spisech čím dále tím rozhodněji vystupuje. —

Budeme dále sledovati význam paedagogický, jakým vyniká „Babička“.

Kniha ta jest opravdu prochnuta duchem vychovatelky, která sama jsouc v nitru svém harmonicky spořádaná může své myšlenky, své snahy po okolí šířiti. Babička vychovává děti, vychovává i dospělé užívající při tom svých velikých zkušeností a znalosti lidských povah. Ona nikde nečetla psychologické poučky, že smysly jsou brány do duše, a pouze přirozeným instinktem jsouc vedena, učí děti hojně nazírati na věci rozličné, cvičí jejich paměť i obrazivost vyprávěním pohádek a povídek. Při tom dbá přesně tělesného vývoje dětí, dobře vědouce, že v mládí vše jest živější nežli v letech pozdějších, stromek bujněji roste, zvířátko poskakuje, rovněž tak i člověk si vede. Nepodává ovšem „Babička“ nějaké soustavné paedagogiky, to není účelem jejím, ale vychovatelská idea zřejmá a jasně tu vystupuje a tak přesně k ději přiléhá, že právě tím snáze nalezá vstup do mysli prostého čtenáře nežli snad dílo soustavné paedagogiky.

Babička probouzela také důmyslně city vlastenecké.

Víme ovšem, že čím přirozeněji zakotvena byla láska k vlasti v duši prosté horalky, tím méně hledala slov, aby se jí vynášela, ale přece když kněžna ji poučovala

v rozmluvě na zámku, že by děti její v Prusku byly dobře zaopatřeny, dala jí babička odpověď: „Dost možná, milostpaní, ale byly by se mi odcizily. Kdo by je tam učil milovati otčinu a mateřskou řeč? — Nikdo.“ Jaká to krásná apologie české národnosti! Cítil-li lid v tom okolí jako babička, nedivme se, že kraj ten zachoval se pro Čechy v úplné ryzí českosti.

Jako city vlastenecké zdobily babiččinu mysl, tak zase srdce její bylo plno zbožnosti a lásky k Ježíši Kristu. Slovy „Pochválen buď Ježíš Kristus“ ohlašovala, jak myslí a cítí. A jak sama smýšlela, rovněž tak vychovala své vnuky. Opět tu naskytá se v knize té vzor domácí výchovy náboženské.

Babička řídila moudře přirozené pudry dětí, pěstovala jejich vůli, někdy ukojila snahy dětí, někdy je potlačovala.

Babička velice si vážila učitele a školy vždycky říkala, mluvíc o něm, pan učitel a nikdy jen učitel. Ač sama nebyla literně vzdělána, přece souhlasila s tím, že rodina potřebuje pomocníků, by děti své vyučila a vychovala.

Vypravujeť kněžně o svých dětech takto: Posílala jsem je do školy pilně. Za mého mládí se děvčata v písmě neznala, dost na tom, uměla-li trochu čísti, a to jen městské holky. A je to přece jen škoda a hřích, když má člověk dar Ducha sv. a nechává ho „bez úroků“.

Nuže, co jiného říci o knize takového zrna nežli čísti ji a opět čísti... Jak třeba, by stala se duševním majetkem celého národa, lid ji musí čísti, mládeži jest s ní se seznamovati.

Není sice v „Babičce“ zobrazena škola dokonalá, naopak jsou tu líčeny i mnohé směšnosti tehdejších nejen venkovských, ale i městských a farních škol, ale láska ke škole proniká v ději jako čerstvé zřídlo horaké. V naší době ozývají se oprávněné hlasy, aby se lid seznamoval s paedagogikou, aby učil se znáti s vychovatelské stránky duši i tělo mládeže, aby lépe pak dovedl oceniti a podporovati práci učitelovu. Jest již několik knih prostonárodních v oboru tom vydáno, také „Dědictví Komenského“ pojalo ve svůj program vydávati vychovatelské spisy pro lid, ale ty spisy budou snáze a ještě účinněji vnikati v ducha lidu, budou-li míti nějaký předvoj — a hle, toť jest „Babička“ Boženy Němcové.“ Četli jsme prve Tylova „Posledního Čecha“ a pak jsme teprve rozuměli Havlíčkovým novinám,“ pravil prostý horal z Podještědí Karolině Světlé. A co platí o spisech politických, to dle zákonů psychologických jest požadavkem i pro četbu spisů paedagogických. Je-li methodičnost hlavním znakem učitelské činnosti, nemůže a nemělo by učitelům býti lhostejno co čtou lidé, kteří s nimi bydlí, kteří své děti škole svěřují. Ovšem učitelé i kněží do nedávna skoro sami vedli náklad na knihy, z kterých chtěli rozšiřovati světlo potřebné pro svoji činnost a tak řešili otázku, z které má svitnouti zora lepších dnů, doba, kdy ještě lépe bude jejich činnost pochopena a podporována.

(Ostatek příště.)

—☞ SMĚS. ☞—

Paedagogické Rozhledy poukazující v sešitě II. str. 56—57 ku článku „Čecha“ ze dne 16. srpna, v němž se tvrdilo, že prý ze všech ostrostí školských zákonův proti církvi nezbyla ni jediná, praví: „Čech“ mohl ostatně zaznamenati i jiné úspěchy vytrvalé práce českého klerikalismu v oboru školství: stále okázalejší a četnější účastenství českého učitelstva při prázdninových cvičeních pobožných v klášteřích; hojnější příspěvky z učitelstva českého k literatuře výlučně katolické; zjevnější a čilejší život Mariánské družiny českých učitelek v Praze a jiné zjevy. Při spokojenosti „Čecha“ s tímto stavem věcí může

překvapiti, že v Českém klubu v Praze a na katolickém sjezdě v Příbrami bylo slyšeti staré nářky o nedostatečném zastoupení živlu náboženského a vlivu církevního ve školách našich, jež se skutečností na prosto se nesrovnávají a tolikráte vyvráceny byly. (Opravdu? Red.) Že na sněmě Slezském kardinál dr. Kopp žádal větší počet hodin náboženských pro školy obecné, proti čemuž se svorně vyslovilo učitelstvo české i německé, že hned v první schůzi filosoficko-paedagogického kroužku Vlasti bylo žádáno, by všechny učebnice pro ústavy učitelské byly censurovány úřady církevními; že bylo obnoveno tendenční

líčení politických styků Komenského, jichž „velezrádná“ povaha již před třemi lety byla na pravou míru uvedena; že rozvinula se čilejší agitace pro uvedení školních bratří také do Prahy: toť úkazy, z nichž patrně, že klerikální proud napřád ještě vzrůstá po hloubce i šířce, nepřestává na výsledcích dosud nabytých!“

Tance mládeže a její zábavy. Píše se nám: Loni o prázdninách zúčastnila se školní mládež v Plzni v socialistickém stejnokroji slavností socialistů. Letos v poslední dny masopustní oznamovaly plakáty nalepené i na budově hejtmanství v Plzni, že v sokolovně pořádá se „dětská slavnost.“ V pondělí 17. února byla sokolovna (kde jest zároveň hostinec,) přeplněna bujarou mládeží, která v maškarním obleku křepčila za zvuků sokolské hudby od $1\frac{1}{2}$ 5.— $3\frac{1}{4}$ 9. hodiny večerní. „Plzenské listy“ o tom píší takto: „Včera odpoledne pak nejmladším Sokolíkům — dětem sokolským — dovoleno bylo podívat se do nové sokolovny a proskočiti se po chuti v tom krásném sále. Co tu bylo jásotu a smíchu, co obdivu, otázek a radosti těch maličkých, kteří mysleli, že jsou v začarovaném zámku! Na sta jich přišlo a šumělo, zvučelo i bzučelo to mezi nimi jako by jich do tisíců bylo. Hned na poprvé myšlenka *dětských „Šibřinek“* znamenitě se u nás osvědčila těšíc dorostlé a radost nekonečnou působíc dětem plným úsměvu, které s očima štěstím zářícíma pohlcovaly všecku tu krásu kolem sebe, všecken ten půvab a lesk.“¹⁾ — Vynesení zemské šk. rady ze dne 31. října 1876. č. 9261 přísně takové taneční zábavy zapovídá. Poznámky k tomu netřeba přičiňovati!

V „Malém Čtenáři“ r. 1895—1896 čís. 10., str. 159. stojí toto: „Byla jedna myška. Nelíbilo se jí v úzkém, temném doupěti. Vystěhovala se a běžela do polí. Našla koňskou lebku. Přiběhla a pravila: „Doupě — doupátko! kdo v tobě žije? Nedostala odpovědi. A hle, od té doby začala myška žít a dobře se mít v koňské lebce.“

Přišla žabka — kuňkalka atd. Přiběhl i zajíc. I žili ve třech. Čtvrtá přiběhla liška a usadila se také v koňské lebce. Pátý přišel vlk. I žilo jich v lebce pět. Posléze přišel i medvěd: „Doupě — dou-

pátko! kdo v tobě žije?“ „Myška-hrabalka, zajíček-rychlíček, lištička-všudybylka, žabka-kuňkalka, vlk-za-keřem-lapáš a kdo jsi ty?“ „Já, všecky-vás-sníš!“ Sedl na koňskou lebku a zadával všechny.“ — —

I divíme se — a děti se budou divit ještě více: a) *jak se vešlo těchto pět nájemníků*: myška, žába, zajíc, liška a vlk do *koňské lebky* (!); b) jak obstál zajíc, chutná to a svůdná pečinka, — vedle feriny lišky a krvelačného lupiče vlka — neporušeným; c) jak se mohla tato bajka, která postrádá *naprosto ceny vychovatelské*, zalíbit překladateli i třem poradatelům „Malého Čtenáře“, jižto jsou přece mužové ve svém oboru obeznalí a zkušení. Divíme se tím více, že se něco takového dostalo do „Čtenáře“, povážíme li, že *překlad této, jinak bezcenné bajky, velmi pěkně podaný a skutečnosti odpovídající*, tedy aspoň volně a ku prospěchu věci samé přepracovaný, nachází se ve *II. díle pětidílné čítanky* pro školy obecné na stránce 58.—59. pod nápisem: „*Myší domeček*“.

V Německu je podle nejnovější statistiky 56.500 škol, 8 milionů dětí školou povinných, 120.000 učitelů. Na jednoho učitele přijde 60 dětí; náklad na školu obnáší v Prusku pro jedno dítě 30 mark, v ostatním Německu třikrát tolik. Prusko šetří na učitelích a za to krmí nenasytného molocha militarismu. (Dle „Deutsch-östr. Lehrer-Zeitg.“ č. 4.) —1.

Jak sděluje p. Jessen ve 4. č. Deutsch-östr. Lehrer Zeitung, zakázala městská rada pražská opětně řiditelům škol, učitelům a katechetům, aby si dávali od dětí školních ruce líbat a to — ze zdravotních ohledů. — —1.

V Bamberku „udělali si známost“ gymnasisté se žákyněmi vyšší dívčí školy na ledě. „Známost“ tu pěstovali pak dále v hostinci, kde žáčky se studenty popíjely, zpívaly a jedna z nich docela veselá „kneipě“ předsedala. A tu, když byli v nejlepší, zpívající píseň „die letzte Hose,“ objevil se na prahu šenkovny pedel. Mládež se rozprchla a konec „písničky“ —? Čtrnáct studentů bylo vyloučeno a dvěma „vyšším“ žákyním dáno pokynutí, aby nechaly „vyšších studií.“ (Deutsch-östr. Lehrer-Zeitg., č. 4.) —1.

Deutsch-östr. Lehrerztg. sděluje v č. 4. l. r., že má býti † Hasnerovi postaven ve Vídni pomník, ač nezmaří-li to klerikálové,

¹⁾ V Praze byla pro děti podobná zábava.

kteří prý v Rakousku skoro všecko zможou. Ať prý už postaví se † Hasnerovi pomník kdekoli a jakýkoli, učitelstvo (roz. p. Jessen) postaví prý mu pomník daleko pěknější tím, že vychovává mládež na vzdělané mravně dobré lidi, na lidi, die jeden Wahn und Aberglauben (totiž *viru*) gründlich verachten und mit Intoleranz und Bigotterie nichts gemein haben“ Dále slibuje: „My budeme ducha Hasnerova školního zákona mezi mládeží poctivě pěstovat i tehdy, wenn die Liechtenstein'sche Uhr wieder geht. Ano, to chceme a to budeme!“ —1.

Učitelů srbských na obecných školách bylo dle „Učitelje“ roku minulého 1916 i s učitelkami; skoro o 100 více než r. 1894. Z těchto mělo pouze 12 nejnižší plat 500 dinárů (dinar asi tolik, jako naše koruna); 89 bylo s platem 600 din. 820 stálých učitelů s platem 800 din.; 448 s prvním příplatkem 1050 din.; 283 s 2. příplatkem 1300 din.; 137 s 3. příplatkem 1550 din.; 81 s 4. příplatkem 1850; 38 s 5. příplatkem 2150 din.; 8 se 6. příplatkem 2450 din. Celkem měli všichni učitelé srbští platů 2,019.200 dinarů. Průměrně měl každý učitel 1053·86 dinarů ročně. —lek.

Školou budoucnosti jest bez odporu škola v přírodě, na čistých nádvorech, v zahradách na třídy rozdělených, kde lze probrati v krátkém čase obrovský material, který dítky školní také dobře chápou, jako lze viděti v Anglii, kde pokusy podobné se osvědčily velice dobře. —lek.

Sibiř má 6,271.353 obyvatel obojího pohlaví. Počet žáků jest 73.306, z nichž 19.567 se učí v 330 městských, ostatní v 2192 venkovských školách. Jedna škola připadá na 2486 duší a 1 žák na 86 duší. To zdá se býti slabý pokrok; slušno však uvážiti, že obecné školství se rozmnožuje teprve od r. 1884 (tehdy bylo na př. v jensejské eparchii pět farských a 30 misijnářských škol) a že počet farských škol do 1. ledna 1894 se zvýšil na 276 proc. a počet žáků v téže periodě vzrostl na 239 proc. — je to jistě velký pokrok v tak nepatrné době. Až se dokončí sibiřská dráha, dostane pokrok ten vydatné posily. (Dom a Škola.)

Školstvo v Bosně a Hercegovině. V minulém školním roce bylo v obou zemích 161 zemských, 96 náboženských a

5 soukromých škol, v Sarajevě a v Mostaru gymnasium a vyšší dívčí škola. Kromě toho jest v Sarajevu škola technická, učitelský ústav a dvě bohoslovecká učiliště. V Reljevu u Sarajeva jest pravoslavný alumnát. V některých větších městech jsou též měšťanské školy. —a.

Židovští učitelé. V Prusku povstal spor o to, mohou-li židovští učitelé a učitelky ustanovovány býti na veřejných školách obecných. Min. vyučování dr. Bosse rozhodl v neprospěch israelitův vynesení, že mohou toliko vyučovati židovskému náboženství, a pouze mimořádně, že jim možno svěřiti vyučování dějinám a něm. jazyku —a.

Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Jan Křt. Vojtěch, pap. komoří a sídelní kanovník v Brně, složiv hotově 50 zl.; dále: Vilém Sladomel, koop. ve Vřscích; Leop. Červenka, ředitel obec. a měšť. školy v Napajedlich; Jos. Cyterák, spr. školy ve Velkých Čičovicích; Fr. L. Zelinka, řídící učitel v Horním Hamru; Katolická Sv. Václavská Jednota v Libšicích; Vzdělávací Jednota kat. jinochů a mužů v Bludově; Svato-Janská Jednota kat. jinochů a mužů v Rokytníku, a Kat. vzděl. spolek „Obrana“ v Č. Skalici. K fondu pro katolické spisovatele přistoupili za členy zakládající — 100 zl. — kaplan od Prahy a Fr. Vacek, gymnasiální katecheta a professor v Praze.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských v Praze laskavě zaslali p. t. pp.: Nejmenovaný zl. 2; Sychra Fr., far. v Čenkovicích, zl. 1·20; Jirásek J., děkan v Chotěboři, zl. 1·20; Laštovička Vinc., kapl. v Chotěboři, zl. 1·20; Forman Jos., katech. v Chotěboři, zl. 1·20; Lór Ant., ředitel kníž arcib. semináře stud. v Příbrami zl. 2; Kraus Jan, far. v Bělci, zl. 5; Kleveta Aug., farář v Pratci, zl. 1·20; Pavelka P., far. na odp. v Lišni, zl. 2; Záruba J., kaplan v Nebovidech, zl. 1·20; Honěk Vend., farář v Uhlířských Janovicích, zl. 1·20; Pohunek Fr., zl. 10; sl. Hasmuková A., zl. 1·20; Brabec Ant., far. a b. vik. tajemn. v Ratajích, zl. 1·20; Nejmenovaný 2/1. zl. 1·20; Šlégr Jan, far. v Slušticích, zl. 1·20; Kadláček Jan, far. v Moravičanech, zl. 2; Ritter Ferd., osob. děkan v Hosíně, zl. 2; Hala Ant., kapl. v Hosíně, zl. 1; Bartoš Jos., far. v Zahájí, zl. 2; Malec Antonín, far. v Bubenči na 5 r. zl. 6; Januška J., koop. v Mo-

dřicích u Brna, zl. 1·20; Černohouz J. Nep., děkan v Hostivaři, zl. 2; Křepinský Jul. prof. v Klatovech, zl. 1·20; Beneš Bedř., far. ve v. v Bechyni, zl. 1·20; Vítek V., katech. na Vinohradech, zl. 1·20; J. O. hrab. Frant. Kinská zl. 5; Postřihač Ant., kapl. u sv. Mikuláše, zl. 1·20; Rubrova Hedvika v Brně, zl. 2; Rotta Jindř., kat. v Mnichově Hradišti, zl. 1·20; Vohnout Frant., far. v Žlunicích, zl. 5; Šolc Jan, kapl. v Žlunicích, zl. 1·20; Kuffnerová

Joh. v Praze 435—III. zl. 2; Klimeš V., kaplan v Brloze, zl. 2. — Zaplať Pán Bůh! — Fr. Pohunek, kapl. u sv. Štěpána. (Pokrač.)

Místní školní rada a tím méně její předseda sám o službách Božích a náboženských cvičeních žáků nerozhoduje, nýbrž pouze oznamuje správci školy, co v té věci nařídili nebo stanovili úřadové vyšší ve srozumění s vrchností duchovní.

LITERATURA.

Nejmenší dějinky

pro mládež vydala právě firma Vilímkova a rozesílá školám po výtisku zdarma, naděje se ovšem, že každá škola objedná ne-li několik set výtisků, tedy aspoň několik tuctů. Vždyť čteme v provolání na obálce: Každé dítě bez rozdílu a bez výjimky, i to nejhudší, mějž před očima přehledné vypsání dějin našeho národa — a sešitek stojí jen 4 kr., při větší objednávce jest i provise. Máme tedy už také „nejmenší dějinky“ (jak v provolání jsou nazvány) pro mládež, a co jest při tom nejzajímavějšího — „dějinky“ obsahují právě 1000 slov. Původ „dějinek“ je tento: firma Vilímkova, která již vydala Dolenského „Obrázkové dějiny“ pro mládež a brzy potom tytéž dějiny v menším vydání, vypsala před časem cenu na „dějinky“ o 1000 slovech. Práci sešlo prý se 43 — z těch vyhráno pět, a z těchto pěti počteny byly cenou dvě; autory jejich jsou pp. J. Dolenský a J. Vrabec. Oboje tyto „dějinky“ v jedné knížce stojí 4 kr. A nyní několik slov o ceně těchto „dějinek.“ Nepravíme my, ale jest ode dávna uznáno za pravdu, že maličké knížky ať dějepisné, ať přírodopisné či jiné, jež obsahují pouhá jména a ničeho o nich nepovídají, jsou knížkami pro děti bezcennými. I naše školní knihy řídí se heslem, že lépe jest podati dětem několik následování hodných vzorů z dějin, podrobně vylíčených, než suchopárny dějepisec celý. Na to asi zapomněli páni, kteří rádi se obírají vynalézáním různých method. Než, to jen tak mimochodem. Každý posoudí, jak hodně sevrklé jsou tyto „dějinky,“ když jsou umístěny na necelých 8 stránkách vi-

sitkového formátu. Ale tu tím více bije v oči, že z těch 8 necelých stránek věnováno jest Husovi a Žižkovi půl druhé stránky. Pak se nepodivíme, že sv. Václav se spokojuje se dvěma řádky a kouskem, a že na sv. Vojtěcha, Spytihněva Spravedlivého, Soběslava I., Arnošta z Pardubic a j. nezbylo ničeho — vždyť na 8 necelých stránkách všeko býti nemůže. Takto je tendence spisku až příliš patrna. O Husovi se tu praví: „Jan Hus, mistr veliký . . . šířil pravdu Páně mezi Čechy věrnými. Slova vřelá, ctný i život jeho otevíral Čechům srdce, budil lásku ku pravdě. Nepřátelé mistra velikého a miláčka věrných Čechů všech hořšili a hněvali se, kletbami ho stíhali. Naposled do Kostnice k soudu pozvali ho a tam upálili ukrutně. (Není divu, že k vylíčení tak zvláštní pravdy užito také zvláštního slohu.) Plamen strávil tělo jeho, ducha, ctnost a pravdu nemoh' udusit. Povstal český národ . . . cep husitský, palcát pádný čistil nám zem rodnou od nepřátel kalicha (Tato věta nás těší; pan spisovatel řekl něco, co snad ani říci nechtěl, neboť těmi „nepřátely“ kalicha byli i věrní Čechové-katolíci, tedy se nejednalo jenom o „cizáky,“ jak se hlásá); dávali mu (Žižkovi) statky, důstojenství, slibovali hory doly, ale Žižka zamítl; svobodu a pravdu Páně za světější měl . . . Nebýt nesvornosti, nebylo by Lipan, byl by k nohám Čechů sklesl všecken svět.“ — My k tomu dodáváme: Nebýt tupení církve, jež se šíří i mezi mládeží různými spisky, nebylo by v našem lidu takové množství mladistvých pobloudilců, jimž není nic svatého, a jichž rozvážní lidé se hrozí. U nás ne skuteční dějepiscové — ti ocenili Husa dle zásluhy — ale sepisovatelé dějin ohří-

vají stále nepravdy o Husovi, od nepřátel církve katolické hlásané, tak že se zdá, jakoby činili to katolíkům na vzdory. A jakoby nebylo dosti na tom, co se píše pro dospělé — i školní mládeži, nemající potřebné soudnosti a věřící každému tištěnému slovu, vnucuje se křivý soud o církvi tvrzením, že ona upálila Husa *pro hlásání pravdy*. Necht jen pánové budí takto nenávisť k církvi v útlých dětech, viníce ji z kruté nespravedlnosti a potlačování pravdy; církev tím nezahyne, ale oni bezpochyby někdy sami zaleknou se ovoce, jaké nauky jejich přinesou. Co tuto řečeno, platí o „dějinách“ p. Dolenského. P. Vrabec pro Husa horuje mnoho méně a vůbec počíná si mírněji. Za to nenalezli u něho milosti Jesuité

(str. 13.). — P. Dolenský připojil ku svým „dějinkám“ také „vyznání vlastenectví.“ Zní takto: „Karel IV. jest mi vzorem lásky k vlasti, Hus zas pravdymilovnosti, Žižka statečnosti Věřím v českou sílu, v práva svatá otců svých. Věřím v ducha vítězného osvěty i českých tužeb všech. Věřím v ducha slovanského“ atd. Co pak si asi myslil pan spisovatel při slovech: „Smrtelné bych hřešil, kdyby vinou mojí na zmar přišla byť jen hruda svaté, rodné země mé“? — Bezpochyby nic, a děti nebudou myslet také nic. — Účel spisku jest, tušíme, asi již dosažen: „páni autoři dostali ceny, pan nakladatel asi také neprodělá, a jaký zisk bude z toho mít mládež — inu, na tom nezáleží. + 100.

Spisy redakci zaslané.

Konec písně. Napsal Oldřich V. Seykora (s ilustracemi) — vyšlo jako číslo I. „Zabav večerních“ na r. 1896 Red. Fr. Pohunek. Tiskem a nákladem Cyrillo-Method. knihtisk. v Praze. Předpl. na cel. roč. 800 stran) 2 zl.

Bible a nejnovější objevy v Palestýně, Egyptě a Assyrii. Sepsal F. Vigouroux, ředitel semináře sv. Sulpicia v Paříži. Přeložil dr. Ant. Podlaha. Nákladem Cyrillo-Method. knihtiskárny. Seš. 8 a 9. à 20 kr

Dělnické noviny. Red. Tomáš Jiroušek. Roč. V. čís. 12. bohatým obsahem.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XII. čís. 4. Nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Method.

knihtiskárna. Předpl. ročně 2 zl. Doporučujeme vřele.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. Redaktor P. Aug. Kadlec. Ord. Praed. Roč. IX. čís. 10.

Vlast. Red. Tom. Škrdle. Roč XII. č. 5. s bohatým obsahem. Doporučujeme.

Sbírka historických příkladů z dějin slovanských zvláště pak českých. Sebral a upravil Jan Nep. Černohouz, osobní děkan v Hostivě. Seš. 13. a 14. Cena 70 kr. Nákladem Cyrillo-Method. knihkupectví (Gust. Franc). Doporučujeme.

KONKURSY.

V **Plzeňském** okrese: m. říd. uč. ve Vejprnicích, ve Střížovicích a v Nadrybech; m. uč. v I. odb. ve Zlovicích; m. učitelky v Horním Stupně; m. uč. v Mirošově, Bašovicích, Čičově; m. poduč. v Plzni (2), Stenovicích, Jarově, Spál. Poříčí, Plzenci, Štáhlanech, Skořici, Vranovicích, v Horním Stupně; m. podučitelky v Plzni (4). Od 21./2. — V **Rakovnickém**: m. říd. uč. v Hřebečnicích; m. poduč. v Bratronicích, Broumech, Hudlicích (2), Lašovicích, Lužné. Městečku (2), Mutějovicích, Nesuchyni, Petrovicích, Senci, Skřejích, Skřivani, Slabcích (2), Od 26./2.

Morava: Ve **Vyškovském**: m. spr. školy ve Chvalkovících; m. podučitelky v Bohdalicích. Do 31./3. — V **Třebíčském**: m. podučit. v Opatově. Do 15./3. — V **Kroměřížském**: m. podučitelky ve Chvalnově. Do 12./3. — V **Brněnském** venkov.: m. spr. škol. ve Chlívském. Do 31./3. — V **Místeckém**: m. uč. v Metelovicích. Do 25./3. — Ve **Valašsko-Meziřížském**: m. správce šk. v Komárovicích. Do 31./3.

Obsah: První zázrak Pána Ježíše. Podává Dr. Jan Sýkora. — Vychování národní. Uvažuje Jos. Moudrý. (Pokračování.) — Exhorty o modlitbě Páně. Napsal Dr. ** (Dokončení.) — Promluva na den Zvěstování Panny Marie. Napsal Em. Žák, katecheta měšťanské školy. — Promluva k prvnímu svatému přijímání. Napsal Em. Žák, katecheta měšťanské školy. — Paedagogický a literární význam „Babičky“ Boženy Němcové. Podává Vojtěch — áč. (Předneseno v Jaroměři o schůzi „Budče“.) (Pokračování.) — Směs. — Literatura. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO »VLASTĚ«.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá:

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresováno i reklam., jež se nepeč. a nefran.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Staré a nové myšlenky o karakteru.

Podává Klement Markrab.

(Pokračování.)

5. *Pátým znakem karakteru jest: býti ve svém přesvědčení o mravních zásadách samostatným.*

Nepostačí zajisté, bys mravné zásady a přesvědčení o nich sám si vytvořil, ale zapotřebí též, by své zásady naproti jiným lidem pevně držel a hájil. „Cti osobnost jiných,“ praví Smiles²⁶⁾, „zachovej však svou neodvislost.“

Zde dlužno vytknouti poměr jednotlivce ku společnosti. O tom píše Weiss²⁷⁾: „Musíš plniti svou povinnost k světu tebe obklopujícímu, k rodině, obci, státu, Církvi, ale tak k nim státi, bys k velkému celku jako člen samostatný náležel a náležitě toho sobě vědom byl; abys obhájil svých osobních práv jako nedotknutelných i naproti obecnosti a společnosti, ve které žiješ; abys působil na svém třeba skrovném místě jako bytost samostatná, volně myslící a svobodně se rozhodující. Jinak se nemůže vyvinouti karakter.“

Dvojí tedy výstřednosti dlužno se varovati.

Nesmíš se zřící všeho zřetele k svému okolí, nesmíš zapíratí své povinnosti k jiným lidem, nesmíš se držeti svých zásad a svého přesvědčení až ku krajnostem, až by tím jiní lidé ve svých právech byli skracováni a ve své samostatnosti uráženi; pak by měla tvá samostatnost směr nepravý, tvá ráznost zvrhla by se v *neústupnost a bezohlednost*. Takové však vlastnosti neplynou již z přesvědčení, nýbrž z náruživosti. Krásně líčí tento rozdíl mezi charakterem a náruživostí G. A. Lindner²⁸⁾, řka: „Člověk náruživý jde za svým usmyšleným cílem s nepohnutým zrakem a přímým krokem, bys mu i ukázal, že cíl jeho není hoden největšího úsilí; člověk charakterní naproti tomu chodí pomalu a opatrně, rozhlížeje se na všechny strany, kde by našel dobro, jehož hledá.“

Srovnává se tedy dobře se samostatností karakteru — napravití chybu spáchanou. Poznal-lis, že's v hájení své samostatnosti pokročil až k bezohlednosti, ustup jiným a naprav, v čem jsi pochybil. Vyznalť sám železný druhdy kancléř německý Bismarck, když mu bylo vytýkáno, že se stal nedůsledným, povoliv Římu a ustoupiv od kulturního boje: „Znamením pravého karakteru jest napravití chybu,

²⁶⁾ L. c. str. 15, 18. — ²⁷⁾ L. c. str. 692. — ²⁸⁾ Erziehungskunde, str. 143.

jakmile ji poznal, a nikoliv setrvati v ní.“²⁹⁾ Kdyby byl tak smýšlel mistr Jan Hus a kdyby byl ustoupil od svého tvrdošijného odporu proti představeným Církve, byl by se okázal býti charakterem. Nemá tedy pravého pojmu o charakteru ten, kdo velebí charakter Husův pro jeho tvrdošijnost.

S druhé strany nesmíš se poddávati jiným lidem tak, jakobys neměl svého úsudku, svého svědomí, svého přesvědčení, aniž se smíš oddávati pécím a pracím pro obecné blaho, bys sebe zničil. To by nebyla samostatnost a ráznost, nýbrž *slabost a chabost*. Nesmíš žíti jenom pro vnějšek, nýbrž i pro své vnitro. Nesmíš se zabývati jenom tímto světem, nýbrž i sebou samým. Sobě samému musíš především náležeti a pak jiným. Jak pravdiva jsou slova našeho básníka (J. Wenziga):

„Žádáš-li s milým světem
A s Bohem se urovnati,
Hleď prvé v sobě samém
Pořádek udělati.“

K takové samostatnosti zásad a přesvědčení nedopomůže ti ovšem žádná theorie, nýbrž pouze víra, která skrze lásku působí³⁰⁾, t. j. praktické křesťanství. „Svět,“ píše Albert Weiss³¹⁾, „tvoří také karaktery, a to ctihodné karaktery, ale jednostranné. Proč? Protože žije výhradně pro vnějšek. Nemůže si mysliti charakter jinak, než jako řádné chování se k jiným lidem. Ale člověka v něho samého uvést a tam jej tak vytvořiti aby byl sám sebou dokonalý člověk, který se může pustiti do víru světa, anižby čeho pozbyl ze své zaokrouhlenosti, a který také ničeho nepozbude ze své dokonalosti byť i neměl co dělati se světem vnějším: k tomu nemá svět ani chuti ani síly, ba snad ani poznání. Tomu učí jenom ono náboženství, které hlásá, že jsme ztratili ráj na zemi jen proto, že jsme ztratili ráj v srdci, že tedy, má-li se navrátiti onen ráj na zemi, musíme obnoviti ráj ve svém nitru. Od tohoto náboženství naučili jsme se veliké pravdě, že charakter jest vlastně člověk uvnitř očistěný a v sobě samém sjednocený, jelikož jest sjednocen s Bohem, pravým střediskem života, a že jen takový člověk zápolití může s tímto světem s prospěchem pro člověčenstvo a beze škody pro sebe.“

6. *Šestým znakem charakteru jest: dle svrchu vytknutých zásad stále a vytrvale jednati.*

Tento poslední znak stane se nejpochoptelnějším, uvedeme-li několik příkladů z různých dob, národů a stavů: sv. apoštola Pavla, sv. Isidora, rolníka, a sv. Františku, římskou šlechtičnu.

Sv. Pavlu bylo zásadou: zvěstovati národům Spasitele světa. Této zásadě věren, koná nesmírné cesty, trpí nesčíslné strasti, podstupuje smrt mečem. — Jinou zásadou jeho bylo: nebažiti po zisku. Touto zásadou se řídě, zřiká se dobrovolně podpory věřících, raději se živí řemeslem, spokojuje se málem, trpí časem nedostatek. — Opět jinou zásadou jeho bylo: milovati bližního svého pro Boha. Touto láskou veden, jest ku každému dobrotiv a trpěliv, žádnému nezávídí, proti jiným se nenadýmá, není ctižádostiv, nehledá což jeho jest, neraduje se nepravostí, ale raduje se ctností, všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká.³²⁾ — Sv. apoštol Pavel vytknul sobě nejkrásnější mravní zásady, uvedl je v souhlas vše pronikající láskou ke Kristu a jednal podle nich ve všech okolnostech, i přes obtíže a překážky a pokušení, ježto se mu stavěly v cestu.

Sv. Isidoru rolníku bylo zásadou: pracovati. Proto před každou prací se

²⁹⁾ Viz „Vlast“ roč. X. seš. 2. — ³⁰⁾ Galat. 5, 6. — ³¹⁾ L. c. str. 715. — ³²⁾ I. Kor. 13, 4—7. —

modlí, proto vesel dělá doma i na poli, lehkou i těžkou práci. — Jemu bylo též zásadou: milovati každého člověka. Proto jest pln uctivosti k rodičům, něžně se chová k ženě, laskavě vychovává děti, neodpírá v ničem chlebovárci, má útrpnost s chudými, nezlobí se na utrhače. — Ačkoliv neměl tento prostý občan madridský z 12. století pražádného vzdělání školského, ale pouze zbožné vychování domácí, vytvořil si tak ušlechtilé mravní zásady, uvedl je v souhlas vrchní zásadou „Vše pro Boha“ a zůstal jim věren v mládí i stáří, v štěstí i neštěstí.

Sv. Františka, šlechtice římská (žil 1384—1436.), měla zásadu: nemilovati světa. Touto zásadou vedena, vzdaluje se již jako dívka hluku světského, miluje jako paní domu tichou domácnost, věnuje se společností s velikou zdrželivostí, nedělá nikdy zbytečných řečí, oddává se pobožnosti, skutkům milosrdným, vychování dětí, poučování čeládky. Této zásadě zůstává věrna po všecken čas svého života, ve všech změnách, příhodách a nehodách.

Sestavili jsme tři nejružnější karaktery. V prvním vynikají tři stránky, v druhém dvě, v třetím pouze jedna. Jest samozřejmo, že bychom mohli vytknouti ještě jiné stránky, kdyby to nesahalo přes meze tohoto rozboru. Vybrali jsme však tyto karaktery výhradně z dějin Církve katolické, poněvadž jinde takové karaktery se nenaleznou. Žádná náuka starověkých neb novověkých mudrců, žádné náboženství před Kristem ani po Kristu nepůsobí na vůli člověka s takovou mocí, by jednal dle jistých souhlasných mravních zásad, jichž z přesvědčení samočinně a samostatně nabyt, ve všech okolnostech života, přes všecky obtíže a překážky, jako náboženství křesťansko-katolické. Ani křesťanství jinověrcův nemá této síly nadpřirozené, poněvadž, jsouc odloučeno od ústředního zdroje nadpřirozeného života, přestává býti živoucím skutkem a stává se suchopárnou teorií. Ať se vykáže protestantismus nebo rozkolnictvo tak velikou řadou dokonalých charakterů — svatých a světic Božích — ze všech věků, národů a stavů, jako Církev katolická! A kolik bylo v Církvi katolické více méně ctihodných charakterů mimo nesmírnou řadu svatých a světic Božích! Proč bychom nectili i takových jinochů a panen, mužů a žen, kteří opravdu a úsilovně jednali dle souhlasných mravních zásad, byť i byli časem pokušení podlehlí a na okamžik svým zásadám se zpronevěřili, jen když opět se vzpamatovali, vzpružili a navrátili v dřívější stav duševní? I opravdový charakter může zhřešiti, ale zhřeší-li, zhřeší proti svým zásadám, tedy ze slabosti; zhřeší-li však člověk prázdň mravních zásad, zhřeší z náruživosti, která v něm panuje místo mravního principu.³³⁾

Tato pravda, že stálé a vytrvalé, t. j. důsledné jednání dle mravních zásad, jest plodem pravého náboženství, zůstává pravdou i přes smutnou zkušenost, že u některých národů římsko-katolických některou dobou zvláště na čelných místech — žádných není charakterů. Příčina jest pochopitelná. Zdroj živé vody jest tu, nádržky jsou též, ale potrubí jsou zpřetržována. Kdo čteš, rozuměj! (Příště dále.)

Vychování národní.

Uvažuje Jos. Moudrý.

(Pokračování.)

d) *Oprávněn-li kosmopolitismus u výchově?* Také již ve vlastech našich, po způsobu zemí sousedních, rozletují se mnohé časopisy, které bojují proti výchově národní, holdující heslu: Pryč se spuchřelým nationalismem! Pro heslo toto lámou

³³⁾ Srvn. A Weiss „Mudrosloví života“ od F. Konečného str. 570.

své kopí paedagogové i laikové, zavrhuje národní vychování, kteréž jsme my Čechové vlastně neměli a dosud *nemáme*.

Rozvedená myšlénka kosmopolity-vychovatele vyznívala by as v tuto disonanci: Veď chovance k tomu, aby rodiče své miloval jako jiné lidi, své rodné obci prospíval jako některé zámořské osadě, ku svému národu se choval jako k divochům Afriky, své země si vážil jako některé části Austrálie, — jmění své obětaval pro všechny lidi a tedy i cizí jmění by za své právem považoval. A kdybychom rozprádali tuto kosmopolitickou zásadu vychovatelskou, shledali bychom, že holduje heslu: „ubi bene, ibi patria“, jež jest alter ego socialismu, jeho nezdravných zplozenců nihilismu, kommunismu a hedonismu. Vede tedy kosmopolitismus u výchově v ty sféry, kterých snaží se každý vychovatel křesťanský, poctivě, lidsky s chovancem a lidskou společností smýšlející, chovance zbaviti, ušetřiti; proudy takové jsou nezdravé, o rozklad a zničení lidstva usilující a tudíž u výchově *neoprávněné*.

Jak již svrchu praveno, i u nás snahy kosmopolitické se jeví výkřiky: pryč se spuchřelým nationalismem. Jest to tak již náš osud, že vždy v podruží cizím jsme, — novoty nejen neosvědčené, ale záhubné domů schválně zanášíme, neprohlédnouce dosti časně, že jsou nám velice škodlivé. Odkud vanou k nám větry kosmopolitické? Odpoví si zajisté laskavý čtenář sám, připomene-li sobě, výše naznačené systémy vychovávací. Ten, jenž snaží se zásady takové do vlasti uváděti a je upevňovati, tenť jest svého národa zrádce, neboť *přenášením kosmopolitismu usazuje se u nás* (ještě pevněji nežli zde již jest) *vychovávací soustava cizího národa*, cizí duch. My Češi v ohledu výchovy nejsme ani na polo svoji a podporováním a zaváděním cizích proudů budeme zbaveni všeho, co dosud na sobě českého máme.

Úkol, který se připisuje výchově kosmopolitické, plní i národní vychování, ovšem jen do jisté míry; ani tato výchova, neomezuje se pouze na kruh svého národa, ona sáhá až za hranice jeho, také má na zřeteli celé člověčenstvo ale až posléze. Bylo by také národní vychování nedokonalé, jak se o tom již r. 1858 Jos. Wenzig proslovil: „Mysl moje,“ pravil tehdy, „nehledí k vychovatelství, jemuž národ jest jediným a hlavním cílem vychování. Můj účel vyššího vychování je stát a člověčenstvo; nikoli však člověčenstvo ve smyslu neobmezeném. Idea mého vyučování má vedle ostatních vlastností též takové na zřeteli, které *národnost* každému jednotlivci patrně vtiskla, aby každá osobnost ke všem možným důstojným cílům mohla vychována býti, následovně tedy také *k zachování a zdokonalení národa svého*.

Takové vychování není pouze národní, ale je spolu národní a takové vychování na základě národního charakteru pokládám za věc svrchovaně důležitou.“

Paedagogicko didaktická zásada žádá přihlížeti ku všem znakům chovance, tedy i ku národním: křesťanství vždy národních zvláštností šetřilo: jednotného systému vychovávacího není, nýbrž každý národ si vypěstoval vlastní soustavu: zásady kosmopolitické nepřivádějí ani jednotlivce ani společnost lidskou ku pravému cíli: — *jest tedy nejen oprávněno, nýbrž nutno vychování národní*.

Poohlédněme se posléze po stávajícím způsobu vychovávacím u nás; že by byl to způsob náš vlastní, říci nemožno, poněvadž ve skutečnosti my Čechové svého systému paedagogického, dle něhož by se výchova veřejná řídila, — *nemáme*. Lidové, národní zásady vychovatelské docházejí platnosti pouze ve vy-

chování rodinném. Dle zásad těch vedena mládež dokud nepřekročí práh světnice, neboť v ní jen ta srozumitelná slova jazyka mateřského uvědomují ji, že jest mezi svými, ale daří se jí jako chycenému ptáku, v klec vpuštěnému. Z ovzduší rodinného jest přesazeno dítko do podnebí zcela jiného a my nuceni jsme neuprosně žádati, aby se zde aklimatisovalo a to ne jak by samo chtělo, nýbrž předepsanou cestou. Namáhavě mu vpravujeme rozličné „vědy“, které prý bude v životě potřebovati, — ale „vědy“ tyto jsou pouhá theorie, jež ze zkušenosti sotva drobtů podává. Toť právě jsou ty vady, kteréž se škole vytýkají, že přepňuje hlavu vědomostmi, jichž by se mohl každý snadno dověděti z některé laciné biblioteky, — za to ale srdce, — vůle zůstává nevzdělaná.

V tom právě jeví se u nás tak mocně vliv paedagogické školy německé (správně řečeno: vliv národního vychování germanského), že zde jako tam jest cílem školy abstraktnost, knižní učenost, nějaký vzdálený cíl, k němuž 99% chovanců stvořeno není — jakoby povaha Slovana a Germana stejné byly, ač dobře známo, že Němec za učeností, planým filosofováním, hloubáním se honí, kdežto Slovan v pracovitosti, zbožnosti, v pohostinství si libuje, — že duševní stránka Němce jest spíše rozumová, — u Čecha citová, že povaha germanská miluje *abstraktnost*, slovanská *konkrétnost*!

Účelem školy obecné jest *vychovati* řádné lidi a občany, — tak zákon dí; ve skutečnosti se však jeví vychovati učené lidi. Také Segur na tento způsob žehrá an praví: „Moderní národové se dosti zaměstnávají vyučováním, jež otvírá mysl, a *příliš málo vychováním, které tvoří charakter.*“ Podobně též Uttini: „Ze školy ať vycházejí chovanci nejen vyučení, ale i dobří, — nejen rozumní, ale i věrně oddaní povinnostem, nejen lidé, kteří umějí psáti, čísti mateřským jazykem, ale i lidé, kteří ctí auktoritu, jsou plni lásky k rodičům a milují vřele své bližní a svou matku — vlast“

Výše uvedenému systému se u nás nedaří, poněvadž jím není vzdělávána zde půda vlastní, mu přiměřená a měl by se tudíž pokud možno omezovati, ba brzy ustoupiti výchově národní. Však i vychování národní mívá někdy slabou stránku totiž tu, že se mnohdy řídí názory některé strany národní, čímž pozbývá na úspěchu, zálibě, podpoře, a upadá v kolotání. Takové vychování národní jest nedokonalé. Není nic stálějšího nad změnu; nějaký čas má většinu ta, v krátkém čase jiná strana, třeba protivná. Žádná instituce národní neutrpěla by pak takovou pohromu jako vychování, kdyby politickými stranami řízeno býti mělo. Tím méně sluší vychovateli raziti cestu určitým proudům politickým, neboť od nikoho k tomu práva neobdržel; naopak úplná neutralita musí opanovati vychovatele, — on povznesen musí býti nad stranami, důsledným ve svém jednání býti, vystříhati se všech politických rejdův a vůbec do výchovy je ani nemísiti. *Vychování politické se úplně ze systému národního vylučuje*, neboť způsobuje v národu samém trhliny a propasti mezi stranami. Biskup F. A. Dupanloup v té příčině nad jiné znamenitě praví: „Vlast jest rodina. Kdož pak jaktěživ slyšel, že dítě má zasvěceno býti ve spory, rozdvoující otce a matku, starší bratry a sestry?“

Výchova národní jest snad tudíž dosti odůvodněna. Mějž si tedy Angličan své, Francouz své, Němec své, ale Slovan *také své* vychování. Naskýtá se však ještě otázka: Jest výchova národní tak dokonalá, že by žádné opravy nepotřebovala? Má anglická paedagogika pěstovati snad tvrdohlavost, francouzská ješitnost? K tomu odpovídá Ušinskij těmito slovy: „Nikdo nemá práva vtěsnávati

ideu národnosti do úzkého rámce svého ideálu a souditi o přednostech a nedostacích národa tím způsobem, jakým soudívá o vlastnostech lidí jednotlivých. Byť stál jednotlivec na stupni sebe vyšším, stojí přec mnohem níže než národ... *Jest pouze jediný ideal dokonalosti, před nímž sklánějí se všechny národnosti, jest to ideal, který ukazuje křesťanství.* Všecko, čím člověk býti může a býti má, vyjádřeno jest úplně v božském učení, a výchově zbývá toliko, aby především a jako základ všeho vštěpovala věčné pravdy křesťanské. Učení Kristovo dává život a vyměřuje nejvyšší cíl všelikému vychování, ono musí býti pramenem světla i pravdy paedagogické všech národů křesťanských. Křesťanství jest neuhasitelná svítlna, krácející věčně před člověkem i národem jako ohnivý sloup pouště; k němu čeliti má rozvoj každé národnosti a spolu každé vychování skutečné.“

(Ostatek přístě.)

Paedagogický a literární význam „Babičky“ Boženy Němcové.

Podává Vojtěch —áč.

(Předneseno v Jaroměři o schůzi »Budče«.)

(Dokončení.)

Nětečnost ku knihám a jich koupi nemá však v lidu městském i venkovském za příčinu vždy jen drahotu těch knih, nýbrž jest tu častěji snad malý rozhled v literatuře, nepochopení jejího účelu a prospěchu, malé předchozí vzdělání.

My sami ještě vyrostli jsme v ovzduší, kde koupě knihy byla považována za luxus, za drahou zábavu. Tu nelze národním vychovatelům pochopiti úlohu svoji jinak, nežli aby odstranili tu neblahou dědičnost, tu nechť ke koupi knih, lepší výchovou mládeže v literárním směru. Avšak říkati mládeži pouze: „Kupuj v budoucnosti vhodné knihy!“ nestačí, jakoby nestačilo plavci nezkušenému kázati, aby pustil se v loďce na moře a přistál na určitém místě u břehu. Dnes jest na trhu knihkupeckém pravá záplava knih dobrého i špatného zrna, z nichž pouze část bude se hoditi okolí, pro něž pracujeme, v němž vyroste naše mládež. Proto třeba mládež naváděti k tomu, aby poznala spisy skutečně pro ni potřebné z nichž by čerpala v budoucnosti poučení i zábavu. Učitelé svým působením přivedou mládež k tomu, aby poznala aspoň jistou malou část knih, kterou by si opatřiti měla v budoucnosti, aby s ní byly jako dobří přátelé v dobách dobrých i zlých. Neraď vstupují na toto pole praktické paedagogiky, věda jistě, že setkám se jednak s přísnou kritikou zkušenějších kollegů, jednak i s překážkou přesných osnov učebných. Činím tak po bedlivých úvahách a dlouhém přemítání jsa posílen důvěrou, že jest to ve prospěch spasitelné věci I „Babička“ Boženy Němcové patří do školy, a nejméně mládež posledních dvou roků měla by některé partie z ní poznati. Není v ní nic závadného, ale přece části milostné a romantické se do síní školních nehodí. Mohlo by se tedy aspoň maličko v tom směru působiti asi takto: V čítance máme od Boženy Němcové ku př. čl. „Silný Ctibor“. Ke každému článku se připojuje obyčejně výklad. Nemůže při tomto článku býti lepšího výkladu po ruce, leč zavést žáky v duchu na to místo, kde zrodila se ta pohádka, která svým nelíčeným humorem a národním slohem velice se mládeži líbí. K tomu jest nám po ruce „Babička“, kde v páté kapitole se o „Silném Ctiboru“ zmínka děje. Učitel zmíniv se o původu a podstatě tohoto díla, přečte pak vzorně jistou část z „Babičky“ a dojde jistě souhlasu u mládeže i u těch, kteří k jeho činnosti dohlédají. Články se opět po čase opakují. Zase naskytuje se tu příležitost pročísti jinou vhodnou část z toho podivuhodného díla — a malý základ k pochopení „Babičky“ jest položen. Žáci učí se také čísti krásně a s přirozeným přízvukem a to proto, by umění toho užili i na věcech, kterých ve škole nečetli. Články v čítance obsažené jsou sice dobrým pod-

kladem a vzorem, na němž se žákům ukáže, v čemž četba přízvučná záleží, ale ke cvičení a utvrzení bylo by třeba pole širšího, věcí nových, komplikovanějších a větší umělecké hodnoty, nežli pouhé články v čítance obsažené, které často větší žáci znají téměř z paměti. Dáme-li tedy kapitolu vybranou z „Babičky“ přečísti po nás dospělejším žákovi a shledáme-li, že dobře a s porozuměním čte, vidíme teprve, že práce naše nebyla marná. A právě složitost obrazů, kterými „Babička“ oplývá, činí tuto knihu vhodnější ku hlasitému čtení, při němž se jednotlivosti lépe chápou, nežli při čtení soukromém, kde nám běží často hlavně o rychlý vývoj děje. Ovšem nejlépe by bylo, kdyby se mohl vždy na tu hodinu dáti jistý počet exemplářů „Babičky“ mládeži do ruky, aby četla i se žákem předčítajícím. Požadovali bychom také, aby pouze pro hodinu učebnou dána byla kniha ta do ruky, jednak, aby jim nesevšedněla jako čítanka, jednak, abychom se vyhnuli nepřislušným místům pro učebnu školní. „Babička“ svým složením z episod, dovolila by i jakéhosi zkráceného pro mládež vydání — ale to by se nám nezamlouvalo dílem z piety k uměleckému celku, dílem pak proto, že by zase ubralo nové vydání odběratelů úplnému textu „Babičky“, kterou mládeži škole odrostlé směle do ruky dáti můžeme. Četba, výklad a reprodukce některých partií „Babičky“ byla by základem části artistické výchovy školní, která kreslením a zpěvem již si ve škole místa dobývá. Ale umění slovesné potřebuje také lidí zasvěcených v jeho taje zrovna jako hudba a malířství, jež ostatně mnohem více na smysly působí, nežli plody básnické. Pak také lze snáze umělecký plod slovesný i pro domácnost si zaopatřiti, kdežto díla velkých hudebníků a umělců výtvarných, bývají širšímu obecenstvu přístupna spíše jen na divadlech, v koncertech a uměleckých výstavách. — Filosof a řečník starověku Cicero pravil: „Lectorem unius libri timeo“, což bychom moderně vyložili: před čtenářem jedné knihy mám veliký respekt. A co platilo o četbě antické, kdy mohl jednotlivec všechny spisy své literatury přečísti, to tím větší váhu má v době ohromné produkce literární. Ne tedy pouhé mlsání z plodů literárních, ale zažití a procítění díla uměleckého pro obor duševní přístupného dodává vzdělanosti naší ceny. Babička nezapomenutelné spisovatelky nebyla ženou učenou, ale proto byla přece okolí svému tím, čím velicí tvůrčí duchové celému světu. A ještě více — ve své prostotě měla více a pevnější půdy pod nohama než učený filosof. Jak by tedy dílo, v němž dostalo se jí zvěčnění od milené vnučky, nebylo plné požehnání pro lidstvo a zejména pro náš národ Český! Drahý ten odkaz Boženy Němcové vybízí naše matky, aby s touž vroucností a nežností citu svého, s týmž zbožným zápalem vlasteneckým děti své vychovávaly, jak si to myslela šlechtitná spisovatelka. Dílo to zůstaveno jest škole budoucnosti, kde ještě intensivněji bude se klásti váha na to, aby byl otevřen vstup dílům literárním, k nimž škola vzděláním jazykovým klíč podává. Bude to věčné pole, pro ty, kteří učí čísti, až budou viděti, že umění toho užívá se k zušlechtění vlastního nitra v plodech ceny ryzí a hodnoty výborné. A to jest druhý paedagogický význam naší „Babičky“, jejíž četba učiní v paedagogickém a literárním vzdělání nadějný počátek!

—❧ SMĚS. ❧—

Není tomu dávno co bylo takřka nebezpečno mluvit o tělesném trestu ve škole. Ba bylo lze slyšati, že prý, kdo se neumí obejít bez metly, nehodí se do školy. Ale nouze železo láme a moderní paedagogy dohání potřeba, že volají po metle čili, jak píší eufemisticky, po „účinnějších prostředcích kárných.“ — Již po delší dobu ozývaly se ve příčině této v liberálních časopisech jednotliví hlasové, u nás ponejvíce v „České škole“. Nyni však tu a tam učiněn návrh, aby se thema „o účinnějších prostředcích kárných“ dalo

na program učitelské porady zemské „Uč. Nov.“ čís. 7. píší na př. v této příčině: „Různé již podány návrhy na program učitelské porady zemské. Velmi důležitým jest návrh: „Účinnější prostředky kárné ve škole obecné a měšťanské“, který tu a tam byl učiněn. Přimlouváme se, aby tento předmět byl dán na program. Víme předem, že najde odpůrců, zvláště mezi idealisty, ale skutečnosti musí ustoupiti idealy. Pravíme, že prostředků těch má býti užito jen proti žákům hrubě chybujícím, by učitel od nich svévolně týrán

býti nemohl a sám proti jejich svévoli byl chráněn. Paragrafem 24. řádu školního byl již mnohý učitel potrestán, a existence jeho rodiny zničena, ale darebák ve škole byl jím zachráněn!“ „Jeden starý správce školy říkal: „Škoda rány, která chybí“; pravil, že bude trestem za několik roků býti učitelem, neboť učitel bude bezvládným proti svévolnosti a nemravům jednotlivých výstředníků, a nebude mít prostředků náležitě je potrestati; bude jejich otrokem a bude mít co dodělati se výsledků u vyučování; trestati se ve škole zapovídá, ale Bory (trestnice u Plzně) hnedle nestačí. Dědoušek to již ten krátký čas vydržel, ale nás mladé kollegy jaká čeká dle jeho výroku budoucnost! Zasluhují slova ta věru úvahy a bedlivého uvážení na vyšších místech.“ (str. 89, 90.)

Třídní učitelka VI. třídy v Mýtě potrestala žákyni P pro neslušné, drzé chování. Žákyně si pak postavila hlavu, že prý do školy nepůjde a nepůjde, v čemž ji bezpochyby i rodičové posilovali. Jelikož však má zmíněné děvče v květnu vystoupit ze školy, myslil asi otec, že bude lépe, když jeho slečinka nebude stávkovat a proto dovedl dceru do školy. Vstoupiv do třídy zapomněl se ve své otcovské ráznosti tak, že na místě dcery napomínal učitelku, jí holí hrozil a dceři své ve škole přede všemi dětmi řekl: „*to ti povídám, — kolik ti jich dá (učitelka), tolik máš právo ji vrátit!*“ — Po tomto výstupu ve škole, přišla dohra před okresním soudem. Správa školy totiž oznámila vše c. k. okresní školní radě a tato odezdala celou záležitost okresnímu soudu ve Zbirově; zde pak byl hrdinský otec děvčete při druhém stání odsouzen k pokutě 15 zl. nebo po případě na tři dny do vězení. — A mravné naučení? Do školy nechod, kdo tam nepatříš a učitelům budiž dovoleno užiti v čas potřeby účinnějších prostředků kárných.

Mladiství zlosynové. Pod tímto záhlavím přinesla „Nár. Politika“ ze dne 8. března úvodní článek, v němž mezi jiným píše takto: „K tomu, že nekáranosti v mládeži přibývá, nepotřebovali bychom ostatně ani statistiku. Každý z nás, kdo prožil lidský věk, pozoruje to zcela nepochybně vlastními svými zkušenostmi a jestliže stesk po starých zlatých časech vysvětluje se věkem toho, kdo po nich touží, jednu věc starcům nevyvrátíte, že mládež tělesně

tak zbídačené a mravně tak zvrhlé předčasy, ani ne pětadvacetiletými nebylo. Nehledě ani k tomu, že sebevražda dětí desíletých nenáleží právě k žádným zvláštnostem (minulého týdne pokusil se ve Vídni 8letý kluk o sebevraždu), doklady o předčasné zkáze a zločinnosti ne snad jen mladistvých lidí, ale pouhých dětí se množí, zvlášť v poslední době úžasně. A jedná se právě o zločiny, k nimž patří už zlosyn stárím zatvrzelý anebo pokleslost tak zvrhlost, že musila uzrání celým lidským věkem anebo aspoň dospělostí pachatele. Poslední týden přinesl také z nejbližšího okolí našeho ukázky a zjevy v tom ohledu naprosto nebývalé. Či stalo se už někdy, aby ničema sotva patnáctiletý měl milenkou v nevěstinci a zabil ji ze žárlivosti a za okolností tak neskonale hnusných, jako se to v Praze událo v týdnu minulém, anebo pamatuje se někdo na takového defraudanta, jako patnáctiletý obchodní praktikant, který prchl se zpronevěřenými 1800 zl.? Minulého čtvrtka odsouzen ku dvouletému těžkému žaláři před krajským soudem píseckým patnáctiletý Jan Krebs z Prachatic pro dokonáný zločin násilného smilstva spáchaného na 13letém, na 5letém a 6letém dítěti Zvlášť tyto zločiny z pohlavní zvrhlosti spáchané dětmi jsou strašlivým svědectvím mravního průměru nynější mládeže. Patnáctiletý hoch zabije nevěstku ve vykřičené místnosti. Je to možno, ptáte se, aby patnáctileté dítě vůbec navštěvovalo takové brlohy? Znalci poměrů pokrčí rameny a poví vám tak úžasnou věc, že — inu ohromení dozvíte se, že se na oddělení pro tajené nemoci ve všeobecné nemocnici vyskytli se už i žáci nejnižších tříd nižšího gymnasia! Toť strašlivé! A co stane se těm, kteří takovou věc umožňují? Nové pokrčení ramen, ale bez odpovědi. Věru hlubší propasti lidské ničemnosti ani býti nemůže!

Nepřekonatelná skličenosť přepadá každého přítele lidstva vůči takovým událostem. A to jsou zločiny, které hrůzou svojí otrásají celou veřejností, a vyskytují-li se, musí býti a také jest mezi mládeží a právě tou nejmladší, škole odrostlou, nálada ku zločinnosti schylná, musí se nevyhnutelně díti skutky samo sebou na mládí pachatele hrozné, kriminální kvality však dosud nedostupující. A dějí se také. Kdo chodí po ulici a nenosí oči v kapse, tomu neujdou známky bezuzdné zvrhlosti, jaká je nynější ne-

kárané mládeži vlastní. Výstřední náruživost, kteréž dospělým pokládají se za hřích, mají mezi mládeží škole odrostlou své přívržence. Kuřáci, pijáci, karbaníci do patnácti let jsou zjevem zcela obyčejným, zálety v tom mládí jsou věci od dospělých, ano i těch, kteří by jim z povinnosti brániti měli, sotva všímanou nebo pozorovanou. Večery, v neděli odpůldne, přechetné pokoutní hospůdky i vinárny, zvláště místnosti se sklepnicemi, jsou příležitosti a školy takových mladistvých ničemů, především však společnost v dílnách, noclehárnách atd. Velkou podporou pak tu jest zvrácené vychování nynější, které z dítěte dělá člověka předčasně zralého, přetížením demoralisuje a nervóse i mravní chorobě přístupným činí, dále zvláště ve velkém městě takřka neobmezená možnost předčasného poznání dobrého a zlého, nekáraný předčasný požitek tabáku, líhu atd. atd.

Sterá je příležitost zkázy mládeže a žádná takřka ochrana. Tak se stává, že věk branné povinnosti k vůli vyžilosti a schátralosti tělesné u mladých lidí posouvá se stále výše, a že snad co nevidět bude se musit snížit hranice věku, připouštějícího trestnost pro zločiny. Zákonodárné sbory si takových trudných zjevů nevšímají a přece je mládež budoucností lidské společnosti. Či zvrhlost mládeže a vzrůstající zločinnost mladistvého věku neodvratnou kletbou civilisace a vysoké moderní kultury? Je-li tomu tak, pak běda lidskému plemeni!"

Na třetím sjezdu katechetů chorvatských konaném v Osieku, promluvil prof. C. Rubetić v zahajovací řeči mezi jiným takto: „Jakými máme býti my katecheté, jež ustanovila duchovní vrchnost za učitele a vychovatele charvatské mládeže? Každý má býti u plnění své povinnosti svědomitý a bedlivý. Jako kněží musíme jiným v tom předcházeti příkladem. K dobrému vyučování třeba i přípravy. Nebylo by dobře, kdyby o nás platilo: qui ascendit absque labore, descendit absque honore. Svět ve všem vědění nyní velice pokračuje; bylo by žalostným, kdybychom my zůstali pozadu za ostatními. Známe všichni posvátná slova: labia sacerdotis scientiam custodiant. A jinde praví Duch sv.: Accipite disciplinam meam, et non pecuniam: doctrinam magis, quam aurum eligite. Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis, et omne desiderabile ei non potest comparari.

(Příslaví 8, 10. 11.) Úlohou naší je nejen ve škole učiti, nýbrž i perem pravdu a dobré křesťanské zásady šířiti. Kněží to byli, kteří položili základ vědecké i národní literatury. Katecheta budiž ve škole pilen, na pravém místě přísný a srdečný mládeže přítel. Důstojné chování budiž okrasou naší před mládeží i učitelstvem. Nikdy v úsudku nesmí nás mýliti ohledy strannické. Katechetovi přísluší býti charakterným a národa milovným. Vštěpujeme-li mládeži, by se pevně v životě držela zásad Kristových, musíme se jich i sami pevně v životě držeti. Zvláště musíme býti spokojeni s těžkým, ale vznešeným svým stavem. A jak národa svého vážit si máme, Kristus Pán nejlépe nás učí. Láska ta nesmí býti jen na jazyku, ve slovech, nýbrž, jak praví sv. Jan (I. 3, 18.): Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate.

—
Analphabeti ve vojsku německém. Podle „Miesieczniku pedagogického“ bylo ve vojskě německém v roce 1883—4 na 10.000 vojáků 127 analphabetů, v roce 1888—9 klesl počet ten na 60 a v roce 1893—4 bylo analphabetů toliko 24 z 10.000. —lek.

—
Pomocníci učitelstva. Dolnorakouské místodržitelství nařídilo okresní školní radou vídeňskou všem správám škol, aby měly dohled na mládež školní na hřištích (Tummelplätze). Poněvadž však učitel mimo školní budovu není „úřední osobou“, i když jako učitel jedná a tudíž by s tou „bujnou mládeží“ sám ničeho nesvedl, a poněvadž je velmi záhodno nezbedu chytit za límec „bei Betretung auf frischer That“, mají učitelům „pomáhati“ policajti! Vídeňské policejní ředitelství vydalo v té příčině potřebná nařízení. (Dle Öst. Schulzeitg č. 6.) —l.

Definitivní inspektoři. Zemská rada školní v Dol Rakousích podala min. vyučování žádost, aby okresní inspektoři ve Vídni, jichž jest deset, jmenování byli definitivně. — a.

Zásadní rozhodnutí správního soudu. Učitelům, přeloženým „ze příčin služebních“ musí býti nahrazeny výlohy za stěhování. — a.

Zatímních podučitelů jest ve Vídni 330 a podučitelek 326, úhrnem 656 z nichž slouží v zatímném postavení 113 osob 6—12 let. Minulého měsíce vypsáno bylo 118 definit. míst pro učitele a učitelky, takže zůstane 538 podučitelů a podučitelek v zatímní službě. Def. poduč.

je ve Vídni 238 a def. podučitelek 227, úhrnem 465. — a.

Družstvo Vlast vydalo *gelatinové* různobarevné *lístky z pilnosti* s příhodnými texty a prodává jich 100 za 40 kr. při hotovém placení. Objednávky buďtež adresovány na administraci Vlasti v Praze č. p. 234-I.

Písně kostelní na jednotlivých listcích vydal Fr. Mančal učitel v Ousobí (Něm. Brod), aby i nejhudším z chudých bylo možno si je zaopatřiti. Možno objednat i jen ty, které se ve škole cvičí nebo v kostele zpívají. Výborně se také hodí na lavice kostelní. Objednávky vyřizuje za hotové 500 kusů jakýchkoli za 2 zl. Při menší objednávce 50 kusů za 25 kr. s 5 nádavkem.

Marianská Družina učitelů pořádá letos ve svatém témdni cyklus biblických přednášek. Konati je bude vdp. Jos. Havráněk, professor c. k. akademického gymnasia. Pořad přednášek bude následující: Ježíš Kristus v Bethanii v domě Šimona malomocného. Působení Ježíše Krista v chrámě ve dnech před utrpením. Velelada usnází se vydati Spasitele na smrt. Zrada Jidášova. Poslední večeře Páně. Spasitel v zahradě Gethsemani. Soudní řízení před Kaifášem a Pilátem. Umučení a smrt Spasitelova. Látka to zajisté přiměřená sv. témdni a nanejvýše zajímavá svým obsahem, zajímavá výkladem, kterýž na základě biblického studia p. profesor učiní k jednotlivým biblickým údajům. Výbor zve tímto své družky učitelky i jiné dámy k těmto poučným a vzdělávacím přednáškám. Počnou na květnou neděli o půl 7. hod. večer v sále mezaninu záložny sv.-Václavské.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských v Praze laskavě dále zaslali p. t. pp.: Arnošt Jan, kapl. v Sedlci, zl. 1·20; Kříž Fr., kapl. v Sedlci zl. 1·20; Dr. Alois Frýdek, kapitolský děkan v Králově Hradci, zl. 2; Michel Fr., far. ve Zbislavi, zl. 1·20; Pop Jos., far. v Zlatníkách, zl. 1·20; Hoch Fr., far. v Jaroměřích, zl. 1·20; Mrázová Anežka ve Velešíně, zl. 1; Hejhal Berthold, převor ve Vrchlabí, zl. 1·20; Frolík Fr., far. ve Vodolce, zl. 1·20; Kloboučník Ant., děkan v Pacově, zl. 1·20; Eybl Jan Ev., k. a. vik. v Křechoři, zl. 1·20; Dvořák Jan, kapl. v Unhošti, zl. 1·20; Toušek Frant.,

děkan v Třeboni, zl. 1·20; Matonoha Jan, koop. v Porubě, zl. 2; Nepokoj V., kapl. v Kněžicích, zl. 1·20; Fux Adolf, c. k. professor v Příboře, zl. 1·20; Vodička K., minorita v Č. Krumlově, zl. 1·20; Widerlechner Jos., koop. v Brně-Zábrdově, zl. 1·20; Voříšek Fr., katech v Plzni, zl. 1·20; Hrbáček Fr., praefekt v Kroměříži, zl. 1; Košťál Aecursius, zl. 1·20; Čáp Josef, kaplan v Soběslavi 1·20; Koffer Jan, kapl. v Soběslavi, 1·20; Slavík Jos., v Novém Městě n. M. zl. 1·20; Javůrek Jos., děkan v Teplicích, zl. 6; Kocábek Jak., far. v Brloze, zl. 1·20; Rodler Ad., kanovník v Č. Budějovicích, zl. 2; Kameš Vojt., farář v Bohdanči, zl. 1·20; Malý Fr., děkan ve Smidarech, zl. 1; Němeček Jos., děkan v Loukově, zl. 1·20; Fortýnová Alba, učit. v Klecanech, zl. 1·20; Skokan Ant., děkan v Zásnukách, zl. 50; Ševčík Jos., far. v Babicích, zl. 1·20; Čtrnáctý Fr., děkan v Rabštejně. — Zaplať Pán Bůh. Fr. Pohunek, t. č. tajemník. (Pokrač.)

Dotaz. — Slavná redakce! V účtě dokonalé podepsaný žádá zdvořile byste mu „v listárně Vychovatele“ nebo mezi „Drobnostmi“ téhož časopisu ráčili odpověděti k těmto dotazům:

1. Je dovoleno školními zákony, aby učitelé (respektive podučitelé) v budově školní, t. j. v zimě na chodbě, za teplého počasí venku na dvoře, ale vždy mezi dětmi každodenně v čtvrt hodinových přestávkách (od 10— $\frac{1}{4}$ 11), nebo před vyučováním ráno i odpo. nebo i v neděli a ve svátcích před službami Božími kouřili?

2. Je některým šk. zákonem dovoleno, by titěž páni děti školní pro doutníky, nebo pro pivo a cervulaty do hospody v 10 hod. si posílali a před nimi pili?

Dále prosil bych za pokyn, jak se mám zachovati v tomto případě: Zákon praví, že v neděli a ve svátek mají dítky čtvrtým školním rokem počínaje účastniti se se svými pp. učiteli služeb Božích, učitelé, že mají jíti k vůli dozoru. Jsou k této povinnosti zavázáni všichni učitelé, nebo mají právo i v neděli a ve svátek po jednom se střídati?

Stává se u nás téměř pravidelně, že ze 4 pánů chodí s dětmi jen p. řídící, který však na kůru hraje, a potom učitel z první třídy, jenž dělá to z ochoty, kdežto druzí dva, a to právě ze 3. a 4. třídy, nejsou v kostele téměř nikdy.

Konečně se tážu: Dovoluje některý

zákon školní, by učitel místo s dětmi do kostela v neděli a ve svátek dělal se *Sokoly hned* dopoledne *výlety v uniformě* a v zimě aby účastnil se *honů* hned dopoledne v neděli a za honce, by trpěl tam školní dítky, které mají býti v kostele?

Račte mi dobrotivě jen několika slovy

na dotazy ty odpověděti a to na šifru: *J. Ch. v D.* —

Když správa školy nemůže neb nechce odstranit všechny ty nešváry, podejte stížnost k c. k. okresní školní radě, která jistě zjedná nápravu, a kdyby snad ne, obraťte se výše.

LITERATURA.

Sv. Prokop, Jeho klášter a památka u lidu. Napsal Dr. Frant. Krásl, kanovník u sv. Víta na hradě Pražském a jednatel dědictví svatého Prokopa. Číslo XXXVI. Za rok 1895. V Praze. Tiskem kníž. arcib. knihtiskárny v Praze.

Snad pozdě přichází zpráva naše o spisu tomto; není asi mezi našimi čtenáři nikoho, jenž by o knize té nebyl slyšel. Čelnější katolické časopisy vědecké i listy denní přinesly o ní zprávu. Zprávy ty jsou vesměs příznivé. A to vším právem. Jest kniha ta výborná a dědictví sv. Prokopa, jež ji vypravilo, slouží k nemalé cti.

Očekávali jsme práci dobrou. Opravňovalo nás k této naději jméno vys. důst. p. spisovatele, kterýž proslavil se již v oboru historie domácí, znamenitým spisem svým o kard. Harrachovi, kteréžto dílo i v mimocírkevních kruzích v nemalé jest vážnosti. Rádi pak vyznáváme, že v naději své jsme se nezklamali. Pročítali jsme kapitolu po kapitole vždy ze zájmem větším a větším a shledali jsme, že vše tu sneseno, co týká se osoby sv. Prokopa, jeho štípení na Sázavě, jeho úcty u našeho lidu. Vše tu kriticky propracováno, vědecky prohloubeno. A to nejen část historická, v kteréž p. spisovatel již dříve se byl osvědčil, ale i v otázkách zabíhajících v odbory jiné. Tak zejména výborná jest hlava o slovanském písemnictví, staroslovanské literatuře, o tak zvaném remešském evangeliu; ke všemu tu přihlíženo, čeho v otázkách těchto moderní slavistika se dopátrala. Kapitoly tyto zajímaly nás nemálo. Čtenář, jenž nemá přístupu k obšírným spisům odborným v otázkách těchto, nalezne tu spolehlivé, vědecky správné a úplně uspokojující zprávy.

Doufáme, že se zaveděme svému čtenářstvu, uvedeme-li podrobnější obsah zajímavého toho díla. Zaslouhuje toho úplně.

Pan spisovatel rozdělil své dílo na úvod a 4 díly. Jako dodatek přidává prameny dějin a regesta kláštera Sázavského, a jakož i některé důležitější vyobrazení. Dílo samé zahajuje p. spisovatel úvodem o 2 hlavách. První obsahuje pěknou stať o původu života mnišského, najmě východního, řehole Basilianské. Hlava tato čtenářům našim proto se zamlouvá, že řehole Basilianská u nás méně jest známá. Poněkud zastavili jsme se u věty: V klášteřích přebývali vedle kněží také bratři laikové. Pokud známo, byli *koinobitae* i *monachoi* nekněží, majíce ve svém středu 1 neb ve větších sdruženích 2 kněze (*hieromonachoi*). Tak dosud na hoře Athos. Tak i v řádě Benediktinském až do 10. století.

Vhodně na místě tom promluveno o sv. apoštolích slovanských Konstantinovi a Metoději o jejich žácích.

V následující hlavě jedná se o mnišství západním. Dočítáme se tu o klášteře Altaichu, sv. Mořice, kam Boleslav I. svého syna Strachkvasa dovedl, odkud týž se vrátil jako první benediktín v Čechách; pak o klášteře Břevnovském, Svatojirském, o klášteře na Ostrově, jakož i o známém poustevníku v Čechách sv. Vintýři.

I. Díl věnován životu a působení sv. Prokopa.

V hlavě I. nalezneme důkladnou zprávu o Chotouni, rodišti to sv. Prokopa, o zaniklém tam chrámu sv. Petra a Pavla, o chrámu sv. Prokopa, o jeho osudech. Není nezajímavé věděti, že v předešlém století, když chrámek ten ku koupí byl nabízen, chtěli jej koupiti židé a v synagogu proměnit. Obec Chotounská zakoupivši chrámek, zachovala jej budoucnosti.

II. hlava jedná o mládí sv. Prokopa. Jeho narození spadá v doby, kdy v Čechách biskupoval sv. Vojtěch

P. spisovatel uvádí pak různé etymologie slova Prokop jak vědecké, tak

legendární. Slovo Prokop zároveň pamtuje nás na působení Slovanských apoštolů a na liturgii řeckou. Sv. Prokop byl knězem obrádu řecko-slovanského vzdělán v knihách slovanských.

Proto hlava III. mluví o slovanském písmu, o glagolici, o kyrillici, o vzájemném poměru obou; shledáváme tu nejnovější názory učenců o jazyku staro-slovanském, o písemných památkách staro-slovanských, zachovaných až na naše doby.

Hlava IV. jedná o vzdělání sv. Prokopa, o jeho na kněžství posvěcení. Kritickým duchem probírá p. spisovatel dějiny založení kapitoly Vyšehradské, působení sv. apoštolů Slovanských, zejména svatého Methoděje, projevuje všady úplnou znalost nejnovějšího bádání v oborech těchto. Též dotýká se osoby Moravského biskupa Vracena. Snad se podaří z temna historické minulosti vylouditi jasný paprsek, jenž by osvětlil nám tajemnou tuto osobu a do-

kázal, že ani po smrti sv. Methoděje nevymřel na Moravě rítus slovanský.

Hlava V. jedná o řeholním působení sv. Prokopa; zdaž pravdu má Pulkava († 1380), že patron náš byl řehole sv. Benedikta v Břevnově? P. spisovatel opíraje se vesměs o vážné důvody, dovozuje, že sv. Prokop byl řehole Basiliánské. Zároveň dotýká se tu v poznámce str. 45. otázky zajímavé — o manželství sv. Prokopa.

Případně vplétá v hlavě VI. p. spisovatel dějiny České za Boleslava III., Oldřicha a Břetislava. Líčí záměry slavného krále Polského Boleslava Chrabrého s rodinou Přemyslovců spřízněného založiti velkou slovanskou říši. V té době odebral se sv. Prokop do Sázavského údolí.

V hlavě VII. líčí půvabnou krajinu Sázavskou. S velkou pravděpodobností naznačuje, kde stávala poustevna sv. Prokopa. Přičiňuje některé legendy a pověsti o poustevníku sv. Prokopu. (Bude pokr.)

Spisy redakci zaslané.

Rádce duchovní. Red. dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Roč. III. seš. 4. obsahuje: Homilie na neděli III., IV. a V. v postě od Al. Koudelky; řeč na svátek Zvěstování Panny Marie od V. A. Davidka; z cyklu postních řečí „Emanuel“ od Petra Špičky řeč III., IV. a V.; z cyklu Jana N. Jindry „V červánkách a lesku kříže“ řeč III., IV. a V.; Frant. Chramosty promluvy k mládeži o růženci bolestném na ned. IV. a V. v postě a promluvu k dítkám před prvním svatým přijímáním. Dále katechese: O sedmeru hlavních hříších od Lad. Fialy, Katechese biblické od Fr. Vohnouta, a Úvod k dějepisu Církve svaté Od Fr. Chramosty. V části vědecké pak čteme články: O příležitostech bisk. vikářům ke kanonickým visitacím od dra. Ant. Brychty; Kterak a proč

omezeny jsou různé systémy probablistické od Dra. Ant. Podlahy. Posvátná kazatelna. Píše Ant. Rejzek T. J. — Romanarum Congregationum decreta novissima. Doporučujeme vřele.

Výroční zpráva Johannea, útulny a průmyslové pokračov. školy pro katolické učeníky v Praze za rok 1895.

Rajská zahrádka. Vydává Václav Špaček. Tisk a náklad Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. Roč. V. seš. 7. bohatým obsahem a zdařilými ilustracemi. Doporučujeme co nejlépe.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XII. čís. 5. s následujícím obsahem. Banka Rakousko-Uherská. — Rozklad slavjanofilství. — Karolinská epopeja. — V době pokroku. — Časové zprávy.

Dělnické noviny. Red. Tomáš Jiroušek. Roč. V. čís. 13. s bohatým obsahem.

KONKURSY.

V Turnovském okr.: m. říd. uč. ve Světlé. Od 3./3. — V Mladoboleslavském: m. poduč. ve Starých Benátkách, Bezně, na Horkách, v Semčicích, ve Vrutici Benátské; m. podučitelé v Nových Benátkách a Dobrovici. Od 6./3.

Morava. V Kroměřížském venkovském: m. uč. nebo učitelky pro I. odb. a pro II. odb. v Hulíně; m. poduč. v Lutopevnách. Do 10./4. — Ve Vyškovském: m. naduč. v Malých Vážanech. Do 15./4. — V Kroměřížském městském: m. uč. v Kroměříži. Do 15./4. — Ve Vyškovském: m. naduč. v Habrovanech. Do 15./4.

Obsah: Staré a nové myšlenky o charakteru Podává Klement Markrab. (Pokračování.) — Vychování národní. Uvažuje Josef Moudrý. (Pokračování.) — Promluva k prvnímu svatému přijímání. Napsal Em. Žák, katecheta měšťanské školy — Promluva příležitostná. O významu života lidského a jeho utracení. Napsal Em. Žák, katecheta měšťanské školy. — Řeč na Hod Boží Velikonoční. Neprátele Kristovi a Jeho vzkříšení. Napsal Augustin Konarik, katecheta. — Paedagogický a literární význam „Babičky“ Boženy Němcové. Podává Vojtěch — ač (Předneseno v Jaro-měři o schůzi „Budče“.) (Dokončení.) — Směs. — Literatura. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO »VLASŤ«.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá:

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Vychování národní.

Uvažuje Jos. Moudrý.

(Dokončení.)

Nažili jsme se odůvodniti oprávněnost a potřebu národního vychování a zbývá nám ještě doložiti, — *k čemu vychovávat?* — by slouženo bylo povaze i potřebám lidu, by odchováni byli členové národu, vlasti i celé lidské společnosti užiteční, — by, krátce, vedlo ku vyplnění povinností časných i věčných. Vyčerpati až do dna ten obsah, není ovšem jednotlivci možno, ale odvažujeme se přece učiniti nástin aspoň částečnými rysy.

Odpověděti na otázku „*k čemu vychovávat?*“ jest tolik, jako vymeziti charakteristické vlastnosti toho kterého národa, udati, čím se od jiných liší. Národ jest velká rodina o četném počtu příslušníků, v jichž čele stojí otec — panovník. neb jinak řečeno, jest to společnost jednotlivců, rodin, rodů, sblížená svazkem jedné řeči, země, mravů, obyčejů, vlastností. Jsou tedy hlavními znaky národa, *jazyk, země jím obývaná, mravy a obyčeje*, jakožto odlesk náboženství a povahy. Jako v rodině úzkým pojátkem členů jest láska, tak i tmelem, jenž udržuje pohromadě národní těleso, má býti láska. Tuť, aby každému jednotlivci zněla v uších slova sv. apoštola Jana: Miláckové moji, milujte se vespolek. Všichni členové vědomi si býti musí, že náležejí ku národnímu celku, spojitosti té si žádají a plní povinnosti z ní plynoucí. Toť národní vědomí. A jakou sílu má, vidíme na hrstce Černohorců, jak po čtyři sta let dovedli uhájiti národnosti své proti Turkům. A Israelité, jimiž Egyptané opovrhovali, sílení byli jen národním vědomím, vírou v Boha, že jsou národem vyvoleným. Láska učí jednotlivce podržovati zájmy své zájmu národa, prospěch svůj prospěchu celku; láska žádá pak na jedinci, by vedl život užitečný a veškerou silou pamáhal ku obecnému blahu, neboť

„jeho sláva, tvá je sláva,
jeho čest, je tvoje čest,
jeho práva, tvá jsou práva,
tvým jest vše, což jeho jest.“

(B. Jablonský.)

K lásce k národu váže nás nejen přirozený cit, ale i všechno to dědictví po otcích, — jazyk, náboženství, celá národní osvěta.

Jazyk jest výtvar mysli a citu národa, v němž zračí se výsledky duchovního života; on jest charakteristickou známkou povahy národa. Lehká, štěbetavá, vtipná, usměvavá, do krajností zdvořilá, těkavá jest řeč Francouze; toť i jeho povaha. Zpěvná, blýskavá, ohnivá, obrazná řeč Vlacha; toť i jeho povaha. Čím kdo hlouběji vnikne v jazyk národa, tím více i jeho povahu poznává. Pokolení za pokolením mizí s povrchu země, ale výsledky života dědí potomci v jazyku

„Řeč otcovská jest pozůstalost svatá,
proud ctností a umění,
je hřivna z rukou slavných předků vzatá,
nám zůstavená k slávy těžení.“ (*J. Sedláček.*)

Jazyk jest živým učitelem, národní encyklopaedií vzdělání. „Nalézajíce v jazyku mnoho hlubokého rozumu filosofického, mnoho citu v pravdě poetického, mnoho dobrého, ku podivu jemného vkusu, sledy práce vykonané myslí sebranou, sílu neobyčejné vnímavosti pro nejjemnější proměny v přírodě, mnoho pozorovatelnosti, mnoho nejprísnejší logiky, mnoho vznešených snah duševních, základy ideí, k nimž potom pracně vniká veliký básník a hluboký mudrc, — téměř zdráháme se uvěřiti, že by to byla vytvořila ona hrubá, šerá spousta národa, tak cizí na pohled filosofii, umění i poesii, nejevící nijaké vybroušenosti vkusu, ničeho vznešeného ani uměleckého ve snahách svých. Leč za odpověď na pochybnost v nás vzniklou vypřisťuje z téhož nevědomého, hrubého lidu, čarokrásná píseň národní, z níž čerpá nadšení básník, malíř i hudebník.“ (Ušinski.)

Dítko učící se mluvit nenabývá jen zásoby zvuků, nýbrž jimi zároveň přijímá množství pojmů, vztahů, myšlének, citů a obrazů; má tedy řeč mateřská na duševní vývin mládeže a lidstva vůbec veliký účinek. Duševní vraždou jest, — hříchem proti paedagogice i lidskosti ubíratí dítěti jazyka mateřského a nahrazovati ho jiným. „Hrozí-li se duše lidská vraždy jediného, pomíjejícího člověka, což by pocítila, kdy sáhala by se na život odvěké, historické osobnosti národa, toho největšího díla Božího na zemi. — Vezměte národu vše — a on všeho se dodělá, avšak vezměte mu jazyk a on již nikdy nevytvoří si ho; i novou vlast může sobě zříditi národ — avšak jazyk nikdy. (Ušinski.) Národové nehynou, dokud jazyk žije; smrt jazyka jest smrtí národa.

Národním vychováním nabývá chovanec tedy *lásky k národu, pojmu o ceně mateřštiny*, a nezatoží pak zameziti ji za řeč jinou. Škola nesmí však vštěpovati nenávist, opovržení neb vypleňování jiných jazyků, nýbrž snášenlivost a mírnost k sousedům, dávajíc přednost řeči domácích. Přednost tato nesmí se však zvrhnouti ve zvláštnost neb rovné oceňování řeči jako řeči, neboť

„Kdo každý jazyk jednostejně cení,
ten v potřebě i vlast i Boha změní . . .“

(*J. V. Sedláček.*)

Veškeré vyučovací předměty mohou poskytovatí látky ku vznícení lásky k národu a jazyku, nejvíce však dějepis. Cestička ku vyučování dějepisu jest u nás již velice ušlapaná, ale zda-li jest nejlepší, nechť laskavý čtenář sám rozhodne. Obrázky bitev, národních a strannických nesvorností, výbojností, bezpráví a jiných krvavých událostí zajímají největší část obsahu a na doby skvělé se klidnou prací vedoucí k pokroku, k svornosti, ku morálnímu i hmotnému blaho-bytu a štěstí se jen málo vzpomíná. Dějepis poskytuje vzácné příklady ušlechtilého charakteru a takových dlužno užívati ku pěstování lásky k národu i ja-

zyku. Probíráme-li historii Rakouska, setkáváme se zde s přemnohými členy Nejjasnějšího rodu Habsburského, kteří láskou k národu jim svěřeného, k jeho jazyku, šlechtností, lidumilstvím, hrdinstvím, zbožností, vysoce vynikali nad vrstevníky a jasný příklad jejich zářiti bude i v budoucnu. Pohlédneme-li do dob Karla IV., nemůžeme minouti jeho slov uvedených v nadání kláštera na Slované, jež jsou: „Ačkoli povinnost naše žádá, abychom o dobré všech našich věrných poddaných pečovali, — ti, kteří nám příjemností a sladkostí našeho přirozeného jazyka příbuzní jsou, zvláštní péče a milosti zasluhují.“

V tomto směru i učebnice dějepisné, neb látka dějepisná měla by býti uspořádána, by mládeži bylo předváděno více povah šlechtných, nežli krvavých obrázků bitev.

Národ jest veliká rodina. Veškerá péče o něj, složená jest na hlavu panovníkovu; členové národu, uznávající vděčně tuto péči, starost a ochranu, odměňují se mu láskou, oddaností, věrností. Nezdárný jest syn, jenž vypouští z nectných úst hanlivá slova proti otci, neb ruky své proti němu vztahuje; nectný jesti takový občan, jenž svévolně přestupuje rozkaz panovníkův, zákon, jenž svému panovníku neprokazuje zaslouženou lásku a úctu, neb dokonce v tábor nepřátel jeho vstupuje, svou páží proti němu, bratrům svým i vlasti své pozdvihuje. Pod ochranou panovníků rozvíjejí se národové a duševně zápasí o palmu prvenství. Pravdu toho mohou potvrditi všichni národové rakouští, zvláště však Čechové. Za vlády Jeho Veličenstva, našeho Nejmilostivějšího císaře a krále Františka Josefa I. došli jsme na cestě věd, umění, průmyslu i obchodu té výše, kteréž jiní národové po mnohých letech ba stoletích dosáhli. Má tedy národní vychování vštěpovati stálou lásku a úctu i nezlomnou věrnost ku panovníkovi.

Dalším požadavkem od národní výchovy jest, by horlivě pěstovala *lásku ku vlasti* ¹⁾ a to užší i širší vlasti na př. u nás. „Je svatou povinností všech vychovatelů, aby dítky vychovávali v lásce k vlasti, v úctě k zákonům jejím, aby vštěpovali jim horlivost pro zájmy a obětavost pro slávu k vlasti. Lásky k vlasti jest nám vždy neporušitelnou, svatou povinností, takořka druhým náboženstvím,“ praví zde již často uváděný biskup orleanský Dupanloup. Lásky k vlasti nesmí míti sídlo pouze na rtech a jazyku a to ještě v některé chvíli, nýbrž sídlí v srdci, jeví se skutky, z nichž vychází vlasti prospěch hmotný i duševní, „sílí a povznáší zemi plodnou prací, kteráž koná svou povinnost věrně a mužně, jež vede život poctivý, střídmy a bezúhonný, jež hledí použití co nejlépe všech příležitostí k opravám a pokroku, nechť se naskytují odkudkoli, — chová v úctě památku velkých mužů.“ (Smiles.) Vlastenectví jeví se tedy skutky, jichž hodnota odpovídá poměru, který zaujímá jednatel v národě. „S námi štěstí nechť zahrálo na pány neb posluhy, k činům přec každému přálo dosti volné okruhy.“ (Čelakovský.) Byť jedinec ve své vlasti zaujímal i nejnižší postavení, plní-li povinnosti svého stavu, více pro vlast učinil než vysoce postavený, jenž svůj úkol nevykonal, nebo kopí své do srdce vlasti namířil.

Každý, ať tedy již kněz, vědec, umělec, vychovatel, průmyslník a všichni representanti stavů v národě obsažených, konají-li vlastenecké skutky, ujímají se a účinkují tyto za času pokoje, míru a pořádku, jenž však předpokládá šetření zákonů, opory spravedlnosti vycházející z náboženství. Plnění zákonů, úcta k nim

¹⁾ Dovolujeme si upozorniti ct. čtenáře na výborný a obšírný článek: „Upřímné slovo o lásce k vlasti,“ od redaktora t. l. uveřejněný v loňské a předloňské „Vlasti.“

jest tedy podmínkou blaha a rozkvětu vlasti; opak ničí její rozkvět, účinek vlasteneckých skutků, čímž se vlast ubíjí.

Všeho toho pamětlivo musí býti národní vychování a veškerou sílu, moc a prostředky k tomu vynaložiti, by jedincům národním šlechtnou lásku k vlasti vpravilo — lásku to účinnou, kteráž se neleká nižádných obětí, ani na životě, ani na statku a v dobách, kdy vlast ohrožena, by — „co tu ve vlasti synů, každý hotov (byl) dnes i stále bránit vlast i svého krále! Lásku k vlasti mají dávat i na jevo nejen muži ale i ženy, jimž matky hned v dětství, dále pak škola předváděti má vzory vlasteneckých žen. Živou, nedobytnou hradbou byli by muži, kdyby ženy nadšené láskou k vlasti zvolaly s Volumnií:

„Kdybych dvanáct měla synův, — každý
roven v mé lásce a žádný dražší než tvůj
a můj dobrý Marcius, — raději bych viděla, aby
jich jedenáct umřelo šlechtně pro vlast,
než, aby jeden prostopášně hýřil v bezčinnosti.“

(Schakespeare — Koriolanus.)

Vychování národní musí obracet zřetel a sílu svou ku dokonalému vyvinutí a zachování těch dobrých vlastností, jimiž se ten který národ od jiného liší. Tak na př. naše vychování má si bedlivě všimati vlastností lidu českého, z nichž nej-přednější jeho okrasou jest *zbožnost*, bez níž se vychování vůbec nedaří.

Čechové nečekali až, neb jestli, ssv. bratři u nich světlo víry Kristovy roz-nítí; — jich kníže se svou manželkou sám k nim se odebral a křest sv. přijal. Celý národ jej následoval s žádostivostí a dobrovolně učení přijímal, je podnes zachoval. Projdeme všechny krajiny, v nichž katolíci bydlí, nalezneme víru ne-porušenou; před křížem, každý uctivě smeká, chrámy jsou naplněny, v rodině před jídlem i po jídle, ráno, v poledne, u večer, slyšeti modlitby, průvod pro-sebný má hojnost účastníků. Lid český miluje pobožnost a také dle náboženství se řídí. *Od Bořivoje do dnešního dne jsou katolíci v Čechách doma*, a také svého domovského práva bohdá se nikdy nezřeknou; zůstane neztenčené, ač mnohé ci-zácké proudy rády by právo to popřely.

Čechové honosí se mnohými jinými pěknými vlastnostmi jako *pracovitostí*, *pohostinstvím*, *snášelivostí* a j.

Ku všem těmto vlastnostem má národní vychování zření míti a je pečlivě pěstovati.

Marně by se však vychovatel namáhal, — práce jeho nesla by užitek skrovný a snad i žádný, kdyby opíral učení pouze nějakým praktickým důvodem a za-pomněl při tom na Boha. Pouze pomyšlení na Boha a vědomí, že to, co konati máme, Bůh chce, člověka sílí, dodává mu útěchy, naděje i nadšení.

Učitel jinověrec na katolické škole.

Ríšský zákon ze dne 14. ledna 1869. stanoví účel obecné školy v § 1. tě-mito slovy:

„Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dívky v mravnosti a nábožnosti vy-chovávaly, ducha jejich vyvíjely, známostí a zběhlostí, jichž mají k dalšímu vzdě-

lání v životě potřebí, jim poskytovaly a byly základem, by z nich stali se hodní lidé a občané.“

Tolik zákon říšský o účelu školy obecné. Ministerské nařízení ze dne 20. srpna 1870., jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro školy obecné, praví v části V. „O povinnostech učitelů“ takto:

§ 26. „Učitel jest povinen, důležitý úřad naň vznešený svědomitě spravovati, opatření zákony a nařízeními učiněná a rozkazy úřadů představených bedlivě zachovávat, všelikého zlého užívání školy a svého postavení ke škole k rejdmům politickým, národním a náboženským se zdržovati a k dětem pod opatrování mu svěřeným bedlivě dohlížeti.“

Jest tedy i dle intencí rakouských státních zákonů účelem školy křesťanské nábožensko mravní vychování, onen základ, na němž spočívá štěstí jak jednotlivců, tak i celé společnosti lidské. Nejpřednější povinností učitelovou jest vychovávat mládež jemu svěřenou tak, aby z ní byli jednou lidé milující a konající ctnost, žijící podle zákonů božských i lidských.

Má-li osvěta míti oblažující účinek, má-li lid šťastným a spokojeným učiniti, musí míti za podklad náboženství. Osvěta bez náboženské mravnosti, toť budova bez základů. Byť byla i sebe uměleji zbudována, přece se jednou sřítí a pohrčí ve troskách svých ty, kteří na ni tak spoléhali. Doklady toho neřídké jeví se již nyní ve veřejném životě, a budou čím dále tím hustější při nynějších školských poměrech.

Kdo dává lidu vzdělání bez mravnosti na základech náboženských spočívající, probouzí v něm žádosti a tužby nesplnitelné, štípí v duši jeho náboženský indiferentismus, demoralisuje jej a činí nešťastným a do budoucna nejvýš nespokojeným. Náboženství jest moc, která drží na uzdě všeliké vášně a naruživosti, jest štítem, o nějž drtí se šípy nepříznivého osudu. Ono dodává duši síly, vysvobozuje od utonutí v kalu nemravnosti a vede upřímo k Bohu.

Poněvadž je úkolem školy křesťanské, aby odchovávala věrné údy církvi, statečné a oddané občany státu a obětavé vlastence širší i užší vlasti, jest samozřejmo, čemu se má mládež ve školách učit a čemu přivykat. Jsou to: 1. nábožnost a z ní vyplývající úcta ke všemu svatému; 2. cvičení a navykání všem občanským ctnostem, jako jsou: všímavost, správnost, přičinlivost, zapírání sebe, poslušnost, službovolnost, snášelivost. Tyto krásné ctnosti občanské jsou jenom důsledky z desatera Božích přikázání plynoucí. Jak se těmto pro život praktický důležitým ctnostem cvičiti má, jak se jim má mládež navykat a v nich utvrzovati, o tom dostatečně pojednáno bylo v listě tomto roku 1891. ve stati: „Jak a čemu křesťanskou mládež navykat“. Str. 189., 214. a 228.

Abychom však mládež nábožensky mravně vychovávali, nestačí pouze udíleti jí vyučování náboženství. Cena člověka neměří se tím, co ví, ale tím, co koná. Tudiž ne věda, ale vůle činy se jevící jest základem jeho morální ceny. Povinností učitelovou jest netoliko probouzení v dětech city náboženské, netoliko poučovati je o povinnostech, ale žádati i konání ctností, vůli dítěte síliti, překážky odstraňovati. Již od prvního vstoupení dítěte do školy obětřítí je má vlivem nábožensko-mravním, od první chvíle již obohacovati mysl dětí mravními zásadami, buď v základě povzbuzování, poučování i představováním ušlechtilých vzorů. Činnost ta vyplňovati má celou dobu školské výchovy, jí pak tovaryšiti má ne hrozba a prut, ale neličená láska k mládeži.

V díle vychovatelském má velikou cenu příklad učitelův. Jako zastance a pěstitel náboženské mravnosti vychovatel sám musí býti v pravdě nábožensky mravným. Pravá, upřímná zbožnost jest nevyhnutelnou vlastností dobrého učitele, jakého si míti přejeme. On má býti vzorem, jímž mládež spravuje své konání. Nikdy nesmí jíti cestou tak zvaných „lidí svobodomyšlných“, kteří chtějíce zakrýti svou morální slabost, praví se býti vyznavači nějaké filosofické mravnosti bez podkladu náboženského.

Konečně i veškerá věda, jakožto od Boha pocházející, k Bohu zase vésti musí. Takovou si zamilujme, ji rozšiřujme a pěstujme, i budeme pěstiteli pravé osvěty. Před Bohem i před národem státi pak můžeme s pokojným svědomím přesvědčení jsouce, že jsme se snažili ze všech sil svých lid učiniti šťastným, a že jsme splnili důstojně své poslání.

Než takového poslání žádati můžeme toliko na škole ryze katolické, kterou řídí a spravuje katolický učitel, katolický ne dle jména, anobrž dle skutků. A naříká-li se již v době přítomné na nedostatek katolického učitelstva z přesvědčení a na šířící se v něm zásady liberalismu, jak tím méně můžeme se nadíti mravní výchovy na základě náboženském na takových školách katolických, kde za učitele dosazeni jsou jinověrci, na př. evangelíci nebo dokonce židé! Ze statistiky školské jest známo, že takových škol je dosti. Tak na příklad na veřejných školách národních a měšťanských ve Vídni ustanoveno jest 170 židovských učitelů a to většinou na školách, jež navštěvují dítky téměř výhradně katolické, jak bylo loňského roku v mnohých konservativních listech ku překvapení čtenářů pověděno. Takové jsou poměry hlavně na školách německých. Není-li to na uvážení, že židé mají býti vychovateli mládeže katolické? Nenaplní-li takovéto poměry školské každého upřímného katolíka ne bezpodstatnými starostmi a obavami? — Ale říšský zákon ze dne 25. května r. 1868 takovéto poměry připouští. Praví v té příčině výslovně § 6. tohoto zákona: „Úřadův učitelských na školách a ústavech vychovávacích od státu, od některé země neb obce zcela neb z části zřízených nebo chovaných, dojíti mohou rovnou měrou všichni občané státní, kteří způsobilost svou k tomu dle zákona prokáží.“

U nás v Čechách to sice řídkostí, aby židovský učitel působil jako vychovatel na katolické škole (leďa na školách v německém území a tam, kde nerozumní rodiče vhání ubohé své děti do soukromých škol židovských); nicméně jisté zlo jeví se tu v tom způsobu, že na školy s dětmi ryze katolickými dosazeni bývají také učitelé jinověrci, nejčastěji ovšem evangelíci. Případy toho jeví se nejvíce na školách vícetřídních a potom na těch školách, kde byl na školách jednotřídních již jinověrecký správce školy před vydáním školní novelly z r. 1883 ustanoven. Zákon zpět nepůsobí a tak se stalo, že na takových školách správce školy jiného vyznání setrval, ba setrvá mnohdy i v tom případě, byla-li škola taková rozšířena ve dvoutřídku. Stanoví § 48. říšského zákona ze dne 2. května r. 1883. v té příčině, že „za odpovědného správce školy může ustanoven býti jen takový učitel, kterýž také prokáže, že má způsobilost vyučovati náboženství onoho vyznání, ku kterémuž přináleží většina žáků té školy, a to podle průměru pěti ročníků předchozích.“

Zákonem tímto, čili tak zvanou „školní novellou“, kterou vymohla strana konservativní ku ochraně náboženských vyznání na jednotlivých školách, měla býti položena jaksi mez následkům vyplývajícím z § 6. říšského zákona ze dne 25. května r. 1868. Neboť, jak jsme výše podotkli, připouštěl tento zákon sku-

tečně to, že mohl býti učitelem, správcem školy nebo i řídícím učitelem na katolické škole kdokoli bez ohledu na jeho náboženské vyznání, jen když se prokázal ku učitelování příslušným vzděláním. Proto byla školní novella přijata těmi kruhy, kterým vzdělávání a vychování mládeže školní na srdci leží, s upřímným souhlasem, jako vyplnění dávných tužeb a spravedlivého zadostiučinění. Jeť školní novella ke všem vyznáním stejně spravedlivá a byla přivolána neustálou a do očí bijící potřebou, která se jevila již od roku 1870, kdy se nové školní zákony prováděly.

Poněvadž však na školách jednotřídních zůstali tu a tam i po vydání školní novelly správci škol učitelé jinověrci, poněvadž během času počet učitelů jinověrců na více třídních školách s dětmi katolickými vzrostl náramně, můžeme směle říci, že ani školní novella nevystihla docela spravedlivá přání přátelů nábožensko-mravní výchovy. Vizme tu školu jednotřídní s učitelem jinověrcem ze stanovisko bližšího.

(Příště dále.)

—❧ SMĚS. ❧—

Ve středu dne 11. března o 5. hodině odpolední přednášel v odboru filosoficko-paedagogickém a to v sále katolické besedy vldp. fil. dr. a ř. v. universitní professor Eugen Kadeřávek o tematě: „Na kterých základech paedagogika staví a kterak? Přednáška vynikala jak důkladností, tak i zajímavostí. Dne 25 přednáší pak dp. Filip J. Konečný o „moderní humanitě a paedagogice křesťanské“.

Proti útokům „Škol. Obzoru“ uveřejnil časopis „Komenský“ následující řádky: „Ze ct. jednoty napajedelské se nám píše: Učitelé v jednotě napajedelské rozhodně odsuzují hanobení paedagogických časopisův a spisovatelů z řad učitelských, jak stalo se ve „Šk. Obzoru“ vzhledem k časopisu „Komenskému“ a spisovateli Drnkačkovi a j., a žádají, by kritika byla objektivná a slušná. Za předsedu: I. Libíček. Zapisovatel: Mrázek. — Učitelstvo, shromážděné dne 4. března t. r. na schůzi jednoty „Komenského“ v Uh. Hradišti odsuzuje s politováním nezřízený útok, učiněný v Rozhledech“ a po nich v Hofrychtrově „Školském“ (?) Obzoru“ na orgán Ústředního spolku učitelstva moravského, jeho redakci a spolupracovníky a vyslovuje zároveň plnou důvěru a vřelé uznání horlivému a pečlivému redaktoru „Komenského“ p. Frant. Slaměnkovi jakož i vzácným spolupracovníkům milého nám „Komenského“, zvláště pp. z. insp. Kosinovi, prof. Kaprasovi a a „utěšiteli“ našemu Drnkačkovi, jsouc přesvědčeno, že mužové tito nad takové nízké

útoky vysoce jsou povzneseni. Ohražujíc se dále proti tomu, aby „Rozhledy“ a p. Hofrychtr činili se povolanými soudci „o duševním nivěau učitelstva moravského“, shromážděné učitelstvo odmítá dotčený soud jejich jako nevěcný, neodůvodněný a nemístný, za to vrchovatě domýšlivý a neslušný. V Uh. Hradišti dne 4. března 1896. Za učit. jednotu „Komenský“: Jan Rozsypal, předseda. — Alois Hradil, jednatel. — Tolik „Komenský“. My pak k tomu pouze dodáváme, že to není ještě příliš dávno, co byl „Škol. Obzor“ v některých listech paedagogických velice vřele doporučován, s oblibou citován, ano, kdy to bylo v jistém časopise přímo prohlášeno za čestnou věc stavu učitelského, by „Škol. Obzor“ nedalo zaniknout. To však bylo ovšem v době, kdy si brával „Škol. Obzor“ na mušku skoro výhradně jen — klerikály.

Bezkonfessní škola v číslech. L'association catholique podává zajímavá statistická data o vzrůstu mladistvých zločinců ve Francii za 50 let. R. 1891 bylo samovražd neplnoletých světoobčanů 468 (roku 1841 pouze 149); vražd rodičů spáchaných dětmi 3 (1); vražd dítek spáchaných dětmi 31 (24); tuláků polapených 3531 (1094); potrestaných pro žebrání 1753 (364); odsouzených pro pokus vraždy a poranění 1753 (364); krádeží spáchaných neplnoletými 15.756 (5650); pro nemravnost potrestaných 783 (260); trestaných pro vzpouru a nadávky 2562 (868); pro poškození potrestaných 845 (418): roz-

ličných přestupků 5882 (2004), celkem 36.715 proti 13.593 v r. 1841. Z toho patrno, že za půlstoletí se počet mladistvých zločinců ztrojnásobil. —lek.

Potřeba náboženství na školách uznána byla ohromnou většinou rodičů v Miláně, kde katolické zastupitelstvo zavedlo vyučování náboženství pro všechny děti, jejichž rodičové nezažádají písemně, aby dívky jejich byly od návštěvy osvobozeny. Celkem jest v Miláně letošního roku 15.776 žákův a žaček, a z rodičů těchto žáků pouze 75 jich požádalo o dispens. Těchto 75 otcův a matek náleží vyznání židovskému, jak tamější listy dovozují. —lek.

Katolický spolek učitelský ve Vídni měl začátkem letošního roku 2000 členův, ač teprve od r. 1893 trvá; tehdy měl 130 členů, tak že můžeme s potěchou přiznati, že se rozšířil počet ten znamenitě, což sluší přičísti sympatiím, kterým se těší tento katolický spolek mezi obecností, které rádo navštěvuje schůze jeho, kdežto liberálních spolků i jejich schůzí lid se vzdaluje. —lek

Návštěva bezkonfessních státních škol v Paříži klesá. Do státních škol chodilo r. 1887: 3,701.540 dětí (od 6—12 let); r. 1892: 3,436.610, tedy o 264.930 méně. Svobodné katolické školy opět mají návštěvu lepší; roku 1879: 745.179 dětí v 8422 ústavech; r. 1892: 1.365.886 dítek ve 14.406 školách, které si vydržují tamní katolíci vlastními penězi. —lek.

Školní práce na prodej. Z Pěsti se oznamuje: Těchto dnů vyšlo na jevo, že zde existuje zcela nový paedagogický závod, velice originelně zařízený. Jest to kancelář, jež se po živnostensku zabývá vypracováváním písemných školních prací. Je-li tento závod zřízen na akcie čili nic, jest neznámo, jako jest neznámo, jak veliké jsou jeho sazby čili taxy, kteréž za svoje práce vybírá „Pester Lloyd“, jenž přináší toto odhalení, upozorňuje důrazně paedagogické kruhy na tuto neplechu a žádá s největší rozhodností, by tato malá „Panama“ hned v zárodku byla potlačena. —a

Sněm dolnorakouský přijal následující předlohu zákona: Vypisování konkursů na místo řiditelů měšťanských škol a správců obecných škol chlapeckých omezuje se na osoby mužské. Při vypisování

míst učitelských na chlapeckých školách obecných a školách smíšených přihlížeti se může k žádostem osob ženských jen pro čtyři nižší roky školní. Vypisování konkursů na místa při dívčích školách měšťanských a obecných nebudiž omezo-
váno, nýbrž platiti má jak pro ženské tak i pro mužské osoby učitelské. —
Místodržitel hr. Kiellmannsegg prohlásil však, že vláda tuto předlohu zákona nedoporučí císaři ku schválení. —a.

V 7. čísle „Učit. Novin“ je podán článek o zastávání řiditelství kůru, v němž se praví: „Každý z nás zajisté dobrou naší tolik má svobody, že mu není povinností zastávati, co se mu nelíbí. Kdo tedy nechceš, zanechej řed. kůru a nikdo nebude ti vykládati ve zlé; kdo pak je spokojen s tím, co mu služba kostelní vynáší, spravuj si hudbu kostelní dále a nikomu po tom nic není.“ — Dále píše dopisovatel: „Byl jsem také ředitelem kůru kolik let. Mohu pak směle tvrditi, že zastáváním tohoto úřadu na své cti neztratil jsem ani prášku, ba naopak u lidu získal jsem na vážnosti. Může-li učitel účinkovati v koncertech, proč by ho hanbou účinkovati mu jako hudebníku nebo zpěváku v kostele? *Meť si každý před svým prahem, a učitelstvo nech na pokoji.* Tolik taktu zajisté každý moderní učitel má, by věděl, co činiti smí a může, aby svému stavu vůbec a své cti zvláště nezadal.“ — Jsme žádostivi, všimne-li si tohoto poučení rohdnický „Školský Obzor.“ —a.

Čeho potřebí spisovatel? Dom a Škola dává každému na ušlechtilou snahu psáti, tuto radu: 1. musí míti thema. 2. o tematě nechť dlouho uvažuje, s jinými o něm hovoří a hledá poučení v odborných knihách; 3. myšlenky se napíše bez nahlédnutí do knih; 4. napsané se přečte po několika dnech, doplní, jinak sestaví, (je-li toho potřebí); plané a nepotřebné věty a slova se přeškrtnou, práce se opíše na čisto, a to písmem zřetelným velkým a jen po jedné straně papíru. Špatné a plané rukopisy kazí redaktorům oči a připravují je o drahý čas; v tiskárně kazí oči sazečům a ti nadělají mnoho chyb a tak uvalují velikou práci na korrektory. Konečně se vysází o čtvrtinu méně a z toho vzejde veliká škoda majitelům tiskáren. —lek.

Litografický kámen dle zpráv něm. odborných listů pobude brzy svého vý-

znamu a jeho místo zaujme aluminium. Pomocí aluminiových desek nabýti lze výtisků co nejdokonalejších v barvě černé a jinaké. Přednost aluminia spočívá v jeho lehkosti a láci. Deska aluminiová 96 cm. široká a 1.25. m. dlouhá váží 1.5 kg., kdežto kámen těch rozměrů váží 200 kg. Aluminia upraveného k výrobě desek prodává se 1 kg. za 6 zl.; kámen litografický téhož rozměru je za 240 zl. Použitím aluminia získal by tisk měrou nemalou, poněvadž bylo by možno použiti válců, čímž by se práce tiskařská uspíšila. —a.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských v Praze laskavě zaslali p. t. pp.: Truhlář Vojt., děkan v Nezdašově, zl. 1.20; Svátek Fr., koop. v Nezdašově, zl. 1.20; Kačer J., duch. správce na Karlově, zl. 1.20; Dr. Ant. Lenz, domácí prelát J. Sv. Lva XIII. a probošt na Vyšehradě, zl. 15.—; Mrázek J., farář v Třešti, zl. 1.—; Müller K., děkan v Kamenném Újezdě, zl. 4.—; Krupka Jos., koop. v Ratimově, zl. 1.20; Kašpar K., kapl. ve Svojšíně, zl. 1.20; Holoubek Arnošt, konceptní prakt. u c. k. fin. řed., zl. 1.20; Tomášek Ant., kapl. v Zásnukách, zl. 3.—; Novotný Vinc., b. vikář a děkan v Dolní Krupě, zl. 1.20; P. Jannel Aug., zl. 1.20;

Zámorský Frant., katech. ve Vel. Klobukách, zl. 2.—; sl. Marie Strahlova, učitelka v Praze, zl. 1.50; Šitina Václav, kaplan v Hronově, zl. 1.20; Horáček Fr., c. k. duchov. prof. ve Sv. Hippolytě, zl. 3.—; Kubek M., far. v Kunvaldě, zl. 1.20; Jelínek Fr., kapl. ve Strážově, zl. 1.20; slavná Kongregace Mariánská v Praze, zl. 5.—; P. Bělohávek, kaplan v Klučenicích, zl. 1.20; Tvrdý Václav, far. v Budenicích, zl. 1.20; Tangl Jos., farář ve Chválenicích, zl. 1.20; Jelen Jan J., děkan v Kasejovicích, zl. 2; J. M. 18./1. zl. 2.40; Hrobský Jos., kaplan ve Chcebuži, zl. 1.20; Nejmenovaný ze Strahova, zl. 5.—; Matošovský Fr., kníž. arcib. vik. a farář na Zbraslavi, zl. 1.50; Žilík Jan, b. vikář v Merklíně, zl. 1.20; Masopust Tomáš, děkan v Políně, zl. 1.20; Hladík Jos., far. v Polanech, zl. 1.20; Procházka Norb., far. v Břeskovících, zl. 1.20; Řičák Em., děkan v Prešticích na Mor., zl. 1.20; Míchál J., far. v Dolní Lukavici, zl. —.50; Freumund Fr., far. v Dnešicích, zl. —.50; Piřha Ad., kaplan v Štěkně, zl. 1.20; Kalaš Václav, far. v Hněvčevsi, zl. 1.20; Nohejl Fr., far. v Komárově, zl. 1.20; Novák Fr., far. v Jaseně, zl. 1.20; Šoulavý K., far. v Týnici, zl. 1.20.

(Pokračování.)

LITERATURA.

Sv. Prokop, Jeho klášter a památka u lidu.

(Dokončení.)

Z poustevny vyrostl během času slavný klášter.

Hlava VIII. líčí nám založení toho kláštera. Účel tohoto štípení mnišského, zahrnuje p. spisovatel slovy: aby liturgie slovanská uchována byla v hranicích říše České (str. 75.). Dovídáme se tu o zakládání klášterů, jak bylo zvykem v středověku, jež bylo celkem volnější našich dob. Dospívá k závěru, že první útvar monastýru Svatoprokopského přiléhal k vzorům klášterů řeckých, ale že nacyloval se hned zpočátku ke způsobu západního klášternictví, spojuje totiž některá ustanovení řehole Basiliánské s pravidly sv. Benedikta (p. 81.). Popisuje pak dějiny České až do založení kláštera (r. 1032.) a jeho dokon-

čení za knížete Břetislava (r. 1038.). Dočítáme se tu o rozsahu klášterního zboží, jež nebylo veliké.

Na Sázavě konána liturgie jazykem slovanským; proto následující hlava IX. obsahuje zdařilé pojednání o liturgii slovanské, jejím vývinu a zápoředi. Dočítáme se tu o liturgických knihách řecko-slovanských, pak kritické pojednání o památkách staroslovanských najmě v Čechách nalezených neb v Čechách sepsaných, kteréž po stránce lexikální jeví patrné známky česko-slovanské a na svůj původ v Čechách ukazují. Kapitola ta neobyčejně zajímavá podává důkaz o existenci a rozšíření liturgie slovanské v Čechách.

K této hlavě zcela přirozeně a případně přiléhá vypsání řádu mše sv. dle ritu Byzantského sv. Chrysostoma (hlava X.) jakož i o bohoslužebném místu, nádobách a rouchu východním. Čtenář zajisté nemálo

vděčen bude za toto pojednání, dočítaje se tu o východní liturgii, kteráž i v podstatě i v podrobnostech souhlasí s naší.

Sv. Prokop stal se opatem kláštera Sázavského (hl. XI.). Dlouho se tomu zpěchoval, ale poznáváje, že povolnost v té věci na dobro vyjde klášteru, podal se vůli knížete (str. 137.). Líčí tato hlava působení sv. Prokopa jako opata.*) Dále uvádí důležité události naší vlasti za Břetislava, kterýž jako první Boleslav Chrabrý snažil se Čechy, Moravu, Slezsko spojit i v jediný stát slovanský.

K požehnanému působení prvního Sázavského opata pojí se nesčetné zázraky, hlava následující (XII.) je vypisuje, vhodně a střízlivě mnohé na pravou míru uvádějíc.

Hlava XIII. vypisuje dojemně smrt sv. opata Sázavského. Zemřel v březnu r. 1053. Jím shaslo vzácné světlo národu Českému, odešel vlastenec upřímný, věrný opatrovník dědictví po sv. apoštolech Slovanských, učenec té doby na slovo vzatý (str. 158.). Vypisují se památky po svatém Prokopu.

K památce sv. Prokopa pojí se cenná památka slovanského písemnictví, tak zv. Sázavsko-remešské evangelium, o tom pojednává hlava XIV. Tu vše sneseno, co věda o vzácném tomto rukopise stanoví. Zdařilé to líčení. Tím končí se díl I.

Díl II. obsahuje dějiny kláštera sv. Prokopa a sice hl. I. dějiny bezprostředně po smrti sv. Prokopa se udavší za Spytihněva II., kdy slovanští mnichové ze svého monastýru vypuzeni jsou. Dočítáme se tu o příčině jejich vypuzení, o místě kam se uchýlili, o tom, jak sv. Prokop i po smrti své dědictví energicky hájil str. 146.

Po šestiletém vyhnanství vrátili se mnichové do svého kláštera (hl. II.). Pan spisovatel seznamuje nás s nejdůležitějšími událostmi domácími za krále Vratislava (1061—92). Nejslavnější to doba slovanického monastýru za nástupce sv. Prokopa, Víta, Jimrama. Vypisuje se pak působení slavného českého umělce Božetěcha. Stavba, výzdoba a posvěcení chrámu opatského na Sázavě. Jako krásný doplněk k této hlavě slouží pozoruhodný článek v „Osvětě“ letošním ročníku z pera slovutného našeho spisovatele Mons. Ferd. Lehnery, na kterýž čtenáře své upozorňujeme.

Bohužel nastaly pro Sázavský klášter trudné chvíle (hl. III.). Mnichové slovanští

vypuzeni ze svého kláštera. Výborná hlava tato zasluhuje bedlivého povšimnutí. Shledáváme tu důvody tohoto vypuzení, z nichž první jest snaha po jednotě za Řehoře VII. kteréž podlehlly odchýlné od Římské liturgie v Dalmacii a v Španělsku. Dojiti musilo i na Sázavu. K tomu ovšem přispěla nesvornost Sázavských mnichů, kteří sami urychlili svůj pád. Dočítáme se tu o osudech vypuzených mnichů. Na Sázavu pak dostali se benediktini z Břevnova, opat jejich Děthard dříve probošt v Břevnově (hl. IV.). Vypisují se dějiny kláštera do roku 1162 dle vypravování mnicha Sázavského, jež v pramenech českých znám jest pod jménem: Pokračovatel Kosmův.

Roku 1264 dne 4. července sv. Prokop kanonizován (hl. V.), první světec český, který na základě kanonického procesu za svatého prohlášen. Zprvu dočítáme se o některých zázracích na prosbu sv. Prokopa se sběhlých, jež sepsal za účelem kanonizace sv. Prokopa, některý ze Sázavských mnichů. Vypisuje se slavnost kanonizace. Vhodně vpleteny jsou v tuto kapitolu české dějiny za Přemysla Otakara I. (1197—1230), jeho poměr k slavnému papeži Innocenci III.

Historické zprávy v století 13. o klášteře Sázavském jsou nad míru sporé (hl. VI.). Za celých 100 let známe toliko jméno jednoho opata. Až se pak uchopil jeden ze Sázavských mnichů péra, a novými zprávami namnoze legendárními rozmnožil životopis světcův a jeho kláštera.

Nejslavnější dějiny kláštera na Sázavě jsou ty před válkami husitskými (hl. VII.). Dějinné zprávy četné. Zboží klášterní se množí. Bratři zastávají úřady mimo klášter. V této kapitole zajímá nás zpráva, že sv. Jan Nepomucký stvrdil a pečetí svou opatřil list na potvrzení volby opata Petra.

Následující hlava jedná o statech kláštera sv. Prokopa a jejich užívání (hl. VIII.) Z uvedeného zboží lze souditi, že klášter náležel k méně zámožným. Za to bohatá byla činnost jeho. Nad míru zajímavé čtení o umělecké činnosti bratří klášterních, jejichž stopy na mnohých místech lze spatřiti. Velkou pohromu utrpěl klášter v bouřích husitských. Trudná to kapitola v dějinách kláštera (hl. IX.) Jméno klášterní dáno v plen osobám stavu panského a rytířského a přes úpěnlivé prosby klášterníků účelu prvotnímu nevráceno. Klášter vypálen nebyl, mnichové však násilně vypuzeni. Vrátili se a žili se svým opatem u veliké chudobě. I ze stavení klášterního

*) Na Sázavě byla prvá škola literní, umělecká.

bylo jim platiti roční plat 23 gr. Roku 1588 zbaven klášter svého největšího pokladu. Ostatky sv. Prokopa 29. května odneseny do chrámu Pražského Všechn Svatých. Klášter pak živoří v chudobě a opuštěnosti. Přišly doby ještě smutnější (od roku 1434—1637). Zboží klášterní jest v rukou cizích a zle se v něm hospodaří, kdežto řeholníci Sázavští bídne živoří. Není nezajímavé dosvědčení, že všem těm, jenž zboží klášterní uchvátili nedobře se dařilo, a požehnání Boží je minulo. V osadách pak, kde jmění klášterní přešlo do rukou cizích, nastal úpadek hmotný i mravný. Vždyť tak bylo i v dobách Josefských vsady, kde kláštery zrušeny.

Teprv za války třicetileté klášter počal se zotavovati (hl. XI.). Znamenáme tu nový rozkvět. Zásluha o to náleží opatům Břevnovským, hlavně energickému a často jmenovanému opatu Wolfgangu Zelendrovi. Chrám i stavení klášterní vhodně si upravují, jmění klášterní se zmahá, poutě se množí, úcta k sv. Prokopu roste. Bohužel, že i tu neblahé spory rozkvět kláštera zastavily. Když totiž zvolen opatem P. Václav Košín z Freudenfeldu a též o potvrzení u arcibiskupského stolu se ucházel, popudil tím proti sobě známého opata Břevnovského P. Otomara Zinka, tehdy visitatora kláštera, jenž zvoleného opata pronásledoval urputně ku škodě kláštera samého.

V době té znamenáme v klášteře i činnost literární. (str. 294.)

Nejsmutnější list v dějinách kláštera Sázavského jest hlava XII Roku 1746 za opata P. Anastasia Handovského vyhořel klášter i kostel a tím za své vzalo nejen starodávné zřízení kláštera, ale i mnohé památky, jež činily místo tak velebným, neb při znovuzřízení kláštera dal týž opat všechny náhrobní kameny vybourati a do základů nové stavby vložiti, aniž by se byl dříve o jejich opis neb nákres byl postaral.

Dne 3. listopadu 1788 přišli na Sázavu císařští komissaři, oznamující, že klášter jest zrušen. Zůstaly tu jen věci k službě Boží nejpotřebnější. Vše rozprodáno i starobylé památky až do té doby tu zachovalé. Toť smutný konec slavného jindy kláštera, jenž ve svých lesích 812 roků trval. Smutná to kapitola.

Následující hlava (XIII.) obsahuje dějiny fary Sázavské jak za doby trvání kláštera i po zrušení kláštera. V obsáhlé této hlavě se dočítáme, co vše podnikáno, aby úcta sv. Prokopa na Sázavě nezanikla. Nejznamenitější faráři této osady byli:

P. Jan Chmela, bývalý kněz Soc. Jesu, spisovatel český † 16. září 1814, pak nynější kapitolní děkan na Vyšehradě, velezasloužilý veterán kněžský vasp. Frant. Kočí. Tím končí se díl II.

Díl III. pojednává o účtě sv. Prokopa a sice hlava I. nadepsána jest: Sv. Prokop patron království Českého. Od doby kdy sv. Prokop papežem Innocencem III. kanonizován 4. července 1204, úcta k němu v Čechách veliká Zajímavá jest, že brána kudy processí se ubírala na Sázavu (pozdější brána koňská), nazývala se branou Svato-prokopskou, že veřejná cesta z Prahy přes Říčany, Mnichovice nazývala se Svato-prokopská. Shledáváme tu historii bývalého chrámu sv. Prokopa na Malé Straně v nynější uličce sv. Prokopské. Dočítáme se, kde který oltář sv. Prokopa býval a kteří tam oltárníci Syátek sv. Prokopa v celé zemi byl svátkem zasvěceným po 40 let. Sv. Prokop nejednou ukázal se býti ochráncem svým krajanům. Vypsána slavnost přenesení ostatků sv. Prokopa 28. května 1588. do kaple Všechn Svatých na Hradčanech, kde sv. ostatkům důstojné vykázano místo uprostřed chrámu. Bohužel, že působením dam z ústavu šlechticů na Hradčanech přenesen hrob světcův do kaple postranní méně důstojné. Než pak úcta sv. Prokopa zvelebena, podnět vyšel z kláštera Sázavského.

V hl. II. nalezne čtenář pojednání o ostatcích sv. Prokopa. Zevrubně udáno, kde se ostatky světce toho nalezaly a naležají a v jaké účtě chovány.

V následující pak hlavě III. shledáváme popis chrámů a oltářů Svato-prokopských v Čechách. Po předních starobylých patronech zemských sv. Václavu a sv. Vojtěchu největší počet svatých v zemích Českoslovanských zasvěcen ku poctivosti sv. Prokopu. Než i mimo Čechy v diocesích Moravských, v Polště tím způsobem uctíván sv. Prokop. Naši krajané katolíci za okeanem vybudovali si chrámy ku poctě sv. Prokopa. P. spisovatel popisuje je i jejich vznik zevrubně.

Úcta sv. Prokopa u lidu (hl. IV.) vždy byla velká. Mních, vzdělávající pustou krajinu Sázavskou, kněz, přetrhující pověry pohanské, opat, hájící svých duchovních synů, muž pečující o zvelebení jazyka mateřského, rázný a přísný v přemahání překážek — tak si předobrazuje lid sv. Prokopa Hlava ta vypisuje vše, kde sv. Prokop pomáhal těm, jenž k němu za přímluvu se obrátili.

Hlavně jsou to 2 stavy, jenž sv. Prokopa za ochránce si vyvolili rolníci a horníci (hl. V.). Zcela přirozeně: sv. Prokop a jeho synové proměnili drsnou jalovou půdu v úrodnou prst, proto jest patron rolníků, dovedl zkrátit moc zlého ducha; proti zlým mocnostem jest bojovati horníkům. Za tou příčinou jest světec náš vzorem vytrvalosti a neohroženosti a bohabojného života.

Poslední hlava VI. věnována jest literatuře Svatoprokopské: Učený pan spisovatel uvádí vedle spisů starších, novější, vědecké i legendární. Všecky kriticky, střízlivě posuzuje a oceňuje. Vedle spisů českých upozorňuje i na mimo české.

Čtvrtý díl věnován celému a nanejvýš záslužnému spolku, jenž přijav jméno velkého slovanského učence Čecha sv. Prokopa pod jeho ochranu se postavil. Líčí vznik toho pro bohoslovnou literaturu českou tak důležitého spolku, stanovy a vývin; přičiňuje pak seznam spisů péčí tohoto slavného sdružení vydaných. Celému dílu přidán jako dodatek „prameny dějin a regesta kláštera Sázavského“, z kterýchž čerpal náš pan spisovatel a kteréž i historiku českému vítaným budou vzorem k dalšímu vědeckému bádání. Přidána pak vhodná vyobrazení.

S největším zálibením pročítali jsme hlavu po hlavě, vždyť jsou to dějiny české, dějiny naše, kus života našeho, milého národa v nejslavnějších i v nejtrudnějších

jeho fasích. I po stránce formální spis jest dokonalý, jazyk ryzí, mluva bezvadná, sloh uhlazený. Vše tu sneseno v ladný celek co týká se velikého světce Českého sv. Prokopa. Pan kanovník Dr. Frant. Krásl vystavěl tímto spisem českoslovanskému světcovi pomník nehynoucí slávy, o němž právem lze říci, že jest aere perennius, k účtě Svatoprokopské připojil vzácný drahokam, literatuře české, vědě historické učinil tím službu nemalou, sobě pak získal zásluhu po věky trvalou. Co s radostí nepokrytou konstatujeme jest, že i kruhy mimokněžské, mužové historické vědy i slavisté spisu tomuto vzdávají chválu netajenou. Nechť se knize té dostane hojných a vděčných čtenářů, nechť šíří po vlastech českých chválu velkého hrdymnícha na Sázavě.

Ku konci dovoluujeme si přičinili skromnou prosbu. Pan kanovník Dr. Fr. Krásl osvědčil se jako obratný životopisec, jenž látku historickou dovede ovládati úplně. V řadě našich velikých světců dosud postrádají životopisy sv. Václava, sv. Vojtěcha, slovutného arcibiskupa a předního rádce velkého Karla IV. vědeckého zpracování. Nechť dopřeje Bůh slovutnému spisovateli p. Dr. Fr. Kráslovi nezkaleného zdraví, aby i v tomto směru naděje naše vyplnil.

V PRAZE, dne 10. března 1896.

Prof. Jos. Havránek.

Spisy redakci zaslané.

Slovník francouzsko-český. Kapesní vydání. Sestavili Dr. Jan Herzer a Čeněk Ibl, c. k. professori středních škol. Nakladatel J. Otto v Praze. Seš. 1. Cena 18 kr. Celkem bude asi 15—20 seš.

Poučení o sv. břimování. Pro břimovance i pro břimované sestavil a dle nového diecesního katechismu upravil Karel Janský, kaplan v Morašicích. Schváleno Nejd. bisk. konsist. v Hradci Králové. Cena 12 kr.

Sbírka historických příkladů z dějin slovanských zvláště pak českých. Kazatelům, katechetům, učitelům, vychovatelům a vzdělaným Čechům vůbec sebral a upravil Jan Nep. Černohouz, osobní děkan v Hostivaři. Nákladem Cyrillo-Method. knihkupectví (Gustav Franc). Seš. 15. a 16. Cena 72 kr. Doporučujeme.

Der Volksbibliothekar. Organ für kathol. Lese- und Bücher-Vereine. Red. Ant. Brousil in Weyer a. d. Enns. Roč. I čís. 9.

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Klement Borový. Roč. XXXVII. č. 2, jež obsahuje články: Zákon přirozený základem zákonodárství lidského. (Fil. Dr. Eugen Kadeřávek.) Dějiny katolické církve v Uhrách v 19. století. (Dr. Fr. Kryštůfek.) Konference o zpovědnicí. (Dr. Fr. Novák.) Příklad faráře Burtze před soudem. (Dr. G. Pecháček.) Kronika. Literární oznamovatel. Doporučujeme.

Hlasy katol. tiskového spolku. R. 1896. Čís. 1. a) Daniel O'Connell, osvoboditel Irska. Podává J. Ježek. Čís. 1. b) Pan poslanec. Napsal Boh. Brodský. Cena 60 kr. Ročně 1 zl. Doporučujeme.

Obsah: Vychování národní. Uvažuje Josef Moudrý. (Dokončení.) — Učitel jinověrec na katolické škole. — Řeč na Hod Boží Velikonoční. Neprátele Kristovi a Jeho vzkříšení. Napsal Augustin Konářík, katecheta. — Řeč k mládeži před sv. břimováním. Napsal E. Cívka. — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zaslané.

„Vychovatel“ vychází b., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUZSTVO »VLAST«.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá:

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budetež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Zločinná mládež.

Uvažuje Liga + 100.

Zločin, který spáchal hoch sotva škoře odrostlý v našem hlavním městě, a to v místnosti, do jakých docházejí pouze lidé mravně zvrhlí — zdá se, že vyburcoval širší veřejnost ze spánku, v němž se jí dosud krásně snilo o „velikém pokroku u nynější mládeže“ a o „ubývání zločinů“. Vždyť vnucuje se každému otázka: dovede-li patnáctiletý klouček zavraždit veřejnou nevěstku — což pak již asi vše prožil do svých 15 let, než k tomuto stupni dospěl?

Jeden z nejrozšířenějších denních listů věnoval této smutné události úvodní článek, nadepsaný „Mladiství zlosynové“. Článek ten skutečně stojí za přečtení. Zmíněný list konstatuje smutné faktum, že dle statistických dat počet mladistvých zločinců neustále se množí, a provází své tvrzení doklady přímo úžasnými. (Viz č. 8. t. l.) Poněvadž nějaká vychovatelská rubrika není zajisté v programu našich denních listů, tu asi každý uvěří, že to již s naší mládeží hrozivě dopadá, když denní list v úvodním článku na to upozorňuje. A neškodilo by zajisté, kdyby denní listy častěji tak činily. Jestliže pak množství zločinů mládeží páchaných vůbec nás zaráží — tím smutněji dotýká se nás hrozné faktum, že nejvíce se objevují mezi mládeží zločiny proti mravopochestnosti — proti šestému Božímu přikázání, o čemž vydává rubrika „ze soudní síně“ v denních listech neklamné svědectví.

Kdo upřímně smýšlí s mládeží a s lidstvem vůbec, ten zajisté si klade otázku: jak tomu odpomoci? Vždyť je známo, že žádný hřích nehubí tělo i ducha takovou měrou, jako právě hřích, o němž se právě stala zmínka. Ano, jak odpomoci? Ale u nás místo aby se o tom přemýšlelo, raději se smutný úkaz ten popírá. Přese všecko tu hroznou zkušenost dočítáme se neustále v liberálních listech, že prý mravnosti *přibývá*. A kdo by tomu odporoval, je zpátečníkem, škarohlídem, pošetilým velebitel starých, zlatých časů.

Nuže — blíží se doba, která ukáže, že ti škarohlídkové, zpátečníci a velebitelé starých, zlatých časů měli a mají přece jenom pravdu. Pak se snad začne léčiti — ale ovšem hezky zvolna, aby přívrženci moderní „svobody“ se nepobouřili, — a zatím může aspoň jedno pokolení propadnouti úplné zkáze.

Kdo chce léčiti, ten zajisté hledí především nalézt příčinu neduhu a ji odstraniti. A snad nám každý rozumný pozorovatel poměrů přisvědčí, shledáváme-li

příčinu toho hrozného neduhu ve všeobecném úpadku náboženského vědomí a následcích z toho plynoucích.

Děti vychovává dosud domácnost, škola a posléze i společnost, veřejný život. Nuže, vejďme především do domácnosti.

Kde dosud v rodině udržela se zbožnost, tam zajisté dítě tak snadno neklesne, natož aby spustlo. Avšak jsou rodiny, a počet jejich bohužel se množí, kde zapomíná se na modlitbu a kostel. Někde konečné dítě naučí se modlitbě, i bývá posíláno do kostela, avšak nikdy nevidí modliti se otce a matku a málo kdy vidí je jíti do kostela. Což jim platná slova, nevidí-li dítě příkladu? Jak mohou rodiče přesvědčiti dítě, že jest nutno, aby bylo zbožné, když sami zbožnými nejsou? A přece domnívají se mnozí takto, že učinili zadost svým povinnostem. Jsou ovšem na velkém omylu.

Povinnosti rodičů jsou přetěžké. Ale odkud mají otec a matka nabýti posily k jejich plnění, když jí nehledají v modlitbě a ve slovu Božím? Rodiče, z jejichž srdcí vymizela zbožnost, velmi zhusta zapomínají slov Páně: „Běda tomu, kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto“. Oni zapomínají se před dětmi nejen v řečech, ale mnohdy i ve skutcích — a dítě, jak známo, nevšímá si ničeho tak bedlivě, jako toho, čeho by viděti a slyšeti nemělo.

Zde dotkli jsme se pouze rodin, kde zavládla náboženská lhostejnost; avšak jak vyhlíží to teprve tam, kde zahnízdily se názory socialní demokracie, kde slyší dítě rouhavá slova, kde se tropí posměch z náboženských pravd, kde se pravdy ty popírají, kde se nevěří ve věčnost a v nesmrtelnost duše? Kde v toto se nevěří, tam se také nevěří, že by cokoli bylo hříchem, a bázeň před spravedlivostí světskou docela mizí, vymizela-li bázeň před spravedlností božskou. Že tomu skutečně tak, o tom podávají důkaz stále naplněné a přeplněné trestnice.

V poslední době dočítáme se stále o lidech odsouzených do vězení pro rušení nebo zlehčování náboženství — a bývají to zhusta otcové rodin. Jaké může pak býti vychování dětí v takových rodinách? Byť si dítě i přineslo trochu náboženství ze školy, doma se to vyvrátí a zničí několika slovy. U jisté třídy lidí jest majetek prohlašován za bezprávi, krádež jest něco dovoleného, požitkářství účelem tohoto života. Náuky takové si děti záhy osvojují.

Dosti možná, že není ani v těchto třídách lidu tak zvrhlého otce, který by lhostejně přihlížel k tomu, aby dítě jeho vrhalo se předčasně v náruč nejhrubší nemravnosti, dosti možná, že i takový otec řekne dítěti: To dělati nesmíš! — Ale to u dítěte neplatí. Není-li hlubšího, bezpečného podkladu mravnosti — náboženství, — pak ani ten otcův zákaz nemá u dítěte podkladu žádného. A dovoluje-li otec dítěti přestupovati příkázání jedno, vyhlašuje-li je za hloupost, kterak může docílit, aby zachovávalo příkázání druhé? Zvrátil-li u dítěte víru v něco, zvrátil u něho již všecku víru vůbec. A závidí-li lidem zámožnějším, čeho mohou užívat, prohlašuje-li smyslné požitky za účel života, jak může se domnívat, že jeho dítě zatouží jen po požitku některém a né po všech?

Do jiné třídy nerozumných rodičů můžeme zařaditi ty, kteří svým dětem z přílišné slabosti vše dovolují. Takoví zazlívají učitel, kdyby jejich dítě potrestal, nebo třeba jen pokáral. Řeknou-li dítěti: neboj se, on ti nesmí nic udělat, — přimyslí si dítě k tomu: ať se proviním čímkoli. Ono vchází do školy s tím přesvědčením, že si může dovoliti cokoli. A může-li tak činiti ve škole, proč by nemohlo i mimo školu? Rodičové takoví nedovedou svým dětem odepřít peněz, aby mohly hověti svým choutkám, které pak záhy vybočují z dovolených mezí.

Lze se pak diviti, že děti takové ocitují se na scestí? Dokud by se dítě bylo dalo vésti, rodiče ho nevedli — potom však, uvynuvši volnosti, vésti se již nedá. —

Druhým vychovatelem je škola; přihlédněme, nenalezneme-li i zde příčinu, proč mládež tak pustne na mravech. Ovšem stalo se již u nás zvykem u jistých lidí, že volají ihned, jakmile se ozve stížnost na nynější mládež: Netupte moderní školu! — třeba se nikdo o škole ještě ani nezmínil. A to jest pozoruhodno; vždyť je známo přísloví: sám se udává, kdo se bez potřeby vymlouvá.

Výtám, že strana katolická a hlavně kněžstvo jest odpůrcem moderní školy proto, že bylo kněžstvu odňato „panství“ nad školou, že strana katolická školu jen „tupí“, můžeme se pouze usmáti. Vždyť výtky tyto bývají obyčejně jenom náhradou *za důvody*, jimiž by měli velebitelé nové školy vyvrátiti obžaloby, jež se škole právem činí. A jako my nikdy netvrdíme, že *pouze* škola byla by vinna množící se nemravností mládeže, tak by i zastanci nové školy měli připustiti, že není škola zcela bez viny.

Že nelze mravnosti vypěstovati bez zbožnosti, o tom se již mnoho napsalo, a bylo by zbytečno se o tom šířiti. A volání: Hleďte udržeti v lidu víru — ozývá se v poslední době nápadně často i na říšské radě. Pravda ta se tedy uznává. Ale jak to dopadá v našich školách s náboženstvím?

Nový školní zákon vyučování náboženství zůstává pouze kněžstvu — učitel se o ně starati nemusí. Stačí-li pak dvě hodiny náboženského vyučování v týdnu na vypěstování zbožnosti, to každý rozumný člověk snadno posoudí. Rozhodně nestačí. A což, když kněz pro vzdálenost školy a mnohé práce v duchovní správě ani ty dvě hodiny vyučovati nemůže — jak to dopadá potom, nepečuje-li i učitel, aby i ostatní učivo bylo prodchnuto duchem náboženským, jak je žádoucno, aneb aby i u vyučování náboženství vypomáhal? Že takoví učitelé jsou, toho nepopíráme, ale počet jejich je dosud tak malý, že se proti ostatním skoro ztrácí. Těm, kdo by mysli, že líčíme věc velmi černě, uvádíme na mysl pouze následující všeobecně známá fakta:

Když před lety jednalo se na říšské radě o školské novelle, rokovalo se o ní i na schůzích učitelských, a všude vysloveno přání, aby novella skutkem se nestala. Vytýkalo-li se novelle, že poškodí některé osoby učitelské (podučitele), proč pak se nezavrhovaly pouze dotčené paragrafy, proč bojováno i proti větě, že výchování ve školách má býti *nábožensky* mravné, proč způsobilo takovou bouři, že slovo „*nábožensky*“ mělo býti položeno na místo první? Proč bojováno proti ustanovení, že aspoň řídící učitel má býti téhož vyznání náboženského, jakého jest většina žactva? Ano, měli jsme tehda příležitost čísti v listech učitelských, že učitelstvo jednomyslně se vyslovalo proti školské novelle. Nuže, kdybychom měli mluvit podle týchž listů, musili bychom říci, že učitelstvo *jednomyslně zavrhl* *nábožensky-mravné výchování*, ale my to přece nepravíme — tak smutné vysvědčení *všemu* učitelstvu dáti nechceme.

Dobře-li se pamatujeme, konal se v téže době učitelský sjezd, na němž jistý ředitel učitelského ústavu prohlásil: Pokud na mně jest, já kříže ze škol vyházovati nebudu. — A co mu odpověděl jistý předák z učitelského stavu? — Pan ředitel zapomíná, že je zde sjezd *učitelů*, a nikoli sjezd *katechetů*, (rozumějme: o kříž, symbol křesťanství, starej se ve škole katecheta — učiteli do něho nic není). A slova tohoto řečníka byla provázena potleskem, rovněž jako byla potleskem provázena slova E. Špindlera na sjezdě v Praze, když pravil, že by se

ve školách neměly trpěti odznaky jistého náboženského vyznání a odříkávati modlitby. — Může tedy učitelstvo, jež činí veřejně takovéto projevy, tvrditi o sobě, že vychovává mládež nábožensky mravně?

Všímněme si dále, co jest zakoušeti těm učitelům, kteří veřejně ku svému náboženství se hlásí a přistupují ke spolkům katolickým, od jejich kollegů. Víme, jak si v té příčině počínaly „Učit. noviny“, „Posel z Budče“, „Česká škola“ a nejnověji zvláště „Školský obzor“. Snad ani zločinec nebyl by tak tupen, jako bývá takový učitel. Mnohý z těch listů neštítal se ani největšího sprostáctví, jež zavrhnouti musí každý slušný člověk. Do nedávna některé učitelské listy s jakousi chloubou uveřejňovaly zprávy o učitelích, kterým se dostalo pochvalného uznání od nejdůst. konsistoří neb nejd. pp. biskupů za nábožensky mravné vedení mládeže — avšak „Školský obzor“ učinil v tom změnu; v jeho očích jest pochvalný dekret od biskupa pro učitele — hanbou.

A připomeňme si dále některé jednotlivce z učitelského stavu, kteří buď z nepřátelského smýšlení proti církvi, buď snad aby dobyli si laciné slávy u jejich nepřátel, vydávají *pro školní mládež* spisky, kde církev nepokrytě je tupena! Snad nejsme daleko pravdy, řekneme-li, že by tito lidé nejraději zavedli uctívání Husa místo uctívání Krista. Co není husitské, to již jakoby ani nebylo české. Nebylo u nich. není a nebude většího vlastence, většího Čecha nad Husa. A proč? — Inu, protože byl Hus upálen pro kacířství — kdyby byl mnohem větších zásluh si získal o vzdělanost a jinak, ale kdyby nebyl býval upálen — ani polovice té slávy by se mu nedostalo. V očích takových spisovatelů jest Hus nevinným mučenníkem — vždyť on nebloudil, ale bloudila církev, když jej odsoudila. V takovém spisku se nedočtete, jak bludné učení Hus rozšiřoval — nikoliv, on prý jen potíral nemravnost kněžstva a *proto* byl upálen. Tak píše se jako na vzdor historické pravdě — vždyť přece nestranně psané dějiny mluví o Husovi zcela jinak.

A povšímněme si Komenského. Nikdo mu neupírá zásluh o školství, avšak jest on veleben pouze pro tyto své zásluhy? Tvrdíme, že ne; vždyť právě *hlavní požadavek Komenského, že všechno vědění a vychování vésti má k Bohu, zůstává u jeho velebitelů nepovšimnutým*. Proč pak ho i v tom nenásledují? O tom se mládeži mnoho nepoví. Avšak to se jí poví, že Komenský musil pro své vyznání náboženské odejít z vlasti (což ovšem zavinila zase církev)! Jak Amos Komenský chyboval, jak církvi spílal, to se ovšem také zamlčí.

Snad se bude někomu zdáti, že jsme se uchýlili příliš od směru svého pojednání. Nikoli. Takovéto spisky rozšiřuje učitelstvo mezi školní mládeží. A nyní uvažme: dostane-li se dětem z takovýchto knížek „poučení“, že církev jednala nespravedlivě, krutě, že utlačovala pravdu a pod. — v jakém světle jeví se dětem ta církev, jak budou pohlížeti na pracovníka jejího — na kněze? jakou platnost budou míti v jejich očích ustanovení a příkázání té církve? Jakou váhu budou míti slova sluhy církve, před dětmi od učitele, který spisek ten napsal, i od toho, který jej dětem doporučil, potupeně?

Nechť na tuto otázku odpovědí ti, na nichž jest vina — ale nechť také se nehorší, když se někdy ozve stížnost, že dílo kněze ve škole maří mnohdy sám učitel. — Pak není divu, když ani varování kněze od ohavných hříchů nepadá u dětí do půdy úrodné.

Zúmýslně se nedotýkáme toho, jak málo jsou mnozí učitelé příkladem mládeži u plnění náboženských povinností, bychom se uchránili výtky, že uvádíme

jednotlivé případy. Promluvíme jen krátce o účastenství dítěte při službách Božích.

Jaká úzkost jeví se o děti jen při poněkud chladném počasí již na podzim, aby ta ubohá mládež v kostele neutrpěla na zdraví! Mnohý stařec nám řekne: Když jsem já chodil do školy, nezameškali jsme kostela, leč za nejhorší povětrnosti. A nepamatuji se, že bych si byl uškodil na zdraví — naopak, byl jsem vždy zdravý a dožil se vysokého věku.

Inu, je to nynější péče o zdraví školní mládeže skutečně až pohnutlivá — škoda jen, že se jeví pouze v některém směru. Aspoň jsme neslyšeli, že by se zakazoval mládeži i za největších mrazů pobyt pod širým nebem, na kluzištích, při hrách atd. — naopak spíše se jí doporučuje.

Ani učebná osnova nynějších obecných škol nehoví vychovatelskému úkolu. Stará škola pěstovala pouze učení pro život potřebné; proto se jí nyní činí výtky, že prý neučila ničemu, nežli náboženství, čtení, psaní a počítání. A to přece není pravda. Kdo se chce o tom přesvědčiti, ať si prohlédne školní čítanky z té doby. Byly v nich články dějepisné, zeměpisné i přírodopisné. Z těchto pak věnováno nejvíce článků hospodářství; mládež se učila o domácích zvířatech, hospodářských rostlinách, a z mnohých článků byla poučována o polních pracích. Kdysi na učitelském sjezdě prohlásil jistý známý řečník z učitelských schůzí, že stará čítanka měla tolik článků hospodářských, „jakoby z těch dětí měli býti samí šafáři a poklasní.“ Inu, kdo zná venkovský život, ví dobře, že většina vesnických dětí stane se šafáři a poklasnými, ne sice pro službu v panských dvorech, ale pro vlastní život. Neboť šafářem a poklasným sám sobě musí býti každý rolník, každý chalupník a domkář, který má kousek pole, ano i ten dělník, který u rolníka hledá výživu.

A že tím hověla škola skutečné potřebě lidu, dokazují nejlépe hlasy volající po jakýchsi „hospodářských kúrsch“ při nynějších školách obecných. — Čítanka, již užívalo se ve školách městských, měla zase hojnost článků o řemeslech a průmyslu, což zase dobře hodilo se pro děti městské.

Krátce: učivo školy staré nevymykalo se z oboru potřeb *skutečného života*, života *obecného*, byla to *pravá škola lidu*, *škola obecná*, *národní*. Ničeho v ní nebylo nad dětskou chápavost. Ten život, jež dítě denně kolem sebe vidělo, byl mu ve škole blíže vysvětlován, ono bylo *pro ten život vychovááno*. Odtud ta *snadnost vyučování* bez množství nynějších drahých pomůcek, odtud i příchýlnost dětí i rodičů ku škole. Při takovémto učení měl učitel *více času* ku pěstování mravní výchovy, on měl i *více příležitosti*, již mu podávalo vedle článků k náboženství se pojících (kterých nyní buď není, nebo je tuze málo) zvláště čtení o věcech přírodních, jež dítě kolem sebe vídalo, a jež poukazovaly na dobrotu a všemohoucnost Boží.

A jak jest nyní? Kdežto stará škola chtěla pouze *učiti* — škola nová obrala si za účel (prý) mládež *vzdělávati*. Ano, proti *pravému* vzdělání nikdo by nemohl ničeho namítati. Neboť koho nazýváme vzdělaným? Zajisté ne člověka, který nevede život mravní, — byť i při tom honositi se mohl mnohými vědomostmi. A tu právě shledáme velikou chybu nynější školy. Neboť se tu míní vzděláním vštěpování náuk, které jsou *nad dětskou chápavost* a které druhdy ponechány byly školám vyšším. Že tomu tak, o tom nás opět poučují školní knihy a učebná osnova. Články, jež měly cenu pro život obecný, byly vynechány. Místo nich dočítá se dítě o magnetičnosti a električnosti, jakoby na tak mnohé

z těch venkovských dětí čekalo zaměstnání při telegrafu nebo v elektrotechnických závodech, počítá díly kyslíku a dusíku ve vzduchu, jakoby bez těchto „vědomostí“ nemohlo ten vzduch dýchat, učí se, že to, co vidí žluté, modré, červené, vlastně takové není, ale působením paprsků se jen takovým býti zdá atd.

A tažme se, k čemu to všecko? Zde není lichou námitka, proč se tomu děti učí, když to opět zapomenou — kterážto námitka se vyvrací slovy, že to není důvod, že děti zapomenou i mnoho jiného — nikoliv, námitka ta je závažná a důvodná; čeho dítě bude v životě *potřebovati*, toho zajisté *nezapomene*. Avšak není tu jen o zapomenutí, běží tu i o to, že mnohé z věcí těch jsou dětem naprosto nepochopitelné. Často slyšíme učitele si stěžovati: Ať to vykládám jakkoli, pochopí to nejvýš některý z těch větších — ostatní nerozumějí ničemu. *) — Učitel tomu učit *musí*, a děti toho pochopiti *nemohou* — jaký div, že zavládá časem omrzelost na obou stranách!

Nedávno napsal jistý učitelský list, že učiteli pro spoustu učiva na vychování *ani času nezbyvá*. Do jisté míry je to pravda a ještě více je pravda, že takovéto učivo k pokynům výchovatelským podává velmi málo příležitosti. Náuka o vidmu barev na př. s vychováním nábožensky mravním souvisí tuze málo, tak jako náuka o elektrickém světle a telegrafu.

Uvedeme ještě, než opustíme školu, slova onoho denního listu, o němž jsme se zmínili. „Či je zvrhlost mládeže a vyrůstající zločinnost mladistvého věku neodvratnou kletbou civilisace a *vysoké moderní kultury*? Je-li tomu tak, pak běda lidskému plemeni!“ — Nic není tak nebezpečno mravnosti jako vzdělání *polovičaté*.

Mládež vychovávána jest konečně i společností, veřejným životem. Co jsme řekli o rodině, platí i zde, ovšem v širších rozměrech. Zlý příklad, zlá společnost, a pokušení činí mládeži úklady na všech stranách.

Do knihkupectví vkročí malý studentík, ohlédne se plaše po přítomných a ptá se nesměle: Ještě nevyšel nový sešit? — Ještě ne, zní odpověď; vždyť poslední vyšel teprve předevčírem. — Hošík odejde a knihkupec vám řekne: To je hrůza! Takový kluk a každý den se přijde ptát, vyšel-li už nový sešit — Dekameron! Takovou četbou se baví nynější mládež!

Výše zmíněný denní list po zmínce o chlapcích hnusnými nemocemi stížených praví dále: „A co se stane těm, kteří takovou věc umožňují? Nové pokrčení ramen, ale bez odpovědi.“ — I my na tuto otázku odpovědi nedáme. Poukážeme pouze na interpellaci, kterou podal v té věci jistý poslanec v posledním zasedání českého sněmu.

Co je příčinou klesání kázně ve školách a jak tomu odpomoci?

 předmětu tomto přednášel *Anton. Passo*, katecheta reálky ve Splitě, na třetím sjezdu katech. chorvatských následovně: V uvedené otázce, možno říci, soustřeďuje se celá tak zvaná školská otázka. Kázní rozumím vzorné se chování jak žáků tak učitele, jež je dílem jejich vnitřní hodnoty nebo-li mravnosti. V této podobě pojatá kázeň schází školám. Všude se ozývají stesky, že školy jsou spíše pramenem úzkosti

*) Tu vzpomínáme, jaké odpovědi dostalo se jistému okresnímu inspektoru na otázku: Pověz mi, proč vidíš na této skříni žlutou barvu? Jeden z nejstarších žáků odpověděl: Protože ji truhlář tak obarvil.

a zkázy pro společnost, než nadějí a zárukou lepší budoucnosti. Všem tane na mysli, co bude z mládeže, jež nyní ve školách se ukazuje tak neposlušnou, nepokojnou, vzdorovitou, nepobožnou, požívavou, nábožensky i mravně zkaženou. „Mohu dosvědčiti,“ píše se v knize: *Die christliche Erziehung auf den Staatsgymnasien* (Breklam 1886, str. 19.), „mohu dosvědčiti, že mravní hniloba zachvátila (evangelická) státní gymnasia. Opilství stalo se mnohým pravou klatbou, ono jako hora tiskne ideální cíle těchto ústavů, vrhá v propast ne málo žáků, ničí v mnohém nadaném jinochu všechnu energii a chuť k učení. Z ostatních hříchů nejvíce bují smyslnost. Morální hniloba školní mládeže dle úkazů musí býti úžasná.“ Na našich gymnasiích není tomu lépe. „*Oesterreichische Revue*“ (Linec) v čísle 23. z roku 1890 v článku: *Gymnasiasten Atheisten* mezi jiným píše: „Dle denních listů kolovala tu zpráva, že školní úřady musily vyhnati mnohé žáky Lvovského gymnasia pro zjevný atheismus. Liberal dr. A. Wachlowski, gymnasiijní professor v Celovci, v brošůře: *Studien über die Erziehung an den Gymnasien und Realschulen* (Wien 1889) praví mezi jiným: Hoch předužívá radosti mladíka, mladík radosti muže a tak ničí si před časem čilost a bodrost a upadá v zmalátnělost, jež ho činí protivným sobě i jiným. Dle velikého počtu vyloučení, jež v posledních letech se stalo, musíme souditi, že mezi žáky vládne veliká mravní rozháranost.

Tu nastává otázka: co pak je příčinou této rozháranosti školské mládeže? Říkává se: veřejná nespořádanost poměrů, žalostné rodinné poměry, špatný tisk a hlavně dnešní školní soustava. To vše je pravda, ale vše to má jediný pramen, ne nový, nýbrž sahající až do 14. věku, pohanskou metodu, humanismus, jenž zplodil všechny vzpomnuté příčiny a hlavně dnešní školskou soustavu. Církev nikdy nevylučovala pohanské klassiky; ona hleděla jen, aby pohanské písemnictví nebylo prvním mlékem a jedinou duševní stravou křesťanských dětí. Křesťanská náuková soustava, jež výhradně vládla ve škole až do 14. věku, z pohanských narodů učinila křesťanské, kdežto pohanská soustava, jež od té doby zavládla skrze humanismus, a vždy více zmocňuje se myslí, z křesťanských narodů činí pohanské. Znameníť učenec Possevin S. J., očitý svědek veliké zkaženosti, již přivodil za jeho doby humanismus, napsal: Spása světa závisí na křesťanské náuce, jež vytlačí pohanskou. Veliký státník španělský markýz Valdegamos volal: „Jsou toliko dvě metody pro vyučování mládeže; metoda křesťanská, již naši otcové chovali po 14. století, a metoda pohanská, od 14. věku. Tato druhá nás přivedla v záhubu, v níž se nacházíme; prvá jediné může nám tu pomoci.“ Kdežto dřívější školy byly konfessní a většinou v rukách duchovenstva, onano pohanská metoda více skrytým než zjevným jednáním, bez ustání působíc na mládež, z níž vycházejí osvícenější vrstvy, dosáhla toho, že z nynější školy vypudila všecken znak pozitivního křesťanství, davši jí znak abstraktní víry a takto otevřela dvěře nevěře, jež chce se v ní usaditi jako jediná vládkyně, jakmile z ní vytiskne něco málo křesťanského ducha, jež posud se v ní udržel. Jestliže tedy se volá, a to plným právem, aby se škole jak střední tak obecné vrátil její konfessní ráz, není to dostatečno: třeba odvrátiti od školy nejen syna, nýbrž i otce. Kdyby se dosáhlo konfessní školy, ale na gymnasiích by zůstala ona pohanská metoda, zdali by opět vše nesměřovalo ke škole bezkonfessní? Osvícené vrstvy, jež udávají tón v národě, zdali by nezůstaly takovými, jakými byly před dnešním školním zákonem? Před rokem 1789 ve Francii nebylo světských škol, a jací žáci vyšli z řádových ústavů? Takoví, již pak zvrátili církevní řády, pronásledovali kněžstvo, vodili je na popravu. Ani největší nepřítel nemůže říci, že ti kněží, kteří vykrváceli 1789, vštěpovali schválně mládeži jed nevěrecké filosofie. Onen strašný úkaz objevil se tedy proti jejich úmyslu a navzdor jejich svatému úsilí hlavně skrze onen nešťastný způsob vyučování, skrze humanismus, jenž jim byl vnucen. Záhuba, již chovají v sobě pro mládež klassické knihy, nepozůstává jen ve vypravování a místech neslušných, nýbrž více v materialistickém názoru, v pozemském, zvířeckém, ďábelském tónu těch knih, jak již pravil apoštol Jakub: *Sapientia terrena, animalis, diabolica*. Vše počíná a končí v knihách těch s člověkem; ony pak nemnohé mravní zásady v nich obsažené, jichž křesťan znající katechismus nikterak nepotřebuje, zásady, nemající za podklad pravdu Bohem zjevenou, věčnou odměnu nebo trest za sankci, nemohou dojmouti duše, jako jí nedojímají prázdné hlasy. Duch pýchy, jímž je prodchnuta dnešní společnost, a jež nejen zámožné, ale i chudé rodiny, a tyto snad ještě více ovládá, není-li to duch pohanský, jež vládnoucí vrstvy s učením pohanských

klassiků vpily a vštěpily celé společnosti? Vycházejí-li nyní jako v minulém století díla, v nichž se učí a vychvaluje všeliká smyslnost a neřest, jest příčinou toho dle mého zdání to, že většina nynějších spisovatelů, než se stali nevěrci, čerpala z pohan- ských klassiků. Duch, v němž většina knih a časopisů nyní se píše, není-li duch po- hanský? Může-li tudíž mládež, jež toho ducha do sebe ssaje, býti jinou než je? Když společnost a literatura se nakazily, musila se ovšem nakaziti i škola. Škola vzdělává jen rozum, odkudž nynější heslo: věda je moc, vědění činí člověka svobodným a mrav- ným; odtud nynější rozpor vědy s vírou, školy s církví, mravnosti s náboženstvím. Za to dnešní škola zanedbává vzdělání srdce. Ký div, že soustava školská, jež chce, aby mladík snadno a rychle mnohému se naučil, dává nynější společnosti polovzdělaný proletariát, jenž je pro ni novou ranou? Dle záady, aby mládež co nejvíce věděla, dává se každému předmětu zvláštní professor, odborník. Co toho následek? Většina profesorů vychovává ze žáků odborníky: mladé filology, matematiky, dějezpýtce, přírodozpýtce, jen ne křesťany; naopak z mladých křesťanů činí humanisty, materia- listy ba i atheisty. A jaký příklad dává většina profesorů žactvu při službách Božích? Žáci vědí, že nikdy nepřijímají sv. svátostí, že nejdou do kostela, jen když mají do- hlídku a při tom že tak se chovají, že by bylo lépe, kdyby tam nebyli. Ký div, že mnozí žáci již v nižších třídách jsou indiferentisté a atheisté? Co tu zmůže katecheta se 2 hodinama za týden a půl hodinou v neděli? Nejlepším zrcadlem, jakého ducha jsou učitelé a profesoři, jsou jejich odborné listy, jež podkopávají základy církve i státu. „Der oesterreichische Schulbote“ 1878 píše: „Lid náš potřebuje dobré duševní stravy a tu mu dá materialismus. U všech vzdělaných národů je nyní v platnosti ne- věra“ a r. 1881: „Materialismus je matkou čisté lásky k bližnímu; on mravnost vy- lupuje z theologických a metafysických slupek a okazuje ji v její prvotní čistotě a ja- kosti.“ Ve Vídeňské „Paedagogische Gesellschaft“ jakýsi Bosshart píše r. 1884 „Po- chybnost je náš Bůh a my musíme býti jeho proroci.“ „Freie paedag. Blätter“ roku 1892 v čísle 37. praví o „velikém mudrci nazaretském“, že učil jen modlitbě soukromé a skryté, ne veřejné a hlasité atd.

Jeden z hlavních základů dobrého vychování je bez odporu svornost. V nynější soustavě školní této svornosti není. Jiná příčina nynější zkaženosti mládeže je odstra- nění tělesného trestu i z obecných škol. Rozumí se samo sebou, že k tomuto prostředku má se sáhati v nejnnutnější potřebě; žádný učitel nevidí v metle svůj ideal. My však nemáme ideální děti, nýbrž děti skutečné, které často tím více potřebují vychování, čím z domova jsou zanedbanější. Pro takové děti metla někdy je užitečná, jak praví Písmo sv.: *baculus tuus et virga tua me consolata sunt*.

To jsou příčiny, proč nynější školská soustava neprospívá. Vychovává paměť, za- pomíná na srdce, nehledí na vůli; náboženství, jež by mělo ostatní předměty pronikatí a sjednocovati, je odkázáno na 2 hodiny a v praxi má malou váhu. Náboženské vý- kony a cvičení téměř ze školy zmizely. Následky toho udává „Oesterr. Statistik“. Od roku 1874 do 1878 mezi 152.826 odsouzenými bylo 25.879 mladých zločinců, tedy 16.9%, od 1879—1883 mezi 157.554 odsouzenými 27.988 mladých zločinců tedy 14.7%; od 1884 do 1888 mezi 148.020 odsouzenými 29.582 mladých, nebo 20%. Od 11 do 14 let odsouzených bylo roku 1874 333 r. 1889 pak 614. Mezi 14 a 20 lety byl počet 4688 a 5615. Sám liberalní tisk hrozí se těchto výsledků. „Freie paed. Blätter“ r. 1891 v čísle 44. píšou o pokaženosti vídeňské mládeže: „Nová škola ne- zmůže nic proti tomu; učitelé lijou vodu do danajských sudů“

Moderní škola a moderní paedagogie nemůže uvedených fakt popřítí ani jich na- praviti, poněvadž nepoznává nalezitě lidskou přirozenost, zavrhlá křesťanské zásady o vychování mládeže a lidu. Ký div, že z nynější školy, jež náboženství nedbá a jež má za učitele až i indiferentisty a atheisty, vychází dorost, jenž slibuje býti bičem státu i společnosti.

Jak tomu možno odpomoci? Třeba vrátiti školu církvi, třeba v ní zavésti kře- ťanskou soustavu poznání a vychování, jež nyní je zapomenuta. A zvláště ji třeba uvéstí do středních škol, neboť podle nich řídí se i ostatní. Gymnasium je ono místo, kde se má začítí se socialním obnovením společnosti, neboť když je křesťanství získána mládež, jež z gymnasií vychází a ve společnosti vládne, pak je mnoho učiněno pro řešení socialní otázky. Z této příčiny třeba považovati za první povinnost všech sna- žiti se, aby gymnasia byla opět křesťanská. Jak toho dosíci? Tím že výchova v nich

nebude se díti na základě pohanských klassiků, vyučováním pohanským obyčejům, zvykům, nýbrž na základě křesťanství, vyučováním zvykům a mravům křesťanským. Tím se nemíní úplné vyloučení klassiků, vždyť ani sv. otcové jich nevyloučili; nýbrž tolik, aby oni a pohanstvo nebylo výše. Latinské a řecké možno dobře učit i bez pohanských klassiků. Erazim Rotterodamský vyznává, že co do lepoty a krásy jazyka sv. Jeronym stokrátě předčí Cicerona.

Jako křesťanská soustava nevylučuje z gymnasií klassiků, nýbrž jen určuje jich vyučování čas a způsob, tak i nevylučuje realné vědomosti, chce jen, aby se tak dělo v příhodné době a náležitým způsobem. Církev se nebojí pravé vědy, jen oné povrchní polovzdělanosti, jež i dle Platona je horší než nevědomost. A takové povrchní polovzdělání dává nynější gymnasium. Víra není více duší a středem učení a vzdělávání, je jen trpěna v nynější škole.

Poněvadž v naší říši může se přivésti zlepšení jediné cestou zákonodárnou, je povinností každého katolíka voliti do sněmu jen takové muže, kteří dají dostatečné záruky, že budou pro konfessní školu. Dnešní škola, nemylně se, pracuje pro sociální demokracii. To oni sami přiznávají. Tak Bebel roku 1877 na sněm pravil: „Všechno nynější školské vědění slouží našim zaměrům, musí jim sloužiti.“ Proti tomu třeba naléhati na vládu, aby rozšířila vyučování náboženství. Dále třeba mládež, zvláště středních škol, vyjmouti ze škodného vlivu společnosti a proto náleží co nejvíce zřizovati internáty, jak na jednom sjezdu o tom bylo usnešeno. Velmi účinným prostředkem na vychování mládeže je dohled nejen ve škole, nýbrž i mimo školu.

—❧ SMĚS. ❧—

Literární sjezd družstva Vlast. Dne 12. března t. r. ustanovilo se komité pro literární sjezd, který družstvo Vlast letos pořádá. Za předsedu komitétu zvolen byl gymn. prof. p. Dr. M. Kovář; za jednatele dp. Dr. K. Lev Řehák, farář u sv. Ducha v Praze a zapisovatele dp. Fr. Tomáš Mašek, člen rytířského řádu Maltézského v Praze. Komité rokovalo o úkolech sjezdu, to jest o jeho části literární a části technické. Když byly o těchto předmětech vyměněny náhledy přítomných, zvoleno bylo tříčlenné subkomité, které sestaví určité návrhy. — Ve čtvrtek, dne 19. března, konalo komité druhou schůzi a probíralo otázky, kdo má býti — mimo členstvo družstva, jež má k sjezdu eo ipso volný přístup — na sjezd pozván, kde mají býti členové a hosté ubytováni, jak má býti zařízen banket a jiné věci ekonomické stránky sjezdu se dotýkající. Sjezd bude spolkovou schůzí družstva s pozvanými hosty; členové se dostaví do schůze bez legitimace, přihlášeným hostům vydá se legitimace v naší kanceláři, kterou pak vezmou s sebou do schůze. — Třetí schůze koná se dne 13. dubna a bude v ní jednáno o literární části sjezdu.

„Družina sv. Vojtěcha“ jakožto odbor spolku sv. Vincence z Paula hodlá s pomocí Boží podniknouti *vydávání katolického*

časopisu pro jinochy, to dvakrát za měsíc, číslo za 2 kr. bez poštovného. Uznává se všeobecně, že zvláště pro ten věk jest nedostatek vhodné četby (mimo časopis „Václav“ nemáme ničeho.). Chceme svým časopisem upozorňovati na dobré české časopisy a spisy vůbec; chceme mládež utvrzovati v katolické víře a v ušlechtilé mravnosti; chceme zprávami o nových výzkumech rozum její obohacovati a povzbuzovati; chceme čtením zábavným ušlechtilé ji baviti. — Nepřátelé naší svaté víry činí mnoho; my nesmíme činiti méně. Rozšiřování dobré četby patří k nejzásluhnejším skutkům křesťanského milosrdenství dle slov samého našeho svatého otce, Lva XIII. — Za tou příčinou žádáme o laskavé sdělení, komu máme zasýlati náš časopis, by on ho zase rozšířil mezi rodiči, kteří by ho odebírali pro své syny, a to pro učené, rolnické syny a mladší studující. Račte nám také udati, kolik čísel máme zaslati. — Na každých 10 č. bude přidáno 1 číslo zdarma, při větším počtu bude přídavek větší. — Bůh rač ve všem dobrém žehnati!

—
Pense státních úředníkův a jejich vdov a sirotek. Vláda podala dne 20. m. března tiskem předlohu ve příčině upravení odbytného státních úředníků a sluhů a pensí pro jejich vdovy a sirotky. Po 10

letech služby má úředník nezpůsobilý ke službě právo na 40% pense ze svého služného. Opustí-li službu před 5. rokem, dostane odbytné ve výši ročního služného, po 5. roce odbytné dvojnásobné. Pense pro vdovy jsou po: 5000, 4000, 3000, 2000, 1500, 1200, 900, 700, 500 a 400 zlatých. Vdova po úřed. sluhovi obdrží $\frac{1}{3}$ služného svého muže. Příspěvek na výchovu man. dětí obnáší $\frac{1}{5}$ pense vdovské na každé dítě. Úředníci mají platiti 3% svého služného na příspěvek pensijní ve lhůtách měsíčních. Zákon tento nemá platiti pro ty, kdo už pense požívají, ale vdovám, které mají pense menší než 400 a 200 zl., budou na tuto výši doplněny.

— a.

Pense kaplanů. Do desíti let služby 225 zl. Od 10 do 20 let 250 zl. Od 20 do 30 let 275 zl. Od 30 let do 40 a výše 300 zl.

Je to náhoda? Na obecné škole v P. postavil učitel pro neslušnost a nebezpečnost jistého žáka ze sousední vsi řekněme A. B. za trest mimo lavici. Když však po hodině dovolil žákovi sednouti, vidí, jak týž A. B. něco šeptá svému vedle sedícímu spolužákovi. Tento nemešká, sdělí to druhému a za nedlouho se celé okolí směje. Na dotaz učitelův, co to má znamenati, sděluje jeden ze žáků: Pane učiteli, A. B. řekl, že jim kamenem rozbije hlavu, až tam půjdou na procházku. — Že učitel toto nové zbujujictví známého neposedy nenechal bez trestu, rozumí se samo sebou. Než druhého dne A. B. ve škole scházel. Na otázku učitelovu, kde zůstal A. B., sděleno žactvem, že je v nemocnici. Strčil prsty do řezačky a byly mu tři z nich u pravé ruky urážnuty; zůstal mu palec a ukazovák. — Možná to nazvati náhodou? Takové případy měly by býti často uveřejňovány, aby jich učitel náboženství mohl užít jako výstražných příkladů.

—

Kočovní mládež školní. Zemská rada školní v Horních Rakousích zakázala místním radám školním a správám škol, že nesmějí přijímati děti podomních obchodníků, brusičů a j. kočovníků na čas, pokud se zdržují v obci, do školy a potvrzovati jim docházku školní v knížkách. Zároveň bylo dotčeným kočovníkům přikázáno, že nesmějí na svých cestách bráti sebou děti, pokud jsou ještě školou povinny. — Neškodilo by také u nás; kdo měl potěšení vyučovati takové dítě, ví jaká je to slast.

— a.

V kostele sv. Josefa v Mohuči dostávají děti školní, které v dotčeném kostele obcují v neděli a ve svátek službám Božím, zvláštní vstupenky. Každé dítě, které vykáže se 25 vstupenkami, má právo na letní výlet, ku kterémuž obdrží zdarma jízdné a stravné.

— a.

O kázni školní proslovil se v bádenském sněmě princ Karel v ten rozum, že učitelům musí propůjčeno býti větší právo kázeňské než doposud, má-li mládež školní řádně býti vychována. Min. vyučování souhlasil s náhledem tím, a projevil politování své nad tím, že na pokračovacích školách zrušen byl tělesný trest, načež přislíbil, že postará se o zavedení tužších prostředků kázeňských ve školách.

— a.

Škola pro děti slabomyslné. Dolnorakouský sněm usnesl se r. 1895, by zřízena byla *zemská* škola pro děti slabomyslné. Děti přihlášeno jest do řečené školy již 140, místa však jest pro 220 dětí. Správu školy té, jež otevřena bude 17. září t. r., svěřil zemský výbor *milosrdným sestram*.

— a.

Soud liberalův o moderní škole. Liberalní „Deutsches Blatt“ v Brně vycházející tvrdil před nedávnem: „Náрек na sesurování mládeže je tak všeobecný, že jest škoda práce, aby se časem na to poukázalo. Jsou školy hlavně ve větších městech, kde učitelé nevědí si s dětmi rady.“

—

Škola bez Boha. Před krátkým časem stál 17letý mladík Emil Gaudot před porotou, byv obžalován, že přepadl a ukrutně zabil chudou ženu, aby jí odňal peníze, kterých měla všeho všudy 2 franky. „Katolički list“ chorvatský uvádí tyto podrobnosti: Předseda táže se obžalovaného, jenž si velice drze počínal: Kdybyste byl věděl, že Rosina Mercie nemá více než 2 franky, nebyl byste ji zabil? — Gaudot odpovídá lhostejně: A proč ne? Co mně do toho, je-li na světě o jednu bábu více nebo méně? Vaše ukrutnost se rovná ukrutnosti lidožroutů. Jest vám teprve 17 let, a již jste byl několikrát trestán. Kdo vás naučil oné zločinnosti? — Což pak vím? — Čeho nepověděl obžalovaný, to vysvětlil jeho obhájce, advokát Saint Appert, jenž proslovil tuto znamenitou a pozoruhodnou řeč: „Moje úloha jest velmi lehká; obžalovaný úplně se přiznal k svému zločinu, není tedy potřeba obrany. Avšak něco jest mi dodati.

Hledá-li spravedlnost důvodu jeho zločinu, dovolíte i vy mně, abych hledal u spravedlnosti důvodu rozsudku jeho. Jakým asi bude? Nevím, avšak vím, že jest někdo horším vinníkem nežli tento zločinec. Vinníky jste vy, pánové... Vidím zde před sebou i pozdravuji obraz Ukřižovaného. Stojí zde ve vaší soudní síni, kde odsuzujete vinníky. Avšak proč není ve vašich školách, kam voláte děti, abyste je poučili? Proč pak trestáte před očima Božíma, když se neostýcháte vyrvátí Boha z duše? Proč pak je Gaudotovi Bůh na Golgotě stavěn před oči teprve zde, aby se mu dokázalo, že jej zákon postihl? Kéž by byl býval Ukřižovaný postaven před jeho oči, dokud chodil do školy. Kdo mu řekl nyní, že jest Bůh, že jest spravedlnost v budoucnosti? Kdo mu nyní mluvil o duši, účtě, kterou jest prokazovati bližnímu, o lásce k Bohu? Kdo ho učil nyní přikázání Božímu: Nezabiješ? Duše jeho byla zůstavena svým vášním; tento mladík žil sám jako zvíře v pustině, ve společnosti, která jej chce zabít jako tygra, kdežto mohl býti zkrocen jako beránek. Ano, vás, pánové, obviňuji, vás, kteří máte plná ústa osvěty, ačkoli jste barbary, vás moralisty, kteří šíříte mezi lidem nevěru, a divíte se, že vám lidé odpovídá zločiny. Odsudte mého chráněnce, k tomu máte právo; než já obviňuji vás. a to jest mojí povinností.“ — Tato řeč mocně dojala soudce i členy poroty, jakož i všechny přítomné diváky; sám Gaudot zdál se býti pohnut. Bylo mu, jako by mu bělmo padalo s očí a jako by poznával, že jest na špatné cestě, a že ho čeká přísný soud po smrti — avšak rozsudku tím nezastavil.

—lek.

Žalostné poměry učitelstva francouzského. Kdežto u nás si učitelstvo stěžuje, že se mu nedopřává politických práv, jest francouzské učitelstvo nuceno, státi se agitátorem panující vlády, což jeho stav snižuje a znemravňuje, jak časopis „Temps“ tvrdí: „Učitel bude skutečným vychovatelem, bude-li skutečně svoboděn. Úloha volebního agitatora, která se mu ukládá, ničí jeho svobodu a znemravňuje ho... Často se obírá více politikou než vyučováním, obcuje jen s politiky, dává na jevo radikální a škodlivé zásady a povrhne těmi, kteří jsou jiného mínění.“ Proto odvracejí se i republikáni od státních učitelů, a státní školy jsou prázdné, kdežto svobodné školy církevní jsou přeplněny. Za takových smutných poměrů málo studentů se věnuje povolání učitelskému, takže několik seminářů

učitelských se asi uzavře. Proti tomu se zvýšil počet chovanců školních bratří.

—lek.

Vynálezce teploměru. Až dosud domníváno se, že Fahrenheit byl první, jenž r. 1721 užil rtuti k měření tepla. *Abbé Maze* dokazuje však ve zprávách pařížské akademie věd, že již koncem března 1659 astronom Ismael Bouillien užil rtuťového teploměru s libovolnou stupnicí. Byl by tudíž teploměr rtuťový o 62 léta starší, než se dosud předpokládalo.

—a.

Milovníkům stromů, spolkům okrašlovacím, učitelstvu, duchovenstvu a vůbec každému, kdož zálibu má ve přírodě, doporučujeme právě vydaný objemný spis: *Pěstování stromů a keřů ovocných i ozdobných*, od Fr. Freiberga. Celé toto dílo vkusně vypravené čítá 212 stran a ozdobeno jest krásnými ilustracemi, v pravdě umělecky provedenými, jichž jest 135 na tabulkách. Odborný tento spis prodává se v knihkupectvích za 2 zl. aneb s poštovní zásilkou na venek franko za 2 zl. 10 kr. a vydán jest nákladem knihtiskárny Al. Wiesnera v Praze. Doporučujeme každému milovníku zahrad co nejlépe.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských laskavě zaslali p. t. pp.: Tyrichter Jan, farář v Přeperečích, zl. 1·20; Podobský Fr., kaplan v Přeperečích, zl. 2; Halama Fr., far. v Šumbergu, zl. 2; Klos Ant., far. v Příhovicích, zl. 1·20; Kellner Vojt., far. v Kozolupech, zl. 1·20; Lang Fr., far. ve Spindelmühle, zl. 1·20; Pochyba Jos., b. vik. v Nových Hradech, zl. 3; Puchmajer Fr., koop. v Železnici, zl. 1·20; Šimek J. V., far. v Chrásticích, zl. 1·20; Kapoun Emil, far. v Jenšovicích, zl. 1·20; Jakeš Vavř., far. ve Slověnicích, zl. 2; Blažko Frant., far. v Noutonicích, zl. 1·20; Straboch Jan, far. v Pištíně, zl. 1·20; Paták Ignát, děkan v Mirovicích, zl. 5; Hermann Ant., farář v Bohnicích, zl. 1·20; Bulant Ant., katecheta v Rakovně, zl. 1·20; Bíca Fr., katecheta v Rakovně, zl. 1·20; Hlinka Vojtěch, kons. rada a spisovatel na Hrádku, zl. 2; Malý Fr., č. kanov. ve Smidarech, zl. 1; Grim Jos., kons. sekretář v Hradci Králové, zl. 3; Šavel Adam, far. v Citolibech, zl. 1·20; Zeman Theod., kaplan v Citolibech, zl. 1; Skalský Jos., kaplan v Gračicích, zl. 1·20; Matonoha Fr., adm. ve Vážanech, zl. 2; Dr. Jos. Mrštík, prof.

theolog. v Král. Hradci, zl. 1:20; Dovnik Fr., děkan v Gornjim Gradje, zl. 1:20; Vondrášek Fr., far. v Batelově, zl. 1:20; Krejčí Mat., farář v Dolních Hbitech, zl. 1:50; Kříž Ant., kaplan v Jincích,

zl. 2; Roškot Jan, děkan a k. a. vikář v Počepicích, zl. 1:20; P. Kovář Sev., far. v Jarošově, zl. 1:20; Horký Ignát, osob. děkan, zl. 3.— Zaplat Pán Bůh! Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána. (Pokr.)

Spisy redakci zaslané.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Redakci Tom. Škrdlé vyšlo právě číslo 6. (březnové) roč. XII. s následujícím obsahem: Michal Hórnik a jeho doba Příspěvek k dějinám literatury hornolužické tohoto století. Napsal Fr. H. Žundálek. (Pokrač.) Učení katolické o Antikristovi, o theologických domněnkách stran jeho osoby i konání jeho, a učení Petra Chelického o těchže předmětech. Napsal dr. Ant. Lenz. (Pokr.) My pracujeme. Má rodná visko Básně J. Tichého. Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokrač.) Propaganda protestantská. Píše Fr. Vaněček. Kniha mrtvých u starých Aegyptanů. Z německého A. Baumgartnerova S. J. pojednání „Das alte Todtenbuch der alten

Aegypter“ přel. Vil. Sladomel. (Pokrač. a dok.). Národopisná výstava československá v Praze r. 1895. Íší Ed. Šittler a dr. Ant. Podlaha. (Pokr.) Čarodějka Endorská. Báseň od Al. Potěmnik. Brunetiére a Berthelot. V sociálním kroužku Vlasti přednesl Fr. Žák. Několik poznámek ku spisu prof. dra. Zigmunda Wintra: „Život církevní v Čechách.“ Kulturně historický obraz z XV. a XVI. století. Píše dr. Antonín Lenz. Některé katolické dobročinné a vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Píše Tom. Škrdlé. (Pokr.) Umění. Hudba. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Úmrtí. Zprávy spolkové.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk. Roč. IV. čís. 3. s bohatým obsahem.

KONKURSY.

V Chrudimském okr.: m. uč. I. odb. v Heřmanově Městci; m. učitelky II. odb. v Chrudimi; m. uč. ve Slatinanech; m. poduč. v Bojanově, Ctětíně, Chlumětíně, Krásném, Licibořicích, Mozděnicích, Nasavrkách, Ranné, Rvačově, Seči, Stanu, Studnicích, Svratouchu, Třebířích, Žumberku Od 13./3. — V Rychnovském: m. uč. II. odb. ve Vamberce Od 15./3. — V Třeboňském: m. správce šk. v Lipnici; m. uč. v Třeboni, Chlumci, Suchdole, Zálší; m. poduč. v Branné a Mladošovicích. Od 15./3. — V Pardubickém m. říd. uč. v Živanicích, Borku, Hodešovicích, Janovicích a Velinách; m. poduč. v Nov. Holicích, St. Holicích, Čivicích, Dřítči, Libišanech, Mikulovicích, Ostřežanech, Zdánicích, Bělé, Řečanech, Bejšti, Ředvicích; m. podučitelky v Nov. Holicích. Od 24./3. — V Českobrodském: m. říd. uč. v Roztokách, Velkém Tehově; m. uč. ve Vlkančicích, Zvánovicích, Koceradech, Úvalech; m. poduč. v Tismicích a Nedvězí. Od 24./3. — V Královickém: m. říd. uč. v Bělé, Žebnici; m. poduč. v Královicích, Bělé (2), Hodíně, Kaznově, Kozojedech, Křicích. Od 26./3.

M o r a v a. V Uh. Brodském: m. poduč. v Brumově. Do 30./4. — V Místeckém: m. naduč. v Rychalticích, a m. poduč. v Přivoze. Do 25./4. a do 15./4. — V Litovelském: m. naduč. ve Strážisku. Do 25./4. — V Dačickém: m. naduč. v Horní Slatině. Do 25./4. V Přerovském: m. spr. šk. v Čelčicích. Do 10./4.

Oprava.

Na str. 63. exhort řádka 8—9 má býti: Byl's druhem mým v utrpení, nuž buď druhem mým i v oslavení.

Novinka družstva Vlast.

Družstvo Vlast vydalo 60.000 želatínových „lístků z pilnosti“, pro žáky a žákyně obecných a měšťanských škol, opatřených vhodnými výroky z Písma sv. Lístky se prodávají za hotové, a to najednou nejméně 100 kusů po 40 kr. — Pp. knihkupcům poskytne se toliko 15% provise

Příhlášky přijímá administrace »Vlasti« v Praze č. 234—I.

Obsah: Zločinná mládež. Uvažuje Liga + 100. — Co je příčinou klesání kázně ve školách a jak tomu odpomoci? — Exhorta na neděli I. po Velikonoci. Napsal E. Cívka. — Exhorta na neděli II. po Velikonoci. Napsal E. Cívka. — Směs. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy. — Oprava. — Novinka družstva Vlast.

„Vychovatel“ vychází b., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do kruhů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Luminum, klerikům a studujícím sluje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUZSTVO »VLASŤ«.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá:

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Staré a nové myšlenky o karakteru.

Podává Klement Markrab.

(Pokračování.)

II. Vývoj karakteru.

Říhlédneme-li k pojmu karakteru, jak jsme ho vyvinuli v první částce tohoto rozboru, jakož i k nescíslným vzorům karakteru, jak se nám zjevují v dějinách Církve katolické: nebude nám nešnadno vylíčiti vývoj karakteru.

Karakter jest společným dílem prozřetelnosti Boží a samočinnosti lidské.

Bůh zajisté dává každému člověku vše, čeho mu zapotřebí k mravní dokonalosti: propůjčuje mu přirozené vlohy, uděluje mu nadpřirozené milosti, staví ho do společnosti, řídí jeho osudy; člověk pak užívá všech těchto darů Božích, až si vytvoří časem svým z přesvědčení samočinně a samostatně souhlasné mravné zásady a dle těchto zásad stále a vytrvale jedná.

Budeme míti tedy dokonalý obraz vývoje karakteru, uvážíme-li: 1. *přirozené vlohy člověka k mravnosti*; 2. *nadpřirozenou milost Boží ku zdokonalení těchto vloh*; 3. *působení společnosti ve vývoj mravních vloh zdokonalených milostí Boží*; 4. *vliv osudů na mravní vývoj člověka*; 5. *jak si vytváří člověk mravné zásady*; 6. *jak je uvádí v souhlas*; 7. *jak nabývá o nich přesvědčení*; 8. *jak své přesvědčení drží a hájí*; 9. *jak dospívá k důslednému jednání dle oněch zásad*.

1. Otázka, má-li člověk *přirozené vlohy k mravnosti vůbec a k mravní dokonalosti zvlášť*, jest již dávno rozřešena křesťanstvím. Není pravda, že by byl člověk od přirozenosti dobrý, ani že by byl zlý, ani že by nebyl ani dobrý ani zlý, nýbrž pravda jest, že jest nakloněn od přirozenosti k dobrému i zlému, jen že více k tomuto nežli k onomu. Bůh zajisté stvořil člověka dobrého, ale člověk zhřešil, a následkem tohoto hříchu, prvotného jest v každém člověku boj mezi dobrým a zlým, jak vyznal již římský básník Ovidius: „Vidím, co jest lepšího, a schvaluji to, ale horšího následuji,“ a sv. apoštol Pavel ³⁴⁾.

Člověk, přicházející na svět, podobá se roli, na níž roste pšenice i koukol. Nemá-li se udusiti v srdci člověka dobré símě, musí se trhati z něho hned od počátku plevel. J. M. Sailer ³⁵⁾ praví: „Již prvé, nežli se probudí v člověku

³⁴⁾ Řím. 7, 14., nn. Galat. 5, 17. — ³⁵⁾ „Über Erziehung für Erzieher“, vyd. od Jansena, str. 69.

mravní cit s jiskrou rozumu, má se předejít zlo, které se jeví dosud jen fysicky. Jestliť tajemným učením všeho dobrého vychování: braň zlému prve, nežli se jeví býti zlým.“ Tato slova zkušeného paedagoga zasluhují bedlivého uvážení. Zlo, jež si přináší každý člověk na svět jakožto dědictví po Adamovi, jeví se při něm od narození, ale zprvu jenom fysickým způsobem; teprv později, když se v něm probudí rozum, probudí se v něm vědomí zlého. S rozumem probudí se současně cit, a cit počíná působiti na vůli. Tyť jsou přirozené vlohy člověka k mravnosti: rozumem poznává člověk, co jest dobré a zlé; citem nalézá v dobrém zálibu a zájem, ve zlém pak ošklivost a odpor; vůlí dobré sleduje, zlé pak zavrhuje!

Z těchto tří činitelů vyplývá onen duševní stav, jež nazýváme mravností, a jenž podmiňuje vytvoření charakteru. Arciž, jako dal Bůh každému zvláštní tělo, tak dal také každému zvláštní míru duševních vlastností neb zvláštní letoru. Někdo jest od přirozenosti bystrého rozumu, jiný tupý; jeden obdařen živým citem, druhý má srdce jako z kamene; tento svou vůlí vše proniká, onen vše ztrpí a ničemu neodporuje. Avšak jednomu každému člověku udělil Bůh tolika rozumu, citu a vůle, by mohl výspěti časem svým v řádný charakter.

S touto pravdou zdají se býti v odporu některá fakta nepopíratelná. Proč odchází se světa většina lidí prvé, nežli se v nich mohly probuditi vlohy ku mravnosti? Proč nedosahují takoví lidé svého určení v tomto životě pozemském? Proč jest na světě tolik blbých a tupých, kteří nemají téměř žádné způsobilosti k mravnímu vyvoji? Na tyto otázky odpovídá křesťanství: „Soudové Boží jsou nevyzpytatelní“ ³⁶⁾. My krátkozrací lidé můžeme pouze hádati, že i takové abnormity býti musí pro vývoj člověčenstva, jako u př. býti musí v přírodě bouřky a přívaly, škodlivé živočišstvo a rostlinstvo, úchylny a výjimky ve formaci nerostů.

Přes to musíme tvrditi že jednomu každému člověku dal Bůh s dostatek přirozeného nadání k vytvoření mravních zásad a k vybudování charakteru. *Ne-podceňujeme* tedy nikterak přirozených vloh člověka ku mravnosti, ba klademe všecken důraz na to, aby nebyl pokládán za podklad mravného vývoje pouhý rozum, nýbrž rovným právem i cit a vůle. Ale nechceme přirozených vloh oněch ani *přeceňovati*, jako někteří paedagogové, kteří tak velikou váhu kladou na letoru, že ji stotožňují s charakterem, zapomínajíce, že letora sice jest první podmínkou charakteru, ale přece ne takovou, aby samojediná určovala vývoj charakteru, že tedy vývoj charakteru možný jest při všech letorách

2. Však nicméně přirozené vlohy k vypěstování dokonalé mravnosti nedostačují. Rozum jest od přirozenosti zatemněn, takže Boha a vůli jeho jen stěží poznává; cit jest od přirozenosti znešvařen, jelikož větší má zálibu ve věcech stvořených, nežli ve Stvořiteli; vůle od přirozenosti jest převrácena, kloníc se více ku zlému, nežli k dobrému. Avšak *nadpřirozená milost Boží* osvěcuje rozum, tříbí cit, napravuje vůli, obrozuje člověka, přetvořuje stárého člověka v nového ³⁷⁾, připodobňuje ho ke Kristu, vlévá mu do duše víru, naději a lásku, vštěpuje do duše jeho jediný pravý, mravní princip: z něhož vycházejí mravní zásady, jako paprsky ze slunce.

Zárodek k tomuto zdokonalení přirozených vloh vložen v duši člověka křtem. Po křtu obnovuje se nitro člověka pokáním, posiluje přijímáním utvrzuje biřmováním i ostatními svátostmi, které mají účel zvláštní, jakož i ostatní bohoslužbou Církve katolické.

³⁶⁾ Řím. 11, 13. — ³⁷⁾ Efes. 4, 22.

Stojí-li kdo mimo Církev katolickou a nerozumí-li nauce její v milosti Boží, anebo popírá-li a zavrhuje-li kdo úmyslně nauku tuto, ten ovšem nebude nikdy s to, by vytvořil ze svých přirozených vloh dokonalou mravnost neb by přispěl jinému k tomuto vytvoření. Marná bude všechna jeho snaha vystavěti charakter na pouhém základě přirozeném, jako marně by stavěl dům, kdo by ho stavěl z kamene neosekaného, z vápna nehašeného, z písku neprosetého, z dříví neotesaného. Stavivo musí se přizpůsobiti ku stavbě řemeslem, a přirozené vlohy k mravnosti musí býti přizpůsobeny nadpřirozenou milostí Boží.

3. Aby na základě přirozených vloh zdokonalených milostí Boží vyvinula se v člověku mravnost, *postaven jest člověk od Boha v společnost.*

Kdyby nebylo tohoto činitele, zůstaly by jeho přirozené i nadpřirozené dary Boží ladem. Ve vývoj charakteru každého člověka působí nezbytně jiní lidé. Působí-li úmyslně, sluje toto působení *vychování.*

První vychování člověka spočívá v rukou *rodičů*, zvláště pak *matek* „Dle vůle Boží“, praví hlubokomyslný V. Marchal³⁸⁾, „má veškeré pokolení lidské skrze srdce a ruce matčiny projíti prvé, nežli vstoupí v řady bojovníků, aby člověku nebylo dříve mezi dobrým a zlým voliti, dokud se nenaučil dobré milovati. Vnitř osvíceny jsouce, zachovávají matky pravdy víry uprostřed zmatků v míněních a náhledech. Jenom matka umí dítě v milování Boha vyučovati. Slzám a laskavé starostlivosti křesťanské matky měl sv. Basilej co děkovati za spásu svou, sv. Jan Zlatoústý za nejčistější jiskru svého ducha, sv. Augustin za své obrácení, sv. Ludvík za sílu a sprostnost své svatosti. Matky jsou to, které vychovaly vznešené zástupy mučenníků, v nichž jest spojena přirozenost lva i beránka. Matky vypravily vojska křížácká, vychovaly stav rytířů, kteří uměli spojití pozemskou lásku s čistotou nebeskou. *Že nyní není charakterů, jest částečnou vinou matek.*“

Někdy ovšem může nahraditi vlastní matku též jiná žena, na př. nevlastní matka, babička, příbuzná vůbec, pěstounka. Nelze zapřít, že žena vůbec, byť i nebyla vlastní matkou, s velikým zdarem působí v mravní vývoj člověka, jak svědčí příklad sv. Ludmily, která vychovala svého vnuka Václava, sv. Krescencie, která byla chůvou a spolu vychovatelkou sv. Víta, jakož i příklad ženských řádů v Církvi katolické, ježto vychovávají sirotky a děti zanedbané. Nikdy však nenahradí ženy muž i sebe výbornější dokonale, jak svědčí mimo jiné příklad královny švédské Kristiny, která přes všechny výtečné stránky svého mravního charakteru nebyla prázdná velikých slabostí, a to hlavně pro nedostatek milující a milované matky³⁹⁾. A nepůsobí-li v mravní vývoj člověka ani matka ani otec ani jakýkoliv zástupce jejich, vyroste člověk bez mravního vedení až k probuzení rozumu neb ještě déle, jako Emil Rousseau-ův (do 12. roku): bude mu nesnadno, byť i chtěl úsilovně, osvojiti sobě jisté souhlasné mravné zásady, dle nichž by stále a vytrvale jednal.

Jsouť ovšem v každé rodině krom matky ještě *jiní lidé*, kteří působí na mravní vývoj dítěte buď úmyslně, buď mimovolně, zvláště ostatní děti, pak chasa a čeled. Rozumná matka, jak píše Marchal⁴⁰⁾, musí bdíti nade všemi, kteří jsou kolem dítěte, aby nikdy záhubný příklad nevyvracel spasitelného účinku jejich naučení. Musíť o to pečovati, aby nic nevidělo a neslyšelo, co nesmí viděti a mlu-

³⁸⁾ Viz jeho spisek: „Žena křesťanská“, přeložil Fr. Poimon, nákl. Dédicví sv. Cyrilla a Methuda na rok. 1874., str. 76. a 74.

³⁹⁾ Viz: „Christina, Königin von Schweden“. Ein Lebensbild von Franz Schauerte. Freiburg im Breisgau, 1880 str. 202.

⁴⁰⁾ L. c. str. 78.

viti. Vidí-li a slyší-li dítě zlé věci, zasívá se tím v jeho duši jedovaté sítě, které dříve nebo později vzejdouc, duši zhubí jako kousnutí vzteklého psa, které také později záhubně se objevuje.

Když dospěje dítě k rozumu, odevzdávají rodiče část svých povinností vychovatelských učitelům. *Učitelé* jsou krom rodičů nejzávažnějšími činiteli u vedení dítěte k mravnosti. Avšak zapotřebí, by působili na mravní vývoj mládeže svorně netoliko s rodiči, nýbrž i vespolek. Jak stkvělých výsledků dochází takovému svornému působení, ukazují nekonečné řady výborných mužů i žen. Naopak zavinil nynější rozpor mezi domovem a školou naprostý nedostatek mravných, ušlechtilých, ctihodných povah. Jen křesťanství jest s to, by tento nepřirozený rozpor odstranilo; nebo kde víra skrze lásku působící, tam souhlas a jednota. (Příště dále.)

Učitel jinověrec na katolické škole.

(Pokračování.)

Odpovědným správcem školy jest učitel sám. Má vzdělávati a vychovávat děti toho vyznání, ku kterému sám nenáleží. Vyučuje tedy mládež jak sám chce, drže se přitom předepsané učebné osnovy. Taková škola má ovšem svého katechetu, který tam dochází dvakráte v témdni. Ale co zmohou jeho dvě hodiny vyučovací v témdni, bude-li učitel jinověrec po celý týden vzdělávati mládež sobě svěřenou dle zásad svých vlastních, dle své morálky, která se s učením katolickým nesrovnává? Mohlo by se namítati, že je tu školní inspektor, který školu inspiruje a vzdělávání školní mládeže jaksi kontroluje. Ovšem, ale zkušenost nás o tom poučuje, že školní inspektor přijde také 1, snad dvakrát i vícekrát na takovou školu, vyzkouší děti z toho a onoho předmětu, na náboženské vychování se neohlížeje. Jest on zástupcem vlády a tudíž nekontroluje, k čemu není bezprostředně ustanoven.

Do dokonaného šestého roku jsou ponechány děti péči rodičů. Ti namnoze mají na zřeteli toliko tělesnou péči, o duševní život svých dětí se málo starajíce. Mnozí rodičové činí tak z nevědomosti a nepochopení důležitého úkolu rodičů — vychovatelů, jiní z pohodlnosti a pod. O tom nás nejdůrazněji poučuje ta okolnost, že děti příjdouce do školy, neznají ani svého pravého jména. Ovšem ví ten nebo onen čiperný klučina, že naň doma volají „Karlíčku!“ — ale že by se měl ve škole ozývati na jméno „Karel Kudrna,“ — to se našemu malému občánkovi ani ve snu nezdálo.

Rodiče tím způsobem ponechávají všecku starost a zodpovědnost za své děti jedině škole. S modlitbou, s náboženskými city, s tímto základem všeho života vypadá to ještě hůře! Ptejme se jen zkušených učitelů, jakých potíží mají jen s tím, než naučí děti znamenati se řádně sv. křížem. A kolik dětí přijde nyní do školy, aniž by měly to nejmenší ponětí o nějaké modlitbě — to budiž Bohu žalováno! Tak člověk nejlépe ve škole vidí, kam lidstvo spěje, do jaké zahuby kvapí. Ale není divu! Čím více mizí zbožnost mezi lidem, tím zřetelněji to znáti na dětech ve škole.

Než často i rodičové dosti pořádní málo o své děti dbají, spoléhajíce se ve všem na vedení školy, že ona to nahradí, co oni zmeškali z nedostatku času anebo z příčin jiných. Ovšem, je-li na takové škole učitel svědomitý, povinnostmi

svého stavu nadchnutý, může tyto nedostatky a jiné jim podobné pozvolnou, úsilovnou prací a pevnou vůlí napravit. To pak může způsobiti učitel, který je s dětmi sobě svěřenými stejného vyznání, tedy na katolické škole učitel katolický. S požadovaným úspěchem a moderní mravností ještě by to ušlo, an učitel k působení v tom směru je platnými zákony vázán a nucen. Ale pěstění opravdové mravnosti na základě náboženském vede se na školách s jinověreckými učiteli zle, neboť k tomu učitel civilními zákony vázán není, to jest věc jeho osobního přesvědčení.

Jak bylo již řečeno, přichází děti do školy i v ohledu náboženském velmi zanedbané, ba více než v ohledu tělesném. Na učiteli jest, aby i to malé dítě sv. křížem žehnati naučil, aby je modlitbě přiučil a o důležitosti téže poučoval, aby je ke zbožnosti rozněcoval a ducha jeho k Bohu povznášel, jak to je i v intenci říšských školních zákonů. Můžeme se toho nadíti na př. od učitele evangelíka, můžeme toho žádati od učitele jinověrce, který se sám sv. křížem nežehná, který se snad jinak modlí a který by tak činiti musil konečně i proti svému náboženskému přesvědčení? — — — Tato okolnost zasluhuje zralého uvážení jak se strany katolických učitelů, tak i katolických rodičů, jimž přece na výchování dětí záležitosti musí. — Máme tu dále obcování službám Božím a rozličným jiným úkonům církevním. Zákony ovšem nařizují, aby učitelé s mládeží sobě svěřenou obřadům těmto důstojně obcovali. Jest však zase na uváženou, může-li se to žádati na učiteli jinověrci, může-li on býti vzorem ohledné důstojného obcování obřadům katolickým.

Máme tu na mysli skutečný případ, kde na ryze katolické škole působí učitel jinověrec. Veškeré děti jsou vyznání katolického až na děti učitelovy. A jak se dělo náboženské výchování katolických dětí? Tak, jak se každý domyslí. Děti se modlily jakousi modlitbu před a po vyučování, jakou se modlití může rovnou měrou mohamedán, žid i jiný vyznavač nějaké sekty — jen ne katolík. Byla to modlitba úplně bezkonfessionelní a podobně „duchovní písně“, jimž bylo cvičeno s velikou horlivostí. Teprve ku zakročení katechety a okresní školní rady modlily se děti zase obvyklý jindy „Otčenáš“ a jiné katolické modlitby.

(Nám je znám případ, že učitel evangelicko-reformovaný, byv dosazen na dvoutrídní školu, kde byly pouze děti katolické, sotva že se ve škole trochu jen ohřál, počal děti předělávat na víru evangelicko-reformovanou, uváděje v posměch kříž a jiné obyčeje a zvyky katolické, dětem pak přísně zakazoval, by toho, co jim řekl před svými rodiči nepovídaly. Děti však dlouho nemlčely a pan učitel musil pak odejít, aby zkusil svoje štěstí jinde Red.)

Víme také ze zkušenosti, jak se vykonával dohled nad mládeží: Učitel dovedl děti ke kostelu, a ty byly nyní ponechány úplně samy sobě. Není divu! Pro učitele jinověrce nemají ceny naše obřady katolické, on k nim nemá záliby, on v nich nenalézá duševního požitku a náboženské útěchy. K čemu by se tedy obtěžoval a nudil? Ale ta mládež — jak ta k tomu přijde, aby tak po macešsku byla odbývána? — — Tak se děje při církevních úkonech, tak se děje konečně po celý čas školního vyučování. Se strany učitele jinověrce pomíjí se mlčením i ty důležité momenty výchovatelské, které se zhusta tu a tam při veškerém vyučování naskytají a které výslovně požadují případného poučení o významu a důležitosti rozličných církevních úkonů. Článků toho druhu valný výběr obsahují veškeré naše učebnice pro školy obecné i měšťanské. — Marné je tu potom napomínání učitele náboženství, marné jeho časté a úsilovné povzbuzování. Nejde-li tu učitel ruku v ruce s katechetou, je přičinění tohoto namnoze marno a neúspěšno.

Jaká tu odpomoc? — Věru těžká! Jediná možná náprava by záležela v tom, aby na školy s dětmi katolickými byli dosazováni jen učitelé vyznání katolického, aby tak byl učitel téhož vyznání jako mládež jemu svěřená. Toho žádejte na svých školách vy rodičové, kteří dítky své škole svěřujete, toho žádejte vy poplatníci, kteří nákladem svým školy vydržujete, toho žádejte vy voličové, kteří poslance volíte — ti ať na sněmích k tomu jménem vaším pracují, aby škola katolická byla osazena také katolickými učiteli — nevyjímajíc ani školy jednotřídní, jichž se dá nejlépe ku rejdům náboženským používat. Jen tak ochráníte své děti, tento statek největší a nejvzácnější, samým Bohem vám svěřený, jen tak zachováte děti své při víře své, při víře zbožných předků svých.

Školy vícetřídní jsou proti těmto školám jednotřídním se správcí škol vyznání jiného ve značné výhodě v ohledu náboženském. Byť tu byl i dosazen jeden nebo i dva učitelé jinověrci, může uvědomělý katolický řídící učitel na svých hospitacích, jež jsou zákonem nařízeny, se platně o tom přesvědčovat, jak dalece učitel jinověrec ve své třídě na náboženské city svého žactva působí, jak dalece i povinnosti své v tom ohledu plní a je-li třeba, zakročí a nápravu zjedná. Že k tomu je potřebí řídícího učitele energického a nábožensky uvědomělého, netřeba zvlášť připomínati.

Dle paedagogických zásad má konati učitel dílo vychovatelské s nelíčenou láskou ku své mládeži. Bude-li tato „nelíčená láska“ takového učitele téhož rázu a stupně, s jakou by vyučoval mládež svého vyznání — jest zajisté pochybno a neuvěřitelné, z čehož zcela logicky vyvozovati můžeme, že následkem toho bude i prospěch v ostatních všech předmětech zcela jiný, než by při týchž poměrech mohl býti se strany učitele téhož vyznání s mládeží. Bude učitel jinověrec viděti i v těchto mladých, nevinných dětech své náboženské protivníky a protichůdce, tak že láska k nim ne-li zcela vymizí, tož alespoň valně ochladne. A že to není ke zduchu výchovy, jest na bíledni. Pročež znovu vyslovujeme zásadu: Učitel vyučuj a vychovávej jen mládež svého vyznání!

Než i z rozličných jiných popudů plyne toho potřeba, aby učitel byl stejného vyznání se svým žactvem. Vizmež jen dějiny nebo zeměpisné popisy památných míst, jež mají do sebe mnoho vychovatelského v ohledu náboženském. Ve schválených učebnicích našich škol máme mnoho takovýchto statí. Chceme se jen o některých zmíniti a na ně upozorniti. Povšimněmež si jen na př. čítanky pětidílné. Tu v druhém dílu máme článek nemalého významu náboženského „Císařovna a chudobná stařenka“. Jedná o starobylém obyčeji křesťanských panovnických rodin — o umývání nohou na zelený čtvrtek. Vypravuje se tu o původu starobylého toho zvyku, kdy Kristus Pán sám dvanácti učenníkům nohy umýval a tak příklad veliké pokory na sobě ukázal. Jak by mládeži své tento článek vykládal žid, který sám v Krista nevěří, jak by mládež ku podobné pokoře z lásky k bližnímu nadchnul, na to bychom byli věru zvědaví! A učitelé — židé přece jsou ustanoveni na školách katolických, jak poměry ve Vídni a jinde v německých krajinách dokazují!

Ve třetí čítance jsou články, které výslovně náboženské předpravy vyžadují, tyto: „První arcibiskup moravský. Počátek křesťanství v Čechách. Sv. Václav. Sv. Václav a Zlický Radislav.“ Ve čtvrté: „Karel IV. Bouře husitské. Na skále Martinšské. Mikuláš Zrinský. Válka třicetiletá.“ — V V. dílu: „Křížové výpravy. O válečném tažení k moři Baltskému. Tajemná hrana. Arnošt z Pardubic. Na Štítném“ a jiné. Zeměpisná črta „Řím“ a jiné.

Jak by asi vykládal evangelický učitel na katolické škole článek „Bouře hutské, Válka třicetiletá“ i ostatní všecky, to si asi každý učiní úsudek správný o tom sám. Že by však výklady tyto nikdy nedopadly ve prospěch dobré věci katolické, na to netřeba upozorňovati. Byl by to výklad v každém ohledu stranický, jehož by využítkoval učitel jinověrec ve prospěch své a na úkor strany druhé. Vždyť i učitel katolík musí s touto choulostivou látkou velmi opatrně zacházeti, aby nezabředl na nescestí, dávaje se vésti rozličnými strannickými spisy, jež chtí násilně pravdu utlačiti a čtenáře ke své straně strhnouti.

I tato okolnost zřejmě mluví pro to, aby školy katolické měly vesměs učitele katolíky, a to ještě katolíky z přesvědčení. (Ostatck přístě.)

Na jakých základech paedagogika staví a kterak?

V odboru filosoficko-paedagogickém přednesl prof. Dr. Eugen Kadeřávek.

Má-li dům pevně státi, musí míti pevné základy. Podobně nesmí dílo, jež paedagogika na člověku prokázati chce, postrádati jich. Avšak kdo nám je poví? Nikdo jiný, leč náš rozum zdravý. A odkud je pozná? Ze člověka samého, na kterém umění vychovatelské vyhotoviti má dílo dokonalé. Tažme se tedy člověka: Kdo jsi? Odkud jsi přišel? Kam spěješ? Odpovíme-li pravdivě a důkladně na tyto otázky, seznáme základy umění vychovatelského, jakož i způsob, kterým se na nich stavěti má.

I.

Člověče, kdo jsi?

V našem století dospěli na bludné dráze mnozí učenci daleko, jelikož jedni tvrdí, že prý o těle a duši lidské nic nelze věděti, druzí, že tělo jest duchem viditelným a duch tělem neviditelným, třetí, že člověka považovati dlužno za pouhou hmotu, nutnými zákony ovládanou, čtvrtí, že člověk je toliko zvířetem dokonalým. Avšak podle filosofie křesťanské čili aristotelicko-thomistické, která na základě zkušenosti zásadami a pravidly logickými činnost lidskou posuzuje, máme o člověku zcela jiný pojem.

Člověk v pravdě a skutečně sestává z těla a duše, dvou skutečných podstat neúplných, věcně a skutečně od sebe různých, které spojeny činí podstatu úplnou, jednu přirozenost; poněvadž duše lidská činí tělo právě lidským, stojí duše nad tělem asi tak, jako podstatna forma nad látkou. Tím však není úloha duše lidské vyčerpána; neboť není pouze proto, aby tělo činila lidským, vykonává činnost také sama bez těla, *myslí a chce* a z té příčiny má povahu duchovou, jelikož v těle sice bytuje, ale není do hmoty ponořena, spíše nad hmotu povznesena. Její život jest řízen ideou pravdy, mravního dobra a krásy. Je tedy podstatný rozdíl mezi člověkem a hmotou, mezi člověkem a zvířetem.

Z tohoto základu, jenž se vztahuje k bytosti lidské, vyplývají pro vychovatele tyto praktické pokyny:

1. Vychovatel, který pečuje o celého vychovance, o tělo a duši jeho, ať přihlíží ke zdraví jak tělesnému, tak duševnímu, ale tak, aby mezi oním a tímto vládl soulad, aby zdraví tělesné nebylo ani podceňováno ani přeceňováno, ale spíše pokládáno za prostředek zdraví duševního, na němž hlavně a především musí býti záleženo. Tělo slouží, duše vládne.

2. Vychovatel ať učí svého vychovance, aby duše jeho nejen tělem vlastním vládla, nýbrž také zevnějšími účiny, jež na člověka dorážejí; neboť nesluší se, aby duše lidská, jež svou vůli svobodnou nad nutnými zákony jest povznesena, nutnosti zevnějších účinnů podlehla.

3. Vychovatel ať si vede tak, aby vychovanec činnost vegetativnou, kterou člověk sdílí s bylinou, potravu přijímající, rostoucí a se rozplozující, podřadoval činnosti vyšší, právě lidské, která člověka činí člověkem, činnosti rozumu a svobodné vůle. Pudům

vychovancovým, jež se odnášejí k činnosti vegetativné, ať vytkne pravý směr, jenž odpovídá zákonu mravnímu

4. Smyslné poznání, jež člověk sdílí se zvířetem, ať považuje vychovatel za přípravu k poznání nadsmyslnému, rozumovému. Nestačí zajisté o věci vědět pouze smyslem to, co poznává zvíře, totiž čím se věc jeví; na člověka připadá ze zjevů souditi rozumem na věc samu, jejíž zjevy dříve smyslem znamenal, na bytnost čili nitro věci. Ať nezvyká chovanec smyslné povrchnosti, která od pravé vzdělanosti rozumové vzdaluje. Od bytnosti věcí, jejichž zjevy smyslům jsou přístupny, ať učí vychovatel chovance přecházeti ku poznání toho, co smyslové znamenati nemohou, co jediný rozum chápe; ať jemu připomene, že bytosti duše lidská, Bůh, ač jich smyslové nemohou znamenati, nicméně bytují skutečně, že nám jejich jsoucnost skutečnou zaručují důvodové rozumní. Ať učiní vychovatel Boha a duši lidskou středem, odkud vychází a kam se opět vrací pravá vzdělanost; ať přesvědčí svého chovance, že vzdělanost, která není založena na Bohu a duši lidské, jest ličeným hrobem, jenž v sobě skrývá hnilobu.

5. Ať vychovatel pokládá smyslné snahy, jež má člověk společny se zvířetem a jejichž předmětem jsou dobra smyslná, tělesná, fysická, časná pomijitelná, dobra jež člověka poutají k přírodě a k životu pozemskému se vztahují, ať, pravím, pokládá smyslné snahy, za prostředek k dosažení dober nadsmyslných, duchových, mravních, věčných, nepomijitelných, jež člověka k Bohu povznášejí a k životu záhrobnímu se vztahují.

Chovanec nesmí ani dobra smyslná zavrhovati, poněvadž má tělo, ani na nich, jako zvíře, přestávati, poněvadž má duši povahy duchové; ale užívaje jich jako prostředků bažiti má po nadsmyslných, chce-li býti člověkem a ne zvířetem. Proto musí vychovatel snaživost chovancovu bedlivě řídit; tu nejlépe dokázati může své umění vychovatelské, jež u chovance má pěstovati nejen květ, t. j. poznání, ale také ovoce, t. j. snažení. Než mezi květem a ovocem má býti soulad, aby ovoce odpovídalo květu; ten však mezi rozumem a nadsmyslnou snaživostí, vůlí, 'sám sebou napanuje, poněvadž vůle sama sebe k činnosti určuje, rozumem nejsou určována; proto má vychovatel o tento soulad u chovance pečovati, aby vůle jeho sama sebe určující řídila se předpisem rozumu správně soudícího. Než vůle lidská jest svobodná. Má tedy vychovatel řádně chovanci vyložiti, v čem svoboda lidská záleží, jaký má rozsah, jak jí má chovanec užívati, jak jest auktoritou božskou a lidskou, jakož i společností obmezena, aby nepokládal nerozumnou libovůli a nevázanost za svobodu.

6. Má-li vůle lidská zalíbení v dobrém, jež rozum poznal, požívá člověk krásy: Velice jest žádoucí, aby vychovatel svého chovance učil pravé kráse, poněvadž krása celým člověkem hýbe a na veškerý život mocně působí. Ať spojuje vychovatel krásno s dobrem a pravdou ať rozeznává pravou krásu od zdánlivé, pozlátko od zlata; ať žádá od chovance, aby krásu chápal rozumem; ne smyslem, aby nepokládal krásným, co jest mravně zlým, aby totožnil krásno s tím, co pravé lásky, ne smyslné, jest hodno.

7. Ať vychovatel pozornost chovancovu obrací k podstatnému rozdílu, který člověka od zvířete dělí a nad zvíře povznáší. Toto pravidlo jest za našich časů při vychování velmi důležité.

II.

Člověče, odkud jsi ?

Darwinovci nám říkají, že člověk se vyvinul z opice. Avšak tomuto mínění nemůžeme přisvědčiti, poněvadž soustava Darwinova, pokud se odnáší k bylinám a zvířatům, jest nepravdivá, tím pak méně platiti může o těle a životě lidském.

Souhlasiti spíše musíme s filosofií křesťanskou, která z důvodů rozumových a rozumných zavírá, že prarodiče naši mají původ svůj ve stvořitelské moci Boží a že jejich potomci mají sice tělo od rodičů, ale duši od Boha, Jenž ji z ničeho tvoří při početí a s tělem spojuje. Avšak není Bůh člověku toliko stvořitelem, ale také zachovatelem; neboť jaký počátek, takové i další trvání; je-li člověk při svém počátku závislý na Bohu, je na Bohu závislý také při svém trvání dalším. Posléze jest Bůh člověku také spolupůsobitelem, jelikož přirozenost lidská, ze které vychází činnost, jest při svém počátku a dalším trvání závislá na Bohu.

Ovšem jest Bůh člověku zachovatelem a spolupůsobitelem takovým, že neruší působnosti lidské a ji od nás žádá.

Z poměru, jakým se má Bůh ke člověku jsa jeho stvořitelem, zachovatelem a spolupůsobitelem, vyplývají pro vychovatele tyto praktické pokyny:

1. Táže li se chovanec: „Odkud přišel bratříček?“, ať mu vychovatel odpoví: „Pán Bůh jej rodičům poslal a daroval, jako Tebe.“ Tak řekne pravdu podle filosofie křesťanské, která učí, že dítě má tělo od rodičů, duši od Boha a přispěje k tomu, aby členové rodiny se mezi sebou ctili a milovali. Později, když chovanec děje přírodní sezná, ať slyší od svého vychovatele, že poměr rodičů jest v chrámu Páně svátostně posvěcen a od zvířecosti vzdálen, že rodiče jsou spolu s Bohem původci svých dětí. Tak zajisté účta chovancova k rodičům vzroste.

2. Žádný vychovatel, ani otec, není neomezeným pánem chovance: vychovati může dobře vychovatel chovance, jestliže působí s Bohem, jestliže Boha prosí za přispění. Tedy vychovatel neznaboh mine se již z té příčiny s cílem: Bůh nikdy jeho snahám nebude žehnati, poněvadž nepůsobí s Ním a o Jeho přispění neprosí. Chovanec jest vychovateli od Boha svěřen a on bude kdysi účty skládati Bohu, kterak úlohu svou vykonal.

3. Vychovatel ať chovanci na paměť vštěpuje, že nemá příčiny, proč by pýchou se vynášel, když cokoli má, od Boha obdržel, duši přímo, tělo skrze rodiče nepřimo, když závisí na Bohu, svém stvořiteli, zachovateli a spolupůsobiteli.

4. Ať učí chovance vděčným býti k Bohu, prositi Boha za zachování těla a duše a za spolupůsobení, důvěřovati v Boha, nikdy na mysli neklesnouti. Bez Boha nic dobrého neučiní chovanec, co by mu v pravém smyslu sloužilo k dokonalosti a blaženosti.

5. Poněvadž Bůh nepečuje jako zachovatel a spolupůsobil o člověka bez člověka, ať vybízí vychovatel chovance k působnosti a přičinlivosti, ať jej varuje před leností, které Bůh nenávidí a která jest matkou nepravosti, a napomíná, aby netoliko zachovával, co má od Boha, nýbrž také na tom základě se vyvíjel, své vlohy patřičně vzdělával, cestou mravnosti od Boha stanovenou kráčel a v dobrém byl vytrvalým. Jenom tak bude se shodovati působení chovancovo s působením Božím.

6. Vychovatel ať chovanci líčí Boha jako pána, jemuž náleží celý, jemuž sloužiti má, jemuž čest a slávu vzdávati má, jako zákonodárce, jehož rozkazy plniti má, jako otce, jehož milovati má. Učiní-li tak vychovatel, bude mu chovanec jedenkrát za to vděčným; za vychování neznabožské, jež činí nešťastným, nikdo neděkoval, ale spíše klnul.

Z toho všeho plyne, že vychovatel uváživ rozumem odpověď na otázku: *Človče, odkud jsi?* nemůže vychovávatí bez náboženství.

III.

Človče, kam spěješ?

Pýcha, jež Boha zavrhuje, volá: „Človče, sám sobě jsi cílem, žiješ toliko pro sebe.“ A poněvadž ve společnosti žíti jest člověku přirozeno, volá táže pýcha: „Společnosti lidská, jsi sama sobě cílem, žiješ toliko pro sebe.“ Než výstřednost jedna stihá druhou. Jestliže pýcha činí člověka bohem, vrhá jej opět mezi tvory rozumu nemající volajíc: „Žiješ toliko pro tuto zem; smrti tělesnou zahyneš celý, jako zvíře!“ a ukládá jemu otrocké jho auktority státní volajíc: „Proti celé společnosti státní jsi ty, jednotlivec, kapkou v moři; podrobiti se musíš svrchované auktoritě státu, jenž nad sebou žádné jiné moci neuznává, buď že chceš, buď že nechceš. Co pořídíš proti množství? Stát je tvým bohem.“

Avšak filosofie křesťanská dokazuje, že Bůh jest nejvyšším cílem každého, že jemu má čest a slávu vzdávati, že tohoto cíle dojde, an poznává Boha, Jej miluje a na Ném zalíbení má. Než k tomu cíli člověk spěje po celý čas svého života, tak že když umírá, cíle svého buď úplně dosáhl anebo s ním se úplně minul; stav pak, ve kterém Boha, dobra nehynoucího, úplně dosáhl a požívá, nemá po smrti konce, jako nemá konce stav toho, jenž při smrti s cílem nejvyšším se minul. Z tohoto důvodu, jakož i z duchové povahy duše lidské zavírá filosofie křesťanská, že duše lidská jest nesmrtelná. Tak tedy podrobuje filosofie křesťanská člověka Bohu, bytosti nejvyšší, pů-

vodci a pánu svrchovanému, jako cíli nejvyššímu, ale zároveň mu zaručuje pravou dokonalost a pravou blaženost povznášejíc jej vysoko nad zvíře, jež takové dokonalosti a blaženosti schopno není. K této dokonalosti a blaženosti spěti má člověk nejen jako jednotlivec, ale také jako člen společnosti lidské; proto nakazuje podrobiti se sice státu, konati povinnosti k bližnímu, ale nedovoluje, aby jednatel utonul ve státu, a ukládá státu nad sebou uznávati nejvyšší auktoritu božskou, šetřiti zákona Božího, přirozenosti lidské vštěpeného. Tím tedy jest zachráněn jednatel a společnost, že panuje mezi nimi vzájemnost, že mají oba tentýž cíl nejvyšší, Boha.

Těmto zásadám je-li vychovatel jak pro sebe, tak i pro chovance věrně oddán, vyplní svou úlohu výborně, prospěje měrou vrchovatou sobě, chovanci a společnosti a nabude velikých zásluh. Běda však tomu, jenž těmi zásadami se neřídí; jest nepřitelem sobě, chovanci a společnosti. Pročť neměli by ani jednotlivci ani státy trpěti, aby paedagogika, jež zásadám filosofie křesťanské odporuje, jednotlivcům a státům škodila. A proč nicméně taková paedagogika u mnohých jednatelů a států nedoznává překážek? Poněvadž Boha zavrhujíc lichotí pýše a nezřízené žádostivosti po smyslných statcích a rozkoších, ku které jest člověk nakloněn. A tato náklonnost má takovou moc nad člověkem, že se nedaří, jak by se dařiti mělo, ani paedagogice, která zdravými zásadami filosofie křesťanské jest řízena a silami přirozenými úlohu svou koná. Posléze ani o cíli samém vychovatele nepoučuje filosofie křesťanská dokonale. Proto jsme nuceni hledati pro paedagogiku základ ještě hlubší.

IV.

Na kterém základě nejhlubším staví paedagogika?

Vychovatel má chovance vésti k cíli nejvyššímu, Bohu; tak aby Jej poznal svým původcem, zákonodárcem a pánem, aby Jeho zákon plnil proto, že Bůh jej dal, aby na Něm největší zalíbení a v Něm největší blaženost nalezal. Avšak směřovati k Bohu takovým způsobem znamená míti náboženství. Tedy bez náboženství není žádného vychování. Neznabožství jest v paedagogice hlediště naprosto nepravdivé a špatné.

Než potřebí jest, aby vychovatel důkladně znal cíl, k němuž chovanec má spěti. Zda je toliko cíl přirozený t. j. takový, který odpovídá přirozenosti lidské, člověku od Boha vytčen? Zda mají pravdu deisté říkající, že vychovatel má o to jediné pečovati, aby chovanec měl náboženství přirozené, t. j. aby Boha poznával toliko přirozeným světlem svého rozumu, aby toliko přirozený zákon Boží přirozenými silami své vůle plnil, aby Boha přirozeným způsobem miloval, aby v Bohu přirozenou blaženost nalezal? Avšak jakkoli toto náboženství přirozené Bůh člověku dáti musil, přece může s ním spojití náboženství nadpřirozené. A zajisté toto náboženství nadpřirozené, s přirozeným spojené bylo založeno, jak nás učí dějepis, v ráji v St. Zákoně připraveno a v Novém dokonale zavedeno.

Také u národů pohanských shledáváme zbytky prvotního náboženství nadpřirozeného s přirozeným spojeného, ač jsou to jenom kusé zlomky všelijak znešvařené. Majetkem lidu nemůže se státi náboženství číře přirozené; pokusy deistů, zavést deismus, končí atheismem. Proto nemůže vychovatel přestati na náboženství číře přirozeném, nýbrž sáhnouti musí k nadpřirozenému, kterým jediným pravým jest náboženství římskokatolické, jak lze přesně dokázati v apologetice čili základní bohovědě. Tedy tímto náboženstvím musí vychovatel chovance k nejvyššímu cíli vésti. Je tedy nepravdiva zásada Rousseau-ova, že vychovatel má učiniti z křesťana člověka; opakem, člověka má učiniti křesťanem.

Avšak ještě z jiné příčiny jest vychovateli víra katolická potřebná. Člověk má také přirozeně Boha znáti a přirozený zákon Boží silami vůle své přirozenými plniti. Než člověk, ač může přirozeně Boha poslouchati, přece jeho rozum a vůle ač jsou přirozeně od Boha zachovávány, ač Bůh přirozeně s člověkem spolupůsobí, k tomu nestačí, jsouce seslabeny. Proto je potřebí nadpřirozené pomoci Boží, která se člověku poskytuje vírou katolickou. Je-li tedy vychovatel věrně oddán víře katolické, povede svého chovance tak, aby přirozenost jeho byla vyhojena, aby vychovanec cíle přirozeného došel a schopen byl směřovati k cíli nadpřirozenému.

A tak se podaří vychovateli, pomocí Boží podporovanému, vykonati svou úlohu. Tyť jsou základy pravé paedagogiky.

—❧ SMĚS. ❧—

Jest doba přednášek. Lidé každého oboru a povolání tuží se a přičinují o poučení a vzdělání bližních, kteroužto snahu má si osvojiti každý ušlechtilý vzdělanec. I Mariánská družina učitelek zařídila ve dnech právě uplynulých cyklus českých přednášek biblických pro paní a dívky. Podobné přednášky pořádány bývají ve Francii se zdarem velikým a jest to proto myšlenka zajisté výborná, kteréž se „Družina“ ujala. — K přednáškám těm zvolena doba nejprůměrnější; začaly nedělí květnou a končily velkým pátkem. Největší zásluhu o ně má ovšem sám p. přednášející, veldst. p. Josef Havránek, professor na c. k. akad. gymnasiu v Praze, který se uvolil s laskavou ochotností k namáhavé práci té. Vyvolil si thema: Poslední dni života Pána Ježíše, působení, utrpení a smrt Jeho. Co říci o průběhu přednášek? Nebudeme šířiti mnoho slov ku chvále vldp. přednášejícího, neboť chvála lidská jest malichernou pro toho, kdo čest a chválu Boží má na zřeteli, — proto řekneme jen krátce: Přednášky v každém ohledu se zdařily, svědčiloť o tom to množství paní a slečen (denně ke 300), které prostranný sál sv. Václavské záložny i při počasí nepříznivém plnily, aby s vřelým účastenstvím naslouchaly biblickému vypravování o obyčejích Židův a Římanův a o dojemných episodách z posledních dnů pozemského žití Ježíše Krista. Máme za to, že zbožná mysl mnohých přítomných byla v horlivosti své utvrzena a tam, kde snad jí nebylo, úcta a láska k Spasiteli trpícím pro člověčenstvo, vzbuzena. Za šlechetnou snahu tuto vyslovuje „Družina vldst. p. professoru veliký svůj dík a uctivé „zaplat Bůh!“

Dar. Professor lékařství na moskevské universitě G. D. Zacharjin věnoval půl milionů rublů 4pctové státní renty na podporu farních (konfessionálních) škol

v biskupství penzenském a saratovském, jež jsou jeho rodišti nejbližší, a na zřízení takových škol v těch místech jmenovaných diecesí, kde by jich bylo nejvíce zapotřebí. Podpory mají se udíleti z úroků, kápítál má býti na věčné časy nedotknutelným. Ve věnovací listině Zacharjin vyslovuje přesvědčení, že „jen vnější opatření nezlepší hmotné položení národa, neutuží-li se duchovně v boji se svými slabostmi; a toto utužení může se státi skutkem pouze na základě náboženském.“ — Car Mikuláš II. připsal ku zprávě o tomto věnování: Vzal jsem s opravdovým potěšením na vědomí. (Učit. Nov. 15.)

Analfabetů jeví se tento počet: Vor-alberg 2%, Čechy 3%, D. Rakousy 4%, H. Rakousy 6%, Morava 7%, Tyrolsko 8%, Slezsko 9%, Solnohradsko 11%, Terst 20%, Štýrsko 20%, Korutany 28%, Kraňsko 34%, Uhry 38%, Gorice a Gradiška 42%, Charvátsko 42%, Istrie 59%, Halič 64%, Dalmacie 66%, Bukovina 68%, Bosna 78%. Nejméně analfabetů v Evropě mají Švédsko a Norsko 0.7%; nejvíce Č. Hora 92%, a Rusko 80%. —a.

Proti vzteklině. Dvaosmdesátiletý kněz francouzský Gastel uveřejnil následující lék: Nechci ssebou vzíti do hrobu svůj osvědčený prostředek pro léčení ran, způsobených vzteklým psem. Uveřejňuji jej, a je to poslední služba, kterou mohu světu prokázati. „Vezme se vinný ocet a čerstvá voda. Tím vymyje se rána a vysuší. Potom naleje se několik kapek acidum hydrochloricum do rány, poněvadž kyseliny minerální ničí jed slinový.“ — Tohoto prostředku bylo prý již často po smrti onoho kněze od mnohých, kteří vzteklým psem byli kousnuti, užito, jak časopisy francouzské svým časem zaznamenaly, s výsledkem nejvš uspokojujícím. —a.

Spisy redakci zaslané.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Praze započne co nejdříve vycházeti Vzdělávací knihovna katolická, periodická sbírka knih a brožur z pravidla malého objemu, ale pokud možno jádného obsahu, jež slohem důstojným, nicméně však vůbec srozumitelným pojednávají budou o různých důležitých otázkách z oboru apologie, ethiky, dějin církevních, občanských i kulturních, přírodních věd, aesthe-

tiky, sociologie a jiných se stanoviska katolického

Zejména časové otázky dojdou vždy rychlého povšimnutí a ocenění. Sbírká ta má poskytnouti především vzdělaným laikům přiměřeného a objektivního poučení o tom, kterak církev katolická soudí o různých otázkách, jež myslícímu duchu zvláště za doby naší bezděky se vtírají: má býti bezpečným světlem vůdčím

těm, kdož pravdu upřímně hledají a ochotni jsou vyslechnouti slova dobře míněná.

Vzdělávací knihovna má být zároveň obrazem současného utěšeného rozkvětu duševní práce v celém světě katolickém, chce tedy i v tomto smyslu být katolickou. Proto vycházeti budou v ní překlady vynikajících prací cizojazyčných, nebo jádrné výtahy z nich. K tisku uchystány jsou stručná Apologie křesťanství franc. kanovníka F. Duilhé de Saint-Projet, dále velice instruktivní zprávy o překvapujících výzkumech katakomb od polského učence dra Bilczewského, výborný spis amerického profesora J. A. Zahma „Věda katolická a učenci katoličtí“, německého apologety Hammersteina proslulý spis „Edgar“, Duhrova zajímavá kniha o jesuitech; španělského učence dra J. E. Ortí y Lara „Věda a zjevení ve vzájemné harmonii“ atd.

Mimo to vydávány budou ve vzdělávací knihovně katolické také i práce původní, o něž požádány budou přední naše síly spisovatelské.

Časem uchystána budou také souborná přiměřeně upravená vydání zdařilých článků časopiseckých, jež zvěčnili spisovatelé naši uložili v různých časopisech nyní již malo přístupných a známých.

Vzdělávací knihovna katolická, jejíž potřeba a důležitost zajisté každému jest patrna, bude moci ovšem zvětěti jen tehdy, nalezne-li co možná nejširší kruh odběratelstva a čtenářstva. Doporučujeme tudíž nový důležitý tento podnik literární, jehož re-

dakci převzali Dr. Jos. Tumpach a Dr. Ant. Podlaha, laskavé přízni našeho čtenářstva.

Přihlášky k odebrání přijímá každé knihkupectví, zvláště Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze, budova městské spořitelny.

Cena jednotlivých svazků, jež budou sestávat z několika sešitků po 25 kr. je stanovena co nejmírněji.

Rolnický program české strany křesťansko-socialní. Navrhuje Rudolf Vrba. V Praze 1896. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. Cena 6 kr. Doporučujeme k hojněmu rozšíření.

Slovník francouzsko-český. Kapesní vydání. Sestavili Dr. J. Herzer a Čeněk Ibl, c. k. profesori středních škol. Nakladatel J. Otto, knihtiskárna v Praze. Seš. 2. Cena 18 kr

Přírodopis pro školy obecné. Na základě přírodopisu dra Al. Pokorného pro české školy obecné upravil Jos. Rosický, prof. c. kr. ústavu učitelského v Jičíně. Se 213 vyobrazeními. Schválen vnesením vys. c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 16. prosince 1895, č. 28531. V Praze a ve Vídni, nákladem T. Tempského. 1896. Cena váz. 1 kor. 80 hal.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva českoslovanského. Red. dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u svatého Štěpána. Roč. III. seš. 5. s bohatým obsahem jak v části homiletické, tak katechetické a vědecké. Doporučujeme co nejlépe.

KONKURSY.

V **Karlínském** okr.: m. katech. v Libni a Brandýse nad Labem; m. říd. uč., m. říd. učitelky v Karlíně; m. říd. uč. v Zápech; m. spr. šk. v Krenku; m. uč. II. odb. v Brandýse nad Labem a Koštelci n. L.; m. uč. ve Vysočanech, Kojeticích, Horních Počernicích, Vínorí; m. učitelky v Libni a Vysočanech; m. poduč. v Kostelci n. L. a Vínorí; m. podučitelky v Libni (2) a Karlíně. Od 30/3. — V **Semilském**: m. říd. uč. v Libštátě a Záhoří; m. uč. v Hořením Hamru, Libštátě, Zásadě, Železném Brodě. Od 31/3. — V **Poličském**: m. učitelky III. odbor v Poličce; m. poduč. v Bystrém u Sádku; m. podučitelky v Poličce. Od 1/4. — V **Praze**: m. říd. uč. u Maltézů; m. uč. u nejsv. Trojice; m. učitelky u sv. Jindřicha; m. poduč. na Hrádku; m. podučitelky (2) u sv. Štěpána. Do 15/5. — V **Příbramském**: m. katech. v Příbrami; m. učitelky III. odb. v Příbrami; m. říd. uč. v Píčině; m. učitelky v Bohutíně (2), Obecnici; m. uč. v Drahlíně; m. poduč. v Borotčicích, Dol. Hbitech, Oborách, Nové Vsi; m. podučitelky v Příbrami a Břez. Horách. Od 2/4. — V **Jilemnickém**: m. spr. šk. ve Stanově; m. poduč. ve Studenci, Vysokém (2), Poniklé, Vichové, Benecku, Bratrouchově, Privlaci, Hor. Štěpanicích. Od 2/4. — V **Mělnickém**: m. uč. v Byšvicích, Repíně, Obříství, Záhoří; m. poduč. v Čitově, Krpěch, Lužci, Vysoké. Od 7/4. — V **Poděbradském**: m. říd. uč. v Oumyslovicích; m. učitelky v Kněžicích; m. poduč. v Nymburku, Kněžicích, Opočnici, Opolanech, Skrchlebech, Stříhově, Vescích, Všejaněch; m. podučitelky v Nymburku. Od 7/4.

Morava. V **Dačickém**: m. naduč. v Kostelním Vydří. Do 30/4. — V **Uhersko-Hradištském**: m. naduč. v Milokošti. Do 26/4. — V **Valašsko-Meziříčském**: m. katech. ve Valašském Meziříčí. Do 5/5. — V **Prostějovském**: m. uč. v Čechách. Do 15/5. — V **Místeckém**: m. uč. pro I. odb. v Mor. Ostravě. Do 15/5. — V **Holešovském**: m. řed. m. šk. v Holešově; m. naduč. v Oujezdu u Výzovic; m. spr. šk. v Jaseně. Do 15/5. — V **Velko-Meziříčském**: m. poduč. v Bytišce Osové, Měříně, Radotíně, Křoví. Do 20/4. — V **Brně**: m. uč. a učitelky v Brně. Do 25/4. — V **Boskovickém**: m. poduč. v Olešnici. Do 10/5.

Obsah: Staré a nové myšlenky o charakteru. Podává Klement Markrab. (Pokračování.) — Učitel jinověrec na katolické škole. (Pokračování.) — Na jakých základech paedagogika staví a která? V odboru filosoficko-paedagogickém přednesl prof. Dr. Eugen Kaderávek. — Exhorta na neděli II. po Velikonoci. Napsal E. Cívka. (Dokončení.) — Exhorta na slavnost sv. Josefa. Napsal Aug. Konařík, katecheta v Jevíčku. Exhorta na neděli III. po Velikonoci. Napsal E. Cívka. — Směs. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO »VLASTĚ«.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Staré a nové myšlenky o charakteru.

Podává Klement Markrab.

(Pokračování.)

Která jest nejkratší cesta k vypěstování charakterů ve škole, ukazuje Smiles ⁴¹⁾ příkladem jakéhos výborného učitele dra Arnolda. „Přední snahou jeho bylo, aby vstúpil řádného ducha předním žákům tím, že hleděl upoutati jejich dobré a ušlechtilé city a pak užiti jich za nástroje k rozšíření téhož ducha mezi ostatními. Snažil se přivésti všechny k tomu, aby považovali sebe za spolupracovníky a účastníky jeho mravní odpovědnosti z dobrého pořádku v ústavu. První účinek této výborné soustavy byl, že svěřenci jeho nabyli pevnosti a vážili si sebe samých. Cítili, že se jim důvěruje. Ovšem byli ve škole jeho také darební žáci, jako všude ve školách; nad nimi bdíti a tomu brániti, aby špatný příklad jejich druhých nepokazil, bylo učitelovou povinností.“ — Podobně smýšlel dr. Albert Hetsch, výtečný křesťanský vychovatel a spolupracovník slavného biskupa Dupanloup. Říkával k svým spoluvychovatelům: „Vyberme několik žáků, kteří k dobrému zvlášť jsou nakloněni, snažme se vésti je k ctnosti, ale nežádejme od nich více, nežli Bůh sám od nich žádati se zdá. Když pak dospějí k tomuto cíli, přidržujeme jich k tomu, by působili prospěšně na ostatní.“ ⁴²⁾

Krom rodičů (resp. pěstounů, příbuzných, chasy, čeledi) a učitelů (respekt. spolužáků) působí na mravní vývoj člověka též společníci (přátelé, soudruzi), lidé stejného povolání (představení, podřízení, sobě rovní) a lidé, s nimiž člověk ve svém pozemském povolání vůbec se stýká.

Nastává důležitá otázka: *jakým způsobem působí společnost na rozvoj mravních vloh člověka?*

Působení společnosti jeví se: *příkladem, navykáním, vyučováním, napomínáním, varováním, káráním, odměňováním, trestáním.*

Příklad jest prvním učitelem mravnosti. Tento učitel vzdělává prvé, než nabude člověk rozumu. Blaze tomu, kdo viděl a slyšel ve svém útlém věku jen věci dobré! Příklad vábí k následování a tudíž i k *navykání*. Není ani možno, jak poznamenává Smiles ⁴³⁾, aby obcování s lidmi, kteří jsou kolem nás, nepůso-

⁴¹⁾ L. c. str. 78. nn. — ⁴²⁾ „Der Convertit Albert Hetsch auf seinem Entwicklungsgang von Pantheismus zum Lichte der Wahrheit“. — Freiburg im Breisgau. 1886. str. 322. — ⁴³⁾ L. c. str. 72. nn.

bilo mocně ve vytvoření se povahy naší. Člověk jest již od přirozenosti napodobitelem, a každý více méně veden bývá řečmi, způsoby, chůzí, posuňky, ba i zvláštním smýšlením svých soudruhů. Toto nápodobení děje se zvláště za doby mládí bezděčně sice a nepozorovaně, ale tou měrou, že se tvoří z něho návyky, jež poutají svobodnou vůli člověka. Proto je nejpodstatnější povinností vychovatelů provozovati nad chovancem takovou kázeň, aby odolal vládě návyků. Obcování s lidmi tuží charakter jen tehdy, když ti, s nimiž člověk obcuje, sami jsou charakterové.

Jest však zapotřebí, by rodiče a ostatní vychovatelé přidržovali dítě k dobrému i *zřejmým slovem*. Tak počíná *mravné vyučování*. Rodiče a ostatní domácí poučují dítě o Bohu, jeho vůli a příkázáních tak, aby dítě Boha milovalo a jeho uraziti se bálo. Vyučování jejich jest jen *příležitostné*, proto úsečné a jadrné, ale často a vždy stejně se opětuující. Sv. Ivo slýchal od své matky při každé vhodné příležitosti: „Synu, ty musíš býti svatým!“ A toto slovo matčino utkvělo v duši jeho tak pevně, že se stalo heslem jeho života a základem jeho mravní dokonalosti.

Pouhé vyučování ovšem nepostačí, ale musí míti ráz *napomínání, příkazu, výstrahy*. Aby pak toto s náležitým se dělo důrazem, musí býti doplňováno dle okolností *odměnami* neb *tresty*. Nesmí však tato mravní kázeň neb paedagogická policie⁴⁴⁾ sahati příliš daleko, nýbrž jen potud, pokud jí zapotřebí k mravnímu rozvoji člověka.

Učitelé jsouce do jisté míry zástupci rodičů, užívají všech vyznačených prostředků ku povzbuzení a vyvinutí mravních sil dítěte; do jisté však míry musí vychovatelské dílo rodičů doplňovati, vyučující víře a z ní plynoucí mravouce *systematicky*.

Použijí-li rodiče a učitelé všech těchto prostředků svědomitě a jednomyslně, založí se v duši člověka základ všelike ctnosti. Jakmile procitne jeho rozum, procitne v něm i svědomí, svědomí povede člověka k dobrým skutkům, dobré skutky častěji opětované vytříbí jeho mravní cit a posvěti jeho dobrou vůli. Člověk naučí se poněmhu milovati Boha a plniti jeho vůli Boží pro zálibu svých vychovatelů, později pro Boha samého, pro své svědomí, z vlastního přesvědčení.

Kdyby vychovatelé opomenuli kteréhokoliv ze svrchu uvedených prostředků, nemůže se vyvinouti v člověku mravnost všestranná. Výhradné vzdělávání sil poznávacích (umu, rozumu, paměti, obraznosti), jak se děje nyní z největšího dílu doma i ve škole, nepovede nikdy k vývoji charakteru. Pouhé pak působení negativní na cit a vůli, t. j. pouhé kázání a trestání, vypěstuje v člověku bázeň otrockou a bude míti za následek, že se bude dítě zlého varovati jenom na oko, by ušlo důtky a pokutě, a nabude tak povahy přetvářené, neupřímné, pokrytecké. Bude-li však vštěpována bázeň Boží dítěti příkladem i slovem i kázní, bude činiti vše dobré z ochoty a nabude tak poněmhu základu mravních zásad.

4. Bůh řídí každého člověka tak, aby dosáhl cíle od Boha uloženého. Tento zvláštní způsob, jímž Bůh člověka řídí, sluje *osud člověka*. Mluvit o osudu člověka ve smyslu latinského *fatum* odporuje křesťanství, ježto učí, že všichni osudové člověka jsou v rukou Boží prozřetelnosti jakožto přirozené prostředky k jeho mravnímu vývoji. „Srdce člověka přemýšlí o cestě své, ale Hospodin spravuje kroky jeho.“⁴⁵⁾

⁴⁴⁾ Lindnerovo Všeobecné vychovatelství str. 83. — ⁴⁵⁾ Přísl. 16, 9.

Jsou pak, jakož známo, osudové člověka velmi rozmanití. Jedni rodí se v palácích, hojnosti a rozkoších, druzí v chatrčích, chudobě a nedostatku. Jedni od maličkosti bývají obsluhováni a vyznamenáváni, druzí nevšímáni, postrkováni a pronásledováni. Jedni vyrůstají mezi dobrými, druzí mezi zlými. Jedni, zdá se, jakoby byli stvořeni k radosti, druzí k trápení. Jak působí as všechny tyto mnohé okolnosti v mravní vývoj člověka? Musí se státi charakterem ten, jenž nezkusil nikdy bolesti, nedostatku a nevlídnosti? Nikoliv. Charakterem může býti i chudý, sklíčený, nešťastný. Nelze tedy nikterak tvrditi, že by osudové člověka určovali budoucí jeho charakter, že k vývoji charakteru nutně jest zapotřebí, aby osudové člověka byli příznivi. My tvrdíme naopak, že osudové člověka, ať jsou dle úsudku lidského příznivi nebo nepříznivi, dle úmyslů Božích vždy jsou nejzpůsobilejší k někdejšímu vývoji charakteru, jak poznává mimo jiné hluboký myslitel dr. Albert Hetsch ⁴⁶⁾: „Každá jednotlivá příhoda života našeho ukazuje vždy jasněji, že moudrá a milosrdná Prozřetelnost uvedla nás v poměry, které se nejlépe hodí k našemu vnitřnímu vytříbení a zdokonalení.“

Moudří vychovatelé nekladou tedy na vnější okolnosti svých chovanců žádné velké váhy, anobrž usilují o to, aby chovancům od počátku stávalo se lhostejným co nazývá svět štěstím a neštěstím, přízní a nepřízní, zkrátka osudem, tak aby, až dospějí, mohli říkati se sv. apoštolem: „Umímť i hojnost míti i nouzi trpěti“ ⁴⁷⁾, anebo s básníkem:

„S námi štěstí nech zahrálo
Na pány neb posluhy,
K činům přec každému přálo
Dosti volné okruhy!“ ⁴⁸⁾

anebo s královnou Kristinou Švédskou: „I bez koruny jsem, co jsem!“ ⁴⁹⁾
Namítá-li kdo proti tomu se Shakespearem ⁵⁰⁾:

„Osud a vůle jsou si tací protivníci,
žeť osud všechny naše plány maří,
a naše myšlenky se v skutek nevydaří,“

nechť pomní, že i zmařené lidské plány slouží dle plánu Božího k vytříbení charakteru. Pročež každý člověk budiž jako rozrazil (bylina všudy známá, lat. veronica), jehož naučení zní:

„Ač domovem mým louka, pahor, pole, háj i potok sám,
Rozrazil zůstávám ve tvaru rozmanitém,
Člověče, tak když osud jinačí tvůj stánek a výhled,
Přec jak já vždy chovej podstatu nezměněnou“ ⁵¹⁾. (Příště dále.)

Učitel jinověrec na katolické škole.

(Dokončení.)

Máme ovšem většinou učitelstvo katolické, ale mnozí z nich jsou katolíky jen podle jména. Planý liberalismus vtírá se i do školních učeben a mnoho jest již v přítomné době těch, kteří mu holdují a místa mu poprávají i na roli školské.

⁴⁶⁾ L. c. str. 241. — ⁴⁷⁾ Filip. 4, 12. — ⁴⁸⁾ Čelak. Růže stol. č. 83. — ⁴⁹⁾ Kristina, by mohla vyznávati víru katolickou, složila korunu, na kterouž památku ražen byl peníz, mající na jedné straně její podobu, na druhé pak straně korunu s nápisem: „Et sine te“. Život. citov. str. 76. — ⁵⁰⁾ Hamlet, přel. J. Malý, str. 75. — ⁵¹⁾ Čelak. Nové kvítí, č. 10.

Vzpomínáme tu jenom známé afféry, jakou způsobila záповeď odříkávání hlasitého „Otčenáše“ ve školách vídeňských.

Naším čtenářům tane zajisté živě v paměti, že kardinál arcibiskup Gruscha vydal nařízení, že katolické školní dítky na školách obecných a měšťanských modlití se mají Otčenáš a Pozdravení andělské, a zároveň požádal okresní školní radu, aby toto nařízení vídeňským školám oznámila. Kardinál opíral se tu o § 5. říš. škol. zákona, ve kterém se praví, že nařízení církevních úřadův o vyučování náboženství mají býti oznámena ředitelům škol prostřednictvím okresní školní rady. Liberálové však zase tvrdili, že se nedá nařízení to uvésti v souhlas s výnosem ministerstva vyučování ze dne 5. října 1872., ve kterém se praví, že školní modlitby ustanovuje s ohledem na poměry jednotlivých škol sbor učitelský. Školní rada vídeňská nemůže prý výnos ministerstva vyučování ignorovati a z té příčiny prý není s to, dokud tento výnos platí, žádosti kardinála Gruschy vyhověti. Okresní školní rada obrátila se o instrukci k zemské školní radě a tu od místodržitele došel přípis, že nařízení kardinálovo školám sděleno býti může. Liberálové však pravili, že prý tento přípis místodržitelův není od něho podepsán jako od předsedy zemské školní rady, a že prý tedy vídeňská zemská školní rada v této věci usnesení neučinila. Okresní školní rada jest odhodlána vyžádati si pozitivního rozhodnutí zemské školní rady o žádosti kardinála Gruschy a do té doby prý zůstane nařízení jeho ohledně školní modlitby in suspenso.

V této příčině byla konána schůze okresní školní rady vídeňské, v níž rokováno jmenovitě o přípisu, jejž purkmistr vídeňský byl v té věci dostal od dolnorakouského místodržitele. Zpravodaj. magist. rada Preyer, navrhl, aby se výnos prostě provedl, vykládaje, že Rakousko jest státem katolickým a nařízení kardinálovo, že je ve shodě s přáním obyvatelstva. Jiné rozřešení není prý možné za okolností nynějších, kteréž prý nedovolují, aby děti ve školách byly rozděleny podle vyznání náboženského. Člen obecního zastupitelstva Daum, trval však na stanovisku opácném, že rozhodnutí v této příčině vyhraditi se má zemské školní radě. Z té příčiny navrhoval, aby byla požádána zemská školní rada za pozitivní rozhodnutí. Při hlasování pak byl návrh Daumův přijat 22 hlasy proti 21. Proti návrhu tomu hlasovali také četní učitelé a okresní školní dozorcí. Referent Preyer ohlásil minoritní votum. Věc se však protahovala i dále, až se dostala do rukou samého ministra kultu a vyučování, který ji ve prospěch a po přání katolických rodičů vyřídil. A věru významným factem jest důvod ministra vyučování pro hlasité odříkávání katolických modliteb. Pravil mezi jiným, že „modlitba před a po vyučování již sama sebou jest vhodným prostředkem vychovatelským“, pročez aby se dětem nebrala.

Smutným úkazem však při tom jest, že v katolickém státě musilo rozhodovati samo ministerstvo o tom, smí-li se katolické děti modlití hlasitě své obvyklé školní modlitby. Případ tento zřejmě charakterisuje liberální hnutí a jeho ovoce, jež se stává nebezpečným státu i církvi.

Teprve po výnosu ministerském oznámeno bylo konečně učitelstvu na obecných i měšťanských školách vídeňských rozhodnutí okresní školní rady ve příčině výkonů náboženských. Vyhláška tato zní:

„1. Před vyučováním a po vyučování budiž každodenně vykonána modlitba, kteráž v prvním případě záležitosti bude z modlitby „Heiliger Geist, komme zu verbreiten“ obsažené v malém katechismu a v obou případech z Otčenáše s Pozdra-

vením andělským. Modlitba začínějš a končějš znamením sv. kříže a formule budiž při tom pronesena hlasitě.“

Další 2. a 3. bod tohoto rozhodnutí týká se bezprostředního obcování školní mládeže náboženským výkonům, jakými jsou přijímání sv. svátostí, účastnění se služeb Božích a posvátných průvodů či procesí. Bod 4. obsahuje ustanovení ohledně osvobozování od těchto náboženských úkonů, kteréž v jednotlivých případech může povolovati správce školy ve srozumění s učitelem náboženství.

Nemenším podivem naplnilo čtenáře svého času také to, jakých obtíží a protivenství bylo přátelům katolického školství zakusiti, než zase vymohli zavěšení křížů na katolických školách vídeňských, jež byly z učeben odstraněny. Proto tím více si přáti musíme, aby na katolické školy dosazování byli učitelé katolíci z přesvědčení, kteří by mravní výchovu na základě náboženském opravdově pěstili a slovem i skutkem ji proti liberálním snahám chránili.

Ještě mnohé jiné důvody mluví pro to, aby na katolických školách, zvláště na školách jednotřídních, působili učitelé katoličtí. Chceme však poukázati ještě jen na jeden doklad toho. Míníme totiž ten případ, kdy se katecheta takové školy jednotřídní roznemůže.

Vynesení c. k. zemské rady školní ze dne 15. května 1879. čís. 5037., jímž se nařizuje, kterak sobě c. k. okresní rady školní mají počínati, naskytnou-li se nepředvídané překážky u vyučování náboženství na školách obecných a měšťanských, praví v té příčině takto:

„Knížecí arcibiskupský ordinariát v Praze upozornil přípisem ze dne 26. m. února 1879 č. 1.657. k tomu, že některé c. k. okresní rady školní v takových případech, kde není ihned vůbec kněze po ruce, jenž by vyučování náboženství na se vzal, anebo zejména v něm pokračoval, nezřídka o své moci vyučování náboženství světským osobám učitelským svěřují a teprve dodatečně žádají, aby opatření již učiněné bylo schváleno. Jakkoli kníž. arcib. ordinariát uznává, že se tak děje jen s nejlepším úmyslem a ve prospěch vyučování náboženství samého, kteréž by se v podobných případech musilo přerušiti, kdyby se mělo přísně šetřiti dotčených předpisů zákona, odkazuje přece s druhé strany k tomu, že vedle zásad katolických i ve smyslu zákona náboženství vyučovati může jedině ten, koho církev zmocnila a za způsobilého prohlásila.

Aby zásadám církevním i potřebě okamžité stejným způsobem se vyhovělo, nařizuje c. k. zemská rada školní k požádání řečeného ordinariátu, co následuje:

Vystoupí-li pojednou anebo roznemůže-li se náhle učitel náboženství, tak že potřebí jest, aby dočasně byl zastupován, a není-li ihned kněze, církevními úřady k tomu oprávněného, jenž by v zastupování se uvázal, i nezbyvá-li tudíž, než svěřiti vyučování náboženství na čas jiným osobám učitelským, požádán budiž o svolení k tomu zatím úřad vikariátní neb alespoň správce duchovní.

Rozumí se samo sebou, že i na dále je potřebí ke lhůtě žádati za svolení také příslušný ordinariát nebo konsistoř, při čemž pravidel zdejšího vynesení ze dne 3. měs. června 1870 č. 3164. šetřiti sluší.“

Obdobné vynesení ohledně výpomocného vyučování náboženství vydala c. k. zemská školní rada dne 11. měsíce listopadu 1893 v tomto znění:

„Aby se způsobem stejnoměrným zamezovaly překážky, jež vyskytují se při vyučování náboženském, vidí se c. k. zemské radě školní ve shodě s knížecí arcib. konsistoří v Praze a biskupskými konsistořemi v Budějovicích, Hradci Králové a Litoměřicích ustanoviti, by ve případech dovolené, přestěhování neb onemoc-

nění katechety toto vyučování provisorně opatrovalo se jinou osobou učitelskou, k témuž subsidiárnímu vyučování v jiné třídě ustanovenou, dokud schválení c. k. zemské rady školní nedorazí, jakož aby v takových případech i nová osoba učitelská provisorně subsidiární vyučování i tenkrát neodkladně směla převzít, bylo-li jí na předešlém působišti vyučování takové svěřeno, a nebyla-li táž snad z trestu přeložena. Před provedením takového zatímního opatření jest se smluviti s příslušným úřadem farním.“

I v tomto případě je na tom škola vícetřídní mnohem lépe než škola jednotřídní, osazená jinověreckým správcem školy. Kdežto na škole vícetřídní najde se vždy některý učitel, který by mohl provisorní vyučování katolickému náboženství ihned převzít a v ně se uvázat, maje k tomu zákonitou způsobilost odbytými zkouškami z náboženství, jest to na takové škole jednotřídní, kde je správcem školy jinověrec a nikoli učitel stejného vyznání s dětmi, velmi obtížno, ba dokonce nemožno. V případech c. k. zemskou školní radou vytčených kde se vyučování náboženství přerušuje, nemůže se v ně uvázat na své škole učitel jinověrec. A bez vyučování náboženského nemají děti dle platných zákonů také ostati. Jaká tu odpomoc? Má snad docházeti na takovou školu učitel ze sousední školy katolické či sousední katecheta? To by bylo spojeno s obtížemi takměř nepřekonatelnými.

Kdo by takovému učiteli hradil cestovné, jak by si pak zařídil vyučování ve své třídě, aby plnil své povinnosti u vyučování náboženství, aniž by však tím trpěly předměty jeho vlastní třídy? — — —

To je věc velmi závažná, ba snad závažnější, než by se na první pohled zdála. A případy takové také jsou — my jsme si takovýto případ vytkli za podklad k tomuto pojednání. I tato okolnost mluví pro to, aby se příslušné kruhy a úřady školní v zájmu náboženského vzdělávání školní mládeže všemi zákonitými prostředky o to staraly, aby škol s dětmi katolickými pod vedením učitelů jinověrců bylo v našem katolickém Rakousku co nejméně, aby se při rozšiřování takových škol vypisoval konkurs na řídícího učitele stejného vyznání se školní mládeží, aby byli tací učitelé na školách takových také praesentováni a potvrzováni bez ohledu na staré praesentace, jimiž byl učitel jinověrec před vydáním školní novelly z r. 1883. na školách katolických ustanoven.

Jen tak se učiní zadost požadované spravedlnosti a oprávněnému přání rodičů katolíků, kteří si přejí a toho snažně se domáhají, aby jejich děti byly vychovávány a vedeny jen učiteli katolíky, učiteli to, kteří stejně s dětmi sobě svěřenými cítí a jsou s to i mohou povinnosti své i v ohledu náboženském zdárně plniti.

Domníváme se, že takovýto vhodným a spravedlivým urovnáním poměrů školských v ohledu náboženském prospělo by se jak náboženské výchově školní mládeže, tak i všem ostatním předmětům učebním, jak jsme si výše poukázati dovolili. Také by se tím platně odpomáhalo, náboženské lhostejnosti a neaprostnosti, jakáž se místy při mládeži školní a to zvláště tam v novějším čase jeví počíná, kde učitelé jinověrci na katolických školách působí.

Moderní humanita a křesťanská paedagogika.

Ve filosoficko-paedagogickém odboru „Vlasti“ dne 23. března roku 1896
přednesl Filip Jan Konečný.

»Diis extinctis successit humanitas.«

(Dr. Karel Rokytanský 13. února 1870.)

ozorujeme-li život člověka, vidíme, že každé jeho období má zvláštní svou signaturu nebo-li charakteristickou známku, která nejlépe ukazuje, co v člověku toho času bouří, čemu žije a za čím touží. Podívejme se jen na libý květ člověkovy mládí, a zdaž necítíme, jak opojná vůně nevinných radostí a bezstarostných zábav ze všech stran vane nám vstříc? Podívejme se jen na mohutný strom člověkovy dospělosti, a zdaž necítíme, jak bujará síla jeho tělesné i duševní zralosti ze všech stran táhne nám vstříc? Podívejme se jen na šediny a vrásky člověkovy staroby, a zdaž necítíme, jak vysílení a upracovanost stěžují každé jeho slovo, kdežterý krok? A jak má se věc s jednotlivcem, tak má se s národy a celým lidstvem, ukazujíc, že všickni mají své období a v nich i zvláštní signatury čili charakteristické známky, které nejlépe ukazují, co národy a lidstvem v té neb v oné době především hýbe. Podíváme-li se v té příčině do dějin světových, shledáme, jednou byla takovou signaturou lidstva mythologie, po druhé věda, po třetí umění atd., vždy něco jiného.

Tuto správnou myšlenku *Buckleovu*, že totiž lidstvo každého času jest ovládáno určitou myšlenkou, kolem níž všechno se točí, nacházíme potvrzeno i v nynějším století, a můžeme ji velmi dobře označiti slovem — „humanita“!

Ano, humanita jest, v čem nynější lidstvo si libuje, za čím se pachtí a v čem svou životní úlohu vidí; humanita, pravím, ne všelijaká, ale určitá, humanita od křesťanství odtržená, ba proti němu namířená. Aby nikdo mne ze škaredohlídství a neporozumění moderní humanity pro slova řečená nevinil, uvedu zde svědka nepodezřelého, moderní humanity stoupence nadšeného, českého spisovatele MDra. *Pavla Durdíka*, jenž ve spise „Zápasy s býky“ letos v Praze vydaném, takto doslovně o tom hlásá na str. 210—211.: „třeba tedy lidstvu, má-li se opět shledat ve vzájemném bratrství, pracovat k tomu bratrství s *pomíjením dogmatické stránky*, která se jeví *největší překážkou* sbližování národů a jednoty člověčenstva. Proto *lidumil* s nelíbenou vřelostí vítá náboženské kongresy, kde se schází vyznavači všemožných vyznání a kde se *neklade hlavní váha na mrtvé zděděné články víry*, . . . nýbrž v popředí jest mravní a *všem vyznáním společná oživující ethická stránka* náboženská.“ Království nebeské,“ praví tento humanista (211.), „nechejme osmdesátiletým špitálními stařenkám, ale ne pokročilému lidu, u něhož záráží toto „pověrkářství a modlářství velice“. V této příčině máme „mnoho dohánět“ (211.), abychom se vyrovnali jiným národům, ale nesmíme se ničím mýlit, jelikož „význam dogmat, obřadů, zázraků a legend stále klesá“.

Jsou ovšem i jiné myšlenky, které nynějším světem hýbou; všechny jsou však ovládány a podmíněny zbožňovanou humanitou, takže pravdivou zůstává věta před chvílí pronesená, že signaturou nynějšího věku jest humanita.

Již tento světový význam humanity byl by dostatečným důvodem, abychom se jí i my katolíci zabývali, co dobrého má, v čas si osvojili a co zlého, záhy odstranili, abychom nebyli mocným proudem časovým strženi v děsné víry, z nichž není vyvážnutí. Vedle tohoto všeobecného důvodu, máme ještě důvod zvláštní. Stalo se totiž před krátkým časem, že vynikající literát český vydal tři spisy za sebou, dokazuje v nich, že *obrození a vzkříšení českého národa* v tomto století stalo se humanitou a sice *humanitou českobratrskou*, a že českobratrská humanitní idea musí býti naší vůdčí hvězdou a životním ideálem, máme-li porozuměti své (reformační) minulosti a stkvělé budoucnosti. Toto volání prof. *Masaryka* nebylo hlasem volajícího na poušti; téměř všechny stávající u nás strany a frakce se o něm rozhovořily a některé listy i zvláštní *paedagogické úvahy* o myšlénkách jeho přinesly (na př. „*Paedagogické Rozhledy*“ v čísle 1.—3.) a velmi sympathicky se o nich vyslovily. To právě jest příčinou, pro kterou srovnati chceme myšlenky moderní humanity s myšlénkami katolické paedagogiky, při čemž tak si povědeme, že nejlepších znalcův a zastancův humanity *myšlénky*, a kde třeba bude i *slova* uvedeme, aby zřejmo bylo, že *pravdu* v této otázce hledáme.

Chceme-li dovědět se o počátcích moderní humanity, jest nám sestoupiti až do polovice patnáctého století, v němž zlopověstný humanismus, pravý to otec nynější humanity, vítězství slavil. Víme ovšem, že humanita a humanismus nejsou úplně totožny; kořeny však, z něhož vyrostly — racionalism a naturalism — oběma jsou společny, jak jsme právě slyšeli z úst českého moderního humanisty, doporučujícího vzdělanému lidstvu „rozumné náboženství“ a zatracujícímu „dogmata a obřady“. Výtečný znatel moderní humanity, slavný apologeta P. Weiss, tvrdí (II. B. 2. Aufl.) hned na první stránce svého o tom pojednání, že „zásluhou“ nynějšího věku jest úplné a téměř do krajností provedené vynášení lidskosti čili humanity, která ve všem všudy jen člověka vidí, chválí, oslavuje a zbožňuje, že nad ním nezdá se býti nic a pod ním všecko.

Ačkoli jest humanita hodně starou pannou, přece — a naplňuje to podivem, — podnes i nejlepší její milovníci nemohli se shodnouti, majíce povědět, v čem úplně záleží a jaký má pozitivní obsah. Nepravím toho já, jenž před chvílí podal jsem všeobecně její pozitivní i negativní obsah, poukázav na *zbožňování člověka a snižování nadpřirozené víry*, ale praví to o ní její ctitelé, domlouvajíce se o tom mezi sebou.

Uvedeme zase moderního spisovatele českého prof. dra J. Kaizla, jenž ve spise „České myšlenky“ taktéž nedávno vydaném o prof. Masarykovi praví na stránce 13.: „Jestliže jsem s touto svou odmítavou skepsí váhal, bylo to jen pro ono veliké, neohraničené slovo „humanita“, které již tolika lidem tolik rozdílného znamenalo a kterého p. Masaryk tak zhusta byl užíval, aniž svůj smysl určitě vyložil.“

(Příště dále.)

—☺ SMĚS. ☺—

Komitét pro zbudování pomníku Františku Palackému, v jehož čele stojí: Čeněk Gregor, starosta měst pražských, JUDr. Bedřich princ ze Schwarzenbergů, JUDr. Jan Podlipný, JUDr. Vladimír Srb, Vladimír Per, Adolf B. Stýblo, vydal právě svolání ku pořádání sbírek, aby kapitál 77.000 zl. za tím účelem již nastrádaný mohl tak být rozmnožen, aby muži tak vynikajícímu a zasloužilému mohl býti konečně postaven pomník důstojný. Příspěvky přijímá jako pokladník p. Adolf B. Stýblo, knihkupec a obecní starší v Praze, Václavské náměstí, a praesidium rady městské na Staroměstské radnici.

Potvrzení spolkových stanov. Vys. cis. král. místodržitelství schválilo výnosem ze dne 6. dubna t. r. změněné stanovy družstva Vlast. Změněné stanovy vyhovují nyní všem praktickým potřebám družstva. Mezi jiným obsahují: „chudší zakládající členové mohou se svolením výboru spláceti své vklady také v menších částkách, nejméně však 2 zl. ročně.“

Jak starí podučitelé jsou v Čechách? Na tuto otázku podává zajímavou odpověď letošní sněmovní zpráva o školství, z níž je patrné, jak byla toho nalehavá potřeba, aby se něco učinilo pro zubožený stav podučitelů novým zákonem o služném učitelstva.

Z definitivních podučitelů slouží jeden v okresu Budějovickém přes 30 let, jeden v okrese Karlínském přes 25 let, 2 v okrese Poděbradském a Chebském přes 20 let, 15 podučitelů a 6 podučitelek slouží přes 15 let, 190 podučitelů a 32 podučitelek slouží od 10 do 15 let. Jak různé jsou v té příčině poměry v českých a německých okresích, vysvítá z toho, že z posléze jmenovaných podučitelů a podučitelek jest 164 v českých okresích a pouze 45 v německých okresích. —a.

Starí kaplanů. Pouze v Praze jest půl tuctu kaplanů, z nichž působí každý v duchovní správě přes 20 let při služném 400 zl. a s nadějí na pensí 275 zl. Mimo to jest jedině v arcidiecési pražské ještě několik kaplanů, a to zasloužilých, kteří působí v duchovní správě už přes 30 let!

„Škola dům Boží“. Jistá místní školní rada konala schůze ve škole. Každý člen dostavil se vždy do schůze — s dýmkou. Jak to potom ve školní světnici, v sobotu čistě vymetené, vyhlíželo, netřeba povídati. Kdysi po schůzi zavolal řídící učitel mladšího do třídy a řekl mu: „Tuhle se podívejte na malý rozdíl mezi jindy a nyní: jindy bývala škola jako kostel domem Božím — teď je domem pro vyklepávání fajfek.“ — Mladý pan učitel byl trochu

„ostřejší“, a co mu řídící řekl v soukromí, to pronesl pak on několikrát u veřejnosti. Od té doby se „odbývají“ schůze místní školní rady bez kouření. —100.

Ovoce jednotných škol středních. Ukazuje se ve světle stále nepříznivějším. Tak v poslední době stal se v uherském městě Vácově velmi pohoršlivý případ, který spáchal židovský žák. Jak „Budapesti Hirnap“ sděluje, byli dva žáci potrestáni tím, že musili zůstat v neděli ve škole. Jeden z nich, žid Eugen Kohn, vrhl se ve svém vzteku na obraz Ukřižovaného, probodl mu srdce a pravil při tom: „Krvácí-li již tvoje srdce, nechť krvácí ještě více.“ Jest se vskutku diviti odvážlivosti tohoto židovského žáka, jakož i jeho nenávisti proti zakladateli našeho sv. náboženství, že se nebojí dopustiti se takové blasfemie. Druhý spolužák oznámil záležitost tuto ředitelstvu a žid Kohn byl vyloučen. Z tohoto hrozného případu vidíme, jaké ovoce nese jednotná škola, kde žactvu křesťanskému jest seděti vedle žáků nekřesťanských, kteří se dopouštějí i nejhroznějších blasfemií. —lek.

Pořádku milovní studenti. Před nedávnem se stal zajímavý případ, který osvětluje proměny na protestantské universitě v Giessenu v Německu. Mainzer Journal o tom sděluje: „V jistém tamnějším hostinci zpíval spolek studentský u přítomnosti hostinské sprosté oplzlé písně a když hostinský proti tomu zakročil, zanotovali ještě horší. Když si hostinský podobné kousky rozhodně zapověděl, opustili místnost a deputace se odebrala k majiteli pivovaru, kterému náleží onen hostinec a žádala za neodkladné propuštění hospodského. Správa pivovaru však dala tomuto za právo, načež nastal rozpor mezi sbory studentskými a pivovarem. —lek.

Vhodné nařízení. Předsednictvo zemského soudu v Dol. Rakousích oznámilo vídeňské okresní radě školní, že bylo okresním soudům nařízeno, by o každém trestním jednání, jež bylo provedeno s dětmi do školy příslušnými, podaly oznámení příslušným správám školním. —a.

Osmistrunové housle. Hotovitel hudebních nástrojů A. Bowes v Edinburku vynašel housle, které mají na místě 4 celkem 8 strun, tak že každá z nich jest

vlastně dvojnásobnou. Vždy dvě struny stejně se naladí regulátorem, jenž jest opatřen zvláštním klíčem. Tony vyluzované obyčejným smyčcem, působí tak, jakoby současně bylo hráno na 2 houslích čtyřstrunových, kdežto zvuk honosí se kromobyčejnou měkkostí a plností zároveň. Hrdlo houslí zůstalo nezměněno. —a.

Nový zákon vydán byl ve státě New-Yorském, jímž nařizuje se, by na všech obecných školách učilo se tomu, že víno, pivo, kořalka a tabák jsou věci jedovaté, které činy lidské porušují, a že lidé, kteří si těchto požitků dopřávají, jsou nemravové. —a.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských laskavě zaslali p. t. pp.: Pošmurný Karel, kapl. v Mýtě, zl. 2; Pospíšil Fr., kapl. ve Velké Jesenici, zl. 1 20; Hosnedl Jak.; far. v Lutové na Moravě, zl. 1; Dr. Weber Bedřich, advokát v Uh. Brodě, zl. 5; Stryhal Fr., zl. 1 20; Osoba Fr., far. v Lomnici, zl. 5; Ferkl Em., děkan v Lomnici, zl. 1 50; Školské sestry de N. D. v Novém Bydžově, zl. 5; Panský P. M., far. v Nezdicích, zl. 1 20; Konvent řádu sv. Voršily v Hoře Kutné, zl. 3; Starý Em., far. v Rovni, zl. 5; Veselá Terezie, učitelka v Dobříši, zl. 1 20; Kondelik Fr., č. děkan ve Mšeně, zl. 1 80; Soukal Fr., kaplan ve Mšeně, zl. 1 20; Štásta Al., far. ve Starém Městě, zl. 1 20; Říha Jos., b. vikář v Opočně, zl. 1 20; Potravní spolek v Lišni, zl. 2; Kouřil Ant., v Cholině u Litovle, zl. 1; Mrštík Vincenc, far. v Nové Vsi u Jičína, zl. 1 20; Ptáček Jan, kapl. v Týnici nad Sázavou, zl. 1 20; Pecka Frant., bisk. vik. sekretář a děkan v České Skalici, zl. 1 20; Dr. Jar. Sedláček, c. k. univ. professor, zl. 1 20; Starosta Karel, far. v Štolmíři, zl. 2; Holý Prokop, kapl. v Příbrami, zl. 5; Fabian Jos., far. Častrově, zl. 1; Msgr. Kubíček Jos., far. ve Slavkově, zl. 1 40; Mazač Leopold, děkan v Poděbradech, zl. 4; Svoboda Jos., bisk. vikář a děkan v Turnově, zl. 2; Pablasko Prokop, farář v Hořepníku, zl. 1 20; Hroneš Fr. Jos., farář v Bohuslavicích, jako člen činný zl. 10; Pokorný Karel, kapl. ve Pcherách, zl. 1 20; Šteffal Šimon, b. vikář v Kostelní Radouni, zl. 5; Kozel Rudolf, knížecci důchodní v Zlonicích, zl. 5; Šebesta Frant., farní provisor v Maisbierbaumu, zl. 1 50; Husák K. v Oreglaku v Uhrách, zl. 1 30; Chvalina F., def. na Smíchově, jako člen řádný prv. zl. 10; Frà Mergl Jos.,

far. ve Spitalu v Rak., zl. 1.20; Bernat Jos., děkan na Mělníce, zl. 2; Vimr Kar., kapl. v Tachlovicích, zl. 1.50; Švec Jos. M., katech. v Turnově, zl. 1.20; M. + S. v Turnově zl. 3; Dušek M., far. v Charváticích, zl. 5; Dr. Černík Ferd., katech. gymn. v Olomouci, zl. 2.40; Sedlák Jan,

kapl. v Třeboníně, zl. 1.20; Koutník T., koop. ve Zruči, zl. 1; Sobotka Jos., kapl. v Bubenči, zl. 2; Janda Jos., far. v Hlavně Kostelním, zl. 1.20; Hasil Pavel, farář v Dyjakovičkách na Mor., zl. 1.20; Steffel Th., far. v Chanovicích, zl. 1.20. — Zaplať Pán Bůh! — (Pokrač.)

KONKURSY.

Ve Vinohradském okr.: m. říd. uč. v Kamenici; m. poduč. v Dolní Krči a Kostelci Křížkovém; m. podučitelé na Vinohradech, v Nuslích, Michli, Jílovém. Do 30./5.

Morava. V Brněnském venkovském: m. katech. v Ivančicích; m. poduč. v Obranech a podučitelky v Bystřici. Do 10./5. — Ve Velko-Meziříčském: m. naduč. v Horních Borech. Do 15./5. — V Dačickém: m. učitelky v Želetavě. Do 15./5. — V Zábřežském: m. uč. v Lošticích. Do 1./6. — V Přerovském: m. uč. a učitelky pro II. odb. v Přerově. Do 16./5. — V Novo-Městském: m. naduč. v Bohdalově. Do 10./5. — V Místeckém: m. uč. v Přívoze. Do 15./5. — Ve Vyškovském: m. uč. v Něm. Malkovicích. Do 30./4. — V Boskovickém: m. naduč. v Letovicích a m. poduč. v Rověčíně. Do 25./5. a do 10./5.

Spisy redakci zaslané.

Vlast. Red. Tom. Škrdle. Roč. XII. č. 7. s následujícím obsahem: Hórnik a jeho doba. Příspěvek k dějinám literatury hornolůžické tohoto století. Napsal Fr. H. Žundálek. (Pokrač.) Učení katolické o Antikristovi, o theologických domněnkách stran jeho osoby i konání jeho, a učení Petra Chelčického o téžže předmětech. Napsal dr. Ant. Lenz. (Pokr.) Kosmická píseň od Jana Dvořáka-Zbudovského. V sousedství. Obraz ze života lidu v Žďárských horách. Napsala Vlasta Pittnerová. Sociologie v seminářích českomoravských. Napsal dr. Josef Tumpach. Propaganda protestantská. Píše Fr. Vaněček. (Pokrač.) V chrámě Staroboleslavském. Báseň od L. Grossmannové-Brodské. Husův ochranný list. (Gleit, salvus conductus.) Sepsal dr. Fr. Xav. Kryštůfek. Národopisná výstava československá v Praze r. 1895. Píší Ed. Šittler a dr. Ant. Podlaha. (Pokr.) Několik poznámek ku spisu prof. dra. Zig. Wintra: „Život církevní v Čechách.“ Kulturně historický obraz z XV. a XVI. století. Píše dr. Antonín Lenz. Některé katolické dobročinné a vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Píše T. Škrdle. (Pokr.) Z Národního divadla. Píše J. Flekáček. Hudba. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ obnáší: ročně 4 zl. 50 kr., pro členy 3 zl. 50 krejcarů. V Německu se platí o 50 kr., v jiných zemích o 1 zl. r. č. více.

Dělnických novin vyšlo roč. V. č. 16. s tímto obsahem: Volební předloha Badenih: napsal dr. Rud. Horský. Feuilletton: Dobročinné ústavy katolické; napsal Jan Nep. Jos. Holý. Sjezd sociálních demokratů v Praze. Z celého světa. Různé zprávy. Zprávy spolkové. Dopisy. Literatura. — „Dělnické Noviny“ vycházejí 1. a 16. každého měsíce.

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Klement Borový. Roč. XXXVII. č. 3, s bohatým obsahem, z něhož vyjímáme: Raiffeisenovy zálohy a duchovenstvo (P. Fr. Schroll C. SS. R.). Dějiny katol. církve v Uhrách v 19. století (Dr. Fr. Xav. Kryštůfek). Mládí

a studia papeže Lva XIII. (Jos. Kyselka). Zákon přirozený základem zákonodárství lidského. (Dr. Eugen Kadeřávek). Náboženské vyznání dítek dle občanského zákona uherského. (Dr. Jos. Tumpach.) Doporučujeme.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk. Roč. IV. čís. 4.

Obzor. Časopis pro zábavu a poučení. Red. VI Štastný. Roč. XIX. čís. 8.

Mojžíš. Hrdinská báseň obsahující předzpěv a 26 obrazů ze života zákonodárce vyvoleného národa Israelského. Sepsal Beneš M. Kulda, sídelní kanovník Vyšehradský. Cena 60 kr. V Praze 1896. Nákladem vlastním. Tato pěkně vypravená knížka staříčského kněze spisovatele hojně jeho čtenáře zajistí mile pobaví.

Zeměpis pro školy měšťanské. Upravil Jos. Krejčí, ředitel školy měšťanské v Rychnově n. K. Druhý stupeň. Pro druhou třídu. Se 31 obrazem. Šesté, přepracované vydání. Cena váz. 60 kr. V Praze a ve Vídni. Nakladem F. Tempského. 1896. Doporučujeme.

Početnice pro měšťanské školy dívčí. Sestavil Frant. Kneidl, ředitel měst. školy chlapecké v Karlíně a Michael Marhan, řídící učitel obec. školy v Karlíně. Sešit třetí. Druhé, opravené vydání. Cena váz. 1 K. 20 h. V Praze a ve Vídni. Nákladem F. Tempského. 1896. Doporučujeme.

Učebné a pomocné knihy pro průmyslové, řemeslnické pokračovací školy a podobné ústavy vydané Jednotou průmyslovou v „Bibliotéce řemeslnické“ doporučující se jak hojným obsahem tak nevšední lácí a připuštěné vys. vládní aprobačí k potřebě na školách zmíněných, jsou v nynějším roce školním vesměs v dostatečné zásobě na skladě. Tak jmenovitě sluší upozorniti opět na učebnice: výbornou a co nejchvalněji známou „Čítanku průmyslovou“ a obsažné Bulířovy „Písemnosti a listy jednací“; dále uznané pomocné knihy: Bílka-Matějčka „Základy obuvnictví“ a Motlovo „Umění přístřichačské“.

V známých, neobyčejně nízkých cenách a za ustálených podmínek odběru lze zakázkou adresovanou „Jednotě průmyslové v Praze“ knihy ty objednat. Říznivcům a školním správ-

vám, kteří by žáky škol pokračovacích knihovnými premiemi o nastávající závěrce školního roku obmysliti hodlali, lze zajisté knihy ty co nejlépe doporučiti.

ZLATÁ BIBLE. *)

Bible nazývá se nezřídka „*knihou knih*“, a to bez odporu a vším právem. Obsahuje zjevenou vůli Boží ve svých věčné svěžích a vznešených výjevech, podaných nepředstižitelným způsobem, jež k sobě vždy znova vábí lidskou mysl kouzlem tajemným a neodolatelným, i když stokrát byly přečteny a duší pojaty.

Bible u všech vzdělaných národů byla i jest *knihou první a poslední*; knihou nevyčerpatelné poesie a nesevšedňující krásy, jež strhovala k sobě a zaměstnávala duševní dílny geniů všech národův a věkův, — jež básníky za pilné studium štědře odměňovala opravdovým nadšením, horoucím zápalom a mohutným vzletem, — jež mistrný štětec malířův napájela živostí a barvitostí, invencí a malebností, nepochopitelnou velebou a zarážejícím až oduševněním v té míře, že staneš před obrazem, chvěje se a nejsa mocen slova, pln jsa podivu a úžasu, — jež ve stopách dovedného dláta sochařova zanechala nehynoucí lepotu a rajský půvab, — jež ze tklivého šepotu chvějných strun nitra skladatelů hravě vyloudila unášející chorály, dojemné hymny a mohutná oratoria; knihou neviditelné síly, nad níž přemýšlí a přemítá vážná tvář bohoslovce, — jejíž obsažné listy tak často převrací a přebírá hloubající filosof, — a nad níž mnoho dní prosedí učenec ať toho, ať onoho oboru, uvažuje o jejím nepřekonatelném důmysle, důvtipu a mistrovských myšlénkách

Bible byla i je dosavade knihou, jež mírní a tiší žel zarmouceného, — jež raduje se s plesajícím, v níž oporu nalezne spravedlivý, aby neocítil se mimoděk na scestí, — jež hvězdou betlémskou září hříšníkovu

Čeho kdo hledá, nalezne v ní! Kdybys věky hloubal, neosvojiš si jí!

A také náš národ český vážil si ve všech dobách bible. Nejvýmluvnějším svědkem toho byly „Jubilejní výstava zemská 1891.“ v oddělení retrospektivním a bohatší měrou ještě velikolepá „Národopisná výstava československá 1895.“ v odděleních výtvarném a církevním, jež svými opravdu skvostnými sbírkami a vzácnými věcmi nad jiné vyniklo. Bible nepopíratelně v naší drahé vlasti hojně byla čtena, jsouc ve všech domácnostech s nemalou úctou chována a přecházejíc s kolena na koleno, a tím dochovala se nám v četných exemplářích veliké ceny nejenom tiskem, nýbrž i rukopisem.

Vzpomínajíc bible v tomto vztahu, poukazujeme pouze na dvě okolnosti na svědectví přesvědčivé toho, že zbožní naši předkové bibli chovali v obzvláštní vážnosti. Obě okolnosti jsou pro dějiny národa truchlivy.

Když valná část národa v XVII. století byla nucena opustiti rodnou zemi, vystěhovalci čeští nesli si do ciziny mimo jiné — bible. A když v předcházejících dvou stoletích národ český byl takoruka na vymření, řeč jeho zachovávána pod doškovými střechami prostých chaloupek vesnických prostřednictvím hlavně — bible, jež byla skoro jedinou, a to záživnou četbou uhněteného lidu

A jako dřív i nyní — bohudík! — shledáváme se v českých rodinách hojně s biblí. Časem touženo i po *bibli obrázkové*, jejížto vydání z pochopitelných příčin vyžaduje poměrně značného nákladu. Nemohli jsme se toho dříve odvážiti. A smutný výsledek záhy bylo pozorovati. V českých rodinách vedle jiné knihy německé shledal jsi se s německou biblí obrázkovou!

Dnes však jsou již poměry zcela jiné. *Nalezl se vlastenecký ústav, který s nemalými obětmi a bez nakladatelského rozpočtu a zisku přikročil k nádhernému vydání „Zlaté Bible“ po bedlivých přípravách, veden jsa myšlénkou, že podniká i koná věc svrchovaně dobrou, která uvítána bude s upřímnou radostí a provázena mravní podporou!*

*) *Zlatá bible*, to jest Písmo svaté Starého i Nového zákona, ilustrované od nejslavnějších mistrů všech uměleckých dob. Úplný schválený text se svolením nejed. arcib. konsistoře. Vydání obstarali: prof. Jan Drozd, Th. dr. Kl. Borový a prof. Jos. Kyselka. Nákladem Sv.-Václavské záložny v Praze.

Leží před námi jeden díl Nového a dva díly Starého zákona skvostné „Zlaté bible“ elegantní úpravy, kterou svým nákladem vydala „Sv.-Václavská záložna v Praze“, nepočítajíc na výdělek hmotný, nýbrž *chtíc jen odpomoci citelné potřebě ilustrované bible co možná způsobem nejsolidnějším.*

Úkol, sobě vytčený, provedla „Sv.-Václavská záložna“ v každém směru důstojně za nezištné práce pp.: prof. Jana Drozda, Th. Dr. Kl. Borového a prof. Jos. Kyselky, kteří horlivě obstarávali bezvadné vydání úplného textu biblického, schváleného nejd. arcib. konsistoří v Praze.

Starý zákon záleží ze dvou dílů; první sahá od 1. do 281. a druhý pak až do 610 strany. Nový zákon má 190 stran velikého formátu. Tisk na jemném papíru velinovém jest ozdobný, úhledný a zřetelný.

Celá „Zlatá bible“ obsahuje *sto nádherných a věrných světlotiskových kopií nejvzácnějších biblických obrazů od nejslovutnějších malířů všech národů a všech uměleckých dob* na tuhých, jemných kartonech velikosti 48 × 36 cm. Jsou to pravé skvosty zlaté, které významu a ceny nikdy nepozbudou! Výkvět malířů, rytcův a leptáčů tiskne si tu přátelsky ruce. Stačí, uvedeme-li zde z celé řady výtvarníků jenom některá jména, jako: Lionardo da Vinci, Rafaelo Santi, Tiziano Vecellio, Peter Paul Rubens, Antonio van Dyck, Rembrandt Harmensz van Ryn, Bartolomé Estéban Murillo, Peter von Cornelius, Wilhelm de Kaulbach a j. více

Máš před sebou gigantické tvorby geniálních duchů fenomenálního významu! Procítili hloub a ovládli výši poesie biblické po důkladném, věrném a všestranném studiu, jehož plody neuvadnou, stále a věčně upoutávajíce a povznášejíce i plachého diváka. Smělý duch v působivý soulad spojil tu stín a světlo ve formě, mistrně ovládnuté, z nížto dýše všude mohutnost, snoubící se s teplou vřelostí tak, že nemůžeš se ani odloučiti od uměleckého obrazu.

Práce to celého umění lidského. Neunaví tě jednotvárnost. Různí umělci nazírali různě, šetříce ovšem výtěžků, jichž mravenčím bádáním dodělal se církevní dějepis, jda svorně s biblickou archaeologií. Obrazy těsně přilehají ku textu, jež mistrovsky vystihují, a to také tam, kde pěje nadšený žalmista, kde věští vznícený prorok příští běhy lidstva. *A touto galerií mistrů ve chrámě umění vyniká i předčí po jednosmyslném soudu na slovo vzatých odborníků „Zlatá bible“ nepopíratelně nad jiné práce podobné, jež vytvořil pouze duch jediný! Kdož by to také chtěl popírat?*

V tom také záleží poutavost a přitažlivost „Zlaté bible“. Přisedneš, díváš se na obrazy, jež celou tvou duši zaujmou, a uplyne několik hodin. Zavřeš „Zlatou bibli“, — abys ji pro velikou cenu její opětně rozevřel. Tolik v ní půvabu a kouzla přirozeného — v nejpřednějších scénách biblických, vznešených a velikolepých.

Redakce, shora zmíněná, která nešetřila práce, která vynaložila všechny své síly jak při textu, tak i při výběru obrazů, konajíc služby ty bez vlastního prospěchu, zaslouhuje opravdu všestranného a úplného uznání. Totéž platí o „Sv.-Václavské záložně“, která nezaujala stanoviska nakladatelského, která beze všeho výtěžku hmotného podjala se s velikými obětmi díla obrovského, na něž pohlížeti může nyní s plným uspokojením a zadostiučněním! Ten soud jednou vydá určitě spravedlivý kritik a historik literární.

Doufejme, že přátelé naší literatury po zásluze na „Zlatou bibli“ živým slovem upozorní, pracujíce ze všech sil o tom, aby se „Zlatá bible“ co možná nejvíce rozšířila v katolických rodinách českoslovanských!

„Zlatá bible“ zaslouhuje toho vrchovatou měrou pro svou vnitřní cenu, která u ní nikdy neklesne.

Všechny dotazy v té příčině ochotně a rychle vyřídí „Sv.-Václavská záložna v Praze“ (č. 223.—I.) —k.

Obsah: Staré a nové myšlenky o charakteru. Podává Klement Markrab. (Pokračování.) — Učitel jinověrec na katolické škole. (Dokončení.) — Moderní humanita a křesťanská paedagogika. Ve filosoficko-paedagogickém odboru „Vlasti“ dne 25. března roku 1896 přednesl Filip Jan Konečný. — Exhorta na neděli III. po Velikonoci. Napsal E. Cívka. (Dokončení.) — Exhorta na IV. neděli po Velikonoci. Napsal Václav Černý, c. k. professor. — Exhorta na neděli V. po Velikonoci. Napsal E. Cívka. — Směs. — Konkursy. — Spisy redakci zaslané. — Zlatá Bible.

„Vychovatel“ vychází 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO »VLASTĚ«.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a ne frank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Staré a nové myšlenky o karakteru.

Podává Klement Markrab.

(Pokračování.)

5. *Mravné zásady vytváří si každý člověk sám.*

Účinkem dobrého příkladu, návyku a vychování bývá, že projevuje člověk svou dobrou vůli v rozličných směrech. Ukážeme to příklady.

Otec se táže dítěte, jež se bylo vzdálilo z domova bez jeho vědomí: Kdes bylo? Dítě ví, že bude trestáno, řekne-li pravdu, a řekne pravdu přece. Matka pohřeší mezi nádobím jeden talíř, má podezření na dítě, že talíř rozbilo, táže se, a dítě se přizná. Učitel vyzvídá, proč přišel žák pozdě do školy; žák ví, že se mu budou ostatní smáti, řekne-li, že se zahleděl na vojsko táhnoucí s hudbou z kasáren, ale vyjeví přece pravdu a řekne: Já se díval na vojáky. Mluví-li tedy člověk pravdu ve všech případech, dokud jest pod dozorem rodičů a učitelů, bude mluvit pravdu i tehdy, když sejde svým pěstounům s očí, i tehdy, když bude dolehati naň pokušení, by lží odvrátil od sebe hanbu neb škodu, by lží sobě pomohl k zisku, by lží stal se rozmarným společníkem. Tu teprv stane se mu pravdomluvnost zásadou neb pravidlem životným, od něhož se nikdy neuchýlí. Tak se vyvine jedna stránka karakteru.

Člověk jeví od dětinství zlost. Rodiče a jiní vychovatelé netrpí mu, by se zlobil, odvykají mu tuto náklonnost, poučují ho slovem Božím i příkladem Krista Pána a jeho svatých, by zlost v sobě přemáhal. Tak přivykne člověk z mládí tichosti. Jestliže přes to, jednáje později s jinými lidmi, se přenáhle a prchlivosti oddá, pozná z nepříjemných následků (vnitřní nepokoj, roztržka s jinými, pohánění od jiných, vzdor a hněv), že není dobré zlosti se oddávati i ustanovuje se na tom jednati s každým vždy v dobrotě a pokoji. Tedy teprv zkušeností neb následkem častějšího pokušení a podlehnutí v něm naučí se člověk zlost přemáhati. Tu teprv stane se mu tichost zásadou neb nezvratným pravidlem života.

Již v domě otcovském, později i ve škole slýchá dítě: Nemysli, nemluv a nečiň ničeho, zač bys se musil stydět, čím bys urazil oko Boží, zarmoutil Ducha sv., poskvrnil svého důstojenství křesťanského! Dítě zvykne choditi stále před Bohem. Přijde nemravný spolužák a vábí dítě k nestoudnému odkrývání a hledění; dítě se zapýří a nesvolí. Maně zahlédne dítě, jak tu a tam dovolují si dospělí věci neslušné; zapýří se a odejde polekáno. Náhodou přijde dítěti do rukou

kniha s neslušnými obrázky; dítě se zapýří a knihu zahodí. Jak šťasten jest člověk, jestliže již v útlém mládí takto osvědčuje svou náklonnost k čistotě! Když později počne se v něm ozývati pud pohlavní, co tu bojů vnitřních i zevnitřních! Všetečnost smyslů, obraznost, řeči a příklady jiných — vše to namířeno proti čistotě. Když pak člověk používá prostředků poskytovaných náboženstvím křesťanským dvakrát, dvacetkrát i vícekrát nad pokušením zvítězí a čistým se zachová, stane se mu čistota zásadou neb pravidlem, od něhož v pozdějším věku tak snadno se neuchýlí.

Tak se vyvine opět jiná stránka charakteru.

Otec a matka jsou dobročinní. Dítě to záhy pozoruje a nabývá náklonnosti k chudým a opuštěným. Rodiče dávají mu příležitost, by také samo dobře činilo těm, kdož pomoci potřebují. Dítě chce dávat, ale musí dávat z toho, co si samo ušetřilo aneb od úst utrhlo. Tato náklonnost roste s dítětem; později poznává, jak důrazně přikazuje a jak štědře odměňuje Bůh milosrdenství k bližnímu; i dává ochotně na oltář chudiny všelikou oběť, nic nehledě na to, že se mu dostává za to nevděku, pomluvy, výčitek, vlastního nedostatku. Činí-li dobře chudým při každé příležitosti, v každé potřebě a přes všechny nepříjemnosti, stane se mu dobročinnost zásadou, a vyvine se zvláštní stránka charakteru.

Z těchto příkladů vysvítá jasně: *a)* že mravné zásady vytváří si každý člověk sám; *b)* že nikdo není s to, by si vytvořil mravné zásady v dětských letech, ale že je tvoří teprv v proudu života, jenž doráží na vůli jeho rozmanitými odpory, překážkami, přeludy a pokušeními; *c)* že ten, komu nebyla vštípena do duše hned záhy víra křesťanská a z ní vyplývající bázeň Boží a mravnost, k nějakým mravním zásadám později se nevyšine, leč velmi nesnadno, totiž mimořádným přispěním Božím a neobyčejným napjetím svých mravních sil, jak ukazuje příklad zmíněného dr. Alberta Hetsche, jenž osmnáctiletým vnitřním zápasem prodral se ze tmy nevěry k slunci křesťanské osvěty a mravní dokonalosti; *d)* že člověk, jenž byl veden hned z mládí k bázni Boží a mravnosti, může býti stržen proudem života na cestu zlou a může po ní kráčet mnohá léta a třeba až do smrti, ale že obyčejně přece se vzpruží, k opuštěné cestě navrátí a potom teprv mravné zásady si vytvoří.

6. Je-li nesnadno člověku vytvořiti si jisté mravné zásady, potřebí-li k tomu mnohé zkušenosti a takoruka celého života na zemi: jest ještě nesnadnější *uvéstí všechny tyto mravné zásady v souhlas.*

Takové jednoty domáhali se všickni mudrci od Thalesa a Pythagora počínaje až ku Kantovi, Heglovi a Schellingovi a jich pokračovatelům.

Se zvláštním zápalem domáhal se takové jednoty mezi vnitřním a zevnitřním člověkem J. A. Komenský.⁵²⁾ Ale všechny tyto snahy ukázaly se býti pouhými přeludy neb nedostizitelnými ideály. Ve skutečnosti podařilo se uvéstí všechny mravné zásady v harmonický celek teprv těm, kdož se obrodili duchem pravého křesťanství. Jenom víra křesťanská, pojatá rozumem, citem a vůlí, sjednocuje člověka jak s Bohem, tak i s člověčenstvem, jak vnitro s vnějškem, tak i všechny mohutnosti duševní vůbec a mravné zásady zvlášť. Jen Bůh, jak se zjevil světu skrze Ježíše Krista a jak žije v lůně Církve katolické, jest s to, by soustředil všechnu snahu člověka po dokonalosti.

⁵²⁾ Viz jeho spis „Panegersia“ přeložený od K. B. Štorcha v „Časopise Musea král. Českého“ r. 1861.

Velkolepým dokladem jest připomenutý již životopis dr. Alberta Hetsche. Z tohoto životopisu vysvítá, že bylo zapotřebí tomuto muži osmnáctiletého namáhavého duševního boje, než jeho idea o jednotě duševního života, převzatá ze soustav německých filosofů, došla uskutečnění dokonalým přilnutím k náboženství katolickému. Kdo se může vykáhati takovou zkušeností, toho slovo má zajisté velikou váhu. A slovo jeho zní: „Církev katolická uvádí v jednotu všechny mravné stránky člověka, činíc jej účastným božského života skrze svátosti, které člověka stále sjednocují s Bohem, zvláště skrze svátost těla a krve Páně.“ ⁵³⁾

Tomu-li tak, nemůžeme než opět tvrditi, že souhlasných mravných zásad nelze nabýti nižádným theoretickým mudrováním ani lhostejností v náboženství, jižto jest víra jako víra, nýbrž pouze praktickým křesťanstvím, jehož hlavním znakem jest oproti víře mrtvé (jsoucí jenom na jazyku), víra, která se osvědčuje láskou.

7. Mají-li mravné zásady v souhlas uvedené cit člověka roznítiti a vůli jeho k jednání nakloniti, musí vycházeti tyto zásady z *přesvědčení*.

Albert Weiss ⁵⁴⁾ praví: „Z hlavy churavé, ve které všechno se motá a nic se nechce usaditi, jakoby byla zachváčena horečkou nebo opilstvím, nevyvedeš nikdy charakteru.“ Co asi míní hlavou churavou? Zajisté jen hlavu, ve které něco schází, totiž přesvědčení o mravních zásadách. Není-li to výrok paradoxní: mravné zásady, a to souhlasné, a bez přesvědčení? Je-li možno, by si osvojil člověk jisté mravné zásady, plynoucí harmonicky ze zdroje živé víry křesťanské, a nebyl o nich přesvědčen? Co jest vlastně přesvědčení?

Přesvědčení jest *poznání odůvodněné*. Může se snadno státi, a stává se skutečně dosti často, že vyrostle člověk v bázni Boží a mravnosti, ale vychovatelé jeho nevstoupili mu do hlavy důvody mravního zákona, a člověk nemá později ani chuti ani času, by si osvojil tyto důvody. Co se stane? Následkem dobrého vychování bude míti takový člověk jisté souhlasné mravné zásady, ale nebude o nich přesvědčen, aniž bude míti síly, aby podle nich jednal. — Smiles ⁵⁵⁾ praví, že vůle jest kořenem, moudrost (= přesvědčení) pak kmenem povahy. My bychom řekli raději naopak, přesvědčení že jest kořenem, vůle pak kmenem povahy. Kdo nedospěje k přesvědčení o mravních zásadách, může býti mravním člověkem, ale nebude nikdy charakterem.

Odkud však toto přesvědčení? Že plyne jen z nezkaleného zdroje zjeveného náboženství, již jsme dokázali. (I. 3.) Ale kterak a kdy vzniká toto přesvědčení v mysli člověka? Nejprve musí člověk své povinnosti znáti. Toto poznání vstěpuje se mu doma i ve škole. Již v letech dětských, zvláště od 12. do 14. roku, chápe člověk, proč tak neb onak má jednati. Majíť tedy rodičové a učitelé předkládati dětem všeliké mravoučení *odůvodněné*. Pohnutky jednotlivých ctností plynou z jednotlivých dogmat, mohou však rozmnoženy býti i pohnutkami z rozumu a zkušenosti. Dáme příklady dle katechismu námi vydaného ⁵⁶⁾ a dotkneme se čtyř mravních zásad již (II. 5.) uvedených: budiž pravdomluvným, tichým, čistotným, dobročinným.

K pravdomluvnosti pobádá křesťana bázeň Boží, vlastní přirozená povaha a láska k bližnímu. Osvojí-li si kdo zásadu „Mluv vždy pravdu!“ Z těchto pohnutek, bude míti o ní přesvědčení a vždy bude pravdu mluvit z přesvědčení

⁵³⁾ L. c. str. 164. nn. — ⁵⁴⁾ L. c. str. 700. — ⁵⁵⁾ L. c. str. 15. — ⁵⁶⁾ Str. 129., 134., 150., 139.

K tichosti pobádá křesťana příklad Ježíše Krista, vlastní dobrosrdečnost, pokora a opatrnost. Kdo si osvojí zásadu „Nepovoluj nikdy zlosti, ale přemáhej ji!“ z těchto pohnutek bude mít o ní přesvědčení a vždy bude tichým z přesvědčení. K čistotě pobádá křesťana přirozený stud, láska k Pánu Ježíši, paměť na všudybytného Boha a cena čistoty. Z těchto pohnutek utvoříš si zásadu „Mysli, mluv a chovej se vždy tak, bys neposkrnil svého lidského a křesťanského důstojenství!“ budeš o té zásadě přesvědčen a budeš čistotným z přesvědčení. — K dobročinnosti pobádá křesťana zřejmá vůle Boží, láska k bližnímu, příklad Ježíše Krista, naděje Božího milosrdenství. Když z těchto pohnutek utvoříš si zásadu „Pomáhej každému, kdy a jak můžeš!“ budeš o své zásadě přesvědčen a budeš dobročinným z přesvědčení.

Z těchto příkladů jest patrno, že jest povinností těch, kdož vyučují ve škole mravouce, vštepovati dětem *mravoučení odůvodněná*.

Tak jsme se octli opět u jednoho velikého boláku ve školních katechismech, jehož nepřestaneme se dotýkati, dokud nepropukne a dokonale se nezahojí. Bude-li se vykládati křesťansko-katolická mravouka tak nesystematicky a nepedagogicky jako dosud, bude mít kněžstvo ve škole pracující největší vinu a odpovědnost z toho, že škola nepřispívá jak náleží k vytvoření charakterů. Jaké, pro Bůh! přesvědčení o mravních zásadách vypěstujete v mládeži, když jí nevštěpujete do hlav důvody těch oněch povinností, pohnutky těch oněch ctností?

Jest však spolu patrno, že úloha kněžstva v této stránce sahá ještě dále za školní síně. Dokonalého přesvědčení o mravních zásadách nenabude člověk v letech dětských, ale teprv v letech dospělých, kdy rozum jeho dokonale dozraje, a jeho obzor světový zkušeností se rozšíří. Kdo vyšel ze školy obecné ve 14 roce svého věku, neobírá se vyšším učením, které jest s to, by ho utvrdilo v mravním přesvědčení, tomu jest nezbytně zapotřebí dalšího vzdělávání v náboženství vůbec a v mravouce zvlášť. Toho poskytovalo jindy tak zvané křesťanské cvičení, a poskytuje dosud kázání. Náhradou za křesťanské cvičení, které téměř všude pominulo a tak snadno vzkrísiti se nedá, jsou novověké spolky katolických jinochů a mužů, panen a matek, ve kterýchž spolicích konají se přednášky a rozšiřuje se četba o jednotlivých ctnostech křesťanských. Kéžby jen byl tento způsob mravního vzdělávání nestudujících skutečně tak zařízen, aby se utvrzoval lid v přesvědčení o mravních zásadách! Kéžby směřovala k tomuto cíli i všecka kázání, hlásající věrouku a mravouku v nejtěsnějším spojení!

Poněvadž pak nynější věk po výtce jest věkem časopiseckým, jest úlohou Církve šířiti mezi lidem takovou četbu, která by hlásala mravní zásady křesťanské a náležitě je odůvodňovala i proti všelikým námitkám obhajovala. Nejnovější zjevy naší katolické literatury „Kříž“ a „Maria“ razily již cestu našim náhledům. Přejeme si vroucně, by na této cestě statečně setrvaly, úsilovně pracující k tomu, by se obeznamoval náš lid s mravními zásadami křesťanskými a nabýval o nich vždy důkladnějšího přesvědčení.

(Příště dále.)

Malá úvaha o některých poměrech časových.

Человек — člověk, čolovek a čolovek, čolovikъ a čolovik, čeloveкъ a čelovek, — tak prý psalo se dříve u Rusínů to jedno tajuplné slovo, slovíčko: člověk (Hlídka: O pravopisné otázce u Rusínů). Tak mě to podráždilo k upřímnému

smíchu a nemohu si pomoci, přišlo mi na mysl, že je v tom bezmála taková motanice jako v pojmu moderního hrdiny, moderního člověka. Jenom že zde to má bohužel smutnější pozadí, nežli je rozpor filologický.

Býti člověkem, moderním člověkem, státi na výši své doby — s odznakem vítězství nad středověkým tmářstvím, s odznakem čistého lidství na hrdě vztýčeném čele, — zdaž to není cíl, za nímž rychlostí elektřiny ženou se myslí za doby naší? Ano, rychlostí elektřiny, nebo kdyby se k cíli tomu kráčelo povlovněji, klidněji, bez nervosního rozechvění, pak by tak mnohá mysl zadržena byla ve spěchu svém září z temného středověku do doby naší padající a mnohá pravdu hledající hlava lekla by se skvrn, které jsou podkladem modernímu humanismu. Novověká filosofie, ethika a věda prohlašují se tu přímo — tu nepřímou za hvězdy, které přezářily přesvědčení náboženské, v němž nevidí se než přepjaté, překonané stanovisko, tím více přepjaté a překonané, pakli vychází z lůna církve katolické.

Ale nesmíme zapomenouti, že nejvíce křiku nadělají v příčině té hlavy nakvašené vzděláním polovičním, které domnívají se, že svým — Rrrrrbumbum — vzhledem k ideám v proud časový právě vrženým a denními listy šířeným, spasí lidstvo — třeba sami sobě ani tolik práce nevzali, aby z listů odborných anebo u pramene z díla autorova se poučili. Bohužel, že řada takových zastanců moderních směrů úžasně vzrůstá a že značně přispívají k tomu, aby pochybnosti různé a z nich plynoucí nevážnost nebo aspoň lhostejnost k zájmům vnitřní život člověka ozářujícím zakořenily se u těch, kdož mají sice dobrou vůli držeti se pravdy, ale nemajíce času, by ji sami hledali, přijímají bez zkoumání, co se jim předkládá. Toť ovšem smutný úkaz doby naší, ale smutnějším ještě zjevem zdá se mi býti to, že často i tu, kde člověk předpokládá bádání poctivé u auktorit vědeckých setká se sjednostranností nadržující tomu neb onomu směru, — jen ne katolickému — anebo s povrchností pravé vědy nejméně důstojné. Tedy trojhvězdi novověké filosofie, ethiky a vědy má nám zářiti na cestu života a mnozí domnívají se, že ta záře stačí, ano že více vydá než ten stín minulosti — odumírající náboženství. Nu, buďsi! ale budiž mi dovoleno pronést několik otázek vzhledem k záři tohoto trojhvězdí.

Filosofie, jejímž účelem přece jest doplňovati a spojovati všechny vědy a z výzkumů jejich celkový, jednotný názor světa sestrojiti, se myslí po pravdě upřímně toužící zajisté zamlouvá. Ale prozatím aspoň filosofie, která projasnit má náš názor světový, sama rozprodá se ve množství soustav filosofických sobě odporujících, jimž namnoze ani zasvěcenci, učenci prvního řádu, nerozumějí, — ale to zase jak Hegel a Schelling se domnívají je právě důkazem povznešenosti soustav jejich. Také Herbart přiznává: „Jen jeden mi porozuměl a ten mi ještě nerozuměl.“ Než co má, prosím, člověk průměrný, byť i neučený ale opravdivý, jenž toho jednotného názoru světového — třeba nedovedl o něm učeně hovořiti a psáti — také dopracovati se chce a kterému jde také o souhlas smýšlení a konání, — kterýžto souhlas snad přece má býti výkvětem filosofie — s takovými soustavami počítati?

V době kvašení duševního, kdy člověk hltá knihu za knihou, ale nepromýšlí, ovládne ho snadno ten neb onen směr, ta neb ona soustava, tu zdá se jednomu Kant, jinému Herbart, Spencer atd. býti světloňosem, před nímž prchají záhady života a mimo nadání je z člověka Spencerovec, Herbartovec, Kantovec a já nevím jaký ještě —ovec, ale později, jestli totiž neutuchne snaha po pravdě ve spoustě neztrávených hypotéz — kdy člověk samostatně srovnává a porovnává

vati začne s životem a se zkušenostmi nabytými, — změní se tak mnohá skvělá vidina v pohaslý meteor, ale tu zase nedostává se často odvahy, ba lépe řečeno: prosté poctivosti přiznati se k tomu zklamání.

Nepodceňuji zajisté práci filosofů, ale než se filosofie stane ohniskem, v němž by soustřeďovaly se různě se rozvíjející paprsky výzkumů věd v zářivé slunce jednotného názoru světového — nás tu dávno nebude — ale my máme i nyní již právo a povinnost sebe k tomuto jednotnému názoru světovému pozvednouti, k němu se propracovati a to nejenom na základě prací filosofů stojících mimo církev katolickou, ale také na základě té filosofie, která zakotvena jest v Tom, Jenž byl očekáváním národů, a jejíž silou obnovena byla tvář země: — pohanský názor světový, — v nějž doba naše ale znovu zabředá, poněvadž jednostranně přiklonila se k hypotézám filosofie novodobé.

Co se ethiky týče, jest to zajisté potěšitelným zjevem, že na všech stranách mimo naši vlast i v národě našem i od těch, již odstoupili od mravouky křesťanské jako prý nedostačitelné pokroku století devatenáctého, — volá se po nápravě mravů, po obrození mravním. Při tom chtějí všichni dle Spencera anebo se Spencerem: „postaviti zákony pravého jednání na základ vědecký.“ Tento základ vědecký má býti vzpruhou a náhradou za mizící víru ve svatý původ mravních příkazů, neboť opět dle Spencera: „Mravní příkazy ztrácejí nyní váhu, která jim dříve z toho plynula, že se jim přisuzoval původ svatý, a proto se stává opětné sesvětštění vědy mravní věcí nutnou.“

Tu dovoluji si jenom tuto otázku: Ti, kdož příkazy mravní v lehkost uvádějí anebo prostě si jich nevšímají při původu svatém, budou si jich všímati a jimi se řídit po sesvětštění vědy mravní? A jsou ti, kdož ji sesvětšťují v názorech svých za jedno? poskytují nám cosi pevného, jednotného, vnitřní život náš obrozujícího a na venek v život se promítajícího? Eduard Rod v předmluvě ku knize: „Mravní názory naší doby“ — jejíž překlad nám pořídili F. V. Krejčí a Jindř. Vodák, praví: „Sestaviti bilanci morálních názorů u současníků byla by práce nemožná, neboť ty jsou do nekonečna různé . . .“

Tedy i zde totéž přitní jako v soustavách filosofických.

Jest pravda: Dóm mravnosti, k němuž církev po staletí základy nezborné kladla, hrozí sesutím ne v základech svých, ale v různých přístavcích velebnému slohu mistra původního nepřizpůsobených a tu chtějí jedni opravovati novými přílepkami a přístavkami, jiní pak chtějí od základu nový chrám mravnosti budovati, • vzdušnější, výše se pnoucí (?!), v němž by mravnost z náboženství pučící nahrazena byla mravností — jak se praví — dokonalejší (?) — která v přirozenosti lidské zakořeněna býti má, všichni pak shodují se v tom, že ta oprava nebo nová stavba díti se může bez Krista, totiž bez Krista-Boha; Kristus jako mudrc vedle jiných mudrců jim nepřekáží, lze ho takto za těmi ostatními poslati časem také k otcům. Mně zdá se tato snaha etiků novodobých míti jakousi podobnost se snahou Juliana odpadlíka, když chtěl Kristu na vzdor chrám Jerusalemský znovu zbudovati, — týž chrám o jehož záchranu i sám Titus příkazy nejprísnějšími Římanům i Israelitům danými marně usiloval. — A přece nezůstal kámen na kameni, — Galilejský zvítězil!

A jako tam nepodařilo se vzdělati zdi chrámu Jerusalemského bez Krista a proti Kristu, tak i marné jest usilování o nápravu porušené mravnosti bez Krista Boha.

(Ostatek příště.)

O církevním roce vůbec a jeho významu vychovatelském zvlášť.

Píše František Halbich, katecheta na Smíchově.

Vše, co Bůh pro naše vykoupení činil a činí skrze Syna Svého a Církev od počátku světa až do dne soudného, a pak to, co Syn Boží pro nás učinil od Svého narození až do seslání Ducha svatého, to oboje pospolu a vedle sebe představuje nám Církev svými slavnostmi opět a opět každého roku od první neděle adventní až do poslední neděle po sv. Duchu, na kterou se čítá evangelium o posledním soudu. A to představení a živé připomenutí všeho, co se dalo a děje pro vykoupení naše od počátku světa až do konce jeho, a co se dalo za pozemského života Páně až do seslání Ducha svatého, to představení nazývá se *církevním rokem*.

Než, katolíku pravému jest církevní rok mnohem více než pouhým představením, pouhým připomenutím. Pravému katolíku jest každá slavnost Páně spásou a vykoupením. Ano, církevní rok nemá spásu naši toliko představovati, on ji má též *konati*. Církevní rok má býti prorokem a učitelem naším; on nás má svatým čtením a slovem Božím o jednotlivých slavnostech svých k dobrému povzbuditi, poučiti, a tak nás z temností bludu a ze sna hříchu vysvoboditi nebo-li spasiti. Církevní rok nás má svatou obětí mešní a svatými svátostmi o slavnostech svých hříchu zbavovati nebo-li vykoupiti. Církevní rok nás má svými slavnostmi v ctnosti upevniti, abychom kralovali nad svými naruživostmi nízkými, často zvířecími a proto zahanbujícími, a tak slávu své důstojnosti lidské zachovali.

Než to všechno má vlastně pomocí církevního roku službou Církve svaté konati na nás Ježíš Kristus sám, ten božský učitel, velekněz a král náš. Toto Svě trojí dílo, které jest spolu dílem našeho vykoupení a spasení, má v církevním roce konati na nás Pán náš. A proto jest církevní rok konáním díla Kristova, konáním našeho vykoupení na nás samých.

Avšak ani církevní rok, ani Církev svatá, ba ani Kristus Pán sám nevykoná toho bez našeho spolupůsobení. My sami musíme se přičiniti, abychom o jednotlivých slavnostech svatým čtením a slovem Božím byli poučeni, osvíceni, povzbuzeni; my sami musíme se přičiniti, abychom mší svatou daru pravé kajicnosti si dobývali a svátostí pokání v rozličných dobách církevního roku pomocí kněžského úřadu Páně a Církve Jeho od hříchu vykoupení byli; my sami se musíme přičiniti, abychom k životu věčnému vedeni byli, podrobující se královské moci Kristově v Církvi svaté

Tak nám vykládá význam církevního roku ve svých proslavených kázáních liturgických nynější biskup Eduard Brynych, s důrazem dokládaje, že církevní rok jest i konáním našeho vykoupení, našeho posvěcení. V témž pak smyslu pronáší se v Římském missále P Prokop Baudyš, že nám v církevním roce Církev svatá dílo vykoupení našeho v jednotlivých tajemstvích nejen živě představuje, nýbrž i skutkem ku spáse naší koná a nás posvěcuje.

Z uvedených slov, jichž pravdivost nepopíratelna, patrna jest veliká důležitost církevního roku pro vychování křesťanů horlivých, a proto učíce o církevním roce vykládejme o jednotlivých dobách, co nám představují a připomínají, ale

povzbuzujeme též duše svěřené k horlivému konání toho, k čemu tyto slavnosti vybízejí. Na jedné straně připomínejme, co pro nás Bůh, Kristus, Církev vykonali a konati chtějí, na druhé straně povzbuzujeme ke konání toho, co nám jednotlivé slavnosti k našemu spasení podávají a nabízejí.

Moderní humanita a křesťanská paedagogika.

Ve filosoficko-paedagogickém odboru „Vlasti“ dne 23. března roku 1896

přednesl Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Ve společenském životě užívají u nás dobří lidé slova „humanita“, chtějí označiti milosrdné a charitativní skutky, kterými bližnímu v nouzi jeho pomáhají. Proti *té* humanitě ovšem nikterak nejsme; pro *tu* humanitu horujeme a v ní kus praktického křesťanství spatřujeme. O *tu* humanitu však nám zde nejde, nýbrž o *světový názor*, kterým máme spravovati svůj praktický život v mravním a intelektuálním jeho vývoji; o světový názor, jenž našemu katolickému učení v mnohých podstatných věcech odporuje, jej z lidstva respective z českého národa vytlačit chce, zamýšleje místo něho zavést buď naturalistický racionalismus, jak jsme slyšeli od *Pavla Durdíka*, když národu našemu doporučoval „náboženství rozumové“ a „království Boží“ ponechával špitálnímu stařenkám, anebo sektářský subjektivismus, jak uslyšíme od *prof. Masaryka*, když proti katolickému názoru světovému dovolává se humanitní ideje českobratrské. Ačkoli tento dvojí názor o humanitě, jak jej hlásá Dr. Pavel Durdík a Dr. Tomáš Masaryk, jest si v mnohém kuse nepodobný a odporný — humanita páně Masarykova jest totiž *nábožensky* zbarvena — přece v nejdůležitější části jsou spolu shodny, v odporu a potírání našeho názoru katolického, nacházejíce kámen úrazu právě v tom, co jest základem naší víry, v *nadpřirozené* stránce křesťanství a v *božském* poslání katolické církve, která chce býti *neomylnou* učitelkou všech národů po všechny časy až do skonání světa, kázíc, aby nadpřirozené *zjevení Boží* bylo vši vědě a umění lidské zářnou hvězdou, k níž člověku neustále zřetel míti přísluší, chce-li skutečně dokonalým býti, v bohulibých mravech a pravé vědě bezpečně pokračovati.

Tuto myšlenku, že totiž *nadpřirozená* stránka křesťanství a *božské* poslání církve Kristovy jest *vlastním* kamenem úrazu osvětářského humanismu Durdíkova a sektářského humanismu Masarykova, majícího pravou příčinu svou v *liberalismu*, a, máme-li ještě určitěji mluvit, majícího pravou příčinu svou v *nedostatku náboženské víry* a v *nadbytku rozumářství* protivícího se naprosté auktoritě Boží a uznávajícího i v náboženství přede vším a pořád jen *lidské já*; tuto myšlenku chceme zde jasně provést a o nepopíratelná fakta podepřít, doufajíce, že humanita liberalistická i sektářsky náboženská ukáže se stejně odporna, ať již liberalismem, naturalismem, racionalismem anebo sektářstvím jest olemována. A abych hned zde určitě naznačil postup, kterým v před brátí se míním, otevřeně pravím: Moderní humanisté odpírají základním pravdám katolické víry a snaží se místo nich postaviti názory jiné, s nimi *neshodné*.

K základním pravdám katolické víry a křesťanské výchovy, třeba zajisté počítati následující: 1. Jest nad námi prozřetelný, osobní a od hmotného světa rozdílný Bůh stvořitel. 2. Každý člověk jest od přírody ke zlému i dobrému nakloněn, a žádný z nás není tak dokonalým, aby sám sobě ani chybičky předhoditi nemusil. 3. Z té příčiny třeba bylo padlé lidstvo povznést, ideál vši dokonalosti před oči mu postaviti a síly jeho vzpružiti, aby se ideálu tomu připodobniti mohlo — čehož všeho dostalo se nám skrze Krista, jenž na vždy zůstane ideálem každého člověka. 4. Božské dílo Kristovo — učení a milosti atd. svěřeno bylo *Jeho* církvi; proto musí býti církev Kristova institucí, k níž oči a srdce veškerého lidstva na vždy musí býti upoutány, má-li vůbec lidstvo se povznést a oné důstojnosti nabýti, které v *čisté lidskosti* tušíme a si představujeme!

Proti těmto základním pravdám křesťanské víry, co nejrozhodněji staví se moderní humanisté, vyhlášující takové názory tmářstvím, zpátečnictvím, porobou Ducha atd. Aby se tato hrubá střelba poněkud maskovala, zakrývají ji osvětou, pokrokem, vědou, svobodou a nejnověji „výbojností a národu protivnými snahami klerikalismu.“ Že příliš křiklavými barvami své odpůrce líčím? Slyšte tedy Pavla Durdíka písničho o těch věcech do slova na stránce 209. „A zatím naši klerikálové, nespouštějící cíle s očí — aby Čechové se stali upřímnými katolíky — vydávají občas agitační *pamflety*, které mají nám *zoškliviti* naši minulost a náboženské pokrokové boje, hodlající takto *zatemňovati* zdravý soud lidu a raziti cestu ku zpátečnickému splynutí ducha katolického s českým duchem národním.“ Mám za to, že osvícenému humanistovi velmi špatně sluší tak *ošklivé* vlastnosti připisovati českému klerikalismu a poněvadž jemu také přináležím, mohl bych pana doktora žádati o důkaz pravdy, ale mám za to, že moje mínění o „hrubé střelbě“ proti klerikalismu jest tímto výkonem páně Durdíkovým úplně dokázáno, a že nemusím témuž pánovi, tvrdícímu na str. 206., že prý „žádný katolický hierarcha český nikdy nebyl přítelem české národnosti,“ připomínati ani zvěčnělého biskupa *Jirsíka*, ani žijícího praelata *Poettinga*, z toho jednoduchého důvodu, že tvrzení jeho vedle nepravdy obsahuje zášť, která nezasluhuje, abychom se jí dále obírali. Přikročím tedy k důkazu, jež jsem ohlásil, a v němž mimo jiné nacházím hlavní příčinu nevraživého boje moderních humanistů s českým klerikalismem.

První zásadou, na níž čeští klerikálové stojíme, jest jsoucnost osobního a prozřetelného Boha. Chcete věděti, jak se k této stěžejné pravdě chovají přední stoupenci moderní humanity? Dovolte, abych do věci zapletl sebe. V loni při mimořádné valné hromadě družstva „Vlasti“ měl jsem čest referovati o učebnicích zavedených na ústavech pro vzdělání učitelův, a tu konstatoval jsem, že zvěčnělý *Dr. Lindner* ve svém „Vychovatelství“ výslovně popírá, že by *Bůh byl osoba* a činí ho jakousi idejí, v níž má tékává mysl žákovy utkvěti. Zároveň při tom doslovnými citáty konstatoval jsem, že týž *Dr. Lindner*, jenž zná *tříkráte* „osud“ a jeho zasahování do života lidského, *nezná* ani jedinkrát *prozřetelného Boha* křesťanského. Za to přinesl o mně kterýsi list učitelský, že prý jsem Lindnera *přísně odsoudil*! Měl jsem ho snad *chváliti*, že v učebné (!) knize školské *popřel osobního Boha a nedbal jeho prozřetelnosti*? Než o to mně zde nejde. Já jen chtěl uvéstí případ a položití otázku: Byl *Dr. Lindner* stoupencem moderní humanity? Kdo si chceš přeciísti jeho „Vychovatelství“, dočteš se tam, že účelem výchovy jest „čistě lidství“ čili humanita. Jsem tedy v nepravu a nepodal jsem důkaz, že moderní humanisté popírají základní článek katolické víry, nechtíce osobního a prozřetelného Boha?

Snad mi namítnete, že jsem uvedl jen *jednoho* humanistu, z čehož ještě nikterak nejde, že by humanisté vůbec stavěli se v té věci proti náboženství. Uvedu jich tedy více a chcete-li hodně mnoho! Mám začítí s našimi poety? Nežádejte toho, nebyli bychom v té příčině do rána hotovi. Kdo zná *Jaroslava Vrchlického* a jeho názory o *Bohu*, nebude jistě chtítí, abych podával z něho ukázky. A kdo zná *Mužíka* třeba jen ze „Světozoru“, neuvěří, kdybych desetkrát tvrdil v *prozřetelného Boha*. A kdo zná jiné parnassisty n. še, třeba i oslavovaného *Svatopluka Čecha* *) a jeho „Písně otroka“, ví, že materialisticko-panteistický názor jejich odporuje osobnímu a prozřetelnému Bohu do té míry, že ho ani tuze nezarazí doznání mladého modernisty *A. Sovy*, když volá („Duše Zlomená,“ str. 25.): „Teď již není ideálů. *Teď Boha není*. Ničeho již není.“ etc.

A co mám říci o těch našich výtečnicích, kteří Boha sice zpřímá nepopřeli, ale také o *vědeckých* důkazech *jsoucnosti Jeho* tak se vyjádřili, že *nejistotu* nebo *libovůli* v té příčině zůstavili? Řekněte mi jaký dojem působí na vás slova, která čtete ve vědeckém spise, jenž všechno kritizuje, a jednáje o jsoucnosti Boží praví: Jsoucnost Boží „možno *dokazovati*, a *dejme tomu*, i dokázati“ (přírodopytu)? Podpírá nebo odpírá takévé „*dejme tomu*, i dokázati“ jsoucnosti Boží? Velice pochybuji, že se takovým „*dejme tomu*“ utvrzuje v duši čtenářově jistota ve jsoucnost Boží, ale spíše pravý opak toho očekávám, zvláště slyším-li takový názor v ústech učitele. A víte, kde vyslovil

*) Svatopluk Čech, Písně otroka, str. 42. osmé vydání.

toto pochybování o dokazatelnosti jsoucnosti Boží? Kazatel česko-bratrské sektářské humanity, *prof. Masaryk* ve spise „Základové konkrétní logiky“.)

Mám jít ještě dále? Či postačují snad ukázky uvedené, aby zřejmo bylo, že stoupeni moderní humanity prapodivné, ano i zřejmě odporující mají zásady osobeímu a prozřetelnému Bohu? Mám za to, že ukázky uvedené dostačují na průkaz pravdy, a že mnozí z Vás mohli by tolik překvapujících a frappantních uvéstí dalších dokladů z vědecké i nevědecké naší prozy, že by odpůrcové katolického názoru o osobním a prozřetelném Bohu pod tíží své viny nemohli se ani hnouti. Nechám tedy dalšího dokazování a jen na to jediné se zeptám, co v ústech *takového* člověka slovo „humanita“ znamená, k čemu a *proti čemu* jeho užívá, ano užívati musí? Odpověď na otázku tu, nejlépe vám vyloží zajímavý úkaz, proč totiž pěvcové humanity spojují se s kýmkoli — se Židem, svobodným zednářem, ano i notorickým atheistou, proč u nich i odpadlý kněz najde laskavého přijetí a proč nás klerikálův a vůbec všech opravdových katolíků nemohou snést a nám ani na jméno přijít, ačkoli jsme jim *osobně* nic zlého neudělali.

Vím ovšem, že mnozí z těch, kteří rouhavě, materialisticky a pantheisticky vyslovili se o Bohu anebo aspoň jakousi pochybností ve jsoucnost Boha od světa rozdílného ústa svá poskvřili, nejsou v nehlubších útrobách duše své skutečnými atheisty a tak nábožensky špatnými, jak *slova* jejich vyznívají; vím to a těším se tím, kdykoli takové blasfemie čtu, proto však neberu slov svých o moderních humanistech zpět, jelikož de facto spravují se v životě nevěreckými názory a utlumují v sobě lepší myšlenky, které na dně duše jejich drímají. Či může snad člověk, jenž skutečně v *Boha* věří a jej *pánem celého světa* uznává, prohlašovati, že *bohopocta* čili praktické náboženství *jest věcí privátní a do veřejnosti nepatří*? Či může snad člověk, jenž skutečně v *Boha* věří a jej *pánem všeho* uznává, prohlašovati, že umění a věda a myšlenky jsou zcela svobodny a na Bohu nezávisly? Každý z vás cítí, že toho *věřícímu* člověku učiniti nelze, — a přece jsou to oblíbené fráze (vedle mnohých jiných ještě *horších*) moderních humanistů! Z čeho tedy vyrůstá osvětový názor jejich, kterým *podetnouti* chtějí zámysly klerikálův? Je to tvrdé slovo, ale nutno je říci, vyrůstá z faktické a úsilovné *negace prvního článku* naší víry, jenž hlásá, že *Bůh jest svrchovaným pánem všeho, že ve všem musí býti respektován, v ničem ignorován, všude ctěn a uznáván*! Kdo od této pravdy odvrací lidstvo, není jen nepřítelem Boha, nýbrž i lidí, poněvadž je odvrací od práva a povinností, poněvadž je odvrací od největší pravdy a nejvyšší dokonalosti, od ideálu všeho dobra a krásna. Co v praktickém životě lidském znamená, nebdati Boha anebo dokonce upírati ho, ze smutné zkušenosti neblahých nynějších *poměrů náboženských i v naší vlasti velmi dobře víme.* (Ostatek přístě.)

—☞ SMĚS. ☞—

Spolku přátel katol. českých škol bratrských laskavě dále zaslali p. t. pp.: Řeháček Jos., duchovní správce v Sacré coeur na Smíchově, 2 zl.; Štella Karel, duchovní správce v Řepích, 2 zl.; Oplť Václ., děkan v Libochovicích, 2 zl.; Christ Jan, křížovník a farář v Slivenci 1.20; Kopecký Ferdinand, b. vikář a děkan ve Velíši, 2 zl.; Kovář Fr., farář v Rajci 90 kr.; Janota Václav, katech. v Bubenči, zl. 1.20; P. Tob. Stach, konventuál na Strahově, zl. 1.20; far. úřad v Želechovicích u Zlína, 2 zl. 59 kr.; Pecánek Jan Křt., farář

v Středoklukách, zl. 1.20; Coufal Tom., far. ve Veltrusích, 2 zl.: Nejmenovaný 18./2. 30 zl.; Martinek Frant., farář v Čížové, 3 zl.; Malý Ferd., zahradník v Holešovicích, zl. 1.20; Mařík Jos., děkan v Netolicích, zl. 1.20; Schreiber Antonín, b. vikář a far. v Slatiňanech, zl. 1.20; Chlápek Jos., koop. v Slušovicích na Moravě jako člen činný prv. 10 zl.; Tater Frant., v Turnově zl. 1.20; M. K. v Turnově, 3 zl. 50; Talmáček Fr., koop. ve Vel. Újezdě u Olomouce, zl. 1.50; Jvan-cara Ignác, farář v Mutějovicích, zl. 1.20;

*) Že *Čeští Bratři* pevně věřili a o jsoucnosti Boží přesvědčeni byli, *zde* nic nerozhoduje, ačkoli již toto factum staví do podivného světla „českobratrskou“ humanitní ideu p. *Masarykovu*!

Řehák Jan, far v Soběchleboch na Mor., zl. 1.40; Rošický Frant., probošt v Roudnici a kníž. arcib. vikář, zl. 1.20; Jiráček Jos., kapl. v Roudnici, zl. 1.20; Pastor Celestin, gymn. katecheta v Roudnici, 50 kr; Nejmenovaný 100 zl.; Harna Ferd., far. v Chvalkově u Olomouce, zl. 1; Krivohlávek Jan, děkan v Jablonném nad Orli. 10 zl.; Kellner Karel kapitulní děk. ve Staré Boleslavi 5 zl.; Kleveta Aug., far. v Prazi u Brna, zl. 1.20; Hejtmánek Jan, b. vikář v Něm. Bělé, 2 zl.; † Folprecht Jan, far. v Libošovicích, odkázal spolku 50 zl. — Zaplať Pán Bůh! Frant. Pohunek, kapl. u sv. Štěpána v Praze. (Pokrač.)

Paedagogium Dra Dittesa přestalo koncem března vycházet a to, jak na listě poznamenáno, pro nepříznivé zdravotní poměry redaktorovy. Že Dr. Dittes význam svého „*Paedagogia*“ cenil vysoko, vysvítá i ze slov, jimiž se loučí se spolupracovníky: „Všem služím k uspokojení přesvědčení, že věnovali práci svou dílu, kteréž v německé *paedagogice* vždycky bude náležitosti ku podnikům nejznamenitějším.

K nynější „*neodvislosti*“ učitelstva. Před nedávnem přinesly denní listy zprávu o jistém řídícím učiteli, který byl odsouzen pro urážku místní školní radě učiněnou ku 5 zl. pokuty. Urážky té se dopustil slovy, že prý spisy, nežli ve schůzích se předčítají bývají přeměňovány, a on že musí pak ze schůze odejít, poněvadž tam není nic platen. Za svědky byli vedeni přítomní tehdejší členové místní školní rady. Dotčený řídící učitel se snad přenálhlil a chybil; ale posuďme, jaké panují asi poměry v místě, kde řídící učitel má vůbec příčinu, aby schůzi místní školní rady se vzdaloval a jak možno vůbec mluvit o vážnosti učitele, když ti, kteří s ním mají svorné působení a jej podporovati, jej žalují, a když zpráva o jeho potrestání se uveřejní v novinách s označením osoby i místa, aby si to každý mohl přečísti — snad i ty školní děti! — Aniž bychom měli na mysli právě tu jistou místní školu, předložme si otázku: co pak by se asi stalo, kdyby některý člen nebo sám předseda místní školní rady urazil učitele? Místo odpovědi uvedeme skutečný případ. Řídící učitel, nemoha snášeti déle urážek, jichž se mu ve schůzích dostávalo, stěžoval si okresnímu školnímu inspektorovi. Ten mu řekl, aby toho raději nechal; kdyby se věc vyšetřovala, že prý by ti lidé

všecko zapřeli a ještě se snad — mstili. Když pak řídící řekl, že žádá jen spravedlnost, dal mu pan inspektor tu smutnou útěchu, že prý spravedlnosti teď — vůbec není. Na to prohlásil řídící učitel, že do schůzí tedy chodit nebude, poněvadž tam není beztoho nic platen. Odpověď byla, že tam chodit musí. O působení místních škol. rad mohou si učitelé vesničtí vyprávěti kroniky. Snesitelné poměry jsou ještě tam, kde i kněz může chodit do schůzí, pravím, kde *může*, neboť namnoze jsou poměry takové, že se to nijak s jeho povoláním nesrovnává, aby tam chodil, a nechodil by ani učitel, kdyby nemusil. Velebitelé nynější „*neodvislosti*“ učitelstva ať nám řeknou, vedlo-li se takto učitelstvu za té kněžské „*nadvlády*“. — 100.

Statistická data o průmyslových školách pokračovacích a kupeckých vyžádal si zemský výbor od okresních zastupitelstev za příčinou zákonitého upravení dotčených škol, aby okresním zastupitelstvům přidělen byl dozor na finanční hospodářství těch škol. — a.

Snížení let služebních. Zemský sněm v Bukovině změnil zákon o právních svazcích učitelstva v ten rozum, že každý učitel má právo žádati, by dán byl po 35leté službě do pense. — a.

Úprava učební osnovy na reálkách provedena bude tak, že bude vzat větší zřetel k *humanistickému směru* a v nejkratší době bude již publikována příslušná osnova. — a.

Nový úřad při středních školách. Nařízením min. vyučování zřizují se při středních školách místa tajemníkův. Úkolem těchto tajemníků bude, aby ředitele v písemných pracích podporovali a budou ustanoveni jen při takových středních školách, které mají aspoň 4 pobočné třídy. Tajemníci pro střední školy budou se vybírat z učitelských osob toho kterého ústavu a obdrží roční honorář 300 zl. — a.

Proti obchodování školními knihami. Min. vyuč. zaslal všem zemským školním úřadům jakož i ředitelům středních škol zvláštní oběžník, v němž vystupuje proti častým změnám školních knih a nařizuje, aby *změny v textu* v zavedených již učebnicích a tudíž pořádání nových vydání omezeno bylo na *míru nejmenší*. — a.

Spisy redakci zaslané.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Red. dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u svatého Štěpána. Roč. III. seš. 6., jenž vykazuje řeči na neděli IV. po Velikonoci (O hříchu od Jos. Buara); na ned. V. (O náboženství čistém a neposkvrněném od Dra Al. Kolíska); na svátek Nanebevstoupení Páně (Pohlížeje k nebi ne k zemi od Karla Otmara); na svátek svatého Jana Nepom. (Svatý Jan Nep svědek pravdy od Klem. Markraba); na ned. VI. po Velikonocích. (O svědectví, které vydávati máme o Kristu od Dra Al. Kolíska). Řeč při udělování sv. birmování od Kl. Markraba. V předvečer májové pobožnosti od Msgra Boh. Hakla. — Katechese o II. přík. Božím. Napsal Dr. Jan Sýkora. Katechese biblické. Píše Fr. Vohnout Všímejme si toulavých dětí. Napsal Fr. Chramosta. Nadace církevní zvlášť mešní. Podává Václ. Kocián. O příležitostech bisk. vikářům ke kanonickým visitacím. Uvažuje Dr. Ant. Brychta. Rom. congregationum decreta novissima. — Doporučujeme opětně co nejlépe.

Slovník francouzsko-český. Kapesní vydání. Sestavili J. Herzer a Čeněk Ibl, c. k.

prof. středních škol. Nákl. Otto. Seš. 3. Cena 18 kr.

Škola. Tygodnik paedagogiczny. We Lwowie. Roč. XXIX. čís. 17.

Rodzina i szkoła. Dwoutygodnik. We Lwowie. Roč. I. čís. 7.

Růžová knihovna. Sbírka spisů cizojazyčných pro mládež pořádá prof. Frant. Jarolím. Svazek V. „Jiskřičky“. Krátké povídky pro útlou mládež. Z polštiny přeložil Josef Khun. Svazek tento obsahuje 15 krátkých povídek, jež mimo „Zlatý špendlík a hřebík“, „Co se dělá z písku“ a „Krocán a vrabec“, kde vedle věcného i mravního poučení jest uloženo, jsou vesměs pravými zdařilými obrázky skutečného dětského života. Jsme přesvědčeni, že každý z mladistvých čtenářů nalezne tu mnoho podobnosti se sebou samým a že jiskřička prostě tudy snadno zamění se ve vznětlivých srdčích v jasný plámenek poznání dobrého i zlého. Snad odtud také název knihy „Jiskřičky“. Jako děj vypravovaných příběhů jest úmluva jednoduchá, prostá, průzračná. Krásnou úpravu knihy doplňují tentokrát dva pěkné, vhodně volené barbotisky. Cena 40 kr. jest velice mírná.

Jos. Žák.

KONKURSY.

V **Královéhradeckém** okr. venkov.: m. uč. pro II. odb. v Třebechovicích a Hořicích; pro III. odb. v Nechanicích; m. učitelky a podučitelky v Hořicích; m. učitelky a poduč. v Třebechovicích. Od 22./4. — V **Rychnovském**: m. uč. ve Chlencích; m. poduč. v Cuclavi, Malé Čermě, Černíkově, Doudlebovce, Sleměně; m. podučitelky v Rychnově. Od 24./4. — V **Kladenském**: m. říd. uč. na Kladně; 3. m. katechetů na Kladně; m. učitelky na Kladně; m. poduč. ve Družci (2), Svárově, Železně, Dříně. Od 25./4. — V **Litoměřickém**: m. poduč. v Třebenicích. Od 27./4. — V **Benešovském**: m. říd. uč. v Souticích; m. katechety v Benešově; m. učitelky I. odb. ve Vlašimi; m. poduč. v Hoděčicích, Libži, Louňovicích, Popovicích, Štěpánově, Tepléšovicích, Třebošnici, Veliši. Od 28./5. — V **Pelhrimovském**: m. učitelky v Pelhrimově pro II. odb.; ihned 2. místa zat. neb výp. podučitelů. Od 28./4. —

Morava. V **Mor.-Krumlovském**: m. naduč. v Rybníčkách a Petrovicích; m. poduč. v Rybníčkách. Do 30./5. — V **Hranickém**: m. uč. v Soběchlebech; m. naduč. ve Velkém Oujezdě. Do 30./5.

(Zasláno.)

Dovolujeme si upozorniti všechny pp. odběratele „Vlasti“, „Vychovatele“ a „Děl. Novin“, že začínáme rozesílati upomínky všem, kdož za loňské ročníky a další dluhují. Prosíme, aby každý dlužník raději sám a napřed aspoň část dluhu splatil a tím nás upomínání sprostil. Dle usnesení výboru družstva ze dne 30. dubna t. r. každému, jenž dluhuje přes 30 zl., bude dána osmitedelní lhůta k zaplacení, a kdyby do té doby zaplacení nebylo, odevzdá se vymahání dluhu právnímu zástupci. Celou akci vede výbor a administrace vykonává jen jeho nařízení.

V Praze, dne 1. května 1896.

Administrace družstva Vlasti.

Obsah: Staré a nové myšlenky o charakteru. Podává Klement Markrab. (Pokračování.) — Malá úvaha o některých poměrech časových. — O církevním roce vůbec a jeho významu vychovatelském zvlášť. Napsal František Halbich, katecheta na Smíchově. — Moderní humanita a křesťanská pedagogika. Ve filosoficko-paedagogickém odboru „Vlasti“ dne 25. března roku 1896 přednesl Filip Jan Konečný. (Pokračování.) — Exhorta na neděli V. po Velikonoci. Napsal E. Cívka. (Dokončení.) — Exhorta na neděli VI. po Velikonoci. Napsal E. Cívka. — Exhorta na Hod Boží Svatodušní. Napsal Václav Černý, c. k. professor. — Směs. — Spisy redakci zaslané. Konkursy. — Zasláno.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO »VLASTĚ«.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adressedovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Malá úvaha o některých poměrech časových.

(Doktončení.)

Věda? — Tu především nutno vytknouti, že pod aristokratickým pláštěm vědy tak mnohé se skrývá, co vznešeného jména vědy hodno není, co nevyrostlo z půdy opravdové, poctivé práce vědecké; ale právě tyto příměsky vzešlé z povrchního jednostranného zkoumání, z nedostatečného logického prohloubení vy dávají a prohlašují se nejúsilovněji za světlo ozářující a plašící tmu, — kterou jinak než moderním přívlastkem — středověkou — označenou, mysliti si nemáme. Z vědy pravé nevzchází katolickému názoru světovému žádné nebezpečí, věda pravá naopak sama i bez katolictví vedla dosud vždy a vede světlem svým k poznání hranic, kterých rozumu lidskému překročiti nelze, ona přesvědčuje člověka i proti vůli jeho o malomoci jeho vzhledem k nejjednodušším základním principům neskonale rozmanitých jevů životních. Zdrcující ale poučný je v té příčině výrok muže vědy Alexandra Humboldta: „Das ganze Leben ist der grösste Unsinn und wenn man 80 Jahre strebt und forscht, so muss man sich doch endlich gestehen, dass man nichts erstrebt und nichts erforscht hat. Wüssten wir doch wenigstens, wozu wir auf der Welt sind, aber alles ist und bleibt dem Denker räthselhaft und das grösste Glück ist noch das als Flachkopf geboren zu sein.“ Věru, je těžko nezachvěti se při slovech těch, ale nelze zajisté k jiným důsledkům dospěti, jakmile se od vědy čeká vše i to, co rozluštití nikdy nedovede: taj života, z něhož teleologii namnoze vylučuje.

„Přijde čas“ — praví F. Mareš ve své pozoruhodné studii: „Fysiologická účelnost“ v letošním ročníku „Živy“ — „kdy bude vše, co se člověku naskytne, dopodrobna rozebráno a popsáno; vše bude vědecky známo. Praktické užití těchto vědomostí přinese člověku prospěchy, o nichž si nemůžeme učiniti představu, jako naši předkové neměli tušení, jaké časy nastanou upotřebením vědomostí o působení páry a elektřiny. — — — — —“

Toto však možno předvídati jistě: člověk nedojde uspokojení takovou vědou. Hmotný blahobyť, který mu snad přinese, stane se mu všední potřebou, jejíž ukájení netěší, ale jejíž neukojení mrzí. — — — — —

Hmotný prospěch, jež přírodní věda člověku přinese, neuspokojí jeho mysl, neučiní ho šťastným. Snad ho tedy uspokojí přísné vědecké poznání skutečnosti, pravdy?

Takové poznání, jaké poskytne přísná věda, neuspokojí člověka nikdy. Čím větší množství věcí bude rozebráno a popsáno, tím větší bude zklamání člověka dychtícího po poznání; zklamání chlapce, jenž zkoumá, z čeho je udělán krásný panák, a nachází v něm piliny.

Vesmír rozebraný a popsáný do podrobná, přírodovědecky, jaká to nesmyslná a neladná hromada pilin!“ — — — — —

Tak se to tedy má se září toho trojhvězdí, k jehož jasu stále se poukazuje, jehož světlo nám má ozařovati cestu životem. Což divu, že nám nestačí a že vážíce sobě také jasu, její filosofie, ethika a věda životem rozlévá, kráčíme při tom přece jenom raději, poněvadž bezpečněji, za trojhvězdím, o němž Čelakovský píše:

Ať si jak chce moře zmítá
člunek mého života,
ať ho stihá bouře litá,
živlů vztek a mrákota: —

Směle Bohem uloženou
podnikaje výpravu,
spěchám duší nezhrozenou
k blaženému přístavu.

Zjasňující černé noci
ve trojhvězdí, tajné moci
nade mnou se vznášejí
víra, láska s nadějí.

A této svobody, jíti za trojhvězdím tím, za světlem, které Kristem rozžato jest v církvi Jeho, nám snad přece dopřejí ti, kdož jsou zastanci svobody slova, svobody přesvědčení, svobody svědomí atd. atd. Ale chyba lávky, — ano, kdyby se katolík chtěl třeba poturčiti, pak zajisté našli by se obhajcové svobody jeho přesvědčení a jednání, ale chce-li katolický učitel, katolická učitelka, poněvadž to má za svou povinnost, dopracovati se charakteru a vybřednouti z toho kolísání vnitřního, v němž strhují zkalené proudy moderní skepse, liberalismu, materialismu a jiných —ismů, chce-li, jsa katolíkem žíti dle svědomí svého po katolicku, tu ejhle ti, kdož o svobodě všeho druhu stále mluví a píší, upírají této svobody pojednou katolíku, snažíce se surovým osočováním a podezříváním z úmyslů nekalých postaviti ho na pranýř veřejného opovrhování. Toť jsou divné důsledky hlásané svobody, které zřejmě dosvědčují, že obhajcové svobody mají tu na mysli jenom sebe a každého, kdo odváží se smýšleti dle svého a dokonce důsledně dle smýšlení svého i jednati, ihned z ušlechtilé svobodymilovnosti — nesvobodně pronásledují. Divná to důslednost! Kdo žádá svobody pro sebe, má ji zajisté práti i jiným. „Sám svobody kdo hoden, svobodu zná vážiti každou“ — tak aspoň píše Kollár v předzpěvu „Slávy Dcery“.

Z napsaného vysvítá zajisté známá ostatně pravda (i těm, kdož jsou proti této pravdě), že ani filosofie a ethika novodobá, ani věda nedává nám zřejmě odpovědi k otázce každému člověku nejbližší a nejdůležitější: Jak žíti?

Na zodpovídání této otázky zajisté všechno záleží i blaho jednotlivce i blaho národů. Proč tedy zazlívá se nám, hledáme-li odpověď na ni ještě jinde — v církvi katolické? Proč, — nalezáme-li zde odpověď nejzřetelnější a pravdě nejpodobnější, brání se nám dle ní život svůj zaříditi? Katolicství vylučuje veškeré chameleonství, to může se sice objeviti u také-katolíků, ale duch katolický netrpí rozporu ve smýšlení a jednání, on žádá člověka celého, on žádá v hlubinách nitra se zakotviti a na venek se projeviti. Je taková opravdovost snad něco nedůstojného?

Ovšem — doba naše ohřívá zase mělkou, starou povídačku Lessingovu o Nathanovi moudrém, — na vyznání prý mnoho nezáleží, každý prý může hle-

dati spasení dle fačony své. Ale to, jak se zdá — má se zase vztahovati jen na turka, žida, protestanta, bezkonfesního atd. jenom ne na katolíka, neboť ten když se odváží žítí opravdivě dle fačony své, strhne se pokřik, jakoby se jednalo o zradu a zaprodání celého národa. V tom je zrovna tak křiklavá nedůstojnost jako v těch frásích o svobodě smýšlení, jednání atd.

Četla jsem: „Nathan der Weisse“ poprvé asi v 16. roce svém a přiznám se, že báseň ta tenkrát po prvním přečtení probudila ve mně ducha pochybovačnosti; ale třeba jen porovnat verše vztahující se k pravému prstenu — symbolu pravé víry —

„Und hatte die geheime Kraft, vor Gott
Und Menschen angenehm zu machen, wer
In dieser Zuversicht ihn trug.“

s verši:

Ich bin zu Ende.
Denn was nun folgt, versteht sich ja von selbst. —
Kaum war der Vater todt, kommt ein jeder
Mit seinem Ring und jeder will der Fürst
Des Hauses sein. Man untersucht, man zankt,
Man klagt. Umsonst; der rechte Ring war nicht Erweislich; —
fast so unerweislich als
Uns jetzt — der rechte Glaube.“ —

aby zjevena byla nedůslednost a mělkost tohoto tvrzení. Měl-li pravý prsten tajemnou moc, o níž se nahoře mluví, pak zajisté musil na základě této moci projevit se jako pravý proti ostatním padělaným prstenům; neprojevili-li ji — tedy byly všechny tři prsteny padělané a tu není divu, že zůstal — unerweislich. — Jenom ti, kdož katolického ducha neznají anebo zúmyslně ho překrucují, mohou jíti za Lessingem. Ať si jdou, ale ať nechají také katolíky jíti za přesvědčením vlastním. Jak různým loktem měří se, a to bohužel i od katolíků, vyznavačům jiných vyznání, toho jeden důkaz máme také v následujícím: V Čechách trvá už po mnoho roků „Českomoravská jednota učitelů evangelíků“ a tato jednota pořádává pravidelně každý rok schůzi všech členů.

Schůze ty bývají započaty a zakončeny *modlitbou* a *kázáním*. Jsou to tedy nejen porady učitelů evangelických, nýbrž i jakési *exercicie* učitelů těchto. Podobně mají i slovenští evangeličtí učitelé svoje sdružení a konají každý rok za předsednictví některého evangelického faráře svoje porady. Spolky tyto jsou výlučně evangelicko-konfessionální. Proti těmto spolkům není, pokud víme, nikdo. Nikdo proti nim ani slova nenapsal. Ba naopak. Učitelům v tomto sdružení evangelickém projevují se veřejně sympatie a nabízí se aspoň mravní pomoc. Tak „Čas“ v 51. č. r. 1894. přinesl „Hmotné poměry evangelického učitelstva“ a „Česká Škola“ (č. 3. 1895) hned se nabídla ku pomoci, píše: „My přejíce evangelickému učitelstvu potřebného, nutného zvýšení platů, jsme ochotni poskytovat místa veřejným steskům a veřejné akci, jakou za takovým účelem podnikati nutno“ — a v čísle 6. r. 1895. téhož časopisu umístěn hned článek p. Kynčlův: „K otázce evang. učitelů na církevních školách“, jehož pokračování následuje pak v číslech 17., 18. a 31., a jehož pisatel stojí na stanovisku „autonomie evangelické církve“.

A nyní protějšek k tomuto humannímu obrázku. — Když na Moravě sejdou se katoličtí učitelé jednou v roce na Velehradě k cvičbám duchovním, tu v markrabství i v království uveřejňují se jména účastníků jako jména hrobařů veškeré osvěty, a když některé české učitelky katolické sdruží se v jednotu, když konají

své exercicie, útočí se na ně nejen se strany evangelíků, ale i se strany katolíků — učitelů. Je to důsledné? Což svoboda náboženství platí pro každého, jenom ne pro katolíka?

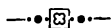
A když katolíci proti spolku učitelův evangelických nemají ničeho a proti nám — proti spolku katolickému — vystupují nepřátelsky, co si tu máme mysliti? Mnoho, velmi mnoho dalo by se tu logicky vyvoditi, co by nebylo ke cti protivníkům našim, ale přestávám poukázáním na to, že všechna ta nedůslednost je nejpádnejším důkazem, že je nám toho sdružení v duchu katolickém třeba, poněvadž tento duch nutkaje vždy a všude k důslednosti mravní a k důslednému projevení nejvniternějšího poznání v praxi životní bez ohledu na souhlas nebo nesouhlas panující modernosti uchrání nás roztržtostí vnitřní, která blahodárnému působení vychovatele byla, jest a bude vždy překážkou největší a ze které také jediné plynuly a plynou nedůslednosti, ku kterým poukázáno bylo.

Končím upozorněním na vážné slovo Lindnerovo: „Svět je herna, lidé herci — dobře; jen že tito pohřížení do svých divadelních úkolů zapomínají, že nejsou toliko herci, nýbrž i lidé, až je na to upomene smrt, žádajíc, by odevzdali úkoly své. Potom ovšem již pozdě!“

Augusta Rozsypalova.

Obrazy z dějin vychovatelství.

Wimpheling Jakob.

Jeho život a činnost vychovatelskou líčí

Josef Zelenka.

Byli jsme poněkud zaraženi, když od p. redaktora vznešen byl na nás úkol, abychom mezi obrazy z dějin vychovatelství vřadili též obraz a působení Jakuba Wimphelinga. Upřímně se přiznáváme, že kromě jeho jména a několika skrovných údajů z jeho života nám o tomto muži mnoho známo nebylo. Krátká zmínka se o něm činí v Stöcklových dějinách vychovatelství, něco málo se o něm vypráví v příručních knihách dějin církevních, a co se tam vypráví, jest z valné části pro Wimphelinga málo lichotivé; na př. Gams, vydavatel Möhlerových dějin církevních, v III. svazku na stránce 97. praví: „Jakob Wimpheling byl při mnohých svých jinak vzácných vlastnostech přece jen člověk velmi nespokojený, sám sebou i s celým světem v stálém vzporu, jemuž se na žádném místě nelíbilo, jemuž by se bylo i v každé jiné době nelíbilo, jako se mu nelíbilo v té době, v které právě žil.“ A takový muž mohl býti nějakým zvláštním vychovatelem, o němž by se dalo něco napsati, co by mohlo jiným posloužit k poučení a povzbuzení? Tak tázali jsme se po přečtení tohoto úsudku samých sebe a měli jsme velkou chuť přirknutého úkolu se sřící; než projevili jsme sl. redakci jen své nesnáze, že jest nám o Wimphelingovi něco málo známo a z toho že se nedá žádný kloudný obraz sestaviti. Pan redaktor nemeškal a žádoucí prameny k životopisu Wimphelingovu zaslal. S jakousi zvědavostí vrhli jsme se na čtení a studium těchto pramenů a nyní, když jsme je již pročetli a prozkoumali, nemůžeme zapřít, že jsme ve svém očekávání byli překvapeni, a vzdáváme spolu sl. redakci díky za onu příležitost, kterouž nám poskytla, abychom z obsírnějších pramenů mohli seznati život a působení muže tak velkého významu v dějinách vychovatelství, jakým byl a jest Jakob Wimpheling.

Činnost jeho paedagogická směřovala sice především k dobru a prospěchu jeho vlastního národa, totiž národa německého, tak že dostal název „Vychovatel Německa“; nicméně v jeho působení, v jeho spisech nalézáme vzácné pokyny, kterýmiž nesmějí pohrdnouti ani vychovatelé jiných národů. Doufáme tudíž, že ani čtenáři „Vychovatele“ prací naší nepohrdnou, když jim 1. nastíníme průběh 78letého života Wimpelingova; 2. když jim uvedeme nejhlavnější spisy jeho paedagogické s krátkým obsahem a 3. když na základě dát životopisných a ducha jeho spisů pokusíme se podati celistvý obraz charakteru Wimpelingova.

I.

Jakob Wimpeling narodil se dne 25. července 1450. v elsaském městě Schlettstadtě z rodičů dosti zámožných, kteří kromě něho měli ještě dvě děti, dceru Magdalenu a syna Mikuláše.

Od šesti let navštěvoval Wimpeling školu ve svém rodišti, kterouž kolem r. 1450 založil proslulý Dringenberg a ji též po 40 let sám řídil. U něho se dostalo Wimpelingovi počátků školských vědomostí a školského vychování, kteréž pro pozdější jeho život měly vliv nemalý, což soudný čtenář pozná z toho, když připomeneme, že Dringenberg jsa skromný přívrženec humanistů hleděl ve smyslu jejich též vyučování na své škole opravit a to tím, že věnoval péči čtení latinských klasiků, že dbal o to, aby mládež mu svěřená seznala dějiny svého národa, totiž německého; avšak při tom dbal též o dobré vychování svých žáků, hleděl jim vštípit přesvědčení, že na tom více záleží, aby byli bezúhonných mravů, než aby se honosili velkými vědomostmi. Když tudíž seznal, že čtením latinských pohanských spisovatelů může se mládež i mnohemu neslušnému pohanskému náhledu přiučiti, hleděl čtení toto obmeziti. Dringenberg nebyl slepým nohsledou humanistů.

Pod jeho dozorem a vedením strávil Wimpeling na škole Šlettstadtské 6 roků. V tuto dobu zemřel mu otec, a co sirotka ujal se ho jeho strýc Oldřich Wimpeling, jenž byl farářem v Sulzu. U něho strávil Jakob, synovec, 2 roky, jichž použil ku přípravě na studia universitní.

Roku 1464. dne 31. října dal se Jakob Wimpeling zapsati jako posluchač filosofie na universitě ve Frýburku, kde toho času byl rektorem Kilian Wolf z Haslachu. Z tamnějších universitních učitelů byl jediný Matouš Hummel přívrženec humanistů, ale ne příliš nadšený a rozhodný. Větší nadšení pro humanismus probudil v srdci Wimpelingově jeho universitní spolužák, Jan Geiler z Kaisersberku, s nímž uzavřel doživotní přátelství Roku 1466 stal se Wimpeling bakalářem filosofie, nejnižší to stupeň akademické hodnosti.

Po čas svých studií na universitě frýburské bydlel v domě rektora Kiliana Wolfa; byt tento objednal mu sám jeho strýc, farář Sulzský, zajisté v tom domnění, že tam jeho synovec bude pod přísným dozorem a moudrým vedením, kteréhož zvláště u mladíků dospívajících velice jest potřebí; ale bohužel! v tom se strýc Wimpelingův sklamal, jak se synovec jeho v pozdějších letech a sice r. 1499. v důvěrném listě k jednomu ze svých přátel sám přiznal napsav o svých letech universitních takto: „Neměl jsem nikoho, komu bych byl zvláště doporučen, nebylo nikoho, kdo by se byl staral o můj život, o mé mravy a chování. Ježto každý od mladosti více nakloněn jest k zlému než k dobrému, můžeš si pomysleti, jak asi dbal jsem ctnostného života v době oné, kde se mi naskytla příležitost

k nevázanému životu, kde mne ani kázeň ani výstraha nezdržovala, abych se výstředností nedopustil.“

V mladické nerozváženosti užíval Wimpeling v hojné míře smyslných rozkoší, jakéž mu nevázaný studentský život nabízel. Čtením básníků latinských nabyl záliby i v oplzlých jejich náhledech. Dle jejich vzorů složil též básně milostné, „carmina amatoria“, za něž se později styděl a prosil každého, kdo by je opsané měl, aby je zničil, že je napsal v pobloudilosti svého mládí, kdy ještě neznal vznešené mravouky křesťanské v celém jejím obsahu a hloubce.

Roku 1468. vznikl ve Frýburce mor. Chtěje ujíti nákaze opustil Wimpeling téhož roku toto město a odebral se na universitu v Erfurtě, aby tam v studiích filosofických pokračoval. Universita Erfurtská byla tehdáž jaksi školkou, kdež z Italie pošlý humanismus našel nejúrodnější půdu; zde konaly se nejdříve přednášky o básnictví a řečnictví, výkladům o starožitnostech byla zde záhy upravena učitelská stolice. Humanistické snahy tyto docházely stále větší obliby a jimi též universita Erfurtská slavnější pověsti, tak že se stalo v Německu pořekadlem, „kdo chce dobře studovati, aby šel do Erfurtu.“ Zde stal se i Wimpeling rozhodným stoupencem humanistů, jejichž cíle a snahy již z dřívějších let mu byly známy; zde seznámil se s Janem z Dalbergů, pozdějším biskupem ve Wormsu, kterýž mu i v pozdějších letech byl upřímným rádcem a přítelem.

Pobyt Wimpelingův v Erfurtě stal se památným i rozhodnou, trvalou změnou v jeho studentském životě; ve Frýburce přivykl lehkým zásadám a výstřednostem nevázaného studentského života; s těmito zásadami přišel i do Erfurtu. Ale jedenkrát vešel do jednoho z tamních chrámů a tam četl latinský nápis: „Noli peccare, Deus videt“ — „Nechtěj hřešiti, Bůh to vidí“. Svědomí jeho bylo otřeseno, nedalo mu pokoje; učinil pevné předsevzetí, že vzdá se výstřednosti a všech lehkých zásad a předsevzetí tomu zůstal věren. (Příště dále.)

Moderní humanita a křesťanská paedagogika.

Ve filosoficko-paedagogickém odboru „Vlasti“ dne 23. března roku 1896

přednesl Filip Jan Konečný.

(Dokončení.)

Vypravuje se o *Caesarovi*, že když překročil Rubicon, řekl: „Kostky hozeny jsou“, čímž chtěl říci: Když se *toto* stalo, musí se státi ještě *více*, musíme v před, až do Říma! Na slova ta vzpomněl jsem si, uvažuje o dalekosáhlém podkladu těch, kteří buď úplně a zpříma Boha popřeli, anebo nechavše v nejistotě jsoucnost jeho, tak se zachovali, jakoby ho de facto nebylo. I ti kostky hodili a musí dále! Není vyhnutí. Jakmile zbavil se člověk *Pána*, aneb aspoň v pochybnosti jest o moci a právech jeho, musí nutně cítiti se volným, nezávislým, svéprávným a samostatným čili *pánem* nad sebou samým. Bůh nesmí déle býti cílem jeho tužby ani vzorem jeho etnosti, — člověk musí se státi sám sobě cílem i vzorem a dokonalým *pánem*, jak to velmi dobře, i když poněkud v jiném smysle, vyjádřil 13. února 1870. dvorní rada Dr. *Rokytaňský*, praviv: *Diis extinctis succedit humanitas*. Když bohové přestali, nastala lidskost.

Dvojím hlavně způsobem dokumentoval od Boha emancipovaný člověk svou suverenitu: zavrhl každou pásku, která by ho vázala k Bohu, a hleděl v sobě samém nalézt dostatečný důvod, pro který mohl by býti ctěn a *zbožňován*! — Kratince toho dovodím.

K inventáři veškerého lidstva náleží bez odporu *modlitba*. Smí však náš (humanistický) člověk se modlit? Ó, ano! praví *George Sandová*, smí, ale jen o lásku, a může býti ujistěn, že bude na jisto vyslyšen; ať se však neopovází modlit za úrodu bramborů — praví táž spisovatelka, — poněvadž za takové věci prositi, je *nesmysl*. Mně při tom napadlo, že snad by se ani ty mizerné brambory nezdařily tam, kde se mnohdy dařívá doporučovaná — láska!

K inventáři veškerého lidstva náleží dále *naděje v posmrtnou odměnu*. Jen to ne, volá náš básník (Svatopluk Čech v „Písniích otroka“ str. 16. osmé vyd.), poněvadž taková víra jest *řemenem* na roby, kteří „v ráji chtějí věčný ples“! Také svědomí a zodpovědnost byly dosud našim mnohdy dosti nepohodlným majetkem. Avšak ani to nemá dalšího trvání, poněvadž *Herbert Spencer*, jehož „Dané pravdy mravoučné“ mají se státi podkladem moderní paedagogiky, vykládá, že prý svědomí povstalo vlastně z nevědomosti, přeludu a sebeklamu. Takovým způsobem přetrhány všechny pásky, které vázaly člověka k Bohu, přetrhány, nepravím u všech nynějších lidí, nýbrž u všech horlivých humanistů, jimž stal se člověk čili lidskost *vším*. Nejdou-li mnozí stoupenci humanistické theorie tak dlouho, jak jsem označil, stává se tak proto, že nejsou důslednými a v životě praktickém tak zlými, jak se ukazují v theorii.

Nutným důsledkem theorie humanistické jest *kult člověka* nebo li lidskosti, jak říkají stoupenci její. Všecko musí býti aspoň zdánlivě odůvodněno, tedy i tento kult. A jest odůvodněn snad nejlépe *Lamartinem*, jenž promlouvaje o své lidské přirozenosti, neví, jak by jí vychválil a doporučil. Konati dobro a ctnost, bylo prý mu tak snadno, že téměř ani jinak státi se nemohlo. Jeho přirozenost byla prý zkrátka taková, že jí nemohl nic předhoditi, nic lepšího si přát! — Nezdá se vám to pravdivým a necítíte podobného štěstí v útrobách svých? Nic si z toho nedělejte, vždyť p. Lamartine také se přiznal, že zbožňovaná přirozenost jeho vyváděla v Paříži od 15—18 let kousky, kterých raději ani nepřipomínati, aby jisté velkoměstské ničemnosti na jevo nepřišly! — V tom Lamartina chválím, že správně poznal *dosah* theorie humanistické a snažil se proto podepřít ji. Není-li Bůh ideálem naším, a máme-li se my čili lidskost, což konečně v praxi jest totéž, státi ideálem sami sobě, jest třeba, aby neúhonnost čili dokonalost naše byla dokumentována, a o to v čas pokusil se Lamartine, i když s výsledkem, který v praxi protivil se theorii jeho.

Tuto nepravdivou myšlenku Lamartinovu o znamenité dobrotě přirozenosti lidské, jež se má státi ideálem lidstva, přijali na slovo vzatí humanisté jiní a založili na ní vychovatelské systémy své. Jmenuji jen *Rousseaua*, jenž v přirozenosti lidské nic pokazeného *původně* míti nechce a všecku vadu na *další* časy a působení svaluje. Netřeba připomínati, že se Rousseau strašlivě mýlí a s celým křesťanstvím do nejprudčího odporu staví. Každý člověk, praví *Fr. V. Krejčí* v letošních „Paedagogických Rozhledech“, rodí se jako polobarbar,“ proto náleží výchově k tomu působiti, aby se věna toho zbavil.

Každý vidí, že theorie humanistická zcela nutně k tomu dospívá, že popírá *pád* lidstva a *dědičný hřích*, tyto dvě stěžejné pravdy, na nichž dle *sv. Augustina* celé křesťanství stojí. Jakmile by se připustilo, že lidstvo padlo a hřichem jest pokazeno, musilo by se nutně připustiti, že člověk nemůže býti sám sobě vzorem a že tedy vychvalovaná humanita jest nesprávná a nepravdivá. Že pouhé odtržení od Boha nestačí rozumnému člověku za ideál života, ale že bude žádati, aby místo toho něco *lepšího* bylo položeno, jasně vysvítá. Kult moderní humanity však dále vlastně nesahá než k odtržení od Boha. Pověděti o humanitě víc a důvodněji, stoupencům jejím se nechce, proto užívají *frází*, které tolik různých věcí mohou znamenati.

Zvláštní smysl dává humanitě prof. Masaryk, dovolávaje se Palackého, dle něhož humanita není nic jiného než *božnost*. Přijímáme, avšak tážeme se, v čem ta božnost vlastně záleží, kterak se jí doděláme? A tu jsme u kamene úrazu, neboť „zjevení“ vyhlásilo se výslovně „zbytkem mythu“, a křesťanství nesmí jmenovanou božnost prováděti jinak než v rámci racionalismu. Tím přicházíme ku poslednímu bodu, u něhož srážíme se tak ostře s humanismem. *Zbožňuje člověka* musí humanismus nutně zavrhovati *Krista a prostředky jeho ku povznesení lidstva*, zvláště *učitelský úřad církve*. Ať si dává humanita nátěr jakýkoli, ten vždy bude jediným pravým jejím nátěrem, že o *Vykupiteli a katolické církvi* navždy bude nepřiznivě souditi, jako soudí a myslí dnes! Nedejme se mýliti planým humanisováním: hlavním a jediným cílem celého

směru jest, pryč od *božského* Spasitele a pryč od katolické církve! Že tomu tak, mohu dosvědčiti několika svědky. Jeden z nich (Renan) nemůže jinak pochopiti Krista než se stanoviska psychologického čili takového, jež Kristu Pánu upírá božství; druhý volá, že katolická církev jest pro nás nemožna (Masaryk) a třetí docela otevřeně prohlašuje, že *celý* nynější náš náboženský systém jest v rozporu s nynějším názorem světovým (F. V. Krejčí) zcela správně soudě, že zde vlastně o nic jiného nejde než o názor světový, jenž se má státi podkladem celého „žilobití“ lidského. *) I v tom p. Krejčímu za pravdu dávám, když tvrdí, že nynější systém školní jest nejednotný a neurovnaný, ponechávaje na jedné straně působiti názor náboženský, a na druhé straně k platnosti přiváděje názor moderní, realistický, jenž nesouhlasí s názorem náboženským, jenž málo máje času (dvě hodiny týdně) nemůže se náležitě rozvinouti a sílu svou k platnosti přivést. Velmi dobře stěžuje si tamtéž p. Krejčí do *nejistoty* a *nehotovosti* názoru moderně osvětového; lituji však, že pan Krejčí neučinil z přiznání toho náležitý důsledek, byl by dobré věci jistě o mnoho blíže. *Spencer*, jak známo, důsledek ten učinil praviv: Největším jest neštěstím, když starý mravní rád se odklízí a místo něho není *lepšího*, který v novotě se zavádí. V tom najisto slušno názoru katolickému před moderním dáti přednost, že názor náš jest *jednotným* a opíraje se o *absolutní auktoritu* Boží, jest i *jistým*, čehož v moderních systémech nám odcizených není.

Proti formulaci názoru humanitního, jak jej u nás hlásá pan *Masaryk*, schovává se za *Palackého* **), sluší upozorniti, že ačkoli *slova* Palackého o „božnosti“ jakožto cíli člověkově se zamlouvají a také z našeho katolického stanoviska mohou býti přijata, poněvadž se držíme učení, jež velí: „Buďte dokonalí jako *otec* váš v nebesích dokonalým jest,“ — přece *smysl* a *tendence* jejich dle nepokrytého doznání (vypsání) paně Masarykova, jsou takovy, že názoru našemu odporují a jeho určitou negaci v sobě obsahují. Pan professor především upozorňuje: „Tato kantovská formule znamená, že *čisté člověctví* je vrcholem lidské moudrosti a všeho lidského snažení, a toto čisté lidství samo spočívá v tom, aby člověk dokonale a úplně v sobě vypracoval všechno, co ušlechtilého mu vlastní *přírodou* je dáno. Tedy: takový dokonalý člověk, člověk čistě lidský, zdokonaluje se božností a tudíž podle Palackého, vypracujeme své *člověctví* tím dokonaleji, čím se staneme božnějšími.“ Souhlasíme v tom, že máme vše, *co u nás jest přirozeně dobrým zachovati a zdokonaliti*, jelikož i vyšší čili nadpřirozený život náš *předpokládá* zdravou a nezkaženou přirozenost lidskou dle známého: „*Gratia non destruit sed perficit naturam et praesupponit eam.*“ Milost Boží neničí, nýbrž zdokonaluje přirozenost, předpokládaje ji.

Souhlasíme i v tom, že božnost neboli bohupodobnost má nás vésti k tomu, abychom se Bohu přibližovali, v něm nejvyšší svůj mravní ideál spatřovali a pokud možno, takřka Jeho život vedli; nesouhlasíme však v tom, že se tak stane, když *jen* to zdokonalovati budeme, co příroda nám dala, jelikož dle učení Kristova sluší zvláštní *rouby* do přirozenosti lidské vložit — míním zde křesťanské názory na př. o pokoře, čistotě, sebezapírání etc., kterých pouhá přirozenost lidská, zvláště jak *nyní* jest porušena, neproduje, kterými však má býti zušl chytěna, aby se skutečně Bohu líbila a vznešená byla. Palacký uznává, že „*návod* k pravé božnosti“ hledati sluší „v čistém učení Kristově, tak že na vždy má býti hlavní obsah všeho úsilí jednotlivců: pochopit čisté učení Kristovo a podle něho jednat.“ Tu však již jsme u toho, co panu Masarykovi a všem humanistům do úst slova klade, s nimiž nikdy souhlasiti nebudeme, slova, která zpříma obviňují první a nejstarší křesťanskou instituci, katolickou církev, že *čisté učení Kristovo porušila!* Před lety (viz jeho „Selbstmord“) vykládal týž pán, že by žádoucím náboženstvím nynějšího světa mohla býti „ledajaká protestantská sekta;“ dnes se o těch věcech projádruje zase jinak, právě (Jan Hus 43.), že bychom „nemohli se spokojit přijímáním nynějších (oficiálních) církví evangelických“ a to proto, že nejlepší formou křesťanství jest „českobratrství“. I v liberálních a pokrokařských listech

*) Článek paně *Krejčího* v letošních „Paedagogických Rozhledech“ jest vůbec velmi instruktivním a zasluhuje uznání, i když p. Krejčí proti nám se staví. Mnohé jeho myšlenky jsou zcela jistě pravdivy!

**) Viz paně Masarykův spis „Jan Hus“ pag. 38—39.: „Božnost jest základ a poslední cíl všeho lidského snažení: . . . božnost však jest jakoby srovnost a podobnost boha, čili účastenství přírody Boží a obraz bytu božského ve člověku.“

bylo s důrazem poukázáno na to, že prof. Masaryk pochybil když o našich národních krisitelích tvrdil, že prý obrozovali národ humanitní ideou česko-bratrskou. Zvláště popřel to svému druhdy stoupenci *prof. Dr. Kaizl* (v českých myšlénkách). Pan Masaryk ovšem zůstal na své (srv.: jeho spisek „Jan Hus“), ale musil doznati, že nynější směr a mysl národa, zvláště pokud zastupován jest liberálním Mladočeštvím, jest úplně jiný než by měl býti, kdyby byl česko-bratrským. Z té příčiny zle se kasá p. Masaryk na Mladočechy a horuje, aby aspoň v budoucnu stalo se idealem každému Čechu „Česko-Bratrství“. Avšak i v tom se panu professorovi nedařilo; pozdvihl se proti němu hlasy, které vším právem vytýkaly, že auktor myšlénku svou podal jen všeobecně, neodváživ se ji formulovati určitě, jinak řečeno: Pan Masaryk musil by předvésti *náboženský* systém česko-bratrský, jež nejlepším považuje, musil by ho vyložit, opodstatniti a proti jiným systémům, zvláště proti katolicismu a protestantismu obhájeti, aby člověk, jemuž o náboženství a vlastenectví jde, mohl se pro to rozhnutí. Pochybujeme velice, že v té úloze uzná náš svět *kompetentním* p. Masaryka. Kdo chce na mravní výši přivést lidstvo *hlavně* tím, že bouří proti katolické církvi a zatracuje jí neznaje na př. ani jejího formálního principu a zaměniv ho s tak zvanými známkami pravé církve, kdo mluví o protestantském „papírovém papeži“ a spatřuje ve zjevení zbytky mythu — ten sotva bude povoláným obhajcem česko-bratrství, jež o zjevení Boží a o Krista Boha přece se jen opíralo.

Máme za to, že kdo všechno v úvahu vezme, co bylo povéděno, na tom se asi ustálí, co tak krásně řekl p. Krejčí: Jde zde o dva názory světové, z nichž jeden, opíraje se o naprostou auktoritu Boží, jest sám v sobě jednotným a jistým; druhý, opíraje se i o nejisté výsledky a domněnky vědy, ani jednotným ani jistotným není.

Nejsme proti humanitě, pokud ji rozumíme, skutečné vzdělání a šlechtění člověka; kdo by tomu odpíral, odpíral by přírodě lidské a vůli Boží, která všem lidem do srdce vložila touhu po zdokonalení. Jsme proti tomu, aby se vzděláním a pěstěním člověka považovalo, když jest ode všeho vyššího mimo tento svět bytujícího ideálu odtrženo, a sám nad sebou neobmezeným pánem učiněn, jenž nepotřebuje nadpřirozených pomůcek, jenž v sobě samém má dosti síly a vědomí, aby si určil, čím má býti a jak. Nejsme proti tomu, aby člověk dbal a staral se o nynější život pozemský, ale naopak kážeme mu činiti tak každodenně; chceme však, aby nebyla v něm ubijena touha po životě posmrtném, a aby právě proto člověk tak byl živ již nyní, aby blaženého života toho čekati mohl. Nevidíme v člověku odporné strašidlo a tvora tak nedokonalého, že by se na sebe dívat nesměl — považujeme jej obrazem Božím — ale pravíme, že žádný člověk není tak sám v sobě dobrý, aby ničeho odjinud nepotřeboval a ku svému zdokonalení přidati nesměl. Vidíme ve všech lidech mnoho vlastností dobrých, ale i chybných a tvrdíme, že zvláště ty zlé vlastnosti člověkem vládou, takže potřebuje proti nim pomoci, a té že mu skýtá nejvíce požehnaný Syn Boží, jenž proto tak *dokonalým i jako člověk* byl, poněvadž člověčenství své nejen k Bohu pozvedl, nýbrž s Bohem nerozlučně a osobně spojil, ukázav nám na věčné časy, v čemž pravá a čistá lidskost záleží ve spojení člověka s Bohem! Tato myšlénka a toto faktum jest podkladem celé naší křesťanské výchovy. My neznáme a nechceme jiné dokonalosti, než jak ji kázal a ukázal Kristus, proto zavrhuje všechno, cokoli se proti němu staví, ať již má jméno osvěta nebo věda, pokrok nebo svoboda. My neznáme a nechceme čistější lidskosti než ji spatřujeme na Kristu a učení Jeho církve, která slabé i dobré stránky člověka uznávajíc přirozené i nadpřirozené pomůcky mu dává, aby se k ideálu svému přiblížil. Věříce v Krista Boha, jsme pevně přesvědčeni, že církev, kterou on za živa si založil, se nepřežila ani neztratila, že dosud v sobě má dobrý návod i prostředky k povznesení lidstva, a že každé sektářství ať má nátěr jakýkoli, konečně se rozpadává a hyne — jak víme i o Česko-bratrství, jež náleží již *minulosti*, jen pravda zůstává na věky.

Víru v moderní humanitu vzali nám přední hlasatelé její tím, že v nejdůležitějších otázkách nábožensko-mravních — bez nichž lidskosti není, — vyslovili takové názory, které diametrálně rozcházejí se s názory, jak je vyslovil největší Vychovatel lidstva, požehnaný Kristus. Základem naší paedagogiky není humanitas, nýbrž deitas, Božství a ne lidství, a myslíme, že na něm dobré, šlechetné a čisté lidi vychováme dříve a jistěji než na kterémkoli jiném. Jak jest falešný systém, jenž by člověka do nebe vynášel a vad jeho nedbal. Zlatá střední cesta i zde musí nejlépe se osvěd-

čítí, a člověk, jenž zná sám sebe, své poklésky i dobré vlastnosti, jenž nezapírá, co mu vlastní jeho přirozenost každodenně v srdci hlásá, — na úctu k Bohu, bázeň a lásku k Němu, — člověk takový nikdy nesvěří se systému, jenž na vylhané suverenitě člověkově a na nepravé jeho výtečnosti chce založiti celý jeho život a veškerou snahu! Pokud v lidské hrudi srdce a svědomí budou tlouci, pokud bude se v nich ozývatí touha po Bohu a přesvědčení, že nejlepším a nejšťastnějším jest vlastně ze všech lidí ten, kdo Bohu sloužiti hleděl, ne sebe, ale pravdu a ctnost hledal. A tuto pravdu a ctnost nezdá se nám, že moderní humanita hlásá, když „čisté lidství“ postaviti hledí v člověku, jemuž ani Bůh ani posmrtný život ani křesťanská ctnost nejsou tak vzácnými, aby jimi život svůj spravoval a ode skvrn tohoto světa se uchovati hleděl, potlačuje v sobě nárůživost, tyto hubitelky čistého lidství a naší důstojnosti! Může takovou úlohu a takový boj na se vzíti moderní humanista? Jaké tedy bude jeho „čisté lidství“, důstojnost a spokojenost? A není již to moderní humanity nejhorším znamením a děsnou signaturou, že na troskách největšího ideálu člověčenstva krb si zbudovati chce, hlásajíc, že „lidství“ nastalo, když „božství“ přestalo, a že „idea lid-skosti . . . stane se jednou oltářem všeho lidstva?“ *)

Obsahují-li tyto tužby a doznání, jak nám je dávají Dr. *Pavel Durdík* a Dr. *Karel Rokitsanský*, právě jádro „čistého lidství“, nebude nikomu s podivením, proč katolický paedagog a vůbec každý křesťan nemůže se s moderní humanitou snášeti a proč ji musí odmítati jako farizejku, která pod škraboškou „čistého lidství“ rozšiřuje vlastně čisté bezbožectví, jak velmi dobře řekl Dr. Rokitsanský:

Diis extinctis succedit humanitas!

*) Srovnej: MDr. *Pavel Durdík*, *Zápasy s býky*, str. 209.

—❧ SMĚS. ❧—

Židovský rabín — výpomocným učitelem při dvoutrídne německé škole katolické v českém městě Dvoře Králové n. L. C. k. německá zemská šk. rada dala ve II. pololetí tohoto šk. roku povolení, aby otevřela se při dvoutrídni škole německé paralelka pro děti českých dělníků, pracujících většinou v židovských továrnách. Okr. něm. šk. rada nařídila pro čtvrt leta otevření německé třídy pobočné, ačkoli něm. p. okr. inspektor věděl, že nemá žádného učitele. I nerozpakoval se dlouho a ustanovil výpomocným učitelem na pobočce té — židovského rabína — proti vůli místní školní rady, již se ponechává jen obstarávání místností, kamen, lavic, vůbec placení.

Úsudek o náboženských a beznáboženských školách. Jistý americký list přinesl podle „Oester. Vlks-Ztg“ tuto zprávu: „V poslední schůzi „Columbian College of Citizenship“ v Chicagu pronesl bývalý tajný policista A. Mc. Causland tato pozoruhodná slova: „Mám syna, kterému jest 30 rokův, a na kterého jsem hrd. A ten nebyl nikdy na veřejných beznáboženských školách chicagských. Mám tři syny, avšak kdybych jich měl 500, neposlal bych žádného do

veřejné školy chicagské. Obával bych se právem, že by přišel z veřejné školy do káznice. Dvě třetiny věznic Cook County Jail přicházejí z veřejných škol. Znam sta případů, kterak hoši i dívky se úplně zkazili mravně špatnými společnostmi.“ —lek.

Židovští učitelé v Německu. Pruský ministr Bosse vydal výnos stran obsazování škol židovskými učiteli na školách berlínských; výnosem tímto dovoluje, aby byli ustanoveni učitelé židovští na školách, kde je značný počet žactva židovského, i pro jiné obory vyučovací než jen pro náboženství, avšak přeje si, aby jim nebylo svěřeno vyučování o rozšíření se křesťanství a křížáckých válkách. Proti tomu brojí svobodomyšlné listy, tvrdíce, že prý je výnos na odpor „paritětnímu“ duchu pruského státu. Když však byl bojován tak zvaný kulturní boj proti církvi katolické, nenapsal ani jediný z přčetných listů svobodomyšlných, že je to proti duchu parity. —lek.

Odměna za varhanictví charvatskému učitelstvu ustanovena jest král. charv.-slav.-dalm. zemskou vládou tak, že nejmenší roční plat z varhanictví musí ob-

nášeti aspoň 60 zl. v hotovosti; kde jest plat větší, musí zůstat. Je-li učitel službu tu konati mimo své sídlo ve filialním kostele, musí se mu dáti zdarma povoz nebo přiměřená náhrada. Učitelstvo oněch zemí jest nařízeno tomu povděčno, poněvadž v mnohých místech musilo službu tu konati zdarma —a.

Sjezd katolických učitelů v Německu bude letošního roku uspořádán za příležitosti valného sjezdu katolíků německých v Dortmundě. Sjezd tento bude zajisté velikolepý, nebo již sjezdy dřívější byly imposantní. —lek.

Družstvo anglických učitelů, které bylo založeno před čtvrt stoletím, čítá podle polské „Školy“ 27.600 členů; spolek má jmění na 840.000 zl. Členové družstva tohoto jsou učitelé vyšších i nižších škol; a spolek má závažné slovo u veřejném mínění. Poslední schůze učitelův anglických obírala se zlepšením platu učitelského, otázkou pensijní; spolek protestuje proti obsazování míst učitelkami nekvalifikovanými, radí se o tom, kterak lze zavést celodenní vyučování tam, kde dívky toliko půl dne chodí do školy, kdežto druhou část dne pracují v továrnách. —lek.

Kterak zednáři pokračují. Před krátkým časem konstatoval vynikající statník francouzský, že nynější celá vláda skládá se ze členů svobodných zednářů. Rovněž i v jiných státech je tomu tak, hlavně v Itálii. Někdy se rozšířila tato zlověstná sekta ve Spojených státech severoamerických. Podle tamnější statistiky jest ve všech větších městech více loží zednářských než kostelů. Tak mělo roku 1894 město Washington 181 kostelův a 316 loží, Brooklyn 354 kostelův a 599 loží, Chicago 384 kostelův, 1086 loží, Nový Orleans 178 kostelů, 270 loží, St. Louis 220 kostelů a 729 loží. —lek.

Podle zástupy. V konferenci učitelův a katechetů konané před nedávnem v Tridentě byl vídeňský časopis „Freie Lehrerstimme“, který jim byl také zaslán, jednohlasně odsouzen pro svůj směr náboženství veskrze nepřátelský; před tímto listem byli všickni výslovně varováni, a bylo též usneseno, aby k výstraze ostatním kolegům byl tento úsudek uveřejněn ve všech konservativních listech tyrolských. Na místě něho byla doporučena „Kath. Volksschule“. Časopis „Freie Lehrerstimme“ začal vy-

cházet teprve roku letošního a jest orgánem mladého učitelstva, které s tonem dosavadních liberalních listů není spokojeno. V programu uvedli, že prý jest samozřejmo, že budou bojovati proti náboženství, církvi katol. a její zřízení, a že se budou zasazovat o to, aby církev od státu úplně byla odloučena. —lek.

Jihoslovanské časopisy učitelské. Ze slovenských sluší hlavně uvést tyto: „Učitelskij Tovariš“, organ slovenského družstva učitelského, vychází v Lublani dvakrát měsíčně, ročník 36., letošní stojí 3 zl. ročně. Štýrskému učitelstvu určen jest „Popotnik“, organ slovenských učitelských družstev, vychází dvakrát měsíčně v Mariboru, roč. 17., stojí též 3 zl. ročně. — Z chorvatských listů vynikají: „Škola“, list pro učitelstvo a přátele školy, který jest redigován ve směru katolickém, redaktorem jest Marijan Vuković ve Vukovaru; vychází jednou měsíčně, cena 2 zl. Dále jest „Napredak“, organ paedag. sboru a chorvatské družstva učitelského, roč. 37., vychází v Záhřebě čtyřikrát měsíčně, stojí 5 zl. 50 kr., redaktorem jest Štěpán Bazariček. — Co se týče listů srbských, jsou hlavně tyto: „Učitelj“, organ učiteljskog udruženja, roč. 13., vychází v Bělehradě dvakrát měsíčně, red. M. Velicki (dříve Putniković), stojí 5 zl. ročně. „Novi vaspitač“, organ pedagogické literatury, vychází měsíčně, red. Mita Nešković, roč. 4 zl. (Týž jest vlastně list hlavně literární.) „Narodna škola“, list za učitelje i sve prijatelje osnovne škole, red. M. Stevanović, vychází v Požarevci měsíčně, cena 1 zl. Několik menších časopisů určeno jest školní mladeži, jako „Školica“, „Lasta“, „Škola“ (z chorvatských hlavně „Smilje“ v Záhřebu). — V Bulharsku konečně vycházejí tyto časopisy: „Učitelj“, měsíčník pro učitele a přátele školy, 3. ročník, vychází v Plovdivě, cena 5 zl. „Osnovno učilišče“ pedagogický měsíčník, roč. 3., vychází v Lomu, stojí ročně 3 zl. „Narodin učitelj“, vychází měsíčně teprve od letošního roku ve Slivně. Z tohoto stručného přehledu vidíme, že literatura učitelská se utěšeně rozvíjí, což ovšem datuje se hlavně od doby, kdy poměry školské se hlavně v zemích balkan-ských změnily. —lek.

Poměry školské v Londýně nejsou podle srbského Učitelje právě nejlepšími. Školou povinných dětí jest 725.103, kdežto do ní chodí skutečně jen 578.827; okolo

150.000 (skoro 21%) školy zanedbává. K tomu dodati sluší ještě jako na vysvětlenou, že chudí lidé spávají tam za plotem a pod mosty a mnozí umírají hladem. Pak se ovšem nelze diviti neutěšenému prospěchu návštěvy školní. —lek.

Nekrolog. — Málo jest vyvolených mezi námi, již vychovavše dvojce i troje pokolení patřiti mohou se zalíbením na plody, jichž vydala role školská, jimi vzdělaná. Mezi vyvolené ty náležel nedávno zvěcnělý veterán, řídící učitel na odpočinku pan Josef Mařík v Milíně u Příbrami, působiv nepřetržitě v činné službě své po 46 roků, po který čas všecku práci a snahu svou obětoval Bohu, králi, vlasti a národu, začez jemu stejnou měrou odplaceno bylo. Doživ 76 let vždy pevnému zdraví se těšil a když Pán pokynul, tu on poroučeje ducha svého Jemu, tiše skončil. Stříbrný záslužný kříž s korunou po 12 roků zdobil prsa jeho a oblažoval jej v zasluženém odpočinku, že práce a zásluhy jeho došly i u trůnu Jeho Veličenstva nejvyššího uznání. A jak milovali jej synové a dcery vlasti, jichž on pěstitelem byl, toho důkaz denně viděti bylo, když i starci a stařeny na potkání jemu ruce líbali, děkující za svoje, svých dítek i vnuků svých vychování, jaké

jim v odkaz dal. I každý, kdo blíže jej znal, ctil jej, nejen jako obratného učitele a dovedného hudebníka, ale i jako muže šlechetného ducha přímé, tiché, skromné povahy a ochrance nábožensko-mravních zásad. Pohřeb jeho, konaný dne 30. dubna t. r., byl trudnou slavností, k jejíž zvláštnosti z přátelství a lásky přispěl veledůstojný pan Václ. Čermák, farář Slivický za assistance veledůst. pana faráře z Makové, J. Löflera a místního kaplana, pana Fr. Kulhavého tím, že mrtvola zvěcnělého nesená napřed do filial. kostela Milínského, kdež po odbytém rekviem, slavnostní, krásnou a hluboce významnou řečí, vyličil život a působení zesnulého. Odtud nesená byla schránka tělesná za velikého davu lidstva a škol. mládeže do farního chrámu Páně na Slivici. Po vykonaných zde obřadech a přinesení mrtvoly ku hrobu, zapěli ještě naposled učitelé dojemně truchlozpěv a přátelé zesnulého spouštěli rakev do lůna země k věčnému odpočinku. — Pohřbu vedle místních a vůkolních korporací a všeho vůkolního učitelstva přítomen byl též nynější i bývalý c. k. okres. škol. inspektor pp. profesor Fr. Šafránek a Jos. Bísek. Čest budiž památce jeho a život jeho povzbuzujícím příkladem v nesnadném a těžkém povolání našem!

KONKURSY.

V Plzeňském okr.: m. řed. m. šk. v Radnicích; m. katech. v Plzni; m. uč. III. odb. v Plzni; m. uč. v Plzni (2), Štáhlavech, Bušovicích; m. učitelky v H. Stupně; m. poduč. v Nekmíři, Vranovicích, Skořici a Volduchách. Od 30./4. — Ve Vysoko-Mýtském: m. katech. ve Skutči; m. uč. v Hor. Jelení, Prasetíně, Řepnicích; m. poduč. ve Dvořišti, Františkách, Luži, Skořenicích, Skutči, Vratislavi a Horním Jelení; m. podučitelky v Chocni, Vysokém Mýtě (2). Od 30./4. — Ve Slanském: m. říd. uč. ve Vrbíčanech; m. uč. v Pozdvi, v Kmetňovsi, Kolči; m. poduč. v Hnidousích, Řenčově, Vrbíčanech, Velvarech; m. učitelky III. odb. ve Slaném; m. učitelky ve Pherách, Tuchlovicích; m. podučitelky ve Pherách, Velvarech. Od 4./5. — V Lanškrounském: m. uč. v Hnátnici a Velké Řetově; m. poduč. v Bystřici (2), Přivratě, Hor. Heřmanicích a Hnátnici; m. podučitelky v Ústí n. Or. Od 4./5. — V Ledčském: m. říd. učitelé v Ledči; m. uč. v Tomicích a ve Zhoři; m. poduč. v Buřenicích, Košetnicích, Ovesné Lhotě, Pertolticích, Sebořicích, Nové Vsi, Vonšově. Od 5./5. — V Třeboňském: m. říd. uč. v Bukovsku; m. uč. v Chlumě; m. poduč. v Branně, Domaněni, Lutové a Mladošovicích. Od 7./5.

Morava. M. katech., spolu duchovního správce v zemském českém ústavu pro hluchoněmé v Lipníku na Moravě se služným 950 zl. a nárokem na přídavky aktivní po 50 zl. a služebné po 80 zl. Žádosti do 30. června zemskému výboru v Brně. — V Přerovském: m. učitelky v Kojetíně. Do 10./6. — V Boskovickém: m. naduč. a poduč. v Kochově. Do 10./6. — V Uhersko-Brodském: m. uč. na m. chl. a dív. šk. pro III. a I. odb. v Uh. Brodě. Do 5./6. — V Novo-Městském: m. uč. na m. dívčí šk. v Bystřici nad Perštýnem. Do 10./6. — V Třebíčském: m. spr. šk. ve Lhánicích. Do 30./5. — Ve Valašsko-Meziříčském: m. poduč. v Hošťálkově. Do 10./6.

Obsah: Malá úvaha o některých poměrech časových. (Dokončení.) — Obrazy z dějin vychovatelských: Wimpheling Jakob. Jeho život a činnost vychovatelskou líčí Josef Zelenka. — Moderní humanita a křesťanská paedagogika. Ve filosoficko-paedagogickém odboru „Vlasti“ dne 25. března roku 1896 přednesl Filip Jan Konečný. (Dokončení.) — Exhorta na Hod Boží Svatodušní. Napsal Václav Černý, c. k. professor. (Dokončení.) — Promluva na den svatý a nerozdielné Trojice Boží. Napsal Em. Žák, katecheta měst. školy. — Směs. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih-upečím slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumínium, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Staré a nové myšlenky o karakteru.

Podává Klement Markrab.

(Pokračování.)

8. Má-li působiti přesvědčení o mravních zásadách na vůli člověka tak, aby dle těchto zásad skutečně jednal, musí býti jeho přesvědčení *dílem samostatným a samostatným*. K tomu však zapotřebí stále *sebekázně* neb *sebevlády*.

Co jest sebekázeň neb sebevláda? Jest to skutečné osvědčování mravné svobody, jížto se liší člověk od zvířete, aneb stálá snaha nepoddávati se smyslným pudům, ale podrobovati tyto pudy vyšším silám své přirozenosti.⁵⁷⁾ Ve svrchnosti sebevlády spočívá dokonalost ideálního člověka.⁵⁸⁾

Pravdu tuto uznávají ode dávna všickni opravdoví myslitelé. Křesťanství nazývá sebekázeň *sebezáporem* na základě slov Kristových⁵⁹⁾: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám.“ Čímž učí, že k dokonalosti zapotřebí stále přemáhati svou smyslnost. První pak podmínkou této ctnosti jest *pokora* aneb živé a hluboké přesvědčení, že člověk sám sebou nic není. A k tomuto přesvědčení dospěje jen tenkrát, když své nitro často a spravedlivě zpytuje.

Tato *sebekritika* aneb toto *zpytování svědomí* ukazuje člověku všelikou skvrnu neb vadu duševní. To uznávají i liberálové⁶⁰⁾, zastavují se však na polovičné cestě, obávajíce se důsledků svého tvrzení. Domnívají se snad liberálové, že má člověk sám od sebe chuť a náklonnost zpytovati své nitro tak, aby seznal dokonale své mravní vady, své slabé stránky, své nešlechtné náklonnosti? Neznají-li starého podobenství, že člověk (t. j. většina lidí) nosí na svém rameni přesýpací pytel, jehož předeck jest vždy pln hříchů cizích, ale zadek prázden hříchů vlastních? Či-li zapomněli na slovo Kristovo⁶¹⁾, že člověk (t. j. většina lidí) mrvu v oku bratra svého vidí, ale břevna v oku svém nepozoruje? Kterak tedy dokáží liberálové neb čím pohnou člověka, by často a rád nahlížel do svého svědomí? Nechť vloží ruku na srdce své a řeknou poctivě, zda zpytují často a rádi svého svědomí — od té doby, co jste zavrhlí pravé křesťanství a s ním — nelekejte se! — zpověď.

⁵⁷⁾ Smiles, l. c. str. 174. nn. — ⁵⁸⁾ Herberta Spencera „Socialní statistika“, str. 185. — ⁵⁹⁾ Mat. 16, 24. — ⁶⁰⁾ Viz na př. „Učit. Noviny“, r. 1893. str. 362. ⁶¹⁾ Luk. 6, 41.

Ano jenom *zpověď*, jak ji ustanovil Ježíš Kristus, a jak k ní vede po všechny časy Církve katolická, provozuje nad svědomím člověka takovou moc, že člověk své mravní vady upřímně uznává, jich lituje, z nich se vyznává, jich zanechává a napravuje a svatosvatě sobě umiňuje, že povede proti nim boj, že bude nad sebou bdíti, by tělu a žádostem jeho na újmu ducha nepovolil.

Arciř, má-li *zpověď* tohoto účinku dosíci, musí býti pokládána tím, čím skutečně jest: přísnou od Boha samého uloženou povinností, již nikdo nesmí zameškávati bez trestu. Pak se musí konati řádně, tak abys seznal a vyjevil netoliko vnější zjevy hříchu (řeči, pohledy, skutky), nýbrž i nejhlubší jejich kořeny, t. j. vnitřní příčiny neb pohnutky; jinak by vedla *zpověď* spíše k povrchnosti a licoměrnosti. Také jest zapotřebí, aby se konala často, poněvadž, kdo ve své nitro jenom jednou za čas, u př. jednou za rok, nahlédne, příliš veliké množství nedokonalostí shledává a pak neví, kterou by měl dříve přemáhati. Posléze jest nezbytnou potřebou, abys užíval *zpovědi* netoliko k svému ulehčení a potěšení, nýbrž hlavně jako léku k vyléčení svých neduhů mravních a jako podpory své mravní nestatečnosti. Vyplníš-li všechny tyto podmínky, budeš obětovati na oltáři *zpovědi* své sobectví a svou pýchu, které jsou největší překážkou sebezdokonalování, sebezapírání, sebekázně, sebevlády.⁶²⁾

Napsalo se již mnoho o vedení *denníku*, v němž zaznamenává člověk svá každodenní pozorování neb své každodenní zkušenosti. Souhlasíme s touto myšlénkou, ježto se již tisíckráte dobrou býti osvědčila, jak dokazují největší charakterové. Avšak má-li vésti takový denník k spravedlivé sebekritice, musí míti přísnou formu zpytování svědomí a nikoli všední kroniky, t. j. musíš si poznamenávati své myšlenky, svá vnitřní pokušení, svá vnitřní vnuknutí, své vnitřní boje, své úmysly a plány, jakbys budoucně jednal a pod. Zaznamenávati všední události, jak to líčí kdes Kosmák⁶³⁾, u př. s kým jsi mluvil, jak jsi se bavil, cos nového viděl a slyšel, to bývá pouhé zahánění nudy a dlouhé chvíle neb pouhým projevem duchaplnosti, ne však prostředkem k utvrzení v pokoře a z ní plynoucí sebekázně.

Jinověrci a liberálové zavrhnou instituci svátostní *zpovědi* a proto marně dokazují nutnost častého a řádného zpytování svědomí, poněvadž člověk od přirozenosti nemá ani odvahy ani síly ani způsobilosti, by vnikal do záhybů srdce svého jako soudce neuprositelný.

Že většina lidí, a to i lépe smýšlejících a mravně zachovalých, nemá charakteru, má svou hlavní příčinu v tom, že lidé *zpovědi* buď neznají, buď jí pohrdají, buď jí náležitě neužívají. Následek toho jest, že se nikdy nezpytují, že svého nitra nepozorují, že nejsou nikdy úplně svoji, že ve vnější svět jsou pohřženi a v něm se rozptylují, že mluví a jednají dle okamžitých smyslných popudů a nikdy dle jakýchsi mravních zásad.

9. *Zpověď* napomáhá sice značnou měrou, by jednal člověk dle svých mravních zásad; ale aby jednal podle nich *stále a vytrvale, důsledně*, přes všecken vnitřní i vnější odpor, k tomu potřebuje ještě jiných opor, jichž mu poskytuje náboženství křesťanské.

⁶²⁾ Hetsch, l. c. str. 169. Také Jan Hus uznává, že křesťan zpovídá se má z pokory. Viz jeho české spisy vydané od K. J. Erbena dílu II. str. 45. — ⁶³⁾ Ku-
kátka, díl IV. str. 336.

Především tuží vůli člověka *poslušnost k božské a církevní autoritě*. Zkušenost svědčí, že, kdokoliv této dvojí autority neuznává, nýbrž sám sobě nejvyšší autoritou býti chce, bývá jako třtina větrem se klátící.

Vůli člověka posilují též *příkladové šlechtných charakterů*, nejvíce ovšem příklad Spasitele světa. Dějiny církevní ukazují nad slunce jasněji, že všickni opravdoví charakterové se vyvinuli následováním Krista Pána.

Dále nabývá člověk neobyčejné, světu mnohdy až nepochopitelné síly k přemáhání všelikých překážek na cestě ctnosti — *modlitbou*. Sv. Jan Zlatoústý⁶⁴⁾ píše, že bez modlitby nelze vůbec ani ctnostným býti, a sv. Augustin⁶⁵⁾ dokládá: „Ten žije jak náleží, kdo se modlí jak náleží.“

Posléze přispívá k utvrzení charakteru *přísný pořádek života*. Každý člověk má své zvláštní povinnosti, které se mu ukládají jeho stavem neb povoláním. Chce-li jim dostáti tak, by měl spokojené svědomí, musí si čas náležitě rozměřiti a každé hodiny co nejlépe využítkovati. Čím pilněji bude pracovati ve svém povolání dle určitého pořádku, tím silnější bude jeho dobrá vůle a tím pevnější jeho charakter. Nemíti v plnění svých povinností žádného určitého pořádku, přelétati po způsobě motýla od jednoho předmětu k druhému, dělati co velí okamžitý rozmar, tékati duchem za idealy nedostižitelnými, oddávati se snění a blouznění — to všechno ochromuje mravní síly člověka a bývá vlastní příčinou jeho vrtkavosti v mravních zásadách.

Jak bezectným ukázal se býti král Saul ve svém chování k šlechtnému Davidovi! A jak velikou mravní převahu osvědčil David proti králi Saulovi! Odkud tento rozdíl? Saul oddával se nečinnosti a z ní plynoucímu dumání; David byl mužem činu.

Nelze si mysliti opravdový charakter bez pravidelné úsilovné práce. Práci musíme nazvati se Smilesem⁶⁶⁾ důležitou pěstitelkou charakteru. (Dále příště.)

Jak učití nám o jednotlivých dobách církevního roku.

Ukazuje František Halbich, katecheta smíchovský.

Hčíce o církevním roce vykládejme o jednotlivých dobách, co nám připomínají, avšak povzbuzujme též k horlivému konání toho, k čemu ty slavnosti vybízejí.

Tímto pobídnutím z Liturgických kázání Brynychových čerpaným skončil jsem článku o výchovatském významu církevního roku v čísle 13.

Nyní chci ukázati, jak si tu počínám, několik liturgik v té příčině prozkoumav. Učím takto:

I. A) *Předhodí vánoční* (Advent) představuje a) nepřímé vedení pohanstva temnostmi modloslužby k touze po Vykupiteli; radujme se, že tmy pohanské v naší vlasti dávno rozplašeny, a prosme vroucně za osvícení našich myslí; b) přímé vedení národa vyvoleného, k němuž Bůh sám nebo ústy proroků o Vykupiteli mluvil; — volejme hlasem proroků, aby Pán do duše nám zavítal, vzbuzujme vroucí touhu po Ném, upravme Mu cestu do srdcí svých upřímným pokáním.

⁶⁴⁾ „De orando“, cap. 1. — ⁶⁵⁾ Homil. IV. ex. 50. — ⁶⁶⁾ L. c. str. 113.

B) **Hod vánoční** představuje narození Páně (trojí); — přistupme ke stolu Páně, aby se Vykupitel v srdcích našich narodil.

C) *Pohodí vánoční* připomíná mládí a počátek působení Páně; — ctěme rodiče své, horlivě plněme povinnosti své, zvláště náboženské.

II. A) *Předhodí velikonoční* (čas postní) nám představuje, jak nejen vyučováním nýbrž i zjednáním milosti Boží vzdělává Pán vinici Svou totiž církev; — pracujme pilně na vinici Páně, na kterouž jsme povoláni, pečujme horlivě o duši svou; zapírejme se t. j. odříkejme se všeho, co nám lahodí, hledme odumřítí hříchu.

B) **Hod velikonoční** nám připomíná z mrtvých vstání Páně, čímž dílo vykoupění dokonáno; — povstaňme spolu s Kristem k životu novému ze smrti hříchu.

C) *Pohodí velikonoční* představuje, jak Pán apoštolům se zjevoval, Svou moc jim odevzdával a na Svůj odchod připravoval; — obživme s apoštolý víru svou ve z mrtvých vstání Páně, posilněme též svou naději, že skrze Krista i my vstaneme z hrobu a pak s nebes královnou radovati se budeme.

III. A) *Předhodí Svatodušní* připomíná, jak apoštolé s učenníky a věřícími očekávali příchod Utěšitele Ducha svatého; — volejme ke Kristu na pravici Otcově sedícímu, aby poslal i nám Ducha svatého.

B) **Hod svatodušní** představuje seslání Ducha svatého a založení Církve; — prosme Ducha svatého, aby přišel, roznítil srdce naše ohněm lásky své a učinil je obětí Bohu Otci líbeznou; radujme se, že jsme v pravém království Kristově, v pravé Církvi.

C) *Pohodí svatodušní* představuje ustavičné, až do skonání světa trvající působení Ducha svatého skrze Církev Kristovu, ve které se strojí večere milostí na občerstvení duše naší; — užívejme horlivě večere tě a pak po soudu posledním přijati budeme do Kristova království v nebi.

Rok církevní jest stálým představováním všeho, co se dalo a děje od počátku až do konce světa pro naše vykoupění a spasení,

Jest však církevní rok i konáním vykoupění, tohoto velikého díla Kristova na nás samých.

I. A) *Předhodí vánoční* (Advent) představuje otcovské vedení lidského pokolení a připravování lidstva na příchod zaslíbeného Vykupitele po dobu čtyř tisíc let a to

a) nepřímé vedení pohanů temnostmi modloslužby k touze po Vykupiteli;

b) přímé vedení národu vyvoleného, k němuž Bůh sám neb ústy proroků o Vykupiteli mluvil.

A) a) Radujme se, že tmy pohanské v naší vlasti dávno rozplásheny a prosme za osvícení mysli naší.

b) Volejme s proroky, aby Pán do duše nám zavítal, vzbuzujme touhu po Ném a upravme mu cestu do srdce našeho upřímným pokáním.

B) **Hod vánoční** představuje (trojí) narození Páně.

C) *Pohodí vánoční* připomíná mládí a počátek působení Páně.

B) Přistupme ke stolu Páně, aby se Vykupitel v srdcích našich narodil.

C) Ctěme rodiče své, horlivě choďme do chrámu Páně.

- II. A) *Předhodí velikonoční* (čas postní) nám představuje, jak nejen vyučováním nýbrž i zjednáním milosti Boží vzdělává Pán vinici Svou totiž církev.
- B) **Hod velikonoční** nám představuje z mrtvých vstání Páně, čímž dílo vykoupení dokonáno.
- C) *Pohodí velikonoční* připomíná, jak se Pán apoštolům zjevoval, Svou moc jim odevzdával a na Svůj odchod je připravoval.
- A) a) Pracujme pilně na vinici Páně, na kterouž povolání jsme;
b) zapírejme se t. j. odříkejme se všeho, co nám lahodí;
c) hledme odumřítí hříchu.
- B) Povstaňme spolu s Kristem k životu novému — ze smrti hříchu.
- C) Obživme s apoštoly víru svou ve zmrtvýchvstání Páně, posilněme též svou naději, že skrze Krista i my vstaneme z hrobu a pak radovati se budeme s nebes královnou.
- *
- III. A) *Předhodí svatodušní* připomíná, jak apoštolé s učenníky a věřícími očekávali příchod Utěšitele, Ducha sv.
- B) **Hod svatodušní** představuje seslání Ducha svatého a založení Církve Kristovy.
- C) *Pohodí svatodušní* připomíná ustavičné, až do skonání světa trvající působení Ducha svatého skrze církev Kristovu, ve které se strojí večere milostí na občerstvení duše lidské.
- A) Volejme ke Kristu, na pravici Otcově sedícímu, aby poslal i nám Ducha sv.
- B) Prosme Ducha svatého, aby roznítil srdce naše ohněm lásky Svě a učinil je obětí Bohu Otci líbeznou.
- C) Užívejme horlivě večere té milostné a pak po soudu posledním přijati budeme do Kristova království nadhvězdného.

Obsah katechismů katolických.

Aby se církev Kristova po celém světě rozšířila, plnili svatí apoštolé rozkaz Pána Ježíše: „Jdouce, učte všechny národy . . . učíte je zachovávatí všechno, cokoli jsem přikázal vám.“ Nejprve učili, čemu mají lidé **věřit** (podle Věřím v Boha), pak je vedli k tomu, jak mají Boha poslouchati v **příkázáních** a jak Boha ctíti **bohoslužbou**.

Co takto z rozkazu Páně činili svatí apoštolé, to činí podnes jejich nástupci biskupové s pomocí kněží: učí, co mají lidé **věřit**, jak Boha poslouchati, jak Boha ctíti (sloužiti). Ve škole učí tomu všemu z rozkazu biskupů kněží z knihy, která slove katechismus. Proto musí katechismus učit, co mají lidé **věřit**, jak Boha poslouchati, jak Boha ctíti.

Modlitba ve škole.

Pobrá kázeň je základem všeho zdaru ve škole. V některé učebně se shledáme s takovým tichem a klidem mezi vyučováním, že je slyšeti takměř dýchání žáků, kdežto jsou případy, že v jiné třídě na téže škole panuje po celý čas vyučování věčný šumot, vrtění a šepot jako šelestění listů v háji. Kdo je takovému zjevu nezvyklý, zarazí se ovšem při vstoupení do takové třídy a táže se sama sebe. vstoupil-li do školy anebo snad do nějaké židovské modlitebny.

Co je příčinou toho zjevu? Zajisté špatná kázeň ve třídě té!

Takovému nepokoju je třídní učitel tu a tam tak uvyklý, že toho ani při svém výkladu nepozoruje. Kde však není náležitý klid, tam nemůže býti také pozornost — a bez pozornosti se strany žactva nečekejme prospěchu. Důsledky

toho jsou zjevný jak při vyučování náboženském, tak i při všem ostatním vyučování.

Kde není kázně při vyučování, tam nemůže býti řeči o kázni před vyučováním, v přestávkách a po vyučování, kdy žáci mají ze školy vycházeti. Šramot, hluk, křik a všemožná směsice různých zvuků vyznívá tu ohlušujícím chaosem. Zazvoní se na znamení, že se má ve všech třídách počítí vyučování. Nezkušený a nepraktický učitel jsa tomu rád, že ohlušující nepokoj konečně přeruší, velí k modlitbě a začne sám silným hlasem se modlití, aby celou třídu překřičel. To je kardinální chyba vychovatelská!

A co se děje při tom v takové třídě?

K učitelovu povelu: „K modlitbě!“ několik žáků ledabyly povstane. Ostatní sedí. Jiní jsou obráceni do zadu a povídají, jako by se jich tento povel ani netýkal. Někteří si pohrávají knihami nebo sešity, ještě jiní napolo sedí a napolo stojí a prohlízejí si nedbale sepjaté ruce nebo se dívají pod lavice, kde něco kutí nohama. Za takové přípravy počíná se tu a tam modlitba. Někteří žáci jmuou se modlití hned od počátku (a to jsou asi ti nejpozornější,) jiní se upamatují teprve uprostřed modlitby a vpadají potom v modlitbu rozličnými hlasy, tak že povstane směsice hlasů všech výšek a modulací. Podobá se všemu jinému, jenom ne křesťanské modlitbě. A co se jevílo před modlitbou, opakuje se zase po modlitbě. Co se tu ubohý učitel nalopotí, než jakous takous kázeň zjedná!

Po učení se opakuje totéž a učitel, aby utišil nekonečný hluk skládáním věcí způsobený, začne zase modlitbu. Že většina žactva místo modlitby své věci pořádá a jen tak ze zvyku ústy něco odříkává, jest nade vší pochybnost jisto. To je neblahý následek chabé kázně. A modlitba, ten veledůležitý úkon náboženský, jímž se veškerá mysl dětská ke Tvůrci světa povznáší, ten velecenný a účinný prostředek vychovatelský ztrácí tímto způsobem všechnu svou sílu vychovatelskou. Nábožně a důstojně vykonaná modlitba má nepopíratelný vliv na veškeré vyučování. Aby se toho všude docílilo, řiď se učiteli — ať již duchovní nebo světský, těmito pravidly:

1. K modlitbě nechť se připravují děti s největší důstojností a opravdovostí. Po povelu: „K modlitbě!“ nechť zavládne nejuplnější ticho. Učitel sám jako vzor obličejem k mládeži obrácený důstojně k tomu se připrav. Celá jeho bytost nasvědčuj tomu, že se chystá k úkonu nade vše posvátnému. O tom svědčíž žákům výraz obličeje, nábožně sepjaté ruce, důstojný postoj, vůbec jeho celá postava. Potom zrakem pobádej žáky, aby rovněž tak činili. Při tom jest lépe mluvití zrakem; ten bývá mocnější a vydatnější než slova. Slovy jen v nejnnutnějším případě k důstojné přípravě nabádej. Pokud není tato příprava k modlitbě důstojně a všeobecně vykonána, nezačínej modlitby.

2. Modlitbu začni hlasem jasným, nikoli hřmotným, ale přece slyšitelným, a výrazným. Tím naznačíš celé třídě výšku hlasu, kterým se modlití má a zaomezíš tomu, aby někteří neodříkávali modlitbu hlasy příliš vysokými nebo zase hlubokými. Toto má svou důležitost i pro hromadné odpovídání při vyučování.

Při modlitbě zrakem zkoumej celou třídu, a je-li třeba pobídky, učiň tak zrakem toliko, nejvýše snad zvýšením hlasu. Kdo v něčem pochybil, věru si toho všimne a napraví se. Přerušovati modlitbu a kárati mezi modlitbou, nesrovnává se s důstojností její. Stalo-li se mezi modlitbou něco, co zasluhuje nápravy, hned po modlitbě to důrazně vytkni. Je-li toho potřeba, nechť se žáci, kteří se nedbale modlili anebo neslušně stáli, znovu modlí a to před celou třídou na stupni a

hlasitě. To velmi působí a jistě nápravu přivodí. Po modlitbě neškodí přivykají-li si žáci, aby ruce připažili a ve slušném tom postoji alespoň minutu setrvati. Pracuje se tím k utužení kázně a přispívá také k důstojnosti modlitby, již žáci právě vykonali. Teprve k učitelovu povelu: „Sedněte!“ nechť slušně sedají a k učení se připravují.

3. Co řečeno bylo o modlitbě před vyučováním, platí tím více o modlitbě po škole. Tu nechť si žáci své věci náležitě uspořádají. Učitel nebuď sám zedníkem, jenž při bití hodin zvolá „padla“ a všechny nástroje odhodí a material z ruky odloží, byť i na jedinké té vteřině záležela celá stavba. Toho se vystříháš, ponecháš-li dětem náležitěho času ku skládání věcí, aniž dáš na sobě znáti, že pospícháš více než ony.

Netrp toho, aby žáci již ke konci modlitby popadali své věci, hrnuli se z lavic a pod. I tu se dobře doporučuje, aby po vykonané modlitbě asi 15 vteřin klidně postáli a trpělivě čekali, až učitel řekne: „Složte si v tichosti věci — teď!“ Takové na pohled nepatrné maličkosti mají veliký vliv na kázeň školní.

4 Hleď toho, aby se děti správně modlily a srozumitelně slova vyslovovaly. Slýchati jest v modlitbě Páně v nižších třídách nesprávné rčení „neuhod nás v pokušení“ místo správného „neuvoď nás v pokušení“; v modlitbě „Anděle Boží“ velmi často slýcháme „na tvá muknutí pozor dávám“ a „ať sestrvám do skonání“ a pod. Tu jest rovně na katechetovi jako na učiteli, aby věc tu po modlitbě dětem náležitě objasnili a správné rčení častým opakováním nacvičili. Tento má tak činiti hlavně z lásky k mateřskému jazyku a dbáti správnosti řeči při všem, onen pak hlavně z lásky k sv. náboženství, aby takováto nesprávná a nesmyslná rčení z modlitby odstranil. Ostatně obě zde jmenované příčiny mají býti oběma těm vychovatelům závažny.

5. Učitel nezačínej toliko modlitbu, ale celou se ji s mládeží pomodli. V jaké míře jsi ve škole učitelem, v takové míře jsi i vychovatelem a pěstitelem mládeže. Tato jest příčina, pro kterou tak činiti máš. A mnoho tím získáš, jak bylo již dříve řečeno. Žáci se budou držeti tvého hlasu ve příčině jeho výšky, síly i rytmu při přednesu modlitby a nepřivyknou zpěvavému a křiklavému způsobu modlení, jež se tak nepěkně vyjímá a ucho uráží. Nejprotivnějším je ten způsob, kde děti odříkávající modlitbu, vyrazí vždy první slabiky a prodlužují je, ku př. takto: „**Po** smrti pak v **ně**bi věčně **chv**álím **Bó**ha ústavičně — **á**men“ Tyto tučnější slabiky mají zvyk děti nápadně vyrážeti, prodlužovati a ještě zpěvavým způsobem odříkávati. Podobně při „Otčenáši“

Jak to uráží mysl i sluch! Tím se mysl dětská k Bohu-Tvůrci svému nepovznáší. Taková modlitba — může-li se to modlitbou nazvati — není rozmlouváním s Bohem.

Pohříchu musíme doznati, že se shledáváme se způsobem takovéto „modlitby“ i tam, kde se katechetové nebo i církevní učitelé náboženství před a po skončení své hodiny ještě jednou s mládeží modlívali.

Aby modlitba odpovídala svému účelu, konej se vždy důstojně, nábožně, s pozdviženou myslí k Bohu. Ve příčině hlasu dbejme toho, aby se konala určitou výškou hlasu, která by odpovídala normálnímu tonu dětí, zvolna; a poněvadž všechny děti najednou mluví — polohlasitě, tak aby hlas učitelův stále vynikal.

Není dobře zaměňovati modlitbu před a po vyučování zpěvy, které nejsou mnohdy v duchu církevním složeny. Kde se písne takové zpívají, nechť následují až po obyčejné modlitbě.

Americký katechismus Färberův.

Posuzuje Frant. Vaněček.

Bávník Safír, jehož píseň zajisté jsme někdy slyšeli aneb i zpívali, sundával klobouk, kdykoliv se shledal v literatuře buďto se svým vtipem aneb spřízněnou myšlénkou. Soudil z toho, že jest vtip povedený aneb myšlénka správná. Dostal jsem do ruky americký katechismus pro katol. farní školy od W. Färbera a nápodoboval jsem Safíra, ač nejsem básníkem. S velikou potěchou obracel jsem celé půldne listy katechismu, abych seznal způsob, jakým podává věci tak vznešené. Ve velmi mnohém souhlasí stavba katechismu Färberova se statí mou uveřejněnou před 2 léty ve „Vychovateli“ nadepsanou „Relief a Basrelief“, kteráž dle dopisů i doslechu s pochvalou čtenářstva se potkala. To jest mi pohnutkou, abych promluvil o katechismu Färberově.

Na 128 stránkách našeho formátu podává spisovatel ve 472 otázkách a odpovědích nejhlavnější částky naší sv. víry a připojuje od 103—128 str. obvyklé modlitby i hlavní modlitby ku mši sv., kteréž jsou podány též v latině, aby dítě znalo významu jednotlivých pozdravů a zpěvů v liturgii naší užívaných. Jest tedy vlastní katechismus obsažen na 103 stránkách. Odečteme-li 472 tučně tištěných otázek, pak se objem učiva ztenčí aspoň o 18 stránek, tedy objem, který i malé hlavě jest dosti přiměřen. Co však po přečtení do očí bije, jest bohatost obsahu, která náš katechismus převyšuje. Kterak nalezen tento kámen mudrců? Všeliké doktrinářství jest odstraněno. Nejdelší věta jest dlouhá 3 řádky většího tisku; takých jest v katechismu celém as 5. Největší počet vět nepřesahuje jednu řádku a jest často i jedné řádky kratší. Na rozdělení katechismu nezáleží tolik, jako na vyjádření jeho. První část obsahuje „Věřím“, druhá „desatero“, třetí „svátosti“, čtvrtá „modlitbu“ a pak skutečnou modlitební knížku na 18 stránkách s důkladnou průpravou ku sv. zpovědi.

Které jsou jeho přednosti? Mimo krátké věty ještě pilně se varuje spisovatel slov, které nejsou docela běžnou mincí mládeže. Kde nelze se naprosto podobnému slovu vyhnouti, podává jeho synonyma dětem běžnější. Na př. *Glaubensartikel* (*Glied oder Theil*) *verheissen* = *versprechen* a pod. Tento způsob nemůžeme dosti doporučeti, nebo ani si docela vědomi nejsme, s jak malou mincí musí dítě běžet proměnit, aby ji do duchovní pokladničky mohlo uložit. Po 13 let učím děti katechismu a 10 let na vesnické škole a přicházím vždy na nová slova, která vesnickému a větším dílem i mnohému městskému dítěti jsou nesrozumitelná. Činím si poznámky z takých slov, přes která vesnické dítě klopýtá a kterých katechismus užívá. Nedávno shledal jsem, že slovo „vyslovuje“, kteréž přichází v definici „brátí jméno Boží nadarmo“, není snadné venkovskému školáku a že $\frac{2}{3}$ nevěděly s jistotou o jeho významu. Katechismus může směle užítí slova nejběžnějšího dítěti „kdo jméno Boží při malicherných věcech říká.“ Toť tedy jedná přednost Färberova katechismu.

Druhá přednost jest, že vynechává učené výrazy, jež dítěti dosti vysvětliti nelze. V učení o nejsvětější Trojici vynechává onen balvan výkladu: tři Božské osoby jedné bytosti a přirozenosti a jednoduše dí:

1. Jest jeden toliko Bůh
2. V Bohu jsou tři osoby: Otec, Syn a Duch sv.
3. Každá osoba z těch tří jest pravý Bůh
4. Ty tři osoby jsou jeden Bůh
5. Jediného Boha ve třech osobách jmenujeme N. Troj. B.

Pak následuje otázka, co každá osoba Božská nám dobrého učinila.

Za každou odpověď, kde toho třeba, vsut buď text písmo sv. aneb výklad v krátkých větách, aneb i podobenství, kteréž pochopení napomáhá. Na př. při nejsv. Trojici: Rozum, vůle, paměť = jedna duše. Na konci odstavce krátký návod použití toho článku pro praktický život, a ve krátkých větách vyjádřený. Tedy na př. návod na konci článků o N. Trojici: Řekni často a pobožně: Sláva Otci i Synu... (Náš katechismus není v této doxologii správný a není překladem latinské *Gloria Patri et Filio*...) Pleonasmů se pilně vystříhá, jimiž naše učebnice trpí.

Učení o Prozřetelnosti vyjádřil 7 větami, z nichž 7. jest odpověď na často se naskytující otázku: proč Bůh připouští hřích? Bůh připouští hřích, protože dal člověku

svobodnou vůli. Použití: Božská prozřetelnost stará se o vše. „Všechnu svou péčí...“ Bůh umí i zlé řídit k dobrému. „Vy jste myslili zlé, Bůh však to obrátil k dobrému.“ Jos. Aeg. I utrpení ve světě jest dobré pro hříšné i pro spravedlivé. „Těm, kdož Boha milují, všechny věci prospívají k dobrému.“ (Ř. 8. 28.)

Nelze ovšem citovati články Färberovy dále. On rozdělil si učivo v několik hlavních otázek a ty krátce zodpovídává, kterážto odpověď má se stát duševním majetkem katechumenovým. Odpovědi jsou dle toho, aby v paměti mohly uváznout, aneb lehce se v paměť vštípit. V 18 otázek vložil učení o člověku, o prvním hříchu, o Ne-poskvrněném Početí a zaslíbení Vykupitele. Úlohu Vykupitelovu vyjadřuje větou: „Vykupitel měl hříchy s lidí vzítí a jim posvěcující milost zase zasloužiti. Nechci se zastávat, že by to bylo nejlepší vyjádření, ale tolik bych tvrditi chtěl, že jest lepší našeho, poněvadž jest konkrétnější. Druhý a třetí článek jest shrnut v jeden oddíl a jest vlastně biblickou dějepravou v otázkách: 1. Kdy přišel Vykupitel? (těžší otázka) 2. Jak se jmenuje Vykupitel? 3. Co znamená jméno Ježíš? 4. Kristus. 5. Kdo jest Ježíš Kristus? 6. Kdo jest matkou Pána Ježíše. 7. Z koho počala Maria svého Božského Syna? 8. Kdo byl sv. Josef. 9. Proč se Pán Ježíš stal člověkem? 10. Kde se P. J. narodil? (Růženec radostný — drobným tiskem vložen). 11. Co činil Pán Ježíš, než byl třicet let star? 12. Co... když mu bylo 30 let? 13. Co učil P. J. o sobě? 14. Čím dokázal Pán Ježíš, že jest Synem Božím?

Lakonický jest VIII. článek víry. Po odpovědi, kdo jest Duch sv., následuje otázka: kdo Ducha sv. s nebe poslal? 110. otázka *Proč Kristus Ducha sv. poslal?* Odp. ... aby lidem rozdával milosti, které Kristus na kříži zasloužil“. Zkrze koho rozdává Duch sv. milosti? Co působí v církvi? (Neomylné učení, dobré přikázání, posvěcuje lidi sv. svátostmi). Pěkné jest použití: Vše, co ve světě jest svatého, pochází od Ducha sv. On taky tebe posvětil a udělal tě chrámem svým. Nevyháněj Jej zase z chrámu hříchem svým. (O milosti pojednává po přikázáních, k nimž připojil kř. spravedlnost).

Prakticky vzato jest učení o církvi sv. Celá stať o církvi má 19 otázek, v nichž jest o exkomunikaci i o zednářích zmínka, a končí otázkou: *kdo jest praktický katolík?* Nejdelší věta jest dvouřádková. Při zřízení církve (Kristus dal církvi představené, které poslouchati poručil) jest podobenství: škola má učitele a žáky. Učíci a slyšící církev. Představené a poddané Církev spolek: jenž má presidenta a úředníky. (Papež, biskupové kněží), stanovy (přikázání církve), pravidelné schůze (v neděli při mši sv., atd. přijetí při sv. křtu. Údové jmenují se katolici Porovnání nebylo by našim vesnickým dětem běžné, ač jest zdařilé. Při otázce kdo jest nástupcem sv. Petra, jest též poznámka drobným tiskem: „Počet papežů 263. Nynější papež: Lev XIII. Titul: Sv. otec, náměstek Kristův“. Při otázce o nástupcích apoštolů jest i statistika kléru v poznámce: diecese jest na 1000. 70 Kardinálů volí papeže, papež ustanovuje biskupy, biskup duchovní správce. Náš katechismus pojednává o církvi na 5½ stránce bez otázek, a přece není tolik obsažný jako Färberův článek na 3⅓ stránce i s otázkami. Definici církve nepodává, ale hledí, aby dítě vědělo, kdo k církvi patří, kdo a jak církev zřídil na počátku, jak jest církev zřízena nyní; co znamená, že jest svatá, katolická atd. Jednoduše vykládá *samospasitelnost*: „Co jest samospasitelná znamená, ona jest jediná od Krista ustanovena. aby vedla lidi ku věčnému spasení“. Poznámka: „Mimo církev není spasení“. „Nemůže míti Boha za otce, kdo nemá církev za matku (Sv. Cyprian). Kdo svou vírou do církve nepatří, nemůže býti spasen“. Populární jest použití: „Děkuj Bohu, že ke katolické církvi náležíš. Když katolicky žiješ, katolicky umřeš, budeš nebe děditi. Nečiníš-li toho, půjdeš hlouběji do pekla než pohané. Modli se za nevěřící a bloudící, aby se stali katolíky.“ (Dále přístě.)

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

Ku hlasům o nevázanosti nynější mládeže připojuje se i Mladoboleslavský list „Jizeran“ v úvodním článku dne 9. května, nadepsaném. „V čem se musí reforma

státí?“ Ve článku tom čteme doslovně: „Především jest nutno v ohledu mravnosti veřejně žádati nápravu. Množí se tedy stesky na znemravnělost nynější mládeže,

ve školách a zejména mládeže odrůstající. Děti, žijící bez dohledu a kázně, pustnou, tak že i zločinů nejstrašnějších se nestydí. Každé chvíle možno slyšet stížnosti na výtržnosti a neplechý páchané od výrostků sotva škole odrostlých. Případ pražský, kdy 15letý hoch zabil nožem jednu z nešťastnic ve vykřičeném domě malostranském, začez odsouzen k desítiletému žaláři, je důkazem, *kam až se zašlo na svobodě vychovaci*. Všude možno viděti hochy kouřiti, píti a nemravné spisky čísti. Navštěvují špatné místnosti, kde shnijí nadobro. A což nikomu nenapadne učiniti tomu přítrž? Ó ano! Učitelé a duchovní, soudcové i starší, rozvášní lidé nepřestávají napomínati ke střízlivosti, zdrženlivosti a pořádku. Ale marně! Máme zákon „svobodně žíti“, který co den v různých (zejména socialistických) novinách se rozvádí. Mezi mladším dorostem objevují se zarputilci, kteří s drzým čelem vzdorují každé autoritě. Nemine dne, aby veřejnost nebyla překvapena (vlastně už to ani není žádné překvapení) novým smělým činem mladistvých zločinců. Dle zprávy prof. Mühlbaura, sdělané dle dat centrální statistické komise, vzrostl u nás v Rakousku počet 11 až 14letých zločinců za posledních 25 let z 25 na 50 tisíc. Počet se tedy zdvojnásobil. Také jinde, na př. v Německu, přiznává se s nelíbenou trpkostí, že počet zločinců roste. Roku 1893 bylo všech 430 tisíc a r. 1894 již 446 tisíc zločinců v Německu. A více než 10 procent z nich jsou děti mezi 12—15 rokem. Francouzský list „Peuple“ v čís. 356 r. 1895 přináší výňatky ze statistických dat vládních, z nichž na jevo jde toto: r. 1841 bylo ve Francii mezi dětmi 13.592 zločinců, r. 1891 však již 36.539, počet se tedy skoro ztrojnásobil, ačkoliv obyvatelstva ve Francii *ubylo*. A nebyly to jen nepatrné zločiny, které se většinou páchaly: 3.385 vražd a těžkých poranění, 15.750 krádeží a 783 nemravných činů bylo spácháno od dětí. Tato ukázka zajisté stačí na důkaz, že zločinnosti mezi mládeží úžasně přibývá. Zde tedy musí se státi náprava, nemá-li dojiti ku katastrofě. Nutno zavésti *přísnější kázeň*. Spustlý hoch nedělá si nic z otce, vysměje se učiteli, terrorisuje

občanstvo. Doklady toho může si každý čtenář z vlastní zkušenosti uvést. Musí býti zjednána *větší platnost autoritě* doma, ve škole, ve veřejném životě. Naše mládež, jak zejména venkovští hostinští dosvědčiti mohou, kupí se chtivě kolem hospod, kde je muzika, ačkoli je to zakázáno, a účastní se mnohdy tance — vedle svých rodičů. Zákazu se nikdo nebojí. V některé malé osadě za týden hostinský prodá nejvíce cigar a cigaret — klukům. Nedospělé děti otravují se zhoubným kouřením před očima truchlivě na ně patřících osob. Hoch sotva ze školy vyjde, domnívá se, že bývalý jeho učitel jest jeho — kollega. Mohli bychom tu uvést drastické příklady. Proti takovému nepřístojnostem se nic neděje, zákony k tomu mlčí. Zákon dovoluje, že děti ze školy propuštěné mohou jíti do tančírny. Smyslnost mezi mladším pokolením vzrůstá. Každé chvíle čteme nebo slyšíme, že se 15—18letý hoch nebo dívka zabije — z nešťastné lásky. Hoši si přisvojují právo dělati si známosti, navštěvovati . . . a flámovati celé noci. Nemravné časopisy jdou na dračku. A následek? Zločiny jako: vražda, loupež, znásilnění smilné, pranice, krádeže a pod. Surovosti přibývá. Jsou časopisy, které tvrdí, že jest jediný bříh: odporovati přírodě. (Viz řeči posl. Bekla.) Nuže, proč by odporoval mladý člověk svému pudu, když mu to veřejné mínění dovoluje? Tu nepomůže dosavadní filantropie Pestalozziho, dle které nynější liberální systém školský je zařízen, ani naturalismus Rousseauův, který rozpoutává zvířecí vášně ve člověku — tu musí se sáhouti k *evangelické kázni, která se po staletí osvědčila*.“ Je zajímavé, že článek ten pojednává o nápravě společenských poměrů vůbec, o tísní hospodářské, řemeslnické atd., — ale nápravě mládeže věnuje místa nejvíce. Co pak tomu řeknou pánové, kteří vidí tu nynější mládež stále v nejkrásnějším světle, když už i krajinské listy, o nichž nelze říci, že jsou „klerikalními“, vybízejí „občanstvo, které má smysl pro mravní zásady, aby přiložilo ruku k záslužnému dílu, by vlast nevběhla ve škodu“, a dává výstrahu: „Videant consules, ne quid detrimenti res publica capiat!“?

+100.

Dne 19. t. měsíce o polednách zesnul v Pánu v 70 roce věku svého vele-
důstojný pán

P. JOSEF SVOBODA T. J.

superior u sv. Ignáce v Praze, zakladatel a místopředseda Historického kroužku při
družstvu Vlast, ředitel Mariánské kongregace učitelek atd., a pochován byl dne
21. t. m. po vykonaných církevních hodinkách a slavných rekviích za velikého
účastenství kněží i laiků v hrobce Tovaryšstva Ježíšova na Vyšehradě

Requiescat in Pace!

—❧ SMĚS. ❧—

*Spolku přátel katol. českých škol brat-
rských* laskavě dále zaslali p. t. pp.: Je-
línek Jan, far. v Meziříčí, zl. 1·20; Libertin
Jan, kapl. u sv. Apolináře, zl. 1·20; Msgr.
Nykles Václ., far. u sv. Štěpána, zl. 10;
Vaněk Václ., děkan v Zábři, zl. 1; Tichý
Frant., far. v Nové Praze v Americe, zl.
10; Dr. Soukup Jan, prof. bohosloví v Kr.
Hradci, zl. 2·40; Velický Martin, far. v Ři-
čanech, zl. 2·10; Pospíšil Fr., kapl. v Mor-
kovicích na Moravě, zl. 1·20; Kubát Jan,
duchovní správce na Pankráci, zl. 1·20;
Harváněk Fr., far. v Bořitově, zl. 1·20;
Miča František, far. ve Zhoři, zl. 1·20;
Rev. Cipín V., far. v Americe, 5 dollarů
(= 12 zl. 10 kr.); Láska Jan, místoředitel
kníž. arcib. semináře v Kroměříži, zl. 2;
Portman Jos., far. v Chlenech, zl. 1·20;
P. Jäger z benediktinského kláštera v Ame-
rice, zl. 50; Hašlar Fr., far. v Treben-
dorfu u Františkových lázní, zl. 1·50;
Dédek Václav, katecheta v Králíkách, zl.
1·20; Dr. Rydvan Jos., far. v Kostomlatech,
zl. 1·50; Faltus Fr., kněz na odpočinku,
zl. 0·50; Hladík Fr., far. v Loukovci, zl.
1·20; Meloun Jos., knížecí arcibiskupský
vikář v Postupicích zl. 5; Burgerstein
Filip, děkan v Benešově, zl. 5; Laštovka
Em., kníž. arcib. v. sekretář a far. v By-
střici, zl. 1; Vaněček Fr., far. ve Václa-
vicích, zl. 1·20. — Zaplať Pán Bůh! Fr.
Pohunek, kapl. u sv. Štěpána. (Pokr.)

Nepovinné předměty. C. k. okr. rada
školní v Praze vydala podřízeným školám

obecným a měšťanským toto vynesení:
Okresní rada školní vzavši v úvahu návrhy,
přijaté okresní konferencí učitelstva zdejšího
okresu ve příčině přijímání a pro-
pouštění žáků z nepovinných předmětů,
uznala za dobré naříditi toto: 1. Rodiče
nebo jich zástupci, kteří si přejí, by jejich
dětí vyučovány byly v předmětech nepo-
vinných, učiňte již na počátku roku, nej-
lépe již při zápise, o tom ústní nebo pi-
semné prohlášení. Mezi rokem buďtež do
vyučování jazykům jen tehdy přijímání,
když se přestěhovali. 2. Propuštění může
býti žák z vyučování nepovinného koncem
čtvrtletí, když rodiče nebo jich zástupci
ústně za to požádají, nebo vykáže-li se žák
písemným jich svolením. 3. Jestliže žák
v předmětu nepovinném trvale neprospívá,
nebo jestliže výtržností svou jest vyučo-
vání tomu na překážku, může domácí kon-
ference učitelská učiniti návrh okresní radě
školní na propuštění žáka toho z vyučování
předmětu nepovinnému, připojíc zároveň
zprávu, že užito bylo dříve všech zákon-
ných prostředků kázeňských, načež okresní
rada školní o návrhu tom rozhodne.

— a.

Program zemské porady učitelské, jež
konati se bude letos v měsíci srpnu, usta-
noven zemskou radou školní takto. 1. Dobré
zdání o prostředcích, jimiž by se zvelebila
docházka školní. 2. Dobré zdání o zása-
dách, dle nichž by přehlédnouti bylo učebné
osnovy pro obyčejné školy obecné. 3. Dobré
zdání o prostředcích, které by školu mě-

šťanskou pozdvihly. 4. Dobré zdání o prostředcích, kterými by se zvýšilo vzdělání učitelstva. 5. Dobré zdání o účelnosti pokusů ve příčině zavedení stojatého písma.

— a.

Deset let uprázdněné místo řed. německé školy staroměstské v Praze bude konečně obsazeno definitivně; žáci jsou většinou židé, proto místo dostane žid, jenž přijde z uzavřeného území nebo odjinud, poněvadž na německých školách pražských není ani jediného židovského učitele. Podobně stane se, nastane-li změna poměrů, na ob. škole v Josefově.

— a.

Občanských sňatků v Praze bylo minulého roku pouze 15. Letošního roku bylo však takových sňatků již v lednu a únoru šest a celá řada se jich chystá. „N. P.“ udává jména oněch „šťastných“, kteří nepotřebují sňatku církevního a dodává: „Pozoruhodno jest, že mimo jediný případ ženili se občanským způsobem výhradně židé nebo socialisté. Při tom je zajímavé (!), že snoubenec židovský se ni-

kdy nezříká své víry a že jsou to vždy nevěsty křesťanské, ať katolické, ať protestantské, které prohlašují se k vůli sňatku za osoby bez vyznání.“

— lek.

Žid učitelem křesťanského náboženství. Na jedné obecné škole v Krakově vyučoval pro nedostatek katechety děti křesťanské v náboženství učitel židovský a snad vyučuje dosud. Co by tomu asi řekli židé, kdyby jim na jejich školu dosazen byl k vyučování náboženství místo rabína — křesťanský duchovní? Ovšem nechceme činiti výtku onomu židovskému učiteli, který jistě jen uposlechl příkazu toho, kdo školu řídí.

— a.

Školník a ředitel. Dle zprávy „Lehrerfreundu“ má školník na měšťanské škole ve Vídni 600 zl. služného, a 360 zl. na čistění, 340 zl. na topení, bezplatný byt a topivo. Ředitel této školy má 1400 zl. bez topiva, tedy celkem méně než školník.

— a.

Spisy redakci zaslané.

Evangelium svobody. Báseň výpravná od Adama Chlumeckého. V Kutné Hoře. Nákladem knihtiskárny Karla Šolce. Cena 2 koruny. — Z úvodu k tomuto velice pozoruhodnému dílu vyjímáme, že „spisovatel chce řešiti a urovnati otázku sociální doby nynější na základě křesťanství a podati důkaz, že ji jinak řešiti nelze. Nejprve podává příčiny bídy a hrůzy. Geniem jeho jest církev učící, jež spisovateli reprezentuje — Ahasver, věčný žid (což se nám aspoň nezamlouvá), jenž vodi ho mezi národy po světě — od divochů k vzdělaným a polovzdělaným, mezi všechna vyznání a poměry existenční. Ahasver jest osou celého díla (— dodejme: díla velkolepého), v němž zahrnuta jest spousta myšlének, představ scén a výkladů.“ Knihu tuto doporučujeme nejen ku

přečtení, nýbrž k vážnému studiu. — Táž firma vydává v sešitech à 12 kr. Vybrané spisy Karla Havlíčka Borovského. ve vydání druhém.

O Pravdě a Lži. Pokrokáři V. Vránovi na stejnojmennou brožuru odpovídá Vilém Koleč, dělník krejčovský. V Praze. 1896. Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Nákladem vlastním, cena 6 kr. — Doporučujeme co nejlépe k hojněmu rozšíření.

Dělnických novin vyšlo roč. V. č. 18. s tímto obsahem: Krvavý první máj ve Vídni a autorita; napsal dr. Rud. Horský. Feuilleton: Dobročinné ústavy katolické; napsal Jan Nep. Jos. Holý. O výplatě mzdy za práci. Práce jest jediným pramenem výživy člověka; napsal V. Žižka. Z celého světa. Různé zprávy. Zprávy spolkové. Dopisy. Literatura atd.

KONKURSY.

V Klatovském okr.: m. říd. uč. a uč. v Čachrově. Od 10/5. — V Rychnovském: místo říd. uč. v Cuclavě a Sachově; m. poduč. v Týništi. Od 13/5. — V Lanškrounském: m. říd. uč. v Horních Heřmanicích. Od 15/5. — V Stříbrském: m. spr. šk. v Dobřanech. Od 18/5. — V Jičinském: m. uč. v Kopidlně, Němčově, Lužanech; m. učitelky v Jičíně m. poduč. v Pesce a Žereticích; m. poduč. v Nové Pace. Od 18/5.

Morava. V Moravsko-Krumlovském: m. sp. školy v Samikovicích. Do 15/7. — V Třebíčském: m. řed. m. d. šk. v Třebíči. Do 10/6.

Obsah: Staré a nové myšlenky o charakteru. Podává Klement Markrab. (Pokračování.) — Modlitba ve škole. — Americký katechismus Färberův. Posuzuje Frant. Vaněček. — Promluva na den svatý a nerozdílný Trojice Boží. Napsal Em. Žák, katecheta měšť. školy. (Dokončení.) — Promluva na II. neděli po sv. Duchu v oktávě svátku Božího Těla. Napsal Em. Žák, katecheta měšť. školy v Praze. — Exhorta na III. neděli po sv. Duchu. Napsal Aug. Konářík, katecheta v Jevíčku. — Hlídka časopisecká. — Úmrtí. — Směs. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih-upcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklamy, jež se nepeč. a nefran.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 588-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Staré a nové myšlenky o charakteru.

Podává Klement Markrab.

(Pokračování.)

III. Působení školy ve vývoj charakteru.

 druhé částce této rozpravy ukázali jsme, jak veliký vliv na vytvoření charakteru má škola. Avšak, líčivše vývoj charakteru, nemohli jsme mluvit o účinku školy leč ve spojení s ostatními činiteli. Nyní se sluší, bychom tyto rozptýlené úvahy o škole zvlášť sestavili a ukázali, *jakou měrou může a má působiti škola ve vývoj charakteru.*

Především dlužno vytknouti s Lindnerem⁶⁷⁾: „Karakter jest ideál, ku kterému se člověk v tomto pozemském životě pouze přiblížiti může, jehož dosíci však nemůže.“⁶⁸⁾ V době vychování se nejméně může očekávati, že by se tento mravní ideál uskutečnil. Úkolem vychování školního může toliko býti, by pro příští utvoření takového charakteru potřebný *základ* položilo.“

Nastává otázka: *jak klásti ve škole tento základ k příštému utvoření charakteru?* Na to odpovídá Lindner⁶⁹⁾: „Vychovatel poučením a příkladem, jakož i ostatními prostředky vychovatelskými, hledí založiti ve vědomí chovance zájmy a zásady, které i za jeho nepřítomnosti dále účinkují na způsob přirozených vloh.“ Jasněji a určitěji vyjadřuje se o této úloze školy Schönbeck⁷⁰⁾, řka: „Učitel vkládej zvolna do duše dětské všechny činitele, jimiž podmíněn charakter. — My tyto činitele již seznali; nyní je pouze stručně vytkneme.

1. *Učitel přihlížej stále k tomu, by přirozené vlohy dítěte ku mravnosti řádně se vyvíjely.* Nepostačí však vzdělávati rozum dítěte, nýbrž zapotřebí pěstovati rovnou měrou i jeho cit a jeho vůli.

Co prospějí věčné deklamace o pěstování charakterů ve škole, dokud neodstoupí učitelstvo od své jednostranné činnosti, kteráž pro samé učení nemá času ani chuti k mravnému vedení mládeže? Professor Masaryk není jistě nepřitelem novověké školy a přece vyznává⁷¹⁾, že tato škola nemůže přispěti k vytvoření

⁶⁷⁾ Všeobecné vychovatelství, str. 53. — ⁶⁸⁾ Zde dlužno doložiti: bez přispění zjeveného náboženství; neboť jsme dokázali, že v Církvi katolické byli po všechny časy a u všech národů skuteční charakterové. — ⁶⁹⁾ L. c. str. 7. — ⁷⁰⁾ L. c. str. 4. — ⁷¹⁾ Selbstmord, str. 160.

karakterů, protože pěstuje jen kusé a polovičaté vzdělání, při němž není souhlasu mezi hlavou a srdcem.

2. *Učitel napomáhej svým chovancům, by přirozené vlohy jejich k mravnosti se zušlechtovaly a zdokonalovaly nadpřirozenými milostmi uloženými v Církvi katolické, zvláště účastenstvím ve veřejné bohoslužbě, přijímáním sv. svátostí a pobožností doma i ve škole.*

Co dříme v dítěti od přirozenosti zlého, bude se v něm ponenáhlu potlačovati, a co v něm dobrého, bude ponenáhlu rozkvétati. Jak velice klamou se vychovatelé, kteří pohrdají nadpřirozeným přispěním Božím! Přijdouť dříve neb později k poznání, že vlastní silou zlých náklonností z dítěte nevykoření a dobrých náklonností v něm neutvrdí. A jakmile přijdou k tomuto poznání, složí ruce své v klín a vyznají: Marné jestiž všecko úsilí naše; děti budou takové, jaké jsou samy sebou, a ne jakými my je míti chceme. Anebo obrátí a řeknou: Navraťme mládeži náboženství, a to náboženství ono, které člověka hříšného činí skutečně svatým!

3. *Učitel veď své chovance k mravnosti, ježto plyne z pravého náboženství křesťanského. Pravíť Lindner ⁷²⁾: „Autorita náboženství jest základem k vedení mravného života a k pozdějšímu vývoji charakteru, stavíc na místo neosobního mravního zákona a osobního mravního oceňování — příkázání Boží, tedy příkázání osobnosti, jíž přísluší nejvyšší autorita.“ — Z toho výroku vysvítá, že mravouka obecná, rozumová, filosofická, od křesťanství neodvislá v obecné škole nepostačí, ba že nepostačí ani mravouka křesťansko-katolická, která se obmezuje na hodiny náboženské, ostatní pak činnost učitelovu neproniká.*

Nercetež tedy učitelé: „Náboženství Kristovo jest *mocnou* pakou, jíž ku charakteru základ položit lze, poněvadž působením na cit dětský dá se *velikých* úspěchů dosíci“ ⁷³⁾, ale rcete raději a správněji, že náboženství křesťansko-katolické *jediné* jest schopno vytvořiti základ charakteru.

4. *Učitel ukazuj svým chovancům stále a neunaveně svrchovaný jejich cíl, kterýž záleží v tom, by zde na zemi vůli Boží dokonale plnili a v životě posmrtném s Bohem u věčné lásce se spojili. K tomuto cíli svrchovanému nechť směřuje všecko jejich úsilí. Vůle Boží budiž jim nejvyšším pravidlem života, hlavní zásadou jejich jednání. Nechť spatřují ve všech příhodách a nehodách života moudré a dobrotivé řízení Prozřetelnosti, jemuž se dlužno podrobovati bez reptání a mudrování. Tak nabudou chovanci jediné pevné opory pro budoucí život svůj a naučí se jednati mravně ve všech proměnách života; tím bude položen základ k souhlasu v mravných zásadách.*

5. *Učitel přidržuj své chovance k tomu, by si mohli vytvořiti časem svým mravné zásady z přesvědčení samočinně a samostatně.*

Nežádá se tedy od učitele nic více, než aby vložil do duší dětských možnost, schopnost, způsobilost, náklonnost, disposici k mravným zásadám, k mravnému přesvědčení, k samočinnosti a samostatnosti. Toho pak docílí učitel:

a) *bude-li povzbuzovati svých žáků ku všelikým ctnostem, a to slovem i skutkem.*

Svědomitý učitel neodepře zajisté svým žákům z toho, co předpisuje učebná osnova, ani písmene. Týmž právem musíme žádati od svědomitého učitele jakožto vychovatele, by při svých svěřencích nezanedbával ani jediného směru mravního

⁷²⁾ Erziehungskunde, str. 720. — ⁷³⁾ „Učit. Noviny“ r. 1889, str. 446.

vývoje, by pěstoval *všecky* stránky mravní povahy jejich, by je vedl ku *všelikým* ctnostem.

Však musíme nicméně přiznati, že nemožno jest pěstovati *všecky* stránky mravní povahy stejnou měrou, že, pokud bude člověk člověkem, vždy míti bude své silnější a slabší stránky. Máť zajisté i sebe dokonalejší učitel takového nestejně stránky i nemůže žádati od svých chovanců, by ku všem ctnostem stejnou se klonili měrou. Nuže, ku kterým stránkám mravní povahy mládeže má přihlížeti učitel nejpilněji?

Bylo by velikou chybou paedagogickou, kdyby pěstoval učitel nejvíce ony stránky, ve kterých sám jest silen nebo ku kterým jeví zvláštní náklonnost jeho žáci. Kdyby tak činil, mohlo by se snadno státi, že by se pěstovala jedna ctnost na ujmu druhé, na příklad, že by se zvrhla pravdomluvnost v nevlídnost a nešetrnost, jak ukazuje příklad jinocha, který byv veden doma přísně k mravomluvnosti, jako novic v kůru hodinky říká, ostatních příliš pospíchajících napomínal: „Psallite sapienter“⁷⁴⁾. Zdáť se sice, jakoby přirozenost sama ukazovala, že učitel nejpilněji má pěstovati, k čemu on sám neb žák neb oba sami od sebe mají náklonnost. Ale tu dlužno míti na zřeteli, že pravá mravnost vyvíjí se organicky spolupůsobením přirozených vloh i nadpřirozených milostí uložených v Církvi, že tedy nejvíce se musí pěstovati základní ctnosti, které vyplývají ze vzájemného spolupůsobení vůle lidské a milosti Boží, a které jsou pramenem všech ostatních ctností. A tyto základní ctnosti křesťanské jsou: víra, naděje a láska. Z této trojice ctností vychází jako z nějakého kořene všechna opravdová ctnost: sebevážnost, pokora, sebeláska; vážnost, horlivost a láska k bližnímu; pobožnost; lahodné s lidmi obcování; šlechetnost v pozemském povolání a šetrnost k darům Božím.⁷⁵⁾ Jsouť tedy víra, naděje a láska bytelným živlem aneb zárodkem ctnostného života. Učitel křesťansky smýšlející přičiní se zajisté, by položil v duše dětské tento zárodek ctnostného života, který jest spolu zárodkem budoucího charakteru.

Tento zárodek budoucího charakteru, jež lze vyjádřiti dle písma sv.⁷⁶⁾ též jako víru skrze lásku působící aneb zákon lásky, jest diametrální protivou egoismu, sobectví, prospěchářství. Bude-li tedy učitel k tomu pracovati, by vštípil v srdce svých žáků lásku účinnou, plynoucí z víry: bude udušovati v srdci jejich zárodek charakteru nešlechetného, totiž sobectví. A to-li se mu podaří, vykoná dílo neocenitelné. Ze zárodku jím vštípeného budou vyrůstati ponenáhlu a nepozorovaně, avšak jistě a souměrně všelike ctnosti, jež jsou ozdobou pravého charakteru. Nebudeť učitel zapotřebí rozptylovati pozornost vlastní i žáků k prérůzným stránkám mravního života; poplynouť jednotlivé ctnosti ze zřídla Bohu oddaného a zasvěceného srdce samy, jako vytékají různé prameny z jedné studánky na horách.

Kterak lze vychovati mládež ve víře láskou působící, ukázali jsme jinde⁷⁷⁾. Tam povědíno, kterak se děje vychování toto pomocí *slova*. Jest však patrné, že spolu se slovem musí působiti *příklad* učitelův. Ó jak dobře bylo by postaráno o založení šlechetného charakteru v srdcích mládeže, kdyby viděla mládež na všech svých pěstunech vzor křesťanské víry, naděje a lásky! Ale kolik takových vzorů ve skutečnosti?

⁷⁴⁾ „Prozpěvujtež uměle,“ dle žalmu 46, 8. — ⁷⁵⁾ Markrabův Katechismus, str. 156. — ⁷⁶⁾ Gal. 5, 6. Mat. 22, 37–40. Řím. 13, 10. — ⁷⁷⁾ „Vychovatel“ r. 1892 str. 353 nn.

Žádný náрек nevyskytuje se v časopisech liberálního učitelstva našeho tak často, jako náрек na prospěchářství panující ve stavu učitelském. Nechceme tímto výrokem nadsazovati, tak jakoby v jiných stavech prospěchářství nepanovalo. Opakujeme jen po liberálních učitelích, co oni sami napsali. Jedno přiznání dostačí: „V našem stavě učitelském rozmáhá se prospěchářství měrou značnou. Proto říkají o nás: Učitelé jsou lidé bezkarakterní, kteří k vůli chlebičku otočí vozičkem, kam kdo chce.“ ⁷⁸⁾

Tu jest tedy vychovatel mládeže na rozcestí: buď nejprve sám ze svého srdce vykoření sobectví otevra své nitro živé láskou osvědčované víře křesťanské anebo přestaneš mluvit o pěstování charakteru!

Vylíčili jsme, jakým způsobem vloží učitel do duší dětských *možnost mravných zásad*.

b) Nyní musíme ukázati, *kterak jim vstřípi do duše možnost přesvědčení o těchto zásadách*.

Přesvědčení o mravních zásadách plyne, jak jsme již vyložili, z náležitého poznání mravních důvodů neb pohnutek. Máť býti tedy všecko mravoučení odůvodněno. Ani největší žáci, 12—14letí, nemohou sice pochopiti všech důvodů plynoucích z křesťanské věrouky pro to neb ono mravoučení, ale mohou pochopiti aspoň některé. Nejlépe by posloužilo k založení mravného přesvědčení v srdcích mládeže, kdyby se jí připomínaly často a živě vzory šlechtných charakterů. Smiles ⁷⁹⁾ praví: „Život šlechtný, věrně-li se vypravuje, povzbuzuje jiných. Osvěžuje ducha, povznáší naděje, dodává síly, odvahy a důvěry jak v sebe tak i v jiné. Pohání naše snahy, vybízí nás k činu a láká, abychom se stali takových mužů spoludělníky. Žijeme-li s takovými lidmi v životopisech jejich, a povzbuzuje-li nás příklad jejich, jest to, jako bychom skutečně žili s nejlepšími a chodili do nejlepší společnosti. Tentýž Smiles odporoučí v tom ohledu nejvíce písmo svaté. „Mnoho-li dobrého,“ dí, „způsobili velicí příkladové tam vypsání! Mnoho-li již lidí odtud vybralo si pravou sílu, nejvyšší moudrost a nejlepší pokrm ducha!“

Toto mínění sdělují paedagogové všech směrů, s tím však rozdílem, že paedagogové liberální úmyslně odvrací zřetel mládeže od vzorů nejlepších a staví ji před oči vzory nedokonalé. Tím jest vinna jejich zaujatost proti katolickému náboženství. Jak snadno mohl by nadchnouti učitel svých žáků ku všelikým ctnostem, kdyby jim stavěl před oči Spasitele světa a jeho vyvolené! Tím by dospěli časem svým nejjistěji k mravnímu přesvědčení. Těm, kdož vykládají naše slova, jako by se měly „cpáti do dětí nesmyslné legendy,“ odpovídáme: Nevíte, co mluvíte. Starejte se raději, aby necpaly do sebe děti nesmyslné povídky, romány a novinářské tlachy; to otravuje mravní cit mládeže, nikoliv legendy.

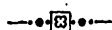
Mnozí ⁸⁰⁾ chtějí, aby se ukazovaly dětem i charaktery špatné, nešlechtné. Dobrá to zajisté methoda; neboť srovnáme-li charakter dobrý se špatným, vynikne jak náleží kontrast dobra a zla. Musí se však dítí líčení charakterů špatných s výslovnou výstrahou, tak aby cítili žáci odpor proti nešlechtnému jednání.

(Ostatek přístě.)

⁷⁸⁾ „Učitelské Noviny“ r. 1888 str. 33. Podobně r. 1889 str. 446. — ⁷⁹⁾ L. c. str. 29 2. — ⁸⁰⁾ „Katechetické Listy“, II. r., str. 4—5. „Učitelské Noviny“ r. 1889 str. 446.

Obrazy z dějin vychovatelství.

Wimpheling Jakob.

Jeho život a činnost vychovatelskou líčí

Josef Zelenka.

(Pokračování.)

 o roce byl z Erfurtu povolán do Sulzu ku svému strýci faráři, kterýž zamýšlel pro něho získati nějaké duchovní obročí; ale seznav, že pro slabost tělesnou jest synovec pro ono obročí nezpůsobilý, upustil od svého úmyslu, a poslal jej nazpět na universitu Erfurtskou. Na zpáteční cestě se Wimpheling těžce roz nemohl a zůstal ve Špýru ležeti od podzimku až do prosince 1469. Slavná pověst lékařů Heidelberských přilákala jej do Heidelberka; zde nabyl ztraceného zdraví a na domluvu svých přátel i se svolením strýcovým zde v studiích universitních pokračoval.

Příčiněním kurfiřta falckého Bedřicha I. našel humanismus na tamější universitě záhy útulek; on dal totiž svolení, aby na fakultě filosofické každý mistr kterýž tam přijde aneb tam již jest, směl vyučovati a také posluchači že smějí slyšeti přednášky z čehokoliv, jenom když se to neprotiví zákonům Církve. Po 4 roky působil zde ve smyslu humanistů Petr Luder, jenž osobně snahy humanistické v Italii seznal a v Německu hleděl jim půdu získati. V onu dobu, kdy Wimpheling do Heidelberku přišel, byl tam humanismus teprve v počátcích, což vysvítá z řeči Wimphelingovy o svaté Kateřině, kterouž konal r. 1483 k studujícímu fakulty filosofické, aby je přesvědčil, že již vzhledem k jejich budoucímu povolání ve veřejném životě měli by se studiím humanistickým horlivě věnovati, že vlast i národ bude od nich žádati takové vědomosti, jakým se nejsnáze dle návodu humanistů ze starých klasiků přiučiti mohou. „Kdyby se měli i nadále rhetoři čili řečníci, mezi nimiž Cicero a Kvintilián přední místo zaujímají, ze škol německých vylučovati, pak by ponenáhlu všickni řečníci a dějepisci jak na učitelských stolicích, tak i na dvorech císaře a knížat vymizeli; nebylo by nikoho, kdo by dovedl latinsky psáti a mluvit. Němci měli by tím spíše o to se snažiti, poněvadž předkové jejich svou krví říši římskou zachránili a také by jim to sloužilo k větší cti, když by mládež německá humanitním vědám doma se učila, než aby pouze pro tyto vědy na vysoké školy do Italie byla posýlána.“ Tak horlil Wimpheling pro humanismus v Heidelberku.

Na tamní universitě zdržel se až do r. 1483 dílem jako posluchač, dílem jako učitel. Někaký čas poslouchal též přednášky z církevního práva, ale suchopárny obsah jejich nezamlouval se jeho nadšenému duchu, jak se přiznal v jednom listě: „Velmi málo jsem v textu i v poznámkách našel zmínek o Bohu, o andělech, o lidské duši, o její mohutnostech, o ctnostech, o smrti, životě a utrpení Spasitele; ale tím více se tam mluví o volbách, obročích, hodnostech a procesech, o soudcích, žalobách, prokurátorech, o nekonečných tahanicích a sporných věcech, o průtazích soudních řízení, samé to věci, kteréž snad hojně peněz přinášejí, od nichž se však přirozenost má sama s nelibostí odvracela; jako mladíku utkvěla mi hluboko v mysli slova sv. Jeronyma: „Ten snadno vším pohrdá, kdo denně na smrt vzpomíná.“ Byl to posudek zajisté příliš příkrý, ale pro smýšlení Wimphelingovo charakteristický. Vlastní touha vedla jej k tomu, že se věnoval vědám ryze theologickým, zvláště studiu písma a sv. Otců.

Roku 1471 stal se magistrem filosofie a filosofii též přednášel. Roku 1479 byl zvolen děkanem fakulty filosofické a r. 1481 byl povolán za přednostu kolleje artistické, ústavu to, kterýž byl spojen s universitou a určen pro studující fakulty filosofické. R. 1483 dosáhl hodnosti licentiata v theologii.

V tomto roce vypukla i v Heidelberku morová rána. Wimpeling uchýlil se před ní do svého rodiště, kdež se zdržel 7 měsíců. Zde došlo ho prostřednictvím Heideberského profesora, Ondřeje Pfada, nabídnutí, aby přijal místo kazatele při biskupském chrámě ve Špýru. Wimpeling se dlouho rozmýšlel, zdálo se mu, že k tomuto úřadu jest tělesně sláb; přísné zpytování sama sebe uvádělo jej v pochybnost, zdaž i jeho vědomosti k tomuto povolání postačí. Byl by snad úřad mu nabízený zamítl, ale tu se dověděl, že šíří se pověst, jako by úřad kazatelský přijmouti nemohl, poněvadž jest k němu potřebí posvěcení na kněze, kteréž mu uděleno býti nemůže bez dispense, poněvadž prý byl zplozen mimo lože manželské, defectus natalium. Aby tuto potupnou pověst vyvrátil, přijal úřad kazatele ve Špýru, jak sám poznamenal: „Do Špýru jsem šel k obhájení cti mé uražené matky.“ Tamtéž přijal svěcení kněžské, tedy asi roku 1484.

O působení jeho kazatelském nezachovaly se bližší zprávy; ale že byl kazatelem horlivým a svědomitým, dosvědčuje přízeň, s jakou k němu lnul biskup Špýrský, Ludvík, a probošt kapitolní, Jan z Gemmingů. Z ustanovení biskupova býval řečníkem na synodách kněžstva, při nichž se zvláště o přísnější kázeň mezi duchovenstvem zasazoval, ale zároveň se zastával kněží a chrámů proti přehmatům velmožů světských.

Zde vedle činnosti kazatelské rozvíjeti začal též činnost literární, k níž si dovolíme v dalším odstavci zřetel obrátiti.

Ale při vši blahodárné činnosti, kteráž docházela uznání i u jeho představených, nebyl Wimpeling ve Špýru spokojen; vždyť zanášel se i úmyslem, že uchýlí se do samoty, aby žíti mohl po způsobu poustevníků. V úmyslu tomto utvrzoval jej i přítel jeho Křištof z Uttenheimu, kanovník Štrassburský, a byl by snad tento úmysl provedl, vždyť se odebral i do Mohuče, aby u poustevníků, kteří v blízkém Marienthale měli své poustevny, nabyt potřebného poučení; než navrátil se do Špýru, dostal vyzvání od kurfiřta Filipa, aby převzal učitelskou stolicí na universitě v Heidelberku a tam aby v směru humanistů působil. Wimpeling nabídnuté místo přijal a roku 1498 po 14leté kazatelské činnosti odebral se na nové působiště.

Jako učitel university Heideberské spřátelil a seznámil se v domě svého příznivce Jana z Dalberků s mnohými vynikajícími muži oné doby, s nimiž se tam scházel k přátelským a vědeckým hovorům. Též do tamního paláce kurfiřtského měl volný přístup; jeho slova a pokyny nalezaly tam příznivého ohlasu; vždyť jsa vyzván napsal pro jednoho ze synů kurfiřtových poučný spis: „Zrcadlo knížat“. Tamtéž napsal nejznamenitější spis svůj paedagogický pod názvem: „Die Jugend“. Druhý pobyt jeho v Heidelberku potrvál jen na krátko; přesycen mnohými spory na tamější universitě, kteréž nabývaly rázu osobních hádek, opustil r. 1501 Heidelberg a odebral se k svému příteli Geilerovi do Štrassburku, jenž tam byl v stoličném chrámě kazatelem. Zde bydlel dílem u svého přítele, dílem v předměstském klášteře Vilhelmitů. Rozhodl se, že na universitní stolicí v Heidelberku více se nevrátí, což pro jeho literární činnost bylo snad výhodné. Co učitel universitní byl by nejvíce psal pro potřeby vysokých škol, ale v Štrassburku obracel své péro i k potřebám jiných škol a ústavů. Zde napsal spis: „Deutsch-

land an die Rathsherren der Stadt Strassburg“, ve kterém se přimlouval za zřízení školy ve Štrassburku, jež by řízena byla dle zásad humanistických; přání jeho nedošlo splnění, a kromě toho dotčený spis vyvolal učenou hádku s Františkánem, Tomášem Murnerem.

Ku konci roku 1503 odebral se Wimpeling do Basileje, aby tamějšímu biskupu a svému příteli, Křištofu z Uttenheimu, byl nápomocen v sestavení a vydání rozličných synodálních usnesení pro biskupství basilejské.

Počátkem r. 1504 byl již zase ve Štrassburku, ale dlouho se zde nezdržel; chtěje totiž zásady své paedagogické též prakticky prováděti doprovodil dva mladíky ze Štrassburku, Jakuba Šturma a Matěje Paulusa, dle přání jejich rodičů do Frýburku na studia, aby tam řídil postup jejich vzdělání, aby byl strážcem jejich mravů a vůdcem na cestě dokonalosti. Později tutéž službu prokázal ještě jednomu mladíku Štrassburskému, Petru Šturmovi, s nímž strávil ve Frýburku 2 leta a po 2 letech ještě s jinými mladíky ze Štrassburku ho doprovodil na studia do Heidelberku.

Na výchování mládeže mu mnoho záleželo a on sám dal si také mnoho na něm záležeti. Když o svém chovanci, Jakubu Šturmovi, se dověděl, že chce se věnovati stavu duchovnímu, napsal pro něho spis: „O čistotě mravů“, v němž se zmínil o sv. Augustinovi, že nikdy nebyl řeholníkem. Odtud vyšel podnět k prudkým útokům proti Wimpelingovi ze strany klášterů, a nabyly útoky tyto tak prudkého rázu, že sám tehdejší papež, Julius II., musel hlasu svého pozvednouti. Třetí spor měl Wimpeling s humanistou, Jakubem Lockrem.

Z Heidelberku odebral se do Sulzburku ve Švarcwaldě, aby dle přání biskupa basilejského v tamnějším klášteře panenském kleslou řeholní kázeň pozvedl. R. 1513 vrátil se do Štrassburku, kde založil dvě učené společnosti: „Sodalitas Rhenana“ a „Sodalitas Danubia“ ku pěstování věd ve smyslu humanistickém.

Roku 1515 odebral se do svého rodiště Šlettstadtu, kdež se mu dostalo obročí ne příliš výnosného, ale kteréž pro něho stárnoucího muže bylo vítané.

V domě své sestry, Magdaleny, našel ve svém stáří žádoucího ošetření zvláště pro své dnou trápené tělo.

Poslední léta svého života strávil Wimpeling o samotě téměř zapomenut od ostatního světa, ač sám současných událostí dobře si všímal a jejich dosah správně posuzoval. K svému bolu dočkal se bouří, jež Luther svou lichou reformací vyvolal; s trpkou myslí pozoroval, jak mnozí z jeho bývalých přátel do tohoto nového proudu se vrhají, jím se strhnouti dávají. Jedinou útěchou na sklonku života zůstalo mu vědomí, že aspoň rodáky své, obyvatele Šlettstadtské před nákazou liché reformace zachránil a při staré víře katolické zachoval. Dne 17. listopadu 1528 dokončil běh svého pohnutého a dosti čilého života; v chrámě Šlettstadtském našlo tělo jeho svůj poslední odpočinek. (Dále příště.)

Americký katechismus Färberův.

Posuzuje Frant. Vaněček.

(Pokračování.)

Dále jsem byl zvědav na stať o přikázáních Božích. Zde bych řekl, že se Färber neosvědčil a to proto, že používá téže metody jako při první části. Zde by se zdála metoda analytická místnější. Cílem výkladu desatera by mělo býti dobré zpytování svědomí. Na konci katechismu jest uvedeno zrcadlo zpovědní, které však se nekryje

s výkladem katechismu. Praktickým zařízením při zrcadle jest tak zv. „Merkwort“, dle něhož se mají vybaviti druhy hříchů proti některému přikázání. Ku př. 1. přikázání: Merkwort: Beten, druhé jméno B — Neděle — Rodiče atd.

Färber uvádí hřichy proti víře:

1. Kdo o víře pochybuje
2. proti víře mluví
3. víru zapírá
4. od víry odpadá.

Jednoduchý výčet, ale není podán výklad, který jest potřebný. S radostí jsem četl, že týmiž slovy definuje slovo věřiti, doufati jako jsem psal v článku Relief et Basrelief — věřiti znamená za pravdu míti, co Bůh zjevil, doufati znamená, důvěrně očekávati, co Bůh slíbil. Definici milovati Boha nepodává. Hřichy proti naději vyčítá souhlasně s návrhem mým: hřeší 1. kdo nic nedoufá, 2. nedoufá pevně, 3. mnoho doufá, 4. pověřečně doufá. Také schází zde všude poukazy ku biblické dějepřavě, což kladu za velikou vadu, jelikož bibl. dějepřava má podávati všechny příklady hříchů i ctností, aby katechumen, jenž si třeba nepamatuje výklad slovní, podržel výklad hmotný, ježž skytá dějepřava. I více by podobného materiálu skytala, kdyby za tím účelem se stavena byla.

Přednosti slohu jsou i zde patrný; poukazování ku praktickému životu vítáno, ale nedostatek biblických obrazů zejména při prvním přikázání jest na újmu statě. Každý hřích by měl míti biblický příklad, vyjímaje snad přikázání VI.

Zajímavým jest pro nás výklad přikázání církve, jichž jest v Americe 6. Zákaz tajných společností, a vydržování kostela jsou 4. a 5. přikázání církve, kdežto naše první dvě přikázání tvoří jedno. Výklady přikázání círk. jsou velmi instruktivní. Půst jest bez definic jasně a důkladně vyložen a jest i poučení o dispensi obsaženo. Mezi tajnými společnostmi jsou vyjmenovány hlavní repraesentanti, zednáři, odd fellows, sous of temperance, knights of Pythias. Při této příležitosti doporučeny spolky katolické, však nejsou in konkréto vyjmenovány jako ovoce zapovězené, což pokládám za chybu. Katol. spolky by měly býti vyjmenovány ony, které stavům jednotlivým zvlášť odporučené hodny jsou: tovaryšské, mistrovské spolky, spolky střídmosti a pod. Učení o hříchu jest úplně souhlasno s článkem ve Vychovateli. Učení o milosti jest formou svou původní. „Milost jest nebeský dar, který Bůh duši k věčnému spasení propůjčuje.“ „Milost nápomahající, jest milost, kterou ku každému skutku potřebujeme.“ „Milost posvěcující jest milost, která nás svatými a dítkami Božími dělá.“ Kde se milost obdržuje, čím se ztrácí a nalézá, jsou poslední otázky. Nejkrásnější partií jest nauka o svátostech. Färber podává sice také definice jednotlivých svátostí, ale jest patrné, že je požaduje jen v podřízeném smyslu. Proto tiskne definici drobným tiskem. Postup výkladu o jednotlivých svátostech přiléhá co nejvíce ku praktickému udělování sv. svátostí. Praktičnost vyzírá už ze stěžejných otázek: „Jak se křtí?“ (Zde v poznámce dočítá se katechumen: kolik vody na křtěnce vylíti se má). „Co se děje na duši křtěncově?“ „Kdo může platně křtiti?“ „Kdo může dle práva křtiti?“ „V kterém věku mají dítky býti křtěny?“ „Co jest slib křestní?“ „Co musí kmotrové činiti?“ „Kdo může býti kmotrem?“ V poznámce jsou i ceremonie křtu vyčteny a křest žádosti a krve vyložen. Použití: „Děkuj Bohu celý život za sv. křest. Kdybys nebyl pokřtěn, nebyl bys dítětem Božím a nemohl bys spasen býti. Z vděčnosti pomáhej také, jak můžeš, aby i jiní pokřtěni byli, zejména dítky pohanů skrze spolek dětství Páně.“

Co těžšího jest v učivu, to klade spisovatel drobným tiskem do textu. Podobný postup jest při biřmování. Onu vědeckou otázku našeho katechismu: „v čem záleží viditelné znamení“ nelze zde nalézt, ale viditelné znamení jest vyjádřeno odpovědí, kterak se křtí aneb biřmuje aneb jiná svátost uděluje. Pojem svátosti krátce vyjadřuje: „Biřmování jest svátost, ve které člověk Duchem sv. naplněn a posílněn bývá. Zajisté krátká definice proti naší, ve které i celé viditelné znamení dosti obšírným slovným obratem vyjádřené, jest obsaženo. Podotknuto hned, že biřmovanec nemá odcházeti až po závěrečných modlitbách. Za chybu lze považovati, že zde biblický příklad vynechal. Za to obšírnější jest výklad i doklad svátosti nejsvětější. Týž lehký postup bez odtahitých formulek. Otázky míří buď na biblický děj — buď na liturgický výkon v kostele. Složitě otázky rozděleny na více jednoduchých a krátkých. Použití na konci jsou jiskry, jimiž se zápalu dodatí má. Mši sv. definuje: Mše sv. jest oběť, ve které

Ježíš Kristus nekrvavě svému nebeskému Otci se darem přináší skrze ruce kněze.“ Praktickým jest i učení o sv. přijímání. Nespokojuje se katechismus s povšechným poukazem, že se máme modlití před a po přijímání, ale uvádí konkrétní způsob, jak by se modlití mohl před přijímáním a po přijímání. „Kdo ke mně přichází? Ježíš Kr., můj Bůh a Pán! věř a klaněj se. 2. Ke komu přichází? Ku mně bídnému hříšníku (pokora a lítost). 3. Proč přichází? Protože mne miluje a spasiti chce (naděje, láska a touha). Podobně jest i po přijímání: „Kdo jest Ježíš a kdo jsem já? (víra, pokora, obdiv a sv. radost). 2. „Co učinil pro mne Pán Ježíš a co já pro něho? (díky, lítost, láska). 3. Co žádá Pán Ježíš ode mne a co já chci od něho obdržeti? (sliby věrnosti, modlitby za sebe a za jiné a též za duše v očistci“). Tento způsob jest aspoň konkrétní návod. Praktičnost vyzírá i z otázek: „Co praví sv. Pavel o tom, kdo nehodně přijímá?“ — „Jak máme ke stolu Páně přistupovati?“ — „Co říká kněz, když sv. hostii na jazyk klade?“ — Jak dlouho se máme po sv. přijímání modlití?

(Ostatek příště.)

Za naším milovaným ředitelem.

Rána hluboká, která nesnadno a dlouho se hojí, zasazena byla všem členům Mariánské družiny učitelek, když rozlétla se široko daleko zvěst, že srdce zlaté otce předobrého všech přestalo na vždy bítí a duše čistá, Bohu věrně oddaná a Jemu vším právem milá k trůnu Boha všemocného v úterý, 19. května t. r. se odebrala.

Péro žádné z nás nedovedlo by vypsati vše to dobro, co za ten krátký čas mezi námi v Pánu zesnulý a nezapomenutelný ředitel naší družiny, P. Jos. Svoboda, T. J., zasel a to jen v té blahé naději, že s pomocí Boží hojné ovoce někdy ponese v působení našem učitelském. Ó jak nabádal nás vezdy k tomu, bychom nejen ústy, ale hlavně dobrým, křesťanský spořádaným životem dítky nám svěřené odchovávaly. Jak tu v častých, hlubokými vědomostmi v historii české příkladech poukazoval na ženy české, jež proslavily se co vzorné vychovatelky dítek svých. Nejen ve svých častých přednáškách, jimiž dovedl přes své vysoké stáří nadšením svým pro věc dobrou, následování hodnou, nás, posluchačky a ctitelky své horlivé upoutati, než i povzbuzováním upřímným ku samostatné práci naší, bychom totiž i my v duchu katolickém literárně činnými byly, tak často platně mezi námi působil.

V jeho srdci předobřím nebylo zášti. On svým jemným způsobem, svojí v pravdě otcovskou řečí mnoho u nás dokázal. A věru, nám zdálo se být hříchem neuvěřiti anebo dokonce neuposlechnouti rad jeho povždy tak šlechetným způsobem nám podávaných.

Co jsme se některé natoužily po tom, by nám přístup byl zjednán do historického kroužku. A hle, v Pánu zesnulý náš předobřý ředitel, ta duše šlechetná při první zmínce naší již přání ta vyplnil a nám toho vznešeného požitku duševního zaplatiti nelenil.

Vše co konal, bylo nezištné, vše činil jen ku cti a rozmnožení chvály Boží, nic pro slávu a chválu světskou. Kterak radoval se ten tatíček náš dobrý, když větší někdy počet nás učitelek v poučných přednáškách Mariánské družiny učitelek anebo i v historickém kroužku se objevil! Tu hned k nám se hlásil, nás uváděl a s námi jakoby se honosila ta duše poctivá.

Mariánská družina učitelek velmi mnoho byla by ještě získala kdyby dobrotivý Pán nebyl nám jej byl odejmul. Slzy hořkého žalu nad ztrátou jeho dlouho, dlouho prolévati budeme.

Nuže, Ty muži svatý, Ty konečně odpočinul sobě po práci tak dlouholeté, Ty odpočineš údům svým, jimž tak přechasto odpočinku nutného Jsi ubíral, ale ta duše čistá Tvá, kterou povolal Pán Bůh již v odměnu zde na zemi právě v oktávě sv. Jana Nepomuckého, ta již patří jistě na Boha, odplatitele skutků bohulibých. Přimluv se tam za nás, bychom pod správou nového ředitele v dobrou Tebou zasetém prospívaly a následující Tvé skromnosti a vůbec čistoty mravů Tvých s Tebou jednou v království nebeském se shledaly.

Mariánská družina učitelek.

—❧ SMĚS. ❧—

Ke družstvu Vlast přistoupili dále (viz 7. č. „Vychov.“) za členy zakládající: Jos. Havránek, gymnasiální professor a katecheta v Praze; Jos. Dyškant, far. ve Vyšerovicích; Vojt. Hammerle, far. v Trinksaisen; P. Ad. Wagner, far. v Ouhonicích; Václ. Heron, řídící učitel v Kozarovicích; Marie Adoltova, učitelka franc. jazyka při měšťanské škole v Litoměřicích; Jan Šesták, rolník v Boušicích; Ed. Kasal a Max. Smrčka alumni v Hradci Králové, a křesťansko-socialní spolky nebo jednoty: v Třebíči na Mor., ve Velké Pořící, Čermné a ve Zbečniku. — Dne 21. května dostavil se do redakce „Vlasti“ vážený kněz, jenž nechce býti jmenován, a složil zde pro družstvo Vlast spořitelní knížku záložny sv.-Václavské na 2.000 zl. vymíniv si z této jistiny do smrti úroky.

Počátek vyučování hluchoněmých. Znameníť dějepisec Dr. Jan Weiss vypravuje v 14. svazku svých světových dějin na str. 448. o počátku vyučování hluchoněmých toto: Karel Michael de l'Epée, narozen ve Versailles r. 1712., kanovník v Troyes, po smrti svého příznivce, biskupa Troyeského, žijící v Paříži, měl v domě jisté dámy vykonati duchovní povinnost. Dáma nebyla přítomna, když vstoupil do světnice, ale dcera její, která na jeho zdvořilý pozdrav žádné odpovědi nedávala. Kněz ptal se vstupující matky po příčině tohoto zvláštního chování a obdržel zdrcující zprávu, že jest děvče hluchoněmé. Tedy pro vždy odloučena od duchovního života! A přece mělo toto čelo zcela platonský znak a její postava zdála se šlechtetnějšího ducha skrývati. Soustrast vnukla de l'Epéeovi myšlénku, zdali by nebylo možno hluchoněmé vyučovati, a zdali by jim nemohly podávány býti očima myšlénky, které přijímáme ušima. Ze soustrasti vzal k sobě horlivý kněz několik hluchoněmých na své útraty a hleděl jim znamením svůj myšlénkový pochod zjevovati. Tato mluva znamením jest jeho vynález, kněz Sicard je toliko zjednodušil, významněji a methodičtěji upravil. Prospěch hluchoněmých rozohňuje jeho horlivost, jeho obětavost a získává mu podporovatelův, neboť až dosud živil a vzdělával tyto nešťastníky sám, tak mu pomáhá vévoda z Penthièvre. Jednoho rána chce kněz ve svém kostelíčku, jak obyčejně mái sv. sloužit, přichází však

do rozpakův, když tu nebyl ministrant. Tu povstává mezi zbožnými, kteří chrám navštěvují, cizinec, bere mešní knihu a provádí kněze k oltáři a vykonává vše, co má činiti dobrý ministrant, a podává konečně ještě chudému knězi stkvělý dar k rozkvětu jeho ústavu. Kdo byl ten cizinec? — Nikdo menší než císař Josef II., který tehdy pod jménem hraběte z Falkensteinu Paříž navštívil, a ve své plamenné horlivosti, poznati svět, brzy Paříž lépe znal nežli sám král francouzský. Císař pak poslal sem z Rakouska mladého kněze, který se měl poučiti o způsobu vyučování de l'Epéeova, by jej v Rakousku zavedl. Brzy povstal ve Vídni první ústav hluchoněmých. Podobné ústavy, jichž učitelé všichni u de l'Epéea vzdělání došli, povstaly v jiných hlavních městech. Ludvík XVI. ujal se této věci, a r. 1791 povstal národní ústav hluchoněmých v Paříži. Kněz de l'Epée zemřel r. 1789 v Paříži s potěšitelným vědomím, že pomohl tisíci nešťastníkům. (Jan Nep. Holý, řeh. kanovník Tepelský.)

Kolportáž tiskopisů mezi školní mládeží. K rozkazu zemské rady školní, která nabyla vědomosti, že kolportují se tiskopisy také do škol mezi školní mládeží, nařizují okr. rady školní vzhledem k vynešení zemské rady školní ze 4. prosince 1872, které se týká kolportování literárních plodů, aby správy škol, jejich učitelé náboženství a učitelské osoby nejen sami mezi školní mládeží literárních plodů nekolportovali, nýbrž i o to měli péči, aby také od jiných osob nenáležitě kolportování do škol se nedálo. Každá správa školy jest povinna o nařízení tom jednotlivé členy sboru učitelského vyrozuměti a bdíti nad přesným zachováváním. —a

Poměr učitelův a učitelek na Moravě jest tímto příznivější. Roku 1881/2 působilo tam 3455 učitelův a 326 učitelek, nečítáme-li v to učitelek industrialních; r. 1894/5 však bylo prvních 4867, druhých pak 784, takže vzrostl počet učitelův o 40·9%, kdežto učitelek o 140·5%.

—lek.

Min. výnos ve příčině učebnic na středních školách. Min. vyuč. baron Gautsch vydal 24. března tento výnos: Aby se zavedla stálost v užívání učebnic a pokud

možno zabránilo jich změnám a stálým vydajům s nimi spojeným, nařizují, aby změny v textu učebnic pro školy střední omezily se na míru nejpotřebnější a děly

se jen, pokud vyžadují toho vážné věcné důvody, které dlužno při předložení změněného vydání nakladatelem a spisovatelem zevrubně vyložit. —a.

Spisy redakci zaslané.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdlé vyšlo právě číslo 8 (květnové) roč. XII. s následujícím obsahem: Hórnik a jeho doba. Příspěvek k dějinám literatury hornolůžické tohoto století. Napsal Fr. H. Žundálek. (Pokrač.) Učení katolické o Antikristovi, o theologických domněnkách stran jeho osoby i konání jeho, a učení Petra Chelčického o těchže předmětech. Napsal dr. Ant. Lenz. (Pokr.) Z básní Jana Vránka Pohořského: Sv. Cecílie. Můj růženec. Pouť hřbitovem. Nelkej. — V sousedství. Obraz ze života lidu v Žďárských horách. Napsala Vlasta Pittnerová (Pokr.) Propaganda protestantská. Píše Fr. Vaněček. (Pokr.) Jeho Milosti ndp. ThC. Ed. Janu Nep. Brynychovi k jeho padesátiletému jubileu. (Báseň) Mzda minimální a její význam pro naši dobu. Ukázka z delší práce „O mzdě“. Podává A. Nevřkla Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. Národopisná výstava českoslovanská v Praze r. 1895. Píší Ed. Šittler a dr. Ant. Podlaha. (Pokr.) Drobné příspěvky k otázce agrární. Píše R. Vrba. Masarykovy publikace. Píše Fil. Jan Konečný. Některé katolické dobročinné a vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Píše T. Škrdlé. (Pokr.) Hudba. Václ. Müller. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové. — Pocta zasluhujícímu muži. Uctivé poděkování. Předplatné na „Vlast“ obnáší: ročně 4 zl. 50 kr., pro členy 3 zl. 50 krejcarů. V Německu se platí o 50 kr., v jiných zemích o 1 zl. r. č. více.

Český jinoch. Časopis pro dospělejší mládež českoslovanskou. Vlastním nákladem vydává „Družina sv. Vojtěcha v Praze“. Rediguje Th. Dr. Frant. Doubrava. Roč. I. čís. 1. — Časopis tento vychází posledního dne každého měsíce. Cena sešitu 3 kr. Redakce, administrace a expedice v Praze 287.—III. (u Maltézů.) — Nový tento časopis, jehož se jevila potřeba opravdu citelná, doporučujeme co nejlépe a prosíme za hojně jeho rozšiřování.

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Klement Borový. Roč. XXXVII. č. 4, s bohatým obsahem: Prohlídka mrtvých vzhledem k duchovní správě. (Dr. Gabriel Pecháček.) Zákon, přirozený základem zákonodárství lidského. (Fil. Dr. Eugen Kaderávek.) Konference o zpovědnici. (Dr. Frant. X. Novák.) Hrob sv. Prokopa v kostele všech Svatých v Praze. (Dr. Frant. Krásl.) Mládi a studia papeže Lva XIII. (Josef Kyselka.) Dějiny katolické církve v Uhrách v 19. stol. (Dr. Fr. Kryštůfek) Kronika. Literární oznamovatel.

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež. Roč. V. seš. 9. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Předpl. na rok 80 kr.

Apologie sněmu kostnického v příčině odsouzení 45 vět Jana Viklifa. Napsal na zá-

kladě spisů Viklifových Dr. Ant. Lenz, domáci praelát Jeho Svatosti, probošt královské kapitoly Vyšehradské. V Praze 1896. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Franc. Cena 60 kr. Nový tento důkladný spis slovního a neunavného apologety postačí jen oznámiti, neboť nejlepším proň doporučením jest vysoce důstojný a slovní spisovatel sám.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva českoslovanského. Red. dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Roč. III. seš. 7., jenž obsahuje řeči a kázání na hod Boží svatodušní (Kl. Markrab); pondělí svatodušní (Kl. Markrab). Na neděli I., II., III. a IV. po sv. Duchu (Al. Dostál, V. Davidek, Karel Otman, Jos. Baar); na slavnost Božího Těla (Jan Podlaha), svátek nejsv. Srdce Páně Fr. Grydil; poutní kázání o svátku sv. Jana Křtitele (P. Brand O. S. A.). Dále katechese o třetím přikázání Božím pro 3. třídu škol Strádních od dra J. Sýkory a katechese biblické od Fr. Vohnouta. Konečně v části vědecké: Nadace církevní zvláště mešní. Po stránce historické, právně-liturgické a na nejpraktické podává Václav Kocián. Kterak a proč omezeny jsou různé systémy probabilistické. Uvažuje dr. Ant. Podlaha. Rom. Congreg. decreta novissima. — Doporučujeme co nejlépe.

Dom a škola. Vychovatelský časopis pro rodičův a učitelův. R. XII. číslo 5.

Obzor, čtrnáctidenník pro zábavu a poučení. vyšlo redakcí Vl. Štátného r. XIX. čís. 9. s tímto obsahem: Biskup Eduard Jan Nep. Brynych (s podobiznou). Vzpomínka na Wörishofeny. Původ hymny rakouské. Zneuznané pohostinství. Dábel z Hadího hájku. Beseda. Morava svým Maticím. Obzor literární.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. Redaktor a vyd. P. Aug. Kadlec, Ord. Praed. Roč. X. čís. 1.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk. Roč. IV. čís. 5. s bohatým obsahem.

Církev vítězná. Životy Svatých a Světíc Božích. Pořadem roku občanského sepsal Fr. Ekert. farář u Matky Boží Sněžné v Praze, majetník čestného kříže papežského „Pro Ecclesia et Pontifice.“ Svazek třetí. — Se 30 obrázky. Podíl údů Dědictví Svatojanského čís. 83. za 1896. Tiskem knížecí arcib. knihtiskárny (Rohlíček a Sievers). Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého. Na skladě v knihkupectví B. Stýbla v Praze, E. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně. Cena 3 zl. Str. 879. — Výbornou tuto knihu, jakož i Dědictví Svatojanské, jehož údem se může stát každý, kdo složí jednou pro vždy 10 zl., co nejvřeleji doporučujeme. Obsírnější posudek o knize této přinesem co nejdříve.

Růženec kněžský uvítý královně kněží. Dle z. vydání německého spisu Dra Leopolda Ackermanna, kněze diecese Vircburské, napsal

Václav Brabec, farář v Jirnech. Schváleno nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoří v Praze výnosem ze dne 10. dubna 1896. číslo 3415. V Praze 1896. Cyrillo-Method. knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. Cena pěkně vázaného výtisku 1 zl. 30 kr. — Pěkně vypravenou tuto knížku, již překladatel věnoval Jeho Eminenci, Nejdůstojnějšímu Pánu panu Františkovi de Paula, kardinálu, hraběti ze Schönbornu, knížeti arcibiskupu Pražskému, doporučujeme co nejlépe.

Sociální výklady a kázání. Napsal Jos. Kousal, far. v Kéblově. S povolením nejdůstojnějšího Ordinariátu v Hradci Králové. Díl II. Hradec Králové. Tiskem Biskupské knihtiskárny. Nákladem vlastním. Cena 74 kr. (Knihovny sv. Vojtěcha, kterou pořádá Dr. Fr. Šulc, prof. v Hradci Kr. č. 3. Velice zajímavý, svérázný a důkladný tento spis doporučujeme co nejlépe.

Jubilejní katalog nakladatelské firmy B. Stýblo v Praze na paměť 50letého trvání závodu 1844—1896.

KONKURSY.

V Blatenském okr.: m. řed. m. šk. v Blatné; m. uč. ve Věšíně. Od 20/5. — V Německobrodském: m. katech. v Polné; m. uč. v Krasaňově a Květinově; m. učitelky v Polné; m. poduč. v Bělé, Vadíně, Janovicích, Jiřicích, Kojetíně, Dolní Krupě, Sv. Kráži, Lípě, Lipnici, Senožatech, Sejdorvě. Veselém Žďáře, Želivě, Branišově (2); m. podučitelé v Heralci, Jeníkově Větrném, Želivě, Mladé Bříšti. Od 21/5. — V Pelhřimovském: m. říd. uč. v Pelhřimově a Novém Rychnově. Od 22/5. — V Prachatickém: m. uč. v Husinci; m. poduč. v Čichticích, Lštěni, Bohumilicích a Sv. Máří. Od 26/5. — V Sedlčanském: m. říd. uč. v Drachkově, m. uč. v Jankově, Jesenici, Šlapánově; m. poduč. v Sedlčanech, Jesenici, Arnoštovicích, Kamýku, Krásné Hoře, Mískově, u sv. Jana (2) a ve Střezmíři. Od 27/5. — V Hořovickém: m. říd. uč. ve Švabíně; m. uč. v Hyskově; m. poduč. v Běchčíně, Hůrkách, Olešné, Podčáplech, Sebešicích, Újezdě Prašném a ve Vosově. Od 27/5. — V Kutnohorském: m. říd. uč. v Církvici a Petrovicích; m. uč. v Malešově, Malíně a Sázavě; m. poduč. v Hoře Kutné, Bahně, Malešově, Petrovicích, Podvekách, Suchdole, Úzicích, Votrybech; m. podučitelky v Kutné Hoře. Od 28/5. — V Chrudimském: m. učitelky I. odb. na m. šk. v Heřm. Městci; m. uč. v Zaječicích; m. poduč. v Heřm. Městci, Rosicích, Kamenickách, Holetíně, Chlumětíně, Studnicích. Od 29/5. — V Kolářském: m. uč. v Kolíně; m. uč. od 1./1. 1897 v Červeném Hrádku, Křečhoři, Sendražicích; m. poduč. v Cerhencích a Maloticích. Od 29/5. — V Milevském: m. u. II. odb. šk. v Milevsku; m. poduč. v Borovanech, Božeticích, M. Chýšce, Klučenicích, Kostelci, Přestěnici, Bechyni; m. poduč. v Milevsku. Od 29/5.

Morava. V Jihlavském: m. poduč. v Kněžicích, Lhotě, Přísece; do 30/6; m. učitelů v Jihlavě (2), a poduč. tamtéž. Do 15/6. — V Mor. Krumlovském: m. poduč. v Prešovicích. Do 15/6. — Ve Velko-Meziříčském: m. poduč. v Meřinu; do 10/6.; m. uč. v Krokočíně; do 15/6. — V Místeckém: m. uč. v Místku. Do 20/6. — V zemském ústavu pro hluchoněmé v Lípniku 2. místa podučitelů po 500 zl. Do 30/6. zemskému výboru v Brně.

(Zasláno.)

Právě vyšla naším nákladem nová brožura:

Španělská inkvizice a její hrůzy.

Napsal Tom. Jos. Jiroušek,

red. »Děl. Novin«.

Brožura stojí 5 kr. a prodává se bez výjimky jen za hotové. Na venek zasíláme nejméně 5 ex. Brožura má 32 stran a stojí jen 5 kr., protože — mimo knihkupce — i při větší objednávce sleva povolena býti nemůže. Brožura jest vydána hlavně proti pokrokařské brožuře: „Zrcadlo klerikálů“ a proti starší brožuře z „Epištol svobody“: „Španělská inkvizice“, kterou vydala knihtiskárna dra Edvarda Grégra.

Z administrace družstva Vlast v Praze

č. 234-I., dne 30. května 1896.

Obsah: Staré a nové myšlenky o charakteru. Podává Klement Markrab. (Pokračování.) — Obrazy z dějin vychovatelství: Wimpeling Jakob. Jeho život a činnost vychovatelskou líčí Josef Zelenka. (Pokračování.) — Americký katechismus Färberův. Posuzuje Frant. Vaněček. (Pokračování.) — Za našim milovaným ředitelem. — Exhorta na III. neděli po sv. Duchu. Napsal Aug. Konařík, katecheta v Jevíčku. (Dokončení.) — Exhorta na neděli IV. po sv. Duchu. Podává Aug. Konařík. — Promluva na neděli V. po sv. Duchu. Napsal Em. Žák, katecheta městanské školy v Praze. — Směs. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy. — Zasláno.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihopisem slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jím dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čis. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Staré a nové myšlenky o karakteru.

Podává Klement Markrab.

(Dokončení.)

c) Aby žáci časem svým si osvojili jistě mravné zásady i přesvědčení o nich *samočinně a samostatně*, musí je vésti učitel k tomu, by nežili jen do vnějšího světa, ale aby žili též život vnitřní, t. j. aby přemýšleli o svých myšlenkách, citech, snahách, řečích a skutcích; aby rozsuzovali, jsou-li dobré nebo zlé; aby ustanovili u sebe, jak se budou dosavadních chyb strýci a dobrých stránek svých piletí; slovem: aby zvykali sebezpytování, sebenapравování, sebezdokonalování, sebeovládání.

Že toho všeho jest zapotřebí, má-li se odhodlávati člověk k mravnému jednání *samočinně a samostatně*, dokázali jsme již svrchu (II. 8.). Že již školní mládež má přivykatí spravedlivé sebekritice, uznávají i liberální paedagogové⁸¹⁾; mylí se však domnívajíce se, že se naučí mládež sebe pozorovati a ovládati bez pomoci s hůry, beze zpovědi.

Zpověď, jak jest zavedena v Církvi katolické, jest přísnou od Boha samého vykázanou cestou k očišťování a zdokonalování vnitřního člověka. S tímto zřízením souvisí úzce a bytelně *každodenní zpytování svědomí*. By *zpověď* byla vždy dokonalá a napomáhala k větší vždy čistotě svědomí a mravů, musí býti svědomí stále probouzeno a oživováno, musí se tedy každodenně zpytovati. Žákům dává k tomu návod katecheta; učitel, chce-li přispěti k vývoji charakteru v žácích, pomáhej svědomitě katechetovi a čin sám, k čemu napomínáš: považuj každodenní zpytování svědomí a častější *zpověď* za nejmocnější a nejjistější prostředek k nabytí útlého svědomí a šlechetné povahy. Pak nebude zapotřebí dávatí tobě, vychovateli mládeže, zvláštní naučení⁸²⁾, jak se máš chovati k svým svěřencům, bys jim byl příkladem. Tvé svědomí ukáže ti v každém jednotlivém případě, jak máš jednati: nedopustí, bys se náruživě rozčilil, maje kárati a trestati; nedopustí, bys činil rozdíl mezi dětmi bohatých a chudých; nedopustí, bys dítěti slabému a chybujičímu se posmíval; nedopustí, bys na dětech vyzvídal, od nich stálé žaloby a mrzké klepy přijímal; nedopustí, bys jakkoliv zadal svou čest před očima mládeže.

⁸¹⁾ „Učit. Noviny“ r. 1893 str. 362. — ⁸²⁾ Tamž.

6. Pozůstává ještě otázka: *čím ozbrojí učitel své žáky, by, až dospějí časem svým k mravním zásadám, jednali dle těchto zásad stále a vytrvale.*

Kromě zpovědi, jak jsme naznačili svrchu (II. 9.), vede k tomu cíli: poslušnost božské i církevní autority; příklady šlechetných charakterů; modlitba; přesný pořádek života. O věcech těchto netřeba šířiti slov; vytkneme pouze, *jakby měla zvykati mládež práci a dennímu pořádku.* Učitel:

a) netrp žákům, by od práce započaté ustávali a do jiné se dávali, poletující jako motýlové od jednoho předmětu k druhému;

b) ku práci obtížné dodávej žákům důvěry v pomoc Boží a vlastní sílu, ukazuje příklady, co všechno zmůže člověk s milostí Boží;

c) neodstraňuj sám všech překážek, které se staví žákům v cestu plnění povinností jejich, ale odstraňuj jenom ty, kterých by žáci sami nepřemohli, tak aby jim konání dobrých skutků nebylo příliš snadným a hravým;

d) veď žáky k tomu, by konali všechno v čas: aby v určitou hodinu s lože vstávali a na lože se ubírali; aby ranní a večerní modlitby za žádných okolností nezameškávali; aby zachovávali čas k jídlu; aby se neoddávali odpočinku a vyražení, dokud neodbyli povinné práce a pod.

Takovým způsobem bude se mládež poněmáhle *usazovati*, t. j. bude zvykati, by to, co uznává ve svém svědomí dobrým a šlechetným, konala stále a vytrvale, setrvajíc při svých zásadách přes všeliké světské ohledy a překážky. Slovem: mládež bude zvykati důslednému mravnému jednání, což jádrem charakteru.

* * *

Ku konci musíme se ještě dotknouti některých důležitých věcí, a sice: není-li ti to, co jsme napsali o působení školy ve vývoj charakteru, *nedostižitelným ideálem*; 2. co se míní *přímým šlechetným charakterem*, který se staví za cíl obecné školy nynějším školským zákonem.

Ad 1. *Nedostižitelným ideálem* bylo by to, co jsme napsali o působení školy ve vývoj charakteru, kdyby byly vyplynuly naše myšlenky z jakýchsi suchopárných lidských teorií. Ale tomu tak není. My jsme vyvodily všechny své myšlenky ze zjevení Božího, nad něž není nic jistějšího, a ze života církevního, z něhož se tvoří šlechetné charaktery po všechny věky. Duch, který žil v dobrých a dokonalých křesťanech za věků minulých, žije v Církvi, až po dnešní chvíli. Žádoucno jen, by učitelstvo, zanechajíc vratkých lidských teorií, obrodilo se duchem křesťanským; pak mu bude snadno klásti základy šlechetných charakterů v útlých duších. Opětujeme výslovně a s důrazem, že se mohou vytvořiti šlechetné charaktery i jiným náboženstvím, nežli katolickým, ba dokonce i pouhým rozumářstvím, jakož dosvědčují dějiny člověčenstva, ale pouze charaktery jednostranné; všestranně šlechetné charaktery tvoří jedině náboženství křesťansko-katolické, pojaté rozumem, citem i vůlí.

Ad 2. Školský zákon dí výslovně, že cílem obecné školy jest: *pěstovati přímý, šlechetný charakter.* Proč připojujeme slovo *přímý*?

Tím se dává výstraha všem vychovatelům mládeže, by se varovali všeho, co by vedlo k vypěstování charakterů *nepřímých*, t. j. líčených, přetvářených, falešných, farizejských. Takových povah bylo a bude vždy mnoho ve společnosti lidské. Jsou zajisté lidé, kteří hoví zásadám špatným, na př. mají za svrchované dobro peníze a k tomuto dobru všemi silami směřují, ale na oko t. j. k vůli lidem, jednají dle zásad šlechetných. Taková povaha potměšilá a zrádná jest jako

prašivou ovci ve stádě lidské společnosti, jest nejhorším vředem na těle společenském. Neboť větší cti hoden jest člověk, který jedná dle zásad špatných, ale netají toho, nežli nešlechtník, jenž béře na sebe tvář ctnosti a chodí v rouchu šlechtnosti, aby jiné oklamal. Běda vychovateli, jenž by napomáhal k vývoji takových mrzkých povah!

Zárodek k vývoji nepřímé povahy spočívá často již ve výchování domácím. Rodiče jsou příliš přísné na dítě; drží je v tuhé kázni; pro nic za nic je otloukají; pro malé poklesky krutě je trestají; vylévají si na něm zlost, majíce je za hromosvod při svých domácích hádkách a různicích; nevládnou nad dítětem rozumem a láskou, ale vášní a náruživostí. Co může pojití z takového vedení? — „Despotické výchování,“ praví Lindner⁸³⁾, „zkazí všecko, svádějíc vychovance k zatvrzelosti a lhářství.“ Je-li potom i učitel tak nemoudrý jako rodiče, jsou děti na nejlepší cestě státi se licoměrníky. Výstražným příkladem jest dr. Martin Luther. Všickni, kdož psali o jeho povaze⁸⁴⁾, shodují se v tom, že Luther, byv mnichem, jevil povahu potměšilou, zachovávaje na oko a nikoli z přesvědčení sliby a předpisy řeholní. A příčinou potměšilé povahy jeho byla dle vlastního přiznání jeho přílišná přísnost se strany rodičů i učitelů. Otec prý ho jednou zmrskal tak, že chlapec utekl a od toho dne na otce zanevřel. Matka prý ho zbila jednou až do krve, protože jí ukradl jeden ořech. A ve škole byl prý za jedno dopoledne patnáctkrát zmrskán.

Jinou příčinou, že již v útlém věku klade se zárodek ku povaze nepřímé, bývá pokrytství rodičů. Mnohý otec, ba i mnohá matka, nakazují dítěti: Jdi do kostela, modli se, nezlob se, nelži a pod., a sami jsou plni náboženské netečnosti, plni šarvátek, plni lži. Přirozený následek jest, že dítě činí, co se mu přikazuje, ale jen nerado, s odporem, jen aby se zachovalo rodičům a nedostalo od nich nějaké rány. „Poučení, nesrovnávající se s jednáním, učí pokrytství,“ dotvrzuje Smiles.⁸⁵⁾

Pokrytství rodičů působí na děti jako kvas, pronikající znenáhla všecko jejich myšlení, snažení, mluvení a jednání a olupuje tak děti, jak dí ctihodný Beda⁸⁶⁾, o všecku ryzost a pravdivost ctnosti. Tudiž pochopitelno, proč Spasitel nazval pokrytství kvasem farizejským a varoval před ním své učenníky.⁸⁷⁾

Což má tedy činiti učitel? Především buď sám přímým charakterem a nalezněš snadno cestu k působení na přímost svých žáků. Budiž proniknut opravdovou láskou k svým žákům, přej jim rozumné svobody, nezamezuj všeho volného pohybu a projevu jejich, a tak docílíš lehounce, že se budou podrobovati žáci tvým rozkazům z lásky a ochotně a nebudou bráti útočiště ku lži a přetvářce. Běda školám a ústavům vychovacím, v nichž se zahnízdilo farizejství! Neníť horší metly pro společnost nad povahy licoměrné, zvlášť domohou-li se ve společnosti vynikajícího postavení, mají-li jiné lidi ve své moci! Tito stanou se pak obětí jejich vlčí hltavosti, skrývané rouchem beránčím!

Nesnadnou úlohu má ovšem učitel, jestliže sám jest přímým charakterem a shledává při některých dětech náklonnost k licoměrnosti. Nechť pomní, že pokrytství jest kvasem! Nechť vynaloží všech svých sil, by této jedovaté zmiji, jak-

⁸³⁾ „Erziehungskunde“, str. 974. — ⁸⁴⁾ U př. Jan Janssen ve svém: „Geschichte des deutschen Volkes“, Freiburg 1882., dílu II. str. 66. Fr. Kryštůfek ve svém Všeob. církv. dějepise d. III. str. 8. Wetzter und Welte k slovu „Luther“. Lindner l. c. str. 503.

⁸⁵⁾ L. c. str. 41. — ⁸⁶⁾ Lib. IV. in Lucam, cap. 52. — ⁸⁷⁾ Mark. 8, 15. Luk. 12, 1.

mile se objeví při některém žák, ihned šlápl na hlavu! Žák, který se hodným staví a jím vskutku není, budiž veřejně zahanbován, a budiž mu kladeno na srdce, jak ohavným tvorem jest před vševědoucím Bohem člověk, jehož vnitřek a vnějšek se neshoduje, a že nic není tajného, aby nebylo zvědíno, aniž co skrytého, aby nebylo zjeveno!⁸⁸⁾

O učebných osnovách.

Šestky na nynější učebné osnovy jsou tak časté a tak obvyklé, že jich tuto nechceme ani připomínati. Stačí doznání, že to již takové je a že, ač se o tom i s mnoha vážných míst dosti napsalo, doposavad se nic k lepšímu nestalo. Vážné tyto varovné hlasy zůstávají hlasem volajícího na poušti.

Než všechny hlasy, které se občas o učebných osnovách rozhovořují, shodují se v tom, že nynější učebné osnovy neobsahují v sobě *minimum* nýbrž *maximum* učebné látky, což vrhá na celé vychování nynější školou mnoho stinných stránek.

V nejnovější době ozvaly se také z rozvážných kruhů lékařských výstražné hlasy, že nynější škola žactvo valně přetěžuje, že se duch obohacuje přesprílišně, ale tělo při tom slábne a zakrňuje. Při nynějším stavu věci málo se dbá zásady: *zdravá duše ve zdravém těle!* Jako doklad ku svému tvrzení uvádí zmíněné kruhy tu okolnost, že se při odvodech čím dále tím více branců objevuje k vojančině vůbec neschopných, tedy tělesně chorých a slabých. Věc ta zasluhuje povšimnutí všech kruhů, jimž záleží na zdravém národním dorostu. Než příčiny takovéto tělesné neschopnosti nesmíme hledati šmahem jen ve škole a v nynějším způsobu vyučování, ale mnohem spíše a v četných případech jsou to hlavně způsob života po vystoupení ze školy, přirozená tělesná slabost, nedostatečná výživa, nepořádný život se svými záhubnými následky a jiné ještě okolnosti, které tělo i ducha hubí.

Přes to přese všechno soudný a nepředpojatý čtenář paedagogických a hygienických listů, zkušený učitel doznati musí, že nynější škola má také značný podíl na stinných těch stránkách. Praví se takměř všeobecně, že nynější soustava učebná je *těžkopádná*. Zabírajíc velmi mnoho obsahem i rozsahem svým již od nejútlejšího věku školní mládeže, pokračuje do hloubky i šířky čím dále tím více. Jest věru na pováženou, co se nyní dětem již 9—12letým předkládá ku strávení duševnímu. Ovšem tu metoda učitelova činí pravé divy, ale nesmíme při tom zapomínat, že jako parami přeplněný parní stroj praská a k další činnosti stává se neschopným, podobně i duše dětská má své meze v chápání a vnímání představ a nových poznatků vůbec.

Kde se toho nedbá, kde se tělesná výchova s duševní náležitě v harmonický celek nedoplňuje, tu vzniká povážlivý rozpor mezi rozvojem duševním a tělesným. Následek téhož je v mnohých případech ubíjení ducha, tak že se tu dovozují pravdivost hygienického pořekadla novější doby, kteréž v té příčině zcela správně a přirozeně dí:

„Bohatý vědomostmi, bohatý i nemocemi, ale
chudý zdravím a silou tělesnou“

⁸⁸⁾ Mat. 10, 26. Luk. 12, 2.

Toto časové motto mělo by dosíci zaslouženého ohlasu nejen na poli hygienickém, než i na kolbišti duševním, ve školách nižších i vyšších.

A jiný následek toho, že nynější osnovy učebné jsou příliš obsáhlé: Učitel, ten puntičkář a ubožáček, který vše možné činí, jen aby se zachoval, jen aby si spokojenost svých představených získal, ten nešťastník pro samou horlivost, aby učinil své povinnosti zadost, aby vystihl účel a úkol učebných osnov, snaží se ze všech sil, aby probral vše, co učebné osnovy předpisují. Jeť mu učebná osnova závazným vodítkem, dle něhož bývá práce jeho — ač ne vždy měřítkem spravedlivým — odměřována a oceňována. Za těchto poměrů není divno, že se tu více, onde méně stránka formální zanedbává a vychovávání pouhým vyučováním zaměňuje. A přece jest všeobecně známo, že při vychovávání stránka formální mnohem důležitější a pro praktický život potřebnější jest než upřílišené to vědění, s které žáci mnohdy nejsou. Takovým způsobem a během věcí v nynější soustavě učebné obvyklých vymyká se i učitel zkušenému formální stránka výchovy z rukou jako mrštný úhoř a mravopověstnosti se tím nikterak neprospívá. Odtud asi pochodí ta příčina, proč se učitelstvo za příkladem učitelstva německého z „rajchu“ domáhá účinnějších prostředků kárných. Kdo by se tu osmělil tvrditi, že zjev tento svědčí o přibývání mravnosti na nynějších školách moderních?!

Tvrzení svému, že osnovy učebné jsou nepřiměřeně obsáhlé, a že tedy účelu praktického života nevyhovují, chceme zjednatí průchodu rozebráním jednotlivých částí osnovy učebné, nepřihlízejíc ani k těm častým a opravdovým varovným výkřikům, jež tu a tam až do veřejnosti pronikly. Podávajíc pak své vývody čistě věcně čtenářstvu našeho listu k laskavému posouzení, podotýkáme předem, že se chceme v tomto pojednání zmíniti toliko o učebných osnovách třídy *druhé* a *třetí* *obec. škol pětitřídních*. Činíme tak hlavně z té příčiny, poněvadž nám bylo v těchto posledních šesti letech působiti v těchto dvou třídách, tak že se osmělujeme tvrditi, že během tříletého bedlivého pozorování v každé té třídě nahromaděno bylo tolik zkušeností a vždy týchž, že je můžeme s dobrým vědomím a svědomím za jediné pravé a oprávněné poznatky doznati a je laskavé soudnosti trpělivého čtenáře vřele doporučiti.

I. Promluvíme předem o učebných osnovách *II. třídy*.

Naše pojednání se může týkati hlavně jen *vyučovacího jazyka* a to ještě mluvnice a pravopisu, ano jest v ostatním ponecháno učiteli více méně volnosti, takže může dle potřeby a dle okolností tu více, tam méně se zdržeti a ke stránce formální přihlížeti.

Dle předepsaných osnov jest úkolem I. třídy psací písmo. Ve třídě II. probírá se od počátku školního roku až do konce měsíce prosince písmo tiskové. Domníváme se však, že každý učitel zopakuje náležitě také písmo psací, any naše děti velmi lehko zapomínají, zvláště po dobu prázdnin. Na venkově mají po celé prázdniny co činiti s pasením hus a koz. Na čítanku si ani nevzpomenou. Nejsou tomu ani uvyklé. Nebo dnes se musí dítě všemu naučit ve škole. Domácí pilnosti naše děti ani nepoznaly a dle platných zákonů ani poznati nemají. Proto se opakování zvláště dobře zamlouvá na počátku školního roku ve II. třídě. Jest moudré a velmi prospěšné v té době čísti hlavně s *tabule*. Ve II. třídě určeny jsou *dvě hodiny mluvnice* a *dvě hodiny pravopisu*. A máme li dle platné učebné osnovy probrati v měsíci září — tedy během 14 dní — látku: „Věta, slovo, slabika, hláska, písmeno“ — je toho věru až dost!

Sluší uvážiti, že se velká písmena v I. třídě jen tak zběžně proberou ku konci školního roku. Proto je musíme ve II. třídě nejdříve a důkladně zopakovati a jim nacvičiti, chceme-li vůbec mluvnicki dle známé a osvědčené metody učiti, že se to nebo ono pravidlo, ta která poučka vyvozuje z příkladů na tabuli napsaných. Žáci si věty ty píší také do sešitů, píší u tabule věty po slovech a slabikách, musí tedy býti ve hláskosloví dokonale obeznalí. Proto zbývá na poznávání vět, na rozeznávání jednotlivých slov ve větách, na dělení slov ve slabiky a hlásky velmi málo času. A přece jest to partie vyučování mluvnické nad míru důležitá. *Správné dělení slov ve slabiky* má velikou důležitost i pro život praktický. Zde může býti ovšem řeč o dělení nejjednodušších slov, kde se každá slabika končí na samohlásku. Tomuto dělení slov ve slabiky jest věnovati největší péči a cvičiti náležitě ve všech třídách. Víme ze zkušenosti, že mnohé slovo působí obtíže při dělení i člověku v pravopise obeznanému. Myslím, že by látka shora vytčená nebyla nepatrnou na celý měsíc, tedy na dobu od polovice září do půl října a ještě by věru část pravopisná nebyla přeplněna. Neboť pravopis jest vlastně praktickou stránkou všeho vyučování mluvnického, a kdo umí správně pravopisně psát, ten více z mluvnického učiva pro praktický život nepotřebuje.

Měsíc *říjen* vykazuje tuto látku: „Podmět a výrok. Znamení rozdělovací.“

Učivo o podmětu a výroku při správném výkladě je vděčné a dětem snadno přístupné. Tu se obyčejně málo vázne. Za to učení o znameních rozdělovacích vyžaduje doby mnohem delší. Jsem toho názoru, že poznání jich (hlavně tečka znamení tázací a rozkazovací, čárka) na tomto stupni je důležité, ba nezbytné k vůli srozumění při čtení, ale mohlo by se jim cvičiti a prakticky je poznávati příležitost při čtení vhodných k tomu článků. Tím by se stalo učení o znameních rozdělovacích více praktickým a účinnějším.

Listopad: „Samohlásky krátké a dlouhé. Souhlásky tvrdé.“

I tato látka je obšírná. Úkoly jsou v I. mluvnice pěkné a mnohé a všechny směřují k nacvičení probraného učiva mluvnického po stránce pravopisné. Máme-li však postupovati dle pravidel didaktických, aby totiž každá vyučovací hodina byla rozdělena ve tři části, tak že se má počátkem hodiny stručně zopakovati to staré učivo, ku kterému se následující víze, po té následuje v části druhé výklad nového, ku konci pak hodiny (část 3.) přehledné opakování a shrnutí v této hodině probraného učiva v souladný celek, přicházíme k poznání, že ani tuto látku náležitě nevyčerpáme. A to tím spíše, že se musíme při vyučování mluvnickém řídit zlatou cestou, která ukazuje, že má býti předem příklad, na příklad výklad, po výkladě se vyvodí pravidlo a konečně následuje nacvičení téhož. Od této cesty nesmíme se v ničem uchýliti, ač má-li se naše práce potkati se žádoucím zdarem.

(Příště dále.)

Americký katechismus Färberův.

Posuzuje Frant. Vaněček.

(Dokončení.)

Pokání rozloženo v 6 částí: vzývání Ducha sv., zpytování svědomí, lítost, předsevzetí, zpověď a dostiučinění. Řada krátkých otázek vyčerpává učivo bez požadavku, co lítost jest, co jest předsevzetí, nýbrž ve způsobě rozmluvy: Kdo lituje, kdo má pevný úmysl atd. Dětem patrně bližší jest otázka americká než otázka přiléhající ku znění našeho domácího katechismu.

Pro nás něčím novým jest pominutí formule všeobecné zpovědi, jakož i pominutí dlouhého vzbuzení lítosti po zpovědi. Mnohou hodinu obětujeme na cvičení formule, kteráž jistě jest krásná a má mnoho důležitého pro sebe. Katechismus americký jest velmi lakonický. „Jak začínáme zpověď?“ „Zpověď začínáme řkouce: má poslední zpověď byla před . . . a od té doby jsem se těchto hříchů dopustil.“ „Co se říká, když jsme se ze všech hříchů vyzpovídali?“ „Když jsme se ze všech hříchů vyzpovídali říká se: „těchto a všech hříchů svého života z celého srdce lituji, že jsem jimi Boha urazil. Chci se opravdově polepsiti a budoucně nehřešiti.“ Nám jest tato stručnost novotou, však v německých mnohých diecesích zdomácněla formule podobná a ještě praktičtější. Tak ku př. v diecesi Osnabrucké zpovídá se kajcník: Má poslední zpověď byla . . . obdržel jsem při ní rozhřešení a vykonal jsem uložené pokání. Od té doby jsem zhřešil . . . (Correspondenz der Ass. Persev. sacerdot. 1896. č. 2.) Že způsob hanoveránský jest ještě praktičtější, jest patrné. Též forma rozhřešení jest v podstatě předmětem otázky a to jen věci na prospěch.

Konkretním dlužno nazvati učení o odpustcích. Ve čtyři otázky hlavní snažil se Färber směstnati nejhlavnější věc: 1. Čím se odpouští věčné tresty? — „čím můžeme dojiti zvláštního odpustění časných trestů?“ — „Kdo může odpustky udělovati?“ — „co musíme činiti, abychom odpustky získali?“ — Text písma a podrobnější výklady podány drobným tiskem. „Použití“ obsahuje řadu výhodných střelných modliteb odpustkových.

Poslední pomazání vzato opět dle obvyklého pořádku: Kdo je přijímá, uděluje, kterak se uděluje atd. — a připojeno zcela prakticky: kterak se připravuje světnice nemocného před zaopatřením. Náš katechismus přenechává toto katechetovi. Myslím však, že jest též potřebno podati praktický návod, kterak se chovati při udělování posledního pomazání. Mnozí by rádi připravili světnici, kdyby věděli kterak. Na osadě, kde katecheta tu praktickou část — mládeži velmi zajímavou v paměť vštěpuje — jest zcela jinak připravena světnice nemocného a řekněme i lidé domácí jeho, než tam, kde se ponechala tato praktická část dohadu věřících. Podrobně vyčítá Färber potřebné věci: stůl s bílým ubrusem, kříž, 2 svíce, voda svěcená, sůl a chléb, vata, sklenice s vodou a lžíce. Dobré by bylo i doporučovati, aby domácí v předsíni neb vedlejším pokoji se hlasitě modlili, mezi sv. zpovědí nemocného.

Pominu svěcení kněžstva, kteréž jest rovněž prakticky podáno, a za to uvedu manželství obšírněji pro jeho originelní způsob podání.

„Manželství jest proto svaté, že bylo již v ráji od Boha ustanoveno a protože Kristus je za svátost ustanovil. Každý, kdo v manželství vstupuje, má toho dbáti, aby druhá osoba byla dobře katolická a ctnostná.“ „Jen náboženství a ctnost, ne peníze a krása dělají manželství šťastným.“ Osoby, které si manželství slíbily, nazýváme snoubenci.“ „Snoubenci přijímají svátost manželství, když před farářem a dvěma svědky prohlašují, že chtějí v manželství vstoupiti.“ „Manželství nemůže, leč smrtí rozloučeno býti, jest — nerozlučitelné.“ V poznámce jest katechumen pro Ameriku takto poučen: „rozvedení před soudem (divorce) neplatí ani před Bohem ani před církví. Jestli rozvedená osoba za živa druhého spolumanžela s jiným sňatek uzavře, žije v cizoložstvu.“ Jinou hlavní otázkou jest: „nejdůležitější povinností manželů k dítkám jest: dobré náboženské vychování jim dávati.“ „Záhy je navýkati modlitbě, do katol. farní školy (ne veřejné státní školy) posílati, ku ctnosti a náboženství je přidržovati, příkladem předcházeti; před zlým varovati, trestati a za dítky se modliti.“

Modlitbou končí Färber katechismus. I zde jsou vynechány dítěti obtížné výčty vlastností a hned klade se otázka: kdo se modlí zbožně? — vytrvale? atd. Otčenáš jest dle proseb jednotlivých parafrasován způsobem pro děti přiměřeným.

Stať jednající o modlitbě jest zdařilým úvodem do modlitby.

Při „Anděl Páně“ jednou odpovědí se praví i proč třikráte se zvoní denně (abychom se často upamatovali na vtělení Páně) i že není poručeno modliti se „Anděl Páně“ ale že jest spasitelné a milostmi obdařeno.

Růženec jest rovněž praktičtěji podán, poněvadž udáno i ovoce každého tajemství, které jest předmětem rozjímání (pokora, láska k bližnímu, chudoba, poslušnost, touha po Ježíši atd.) V poznámce připomenuto: Říjen, měsíc růžencový, bratrstvo růžencové, živý růženec. Důležitou jest otázka a pro život praktickou: „Kdy máme zvláštní užitek z modlitby růžencové?“ když při každém tajemství o zvláštní milost prosíme.“

„Když se řádně růženec chceme modlit, třeba: 1. slova pobožně vyslovovati a 2. o jednotlivých tajemstvích něco přemýšlet. Tím běreme podíl na různých odpustcích.“

Tyto poznámky shledávám zcela místními pro katechismus.

Podobně jest s křížovou cestou. Po vyjmenování 14 štací udány podmínky odpustků, když se kdo soukromě cestu křížovou modlit chce. „Jíti od štace k štaci a něco přemýšlet o utrpení Páně. Jinak jest, když se modlí křížová cesta společně.“

Žehnání a svěcení církevní seřaděny v 5 otázek hlavních mimo poznámky. Náš katechismus pojednává o nich v 6 periodách, z nichž jedna dokonce půl sedmé řádky obsahuje ostatní 4—6 řádek. Něco takového v paměť normálnímu dítěti vštípit nelze, ač jest nauka o nich praktickou pro život katolický.

Mám-li říci hlavní přednost celého katechismu, vytkl bych jeho přednost: krátkostí vět a rozdělením věci na větší počet menších duševních soust. Vždyť není třeba, aby dítě krajíc chleba spolkl v 10 kouscích; užitek snad bude míti větší, když ho požije třeba v 150 soustech. Katechismus Färberův má otázky a odpovědi k nim, což jest nám celkem nesympatickou věcí, ale vítanější by mi byl podobný katechismus s otázkami, než náš periodický katechismus bez otázek, kde nejednou musí katecheta dobře pozor dát, aby se dobře zeptal, a musí na jednu větu dlouhou dáti více otázek a rozdělit větu sám. Při vyučování to ještě ujde, kde učitel rozmlouvá se žáky; kdyby se však žáci doma učili, viděli by teprve potíže, jaké by se jim naskytaly při memorování jednotlivých vět.

Katechismus Färberův jest pokrokem. Také u nás lze v brzkou čekati změnu, a lze očekávati změnu polehčující ve smyslu Färberova katechismu. Ještě vítanější změna by byla, kdyby bibl. dějprava a katechismus opravené vyšly z jedné duševní dílny mnoha pracovníků.

—❧ SMĚS. ❧—

Komité pro literární sjezd družstva Vlast konalo 29. května šestou schůzi. Ve čtvrtek před tím byli přijati pp. dr. M. Kovář, předseda komitétu, Tom. Jiroušek, a Tom. Škrdle u Jeho Eminencí ndp. kardinála knížete arcibiskupa Fr. de Paula hr. Schönborna ve slyšení, žádající, aby Jeho Eminencí ráčil uděliti celému podniku vrchnopastýřské požehnání. Jeho Eminencí, jemuž byl již dříve před tím celý program literárního a socialního sjezdu předložen, přijal deputaci velice vlídně, s členy deputace otcovsky rozmlouval a veškerým pracem sjezdu vrchnopastýřské požehnání udělil. Předseda komitétu, jenž o slyšení referoval, dodal, že byl přijetím u Jeho Eminencí velice potěšen. — Po tomto důležitém a rozhodujícím aktu pro celý sjezd rokovalo komité o dalších přípravných pracích: určilo definitivně celý literární program sjezdu i jeho řečníky, rozdělilo si zvací připsy na důležité osobnosti katolické a radilo se o ubytování hostí. V červnovém čísle „Vlasti“ jest uveřejněn program sjezdu a na počátku července vydá komité veřejné svolání podepsané předsedou a jednatelem „Vlasti“ a předsedou a jednatelem komitétu. Ko-

mité ohlašuje, že již nyní přijímá přihlášky členů družstva a hostí, kteří sjezd navštíví. Jedná se tu hlavně o jich ubytování. Čím dříve se kdo přihlásí, tím jistěji může mu byt zaopatřen býti; každý račiž poznamenati, zdaž se účastní literárního (v pondělí a v úterý dne 10. a 11. srpna) i socialního sjezdu (ve středu dne 12. srpna) nebo jenom jednoho z nich. Legitimace odevzdají se hostem až před sjezdem zde v Praze, v naší kanceláři; na venek se zasílají nebudou. Členové družstva legitimace nepotřebují.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských laskavě dále zaslali p. t. pp.: Kořínek Jos., kaplan v Habrech, zl. 1·20; Dr. Kovář M., c. k. professor, zl. 1·20; Rohlík Ant., koop. ve Vojnově Městci, zl. 1·20; Pauly Jan, kooperator v Michli u Prahy, zl. 1·20; Trnka Karel, arciděkan v Horšově Týně, zl. 0·50; sl. Hlavínova Marie, učitelka na Kladně, zl. 5; Msgr. Dr. Špelina Petr, kapitolský děkan v Budějovicích, zl. 3; Nejmenovaný, zl. 20; Ptáček Jos., far. ve Všeradicích, zl. 1·50; Nožička Jan, far. v Dešenících, zl. 1·20; Kolář Alois, farář ve Vepřku, zl. 1·20;

Kolář Ant., deficient ve Vepřku, zl. 1 20; Paták Frant., farář v Uhříněvsi, zl. 10; P. Meth. ryt. Halabala, kněz v Rajhradě, zl. 1; Dlouhý-Pokorný Em., kaplan u sv. Jindřicha v Praze, zl. 5; Veselý Josef, c. k. poštovní úředník, zl. 1 20; Josef hrabě Herberstein v Gorici, zl. 50; Rozsypalova Augusta v Blovicích, zl. 5; Houžvička Jos., far. v Žižkově, zl. 1 20.

Odmítnutý protektorát. Paní arcivévodkyně Marie Valerie byla protektorkou útulku učitelek a vychovatelek ve Vídni. Čestný úřad ten však teď odmítla přípisem, v němž uvádí, že dotčený spolek vydal seznam publikací, jež měly se pro členy vylosovat a mezi nimiž byly spisy, které přičily se tomu, co paní arcivévodkyni, jako matce rodiny, jest nejsvětějším. —a.

Rozhodnutí správního soudu ve věci placení školného. Min. vyučování nařídilo vynesemím ze 4. dne m. ledna 1887 č. 4773, že školné platiti se má do pokladny té obce, kde dítě bydlí. Tak prakticky kovalo se to po 9 let. Obec přeloučská podala však stížnost k správnímu soudu, kterýž za předsednictví hr. Schönborna 8. dne m. května t. r. rozhodl, že školné platiti se má do pokladny té obce, kde dítě chodí do školy. Následkem tohoto rozhodnutí pozbylo vnesení ministerské ze 4. dne m. ledna 1887 platnosti. —a.

Proti anonymním udáním. Výbor hornorakouského spolku učitelského obrátil se na zemskou radu školní se žádostí, aby vydala nařízení, jak jednati se má s anonymními udáními na učitele. K žádosti té odpověděla zemská rada školní vnesemím ze dne 2. dubna t. r., že z usnesení jejího byly poukázány okr. rady šk., aby nedbaly anonymních a pseudonymních udání, která jim byla zaslána a nechaly je nepovšimnuta, když mají jistý ráz nepravdivosti nebo když neobsahují žádných určitých dat o porušení úřední povinnosti nebo o nesprávném chování. Obsahuje-li udání určitá data, zavediž předseda nebo inspektor s největší obezřelostí a bez bezprostředního zakročení předběžné šetření, však tak, aby se ani nejmenší pozornosti nevzbudilo proti dotčené osobě; spolupůsobení četnictva zásadně jest vyloučeno. Teprve když takto s největší péčí a šetrností se shledalo, že jsou tu fakta k jednání disciplinárnímu, smí předseda nebo okresní rada školní zvésti jednání úřední. —a.

Socialističtí učitelové měli nedávno sjezd v Bruselu. Usnesli se obrátiti se na všechny obce, jež mají socialistické zastupitelstvo, aby pěstovaly socialismus již v národních školách, zvláště případnými podobiznami a vyobrazeními na školních sešitech. Zároveň usneseno zaříditi podpůrní fond, z něhož dostane se přiměřené podpory oněm učitelům, kteří z politických příčin zbaveni budou služby. —a.

Ženských posluchačů na 5 universitách ve Švýcarsku bylo r. 1894 celkem 437, r. 1895 však již 550, z nichž bylo nejvíce z Ruska, Polska a Francie; nejvíce jich připadá na universitu ženevskou, totiž 128. —lek.

Konfesijní školství v Paříži. Podle posledního výročního výkazu jest v Paříži 200 křesťanských škol se 76.000 dětmi, jejichž vydržování stojí ročně 2,800.000 franků. Státní školy jsou bezplatny, poskytují dětem snídání, kdežto na školách křesťanských jest zaveden školní plat, ovšem jen pro zámožnější, který vynese přes 400.000 fr. Jmenovitě jest pozoruhodný rozkvět znamenati ve čtvrtích dělnických. —lek.

Naše doba. Dr. Porzer vystihl dobře moderní dobu v jedné ze svých řečí těmito slovy: „Nač si stěžuje každý v našich poměrech? Že se vzmahá sobectví, bezohledné vykořisťování, že bohatnou boháči a chudáci chudnou, že ubývá mravnosti a právního citu.“ —lek.

Znamení času. Nemravnost všude zapustila hluboké kořeny, a poněvadž zvláště ženy bojí se mateřských povinností, zmenšuje se stále počet sňatkův, takže hrozí nejvzdělanějším národům, že jedenkrát vyhynou. Pozoruhodno jistě jest, že Itálie ročně dává asi 800.000 lir na odměny k uzavírání sňatků, Francie pak, tato země nehynoucí kultury, hynoucího však obyvatelstva, užívá podobných lákadel, aby zlu onomu odpomohla. —lek.

Obecné školství ve Lvově pokročilo značně podle nejnovější zprávy tamního magistrátu, který srovnával školní léta 1892—1896. Do škol veřejných chodí 11.879 dětí (r. 1892 jen 9441), do škol soukromých 812. Návštěva školy se za tříletí zlepšila o 25%. R. 1892 bylo 219 tříd, r. 1896 pak 260, přírůstek 18%. Večerní doplňovací školy průmyslové pro

hochy byly zřízeny při 9 školách a navštěvovány 901 chovancem. Dívčí kursy doplňovací obírají se teorií, záležitostmi obchodními, pracemi ručními i hospodářstvím domácím; byly navštěvovány 169 chovankami. Okresní školní rada navrhuje stavbu 3 nových škol, protože dosavadní počet nevyhovuje. Výdaje na platy učitelův i katechetů jsou r. 1896 259.076 (o 63.297 více než r. 1892). Do toho není počítán výdaj na budovy, jakož i jejich vydržování. Zvláštností škol lvovských jest, že tam učí dosti velký počet praktikantů i praktikantek bezplatně, proti čemuž se rozhodně staví polské listy učitelské, poněvadž je to jistě nepřístojno. —lek.

Vídeňský spolek pro nadaci Pestalozziho, jehož účelem je podporovati vdovy a sirotky po učitelích, vypsal ceny na nejlepší spis o otázce, jaké je působení učitelek na školách. Hlavní cenu obdrželo pojednání slečny Engelhardovy, v němž mimo jiné čte se, že učitel má lepší vliv na dívky než učitelka, že prý ženy jsou úplně neschopny k úřadu učitelskému, že ženy nejsou žádnými tvůrčími duchy atd. Druhou cenu dostala práce prof. Bouviéra, který uznává působení učitelek za rovnocenné s působením učitelů a je pro to, aby se učitelkám dostalo stejného uznání morálního i hmotného. —a.

Nová škola pro slabomyslné děti v Praze. Pražská obec zřizuje na Starém městě zvláštní školu určenou výhradně k vyučování mládeže duchem obmezené. Dosud byly děti toho druhu přijímány do všech škol obecných, avšak ukázalo se, že obvyklý systém vyučovací pro normální mládež přiměřený, nevyhovuje u nich svému účelu a proto založen bude ústav nový, podobný asi školám mateřským, jehož

učební osnova bude méně obsáhlou než ve školách obecných a také vhodnější vzhledem k obmezené chápavosti politování hodných těchto bytostí. Škola pro slabomyslné děti v Praze bude otevřena příštím školním rokem, bude požívati práv veřejnosti a návštěva její bude pro děti duševně obmezené povinnou. —a.

Ve výroční zprávě o stavu školství dolnorakouského, kterou zemská školní rada ve Vídni právě vydala, poukazuje se na *chatrné výsledky co do pravopisu.* Aby se tu stala jakási náprava, vyzývá řečená zemská šk. rada správy škol, aby po úradě v domácích konferencích podaly jmenovanému úřadu svá dobrozdání, které nejdůležitější poznatky z mluvnice děti zvláště, by si osvojiti měly, aby ve pravopisu lépe prospívaly, a zároveň aby speciálně vyjmenovány byly chyby, jež ve pracích žákovských nejčastěji se vyskytují a opakují. Tyto pravopisné poklésky mají ve formě seznamu připojeny býti ke školním mluvicím a žactvo stále má na ně upozorňováno býti, aby se jich vystříhalo. —a.

Rukopisná podobizna. V Rostově (v Rusku) jeden z učitelů zhotovil pro nižnínovgorodskou výstavu vzor uměleckého krasopisu. Na velikém archu papíru napsal drobným a pěkným písmem celý román ruského spisovatele Dostojevského „Ubozí lidé“. Písmo jeví se nestejně: místy jest větší, místy úplně droubňoučké. Avšak vzdálíme-li se asi na dva kroky, objeví se nám dokonalá a výrazná podobizna Dostojevského utvořená ze splynuvších v jedno písmenek. Fotografie pak podobizny té jeví se jako obraz nakreslený křídou. Umělec na díle tom pracoval asi 2 léta a cení si ho na 2000 rublů. —a.

LITERATURA.

Památky úcty vzdávané svatým patronům národa Českoslovanského. Svazek I. Album Svatojanské. Sestavili Ed. Šittler a Dr. A. Podlaha. V Praze. Nákladem vlastním. Zinkografie zhotovil J. Vilím, světlotisky K. Bellmann. Tisk textu a zinkografií provedl J. Otto, světlotisků K. Bellmann.

Dílo nádherné, obrovské, v každém ohledu dokonalé. Oběma pánům, jenž dílo

to sestavili a s velikou péčí vypravili čini čest a zjednáva zásluhu nemalou. Sestaveno tu v ladném celku album Svatojanské a sice obrazy, rytiny, sochy, medaile, vůbec veškerá díla umělecké tvorby, jenž k úctě sv. Jana Nep. se vztahují, aby nyní i po všecken čas svědčily o hluboké a velebné úctě národa Českého k svatému Janu Nepomuckému. V pravou dobu vyšla sbírka těchto památek úcty Svatojanské,

totiž v den svátku tohoto národního světce a zároveň v době, kdy čeští (!) herostratové na poli náboženském i literárním provádějí zlopověstné rejdy. Mezi vlastními krajany dostalo se sv. Janu Nepom. urážek bezčetných: dva čeští kněží podjali se k úkolu velezasloužilému na obranu úcty Svatojanské; práce jejich zajisté kultus sv. Jana Nep. upevní, rozšíří.

Kdokoliv loňského roku výstavu naši Národopisnou navštívil, nezapomene nikdy na oddělení církevní. Překvapovalo každého svou bohatostí, rozmanitostí, ale i ladným uspořádáním. Ani nepřátelé naši nemohli jí upříti chvály a uznání, ač neradi tak činili. Jak odrážela se od této výstava, kterou si na jiném místě v naší „národopisné“ uspořádali Čeští evangelíci. Navštívili jsme tuto několikráte, ale vždy opouštěli jsme ji s pocitem bolným ne pro její chudobu, chudoba cti netratí nikde a nikdy, ale všady tu na nás šklebila se jizlivá polemika, nepravda, ba i urážky vášnivé, činěné katolíkům, na tomto místě nejméně vhodné. Vzpomínám si na obraz (tuším byla to rytina) u vchodu evangelického oddělení.

Mezi předními pořadateli církevního oddělení na naší výstavě Národopisné byli oba páni, jenž dílo toto upravili, a šťastná to byla myšlenka, že obrazy, týkající se úcty Svatojanské v díle tak nádherném vydali.

Se zálibou nevšední probíráme list za listem, jsou to poněkud staří známí, s kterýmiž se tu setkáváme, ale reprodukce obrazů tak zdařilá v pravém slova smyslu umělecká, že jen neradi od tohoto díla se odlučujeme. Přítomné album tvoří I. část velkolepého celku nazvaného: Památky úcty vzdávané Svatým patronům národa Československého. Páni pořadatelé slibují, že příštím rokem vydají II. část — a sice album Svatováclavské. Těšíme se upřímně.

Doporučujeme dílo toto každému. Jest ozdobou každého salonního stolku, každé knihovny a každého věrného Čecha katolíka potěší upřímně.

V Praze, dne 5. června 1896.

Jos. Havránek.

O Budči a její památkách vypravuje a vlasteneckým poutníkům v upomínku na staroslavnu Budeč podává Václav Dlouhý, řídící učitel v Zákolanech. S obrázkem. Na Kladně. Tiskem a nákla-

dem knihkupectví a knihtiskárny Josefa Šolce. 1896.

Jedno z nejpamátnejších a spolu nejpůsobnějších míst v kraji Pražském jest Budeč se starobylým kostelíkem sv. Petra a Pavla. Přes 1000 let stojí tam tento památník České slávy našich bojů a útrap, všech svízeli, jež potkaly naši vlast; stojí tu jako šedý stařec, jenž mohl by vypravovati, co jindy jsme bývali a co jsme dnes.

Dějiny nám vypravují, že kníže Svyatopluk na hradě Budči vystavěl kostel ke cti sv. Petra, kdež nejprve latinská liturgie se konala a latinská škola založena byla; vypravují dále: že v této latinské škole sv. Václav vzděláván byl: „Přesadil pak jej kníže Vratislav v Budeč a chlapec začal se učit knihám latinským a naučil se dobře.“ (Prameny I. 128.)

Dnes z bývalého hradu zbyl jediný kostelík sám a sám tu stojí skoro opuštěn. Jen v neděli a ve svátek, kdy osadníci Budečtí se tu scházejí k bohoslužbě, oživne poněkud Budečská pláň.

Divno, skoro nepochopitelné, že Pražanům, Čechům vůbec místo toto tak málo jest známé, poutníky nebo jak se nyní říká turisty zřídka navštěvované. A přec neznáme místa, jež by vedle Levého Hradce a dále bylo památnější a jež by svou polohou, svým okolím bylo působivější. Zvěčnilý Dr. Karel Amerling, ideální vlastenec a učenec český, místo toto si zvláště zamiloval, po něm pojmenoval ústav pro výchování českých učitelů; a odtud vzaly učitelské spolky v Čechách svůj název. Zaslouhuje zajisté místo to bedlivějšího povšimnutí a ocenění. Proto jsme nemálo vděční panu řídícímu učiteli v Zákolanech pod Budčí, Václavu Dlouhému, že zprávy o Budči sebral a v úhlednou knížечku upravil. Rozdělil spisek svůj ve dvě části.

V 1. stručně sneseny jsou zprávy historické o Budči. Není to ovšem vědecká monografie, jakéž bychom staroslavnu Budči ze srdce přáli a již zaslouhuje, ale koná platné služby každému, kdo si památnou Budeč oblíbil.

V 2. části nalezáme básně pana řídícího učitele Dlouhého, opěvující minulost slavné Budče a její zkoušky.

Moderní kritik básnický by tu snad लेकरou výtku učinil, zejména po stránce formální. Ale v občanstvu, zejména pod

Buddí naleznou verše ty vděčného ohlasu a budou se líbiti. Vyznívá z nich ryzí vlastenecký cit, zápal pro staroslavnou Budeč, jakož i pravé křesťanské přesvěd-

čení. Přejeme knížečce té hojného rozšíření.

V Praze, dne 6. června 1896.

Jos. Havránek.

Spisy redakci zaslané.

Cyklická kázání. Napsal Klement Markrab Vydala Cyrillo-Method. knihtiskárna. (V. Kotrba) v Praze 1896. Cena 90 kr. S povolením nejš. bisk. Ordin. v Králové Hradci ze dne 26. září 1895 č. 6181. Důkladný a pilný pracovník na poli homiletickém a paedagogickém, jakýmž jest bez odporu Klement Markrab, podává nám v těchto „Cyklických kázáních“, kteráž dojdou, jak doufáme, podobné obliby, jaké došly jeho starší práce homiletické, zejména cykly tyto: Čtvero řečí o nesmrtnosti duše. — Sedmero řečí o posledních věcech člověka. — Patero řečí o božství Ježíše Krista. — Tré řečí o vykoupení. — Tré řečí o Duchu svatém. — Šestero řečí o církvi. — Doporučujeme co nejlépe.

Františka Bohdana Kaliny Obrazy z dějin vychovatelství. Ku potřebě kandidátův a kandidatek na ústavech ku vzdělání učitelův a učitelek s vyučovací řečí českou upravil Karel Domin, ředitel c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Příbrami. Čtvrté přepracované vydání. Nakladatel Alois Wiesner, knihtiskárna v Praze 1897. Cena 80 kr. váz. v plátně 1 zl. O těchto „Obrazech z dějin vychovatelství“ byla v listě našem již vícekrát učiněna zmínka velmi pochvalná; zejména bylo vytknuto, že jsou nám katolíkům dosti příznivy. Pokud z jednotlivých partií, jež jsme pročteli, souditi možno, musíme vyznati, že to platí i o tomto vydání čtvrtém. Proto knihu zmíněnou doporučujeme, připomínajíc, že by jí nikterak nebylo na škodu, kdyby pan upravitel místo nečeského a s příhanou užívavého „Jezovité“, „jezovitský“, byl psal správné „Jesuité“ (Jezuité), „jesuitský“ (jezuitský).

Španělská inkvisice a její hrůzy. Napsal Tomáš Josef Jiroušek, redaktor „Dělnických Nov.“ V Praze 1896. Nákl. družstva „Vlast“. Cena 5 kr. Doporučujeme k hojnému rozšíření.

Víra našich otcův, to jest prostý výklad a obrana církve, již založil Pán náš Ježíš Kristus. Sepsal Jakub kardinál Gibbons, arcibiskup baltimorský. Se svolením spisovatelovým přeložil Jakub Pavelka, koop. v Rudíkově. Tiskem mor. akc. knihtiskárny. Nákladem J. Barviče v Brně. 1896. Cena 1 zl. 40 kr. poštou 1 zl. 50 kr. — Konečně tedy máme i v českém rouše spis proslulého kardinála Gibbonse a nemáme práni jiného, než aby došel hojného rozšíření, toho jsouce přesvědčení, že bude všude působiti velmi dobře. Kéž by nám pan překladatel podal brzy i druhý ne méně proslulý spis téhož autora, v němž pojednáno o základních pravdách a blahodárných účincích křesťanství.

Mældunova výprava. Dle starých irských legend napsal Julius Zeyer. Nakladatel Jar. Burian, knihkupec v Písku. — Knížka tato tvoří svazek. VII. Sbírky ušlechtilých spisů pro mládež. Již pořádá Bohdan L. Tyšler.

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež. Vydává Václav Špaček. Tisk a náklad Cyrillo-Methodějské knihtiskárny Ročník V. sešit 10. s bohatým obsahem.

Obrana. Red. Frant. Žák. Roč. XII. č. 11. Z obsahu vyjímáme hlavně: Anketa o ženské práci v Rakousku. Jak rozuměli čeští protestanté snášlivosti?

Růže dominikánská. Vyd. a red. P. Aug. Kadlec. Ord. Praed. Roč. X. čís. 2. Doporučujeme.

KONKURSY.

Ve Vltavotýnském okr.: m. poduč. v Albrechticích, Chrástanech a Velkém Temelíně. Od 30./5. — V Jindřichohradeckém: m. poduč. v Lasenicích, Kostelní Radouni, Zahrádce a Pluhovu Žďáru. Od 2./6. — V Turnovském: m. říd. uč. v Proseči s celoroční pobočkou v Rašově. Od 2./6. — V Mladoboleslavském: m. říd. uč. v Předměřicích; m. poduč. v Dobrovici a v Debři. Od 5./6. — V Rakovnickém: m. učitelky (2) v Rakovnici; m. poduč. v Bratronicích, Braunech, Senci, Skřejích, Skřivani. Od 8./6. — V Budějovickém: m. uč. v Besednicích; m. učitelky v Hluboké; m. uč. m. uč. od 1./1. 1897. v Čakově, Doudlebech, Ostrolov-Újezdě, Vrábči, Zlivi; m. poduč. ve Zborově a m. podučitelky v Trhových Svinech. Od 8./6. — V Jičínském: m. řed. a jednoho uč. na m. šk. v Libáni; m. říd. uč. v Libošovicích; m. spr. šk. v Dobšíně; m. učit. v Nové Vsi Horní a od 1./1. 1897 v Cholči, Holíně, Chyčicích, Levíně, Dlouhé Lhotě, Popovicích, Seleticích, Slatinách, Žeteticích; m. poduč. v Nové Vsi Horní. Od 8./6.

Morava. V Zábřežském: m. učitelky v Lošticích. Do 25./6. — V Přerovském: místo naduč. v Želatovicích. Do 28./6. — V Brněnském (venkov.): m. uč. Prsticích a Maloměřicích. Do 10./7. — V Kroměřížském: m. učitelky v Kroměříži. Do 10./7.

Obsah: Staré a nové myšlenky o charakteru. Podává Klement Markrab. (Dokončení.) — O učebních osnovách. — Americký katechismus Färberův. Osuzuje Frant. Vaněček. (Dokončení.) — Promluva na neděli V. po sv. Duchu. Napsal Em. Žák, katecheta měšťanské školy v Praze. (Dokončení.) — Promluva na neděli VI. po sv. Duchu. Napsal Em. Žák, katecheta měšťanské školy. — Promluva na neděli VII. po sv. Duchu. Napsal Em. Žák, katecheta měšť. školy v Praze. Směs. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih upcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLÁŠŤ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Věrouka na gymnasiích.

 věrouka v řadě náboženských nauk jest nejdůležitější, jest jejich centrem; z ní jako z příčiny své vyrůstá mravověda, částečně i dějepis církevní; nad to pak náboženské přesvědčení upevňuje, upravuje.

Jest známo, že mezi naší inteligencí ve věcech náboženských jeví se úžasná nevědomost. Lze to pozorovati ve spisech vědeckých různých odvětví, pokud se stýkají s náboženstvím; v belletrii, v časopisech, v novinách i nám ne nepřátelských setkáváme se často s hrubou neznalostí katolické nauky, takže se tážeme, jak to možno, že vzdělaný muž, kterémuž se dostalo dlouholetého vyučování a vedení náboženského, jeví takovou neznalost. Příčiny jsou mnohé, o kterýchž však dnes šířiti se nebudeme; poukazujeme tu jen na smutné faktum, že nevědomost kteroužkoli, snaží se každý, zejména ten, jenž chce býti počítán k inteligenci, pečlivě zakrýti, ale za náboženskou nevědomost ani se více nestydí.

Příčinme se, abychom tomuto zlu čelili dle své síly a možnosti; naše doba více než kterákoliv toho vyžaduje, abychom u studující mládeže náboženské přesvědčení upevnili, znalost pak náboženské nauky co možná trvalou učinili. I dnes, jako za časů Tertullianových platí slovo: Cessant ignorare, cessant odisse.

— Kdo na gymnasiu, zejména vyšším vedle náboženství i jinému vyučoval předmětu, dá nám za pravdu, že vyučování náboženské jest jedno z nejobtížnějších a neváháme říci, že mezi naukami náboženskými, kteréž se na střední škole probírají, věrouka zdá se nám nejpracnější a nejnesnadnější jak svým obsahem, tak i formou. Vyžaduje toto vyučování značné routiny vědecké i paedagogické, aby se nestalo jednak nedokonalé, neúplné, jednak nezáživné, nechutné a unavující. Předpokládá dogmatika nutně znalost aspoň základních pravidel logických a přec logice učíme až v třídě VII., pak i na církevní historii stále jest nám se odvolávati zejména v charitologii, Christologii, v nauce o svátostech atd. Jest tedy učitel náboženství anticipovati. To však vyžaduje právě neobyčejné rozvahy a taktu.

Zlatou střední stezku učitel náboženství na vyšším gymnasiu co nejvíce doporučujeme: vyhybejž se co nejpečlivěji vši zbytečné učené přítěži, ponechávaje subtilné otázky, různé názory theologů vzdělání odbornému; ale nezapomínejž nikdy, že před sebou máš žáky vyspělejší i věkem i rozumem; tomuto stupni vzdělání, zkušenosti a věku přiměřeně upraviž i své výklady; kráčejjž tou cestou, kterouž ve výkladech svých se ubírá filolog, přírodozpytec a historik.

Nutno zajisté, aby dogmatika spočívala na základě solidním, proto nelze si ani myslet vědecké dogmatiky bez znalosti všeobecné nauky o zjevení, bez znalosti theorie Písma sv., bez důkladného poučení o Církvi.⁴ Jinak nepodaří se žádnému učiteli odůvodnit, ba ani vysvětlit jednotlivé zjevené nauky. Předpokládá tedy věrouka, jak ji probíráme v VI. třídě gymnasiální, nevyhnutelně základní nauku náboženskou, jak se jí učí v V. třídě. Obě discipliny organicky souvisí, nelze je ani oddělit, nemá-li celá soustava náboženského učení na gymnasiu trpět citelnou škodu.

I.

Co pak metody se týče, kterouž věrouka na gymnasiu brátí se má, dovoluje si nížeapsaný na následující pravidla poukázati.

1. Jednotlivé nauky církevní potřebí jest všestranně a důkladně vysvětliti, praecisně vyjádřiti; jest to nejpřednější a nejvážnější úkol učitele věrouky. Řádné pak vysvětlení jest zároveň nejlepší a nejbezpečnější obranou. Zejména ty články víry, kteréž moderní nevěra všech odstínů aneb dosud stávající haerese napadají, co nejpečlivěji budtež objasněny. Jest to hlavně nauka o stvoření světa, stvoření člověka, nesmrtelnosti duše, hříchu prvotním, vykoupení, eucharistii, zpovědi, těla vzkříšení atd.

Poznejž tu žák, co jest přesná nauka církevní, co zbožné mínění, aneb pouze názor učenců. Šetřemež tu běžných terminů ustálených, ba, co možná definic, jak je katechismus uvádí. Vždyť vyučování katechismu má tu dojít vědeckého doplnění a zaokrouhlení.

Nejednal by tedy správně učitel náboženství, kterýž by na vyšším gymnasiu užíval jiných terminů po případě i definic, nežli se žáci naučili v I. a II. třídě gymn. a na škole obecné. Vždyť zkušenost učí, že čemu se žáci jednou řádně naučili, to že aspoň tou měrou podrží, žeť to snadným způsobem v paměti oživne. Obyčejně bývá na gymnasiu dle nyní platného řádu vyučování náboženské v jedné ruce, tu snadněji veškeré učivo lze uvést v celek jeden. Jsou nám tu ovšem školní knihy na závalu, ale svědomitý a obratný učitel i tu dovede si pomoci.

2. Dogmata jednotlivá uvádějmež vždy v spojení, anať organicky souvisí jako články v řetězu, jedno podpírá druhé, vysvětluje a doplňuje. Tím způsobem patrný bude žákovi v zjevených naukách krásný soulad a dogmatika se svou přesnou logickou souvislostí, se svou lepou harmonií bude se mu zamlouvati, zároveň nabude tím vědění celkového. Chybně by tedy jednal, kdo by nauky dogmatické kouskoval, neladně rozptyloval.

3. Vedle vysvětlení, jež ve věrouce jest nejdůležitější, a jež má býti nejpřednější a nejvážnější úlohou učitelovou, druhé místo zaujímá *dokazování*. A tu mež učitel stále na zřeteli quare et quantum. Svědomitě každý důkaz uvažujž, dobře promysli, nežli jej před žáky svými proneseš. Zkušenost učí, že jediný důkaz nejasný a šroubovaný, zvrátí neb aspoň valně seslabí i ostatní. Zde platí slovo Tacitovo: *Ingenia hodieque oppresseris facilius, quam revocaveris*.

Vzpomeňme si na př. na jednu německou dogmatiku. Užívá se jí dosud na německých ústavech v Rakousku. Tam nalazáme zhusta důkazy přímo monstrosní, kteréž do naší doby naprosto se nehodí, snad nikdy se nehodily.

a) Stále nechť poukazuje učitel na učebnou autoritu Církve, ta že jest formálním principem víry katolického křesťana, ostatních důkazů při tom nezabýváje.

b) Z Písma sv. uvádějtež se jen důkazy skutečně přesvědčující, non multa sed multum. Slova Písma sv. mají býti vždy v přímém spojení s dogmatem, s patřičným vysvětlením v duchu katolické Církve. Jinak by neměly důkazy z Písma svatého valné ceny. Co platny výroky z Písma sv. nahromaděny ve značný sloupec, jestliže učen v nich neshledá ani důkazu, ani vysvětlení nauky, jež o výroky tyto se opíráti má. Jest zajisté známo, že i v objemných dogmatikách určených pro studium odborné, mnoho nalazáme textů z Písma sv., jenž přicházejí z knihy do knihy, jenž však k dogmatu, kteréž mají odůvodniti ani nepřiléhají. Přesvědčíme se o tom, když týž výrok hledáme ve vědecké exegesi a tu shledáváme, že skutečně s dogmatem, u kterého jsme jej našli, nijak nesouvisí. Povoláním kruhům nastává tu zajisté práce krušná, ale nad míru záslužná.

Neškodí někdy poukázati v citátech z knih Nového Zákona na text původní. Bývať tento někdy důkaznější, přesvědčivější, praecisnější. Poukazují na počátek evangelia sv. Jana: (Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν) καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος atd., na slova ustanovení Nejsvětější Svátosti Oltářní: Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, — τὸ ποτήριον ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον atd. — na význam slova κυριός atd. Dějž se to však v případech nejnutnějších a tam, kde studující bez obtíží textu původnímu porozumí. Působí to velmi výhodně, mohou-li žáci své znalosti řečtiny využítkovati.

Texty pak v řeči mateřské uvádějtež se vždy dle approbovaného překladu a vždy doslovně.

c) Citáty ze svatých Otců redukujež se na minimum. Neprospívajíť valně ani theologům, nemají-li tito patřičné známosti patrologie, neb aspoň díla toho-kterého církevního Otce. Žáky pak středních škol přetěžují, unavují, ba nechutí naplňují. Lépe jest, ba při některých naukách i nutno, poukázati k historii, že dogmatům jednotlivým Církve učila všady a ve všech dobách, z které příčiny bylo nutno nauku tu přesně vysloviti atd.

Velice platné služby koná nyní katolické věrouce archeologie dokazujíc, že naše nauka jest nauka prvních křesťanů, nauka Ježíše Krista. Proto studium křesťanské archeologie pěstuje se nyní mezi katolickými bohoslovci s pílí nevšední a se zdarem, kterýž theology protestantské uvádí do nemalých rozpaků. K výkladu o Nejsv. Svátosti Oltářní, jak cenné služby prokazuje nám archeologie — na př. o skutečné přítomnosti Pána Ježíše ve Svátosti Oltářní, o předpodstatnění, o Svátosti Oltářní co oběti atd. Že víra v Nejsv. Trojici, o příměluvě Svatých, úcta k Rodičce Boží vždy v Církvi byla, dokazuje archeologie. (Viz Dr. Tumpacha článek v Č. K. D. roč. 1895 č. 4.) Aneb že první křesťané božství J. K. uznávali, dokazují i nekřesťané: Plinius (Christo quasi Deo carmen dicere), Josephus Flavius (ὁ χριστός οὗτος ἦν) atd. atd.

Žákům se doklady z archeologie nad míru zamlouvají a v paměti jim zůstávají. Proč bychom výzkumů těch nevyžítkovali my na školách středních? Vždyť se tu vyplňuje slovo Spasitelovo: Když lidé se odmlčí, kamení volati bude. S potěšením dozvídáme se, že v brzku vyjde zajímavé dílo: Archeologie křesťanská slavného polského spisovatele Belczewskiho překladem Dr. Josefa Tumpacha. Nám zajisté kniha ta velice poslouží.

d) Kde to možno, nezanedbávejmež důkazů rozumových. Žákům starším důkazy takové imponují, náboženské přesvědčení jejich upevňují. Než potřebí tu velké opatrnosti a moudrého taktu. Buďtež důkazy ty po stránce formální i věcné úplně správné. Nesprávnost v tomto oboru žáci nejsnadněji postřehnou a přísně posuzují. Chyba tu učiněná buď učebnou knihou neb kteroukoliv vinou pro budoucnost bývá nesmírně osudnou.

Nutno žákům často připomínati, že nauky náboženské hlavně pak věroučné jsou nauky *zjevené*, že jednají o Bohu bytosti nesmírné, z velké části nepochopitelné, nevýslovné. Z té příčiny mnohé z nich jsou mysteria; — proto nemožno nám tu podati důkazů jako na př. ve vědách matematických.

4 Jelikož dogmata katolická nejsou holými spekulacemi, tu při každé příležitosti hledme působiti na srdce, na mysl svých posluchačů. „Svatí buďte, jako já svatý jsem,“ pravil Pán. Nezapomínejmež, že působení naše má býti trvalé, že má upevniti náboženské smýšlení a přesvědčení. *Vzdělání náboženské, jež více jest nežli vědění náboženské, toť hlavním naším účelem.* Všady a vždy Ježíš Kristus — toť naše snaha.

e) Doba naše toho vyžaduje, aby učitel náboženství byl apologetou své nauky. Tento moment apologetický pronikejž a provázejž veškeré učivo náboženské zejména pak věrouku, a řidiž se dle potřeb časových a místních, dle schopností a vlastností žáků. Toto působení učitele náboženství na středních školách jest jedno z nejvážnějších a nejnaléhavějších, ale též nejobtížnějších. Má-li účinkovati, potřebí, by dělo se s opatrností neobyčejnou, řízně. Dle naší zkušenosti dlouholeté, více prospívá apologie, kteráž není ani polemická, tím méně vášnivá, ale více pozitivní a tou měrou upravená, že námitky, kteréž tu a tam studující slyšel, odpadají samy. Toť zdá se nám nejúčinnější zbraň proti nevěře a indifferentismu. Vzpomeňme si tu na př. na některé učebnice, kteréž s důkladností neobyčejnou uvádějí námitky, — ale vyvrácení námitky jest slabé, mdlé. Jaký výsledek? — Že námitka utkví, vyvrácení odpadá.

6. Nutno konečně, aby si učitel náboženství hned zpočátku celé učivo dogmatické vhodně rozdělil tak, aby během roku probral veškeré partie. Nepopíráme, že některé statě zasluhují a potřebují důkladnějšího propracování na př. kosmologie a anthropologie, nepopíráme, že 2 hodiny týdně je doba praskrovná k propracování učiva tak rozsáhlého a poměrně nesnadného; ale velice by chyboval katecheta, kdyby mnoho času a mnoho důkladnosti věnoval některé části věrouky, ale jiné statě by buď vynechal, aneb co nejzběžněji probral. Dle času, kterýž našemu vyučování vyměřen, upravujmež si své výklady.

II.

Co pak rozsahu se týče, v jakémž dogmatika na gymnasiích našich se probírá, nejvhodnější zdá se nám následující rozdělení:

Hned zpočátku opakujmež krátce nauku o formálním a věcném principu víry katolického křesťana, — dále co jest dogma a kolikeré, jakýmž způsobem prohlašuje Církev články víry. Podejmež pak úkol a rozdělení celé dogmatiky. Postoupíme pak k otázce:

A) Co jest Bůh sám o sobě.

I. Nauka o jsoucnosti Boží; II. o podstatě a vlastnostech Božích; III. o Bohu jediném v Trojici a sice: 1. o jediném Bohu, 2. o Nejsv. Trojici.

Z důkazů o jsoucnosti Boží uvedeme kosmologický, fysikoteleogický, morální; poukážeme i na historický. Důkaz ontologický nemá pro žáky středních škol ceny žádné, nepřihlížíme-li ani k tomu, že většina katolických filosofů jej neuznává.

V nauce o podstatě Boží dlužno správně vysvětliti agenesii božskou, božskou absolutní dokonalost, z čehož pak snadno cestou rozumovou vyvodíme vlastnosti Boží.

V nauce o Trinitě božské jest veledůležitě dobré rozčlánkování. Druhá část dogmatiky jedná:

B) O působení Božím.

I. O stvoření 1. světa viditelného.

Vymezivše řádně pojem stvoření — a světa, doložíme, co jest přesnou naukou církve, vysvětlíme kosmologii mosaickou a poukážeme na nauky odchylné, zejména na materialismus, pantheism a darwinismus;

2. andělů; 3. člověka.

Anthropologii věnujž učitel zvláštní píli, používá tu hlavně důkazů rozumových.

4. Prozřetelnost Boží.

II. O vykoupení a sice 1. potřeba a příprava na vykoupení.

2. Vykoupení objektivné. a) Osoba Vykupitelova; b) Jeho dílo α) učitelské, β) velekněžské, γ) královské.

III. Bůh Posvětitel.

1. Nauka o milosti Boží, a sice pojem a rozřazení, potřeba a udílení, spolupůsobení člověka; ospravedlnění: a) příprava, b) povaha, c) ovoce, d) praedestinnace a reprobace.

2. O prostředcích milosti Boží, čili nauka o svátostech.

Zvláštní pak pozornost věnovati dlužno Nejsv. Svátosti Oltární, pak nauce o Svátosti pokání, kdež potřebno přesný důkaz provésti o potřebě svátostní zpovědi.

IV. Bůh Dokonavatel. Eschatologie.

Jos. Havránek.

O učebných osnovách.

(Pokračování.)

¶ Již z výše uvedeného vidno, že nynější učebné osnovy mnohých škol obsahují tolik učebné látky, že ji není možno náležitě v jednotlivých měsících probrati. O náležitém jejím nacvičení dle zásad didaktických nemůže býti ani řeči.

A učitel? — — — Tomu chuděrkovi nezbývá než jedno z tohoto dvojího: buď se podvolí úplně učebným osnovám a hledí s úsilím vše probrati, co tam vyměřeno — a v tom případě pokulhává prospěch žactva; anebo si všímá předem prospěchu ve třídě a podřídí mu učebné osnovy — v kterémžto případě se mu nahromadí tolik nestrávené látky, že se nad tou spoustou sám zhrozí.

V prvním případě učinil učitel na oko povinností svým zadost; pravíme „na oko“, ježto taková práce podobá se na prázdno jdoucímu mlýnu. V případě druhém, kde neučinil učebným osnovám zadost, kyne mu (vyjímajíc řídké úchylky) pěkná poklona „lenochů“ anebo podobné jiné libozvučné výtky.

Leč rozumný a praktický učitel nedá se zastrašiti, věda ze zkušeností svých, že neučí žactvo proto, aby s nimi *hodně mnoho probral*, ale proto, aby je *mnohemu důkladně naučil*. Nad to pak nemůže mu býti nic sladší odměnou nad spravedlivý hlas spokojeného svědomí. To nám nejsprávněji odpovídá, pokud a jak dalece jsme povinností svým zadost učinili a všechna jiná světská sláva polní tráva!

Ve II. třídě přijdou na řadu již také úkoly z jazyka vyučovacího. Dávají se měsíčně dva počínajíc druhým pololetím. Na každou tu úlohu při tak malých a neobratných dětech počítati musíme 1 hodinu, na opravu úkolu, která jest na tomto stupni velice nutnou, také hodinu. Tím ubudou v každém měsíci čtyři hodiny skutečného vyučování mluvnického. Takovým způsobem trpí nejvíce pravopis. Nezbyvá na část pravopisnou času pro samou snahu, aby se probralo to, co je učebnými osnovami nařízeno.

A tak se vleče již ve II. třídě nadbytek látky od počátku do konce. Dluh z prvních měsíců hromadí se k následujícím měsícům, tak že koncem roku máme nepropracované látky nad pomyslení mnoho! Ale není divu. V měsíci *únoru* má se na př. probrati o přídavném jméně, o slovese a slova s *y* po *p*. K probrání této látky měsíc únor snad stačí, ale k důkladnému toho nacvičení asi sotva. Vezměme jen do ruky mluvnici I. a zajde nám věru chuť na tuto sebedůvěru, zvláště povázíme li, že ve II. třídě můžeme za hodinu propracovati nejvýše pět vět, má-li se věta dle paedagogických zásad dáti před psaním opakovati mnoha žákům, aby všickni věděli, oč jde, má-li ji malý ten žáček sám na tabuli psáti, potom napsané opravovati a t. d., jakž to při vyučování mluvnickém nezbytné.

Nesmírné množství látky je shrnuto na měsíc *duben*, kde jest probrati: „Rozdíl jednotného a množného čísla jmen podstatných; přídavná jména v čísle jednotném a množném, slova s *y* po *m*.“

Pomněme jen důležitých rozdílů ve vzorech holub—holubi, dub—duby, muž—muži, meč—meče; ryba—ryby, dlaň—dlaně, kost—kosti a pod. u středního rodu, což se musí nacvičiti hlavně v části pravopisné — na přiměřených příkladech. Rozeznávati správně bytost živou a neživou a důsledky z toho na vzorech holub—holubi a dub—duby u podstatných jmen rodu mužského není pro tento školní věk věcí tak snadnou. A ještě větší nesnáze působí žákům druhé třídy *přípony jmen přídavných*, které se řídí jednak bytostí, jednak rodem a jednak číslem podstatných jmen, ku kterým náležejí. Pohledněmež jen na příklady těchto vět, které jsem vybral z úkolu 107., 108., 109., 110., 111. atd. na str. 129—131. v II. čítance (v mluvnickém přídavku):

I. Holub je bílý nebo popelavý. Holubi jsou bílí nebo popelaví.

Medvěd je hnědý, huňatý a silný. Medvědi jsou hnědí, huňatí atd.

Mistr je starý, zkušený a moudrý. Mistři jsou staří, zkušení atd.

Čáp je dlouhonohý, had beznohý. Čápi jsou dlouhonozí, hadi beznozí.

Zajíc je plachý. Zajíci jsou plaší.

Vlk je vždy divoký, nikdy krotký. Vlci jsou vždy divocí, nikdy krotcí.

II. Břeh je dlouhý. Břehy jsou dlouhé.

Buk je vysoký. Buky jsou vysoké atd.

III. Kniha je drahá. Knihy jsou drahé.

Sekera je ostrá. Sekery jsou ostré atd.

IV. Okno je široké. Okna jsou široká.

Město je veliké. Města jsou veliká atd.

Co tu pro tak malounek rozumky rozdílů a pravidel! Rád bych viděl toho šťastného smrtelníka, který by byl s to, látku tuto vyčerpáti a nacvičiti. Je to ta nejnepohodlnější část pravopisná. Víme ze zkušenosti a věru nepřeháníme, řekneme-li, že správné psaní přídavných jmen ve množném čísle dělává potíže ještě i menším studentíkům, neřku-li dětem 7—8letým ve II. třídě. Ale učebná osnova to předpisuje již této třídě a nadřazení toho na učitelích, respektive na mládeži 7—8leté požadují. Nicméně myslíme a dovolujeme si tvrditi, že psáti správně věty svrchu uvedené a jim podobné — je *pro II. třídu škol pětiletých* přece jen příliš těžké a ještě i třetí třídě dosti nesnadné.

Štěstím je při učebných osnovách v této třídě, že je celý měsíc červenec určen „k opakování“; můžeme tudíž z části doháněti, co nám při vší pilnosti a dobré vůli nebylo možno probrati. (Dále přistě.)

O církevním zpěvu a hudbě

na obecných školách a učitelských ústavech

přednášel na sjezdu katechetů chorvatských

Štěpán Djaković, professor na gymnasiu Osěckém.

V hlavních rysech pověděl asi toto: I. Mimo rozum má člověk i srdce, pramen citů. City své může člověk projevovati různě: smíchem, pláčem . . . nejlépe však zpěvem. To je příčinou, proč zpěv u všech národů veliký má význam. Zpěv je člověku tak přirozený jako hovor. Dle toho zpěv se rozvíjí obdobně jazyku. Kdo by mohl vypočísti všechny příklady, z nichž je vidno, jakou moc připisovali Řekové a ostatní všichni národové písni. Píseň otrásá národem, budí a osvěcuje jej. V ní je moc, že se jí báli protivníci více než tisíce zbraní. Píseň je domovem v mramorovém paláci i v chudé chatě, rozléhá se po horách i dolech, po zemi i po moři. Šťastný, bědný, pobožný jí užívá. Proto hned od počátku byl zpěv mocným prostředkem vychování. Co je gymnastika tělu, to je píseň duchu. Ba více. Zpěv není jen cvičením sluchu a hlasu, nýbrž i základem duševního života, jenž ducha vychovává a dává mu lepotu a vzácnost. Nynější národové pohlíží na zpěv jednak jako na výborný vychovatelský prostředek, jednak jako na vhodnou zábavu a proto v různých školách se mu vyučuje.

II. V církvi zpěv zaujímá význačné místo. U všech národů zpěv byl důležitým dílem bohoslužby. Církev katolická dle příkladu Páně od počátku bedlivě hleděla všechny tělesné i duchovní schopnosti člověka věnovati Tomu, jenž mu jich udělil, a používala jich jako prostředku, jímž by člověka co nejvíce přiblížila Stvořiteli. Proto dle příkladu Páně vždy zpěv při službách Božích měla jako mocný prostředek k buzení nábožných citů. Velmi pěkně se o tom vyjadřuje sv. Justin, mučedník a filosof křesťanský ze druhého století. Pravi: „Zpěv povznáší duši, aby vždy toužila po tom, co se v písni oslavuje; krotí zlé žádostivosti, zapuzuje zlé myšlenky, jež v nás probuzuje neviditelný nepřítel; napomíná duši, aby nezpyšněla, posiluje a ctnostným činí, v neštěstí povzbuzuje, činí lidi velkodušnými; ve všech nehodách tohoto života útěchou je hodným“

III. Netřeba také dokazovati, jaké ceny je církevní zpěv pro mravní vychování mládeže. Máme-li se však vyjádřiti o prospěchu mládeže ve zpěvu v našich školách, musíme říci, že prospěch ten ani z daleka není taký, aby mohl uspokojiti toho, komu záleží na prospěchu a mravním vychování mládeže. Chceme tu ukázati, jak by se církevní zpěv na našich školách dal povznést. Máme na mysli školy obecné, střední a mužské učitelské ústavy.

První a hlavní příčina, proč zpěvu církevnímu na obecných školách se nedaří, je malý počet hodin zpěvu vyměřených.

Druhou příčinou je jakási nedbalost a ospalost těch, již mají mládež ve zpěvu cvičiti.

Často bývá příčinou špatného úspěchu nedobrá metoda, již se vyučuje mládež ve zpěvu.

I rodný dům padá tu mnoho na váhu. V rodinách zahnízdil se indiferentismus, zřídka uslyšíš v ní nábožnou píseň.

IV. Na středních školách je poměrně pro zpěv více času; mládež je dospělejší a proto může lepšího prospěchu se dodělati. Chyba jen, že se mládeži nechává na vůli, chce-li se učit zpěvu čili nic.

Bylo by si přáti, aby škola i dům všemi možnými prostředky působily na mládež, aby užila příležitosti a vzdělala se v tomto umění.

Zpěv na středních školách má různé nedostatky, jimž by dle našeho zdání velmi lehce dalo se odpomoci. Nejméně péče věnuje se tu jednohlasému zpěvu. Nejsme proti sborovému zpěvu, ale přejeme si, aby se více péče věnovalo zpěvu jednohlasému. Co odstraněna ve středních školách denní návštěva služeb Božích, jednohlasý zpěv se zanedbává. Množí se stesky, a ne bez příčiny, že nábožnost mezi mládeží mizí. Vychovává se rozum, nedbá se na srdce; vychovávají se učení divoši. Nemělo by se opomenouti nižádné příležitosti, kde by se mohla nábožnost u mládeže povznést a sem jistě spadá na prvním místě častější návštěva služeb Božích. V zájmu nábožnosti bylo by potřeba zavést opět denní služby Boží. Denní služby Boží jsou také nejmocnějším prostředkem při vyučování církevnímu zpěvu.

V. Zpěv a hudba na učitelských ústavech. Vznesená, ale těžká je úloha učitele. Ještě vzácnějším je jeho postavení, pomyslíme-li, že učiteli uložena povinnost, nábožným zpěvem a hudbou, tímto neodolatelným prostředkem, ušlechťovati cit a srdce svého národa, povznášeti ho k požitku čistého a svatého umění. Učitel má učit církevnímu i světskému zpěvu. To není tak lehká práce, jak by se na první pohled zdálo. Způsobnost k tomu má si získati za 4 leta, co je v ústavě. Každý poznává, že ti, kteří nemají ku zpěvu zvláštních vloh, za ten čas, který nyní na ústavech zpěvu je vyměřen, nemohou dosáhnouti cviku a poznání, jichž jako učitelé zpěvu potřebují, a že tudíž třeba je počet hodin rozmnožiti a zvláště praktickým cvičením přidati.

Na mnohých místech se pozoruje, že církevní zpěv neodpovídá tomu, co by člověk od národa dobrým sluchem a vhodným hlasem opatřeného očekával. Co toho příčinou? Jedna příčina je, že církevní písně ani obsahem ani formou nejsou národními, nýbrž výtvar jednotlivce: vzdělaného básníka a církevního skladatele. — Druhá příčina je, že církevní písně nezpívá jednotlivec, nýbrž všecken lid, mužové i ženy, staří i mladí. Aby se v té směsici různých hlasů zachovala nutná jednota v melodii, rytmu a síle, bez čehož se nedá mysliti dobrý církevní zpěv, potřeba je dobrého cviku učitele zpěvu a obratné ruky varhaníkovy.

Co se týká reformy církevního zpěvu, ta reforma dle mého náhledu musí počítati v obecné škole. Jakmile mládež je vycvičena v dobrém církevním zpěvu, je vyhráno. Třeba ovšem, jak řečeno, většího počtu hodin.

Častokráte staří varhaníci chválí se oproti nynějším. Zdá se mi, že to není právem. Staří varhaníci-učitelé *neuměli* hráti. Podle jisté šablony naučili se jistému počtu písní, jistému počtu praeludií, jež obyčejně se k písni nehodla. Mimo jisté šnerkle, kudrlinky a jiné okrasy na počátku, uprostřed a na konci písně, jež často melodii úplně znešvarily, obyčejně na konci se spustila polka nebo marš. O samostatném preludování a modulování nebylo slechu. Také není vždy správně tvrditi, že nynější mladí učitelové neumí na varhany. Není pravda proto, že nynější učitelé učí se hře a zpěvu systematicky důkladně. Jedině pravda je, že nynější mladí učitelé nemají *praktického* nacvičení na varhanách. Mnozí si myslí, že to tím, že se na ústavech probírá mnoho theorie, ale málo praxe. I tomu není tak. Theorie probírá se tolik, kolik nevyhnutelně třeba. Nejen že se nesmí od theorie ničeho ubrati, naopak, kdyby čas dovoľoval, bylo by třeba ji zvětšiti. Praxe málo se na ústavech pěstuje, to se nedá popřiti. Ještě jeden nedostatek se pozoruje na mladých varhanících — neznalost církevních obřadů, zvláště při mši svaté. Bylo by dobře, kdyby se každý praeparandista nejméně hodinu denně cvičil na harmoniu nebo varhanách. Tomuto požadavku malý počet nástrojů na jednotlivých ústavech je na závalu. Když žák vyjde z ústavu a je dosazen za učitele, oby-

čejně přestane se cvičiti ve hraní, vyjma někdy v kostele. Následkem toho pomalu za pomene theorii a i praxi, již se ve škole přiučil.

Leckdy se pozoruje u učitelstva apathie ke hře varhanické, poněvadž není náležitě odměňován od kostela. Je to namnoze pravda. Qui altari servit, de altare et participare jus habet, praví Písmo sv. Marno mluvití o vznešeném povolání učitele, když výhody žádné není při tom. Přísluví praví: jaký plat, taková práce. Odkud však vzíti peníze na náhradu? Vláda tu může nejlépe zprostředkovati.

VI. Učitel varhaník má míti při ruce vše, co jako zpěvák a varhaník při různých obřadech potřebuje. Tomu by odpomohlo Cantuale. Co je to cantuale? Je to kniha, v níž se obsahují: 1. všechny funkce, které kněz s varhaníkem konají, 2. všechny písně, jež lid v kostele zpívá. Dle toho by mělo cantuale 2 díly. Potřebno je nám cantuale jako sůl. Potřebno je zvláště mladým varhaníkům, potřebno je i lidu, aby se docílila jednota ve zpívání církevních písní. Výtah z něho musil by býti učiněn pro mládež.

—❧ SMĚS. ❧—

Komité pro literární sjezd družstva Vlast konalo ve čtvrtek dne 18. června t. r. v redakci „Vlasti“ za předsednictví pana profesora dra Mat. Kováře sedmou schůzí. Přítomni byli všickni členové literárního odboru a za sociální odbor pan T. J. Jiroušek. Nejprve bylo konstatováno a na vědomí vzato, že stanovy družstva nepřipouštějí název: literární a sociální sjezd, a proto bude název zníti: literární sjezd družstva pro vše, i pro třetí den, který jest věnován výhradně otázkám sociálním. — Referenti sekčních schůzí se žádají, aby zaslali do 15. července incl vypracované resoluce, a to resoluce literární části komitétu, resoluce sociální p. dru Rud. Horskému. Dne 16. července koná komité osmou schůzí, při níž zaslání resoluce posoudí. Pozvání na vynikající osobnosti jsou již rozeslána; co ještě schází, vykoná se budoucí týden. Účastníci sjezdu se již hlásí. — Bylo usneseno, aby vsdp. kanovník dr. Josef Burian byl požádán, aby poskytl účastníkům sjezdu volná místa v Jednotě katolických tovaryšů. Pro dámy, jež sjezd navštíví, získají se byty v ženských klášterích a u soukromých rodin. Čím dříve kdo k sjezdu se přihlásí, tím jistěji může mu byt býti zabezpečen. Programy a legitimace dají se do tisku až týden před sjezdem a obě dostanou účastníci sjezdu (programy všickni, legitimaci jen nečlenové) až při schůzi. Komité se usnáší, aby se resoluce v sekčních schůzích přijaté ve druhé slavnostní schůzi již neodůvodňovaly, ale prostě přednesly. Konečně probíralo komité navržené svolání do novin. Svolání bylo v různých směrech opraveno a doplněno a opravené znění

pak jednohlasně schváleno. Svolání bude zasláno všem katolickým novinám s prosbou, aby je v sobotu dne 4. července uveřejnily. Po vyčerpání programu uzavřel předseda pan prof. dr. Matěj Kovář schůzi. — Vybízíme opět a opět členy a přátely družstva „Vlast“, aby se přičinili, by byl první literární sjezd družstva Vlast hojně obelán.

—
Dr. Bedřich Dittes †. Za příčinou jeho úmrtí píše „Oesterr. Schulztg.“ v č. 21.: Dra Bedřicha Dittesa, velikého paedagoga, neohroženého bojovníka za svobodu školy, upřímného přítele učitelstva — více není! V pátek, dne 15. měsíce května okolo půlnoci zhasla tato svítilna na paedagogickém nebi, a rakouští učitelé mají proč pěti žalozpěvy, nebo v Dittesovi odešel muž, jenž nám byl mistrem a vůdcem při práci, jakož i ředitelem a vůdcem v těžkém boji, jež musíme vésti již skoro po celých třicet roků. Rychleji, než jsme se mohli nadíti, vypadl hrdinovi z ruky ostrý meč: Dr. Dittes dosáhl věku jen 66 let, nemohl se plně a cele vyžiti (sich ausleben), musil před časem odebrati se k odpočinku, a to nyní, v době, kdy škola více než kdy jindy tísněna jest nepřáteli. Náhledy a myšlenky, jež uložil ve svém paedagogiu, jakož i co mluvil jako učitel a řečník ve shromážděních, vše to bude působiti na všechna příští pokolení učitelská a jistě stane se, co Dr. Dittes, když odcházel z paedagogia, o výsledku svého působení sám byl pověděl: „Kdyby se moji odpůrcové radovali, že konečně dosáhli, čeho se tak dlouho domáhali, tedy jim pravím: Příliš pozdě! Nemůžete více

zničiti, co jsem vytvořil. Necht rozhodne budoucnost či setba vyžene silnějšího stébla, zdali moje, nebo vaše. Jisté jest, že na půdě, kterou já jsem vzdělával, váš plevel jest vyplet důkladně a nikdy více se tam dařit nebude.“ Nyní se s námi rozloučil! Oněměla ústa, z nichž se prýštila slova hluboké moudrosti, vážných naučení, silné potavy, upřímné lásky pro všecko šlechtné, vznešené a krásné; stuhla ruka, kteráž mocně a volně vládla perem, vyhaslo oko, jehož pohled otcovský každého upoutal, kdo mu přišel na blízko; zářící hvězda spadla s našeho nebe do temné noci hrobu ale věčně bude zářiti dráha, kterouž opsala, věčně bude zářiti vznešený cíl, ku kterému nám ukázala cestu, kterouž chceme kráčet povždy — tím horlivěji, čím tmavěji kolem nás rozprostírá noc svoje stíny. Pochovali, co na tobě bylo smrtelného, avšak dále žítí bude v nás tvůj duch, duch lásky k našemu povolání, ku svobodě, k pravdě!“ — Dittes jest na soudu Božím a soud lidský o něm měl by mlčet. Ale jako odpověď na uvedené frase chvály se strany jeho velebitelů Jessena a Jordana odkazujeme k tomu, co o něm napsal dřívější jeho přítel, protestant Dr. Kolatschek, jenž jej do Rakouska (s jinými ještě) povolal, ve spise, jehož název: „Das Wiener Paedagogium in den Jahren 1868—1881“, dále pak ku spisku: „Der Schlachtengewinner Dittes“ od Stauracze, k citátům z jeho řečí a z jeho časopisu „Paedagogia“ Tu možno poznati, že duch Dittesův byl duch nenávisti proti každému pozitivnímu náboženství, zvlášť pak proti církvi katolické a katolickým kněžím; to pak nazývá „Österr. Schulztg.“ duchem lásky k povolání učitelskému, ku svobodě, pravdě! Může býti ještě smutnějšího vyznání pro ducha, jakým jest řízen tento časopis? U frase: „zářící hvězda spadla s našeho nebe do temné noci hrobu“, vzpomněli jsme si na slova Kristova: „viděl jsem Satana jako blesk padajícího s nebe.“ (Luk. 10, 18.) Dittes sám pravil na říšské radě 28. dubna 1874: Slibuji vám, že kdyby mne cesta má dovedla někdy na blízko k bráně nebeské, jisté se tam napřed podívám, není-li tam mnoho mnichů a kněžourů, a kdyby tomu tak bylo — čemu ostatně nikterak nevěřím, — (slibuji), že se na každý způsob u dveří ihned obrátím a raději důsledně půjdu k čertu, než abych byl v nebi pohromadě s mnichem.“ Jest takovéto rouhání láskou k povolání učitelskému,

k svobodě, k pravdě? Nebo jest to duch slepě fanatické nenávisti? Nyní dokonale běh svůj; kéž je mu Bůh jako soudce milosrdnější, než byl on ve svých úsudcích k náboženství a kněžím“. (Christ. paed. Bl čís. 11. str. 193—194.)

Vliv prázdnin na zdraví mládeže školní jest podle polské Školy veliký a uspokojivý, jak dokázali lékaři v r. 1891/2, kdy v Rusku pro zuřící cholera byly prázdniny prodlouženy Zdravotní stav mládeže byl v nastávajícím roce značně příznivější nežli jiná léta, a v internátech bylo pozorovati méně nemocí, jak vážných tak lehčích. Co se tkne prospěchu učebního, nedoznal nikde škody; počet žáků postupujících do vyšší třídy se nezmenšil, a snaha učit se, byla jako dříve. Výsledkem těchto bádání bylo, že vláda ruská prodloužila prázdniny školní. Další výzkumy v oboru tomto dokázaly, že delší prázdniny mají velmi příznivý vliv jak na žactvo, tak i na učitelstvo. —lek.

Zemská učitelská konference ve Slezsku. Na 10. září téhož r. ustanovena jest zemská konference pro učitelstvo vévodství Slezského, na jejíž programu položeny tyto předměty jednání: 1. Opětne slyšení hlasy, že ústavy učitelské potřebují dalšího rozvoje, jehož by se mělo dosíci prodloužením vzdělávací doby z nynějších, čtyř na pět let. — Jsou tyto žádosti po takovém rozšíření skutečně odůvodněny? — 2. Užití hodin pro tělocvik při nepříznivém počasí a za dusnější roční doby na školách, kterým se nedostává kryté tělocvičny. — 3. Gramatická učba na školách obecných a měšťanských. — 4. Školní vycházky.

Ve 25. čl. „Komenského“ vykládá p. Filip Kavka, feuilletonista, jak je to nyní s náboženstvím na škole obecné. Svě rozumy vkladá do úst pí. starostové a jejímu muži. Tak praví tam pí. starostova: „Dnes ty děcka nevědí skoro, kolik je svátostí. Třeba ten náš Francek. Když má přijít panáček, učí se tři dni již napřed a potom přece zůstane po škole.“ — Pan starosta na to: „Víš, to máš tak; dříve to učitelé, — či jak se jim tehdy říkalo rectori, — musili dělat. Dnes jsou na to panačci. A ti si s tím až tak tuze práce nedají. Inspektora báti se nemusí a když má přijít pan děkan, naučí honem děti něčemu z katechismu — a je po zkoušce. Hlavní věcí při tom je hostina.“ Tak

feuilletonista „Komenského“ — Kavka, či jak se vlastně jmenuje, jenž podle všeho k té „hlavní věci(!)“, k „hostině“ totiž pozván nebyl. Proto radíme dotyčnému p. faráři, aby ho podruhé laskavě pozval, sice to bude s vyučováním náboženství vypadat na přes rok možná-li ještě hůř!

— a.

Co pomůže Slovákům. Karol Salva, redaktor „Domu a Školy“ navrhuje ve svém listě, aby gymnasijsního fondu se upotřebilo na stipendia, jež by se udílela studentům konajícím studia na českých školách, hlavně průmyslových v Čechách a na Moravě, poněvadž není naděje, že by vláda maďarská kdy povolila slovácké gymnasium. Na školách maďarských se prý studenti slovačtí odnárodní a stávají se nejúhlavnějšími nepřáteli vlastní krve. „Nám zo synov robia našich katov.“ Na školách českých, které jsou uznány za dobré, se slovenští synkové něčemu naučí, protože rozumějí jazyku a nabudou tam také národního sebevědomí, protože se tam nemusejí stydět za svůj rodný jazyk, nikdo jim proto nebude nadávati vlastizrádců, budou-li svou mateřštinu vzdělávati.

— lek.

Kdo podporuje zločiny? Na tuto otázku odpovídá bývalý praesident university Cornellské White podle „Ö. W. Ztg.“: „Americký lid bývá vychován k sympatiím ke zločinům a vraždám svým tiskem. Illustrované listy uveřejňují denně novelly nejhrubšího zrna, aby si přilákaly mládež. Vyznání zločinů se tam líčí hroznými podrobnostmi. Dítka sotva školetá odrůstají naplňují svoji obrazotvornost krví a vraždou a neshledávají v tom přechín, když sáhnou k pistoli nebo noži, přijdou-li do úzkých.“ Další příčinu tohoto smutného úkazu sledává White v nedostatecích liberálních škol státních. Hlava dítek se plní vším možným i nemožným, avšak srdce se nevzdělává. K tomu dlužno podotknouti, že White je protestant.

— lek.

Indiáni vymírají. V r. 1850 bylo všech Indianův 400.764, kdežto v r. 1890 již jen 248.258; za 10 let v r. 1880 — 1890 ubylo jich 58.285. Ačkoli vláda Spojených států vynakládá velké sumy, aby tento kmen udržela, přece to nic nepomáhá. Kořalky jim nesmí nikdo prodávati; ale jsou jiné zlořády, které je ničí: nepořádný život, nedostatečná strava, špatná ochrana před povětrností.

— lek.

Spisy redakci zaslané.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Red. dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Roč. III. seš. 8., jenž v sobě zahrnuje kázání a řeči na neděli V., VII. a VIII. po sv. Duchu, na svátek sv. apoštolů Petra a Pavla, na svátek sv. Cyrilla a Metoděje (neděle VI. po sv. Duchu), Navštívení Panny Marie, řeč o kněžských prvotinách a řeč při svěcení praporu hospodářského spolku. Dále pak katechese o obcování svatých, katechese biblické a o milosti Boží. Konečně pak v „listech vědeckých“ obsaženy práce: Nadace církevní zvláště mešní. Po stránce historické, právně-liturgické a zejména praktické podává V. Kocián. Kterak a proč omezeny jsou různé systémy probabilistické. (Dr. A. Podlaha.) Nová zákonitá ustanovení o sňatku příslušníků státu uherského v naší polovině říše. (Ant. Hoffman.) Romanorum Congregationum decreta novissima. Doporučujeme vřele.

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Klement Borový. Roč. XXXVII. č. 5, s tímto obsahem: Kterak byli spřízněni s Pánem Ježíšem tak zvaní bratři Páně? (Dr. Jan Lad. Sýkora.) Dějiny katolické církve v Uhrách v 19. stol. (Dr. Fr. Kryštůfek) Ostiariat proti lupičům kostelním. (Dr. Gabriel Pecháček.) Konference o zpovědnici. (Dr. Frant. X. Novák.) Zákon přirozený základem zákonodárství lidského. (Fil. Dr. Eugen Kadeřávek.) Kronika.

Literární oznamovatel. Doporučujeme co nejlepší.

Slovník francouzsko-český. Kapesní vydání. Sestavili J. Herzer a Čeněk Ibl, c. k. prof. středních škol. Nákl. Otto. Seš. 5. Cena 18 kr.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdle. Roč. XII. číslo 9 s tímto obsahem: Michal Hórník a jeho doba. Příspěvek k dějinám literatury hornolůžické tohoto století. Napsal Fr. H. Žundálek. (Pokrač.) Učení katolické o Antikristovi, o theologických domněnkách stran jeho osoby i konání jeho, a učení Petra Chelčického o těchže předmětech. Napsal dr. Ant. Lenz. (Dokonč.) Ve šlépějích Krista. Báseň od Václava Tesaře Blanického. V sousedství. Obraz ze života lidu v Žďárských horách. Napsala Vlasta Pittnerová (Pokračov.) Cesta do Vraislavi, Poznaně, Krakova a Opavy. Podává Boh. Hakl. Drobné příspěvky k otázce agrární. Piše R. Vrba. (Pokr.) Ž básní Ed. St. Kasala. Vzpomínka. Rondeau. Ritornell. Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Fróntaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokračov.) Národopisná výstava československá v Praze r. 1895. Píší Ed. Šittler a dr. Ant. Podlaha. (Pokračov.) Úmrtí. (P. Josef Svoboda T. J.) Píší Tom. Škrdle a Petr Špička. Masarykovy publikace Piše Fil. Jan Konečný. (Pokračov.) Někteří katolické dobročinné a vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Piše Tom. Škrdle. (Pokr.) Hudba (Václav Müller.) Literatura.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ obnáší: ročně 4 zl. 50 kr., pro členy 3 zl. 50 krejcarů. V Německu se platí o 50 kr., v jiných zemích o 1 zl. více.

Dělnické noviny. Red. Tom. J. Jiroušek. Roč. V. č. 20. s těmito články: Sociální demokracie v Uhrách (Dr. R. Barture). Schopnosti a práce (T. J. J.). Almužna a luxus. (Vaniček.) Z celého světa. Různé zprávy.

Růže dominikánská. Red. a vyd. P. Aug. Kadlec. Ord. Praed. Roč. X. čís. 2. Doporučujeme.

Der Volksbibliothekar. Red. Ant. Brousil, Weyer a. d. Enns. Roč. I. číslo 12. Předplatné 1 zl. na celý rok.

Poutní místo ve Staré Boleslavi. Pro lid upravil František H. Žundálek, kaplan. (S vyobrazeními.) Nákladem Václava Kudrnáče v Turnově. Cena 10 kr. — Mladý a nadaný spisovatel zavděčil se touto úhlednou knížečkou, již věnoval Jeho Milosti biskupu Ferdinandu Janu Nep. Kalousovi, všem ctitelům Panny Marie Staroboleslavské velice. Nejstarší poutnické místo v Čechách — Stará Boleslav — k němuž víže se tolik drahých upomínek, zaslужuje toho měrou nejplnější, aby každý Čech

znal vzácné jeho památky a tím spíše po tom zatoužil, by jako poutník navštívil místo tak velice památné, kamž putovával již sv. Václav; by pomodlil se před památným obrazem Rodičky Boží, pomodlil i na místě, kde sv. Václav zemřel jako mučedník. K tomu zajisté valně přispěje uvedená knížečka, kteráž krátce pojednává o památkách kostela sv. Václava, o milostném obraze Mariánském a Mariánském kostele. Jelikož jest laciná, bude si ji moci snadno zaopatřit každý. Doporučujem ji k hojnému rozšíření co nejvřeleji.

Kněz mecenáš Bedřich hrabě de Sylva-Tarouca etc. Napsal Jan Halouzka, kníž. arcib. konsist. auditor a farář v Olomoucku. (S 3 podobkami.) V Rešově na Moravě 1896. Nákladem spisovatelovým. Cena 60 kr. Velmi pěkně psaný tento životopis vzorného kněze a mecenáše doporučujeme co nejlépe.

O antisemitismu. Časové úvahy. Dle polského spisu Maryana Morawského přeložil a na české poměry upravil Branislav Strojček. (Zvláštní otisk z „Večerních Novin.“) V Praze 1896. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví. Nákladem vlastním. Cena 20 kr. Časovou a pěkně i důkladně psanou tuto brožuru doporučujeme co nejlépe.

KONKURSY.

V **Lanškrounském** okr.: m. spr. šk. v Nepomukách (způs. pro vyuč. evang. reform. náb.) Od 10./6. — V **Třeboňském**: m. uč. od 1./1. 1897 v Doňově, Drahově, Lužnici, Stříbřeci, Záblatí, Sv. Majdaleně. Od 10./6. — V **Lounském**: m. říd. uč. v Kozově; m. uč. ve Smolnici a od 1./1. 1897 v Dobroměřicích, Hříškově, Netlukách, Oboře, Pochvalově, Radonicích, Toužetíně; m. poduč. v Domoušicích, Křtění, Lištanech, Opočně, Peruci, Smolnici, Stradonicích, Vinařicích. Od 12./6. — V **Turnovském**: m. uč. od 1./1. 1897 v Bílé, Dolánkách, Kobylech, Mušově, Ohrazenicích, Újezdě pod Troskami; m. poduč. v Hlavici, Proseči, Světlé, Vesci. Od 12./6. — V **Mladoboleslavském**: m. uč. od 1./1. 1897 v Bukovně, Košátkách, Mečeriži a Nepřevázkách. Od 13./6. V **Chotěbořském**: m. uč. I. odb. na m. šk. v Přibyslavi. Od 15./6. — V **Krumlovském**: m. uč. od 1./1. 1897 v Radošticích; m. poduč. v Brloze, Velešíně, Černici, v Kremži (2). Od 15./6. — V **Budějovickém**: m. uč. od 1./1. 1897 v Dobré Vodě; m. poduč. v Budějovicích a Rudolfově. Od 15./6. — V **Novoměstském**: m. říd. uč. v Hoříčkách; m. spr. šk. v Babí; m. uč. v České Skalici, Náchodě (dívčí šk.), Krčíně, Borové; m. poduč. v Rokytniku, Velké Jesenici, Novém Hrádku (2), v Červ. Kostelci. Od 15./6. — V **Mělnickém**: m. řed. m. šk. dívčí na Mělníku. Od 16./6. — V **Mnichovohradištském**: m. spr. šk. v Březince; m. učitelky v Klášteře; m. poduč. v Bosni, Branžezi, Březovicích, Kněžmostě, Solnici. Od 16./6. — V **Praze**: m. uč. na Hrádku, m. poduč. na Hrádku, u sv. Havla, v Bubnech, u sv. Petra a u nejsv. Trojice; m. podučitelky u sv. Petra. Do 31./7.

Morava. V **Hustopečském**: m. naduč. v Hunkovicích. Do 30./6. — V **Prostějovském**: m. naduč. ve Vranovicích. Do 15./7. — V **Boskovickém**: m. poduč. ve Zdráně a ve Viskách. Do 10./7. — V **Velko-Meziříčském**: m. naduč. ve Velkém Meziříčí. Do 10./7. — V **Šternberském**: m. spr. šk. v Žerotíně. Do 15./7. — V **Moravsko-Třebovském**: m. poduč. v Trnavce. Do 15./7. — V **Přerovském**: m. poduč. ve Křenovicích. Do 10./7. — V **Uhersko-Hradištském**: m. spr. šk. ve St. Hutích; m. poduč. v Košíkách, Horněmčí, Popovicích, Tečovicích, Březolupěch, Halenkovicích, Malenovicích, Tlumačově, Znorově. Do 26./6.

Obsah: Věrouka na gymnasiích. — O učebných osnovách. (Pokračování) — O církevním zpěvu a hudbě na obecných školách a učitelských ústavěch přednesl na sjezdu katechetů chorvatských Štěpán Djaković, professor na gymnasiu Osěckém. — Promluva na ukončení školního roku. Napsal Em. Žák, katecheta měšťanské školy v Praze. — Promluva na neděli VII. po sv. Duchu. Napsal Em. Žák, katecheta měšť. školy v Praze. (Dokončení.) — Exhorta na neděli VIII. po sv. Duchu. Napsal Václav Černý, c. k. professor. — Směs. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budetež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budetež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Literární sjezd družstva Vlast

Dvanáct let již tomu, co ustavilo a udrželo se, sesílilo a zmohutnělo družstvo Vlast, a přes veškeru nepřízeň doby zabezpečilo si další trvání pro budoucnost. — Abychom projevíli své zásady, jimiž se po dvanáct let řídíme, bychom je obnovili, upevnili a rozšířili, jakož i opět označili své stanovisko, jež zaujímáme k důležitým časovým otázkám, usnesli jsme se po vážných úvahách a pilných přípravách, pořádati ve dnech 10.—12. srpna r. 1896. v Praze, v sálech sv. Václavské záložny,

♦. Literární sjezd. ♦.

Předmětem našeho jednání a posuzování nebudou osoby, nýbrž jediné a výhradně spisy, knihy, časopisy, výtvarná a umělecká díla, směry a tendence nepřátel katolické věci, při čemž nám bude vodítkem a měřítkem učení našeho sv. katolického náboženství. Prosti všeho osobního nepřátelství, chceme ve věci samé vystoupiti mužně, přímo a rázně, jsouce si dobře vědomi, že hájíme zásady věčné pravdy a moudrosti a nikoliv zásady lidské.

Proto si mnoho slibujeme od tohoto sjezdu. Čekáme s důvěrou, že z něho katolické literární straně vzejde hojný užitek; sejdeme se, poznáme se blíže, sdruží nás láska ku společné práci, sbratří nás nadšení a obětavý duch pro naše katolické zájmy: to vše, založeno na svornosti, dodá mohutnému celku našemu odvahu, síly a důvěry k dalším pracím, k dalšímu postupu, k účinné a neutuchající obraně proti nepřátelům Církve, našeho náboženství a křesťanského řádu.

Předloživše celý program literárního sjezdu Jeho Eminencí, nejdůstojnějšímu svému Arcipastýři, byli jsme brzy potom přijati od Jeho Eminencí ve slyšení a obdrželi jsme od něho pro celý sjezd vrchnopastýřské požehnání.

I zveme tedy co nejuctivěji k našemu sjezdu katolickou šlechtu českou, církevní hodnostáře, duchovní řády, duchovenstvo vůbec, alumny a kleriky, katolické korporace, spolky, družiny a členstvo jejich, redakce katolických časopisův a vůbec každého, kdož jest upřímným a věrným katolíkem. Připomínáme, že i katolické dámy mají k sjezdu přístup.

Sjezd jest veřejnou spolkovou schůzí družstva Vlast, proto mají všickni zakládající, činní a přispívající členové k němu volný vstup; ostatní hosté musí

však býti opatřeni legitimacemi, kteréž v pátek a v sobotu před sjezdem po celý den v naší kanceláři (Jilská ulice č. 234—I., třetí poschodí) a od $\frac{1}{2}$ 1— $\frac{1}{2}$ 2 hod. odp. mezi sjezdem v záložně sv. Václavské vydáváme.

Po sekčních schůzích předseda zahájí rokování o přednášce a o navržené resoluci; při slavnostních schůzích však rokování se nepřipouští. Hlasovati při sekčních i slavnostních schůzích mohou jen členové družstva.

Očekávající v plné důvěře velmi hojné účastenství a těšíce se na zdárný výsledek, sdělujeme zároveň

◆. Program sjezdu: ◆

V pondělí dne 10. srpna r. 1896. v 10 hod. dopoledne sekční schůze: *Historický kroužek družstva Vlast, jeho účel a potřeba, hledíc k současnému historickému písemnictví.* (Jos. Vávra.) — Ve 2 hod. odpoledne sekční schůze: *Knihovny a kolportáž katolického tisku.* (Rud. Vrba.) — V $\frac{1}{2}$ 4 hod. sekční schůze: *Směry moderní poesie a hlavní její representanti u nás.* (Fr. Žák.) — V 7 hod. večer slavnostní schůze: Zahajovací řeči: a) předsedy komitétu, prof. Dr. M. Kováře a b) předsedy sjezdu, Dr. Rudolfa Horského. — Slavnostní řeči: 1. *Ráz moderního umění.* (Dr. Ant. Podlaha.) 2. *Nové literární proudy* (realisté, moderna, pokrokáři, spiritisté a pokrokové studentstvo v písemnictví.) (Filip Jan Konečný.)

V úterý dne 11. srpna: V 8 hodin tichá mše svatá v chrámu Páně sv. Jiljí (u Dominikánů.) — V 9 hod. sekční schůze: *Divadlo naší doby.* (Jos. Flekáček.) — V $\frac{1}{2}$ 11 hod. sekční schůze: *Přírodovědecká literatura.* (Tomáš Pícha.) — Ve 3 hod. odpo. druhá slavnostní schůze: 1. *Čtení došlých dopisů a telegramů.* 2. *Čtení přijatých resolucí v odborových schůzích a hlasování o nich.* 3. Slavnostní řeči: a) *Význam katolického písemnictví v nové době.* (Fr. Weber); b) *Naše literární organisace, její účely a principy.* (Dr. Rud. Horský.)

Ve středu dne 12. srpna dopoledne sekční schůze: 1. v 8 hod. ráno: *Agrární otázka.* (Rudolf Vrba.) 2. v 10. hodin ráno: *Záložny Raiffeisenovy.* (Jan Holba.) — Odpoledne sekční schůze: ve 2 hod.: 1. *Otázka řemeslnická.* (Václav Žižka.) 2. ve 4 hod.: *O dělnickém hnutí.* (Tom. Jiroušek.) — V 7 hod. večer: 1. *Čtení přijatých resolucí a hlasování o nich.* 2. *Slavnostní sociální řeč.* (Dr. Rud. Horský.) 3. *Závěrečné proslovení předsedy družstva.*

V Praze, dne 15. června 1896.

Za družstvo Vlast:

Dr. **Rudolf Horský,**
předseda.

František Žák,
jednatel.

Za komitét pro literární sjezd:

Dr. **M. Kovář,**
předseda.

Dr. **Ant. Podlaha,**
jednatel.

○ auktoritě učitelově.

Uvažuje Filip Jan Konečný.

 Jak velice na tom záleží, aby učitel měl ve své třídě náležitou auktoritu, všickni z vlastní zkušenosti známe. Netřeba přeháněti ani planých užívati frází, tvrdí-li se: Učitel bez auktority do školy nepatří, učitel malé auktority ať raději školu opustí! Jsou to tvrdá slova, ale pravdivá a smutnou zkušeností dotvrzená.

Než, co jest auktorita a kterak se jí učitel dodělá?

Auktorita nebo-li vážnost učitelova záleží v tom, že žáci jeho vycíťují a samovolně uznávají vzácné přednosti jeho jakož i právo, které mu na ně dává povolání a vzdělání jeho. Odtrhněte vzácné osobní přednosti učitelovy od práva nebo právo od nich, a odtrhli jste žáky od učitele, zničili auktoritu jeho. Kořen auktority učitelovy ovšem jest v jeho *poslání* učitelském; vypěstění čili ku platnosti přivedení auktority té náleží *osobnímu počínání* učitelovu. Z čehož ihned dále plyne veliká povinnost, kterouž učitel vždy má, kdykoli ve škole před žáky se objevuje, povinnost přiváděti k platnosti auktoritu svou a rozšiřovati ji všemi směry, aby pronikal všecky žáky a každého dokonale. Jediný žák, na něhož nestačila auktorita učitelova, zkazí pomalu celou třídu a promění ji učiteli v mučírnu.

Mnohé jsou věci, kterých jest učiteli dbáti, chce-li si auktoritu ve škole zjednati a udržeti. O některých jak se nám zdá, nejpřednějších, zde promluvíme přidržující se *Lindnera*, jenž v „Obecném vychovatelství“ 3. vydání na str. 98. tyto uvádí: „Důkladné vědění, šlechetné mravní smýšlení, láska k povolání a vědomí, jak důležité toto povolání jest,“ k čemuž přidáno budiž a pečlivé zevnější chování ve škole a mimo ni.

1. Důkladné vědění! Jest známo latinské přísloví: „Nemo dat, quod non habet.“ Či jest možno něco dáti, když toho není? Učitel má *učiti*. Ale jak bude učiti, nezná-li věci sám? Učitel má *důkladně* učiti. Ale jak bude důkladně učiti, zná-li věc jen povrchně? Žádáme tedy mnoho, když pravíme: Učitel znej látku dokonale v celku i v částech? Zajisté ne. Ale zdaž již tím neukládáme učiteli těžkou povinnost, na každou přednášku důkladně se připraviti? Ovšem, a neváháme přidati, že jen ten jména „učitel“ jest hoden, kdo *sebe* více než žáky učí. Ve *přípravné* škole ku vzdělání učitelův (a dodáváme: v semináři a na universitě ku vzdělání katechetův a profesorů) není možno při nejlepších vlohách a pilnosti tolik nastrádati ve *všech* oborech učitelských vědomostí, kolik jich třeba v praktickém životě *postupném*. Také není to účelem přípravné školy; v ní mají býti položeny *základy*, na nichž budoucí učitel neustále buduj, jež neustále prohlédávej a kde mezeru shledáš, neustále doplňuj! Netřeba připomínati, že to platí o všech vzdělávacích ústavech, o všech učitelích, o duchovních i světských, že to platí na škole nejnižší právě tak jako na školách nejvyšších. Vyžaduje-li na školách vyšších bohatost a hloubka látky důkladné přípravy, vyžaduje jí na školách nižších duševní a tělesná nedospělost svěřeného žactva neméně. O nejlepších učitelích duchovních i světských víme, že se vždy a na každou hodinu pilně připravovali a to i po letech dlouhého působení svého. Slyšel jsem o jednom knězi, jenž znám byl jako výborný katecheta a méně dobrý kazatel. Když se ho

kdosi tázal, co by raději bez přípravy dělal, zdaž katechisoval či kázal, odvětil: Ani to, ani ono! Ale což, kdybyste musel? Raději bych kázal, poněvadž bych před sebou Maličkových neměl a o dospělých v tom případě snáze nadíti se směl, že jich nepohorším a neuváženým slovem ve blud neuvedu! Měl pravdu výborný kněz?

Nic nepůsobí v žáky tak zhoubně a nic nepodkopává auktority učitelovy tak mocně, jako prokázaná a žáky zachycená jeho nevědomost, nejistota a nejasnost! Po dnes rozpomínám si ze studií gymnasialních takového případu. V hodině školní pracovali jsme jakýsi příklad geometrický, a ačkoli pan professor dal jej na *objasněnou* své přednášky a s nejlepšími žáky jej pracoval na tabuli hodně dlouho, nemohli jej provésti, nacházejíce pořád nové a nové chyby v předešlém, (což ovšem i nejlepšímu učiteli může se i po důkladné přípravě také někdy státi.) Měli jsme tedy příklad vypracovati doma dle daného návodu. Náhodou sešel jsem se s kamarádem na reálce povídal jsem mu, že máme úlohu, které jsme za celou téměř hodinu nemohli vypracovati. Můj kamarád (v nejvyšší reálce) vzal kousek papíru a za pět minut byl s příkladem hotov! Svěřil jsem se s výsledkem tím jinému spolužáku, a ten, byv příští hodinu na zmíněný příklad vyvolán, pracoval jej dle návodu realisty, byl za chvíli hotov a dostal „výborně“. Proč to vyprávím? Proto, abych ukázal, že nejistota učitelova škodí nesmírně auktoritě jeho. Nejen já a můj vyvolaný spolužák, ale i jiní spolužáci vycítili slabost tu a ačkoliv jsme se pana professora *báli* (poněvadž „nedostatečné“ u něho jen se hemžily), přece jsme za ním s úsměchem říkali: Fingirujme si prodlouženou čáru do nekonečna a fixirujme na ní bod atd., snad ani nevědouce, že tím výhost dáváme *auktořitě* jeho!

Naproti tomu zase připomínám si, kterak na nás působil jiný professor. Měli jsme ho ve filosofii a v apologetice a znali jsme ho z různých předmětů po několik let. Řeč jeho klassická, hloubka nedělaná a všeobecnost patrná působila v nás z přímá magneticky. Z počátku jsme si ovšem stěžovali a potajmu reptali, že nás přetěžuje; záhy však umlkli jsme všickni a snažili se vyhověti svému učiteli. Jistota, se kterou o všem mluvil, a podivuhodná znalost, se kterou i maličností se dotýkal, zjednaly mu brzo takový respekt, úctu, důvěru a lásku naši, že jsme byli zcela blaženými, když nám ukázal, že je s námi spokojen. Všichni byli bychom v jeho slova přísahali, dle středověkého „*Jurare in verba magistri.*“ A nebude-li neskromným zmíniti se o sobě, vyznávám: Z počátku nerad učil jsem se apologetice, ale po půl roce a po roce byl jsem všecek její, a dnes, téměř po 15 letech, mohu říci, že je mně nejmilejším studiem, takorčka životním povoláním. Tak působilo ve mne důkladné vzdělání milého učitele a vědomí o jeho duševní převaze!

Jsem na prosto přesvědčen, že podobných zkušeností mají velectění čtenáři z vlastní zkušenosti dosti. Mohu tedy zanechat *jisté* věci, a bráti se dále maje souhlas všech, že důkladná znalost učiva nejvíce professoru u žákův úcty i důvěry zjednává a po dlouhých letech v jejich srdcích neuhasíná, což zajisté značnou jest odměnou za práci, kterou milovaný učitel na se vzal, aby úřad svůj náležitě, ku cti své a prospěchu žactva zastával.¹⁾

Velice na tom záleží, aby učitel vědomosti své uměl *podati* přiměřeně chá-

¹⁾ Kterak má učitel důkladnosti své užívati, aby učivo náležitě probral, objasnil a prohloubil, nenáleží sem, nýbrž do methodiky, resp. do didaktiky.

pavosti žáků. Největší učenost a nejlepší věci znalost nesvedou ničeho — zvláště ve škole nižší, — neumí-li jich učitel použiti. Velmi dobře praví v té příčině *Curtmann*: Ne že se učí, jest dobře; nýbrž že se *dobře* učí, jest dobře. Nechce-li učitel stříletí svou učeností žákům *přes* hlavy, dbej toho pilně, aby se žákům přispůsobil a učivo jejich chápavosti přiměřené podal. V tom, řekl bych, hlavní učitelská uměna: řádně věc podati do hlavy a do srdce. Žádám tedy dvého: Nejprve naplniti hlavu, a po té (nebo hned s tím) naplniti srdce, aby vůle si oblíbila, co rozum pojal. Který učitel to dovede, dovede si také zjednatí důvěru, úctu a lásku žáků, tedy vše, čeho potřebuje, aby měl auktoritu.

Nemáme všickni od přírody vzácného daru, o němž mluvíme. Z té příčiny třeba bude v přípravě zvláště i toho si všímati, abychom podávali důkladnou věc žákům přiměřeně, *abychom se s nimi o své vědomosti skutečně sdíleli!* Mnozí v tom chybují na nenabytnou škodu svou i svých svěřenců. Zase tane mi na mysli náš professor xy. Všichni o něm říkali, že jest velice učeným — a ve škole, uče nás morálce, nevyhověl téměř nikomu a neměl důvěry téměř pražádné, ačkoli nás zahrnoval všelikými citáty z Aristotela, Seneky, Cicerona, Augustina, Tomáše a nejlepších uznaných odborníků starých i nových, ačkoli mívával i *psané* přednášky a téměř každické slovo o nějakého výtečníka opřené. Proč si nás nezískal, proč jsme mu nedůvěřovali, proč mnohdy rozličné zamotané příklady hledali a mu rozhodnouti předkládali? Poněvadž jsme se (ke své hanbě to vyznám) na jeho rozpacích pásli. A jak se namáhal, krčil i natahoval, jen aby případ objasnil! Marně — nemělť toho daru, aby se s námi o učenost svou sdílel, aby vědomosti své k platnosti přiváděl. A auktorita jeho? Moji spolužáci vědí, *jaká* byla, a čtenáři vycitují z řádků těchto, co podnes o něm soudím. Mám to říci slovy? Byl snad učenec, ale nebyl učitelem, a *žákovi* imponuje i prospívá vždycky jenom *učitel!*¹⁾

(Pokračování.)

○ učebných osnovách.

(Pokračování a dokončení.)

Třída III. Co se jevílo ve II. třídě v míře menší, pozorovati jest v učebné osnově II. třídy ve příčině *jazyka vyučovacího* v míře ještě hojnější. Do jednotlivostí se tu pouštěti nechceme. Bylo by toho velmi mnoho. Proto poukážeme jen k těm místům osnovy učebné, kde je nahromaděno látky nepoměrně mnoho a kde tato okolnost zvláště nápadně bije do očí.

¹⁾ Katolický paedagog, *Baumgartner* pojednává o tom — Paedagogik oder Erziehungslehre etc. 3. Aufl. Seite 46 u. 47 — vypočítává hlavní podmínky učenosti a sdílnosti učitelovy dovolává se jeho paměti, obrazotvornosti, názornosti, živé a nadané mysli, jakož i náležité výřečnosti a jazykové správnosti. Nikdo nepochybuje, že na všem tom velice záleží, ale nám se zdá, že měl Baumgartner přidati „*vytrvalou pilnost*“. Ne nadarmo se říká: Učený s nebe nespádl! Vytrvalou prací a neunavnou pilností přivádívají to i malé talenty dosti daleko, kdežto pohodlní a lenošívní talentové obyčejně zakrňují. Jelikož o výřečnosti a jazykové správnosti učitelově, zvláště pojednati chceme, až totiž o zevnějšku učitelově vůbec mluvíti budeme, pomíjíme jich zde a upozorňujeme na ostatní názory Baumgartnerovy, bez nichž pravé učenosti a důkladného vzdělání a zdatného působení učitelského (a vůbec i jiného) není!

Tato třída má tolik učebné látky, že ji sotva spěšně během roku prolétneme. Hlavně se to týče jazyka *vyučovacího a realii*. Tak na př. hned v měsíci *listopadu* probrati jest: „Souhlásky obojetné. Které souhlásky na konci slov stejně znějí.“ —

Povázíme-li, že je tu zopakovati, nacvičiti a doplniti všechno obsáhlé učivo o souhláskách obojetných, k čemuž je věnováno ve II. mluvnici 17 §. na 7½ stránce o 31 úkole, jimiž se má v hodinách mluvnice naučené učivo prakticky nacvičiti na těchto úkolech v hodinách pravopisu, tuť nevíme co a jak činiti, aby-
chom látce té dostáli.

Měsíc *leden*: „Pády a sklonba podstatných jmen. Podmět a výrok.“

Kdo jednou v této třídě učil a ví, jaké námahy a píce je třeba k náležitému poznání a nacvičení rozdílu při vzorech „holub — holubi, dub — duby“, potom rozdílu v 1. a 5. a zase 4. a 7 pádu čísla množného (holub), také se tomu podiví, že tak obsáhlé partii mluvnické věnován ne celý měsíc. Sklonba sama se má diti dle známých pravidel didaktických toliko *ve větách*, což zabere rovněž mnoho času, a od tohoto pravidla upustiti nesmíme. Látka tato zabírá ve II. díle mluvnických nauk 7 §. na 8 stránkách a 25 úkolů k nacvičení části pravopisné, jež tu nejdůležitější. A teď k tomu přistupuje ještě učení o podmětu a výroku, jež také něco času zabere. Úkoly právě řečené jest s prospěchem všechny procvičiti; jest to praktická cvičba na pravidla, kde psáti, při sklonbě *i* a *y*, kde *u* a *ů* a t. d.

Měsíc *březen*: „Skloňování určitých přídavných jmen tvrdého zakončení. Přídavná jména neurčitá v množném čísle.“ —

I tato látka jest velmi *obsáhlá*, ale ještě více *nesnadná*. To hlavně platí o množném čísle přídavných jmen neurčitých na rozdíl od přídavných jmen určitých. Již pouhé rozeznávání jich působí nesnáze žákům tak málo vyspělým, jakými jsou děti 8—9leté. Látce té by se mohly směle věnovati celé dva měsíce, aby se stálým a častým praktickým cvikem správné užívání přípon u dětí jaksi rutinovalo. —

Měsíc *květen*: „Časy slovesa ve způsobě oznamovacím i spojovacím. Pří-
slovečné určení“ —

Domníváme se ze zkušeností nabytých, že *nezáživná látka o časech slovesa ve všech způsobech* je pro školu obecnou vůbec zbytečnou, pro třetí třídu pak naprosto nevhodnou a bezúčelnou. Můžeme tak tvrditi tím více, anof učivo o příslovečném určení samo zabere čas oběma těm partiím vyměřený. Co jsme propověděli o časech sloves ve všech způsobech, totéž si dovolujeme tvrditi o příslovcích, spojkách a citoslovcích, jimž jest dle této osnovy učiti mezi jinou látkou v měsíci červenci.

Kdyby se tak mohla všechna v osnovách učebných obsažená látka ve II. a III. třídě žactvu vštípati a účinně nacvičiti, vyšli by již ze III. třídy ob. pěti-
třídní školy učinění „professoři jazyka českého“, kteří by mohli směle korigovati leckterý plátek, který i za našich dnů hlásané osvěty a vzdělanosti ve příčině správnosti jazykové mnohdy hodně pokulhává! Bez obalu troufám si říci, že III. třídě vyměřeno tolik látky, že by, dobře rozdělena, stačila úplně na *celé dva roky*. A mluvnici jinak učiti nemůžeme, jak již shora bylo praveno, než tak, že co jsme v mluvnické hodině probrali, to v příštích hodinách pravopisných prakticky nacvičíme. To je zajisté nejvhodnější methoda k účinnému vyučování mluvnickému. A tážeme se směle celého světa: Co je důležitější pro ty žáky, jichž vzdělání se školou obecnou úplně končí — umějí-li dobře *vyjmenovati* všechny druhy slov (části řeči) a v pravopise pokulhávají, anebo aby uměli jen mluvnici

prakticky, t. j. aby si *uměli napsati* správný dopis, účet, kvitanci a podobné jednacích písemnosti pro praktický život nezbytně důležité, aniž si byli vědomi toho, že píšou na př. podstatná jména, příd. jména, slovesa, číslovky a t. d.? —

Nebo sami ze zkušenosti víme, že ani jediný na to nemyslíme, že v dopise, začneme-li na př. dopis ten slovy: „Milý příteli!“ píšeme nejdříve příd. jméno „milý“ a potom zase podstat. jméno „příteli!“ K tomu nám zajisté přisvědčí každý soudný a rozumný čtenář. Nebo co by žáku prospělo vědění, že slovo „čtyři“ je číslovka, ale hned na to nám napíše ve cvičbě pravopisné nestvůru „čtiry!“

Je to vůbec chorobným zjevem naší doby, že věnuje více pozornosti a snažení stránce vedlejší, na vnější lesk, kdežto praktická stránka a jádro věci samé se pomíjí. Zde na př. při vyučování mluvnickém, hovoří se hlavně jen theorii, ta se tříbí do nekonečna, ale praxe zatím uklouzne. Než přítomná doba již takovou je, že si libuje právě v tom, co není nejvýhodnějším, ať je to v tom či v onom oboru. Jak to srovnám v mysli, dostanu-li dopis od svého bývalého žáka, ve kterém je chyba na chybě a přece žák tento býval nejnadanějším, nejpilnějším, v úlohách svých se nedopustil ani nejmenší chybičky — a teď ta hanebná spousta všech možných i nemožných chyb, nad kterými nám zůstává rozum státi? — Odpověď tu na snadě: nedostatek nutného cviku — scházelať mu *praktická stránka* mluvnického vyučování. Dokud chodil do školy, byl stále jak se říká „v proudu“ a z theorie věděl, kde a jak co psáti. Teď však je již druhý rok ve světě. Pro vezdejší starosti vykourila se mu theorie z hlavy, a praxe ve škole málo pochytil. Proč? — — — Z té jednoduché příčiny, že učebné osnovy tomu nedovolují, aby se učitel tak dlouho u té které partie zdržel a s žáky ji dokonale nacvičil.

Jinou velikou vadu učebných osnov shledáváme v tom, že se v nich jeví místy *nedůslednost* a *nesrovnalost*. Vizme na př. měsíc *únor*. Tu jest tato látka: „Přídavná jména určitá a neurčitá. Přívlástek.“ — Přihlédneme-li blíže k učivu mluvnickému o *přívlástku* na str. 177. ve III. díle čítanky pětidílné, shledáme, že se tu předpokládá již znalost všech částí řeči, hlavně pak číslovek a náměstek, jak uvedené věty tam nasvědčují:

- a) Soudek *plný* — nezvučí a t. d.
- b) *Tento* dům — je vysoký.
Naše vlast — je krásná.
- d) *Dva* vojáci — zahynuli.
Druhý rok — již uplynul.
Dvoje plátno — bylo utkáno.

Leč učivo o náměstkách a číslovkách posunuto jest učebnými osnovami až na měsíc *červen*, který vykazuje tuto látku: „Náměstky. Číslovky. Předložky, pokud při sklonbě se vyskytují. Opakování rozboru jednoduché věty.“

Referovati o učebné látce z ostatních tříd si netroufám, nejsou k tomu dosud oprávněn; o látce z jazyka vyučovacího ve třídě II a III. dovolil jsem si promluvit jen na základě vždy *tříletých zkušeností*, při kterých jsem dospěl vždy k těmže výsledkům. Ty si dovoluji v tomto pojednání laskavému uvážení čtenářům tohoto listu vřele doporučiti, zvláště pak těm, jimž bylo déle vyučovati ve II. a III. třídě pětitřídní obecné školy.

Zakončujíc pak referát o tom, pokud a jak dalece učebné osnovy vyhovují *praktické potřebě* ve příčině jazyka vyučovacího, přimlouváme se vřele za to, aby bylo dopráno delší doby k nacvičení důležité a dosti nesnadné partie o *dělení*

slov ve slabiky (v tom chybuje někdy i člověk jinak dosti vzdělaný), důkladnému nacvičení *slov s y po obojetných souhláskách, o přídavném jméně určitém a neurčitém* o správném psaní *přípon v přičestích* (nosil —a —o, nosili —y —a; pronajat —a —o, pronajati —y —a a t. d.), což jest pro každého *to nejdůležitější*. Ostatní máme za více méně vedlejší, čemuž by se mělo učit po důkladném a dokonalém nacvičení této nezbytné látky v ostatních třídách. Vůbec pak jest si přát v zájmu věci samé, aby bylo věnováno mnohem více času *pravopisu*, jenž jest vlastně praktickou mluvnicí, která za známého pořekadla nemá býti ve škole panovnicí, nýbrž služebnicí!

Ještě větší *nesrovnalosti* vyskytují se však při *země- a dějepisu*. Tam je v některých měsících tolik látky a ještě k tomu *nové a dosud neznámé* látky s *cizími* dětem *pojmy*, že nad tím člověk trne. Tyto *nové pojmy* musíme důkladně vyložit a procvičit, mají-li jim děti porozumět. Také by bylo k nim potřeba času 2–3krát tak dlouhého, než jaký jim osnovami vyměřen. Tak v měsíci září — tedy za 14 dní jest probrati: „Plán školní světnice Podzim. Pověsti z domova.“

Tříletou praxí přišel jsem k poznání, že učivo o *plánu školní světnice* zabralo *celé tři hodiny*, chtěl-li jsem ovšem, aby všickni žáci plánu tomu vůbec porozuměli, aby v něm jeden každý předmět vytknouti mohli, aby skutečný předmět ve třídě na plánu tom vyznačený poznali a ukázati mohli, aby se na něm uměl každý žák tak orientovati, aby místo své, svých sousedů i jiných žáků na plánu školní světnice mohl naznačiti. A to se musí pilně cvičiti, řádně vyložit — ale během *jedinké hodiny* to *nikdo* nedokáže! Ať to jeden každý třídní učitel (třeba i ve vyšší třídě) zkusí, a přesvědčí se o tom nejlépe.

Tím způsobem se mi již 1 hodina nedostala a ostatní neprobraná látka musila býti odložena na říjen.

Tu by se těch stesků a nářků dalo teprve mnoho a mnoho napsati. Než chceme poukázati jen k největším nedostatkům a nesrovnalostem, které se v učivu země- a dějepisném ve III. třídě jeví. Jsou to předem asi tyto:

1. O stínu a *světových stranách* má se mluvit hned při plánu školní světnice aniž se tím uchýlíme od osvědčené metody, dle níž máme postupovati od bližšího ku vzdálenějšímu. Vyjdeme totiž hned od třídy, poučující děti, která strana školní světnice na východ a západ, která na sever a jih. Strany ty počátečními písmeny na příslušných zdech poznačíme. Totéž můžeme s prospěchem učiniti i na stropě učebny. Tu se potom hodí dobrá a vhodná příležitost k poučení o tom, proč na plánu školní světnice sever nahoře, jih dole a t. d. Děti na to nazírají. Když potom před zraky mládeže plán ten na stěnu zavěším, any na to děti nazírají, samy nazíráním tím poznají a pochopí i říci dovedou, jak se stalo, že sever nahoře atd. Poskytneme-li jim pak příležitosti, aby samy plán školní světnice se zdi sundávaly a na stůl anebo i na podlahu tak kladly, jak toho skutečné směry požadují, nacvičíme tím hravě prakticky i směr světových stran ve třídě i na plánu tom a vůbec na mapě. Rozumí se, že musí pojmy „východ, západ“ atd. tomuto praktickému cvičení předcházeti.

2. O *mapě* se činí zmínka teprve koncem měsíce března a cvičení ve čtení na mapě se má díti postupně v dubnu, květnu, červnu atd. až do konce školního roku.

Všimneme-li si však již *prvních článků dějepisných*, jakými jsou čl. „124. Pověst o Čechovi, 125. Krok a jeho dcery, 126. Libušin soud, 127. Přemysl oráč knížetem, 128. Kterak Libuše založila Prahu“ a j., jimž je učit v měsících říjnu

až listopadu, tedy dávno před tím, nežli se jakákoliv zmínka o mapě stala, — co si tu počneme bez mapy, třebaš to byla jen diagramová mapka míst, o nichž se ve člancích těch zmínka činí? Tak na př. čl. 124. předpokládá dokonalou znalost světových stran. Mluví se tu o Vltavě a Labi, o Řípu a Ohři. Čl. 125. podmiňuje znalost křesťanského letopočtu, mluví o hradech Kazíně, Tetíně a Libušíně. Ve čl. 126. (velmi nepřiměřeném pro tento stupeň stáří) mluví se mimo jiné o řece Otavě, Radbuze, o Libici bílé, Dobroslavově Chlumci, Orlici, Krkonošských horách, Kamenném Mostě; o Sázavě, o Mži atd. atd. Čl. 127. vyžaduje vysvětlení pojmů zeměpisných Bělina, Stadice v severních Čechách; ve čl. 128. mluví se o mnoha hradech nových, jako: Krakov, Levý Hradec, Budeč, Žitomír (Stolmír u Čes. Brodu) atd.

A to všechno jest dle našeho soudu na mapě Čech alespoň *ukázati*, ač nemá-li býti všechno to učení dějepisné ledabylým povídáním beze všeho zeměpisného podkladu. A přece v té době nemají míti děti dle platné osnovy učebné o mapě ani potuchy!

Měsíc *únor* vykazuje tuto látku: „Počátkové křesťanství v Čechách a na Moravě.“ — Toto učivo dějepisné vyžaduje již širší znalosti zeměpisné, jako zemských hranic Čech, Moravy, říše Německé s řekou Dunajem a městem Řeznem.

Měsíc *březen*: „Sv. Cyrill a Methoděj. Svatopluk a Bořivoj.“ — Tu se předpokládá ještě dokonalejší předprava zeměpisná, jako poloha Řecka vzhledem k Moravě, město Cařihrad a Velehrad, Italie a Řím atd.

To všechno a mnohé jiné věci mají dětem býti *známy*, *aniž* dosud mapu *spatřily*. Odpovídalo by to zásadám paedagogicko didaktickým? Učiti dějepisu bez příslušné mapy bylo by zajisté velikou chybou didaktickou. Vždyť musíme míti shotovený i *plán školní světnice*, té místnosti, která je dětem mnohdy více známa než jejich vlastní obydlí. A při vyučování dějepisu je více než kdekoli jinde třeba, aby se líčené události a výjevy dějepisné vázaly k jistým a určitým místům, která jsou ostatně v řečených těch člancích všude jmenována a jež vyžadují a předpokládají mnohou znalost zeměpisnou. Ale osnovy, o kterých tuto mluvíme, přicházejí v měsíci *květnu* teprve s látkou: „Země, vlast, národ. Říše. Cvičení na mapě“, kdežto samotný článek „132. Sv. Cyrill a Methoděj“, dle učebné osnovy již na měsíc *březen* určený, vyžaduje povrchní znalosti a jakési poznávací zručnosti na mapě *celé Evropy*. Nebo kde jinde ukážeme směr cesty svatých bratří Cyrilla a Methoděje z Cařihradu na Moravu a poselstva Rostislavova z Moravy do Řecka, putování do Říma a pod. věci, jež tu ukázati na mapě dlužno?

3. Proto by bylo věci samé velmi prospěšno, aby se buď celé osnovy učebné ve příčině vyučování země- a dějepisného *pozměnily* anebo aby se *předem* probíralo *jen učivo zeměpisné* ve III. třídě škol pěti a vícetřídních bez ohledu na dějepis. Potom, až by byli žáci seznámeni s nejobyčejnějšími a nejnezbytnějšími pojmy a poznatky zeměpisnými, jakými jsou světové strany, domov, obec, okres, hejtmanství, kraj, země, vlast, národ, říše a jiné, mohlo by se pohodlně probírat i a připojovati učivo dějepisné. Že by se mu dařilo mnohem lépe než za dosavadního rozdělení učebné osnovy ve III. třídě, nepochybujeme.

Z těchto uvedených nesrovnalostí je patrné, že dosavadní učebné osnovy nebyly spracovány s náležitým rozmyslem a od osob k tomu na základě *praktických* svých zkušeností nejlépe povolaných. Proto také není divu, že osnovy ty neodpovídají praktickým potřebám skutečného života tou měrou, jak by si bylo přáti.

S povděkem zaznamenáváme, že některé okresní školní rady daly thema o učebných osnovách za podklad rokování při okresních poradách učitelských. Nejspíše z toho důvodu, že se ani jim nezdají příliš vhodnými.

Věc ta může míti v zápětí mnoho dobrého, any se náhledy o tak závažné věci vymění, vytríbí a potom to nejlepší se za měřítko vezme. Důkladná revise všech zvláštních i povšechných osnov učebných je nezbytně nutná. Přáti si jest v té příčině však toho, aby opravené osnovy učebné obsahovaly *minimum* a ne *maximum* učiva, čímž ponecháno bude učiteli více *volnosti* k pěstění důležité stránky *formální*; aby podrobné osnovy *hověly místním poměrům a potřebám obyvatelstva* (pěstovati lnářství skutečně tam, kde se len daří; štěpařství si všímati tam hlavně, kde sadařství kvete; o chmelařství poučovati nejvíce v krajinách, kde se chmel pěstuje) atd.; aby byly učebné osnovy opraveny s ohledem na *stáří a způsobilost žáků a počet hodin*, jaký jednotlivým předmětům vymezuje rozvrh hodin, aby konečně veškeré učivo bylo v učebných osnovách tak rozděleno a uspořádáno, aby se stal *nemožným* vážný a výstražný hlas s mnoha stran v posledních letech se ozývající, že nynější škola sice *mnoho vyučuje* — ale *málo vychovává*.

Při těchto výstražných hlasech maně mi přichází na mysl výrok zasloužilého starého paedagoga — v Pánu zesnulého T. Vorbesa, který častěji svým posluchačům říkával, „že je nynější školství bujné kvítka, z pařeníště náhle vzrostlé; až je první mráz sežehne, sklesne dolů.“ — — —

Doufejme, že se tak nikdy nestane; o to se zajisté zasadí školní úřadové a ti orgánové, jimž péče o zdar školství svěřena.

O systému praeventivním ve výchově mládeže.

Z vlašského dle spisu J a n a B o s c a podává Frà Josef Mergl.

Na kteréši školní budově četl jsem kdysi nápis: „Vzděláváním mládeže vzrůstá síla, zkvétá blaho vlasti.“ Jak dalece toto heslo tlumočí úkol školy, — ústavu to nejen vzdělávacího ale i vychovávacího — nemíním zde rozebírat; jeť dostatečně známo, že moderní škola, zbudovaná na paragrafech „státní morálky“ mládež nevychovává. Výchovu mládeže, ať útlé, ať dospělejší musí nezbytně vésti, a to beze všech překážek vésti, nezištná láska k těm, o nichž přikázal Pán: „Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim!“ Proto daří se výchova mládeže pouze a jedině tam, kde nad „vědění“ stojí „věření“, kde totiž víra ceněna výše než věda, Bůh a zákon jeho výše než tvor a pouhý „rozum“*) Zákon Boží jest zákon lásky a z toho jako ze zřídla vytrýskati musí všecko naše jednání; z lásky k Bohu láska k bližnímu, z lásky k božskému učiteli láska k těm, kteří výchovy potřebují.

Tenhle „systém vychovávací“ postřehl i vystihl až do nejjemnějších záhybů prostý kněz italský, don Jan Bosco, veliký apoštol mládeže zanedbané, muž svaté pověsti a posvěcené paměti.

Bosco, jehož činnost u výchově mládeže opuštěné a zanedbané jest i u nás známa**), sepsal k užitku mládeže i všech vychovatelů, spisů celou řadu — nad 70, z nichž mnohé jsou již úplně rozebrány. Ze spisů těch zaslouží zvláštní pozornost

*) Již sám sv. Pavel, muž zajisté učený a vědátor veliký, tvrdí: „Kdybych měl prorocství a znal všechna tajemství, i měl všeliké umění a kdybych měl všechnu víru, tak že bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem.“ (I. Kor. 13, 2.)

**) Viz důkladné pojednání: „Kněz Jan Bosco a řád Salesianů“ z pera vele-pilného a velenadaného učitele Josefa Flekáčka v V. roč. „Vlasti“.

i přízeň kniha, jednající o výchově mládeže: „La carità nell'educare ed il sistema preventivo, del più grande educatore vivente il venerando D. Giovanni Bosco“, vydaný v Turíně r. 1886 od kněze Dominiaka Giordaniho. Cena 2 liry = asi 88 kr. Spis ten obsahuje tolik výtečných pokynů vychovatelům, tolik pravd a zlatých rad, že dávno měla pokladnice tato nevyvážitelná otevřena býti klíčem naší milé mateřštiny.

Na službu věci dobré chce z druhého dílu téhož spisu povědět v hlavních obrysech pravidla, jimiž řídil se bohonadšený Bosco ve výchově mládeže, a jež uložil ve zmíněné knize pod názvem: „Il sistema preventivo“.

Bosco vysloví tu především větu, thesi, a tu pak odůvodňuje takřka slovo za slovem. Již tedy k věci samé.

Ujistiv rodiče a všechny čtenáře své, že „dobří vychovatelé jsou mučenníky lásky, poněvadž umění vychovatelské jest uměním těžkým, anť má předělati potomka Adamova, dítě hříchu, vzpoury, vášní, zloby na dítě Boží, člověka nevěřícího, nemravného, otroka satanova, otroka světa a těla, žáka lži a bludu — na pravého křesťana katolického“ — uvádí Bosco v

I. KAPITOLE,

v čem záleží systém praeventivní a proč zaslouží přednost.

„Jsou dva systémy,“ praví, „jichž se ve výchově mládeže vůbec užívá a sice: praeventivní a repressivní.“

Repressivní systém záleží v tom, že chovancům sdělí se předpisy a nařízení a pak ti, kdož se proti předpisům těm proviní, se trestají po zásluze. Při systému tomto musí představený i pohledem i řečí vésti si vždy hrozivě, vždy přísně, o nějakém důvěrnějším obcování s chovanci není zde vůbec řeči. Představený, aby si udržel autoritu, smí se u podřízených jen zřídka objeviti, jen tenkrát, jde-li o hrozbu nebo o trestání. Systém tento je arci lehký a pohodlný a hodí se z pravidla u lidí vytříbeného rozumu, u lidí schopných soudnosti, tudíž u lidí dospělých, kteří sami ze sebe dovedou posouditi, co je předpisům přiměřeno a co ne, jako na př. u vojska.

Tomuto zcela opačný je systém praeventivní. Záleží pak v tom, že chovancům sdělí se pravidla a předpisy a pak dbá se toho, aby chovanci byli stále pod dozorem představeného (nebo učitelů jiných). Ti pak (představený nebo učitelé), hovoří s nimi po otecku, jdou jim ve všem na ruku, kárají láskyplně, čili, jinak řečeno, činí jim veškeré pochybení nemožným (*mettere gli allievi nell' impossibilità di commettere mancanze*.)

Systém repressivní dbá jen „práva“ („spravedlnosti“), praeventivní pak spíše dbá milosrdenství. Prvý předpokládá známost předpisů a tresce bez předchozího varování, kdežto druhý předpokládá opak toho a proto v zápětí viny jde napřed napomenutí — místo trestání; první jest, jako by už žeň, druhý jest jakoby teprv setba, první domáhá se hotového výsledku, druhý teprv ten výsledek očekává.

Praeventivní systém opírá se úplně o rozum, o náboženství a o přívětivost a lásku a proto vylučuje jakýkoliv přísný, tvrdý trest a dbá toho, aby ani mírných trestů nebylo užíváno.

Na výsost přesvědčivě rozvádí po té Bosco ty tři opory svého systému výchovného, načež vypočítává *důvody*, pro které systém praeventivní zaslouhuje přednost před jinými. Jsou pak to důvody hlavně tyto:

1. Žák byv dříve na poklések upozorněn a varován neupadá v opovržení, dopustil-li se chyby, jako se stává v tom případě, donese-li se provinění představenému. Tím samým nepocítí také žák hněvu, byv pokárán, poněvadž ví, že pokárání dostalo se mu s láskou, a vidí, že pokárání nebo trest ukládá mu pravidlo nebo nařízení, jehož nedbal — a nikoliv osoba nebo choutka představeného.

2. Živá povaha, tékavost mládeže nevědomky zapomíná nařízení (zákonů) i trestů v nich obsažených. Často proviní se chovanec a provede něco trestuhodného jen proto, že ani mu na mysl nepřišlo, že chybuje a byl by se zajisté chyby nedopustil, kdyby ho byl někdo v čas vyvaroval. Té tékavosti u mládeže! Je tu jako na bojišti, kde válčí dobro se zlem, pravda se lží, ctnost s hříchem, duše s tělem; smyslnost, vášně,

svět; rodiče, přátelé atd. zkrátka: Bůh s ďáblem. — Varování a napomínání v čas je lékem velmi účinným.

3. Systém repressivní může sice zabrániti výstřednostem, ale těžko polepší chybujícího. Je zkušeností dokázáno, že chovanci nezapomínají na tresty, jež jim bylo vytrpěti a že chovají v sobě jakousi trpkost proti představeným, a touží po tom, jak by se zbavili toho „jha“ nepohodlného a — jak by se pomstili! Snáze zapomenou na tresty od rodičů než na tresty od učitelů.

Naproti tomu systém praeventivní dělá z chovance přítele učitelova; chovanec vidí ve svém představeném dobrodince, jenž ho varuje, upozorňuje, chce jeho dobro, chce ho uchrániti nepřízně, trestu, pokoření.

4. Systém praeventivní činí chovance důvěrným k vychovateli, ten může s ním vždy hovořiti od srdce k srdci, nejen pokud výchova trvá, ale i v letech pozdějších, vždy. Získal-li si vychovatel srdce chovancovo, může na něho vždy působiti vlivem svým, radou, ba i kárat ho smí, ať už týž zaujímá jakékoliv postavení v životě veřejném.

Z těch a jiných důvodů je na jevě, že systém praeventivní zasluhuje přednost před repressivním.

II. KAPITOLA.

Upotřebení systému praeventivního.

Systém praeventivní opírá se cele o slova sv. Pavla: „Láska trpělivá jest, dobrotná jest . . všecko snáší, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká“ (I. Kor. 13, 4. 7.) čili zkrátka na lásce k bližnímu v nejvznešenějším smyslu toho slova. Proto také pouze křesťan je s to použití tohoto systému (a to z té příčiny, že jen vyznavač víry Kristovy je schopen porozuměti lásce k bližnímu).

Rozum a náboženství jsou ty dva nástroje, jichž stále musí užívati vychovatel; rozum vzdělávati, v náboženství vyučovati; oběho pak sám dbáti, chce-li, aby žáci ho poslouchali, a aby cíle svého došel.

Jak tedy má si vésti v příčině té vychovatel? — Bosco radí:

1. Vychovatel (představený, řiditel ústavu) musí se stále věnovati svým chovancům a nesmí tudíž bráti na sebe povinnosti jiné, které by ho vzdalovali od tohoto úkolu, spíše musí stále prodlévati mezi nimi, nejsou-li zaneprázdněni prací jinou, neb neobstarávají-li dohled nad nimi jiní učitelé.

2. Učitelé (v ústavech i mistři, pomocníci) musí býti muži veskrz počestní, musí vystříhati se jako moru všeho důvěrnějšího styku s chovanci, všeho prokazování jim jakés osobní přízně, musí stále býti pamětlivi, že jediný nezdara — jejich vinou — je s to, aby celý ústav v nevážnost uvedl.

3. Chovancům budiž popráno času k zábavě, nechť proběhuou se, poskočí a po dovádí si po chuti. Tělocvik, hudba, deklamace, divadlo, procházky; vše to jsou výtečné prostředky, aby udržela se kázeň, podporovala se mravnost, utužovalo se zdraví. Nutno arci dbáti toho, aby látka takových zábav, osoby v nich účastněné, řeči, jež se vedou, vše to aby bylo bez úhony. Sv. Filip Neri říkával svým chovancům: „Dělejte co chcete, so vším jsem srozuměn, jen nehřešte.“

4 Častější zpověď a sv. přijímání, každodenní slyšení mše sv. jsou sloupy na kterých musí spočívati stavení výchovy, má-li vyloučeno býti trestání. Jinoši nebudtež však nuceni ku přijímání sv. svátostí, nýbrž toliko povzbuzování a budiž jim k tomu poskytována příležitost, kde jak jen možno. Budiž poukazováno na krásu, vznešenost, svatost náboženství, které poskytuje tolik snadných prostředků nejen ku slušnému obcování, nýbrž — a to hlavně k dosažení klidu mysli, ku spáse duší — totiž sv. svátostí. Tak jinoši sami pak zatouží po té cvičbě duševní a přistupovati budou s radostí, s nadšením i s užitkem ku sv. svátostem. *)

*) Kdysi navštívil ministr královny anglické Boscovu oratoř. Líbilo se mu všecko a zvláště žasnul nad tím vzorným pořádkem v sále, kde zaměstnáno bylo na 500 hochů za úplného ticha. Podivení jeho vzrostlo ještě, když zvěděl, že tahle mládež nikdy nebývá trestána.

5. S obezřetností co možná největší zamezován buď přístup knihám, soudruhům špatným, vůbec osobám, které vedou špatné řeči. V té příčině je řádný vrátný pravým pokladem pro ústav vychovávací.

6. Po modlitbě večerní, dříve než chovanci odeberou se na odpočinek, nechť představený nebo kterýs jiný učitel několik slov ku chovancům promluví, některé pokyny udělí, radu dá, z událostí toho dne sběhlých nějaké poučení vyčerpá a pod. Taková promluva nesmí však trvati déle 2 neb 3 minut. Je to klíč k docílení mravnosti, k dobrému pokroku a zdárnému výsledku výchovy. Promluva taková kratičká je jako to „Gloria Patri . .“ na konci žalmu.

7. Zavržení hodný jest náhled, že první sv. přijímání dítek má odkládati se až do věku dospělejšího; tedy když již pokušitel zlý takřka zmocnil se té duše nevinné na škodu dítky neocenitelnou. V církvi prvotní podávalo se sv. přijímání dítkám v hostiích konsekrovaných, jež zbyly po velikonočním přijímání dospělých. To jest důkazem, kterak církev si přeje, aby dítky záhy připouštěny byli ku sv. přijímání. Jakmile dovede dítko rozeznávati chléb od chleba a je dostatečně připraveno, nedbejme příliš věku a dovolme, aby Vládce nebes přišel a vlády se ujal v srdci nevinném. *)

(Ostatek přístě.)

Atheistická škola v Itálii a její následky.

(Dle Stimmen a. M. L.)

Od tímto názvem přináší dubnový sešit časopisu „La Reforme sociale“ zajímavé sdělení, jež zasluhuje povšimnutí i u nás. Podáváme je pokud možno, věrně.

Nedávno konal v Římě zajímavou konferenci italský sociolog Garofalo, profesor trestního práva na universitě Neapolské, jenž i mimo Itálii znám jest svými pracemi z oboru kriminologie a socialistické pověry. Obral si předmět časový a sice: vychování lidu a zločinství v Itálii. Časopis „Revue scientifique“, jenž ve vědeckých kruzích francouzských značného se těší jménu, a ježž nikdo netroufá si vinití z tendencí klerikalních, přináší o této konferenci podrobnou zprávu. Souhlasí zcela s vývody slavného sociologa Garofala dokládaje, že prý se hodí i na poměry francouzské.

Píše: „Ličení, jaké učinil o zločinství jest nad míru temné; ale nám jde hlavně o to, upozorniti čtenáře své na žaloby, jakéž činí veřejnému školství, jelikož táž obvinění dlužno obrátiti i na školství naše. Garofalo pravil: Nelze sice od školy požadovati, aby konala zázraky, Ale aspoň toho od školy možno žádati, aby neustále a postupně zušlechťovala city dítěte, vštepovala mu zásady pro mravné jednání, jakož i ošklivost ku lži, falši, násilnostem a netrpělivosti, aby dovedla mladistvou tu duši nadchnouti pro to, co šlechetného, dobrého a krásného.

„A jak medle toho dokážete,“ tázal se Bosca, „zachovat totiž takovou házeň a takové ticho?“

„Prostředků, jichž my zde užíváme, u vás nelze upotřebit.“

„Proč?“

„Celé tajemství naše záleží v častém přijímání sv. svátostí a ve každodenním slyšení mše sv.“

„Máte pravdu“, dí anglikánský ministr. „Těch prostředků vychovávacích my nemáme. A nedají se tyhle vaše nahradit jinými?“

„Kde nelze užítí základů náboženských, tam nutno sáhnouti ku hrozbám a k — holi.“

„Pravda, pravda. Buď náboženství nebo hůl,“ přisvědčil ministr.

*) Bosco dovolává se zde katechismu, který doporučuje častější sv. přijímání; bere za svědka sv. Filipa Neri, který horlil pro sv. přijímání týdně, ba i častěji; poukazuje ku sněmu Tridentickému, jenž (sess. XXII. cp. 6.) si přeje, aby věřící při mši sv. vždy přijímali a to nejen duchovně, nýbrž i svátostně, a tak měli z božské té oběti užitek co nejhojnější.

A co bychom ještě od ní si žádali? — Aby připravovala děti nejen pro studie, jimž se děti tříd nemajetných obyčejně věnovati nemohou, ale spíše pro to, čeho všem dětem, i těm chudým jednou bude potřeba; hlavně navykala je na práci a kázeň. Ze všeho toho nekoná však škola nic — ba naopak činnost její v zcela opačném se nám jeví směru.

A důkazy provádí Garofalo kritikou nad míru říznou. Nešetří tu ovšem ani stavu učitelského: v celku prý k němu náleží lidé mladí, kteří nespokojeni se svým služným, povrchně vzděláni, ctižádostivi bez zásad tvoří obyčejně řadu frazovitých venkovských politiků, volebních agitatorů a revolucionářských socialistů.¹⁾

Programy neobsahují ani slova o povinnostech člověka; knihy učebné špatně jsou voleny; pod záštitou vlastenectví velebí se tu historické vraždy. Náboženství se neučí. Jediná učebnice mravovědy, kterouž vykládají v třídě nejvyšší, jest zřízení státní. Děti se tu učí, že jednou nabudou práva, svobodně vyjadřovati své názory, práva petičního a právo voliti poslance. To jest vše. Tak se připravují pro veřejný život. V zemi, kde vraždy jsou tak časté (nejnovější statistická data v Římě udávají počet ročně v Itálii spáchaných vražd na 4000, tedy skorem na každé 2 hodiny jedna vražda) nic se nepodniká, aby city dětí se zušlechtily, aby zločin jevil se jim co něco zlého, jehož jim jest se vystríhati. Ba naopak; děti vodí se do divadla, kdež se baví pohledem na krvavá dramata. I jiné věci jsou jim dovoleny. Tak mohou býti přítomny i při porotním řízení soudním, kdež naslouchají, jak nejhorší zločinci se obhajují a bez trestu propouštějí.

Zvrácené toto vychování zavinilo, dovozuje dále prof. Garofalo, mnohé neblahé následky a některé z nich uvádí. Tak počet chovanců v kázních, jenž roku 1862 obnášel 15037 vzrostl roku 1891 na 28336 a v roce 1889 tvořil počet mladistvých odsouzených darebů celou pětinu veškerých odsouzených. 5500 z nich nedosáhlo ještě ani 14. roku. Z toho patrně, tak zakončuje „Revue scientifique“ svou rozpravu, že výsledky, ku kterýmž Garofalo přichází, v souhlasu jsou s tím, co nedávno jeden z našich krajanů byl projevil: „Nynější vychování mládeže tvoří z většiny svých učňů nepřátely společnosti lidské a nejhorlivější stoupence socialismu v nejhorší jeho formě.“ Tak francouzský časopis.

Výmluvné to slovo, jež v úvahu dávám těm paedagogům, kterýmž náboženství a vše, co s ním souvisí, jest trnem v oku, jež by, jak z jejich projevů patrně, nejraději ze škol odstranili. Že i u nás mravnost mládeže ze škol vycházející, v dekadenci se nalezá, nelze popřít, vždyť i veřejné listy, kteréž nejsou zajisté klerikální, samy to doznávají. Zprávy pak ze soudní síně v každém témdni frappantní podávají doklady. Pravdu měl starý Vilém, když řekl: Zachovejte lidu náboženství. Jos. H. k.

Užívání hlasu při vyučování.

 hlasem lidským jest něco velikého a zvláštního. Darem tím vysoko vyniká člověk nad všechny ostatní tvory. Jenom člověk může city své, myšlenky své, žádosti atd. řečí pronášeti, hlasem svým jako zpěvák sluch svých posluchačů uchvátiti, jako kazatel lid na víru obracet, jako učitel poučovati, jako řečník přesvědčovati o svých náhledech, jako něžná matka děti vychovávat, hlasem může se člověk lichotiti, hroziti, prositi, varovati a jinak na spolubližní působiti.

Veliká jest moc hlasu lidského a tento hlas jest také mocným činitelem při vyučování vůbec a při náboženském cvičení zvláště. Řeč podává učení sv. náboženství zvláštního posvěcení a důstojnosti, čehož jiným způsobem nelze docíliti. Tento dobrý ton vyučovací však nemá nic společného s pathosem na jevišti a frásami řečníka, pokračuje vážně a vznešeně, buď že hrozí nebo uchvacuje, tajemství důvěrně sděluje, jinak se jeví, mluvíme-li o lidech nám příznivých, jinak o Kristových nepřátelích, jinak

¹⁾ Jak výše řečeno, mluví se tu o italském učitelstvu na školách bezbožských.

pakli o bojích, podobenstvích, šlechetných nebo nešlechetných skutcích, jinak o neštěstí, radosti a jiných rozmanitých srdce i ducha jímajících okolnostech a zájmech.

Pravý a řádný ton vyučovací jest úzce spojen s osobou učitelovou a spolu jako obrazem nitra jeho. Ukazuje hluboké přesvědčení katechetovo a prameně v srdci opět do srdce přechází. Pravý ton vyučovací vychází z lásky, jakou prokazoval božský Učitel, který dítky miloval, a Jehož následovníky mají býti učitelé katolického náboženství. Tato láska pak dle slov apoštolových jest trpělivá a zloby v sobě nemá.

Ton vyučovací jest podporován dokonalým pojetím látky a řádnou methodou a nabírá i některé nedokonalosti učitelova hlasu. Učivo pak takto jsouc přednášeno, padá na užitečnou půdu a není bez užitku. I kdyby co nejdovedněji bylo to a ono propracováno ale bez patřičného tonu podáno, tu by třeba rozum i paměť látku pojala, ale srdce by zůstalo chladné a nevnímavé.

Nebezpečným nepřítelem pravého tonu vyučovacího jest stálé nadobyčejně hlasité mluvení, které se spíše křiku podobá než účinné přednášce. Mladý učitel, horlivec, rád mluví hodně hlasitě, ale brzo pozná, že by ani hlasem nevystačil, ukřičí se, a že jest toto křičení úplně zbytečné ano i škodlivé. Tak i kazatel a jiný řečník se brzo přesvědčí, že větší pozornost si zjedná řečí tišší, vážnější než mluví-li prudce, rychle a stále z plných plic.

Křikem ustavičným nikdo si nezjedná lepší pozornosti a nezmaří šepotu mezi posluchači, ani mysle žáků na sebe neupoutá. Naopak při přílišném křiku dítky tím více mezi sebou hovoří, si hrají a nepozorné jsou. Zdá se, jakoby byly ohlášeny křikem tím a dovádění jejich zůstávalo nezjeveno.

Proto dobře jest mluvit pouze polovičným, mírným hlasem, tu a tam tišeji nebo hlasitěji, s rozmanitou dle potřeby modulací hlasu. Křikem se nepozornost nepřemůže; naopak děti jsou sváděny, by poslouchaly jenom polovičatě. Nenamáhají se naslouchati a nenapínají smyslů svých. Vždyť se jim všeho dostává jako plnou parou a celá světnice se otřásá. Ale když učitel počne mluvit tiše, ovšem hlasem v celé učebně slyšitelným, žáci napínají sluch a kdyby někdo je vyrušoval, napomínají ho, by mlčel, že není dobře slyšeti. Zvláště při biblických dějinách a zajímavých věcech možno co nej-mírnějším hlasem mluvit a vypravovati. Pak jest ve třídě ticho, že slyšíme dech žáků a nikdo sebou ani nepohne. Když jest třeba a děj toho žádá, mocněji promluvit, má to veliký účinek; při stálém křiku hlas ani nelze stupňovati, by neselhal a učitele v posměch neuvedl.

Mírný ton vyučovací jest tedy ku prospěchu jak učitele tak i žáků. Sám se ušetří, lepší pořádek ve škole si zjedná a k pozornosti mnoho přispěje. Nechť se přesvědčí, jak mírné mluvení prospívá, když panuje nepokoj a křik a hlas svůj pojednou stišší. Nepozorní hned ustanou mluvit a upokojí se.

Varujme se tedy ve škole křiku a spíše polovičním hlasem přednášejme učení, bychom mohli dle potřeby k hlasu přidati, jej modulovati a také jím po všechny hodiny vystačili.

Alois Dostál.

—❧ SMĚS. ❧—

Spolku přátel katolických českých škol v Praze laskavě dále zaslali p. t. pp.: Sponar Jakub, spiritual v kněžském semináři v Čes. Budějovicích, zl. 10; Hubáček Josef, kaplan v Brožanech, zl. 1·20; pá nové Hošek a Zahradnický společně zl. 5; Bláha Jan, kaplan v Jilovicích, zl. 1·20; Pohunek Fr. zl. 10. — Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Jmenování. Vdp. Antonín Stejskal, děkan v Lounech, jmenován byl c. k. okresním inspektorem škol v okrese lounském

a pak i českých škol v okresích postoloprtském, mosteckém a teplickém.

Proslulý zákaz. Okresní školní rada pražská vydala před časem ohlášení, jímž se zakazuje líbání rukou katechetům a učitelům se strany školních dětí, a to z ohledů hygienických. My jsme zákaz ten v listě svém ani nezaznamenali, považující celou věc za malichernou a snad i zbytečnou. Ale klasické zákazu toho odůvodnění se nám líbilo, proto jsme si je pro strejčka Příhodu zaznamenali. Zákaz ten

stal se však proti všemu nadání zákazem slavným, neboť jej otiskly i listy cizozemské a mezi nimi i listy francouzské. „Revue pädagogique“, nejpřednější to orgán liberálních paedagogů francouzských, referuje též v sešitě červnovém o zmíněném zákaze, ale lékařské odůvodnění zákazu toho nechce se ani jí jaksí líbiti, neboť k těmto ohledům hygienickým přidává znamení — podivení (!).

—
„Ženský Obzor“, toto vzdělávací čtení pro ženské, zabývá se v čís. 9 pověstnou brožurou svobodomyšlné učitelky slečny Engelhardovy, která není členem marianské družiny a také se, jak se zdá, nemodlí růženečky, ale která za to sl. učitelky odsoudila tak, jak by jich vůbec nikdo neodsoudil, neboť prohlásila, že prý se žena k učitelství nehodí a mimo to vmetla učitelkám ve tvář mnoho jiných výčitek. Pozoruhodno při tom však jest, že učitelka Engelhardová za tuto svou brožuru dostala první cenu od lib. učitelského spolku vídeňského, zvaného „Pestalozzi“. Ovšem se jí dostalo též řádného odbytí hlavně od spolku učitelek vídeňských a též s jiné strany, ale brožura napsaná učitelkou proti učitelkám je přece jenom zde. „Ženský Obzor“ ovšem též s brožurou veskrz souhlasiti nemůže, neboť by si rozhněval značnou část ženských, ale aby ukázal, že jest čtením vzdělávacím a nikoli „klerikálním zpěváčkem“, píše na konec: V jednom nutno souhlasiti se sl. E. nadobro. Nutno přiznati, že malý zájem na ruchu životním seslabuje způsobilost učitelek, že omezení ve styku s muži předsudkem jim kladená, jsou i na škodu škole. Ale tu nezbyvá než hlásati důslednou a mravnou emancipaci od takových předsudků, provedení plné rovnoprávnosti žen s muži a větší kulturní činnost u učitelek. Žena zvláště učitelka má jako muži cítiti s celkem k němuž náleží a s ním i mysliti. (Kde tu zůstává samostatnost? Red.) Jestliže však poslouchá jen klerikální zpěváčky nebo klevetivé babky mužské i ženské, omezí své zájmy a vzdělávání a modlí se v marianských družinách růženečky, musí jí mozek zaschnouti, všecka rozumová činnost u ní strnouti a nahrazena býti mechanismem konvenčních a náboženských zvyků a obřadností. Zbožnost se projevuje správně jen v mravném, prospěšném a účinném jednání, v oddanosti a svědomitém plnění pravých povinností. Skálopevná důvěra, že to, co konám, nutné a dobré jest, jest nejsilnější oporou v různých

strádáních. Této opory přejeme našim učitelkám, a slečně Engelhartové co nejdříve nějakého vhodného ženicha nebo více logiky.“ — Proto nechť se učitelky emancipují, nechť se zasazují o úplnou rovnoprávnost s muži (i o stejné služné s kollegy učiteli), o stejná s nimi práva a důsledně také o stejné s nimi povinnosti, na př. povinnost vojenskou, nechť neposlouchají klerikálních zpěváčků, nemodlí se růženečky, nechť cítí a smýšlí jednostejně s liberálním celkem, nechť se zřeknou všech náboženských zvyků a obřadností a pak — pak se teprv naprosto k učitelství nehodí, jelikož žena bez víry, žena tak zvaná emancipovaná nemá žádné pevné opory a pro školu každou hotovým jest neštěstím.

—
† Dr. Dittes a zaniklé jeho „Paedagogium“ O † Dru. Dittesovi a jeho časopise „Paedagogiu“ napsala „Beseda učitelská“ v čís. 27., že prý tento list patřil k prvním paedagogickým listům všech řečí. Dittes prý jako člověk, kterému šla nade všecko pravda (!) a jako učitel, který práv učitelstva vždy hájil, byl od mnohých ctěn a milován, od mnohých však také nenáviděn. — „Beseda uč.“, píšíc o † Dittesovi a jeho „Paedagogiu“ tak pochvalně, myslila asi: „De mortuis nil nisi bene“ — o mrtvých nemluvíti než dobře! Při tom však, jak se zdá, zapomněla, že co dobrého o mrtvých mluvíme, musí býti pravda; na úkor pravdy že pak nesmíme velebiti ani mrtvého. Dittesovo „Paedagogium“ bylo sice listem velmi rozšířeným — o to se už postarali bratři zednáři; nevynikalo však ničím jiným tak jako nepřátelstvím k náboženství zjevenému, zvláště pak k náboženství katolickému, ku katolické církvi a katolickým kněžím. Dokladů toho podal onen list věru víc než dost. Něco na ukázkou přinesly z něho též „Christl. paedag. Blätter“ r. 1894—1895, „Kathol. Lehrerzeitung“ 1895; k něčemu pak poukázal též „Vychovatel“. Práva učitelstva snad Dittes hájil; že by však byl býval sám nějakým učitelem vynikajícím, rozhodně pravda není. Proč pak byl dán do výslužby? Dr. Kolatschek, dřívější jeho přítel, profesor a člen vídeňské městské rady, vyznáním protestant, uvádí posudek ředitele Haina o něm, že prý nevynikal nad obyčejného starého kantora, jako ředitel že prý musil hledati radu u svých podřízených, ano i žáci že prý ho nejednou v jeho přednáškách opravovali! — Kdo by o našich slovech pochyboval, tomu radíme, by

nahlédl do knihy Dr. Kolatschka: „Das Wiener Paedagogium in den Jahren 1868 bis 1881; Verlag Reichhard, Leipzig. Tam se Dittesovi, jemuž prý šla nade všecko pravda, dokazují na mnoha stranách „Conflikte mit der Wahrheit und Richtigkeit“, „Mangel an Wahrheitsliebe“, „Unwahrheiten, Verdächtigungen, Entstellungen, Unterschlagungen von Thatsachen“ (na př. str. 75, 96, 97, 103, 104, 105, 106, 137, 139, 149 atd. atd.) Tam se též uvádí na str. 50. o Dittesovi jako učiteli výrok řed. Ad. Heina: „Er musste bei den Professoren der Anstalt Rath's erhalten und sich selbst von den Zöglingen corrigiren lassen; denn Mathematik und Geometrie, Naturgeschichte und Naturlehre, so wie die geographischen Fächer waren ihm grösstentheils fremd . . ; Meine persönliche Ueberzeugung geht dahin, dass sich Dittes in praktischer Richtung nicht über das Niveau eines Schulmeisters alten Schlages erhebt.“ — My toto všecko připomínáme jenom na důkaz, že není příčiny Dittesa oslavovat.

Čeho jest třeba k vyučování náboženskému? „Počet učebnic náboženských roste každým dnem, rovněž i počet biblických dějepřev. Razitelem cesty a mistrem v poslednější této příčině byl a povždy zůstane Kristof Schmid. — To vše bylo by dobré a krásné. Ale aby někdo schopným byl vyučovati náboženství, nemůže k tomu stačiti přec nikterak, by pouze vzdělán a vycvičen byl, nýbrž musí býti též vřelostí srdce a živou věrou k tomu **vychován!** Tohoto vychování může však nabýti jen náboženstvím samým; proto musí též toto vychování býti podstatně náboženským. Při tom si vzpomínám na slova zemřelého dra. Hettingra: „Jestliže učitelské moje povolání a moje práce nebyly úplně neplodny, jsem za to po Bohu povinen díky svým učitelům, kteří ve mně roznítili lásku k ideálu a oheň vědy. Odpočívají už dlouho v hrobě; ale pro mne dosud nezemřeli. Žijí dále v mém duchu a já na ně vzpomínám každý den u oltáře. Nejvíce však jim děkuji za to, že mne odvedli od vyprahlých stepí neplodné spekulace a falešné tak zvané vědy, a mi ukázali cestu k čistému nezkalenému prameni pravdy, ku svaté církvi. Já se naučil askesí vdechnouti život a vřelost vědě, vědou pak dáti základ, oporu a směr zbožnosti a sebezapírání. Nejprve býti knězem, pak teprve professorem, tak jsem to myslil vždy. Úřad učitelský měl mi býti správou du-

chovní, proto mi každá hodina v učitelském mém povolání skýtala radost velikou a proto jsem každý rok vždy znova toužil po vyučování. Z toho pak jsem měl též ten vzácný prospěch a tu velkou útěchu, že jsem nezůstal osamocen takorba jako cizincem mezi kněžími v diecési, nýbrž že jsem směl státi v jedné řadě s bratřími ze správy duchovní a spolu s nimi pracovati ku spáse duší.“ A opět: Pro každý ústav vyučovací a vychovávací není nic osudnějšího a důležitějšího nad volbu pravého učitele náboženství. (Dr. Kellner.)

—
Dozor na chování školní mládeže mimo školu. Zemská rada školní v Dolních Rakousích vyzvala vídeňskou okr. radu školní, by nařídila učitelům, aby měli dozor ku mládeži školní na veřejných místech. Okresní rada školní vyzvání tomu vyhověla a zároveň požádala c. k. policejní ředitelství, aby nařídilo strážníkům, by učitele ve věci té podporovali. Kromě toho místodržitel hr. Kielmansegg obrátil se k praesidiu c. k. pol. ředitelství, by strážníkům nařídilo, aby v každém případě, kdy učitel za jejich zakročení požádá, žádosti té vyhověli. C. k. policejní ředitelství žádosti místodržitelství vyhovělo, a učitelům vydány prostřednictvím místních rad školních zvláštní legitimace, jimiž mají se strážníkům policejním vykazati, když za jejich zakročení žádají. — Přísnější dozor na mládež mimo školu neškodil by ani v Praze v částech od středu odlehlejších, zvláště na Františku. —a.

—
Zemský sněm dolnorakouský usnesl se na tom, aby členové místních jakož i okresních školních rad voleni byli příště na dobu šesti let, a nikoli na tři léta, jak až dosud se dalo. —a.

—
V Předlitavsku jest toho času 182 gymnasií a 84 reálky. Do gymnasií chodí 59.975 žáků, reálky navštěvuje 26.429 žáků. —a.

—
Ve článku „Náš jediný politický časopis“ v Komenském v čís. 12. t. r. pojednává Jos. Koza o charakteristice „Škol. Obzoru“ a dospívá k závěrům pro „Obzor“ velmi smutným. Praví: „Dostane se mu (totiž Šk. Obzoru), čeho si svou nešťastně volenou činností nyní plně míře zasloužil, totiž — vyhazovu z Moravy.“ —a.

—
Vliv četby knížek sensačních a skandálních na mládež jest hrozný, jak polský

„Přehled pedagogický“ dokazuje podle zkušenosti učitelů. Dítě takové je zpuštěné, nechce se učit, nedává pozor ve škole, úloh svých nepracuje a neodvádí v pořádku, oddává se hře v karty i na billardu, jakož i různým jiným neřestem, nemravnosti i zločinům. Mládež taková je podrážděna četbou nezáživnou a touží po dobrodružství, sestupuje se ve spolky, bije se a krade, ano i utíká z domu otcovského, neb i dokonce zabíjí svoje spolužáky. Z takových dětí vzrůstají pak nastávající zlodějové, vrahové a při nejmenším lenoši a výstřední povahy, kterých nelze snadno zkrotiti a přivesti k lepšímu poznání.

— —lek.

Katolická církev v Americe. Oficiální schematismus o stavu katolické církve v Americe, nedávno vydaný, obsahuje tato data: Počet katolíků obnáší 9,410.790 duší. Správu duchovní řídí a obstarává 14 arcibiskupů (mezi nimi 1 kardinál), 71 biskupů a 10.384 kněží (7755 světských a 2592 řeholních). Služby Boží konají se bez mála ve 14.000 kostelích a kaplích, z nichž 5853 farních. Škol má církev katolická v Americe: 1 národní universitu ve Washingtoně, 8 jiných universit, 26 duchovních seminářů s 1968 studujícími; 187 vyšších chlapeckých a 633 vyšších dívčích škol; 3361 škol farních se 796.384 dětmi; 243 sirotčinců se 33.064 sirotky, 836 katol. ústavů s 933.944 žáky.

—

Polské učitelky. Před krátkým časem konalo družstvo učitelek v Krakově valnou hromadu, z níž některé zajímavé věci podáváme na uvážení. Hlavně však vysvitá z práce polských učitelek, že se řídí vždy a všude zásadami katolického náboženství, které se nestydí vyznati před světem, zvláště ne před svými kolegy učiteli. Předsedkyně zahájila schůzi významnými slovy: „Bůh žehná práci, mající pevné účely, a lidé dobré vůle ji pomáhají plnit.“ V rozboru činnosti spolku dospěla k závěrku, že s Boží pomocí lze i s malými prostředky mnoho dobrého vykonati. Družstvo toto mělo m. roku skoro 200 členů činných, kromě podporujících i čestných;

protektorem družiny této jest biskup Jan Pužyna. Knihovna má 4750 svazků, jmění má spolek 23.704 zl. Program činnosti tohoto družstva jest dobře vystižen v básni Severiny Duchínské, kde shledáváme pozoruhodné myšlenky: Polské učitelky půjdou ku předu, ať mráz neb úpal slunečný neb jiné útrapy je týrají: v neštěstí doufají nových sil od Boha. Nechť svět je haní nebo chválí, jich heslem zůstane: „*Služme Bohu a otčině.*“ Naše učitelky mají zajisté ve svých sestrách polských *zařící příklad* přesvědčení náboženského, kterak víru katolickou dlužno vyznávat. —lek.

—

Mnichovská „Allg. Ztg.“ líčí poměry v Uhrách, zmiňuje se nejprve o obecné korrupci společnosti maďarské a pak dává doslovně: „Neméně znepokojuje pozorovatele vzrůstající zdivočení mravů v dorůstajících generacích, objevující se terrorismus proti těm, kteří jinak myslí, terrorismus, který se vztahuje na obcovací jazyk a na kraj. Nechuť ku práci a požívavost druží se k vnějším demonstracím, pohrdání klidnou prací občanskou, jakož i honba po bohatém zisku bez námahy jsou vysvětlitelnými následky takového názoru životního... *každý chce dnes více užívatí než si vydělá* a pouští se lehkomyslně a bez znalosti do hry v karty a na burse.“ — Zdá se, že liberalismus všude stejně hospodáří a také bohdá v brzce dohospodáří. Bez víry v Boha najdeme zřídka pevnou povahu, nezištnost, poctivost, věrnost a chuť ku práci. Kde se uhostil liberalismus, tam pustne všecken pořádek ve státě, v rodině, život náboženský. Pouze víra obrodí národy a zachrání je od úpadku.

— —lek.

Ozvěna. Obecně se nařiká na nynější dobu; ale kdo je tím viněn? Zajisté ti, kteří v ní žijí. Tak tvrdí Anastasius Grün v jedné ze svých básní doslovně: „Nelajte době, která jest neposkvřená; nadáváte-li jí, nadáváte sami sobě; neboť doba jest podobna čistému neposkvřenému listu. Papír je bez poskvrnny, avšak písmem na něm jste vy! Není-li tedy povzbuzující písmo, což může za to list?“ —lek.

LITERATURA.

Lopota. Pohorské obrazy. Napsal Karel V. Rais. V Praze 1895. Cena 80.

Jsou-li všechny svazky „Ottovy laciné knihovny národní“ tak zdařilými a v kaž-

dém ohledu dokonalými, jako jest číslo 131. obsahující páně Raisovu „Lopotu“, zaslouhovala by vši pozornosti, podpory a chvály. Pan Karel V. Rais jest čtenářstvu

ovšem velmi dobře znám jako výborný spisovatel, proto nás ani tento jeho pěkný a zábavný spisek nikterak nepřekvapil. Jsme v jakýchsi rozpacích majíce o něm referovati a to proto, že ani děj ani hrdinové ani místa a scény nejsou zvláštními, skoro bychom o nich řekli, že jsou chudobkami, a přece od počátku do konce mysl naši poutají. Odkud kouzlo Raisovy knížky? Líčí kus *života*, a způsobem tak nehledaným, že čtenář *opravdovostí* osob i věcí jest proniknut, takoruka mezi ně přesazen a nejen všeho toho divákem, ale citlivým účastníkem. K takovému výsledku u čtenářstva může si pan auktor blahopřáti, — není všem spisovatelům štěstí takové dáno — a paní Raisová, které tato knížka jest věnována, může s láskou a hrdostí pohlížeti na ni i ještě více na svého muže, jenž u nás k těm málokterým spisovatelům náleží, které mají všude rádi bez rozdílu stran.

V „Lopotě“ jsou dvě povídky čili „horské obrazy“, jak pan auktor označil správně. V povídce první „Již se připozdívá“ zavádí nás spisovatel do chudých vesnických rodin, které vše vynaložily na děti, jež mají ve světě, a z nichž chtějí mítí pány, ne tak k vůli sobě, jako k vůli jim, aby se nemusily tak „dřítí a lopotiti“. Zvláštní charakteristikou upracovaných a chudických lidí těch jest, že jedni přes druhé vychvalují „štěstí“ dětí svých, lhouce si navzájem a nevěříce druh druhu. Z počátku nevědí sice, že se dětem nevede tak dobře, proto pocítují z nich radost a chlubí se jimi úmyslně; později však dovídají se toho, jsou tím nešťastni, ale před jinými toho tají i tehdy, když již slyší, že se to stalo „veřejným tajemstvím“, a na konec ti i oni doznávají se k rozličným trpkostem a sklamáním, kterých se na dětech dožili, ačkoli pro ně všecko obětovali, daleko od nich žili, s nimi se netěšili a na starost v největší bídě hynuli. Mravné poučení z obrázku toho by bylo, aby rodiče nemyslili, že staré přísloví „Všudy dobře, doma nejlip“ už platnosti pozbylo, a potom, aby dětem vše po vůli nedávali, na sebe pamatovali, a častěji svým miláčkům opakovali: Kdybys doma tak dřel a se lopotil, také bys živobytí měl, a všelikého nekalého života byl bys neokusil ku své cti a chvále! Dosud jsou místa, kde by tato povídka velmi dobře v tom směru působila a rodičům i jejich dětem rozličných trampot a duševních bolů umenšila, po případě jim za-

bránila, kdyby totiž z ní učiti se chtěli. Jen nápis tohoto obrazu „Když se připozdívá“, nezdá se nám vhodným, poněvadž necharakterisuje z uvedených osob ani jediné a děje tolikéž ne. Jest ovšem pravdivo, že ke *konci* života udřených horalův ukazuje se bída a neštěstí (starý *Potěšil*!) měrou největší — a v tom smyslu mohl by ostatní nápis auktozem volený, ale to jest velmi zhusta i u jiných lidí a nepodává charakteristiky celého obrazu, jak jej auktor i *bez* toho konce tak dovedně vystavil.

Druhý obraz — Odstrčený — má i nápis zdařilý a v ostatním vyrovná se prvému zúplna. Auktor líčí v něm život nešťastného Marjána, člověka to na duchu i na těle chybného, a život jeho sesuer, které při práci a starostech nepamatují na nic, než na peníze nešťastníkovy, hledíce ho využítkovati, kde mohou a jak mohou. Tklivá jest láska k rodičům tohoto nešťastníka. I sestry miluje, ačkoliv mu nic zvláštního, ba ani sesterského nedělají, a jest vděčným každému, kdo jen poněkud s ním lidsky zachází. Zdá se tak bídým, a přece ukazuje mnoho dobrých stránek; člověk s ním cítí a přeje mu, aby se měl lépe, proto ruší nás samovraždou jeho konec a byli bychom mu přáli, aby v té lopotě byl tak umřel, jako jeho otec a matka, k nimž tak něžně lnul a jejichž slov tak často si vzpomínal.

Budou-li všickni čtenářové knihou tak uspokojeni, jak jsme my, pozorně ji přečteš, dočká se druhého vydání; čehož ve spoustě mnohých jiných knížek bezcenných a začasto škodlivých, zcela jistě zasluhuje.

Ondřej Hanuš.

Růžová knihovna. Sbírka spisů cizojazyčných pro mládež. Pořádá prof. Fr. Jarolím. Svazek VI. „*Nové krátké povídky o věcech a zvířatech*.“ Francouzsky napsala Marie Pape Carpentierova. Přeložil a upravil pořadatel.

Nedávno s pravou pochoutkou četli jsme „Jiskřičky“, a již zase pilný pan pořadatel překvapil nás svým svazečkem „Růžové knihovny“, neméně zajímavým jako poučným, sbírkou 22 velice cenných a pro mládež zrovna stvořených „*povídek o věcech a zvířatech*“. Opakujeme, že povídky ty pro dítky jsou zrovna stvořeny; nebo tu je vedou ku ctnostem, dětskému věku slušícím, tu zase varují zlých náklonností, ano i hříchů. Se zálibou četli jsme tyto

povídky; nebo čtouce je, vzpomínali jsme let svého mládí, v nichž asi jednomu každému z nás něco podobného se přihodilo; ano, čtouce je, cítili jsme se opravdu v ovzduší dětském. Doporučujeme vřele

tyto povídky všem pěstitelům mládeže, nebo nemohou zde minouti se s účinkem. Knížečku zdobí pěkný obrázek. Cena 40 kr., přihlížíme-li také ku krásné úpravě, jest nepatrna. J. Ž.

Spisy redakci zaslané.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk v Praze č. 604-I. Roč. IV. čís. 6. — Doporučujeme.

Sbírka historických příkladů z dějin slovanských zvláště pak českých. Kazatelům, katechetům, učitelům, vychovatelům a vzdělaným Čechům vůbec sebral a upravil Jan Nep. Černohouz, os. děkan v Hostivaři. V Praze. Nákladem Cyrillo-Method. knibkupectví (Gustav Franc). 1896. Seš. 19. a 20. Cena 72 kr. Doporučujeme opětně.

Vzdělávací knihovna katolická. Pořádají Dr. J. Tumpach a Dr. Ant. Podlaha. Svazek I. „Apologie víry křesťanské na základě věd přírodních“ Napsal F. Duilhé de Saint-Projet, kanovník, rektor katolické university v Toulouse. Čtvrté vydání se svolením spisovatelovým přeložil Dr. Ant. Pod-

laha. V Praze 1896. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V Kotrba. Cena sešitu 25 kr. Doporučujeme co nejlépe.

O obecném (lidovém) chrámovém zpěvu. Pro učitele, kandidáty učitelství, ředitele kůrův a duchovenstvo ve slohu populárním napsal M. Bareš, učitel V Praze 1895. Nakladatel Fr. A. Urbánek. Cena 30 kr. — Praktický tento spisek doporučujeme všem, pro něž je psán.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. S dovolením představených. Vydává a red. P. Aug. Kadlec, Ord. Praed. Ročník X. čís. 3. Doporučujeme.

Szkola. Tygodnik paedagogiczny. We Lwowie. Red. Dr. Mieczyslaw Warski. Ročník XXIX. čís. 26.

KONKURSY.

Ve **Vysoko-Mýtském** okr. m. uč. od 1./1. 1897 ve Lhotě, Českém Rybném, Stradouni, Tisové, Vratislavi, Zálší, Zďarci. Od 19./6. — V **Chotěbořském**: m. uč. od 1./1. 1897 v M. Losenici, Strážově, Šenfeldu, Škrdlovicích. Od 20./6. — V **Klatovském**: m. říd. uč. v Mlázovech; m. uč. v Němčicích a od 1./1. 1896 v Habartcích a Velenovech; m. poduč. v Chlístově, Chuděnicích a Předslavi; m. podučitelky v Klatovech. Od 22./6. — V **Jilemnickém**: m. uč. od 1./1. 1897 v Bratrouchově, Křižlicích, Přivlase a Sklenarčicích. Od 23./6. — V **Jičínském**: m. řed. a m. uč. na m. šk. chl. v Rožďalovicích; m. říd. učitelky v Rožďalovicích. Od 24./6. — V **Královédvorském**: m. uč. v Jaseně a Holohlavech; m. poduč. v Jaseně, Holohlavech, Hoříněvsi, ve Dvoře Králové. Od 24./6. — V **Táborském**: m. říd. uč. v Dražicích, Pohnání; m. spr. šk. ve Vlastiboři; m. učitelky I. odb. v Táboře; m. uč. v Horách Smilových a Tučaplech; m. učitelky v Milčíně a Táboře; m. poduč. v Soběslavi, Chotovinách, Hlavaticích, Zelči, Chrboníně, Maršově, Radkově, Horách Smilových, Kamberku, v Milčíně, Šebířově, Nové Vsi. Od 26./6. — V **Sušickém**: m. spr. šk. v Kotěšově; m. uč. ve Staších, a od 1./1. 1897 v Cimicích a Svojsicích; m. poduč. v Bilenicích, Hrádku (2), Kadešicích, Nezamyslicích, Ostružně, Podmokách, Velharticích (2). Od 26./6. — V **Přestickém**: m. katech. v Přesticích; m. uč. od 1./1. 1897 ve Cmelinkách, Dněšicích, Chlumčanech, Ježově, Lhotě Skašově, Nezdicích; m. poduč. v Hořčicích, Letínách, Prádle, Neúraze (2), Břeskovicích (2). Od 27./6. — V **Laňškrounském**: m. uč. od 1./1. 1897 v Malé Řetově; 4 m. zat. podučitelů od nov. šk. r. Od 27./6. — V **Semilském**: m. říd. uč. v Benešově; m. uč. v Držkově a Zásadě; m. uč. od 1./1. 1897 v Bitouchově, Huntírově, Jirkově, Košťálově, Roztokách, Slaném, Stružinci, Veselě a Záhoří; m. poduč. v Benešově, Boskově, Bratříkově, Jesenách, Kamenici, Lastiboři, Libštátě, Loukově, Nábzí, Malé Skále, Příkrém, Smrcí, Tatobitech, Zásadě, Chuchelnách (2), Loučkách (2), v Železném Brodu. Od 27./6. — V **Moravě**. Ve **Vlašsko-Meziříčském**: m. poduč. v Zašově, Polance, Loučce. Do 25./7. V **Moravsko-Třebovském**: m. uč. v Jevíčku — do 20./7.; m. podučitelky v Jevíčku — do 15./7. V **Třebíčském**: m. poduč. v Koněšíně, Okřížku, Březníku — do 15./7.; m. industr. učitelky v Podklášteří — do 31./7. — V **Dačickém**: m. uč. v Krasonicích; m. poduč. v Mladoňovicích. Do 31./7. — V **Místeckém**: m. spr. šk. v Trojanovicích — do 20./7.; m. poduč. v Zábřehu — do 15./7. — V **Hustopečském**: m. poduč. v Začanech — do 31./7. — Ve **Velko-Meziříčském**: m. poduč. ve Zdechově — do 25./7. — V **Kroměřížském** (venkovském): m. učitelky v Hulíně, do 20./7. — V **Litovelském**: m. poduč. v Řimnicích a Pěncíně. Do 25./7.

Obsah: Literární sjezd družstva Vlast. — O auktoritě učitelově. Uvažuje Filip Jan Konečný. — O učebních osnovách. (Pokračování a dokončení) — O systému praeventivním ve výchově mládeže. Z vlašského dle spisu Jana Bosca podává Fr. Josef Mergl. — Atheistická škola v Itálii a její následky. (Dle Stimmen a. M. L.) — Užívání hlasu při vyučování. — Exhorta na neděli VIII. po sv. Duchu. Napsal Václav Černý, c. k. professor. (Dokončení.) — Exhorta na IX. neděli po sv. Duchu. Napsal Václav Černý, c. k. professor. — Exhorta na X. neděli po sv. Duchu. Napsal V. Černý, c. k. professor. — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLASTĚ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefran.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

○ auktoritě učitelově.

Uvažuje Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

2. Druhým zřídlem auktority učitelovy má dle Lindnera býti, „šlechetné mravní smýšlení“. Škoda, že pan auktor neuznal záhodným vysloviti se o předléžité věci té v učebné knize své podrobněji, ba že vůbec neřekl, kterak tomu sluší rozuměti! Na straně 44. a 45. vykládá ovšem dr. *Lindner* o *mravouce* a poukazuje na *rozdíly* mravouky přirozené a nadpřirozené, nemá však ani jediného slova, kterým by mravouky nadpřirozené se zastal, vyjímaje narážku (abych neřekl: urážku!), že prý „co do výsledků svých shoduje se však vědecká mravouka celkem s mravoukou náboženskou,“ ale to nedostačí na poučenou neznalému, co „šlechetným smýšlením mravním“ sluší rozuměti.

My považujeme zastancem „šlechetného smýšlení mravného“, kdo žáky povznést, ušlechtiti, zdokonaliti, zkrátka *k dobrému* přivést chce, neohlížeje se na svůj prospěch a hledaje štěstí svých svěřenců přede vším a napořád. Známkami takového šlechetného smýšlení jsou katolickým paedagogům — Noser, Baumgartner, Kellner etc. — nejen neúhonný čistý život mravní a nezávadná slova učitelova, kdykoli se žáky se potká, nýbrž i spravedlnost, uznalost, dobrota, a vůbec touha sloužiti dobru. Všechno tedy, co v životě občanském považuje se „ne šlechetným“ anebo do konce i nešlechetným a dobrým mravům škodlivým musí pravému učiteli scházeti: ani skutek ani řeč ani posuněk nesmí ho *poskvřňovati*. Co žádal sv. *Pavel* od Tita (2, 7.) — ve všem prokaž se *skutků dobrých vzorem*, — měl by vlastně každý učitel žádati sám od sebe, chce-li prokázati, že hrud jeho zahřívána jest „šlechetným mravním smýšlením.“ Všechn špinavý a prospěchářský egoismus, všechna povrchnost, závist, nevraživost, neopatrnost a všeliká lehkomyšlnost měla by na vždy a zúplna zahlazena býti v duši těch, kteří „šlechetností a mravním smýšlením“ chtějí mládeži imponovati, auktoritu si u ní zjednati a zachovati. To vyžaduje ovšem po učiteli zvláštní *dokonalosti*, — ale jak chce, aby ctili a vážili si ho jiní, nectí-li a neváží-li si sebe sám?

Že *víra* pravá jest i zde učiteli nejlepší pomocnicí a okrasou, které žáci bystrým okem zajisté nepřehlédnou, jest nepopíratelnou pravdou. Bohužel, stokráte bohužel, že tak málo klade se právě na tuto věc se strany učitelstva resp. professorstva váhy. První věcí, která učitele v očích žákovských *snižuje*, poněvadž

na něm „vitium commune čili obyčejnou chybu“, na níž i „profanum vulgus“ nezvedené množství veliký (a praktický) podíl mívá, první věci, tou učitele *snižující* a na roveň jiným mnohým ji stavící, jimž žák úcty a důvěry neprokazuje, bývá *zachycená nevěra* nebo aspoň *netečnost* ku věcem *náboženským* a povrchní leda-bylost, kterouž učitel na jevo dává, kdykoliv o věcech posvátných jedná, nebo předepsaných obřadův a cvičení náboženských z povinnosti se zúčastnívá! Rozpomeňme se, co údivem nás naplnilo a bolestně se *uctivého* srdce našeho doteklo v dobách žakovských a shledáme, že na *prvém* místě byla to zachycená a zpozorovaná lhostejnost náboženská, které učitel před námi nezakryl! Ranil nás — a svou auktoritu též; poznali jsme na něm vadu ohyzdnou, které již nikdy z mysli nám nezapudil. Máme za to, že nejdůležitějším požadavkem naším a největším rozdílem mezi učitelem katolickým a nekatolickým jest, že „šlechtné smýšlení mravní“ na straně jedné hledí se poříditi bez víry naší nebo dokonce i proti ní, na straně však druhé žádá se, aby vyrůstalo a pěstěno bylo jí.

Říkává se, že šídlo v pytli brzy se prozradí. *Dělané* „mravní smýšlení šlechtné“ myslíte, že na dlouho zůstane „mravním“ a neprozrazeným? Velmi dobře upozornil německý paedagog *Kehr*: „Děti, které bystrým okem i nejmenší prášek vidí na kabátě učitelově, velmi brzo poznají, že muž dělající se před nimi učitelem a vážným, nezasluhuje vzdávané úcty!“ *Čím srdce plno, tím ústa přetéka!* *Naturam expellas furca et tamen recurrit!* Ano, zatajovaný návyk (smýšlení) ať již halíš čímkoli (pozorností, opatrností, nevšímavostí) vždy a vždy na povrch tvůj se dere a právě tehdy se ukáže a tě překvapí, kdy bys nejméně se toho nadál a nejméně si toho přál! Z té příčiny nic „dělati“ a zvláště ne ve „šlechtném mravním smýšlení“ se nepřetvařovati! Jako olej na vodu, tak jde pravda na vrchu, pravda i o tvém pravém „šlechtném“ smýšlení. *Buď, čím býti máš, a nejlíp uděláš!* „Šlechtného smýšlení mravního“ ničím tak nedokazujeme a si nezjednáváme, jako neustálou a *účinnou snahou udělati sebe a své svěřence lepšími čili dokonalejšími*. Jako ve světě fysickém není nehybného klidu, ale všude to v něm víří a bouří, tak i v životě „mravního smýšlení“ není a nesmí býti stagnace, ale musíš ku předu, nechceš-li do zadu! *Claudius* říkával: „Člověk, v jehož srdci jest bázeň Boží, podobá se slunci, jež ohřívá a osvětluje i když o tom nemluví.“ Nemyslíš, že to platí rovnou měrou i o „šlechtném i o mravním“ smýšlení učitelově?

Můžeme snad tuto úvahu zakončiti, nevytknuvše *očividné* vady, ničící veškeré smýšlení „šlechtné a mravné“, jako jsou žádost po vyznamenání, lichocení, uplácení etc. Také v pomstychtivosti, vyhrožování, nadržování, nestejnosti k jednotlivcům etc. nezasluhují vyvrácení, jelikož sami sebou ukazují, že nejsou znamením „šlechtného a mravního smýšlení“, ale spíše opakem a otevřeným hrobem auktority učitelovy.

Justitia regnorum fundamentum! *Spravedlnost*, tak bychom to přeložili, hledíce ku své thesi, spravedlnost nejmocnější jest pružinou šlechtného smýšlení, na ní váží se nejlépe učitelovo smýšlení, šlechtnost, mravnost — auktorita! Nic nebudí k učiteli tolik opovržlivosti, jako jeho nespravedlnost a úplatnost. Nebudeme o tom psáti dále, a jen určitou *versi* myšlence té dáme, *versi*, které nám připomíná *Písmo*, když praví „že Pán *Bůh není přijimatelem osob!* Kolik jest učitelů prozrazujících pozornost a zálibu ve slušnější tváři žáků (žákyň), a respektujících dokonce i postavení jejich rodičů?! Ó Roma venalis! Možno i pak mluvíti o „mravním“ smýšlení, o šlechtnosti, o — auktoritě? .

Fiut justitia et pereat mundus! Staň se *spravedlnost* a *zhyň* třeba svět, tak káže učiteli „mravní“ smýšlení, tak jeho důstojnost a s ní spojená auktorita! — Byl jsem druhdy požádán, abych se přimluvil u profesora, o jehož katonické přísnosti pověst šla. Ač nerad, učinil jsem konečně a zašel ku zmíněnému pánu. Dnes vzdávám mu za jeho lék díky — uzdravil mne na dobro. „Jdu se přimlouvat,“ vyznal jsem se panu professoru, jenž mne přátelsky a uctivě přijal.*) „A proč, velebný pane? Budou-li uměti, dám jim rád, co zasluhují; nebudou-li uměti, nemohu jim napsati, že uměli, a dám jim zase, co zasluhují. Spravedlivým musím v obém případě a proti každému býti. Vím, důstojnosti, že nechcete nespravedlnosti, a že spíše na zřeteli máte, *co* a *jak* se zkouší. I v té věci budu spravedlivým; každý dostane dle schopnosti jeho a jen předepsané věci!“ — Nemohl jsem dále „prositi — muž tento stál přede mnou v takové výši, že jsem se za svůj krok v hloubi duše styděl a o tom po cestě k domovu přesvědčení nabyt, že *takového* muže musila vlastně má přímluva urážeti! — Co soudím o šlechetnosti, mravnosti a důstojnosti muže toho? Zjednal si i přede mnou, jehož uctivě přijal, vážnost čili auktoritu? Nemusím o tom mluvit, ale tolik mohu říci, že mne nikterak nepřekvapilo, když jsem od jednoho bývalého posluchače jeho slyšel: V hodině profesora X bývalo u nás ticho jako v kostele; každý hleděl si svého a nikomu ani nenapadlo něco jiného dělati nebo jinak než chtěl professor. Jeho slovo platilo, hrozba vinníkem otrásla, pochvala radostí naplnila! Byl nám vším!

Duší každé školy jest učitel! Na osobnosti jeho závisí blaho a prospěch, přítomnost i budoucnost dítek. „Spolehlivý učitel jest nejlepší zárukou zdárných výsledků paedagogických“ praví *Bauer*. — A kterak nabude učitel žádoucích těchto vlastností? Neporušitelnou *věrností* k povolání svému. O sv. Terezii se vypravuje, že si přála na záchranu hříšného světa mocný hlas, jenž všude by nesl její slova: Modlete se, modlete se! O znamenitém paedagogu *Overbergovi* dává svědectví jeho zápisník, jak myslil zachrániti školu. V zápisníku tom stojí: „*Věrnost, věrnost, věrnost!*“

Může býti lepšího průkazu „šlechetného“ smýšlení a mravní dokonalosti učitelovy nad *věrnost* k povolání a v povolání? Může vážnosti, ctihodnosti a auktoritě jeho u žactva (ano u všech soudných lidí) více něco prospěti a ji utvrditi než rozšířené a nade vši pochybnost povznesené přesvědčení o věrnosti učitelově k úřadu jeho?

Pravá *věrnost* učitele ku škole *vylučuje* vše, *co nenáleží k povolání jeho*: všecko tedy zaneprázdnění, přetěžování, spolčování, řečnění a hromadění čestných funkcí mělo by mu býti cizím, aby povznesené smýšlení jeho „mravní“ ničím nebylo snižováno, zdržováno, tlačeno a nuceno. Či nevyžaduje úřad učitelský *celého* muže? A bývali nejvěhlasnější učitelé a paedagogové tak přetíženi a tolika starostmi skormouceni jako my, všelijací jejich epigoni? Svůj svému, — učitel škole! Znám jest latinské rčení! „*Pluribus intentus, minor est ad singula sensus*, jako že, kdo *mnohými* věcmi se zabývá, *k jednotlivým méně pozorným* bývá!“ Přílišná práce bývá povrchní i když neodchyluje se od věci hlavní. Co jest nám tedy souditi o přemnohé práci *vedlejší*, kterouž učitel všecken prázdný čas — zdraví a vzdělání učitelskému tolik potřebuý, — maří? K čemu ten stálý spěch, roztržitost a kvap? „*Práce kvapná, málo platná!*“ Proto ještě jednou: *Věrnost, věrnost, věrnost k povolání svému!* Smýšlení učitele i „šlechetné i mravné“ věrnosti jest podmíněno, síleno a držáno.

(Pokračování.)

*) Podotýkám, že professor ten byl a jest po dnes *laik* čili *nekněz*.

Obrazy z dějin vychovatelství.

Wimpheling Jakob.

Jeho život a činnost vychovatelskou líčí

Josef Zelenka.

(Pokračování.)

II.

Jak z předeslaného nástinu života Wimphelingova vysvítá, hleděl tento proslulý paedagog své zásady prováděti nejen prakticky jako učitel univerzitní, jako kazatel a vychovatel soukromý, ale on je uložil ku potřebě a k posouzení věkům budoucím též ve svých spisech, z nichž nejhlavnější s krátkým obsahem chceme uvést.

1. V době, když byl Wimpheling kazatelem při biskupském chrámě ve Špýru, napsal důležitý spis didaktický pod názvem: „Isidoneus germanicus“, kterýž vyšel poprvé tiskem r. 1497. Ve sbírce nejznamenitějších spisů paedagogických vydávané v Paderborně vydán jest německý překlad téhož spisu r. 1892 pod názvem: „Wegweiser für die deutsche Jugend“.

Wimpheling zkusil sám na sobě, jak pracně a s jakými obtížemi bylo vyučováno jazyku latinskému za jeho mládí, poněvadž způsob vyučování byl nepřiměřený; dotčený spis jeho měl nedostatku tomuto odpomoci; Wimpheling jím chtěl ukázati, jak by žáci snáze a rychleji latině přiučiti se mohli, než se to dříve dalo. Dříve hleděli učitelé latiny jen k tomu, aby žáci až do nejmenších podrobností dovedli určití pojem každého tvaru mluvnického; méně dbali o to, aby těchto tvarů v řeči a písmě dovedli použití. Wimpheling naopak ve svém spise žádá, aby učňové latiny nejprve naučili se řádně rozeznávati a vyslovovati latinské samohlásky, dvojhlásky a souhlásky, postupně aby z příkladů přiučili se jednotlivým tvarům mluvnickým, aby v souvislé řeči poznali jejich rozličnou vazbu, příklady aby se braly ze spisů, kteréž budou žáci později celé čísti. Cvičení mluvnická mají býti co možná krátká, schopností žáků přiměřena, aby žáci nebyli přetíženi. Postačí, když žák sezná jen základní tvary mluvnické, pak mají se mu zvláštnosti jazyka latinského, jeho krása a jadrnost ukázati ve spisech latinských klasiků, aby poznal pravidla vyššího slohu latinského. Latina sama o sobě nemá býti cílem vyučování, nýbrž jen klíčem k hojným pokladům vzácných vědomostí, jež uloženy jsou v klassicích římských, aby dovedli jich žáci i pro svůj národ využítkovati, na jazyk mateřský převáděti. Žádal tedy právem Wimpheling, aby učice se latině žáci porovnávali ji s řečí mateřskou, aby seznali zvláštnosti obou jazyků, aby při překladě z latiny mateřštině nečinili násilí přenášejíce pravidla mluvy latinské na mateřštinu a tak mateřské řeči neporušili cizotou.

Odporoučeje ku čtení spisy latinských klasiků, jež i církevní otcové a spisovatelé horlivě čítali a z nich i výroky a náhledy v spisech svých uvádějí, nepomenul Wimpheling hned připojití výstrahu, že některé spisy starých pohanských klasiků římských svým obsahem a svou formou chovají v sobě velké nebezpečí pro víru a dobré mravy mládeže a proto z čtení pro mládež že mají se vyloučiti, a hned udává latinské spisy pohanských klasiků, jichž možno bez obavy ku čtení pro mládež použiti. Avšak při tom nemá se zanedbávati četba křesťanských

spisovatelů latinských, z nichž mnozí uhlazeností slohu a rozmanitostí forem básnických pohanským klassikům nejen se vyrovnají, ale předkládajíce pravdy daleko vznešenější a daleko slušnějším způsobem zasluhují přednost míti před spisovateli pohanskými.

Vedle latiny odporoučí Wimpheling též učení se řečtině, připomínaje, že Němci mohou se vykáhati mnohými obratnými učiteli jazyka řeckého; sám lituje, že jemu v mládí nebylo dopráno přiučiti se této řeči klassické.

Ku konci spisu svého doporučí, aby ve vyučování na jednotlivých školách zachovala se stejná míra co do učiva a shoda co do metody, a žádá, aby kázeň ve školách byla sice mírná, ale ne chabá, tělesných trestů má se co nejméně užívat, což ovšem záleží nejvíce na učiteli, jak dovede si počínati. K tomuto účelu podává Wimpheling ve svém spise obraz dovedného a svědomitého učitele, jenž jest si vědom, jak důležité jest jeho povolání, jak blahodárně může působiti mezi mládeží, dovede-li přiměřeně vzdělávati její schopnosti, aby žáci časem dosáhli téhož stupně vzdělání, na jakém stojí jejich učitel, jejich vychovatel. Z celého spisu jest znáti, že v něm složil své náhledy zkušený znalec školství, upřímný přítel mládeže. Pro tyto přednosti došel „Isidoneus germanicus“, „Průvodce německé mládeže“ záhy u vrstevníků obliby, během čtvrti roku pořízeno troje vydání.

2. Ještě cennější jest paedagogický spis Wimphelingův, kterýž napsal a r. 1499 vydal v Heidelbergu, když na tamější universitě jako professor působil. Dal mu název „Adolescentia“, „Mládí“, v německém překladě: „Die Jugend“ a věnoval jej Wolfgangovi, prvorozenému synu hraběte Ludvíka z Löwensteinů, aby z něho čerpal pro svou budoucnost potřebná poučení. Spis tento dočkal se sedmera vydání a pojišťuje slávu Wimphelingovu co výtečného paedagoga i pro budoucí věky, což nestranný čtenář uzná z krátkého obsahu spisu samého.

Spisovatel připomíná nejprve starou zkušenost, že mládí jest nejvhodnější doba k učení se i k vychovávání; čemu se člověk v mládí přiučil, čemu přivykl, to podrží obyčejně po celý svůj život. V mládí má se každý udržovati v činnosti, která musí býti přiměřena a ne jednostranná. Celé vychování má směřovati k jednomu cíli, aby chovanec byl vymaněn z osidel smyslnosti, aby duch opanoval tělo, aby, co jest v člověku božského, nabylo nadvlády nad tím, co jest v něm pozemského. Při vychování nemá míti vychovatel na zřeteli časné a věčné blaho toliko chovance samotného, nýbrž má při vychování svěrenců svých směřovati též ku prospěchu celé lidské společnosti, státu i Církve; dobré vychování není potřebné jen pro dosažení spásy věčné, ale aby se lidem již zde na zemi dobře vedlo. K cíli tomuto vychování přivede, když bude míti na zřeteli zvláštní nadání a schopnosti každého jednotlivého chovance. Aby je seznal, má vychovatel svěřence své bedlivě pozorovati, jak jsou činní, přítulní, poslušní, jak si dají na sobě záležeti, jak jsou své cti dbalí.

Vychovatel musí býti dokonalý znalec dětské povahy; dobré i zlé vlastnosti jeví se již u děti, kteréž mají kořen v jejich letoře, v jejich přirozenosti. Dobrých vlastností jest šest, kteréž mají mládež zdobiti, a sice dívky mají býti skromné, pro dobro nadšené, čilé, bezelstné, stydlivé a útrpné. Těmto dobrým vlastnostem staví se na odpor šest špatných náklonností a sice: smyslnost, nestálost, přílišná důvěřivost, pomluvačnost, lživost a úskočnost, neodměřenost. Všecky tyto vlastnosti musí vychovatel dobře znáti, odkud pocházejí, jak souvisí; zlé musí potlačovati, dobré pěstovati; avšak i dobré vlastnosti mohou se zvrhnouti, nešetří-li se při nich patřičných mezí.

Jak vůbec má vychovatel zacházeti se svými chovanci, k tomu podává Wimpeling ve svém spise celou řadu účinných pravidel a pokynů, v nichž se jeví hluboká znalost lidské povahy, jemný cit pro dobrou kázeň a ušlechtilý mrav, vůbec vychovatelská dovednost, jež s jistotou vládne prostředky k cíli vedoucími.

Dítě dává se vésti více citem než rozumem, zlé vlastnosti mohou v dětské duši sice snadno udusiti náklonnosti dobré, ale rovněž tak nalezají se tam zárodky dobra, jež vzrůstí mohou v krásné ctnosti a sice ze 4 kořenů; prvním kořenem jest milost Boží, kterouž si musí dítě modlitbou vyprositi; dále k ctnosti nakloňují moudré rozmluvy rodičů a pěstounů, hledí-li aby se v řečech svých všeho nectného chránili, jejich činy a jednání, pozoruje-li dítě na nich jen, co jest ctnostné, a konečně ctnosti nakloňuje dítko i poučné a zúmyslné vychování a vedení, při němž napomáhají 4 prostředky: slovo Boží při kázání, napomenutí a poučení vychovatelovo v jednotlivých případech, trest tam, kde napomenutí nezpomohlo, a konečně svátostná zpověď čili skroušené vyznání hříchů před knězem, kteréž zvlášť mocně na chovance působí.

Wimpeling uvádí 20 pravidel, kteréž jak vychovateli tak i chovanci mají býti měřítkem, aby chovanec nabyl pravé bázně k Bohu, uctivosti k rodičům, k duchovním osobám, starším lidem, k duchovní i světské vrchnosti, aby byl v pravdě mravný a skromný, aby sebe dobře poznal a ovládal, aby byl spořivý a šetrný, k jiným uctivý a zdvořilý, aby bez odmlouvání dovedl snést i domluvu a pokárání jiných, dobrých příkladů aby ochotně následoval, o svém vzdělání aby až do smrti věrně pracoval. Takové vychování nebrání chovance všeliké prostorekosti, nerozvážlivého se zapřísáhání, zdržuje ho od zahálky a obcování se spustlými lidmi, učí ho opovrhovati marnivostí.

V druhé části tohoto spisu předkládá spisovatel sbírku článků ve verších i v prose ze spisovatelů pohanských i křesťanských, aby sloužily žákům jednak ku cvičení v řeči latinské, hlavně však aby posloužily k jejich vychování; všechny tyto články mají účel vychovatelský. K této části připojeny jsou též tři sbírky průpovědí a sice ze Šalomouna, že spisu Seneky a Petrarky a pak vlastní sbírky Wimpelingova pod jménem: „Pravidla života pro hochy.“ Vychovatelství Wimpelingovo vyhovuje zásadám křesťanským i požadavkům života, žádá součinnost rodiny, školy i Církve a proto kniha, v níž jest složeno, nalezla záhy četné čtenářstvo až do r. 1515 dočkala se 7. vydání.

3. V Heidelbergu napsal Wimpeling též spis paedagogický zvláštního druhu pod jménem: „Agatharchia“ v německém překladě nazvaný „der Fürstenspiegel“. Věnoval ho Ludvíkovi, synu kurfiřta Filipa, aby v něm našel pro budoucí život svůj potřebná napomenutí; vykládá v něm Wimpeling o povinnostech, kterých má dbáti panovník jako člověk a křesťan, jako hlava rodiny, jako náčelník celého národa, varuje v něm před chybami a poklesky, kterýmž i panovník ze slabosti lidské podléhá, aneb k nimž byl od lichometníků sveden. Dále uvedl nectnosti, kteréž činí i vladaře u lidu opovrženým, nezpůsobilým ku správě jeho vznešeného úřadu, pro kteréž se stává trestuhodným před Bohem i před lidmi. Za to chválou zasypává spisovatel panovníka, jenž správně si počíná jako nejvyšší zákonodárce a soudce v zemi, jako pěstitel vědeckého a mravního vzdělání svého národa, jako podpůrce veřejného blahobytu, jako správce veřejných důchodů, jako rozhodčí o válce a míru, jako otec chudých a ochrance slabých.

O tom, jak si má panovník počínati oproti jiným zemím a státům, zmiňuje se spisovatel jen krátce; radí každému panovníku, aby se sousedními národy a panovníky hleděl co možná udržeti mír a přátelství, aby chránil se každé ne-spravedlivé války. K válce má se panovník co nejméně rozhodovati, poněvadž i oprávněná válka přivádí sebou pro národy velké strasti a svízele. Moudrý a spravedlivý panovník hledí najíti cestu, jak by se zbytečným sporům vyhnul národu svému prospěl.

Více než pouhými slovy má panovník prospěti národu svými činy, svým dobrým příkladem. K následování předvádí Wimpheling svému knížecímu chovanci příklady vzorných panovníků i příklad jeho vznešených rodičů.

Při vši šetrnosti není Wimpheling ve svém spise pochlebňákem knížat; jeho slova jsou jednoduchá, ale při tom přece jadrná a rozhodná. Hlavní předností „Zrcadla knížat“ jest, že shoduje se se skutečnými poměry, že nepodává žádných mlhavých náhledů a pokynů, kteréž se uskutečniti nedají, a proto snese snadno všeliké porovnání s jinými spisy téhož směru. (Příště dále.)

O systému praeventivním ve výchově mládeže.

Z vlašského dle spisu Jana Bosca podává Frà Josef Mergl.

(Dokončení.)

III. KAPITOLA.

O prospěchu ze systému praeventivního.

„Řekne snad někdo, dí Bosco, že tento systém lze těžko provésti. Na to podotýkám tolik:

Co se týká chovanců, daří se výchova podle tohoto systému velmi lehce, prospěšně a uspokojivě.

Vychovatelům připravuje ovšem jakési svízele, leč ty se zmenší, chopíš-li se práce s dychtivostí, s chutí, se zápalem. Zasněviv jakožto vychovatel život svůj dobru chovanců, nesmíš lekati se žádné námahy, abys došel cíle svého u chovanců, totiž zdaru po stránce společenské, mravné i vědecké (aby byli chováni uhlazeného, mravů vzorných i vědění obsáhlého v tom oboru, jemuž se věnovali).

Vychovávati beze vši soustavy, jen tak na zdařbůh, jak se děje u mnohých rodičů pohodlných, znamená zkázu dětí.

Jinak jeví se prospěch tohoto systému vychovavacího i v tom, že

1. Chovanec vždy vzpomínati bude s úctou na vychovatele a s radostí i vděkem na vedení, jehož se mu dostalo; vždy bude považovati učitele za svého druhého otce a bratra. Chovanci takto vedeni bytře, nechť octnou se kdekoliv, vždy a všude jsou útechou rodiny, dobrými občany i dobrými křesťany.

2. Nechť jest již charakter, nadání, mravný stav chovance, dříve než přijat byl do ústavu (do školy), jakýkoliv, rodičové mohou býti jisti, že dítě jejich se nezkazí, nezhorší; ba tvrdím s určitostí, že se vždy polepší. Ano, některé děti, které byly doma metlou rodičů, ba i odmrštěny od ústavů polepšovacích, vychovány jsouce podle těchto zásad, změnily se, polepšily se a nyní zaujímají čestné postavení ve veřejném životě, jsou podporou rodiny a ozdobou kraje, ve kterém žijí.

3. Žáci, kteří vstoupí do ústavu se špatnými vlastnostmi, nemohou pokaziti sou-druhů a ani hodní chovanci nepokazí se od nich, poněvadž nemají k tomu ani času, ani místa, ani příležitosti, an učitel (jehož ustavičný dohled je nezbytný) by ihned (každému nešvaru) odpomohl.

IV. KAPITOLA.

Slovo o trestání.

Kde a pokud jen možno, nebudiž trestů vůbec užíváno; kde však nelze bez trestání se obejít, budiž dbáno tohoto:

1. Vychovatel vynasnaž se, aby ho chovanci milovali, chce-li, aby se ho báli. Pak je odejmutí přízné trestem a to trestem takovým, který povzbuzuje k horlivosti, dodává chuti k učení a nepokořuje.

2. U hochů je to, čím trestáme, skutečně trestem. Tak na př. je dokázanou věcí, že jediný pohled více zmůže než pohlavek. Pochvala, dovedl-li něco dobře, anebo hana za nedbalost je už sama sebou odměnou nebo trestem.

3. Vyjma nejřidčí případy nebudiž pokárání, napomenutí udělováno veřejně, nýbrž vždy mezi čtyřma očima a oddálené od ostatních.

4. Trestů bitím, klečením, taháním za uši a pod. třeba rozhodně varovati se jednak proto, že zapovězeny jsou zákony občanskými, jednak — a to hlavně — proto, že dráždí chovance ku hněvu a uvádí učitele v nevážnost.

5. Vychovatel, (učitel, řiditel ústavu uveďte ve známost pravidla, odměny i tresty, aby žák (chovanec) nemohl se vymlouvat: „Nevěděl jsem, že to neb ono bylo nařízeno nebo zakázáno“. —

Odkazuje laskavého čtenáře na knihu samu, ze které jen v hlavních obrysech sestavena jakás kostra Boscova systému praeventivního ve výchově, končím slovy téhož velikána ve vychovatelství:

„Obírám se na 40 let mládeží (toto napsal jsem r. 1877) a nepamatuji se, že bych byl kdy užil některého z těch trestů, o nichž se zmiňuji, a přece dosáhl jsem s pomocí Boží nejen toho, čeho bylo třeba dosáti, ale i všeho vůbec, co jsem chtěl a to i u takových chovanců, u kterých se zdálo, že je všechna naděje na dobrý výsledek marna.“

—❧ SMĚS. ❧—

O mistru Janu Husovi přednášel dne 9/4 v učitelském spolku okresu Rožnovského p. Václav Strnad. Začal takto: Nedávno ocitla se na obloze české literatury knížečka osvěcující vlasteneckého ducha dítek vlévající v něj sílu a nadšení a jako slunce ozařující rozumek naděje národa, milou naši mládež. Jsou to Dolenského dějiny v 1000 slovech. Dějiny ty stkví se v literatuře dětské mezi mnoha spisy Dolenského jako démant mezi drahými kameny. Dílo to jak po stránce věcné tak formální jest bezvadné, ba výtečné. Jest koll. Dolenský učitel nadaný a vědeckou látku dovedl uspořádati a vypravovati jako málo kdo jiný. Spisek posuzován všudy dle zásluhy, zvláště u učitelstva, jež po tak krátkých, přehledných a na ducha dětského tak účinných dějinách dávno toužilo. Leč mnohým pánům se nelíbily a v listech klerikálních činěny proti nim děsné útoky. Též z rukou mládeže byly trhány a přístup jim do školy zakazován. A proč! Že pravdivá tam učiněna zmínka o velikém našem trpiteli mistru Janu Husovi, našem zoha-

veném mučeníku pro svobodu a volnost smýšlení, jenž až na naše časy vyhlašován je za kacíře bohaprázdného, za netvora vši cti, všech lidských ctností a křesťanských vlastností prostého — Tak mluvil p. Strnad podle zprávy jednatele dotčeného spolku Hynka Kašíka otištěné v „Komenském“ č. 29., strana přílohy 444. — My jsme panu přednášejícímu i jeho posluchačům za tento projev vděční. Mluvil alespoň bez pokrytectví, od srdce. Jenom bychom jej jakožto muže pravdy milovného a přímého prosili, by laskavě udal kde, v kterém listě „klerikálním“ nebo kým je Hus vyhlašován za takového, jak on přednášel, kde a kdy a kým bylo vyhlašováno nebo v listech „klerikálních“ psáno o Husovi to, co on pověděl. Ano k této odpovědi, — jasné a určité, — pana přednášejícího přímo vyzýváme a ji tím jistěji očekáváme, jelikož předpokládáme, že pan Strnad jako paedagog, jemůž musí jíti nade všechno pravda, neodvážil se na vrub nepřítomných klerikálů tvrditi něco, pro co nemá pádných důkazů, jsa sobě toho

velmi dobře vědom, co by v tomto případě o něm platilo. *Tedy jenom laskavě povědít, v kterém listě klerikálním nebo kým jest Hus vyhlášován „za kacíře bohaprázdného“, „za netvora vši cti, všech lidských ctností, a křesťanských vlastností prostého!“*

Něco charakteristického na ukázkou. Liberální „Oest. Schulzeitung“ č. 2. z r. 1896 píše ve článku „Der Lehrerautomat“ m. j. takto: „Ze školy ústavu vychovávajícího, udělali ústav vyučovací a z učitele, vychovatele, učiněn vyučovací stroj, vyučovací automat . . . Kaum hat man entdeckt, dass irgendwo noch der freien Bethätigung des Lehrers ein winziger Spielraum sich bietet, kommt sogleich ein Erlass oder auch nur ein Wunsch des Inspectors, dem Automaten wird eine neue Schraube, ein neues Rädchen, eine neue Sperrklappe eingefügt. . . Man ist heute schon so weit, dass, je unselbstständiger, je automatenhafter sich ein Lehrer benimmt, desto günstiger seine Qualifikation ausfällt.“ — Pisatel toho článku přeje si býti Edisonem; sestavil prý by automat v podobě učitele s fonografem uvnitř, tam prý bylo by válečeků dle potřeby a počtu předmětů učebných. Takové automaty postavil by prý do všech škol. Co by prý se tu ušetřilo gáže, pense! A pak by prý byl automat trvanlivější než ten „Lehrerkadaver“ (!) Takový automat nedovolil prý by si žádné politiky, ba, on prý by vůbec nemyslel. Ovšem, že by „automat učitelský“ in puncto výchovy ničeho nedělal, ale což prý na tom, vždyť je prý známo, že „die Unterrichtsschablone ja auch heute schon die freie und besonders die erzieherische Thätigkeit des Lehrers mehr und mehr verdrängt“ A tak to jde dále tím nárkuplným tonem. A v tom „nestřeženém okamžiku“ uklouzla milému pisateli vděčná upomínka na tu kacerovanou „starou školu“ „Wie war's denn früher?“ touží. — „Da benützte der Lehrer jede Gelegenheit auf das sittliche Gefühl der Kinder einzuwirken und dies wurde ihm zum Lobe angerechnet . . . A přimluviv se vřele za větší samostatnost učitelovu už prý k vůli těm „černým“, kteří na nynější výchově mládeže stále „etwas zu nargeln haben“, odmítá „původce“ „Lehrerautomatu“ rozhodně výčitku ohledně špatné výchovy, říká: „Wenn man aber von einer zunehmenden Verrohrung der Jugend und von einer Abhilfe durch die Schule spricht, so lasse man die Lehrer gefälligst gänzlich aus dem Spiele . . . — 1.

Ve schůzi Budče velkomeziříčské dne 25. května pojednával p. Vincenc Broža o moudré kázni ve škole. Uváděl mnohé věci, jež kázni vadí, a mezi jiným pravil: Kázeňské prostředky školy jsou v mnohém případě nedostatečné a mnohý učitel jedná dle svědomí na vlastní vrub a § 24. přestupuje, by jakž takž kázeň si udržel. Rozpustilec, ježž domov a společnost pokazila, nepolepší se ani napomenutím, výstrahou, předvoláním před konferenci, ani zarmouceným pohledem učitelovým. Stáním v řadě lavic a mimo ně často netrestáme, nýbrž někdy vlastně odměníme, vždyť bujně letoře se státi po delším sedění zamlouvá. Stojící jest však i překážkou zadnějším žákům, že nedobře vidí na tabuli. Neposlednímu jest pak štítem před zrakem učitelovým Vyloučením ze školy se ani nechlubme Kázni vadí ještě: pastva, úlevy, polodenní vyučování, přeplněné třídy, malá vážnost učitelova (titul pod a nadučitel; učitel měl by býti úředníkem, třeba bez uniformy.) *Kázeň se zlepší opravou § 24. šk. řádu.* — Přesvědčivě podaná důkladná přednáška se velmi líbila a p. řečník odměněn hlučným potleskem. Rozhovoru se účastnili pp. předseda, koll. Bohuslav Alféri, jednatel, koll. V. Marzy a j. Po té *jednomyslně projevono přání, že jest třeba v zájmu dobré věci § 24. škol. a vyuč. řádu přiměřeně změnit a doplnit, aby aspoň zákaz přestal, že škola nemá práva i tělesně darebu potrestati.* („Komenský“ číslo 28. příl. 429.) — Nám je celé toto usnesení zcela lhostejné, jelikož metla nebyla nikdy a není naším nejvyšším prostředkem pedagogickým, ač někdy snad u některého dareby dobře poslouží. Katechetovi však bychom neradili, aby užil metly. Ale „Posel z Budče“ se nad tímto usnesením „Budče velkomeziříčské“ velice horší, tak že mluví o vychovatelích řeznících. Nám po tom nic není. To všechno ať si vyřídí pp. učitelové sami; ale vzpomínáme si na jednoho učitele, který ve schůzích učitelských byl vždycky první, jenž mluvil horlivě proti metle, ale sám ve škole mašloval kluky metlou jen což!

Katechese jest činem lásky. „Ať byste měli sebe více pěstounů,“ dí sv. Pavel ke Korinským, „však nemnoho máte otců.“ (I. Kor. 4, 15.) Avšak ani toto slovo nepostačovalo apoštolovi, aby naznačil ten něžný svůj a láskyplný poměr k těm, jež svým kázáním pro Krista získal; jeť mezi nimi, tak totiž praví, jako maličký, jako

když matka děti své chová (I. Thess 2. 7.) Nemáť katecheta toliko poučovati, nýbrž přede vším *vychovávat*; nemáť pravdy nauky křesťanské vpraviti pouze v rozum dítěte, nýbrž má dítě samé uvéstí v křesťanský život. Ale žádné poučování, žádné zevnější pravidlo, ani odměna, ani trest nejsou s to, by lásku ku Spasiteli a tím k následování Ho — a v tom záleží přece veškeré naše vychovatelské umění — v srdci dítěte roznítily tak, jako když toto vidí, že katecheta sám Spasitele svého miluje a že miluje svěřené sobě děti, jako miluje pastýř ovce své, a je jménem volá a je střeží a opatruje a za ně dává život svůj. Pro tyto věci má dítě bystré oko a vnímavé srdce. Miluj Boha a své školní děti; brzy budou také děti milovati tebe a v tobě Boha. A tato láska jest vynalézavá; ona má tisíce prostředků a cest,

aby vnikla k srdcím; ona jest výmluvná, i když ústa mlčí, a činí, že se nám děti volně poddávají, abychom je vedli ku Kristu, by je žehnal. Dítě žije z toho, co vidí; je to pro ně nebezpečím, ale také velkým ziskem; miluj je, a ono bude zase milovati tebe; tvůj příklad, tvoje vlastní zbožnost, tvoje vlastní dojatost, když pojednáváš o velikých tajemstvích našeho svatého náboženství, strhne dítě s sebou. Sv. Augustin vypravuje, že jako chlapec brzy poznal, že jeho učitelé byli marnívi. Jak bystré jest oko dítěte! Nepozná tím snadněji a rychleji naši chladnost, naši lhostejnost, náš nedostatek lásky k Bohu a k našemu povolání? Duch jeho jest měkký jako vosk, co vidí v letech svého vývinu, to se do něho vtiskuje hluboko a trvale. (Dr. Hettinger: Timotheus str. 476.)

LITERATURA.

Církev vítězná. *Životy Svatých a Světic Božích.* Pořadem roku občanského sepsal *František Ekert*, farář u Matky Boží Sněžné v Praze, majetník čestného kříže papežského „Pro ecclesia et Pontifice.“ *Svazek třetí.* — S 30 obrázky. Podíl údů Dědictví Svatojanského čís. 83 za r. 1896. V Praze. Tiskem kníž arcib. knihtiskárny (Rohlíček a Sievers.) Náklad. Dědictví sv. Jana Nepomuckého. Cena 3 zl. str. 860.

Jako jsme s radostí uvítali přítomné knihy, svazek první a druhý a knihu vřele doporučili, tak vítáme s radostí i svazek tento a co nejlépe jej doporučujeme, těšíce se zároveň, že nám slovný pan spisovatel, jenž sobě jako jinými četnými pracemi, tak zvlášť prací touto veliké získal zásluhy, podá brzy dokončení knihy svazkem čtvrtým.

Místo dlouhého vychvalování přítomné knihy podáme raději ukázkou aspoň krátký výňatek ze životopisu sv. Josefa Kalasanského, zakladatele řádu Piaristů.

„Časem rozmohla se v duši Josefově neodolatelná touha po Římu, aby na hrobech knížat apoštolských se pomodlil i horlivost svou posilnil a náměstku Kristovu úctu vzdal. I složil svůj úřad (duchovního správce v Ortoredá a generálního vikáře), rozdělil větší část dědictví po otcích oběma sestrám svým i chudým, a nastoupil cestu do Říma, kam v postě r. 1592

jako chudý a neznámý poutník zavítal. Věčné město nad Tiberou s četnými nádhernými chrámy, dojemnými pobožnostmi, náboženskými bratrstvy a dobročinnými ústavami upoutalo ho záhy tou měrou, že nechtěl více do Španěl se vrátiti, ač bylo mu tam nabídnuto výnosné místo kanovnícké. Brzo poznal ho kardinál Marek Kolonna a učinil jej svým domácím kaplanem a vychovatelem synovce svého.

Kněz Josef vstoupiv v Římě do čtyř náboženských i dobročinných bratrstev, sloužil horlivě Bohu i lidem. Za dne navštěvoval věznice, nemocnice, domy poutnické a chudobince, pátral po opuštěných ubožácích i po potulných dětech a snažil se všem pomáhati, je těšiti a mysl jejich k Bohu obracet. Za hrozného moru v Římě stál věrně po boku sv. Kamilovi a neštítel se nemocné chudasy do nemocnice donášeti, jim sloužiti a mrtvoly jejich pochovávatí . . .

Jsa členem „bratrstva křesťanské nauky“, kázával Josef často v Římských chrámech a učil na veřejných prostranstvích zahálčivý lid i potulné děti náboženství. Tu přesvědčoval se denně, že hlavním pramenem náboženské nevědomosti a mravní spustlosti lidu je zanedbaná výchova chudé mladeže . . . Viděl každého dne, jak chudé, opuštěné děti polonahy a špinavy bez dohledu po ulicích se povalují a potloukají, dotěrně žebrají a neplechý páchají. Nemo-

houce platiti školného nechodily do škol a odrůstaly v nevědomosti a zahálčivosti v pobudy a zločince. Josefa bolelo srdce nad těmi ubožáky a v duši jeho ozýval se mocný hlas: „Ujmi se těchto nešťastných dětí a buď jim ochráncem!“ I obrátil se vroucí modlitbou k Bohu, aby mu ukázáno bylo, jak by jim pomoci mohl. Prozatím svolával tyto potulné děti a získav si důvěru jejich, hleděl je dostat do veřejných škol. Avšak nuzně placení učitelé žádali za děti ty školného aneb aspoň nějakého příplatku od obce. Josef zadal tudíž v městské radě, ale ta neměla ani peněz, ani dobré vůle platiti za chudé děti školného. I obrátil se Josef na Jesuity prose, aby zanedbané děti do svých škol přijali, a ti mu odpověděli, že dle svých pravidel nemají škol počátečních. Posléze vzal Josef útočiště k Dominikánům, ale ti jsouce zaměstnáni kázáním, missiemi, zpovídáním a jinými službami církevními neměli času starati se o zanedbanou mládež.

Kněz Josef byv takto všude odmrštěn, umínil si, že z lásky ku božskému příteli dítek vykoná sám, k čemuž nikdo odhodlati se nechtěl, a že bude až do smrti starati se o vyučování a výchovu chudých, zanedbaných dětí. Zlata a stříbra neměl, ale doufal, že Bůh záměru jeho požehnání svého neodepře. Prozatím nabídl mu farář u sv. Doroty za Tiberou Antonín Brendani dvě světnice v domě svém, a dva kněži z bratrstva křesťanské nauky přidali se k němu slibivše, že budou s ním mládež učit. I otevřel Josef na podzim r. 1597 v Římě školu pro chudé hochy a hned první týden přihlásilo se mu více než 100 žáků, jimž dostávalo se tu nejen bezplatného vyučování, ale i učebních pomůcek, a pokud možno bylo, i oděvu a pokrmu. Ani děti židovské nebyly z ústavu toho vyloučeny. Josef nazval ústav svůj „pobožnými školami“ na osvědčení, že bude se v něm vyučovati netoliko počátkům světských vědomostí, ale obzvláště také nábožnosti a povinností křesťanským. Učitelové těchto škol vodili žáky po učení domů a bděli vůbec ostražitě nad nimi, aby všelikou příležitost k lehkomyšlnosti a nemravnosti od nich odvraceli, modlili se s nimi hor-

livě, chodili s nimi na služby Boží, a vodili je častěji ku sv. zpovědi.

Kázeň Josefových pobožných škol byla tak výborná, učebná soustava jejich účelná, a pokrok žáků v učení, ve zbožnosti i v mravnosti tak zřejmý, že vyskytli se záhy četní dobrodinci stavu duchovního i světského, kteří ústav ten štědře podporovali. Takto mohl Josef již r. 1599. najati pro školy svoje prostránný dům, jehož velice třeba bylo, nebo zatím vzrostl počet žáků na 700. V domě tom ubytoval se Josef s pomocníky svými a žil s nimi dle ustanoveného pořádku společně ve svaté svornosti a lásce...

Pokud Josef chudé hochy kolem sebe shromažďoval a je bezplatně učil, nemohli ho veřejní i soukromí učitelové Římské dosti vynachváliti, jakmile však do jeho škol i zámožné rodiny děti svoje posýlati začaly, a když i papež školám těm důvěru projevoval a podporu udílel, pozdvihla se proti zakladateli jejich lakota a závist. Světští učitelé vytýkali pojednou Josefovi, že ubírá jim chleba a zkracuje živnost jejich, pomlouvajíce ho, že prý horlivost jeho jest pokrytectvím a že na školách jeho hrozné věci se tropí. I obžalovali ho... Nespravedlivá obžaloba byla důkladně vyšetřena a skončila zahanbením původců jejich... Pomlouvali jej, ale výsledkem těchto pomluv bylo, že ctnosti Josefovy u veřejnou známost přišly a chvalná pověst o jeho školách se rozšířila. Církevní hodnostáři závodili v podporování pobožných škol a papež Pavel V. přijal je do své zvláštní ochrany dav jim dva kardinály za ochránce. I koupil Josef roku 1612 za 12.000 dolarů rozsáhlý palác u chrámu sv. Pantaleona a přeložil do něho školy svoje, na nichž bylo tehdy již 1200 žáků. Papež Pavel V. vážil si zakladatele těchto škol tak velice, že zamýšlel povolati ho do sboru kardinálů, on však vyprosil si, aby důstojnost ta jemu udělena nebyla atd. — —

Údem Dědictví Svatojanského stane se do smrti, kdo složí jednou pro vždy 10 zl., j-jž možno zaslati na adresu: Ředitelství Dědictví Svatojanského v Praze, IV. (Hradčany).

Spisy redakci zaslané.

Dějepisné obrázky pro školy obecné. Sestavil Alojs Lhotský. Nákladem J. F. Kubeše v Třebíči. Cena 1 zl.

Autor této knihy, známý svými methodickými a pomocnými spisy pro učitelstvo škol

obecných, probírá zde do detailů dějepisnou látku pro všechny stupně žactva ve formě školního vyučování priměřené. Jest známo, že v čítankách školních výběr není tak veliký, aby učitelé poskytoval učiva tolik, kolik potře-

buje, a tu jest nutno, aby učitel vybral si vhodnou látku sám. Kniha tato usnadňuje mu tuto obtížnou práci podávajíc přehledný a zároveň poutavý obraz veškerého pásma dějin říše naší se týkajících. Cena 1 zl. při obsáhlosti látky jest mírná.

Osudy nalezenky. Povídka pro mládež dospělejší od Andrienny Piazzové. Z franciny vzdělal Karel V. Kuttan. Vyšla jakožto VIII.

svazek „Bibliotéky pro mládež dospělejší“, kterou rediguje F. J. Andrlík a vydává J. F. Kubeš v Třebíči. Cena 30 kr.

Příhody „panny Fany“; nalezenky, líčeny jsou v této knížce dojemně, pravdivě a svrchovaně poutavě, tak že mladistvý čtenář po vykonané práci své mile se pobaví.

Dělnické noviny. Red. Tom. J. Jiroušek. Roč. V. čís 21. s bohatým obsahem

KONKURSY.

Ve Vinohradském okr.: m. katechetů v Žižkově, v Nuslích-Pankráci a v Michli; m. uč. pro III. odb. na Král. Vinohradech; m. uč. na Kr. Vinohradech; m. učitelky v Žižkově; m. poduč. na Kr. Vinohradech, v Žižkově (2), v Řešovicích, Podolí, Pyšelicích; m. podučitelky na Kr. Vinohradech. Do 15./8. — V Poděbradském: m. uč. v Poděbradech a od 1./1. 1897 v Přední Lhotě, Předhradí, Ratenicích, Veselí a Chroustově. Od 30./6. — V Mladoboleslavském: m. říd. uč. v Bezně. Od 30./6. — V Broumovském: m. uč. ve Vys. Srbské a od 1./1. 1897 ve Velkém Dřevíči a Žďáře; m. poduč. v Máchově. Od 4./7. — V Rakovníckém: m. uč. III. odb. v Rakovníce; m. uč. od 1./1. 1897 v Nov. Domě, Hřebečnicích, Nesuchyni, Lubné, Pavlíkově, Senci, Skřejích; m. poduč. v Broumech a Hřebečnicích. Od 4./7. — V Chrudimském: m. uč. v Kostelci u H. M., Možděnicích, Stánu, Trojovicích, Vorlí. Od 2./7. — V Novobydžovském: m. uč. od 1./1. 1897 v Myštévsi, Sloupně, Starých Smrkovicích a Staré Vodě. Od 7./7. — V Pelhřimovském: m. říd. uč. v Obratanech; m. učitelky při měšť. šk. d.; m. uč. v Pacově, Lipici, Brezině, Černově, Hodějovicích, Hojovicích, V Outěchovicích, Obratanech, Ostrovci, Mezilesí, Putimově, Slavětíně, Veselí, Věžně, Temnici a Zhoří; m. učitelky a poduč. v Kamešnici n. L.; m. poduč. v Pacově, H. Cerekvi, Bohdalíně, D. Cerekvi, N. Cerekvi, Cětovaz, Částrově, Deštně, Horepniku, V. Chýšce, Chvojnově, Mnichu, Oustráší, Pošně, Rodinově, Rohozně, Novém Rychnově, Rynarci, Červené Řečici, Horní Vsi a Vyskytně. Od 9./7. — V Mnichovohradištském: m. uč. při ob. dvoutř. škole v Brezině, Kování, Loukovci a Zvířeticích; m. poduč. př. ob. šk. v Klášteře. Od 9./7.

Morava. V Hustopečském: m. poduč. v Starovičkách; do 20./7. — V Litovelském: m. uč. v Kovářově; m. poduč. v Nakle; do 25./7. — V Novojičinském: m. poduč. v Trnavce; do 31./7. — V Přerovském: m. poduč. v Bocheři. Do 5./7. — V Holešovském: m. uč. v Dřevohosticích, Slušovicích; m. spr. šk. v Ošicku; m. podučitelky ve Frýštáku. Do 31./7. — V Uhersko-Hradištském: m. učitelky ve Zlíně. Do 26./7. — V Uhersko-Brodském: m. uč. ve Štítné a Horní Ledči, ve Francově Lhotě; m. poduč. v Nivnici, Lidečku, Bánově, Suché Loze, Březové, Bystřici, Bzové, Hradčovicích, Star. Hrozenkově, Lačnově, Lužné, Pitíně, Nedachlebicích, Štítně; do 5./8. — Ve Vyškovském: m. naduč. ve V. Chvalkovcích; do 10./8. — Ve Valašsko-Meziříčském: m. poduč. v Mikulávce; do 6./8.

(Zasláno.)

„Paedagogickým Rozhledům“!

V červnovém sešitě „Rozhledů Paedagogických“ četla jsem v přehledu událostí školských za květen 1896 na str. 48.; „Dne 5. ve „Vychovateli“ A. Rozsypalová v čl. Malá úvaha o některých poměrech časových hájí přesvědčení a skutky katolických učitelův a učitelek (chybou zaměňuje ve své filosofické úvaze Hegla — s Herbartem!)“ . . .

I mám za svou povinnost prohlásiti: Není pravda, že bych v úvaze své zaměňovala Hegla — s Herbartem.

Ze slov ve článku mém: „Ale prozatím aspoň filosofie, která projasniti má náš názor světový, sama rozpadá se ve množství soustav filosofických sobě odporujících, jimž namnoze ani zasvěcenci, učenci prvního řádu — nerozumějí, — ale to zase jak Hegel a Schelling se domnívají je právě důkazem povznešenosti soustav jejich. Také Herbart přiznává: „Jen jeden mi porozuměl a ten mi ještě nerozuměl“ — vysvítá snad přece dosti srozumitelně, že Herbart uvádí se zde jako třetí mluvčí a svědek pro nejasnost soustav filosofických, i nepochopuji, jak mohl zpravodaj poznámku v závorkách svrchu uvedenou připojiti.

Aug. Rozsypalova.

Obsah: O auktoritě učitelově. Uvažuje Filip Jan Konečný. (Pokračování.) — Obrázky z dějin vychovatelství: Vimpheling Jakob. Jeho život a činnost vychovatelskou líčí Josef Zelenka. (Pokračování.) — O systému praeventivním ve výchově mládeže. Z vlašského dle spisu Jana Bosca podává Fr. Josef Mergl. (Dokončení) — Exhorta na X. neděli po sv. Duchu. Napsal V. Černý, c. k. professor. (Dokončení) — Promluva na neděli XI. po sv. Duchu. O zázracích. Napsal Em. Žák, katecheta měšť. školy. — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy. — Zasláno.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlročně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. pedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklamy, jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

O auktoritě učitelově.

Uvažuje Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Povíme ještě o několika věcech, kterými učitel projevuje smýšlení své a zároveň ukazuje i šlechetné srdce a mravní dokonalost, — o několika věcech, kterými především auktorita jeho se vzdává a udržuje. Jsou to: nadšení, opatrnost (moudrost), pořádek spravedlnost a důslednost.

Nadšení! Toť ono kouzlo, kterým jako čarodějové dotýkáme se zázračnou mocí *vznětlivých* srdcí dětských! Ve škole mezi dětmi nesmíme stárnouti, vadnouti, ochabovati; ve škole mezi dětmi musíme žítí, s nimi, ano *před* nimi ve všem *prvními* býti, abychom jim školu nečinili obtížnou, nudnou a odpornou, ale milou a vábivou. Podivným jest v té příčině dětský talent *pozorovací*; nic mu neujde, zvláště ne nuda a mrzutost učitelova! Dítě vše odpozoruje a *napodobí*. Nuda nudu plodí; nadšení nadšením se budí!

Přiznáváme rádi, že není snadno uchovati si posvátný oheň mladistvého nadšení, — i veliké sopky časem vyhasínají. Rozdmychujme proto častěji posvátnou jiskru nadšení prvotního rozličnými způsoby: vzpomínkou na minulost, zodpovědnost, záslužnost; vzpomínkou na radostné i smutné výsledky a konečně, — kteří na křesťanském stanovisku trváme, — vzpomínkou na Boha, *odplatitele* všeho dobrého!

Zdaž i tím způsobem neukazujeme „šlechetné a mravní smýšlení“ své? Zdaž i tím způsobem neukazujeme charakter vzácný, všeho uznání a *auktority* hodný? Proto ještě jednou: *Věrnost a nadšení!*

Opatrnost! Co tu myšlének rojí se v hlavě, pomníme-li povinností, které učiteli tato vlastnost ukládá! Opatrným musí býti učitel sám na sebe, na své řeči, posušky, slova, skutky; opatrným na dítky (žáky), aby chápaly, uměly, prospívaly, zlému se nepřiúčily, v dobrém utvrzovaly, pořádek a kázeň měly ve všem a všude! Všechno, co posluchači na učiteli spatřují, všechno je má poučovati i láska i hněv, spravedlnost i shovívavost, trest i odpuštění, pochvala i zahanbení, vážnost i úsměv, ústa i oko, ruce i nohy, ano i šat. Ne nadarmo pravil *Spasitel* učitelům apoštolským: „Buďte *opatrní* jako hadové!“ „Nekažte, ale ukažte,“ praví staré přísloví.

Máme za to, že opatrnost jest nezbytnou podmínkou auktority a mravní hodnoty učitelovy, a že „šlechtného“ smýšlení vůči žactvu ničím neprokáže učitel, jako je-li opatrným před nimi a varuje-li se v učení i v jednání všeho, co by pohoršilo nebo na cestě k dobrému zadrželo. *)

Opatrného a prozíravého učitele ukazuje především *kázeň*, kterou má ve své třídě. Praví-li *Komenský* „škola bez kázně, mlýn bez vody“, praví jistě pravdu, a pravil by ji i dále, kdyby řekl „učitel bez kázně, učitel bez auktority“! Z té příčiny náleží každému učiteli zachovati a zjednati si auktoritu, jež „dodává všem vychovávacím prostředkům ve škole náležitého *důrazu*“, podotýká k věci Dr. *Lindner* str. 97. Není horšího škůdce mládeže, žactva a posluchačů nad učitele neopatrného a neváženého.

Všickni jsme lidé a za často velmi křehcí. Učitel témuž zákonu podroben jest; proto — neskládati malomyslně ruce v klín a naříkati na zlo, jež nás stihlo, ale bystrým a neúnavným okem pátrati po všem, co nám škodí aneb uškodilo, aby se tak na novo nedálo! Buďme opatrní! Neukazujme žactvu svých vad a křehkostí, ale vždy předstupujeme před ně z odznaky svého úřadu. „Svou povýšenost“ nad žactvem musíme za každou cenu si zachovati, a dobře bude pro nás i pro ně, když budeme „svým úřadem v očích žakových téměř nadpřirozenou bytostí, která zřídka kdy k němu se sklání a *přísnost auktority přívětivou laskavostí mírní*“

Auktorita učitelova jest kvítkem tak něžným, že jí i nejmenší mráz čili vada jeho spálí. Proto pozor na vše! Dr. *Noser* káže ve své příručce katechetům, (str. 45.) aby si především zachovali *úctu a vážnost*. Za tou příčinou ať mají pozor na své tělo a jeho gesta; vše musí i zde býti důstojno a stavu přiměřeno. Aby každý rozuměl, neváhá osvědčený professor upozorniti na ruce v kapsách, posunování okulárů na nose, kývání hlavou a tělem, kopání a dupání nohama, přílišné šňupání a p. Snad se tomu někdo usměje a pomyslí si, že jsou to „maličkosti“; — možná že má pravdu, ale ve škole a před *žáky*, jimž se tím „junda“ působí a příležitost k nevázaným poznámkám a kritikám dává, jistě jsou „maličkosti“ takové *povážlivy*! Nezáleží na tom, čím se maličkým (a vůbec i dospělým žákům) ku zlému příležitost dala, ale že se jim dala. — Také řeč učitelova musí býti správná a věci i stavu důstojná! Ještě dnes vidím smích, který jevil se na tvářích vyšších gymnasistů v X, když učitel zpěvu začal vykládati „o velebném chorálu *pápeže Řehoře Velikého*“. I šatstvo buď v pořádku. Přílišná vyfintěnost nejen učiteli knězi, nýbrž i laiku v očích soudné mládeže škodí. Ještě hůře má se však věc, nedbá-li učitel o zevnějšek svůj a chodí-li špinavý a ošumělý. *Šaty dělají člověka*, říká modní svět a kousek pravdy jistě v tom má!

Všechno to třeba uvážiti, všechno míti (resp. všeho se varovati), abychom auktoritu si zachovali a žactvu i sobě prospívali. Vedle doporučené věrnosti a nadšení, budiž i důstojnost a povýšenost, kterou klade na srdce *opatrnost*, neustálou snahou naší!

Přísnost! Známe z vlastní zkušenosti případů mnoho, ve kterých nemístná přísnost zlé nesla ovoce; přísnost, kořeněná divokostí, bezohledností a strašlivou

*) „Jest pravdivým, tvrdí katolický paedagog Dr. *V. Kellner*, že učitel více učí svým *zjevem* a důstojným *chováním* než veškerým *slovem*, a že jen tehdy jistou záruku ve zdar svého úkolu má, když se slovo jeho se skutkem srovnává. Nic nevzdělává a nevychová tak dobře jako přítomnost (společnost) dobrého člověka; i když mnoho nekáže a neučí, přece nás osvětluje a zahřívá neodolatelnou osobností svou...“

náruživostí, která tak učitele ovládá, že se ani nadávek neštítí, k slzám žákovým zcela nelítostným byl a již napřed *propadnutím* hrozil. Připouštíme, že slzy žákovské jsou slzy plané. Připouštíme, že i nejlepšího učitele někdy uchvátí spravedlivý (a snad i nespravedlivý) hněv, připouštíme, že i hrozba propadnutím může tu a tam dobrou konati službu; myslím však, že vždy podobná opatření jsou a zůstanou — *mimořádnými*! Připouštím, že řádný učitel bude lásku spojovati s přísností, a že více přísnosti na venek vystoupiti dá než dobrotivosti; nepřipouštím však, že *vášnivá* přísnost má býti takoruka jedinou vlastností, kterou žáci na učiteli upozorovali. Připouštím též, že i zlá přísnost neuškodí žactvu tak, jako prokázaná *slabost* učitelova. Myslím však, že pravdu měl *sv. Augustin*, když představených řeholních napomínal: „*Hleďte, by vás více milovali, než se vás báli!*“

Slabost nesklidí *vděku*; bezohledná přísnost nedozná *lásky*. A přece *vděčnost* a *láska žactva nejkrásnější jsou odměnou šlechetného učitele*, nejlepším uznáním jeho auktority a zásluhy!

Zbývá konečně o poslední promluvití věci, jíž vážnost se budí, vzpružuje a sílí, — o *důslednosti*.

Vyžaduje-li se vůbec ode všech členův učitelského sboru, aby „spolupůsobili“, druh druhu neodpírali a druh druhu doplňovali, hájili a svorně postupovali, vyžaduje se téhož i od jednotlivce. Takovým buď dnes jakým jsi byl včera a jakým budeš zítra. Co jsi slíbil, splň; čím jsi pohrozil, trestej; jak jsi začal, tak ukonči! Jen ne nejistotu a kolísání v učení, jednání a slovech.

Semper idem, vždy buď týž! Takový muž platí a má auktoritu! „Důslednost jediná vede ve škole k cíli,“ praví rektor *Baumgartner* („*Paedagogik*“ 3. Auf. 53.). Kde není ve škole důslednosti, tam není disciplíny, pokoje a vážnosti. A ký div! Je-li učitel „třtinou větrem se klátící“, kterak budou jeho žáci přepevnými duby? Či padá snad ve škole jablko *daleko* od stromu? A nejprůzračnější známkou *charakteru*, zdaž není důslednost (ovšem že v *dobrém*, poněvadž ve *zlém* důsledným býti není znamením charakteru, nýbrž buď *slabosti* anebo *zatvrzelosti*)?

Velmi dobře poznamenává o důslednosti *Keller*, že jest plodem klidu a nikoli rozvášněné mysli, a že vyžaduje zralého uvážení v zákazu i v příkazu.

(Ostatek příště.)

Obrazy z dějin vychovatelství.

Wimpheling Jakob.

Jeho život a činnost vychovatelskou líčí

Josef Zelenka.

(Pokračování.)

4. K „zrcadlu knížat“ řadí se obsahem svým další spis Wimphelingův, kterýž napsal ve Štrassburku a r. 1501 vydal latinsky pod názvem: „*Germania Jacobi Wimphelingi ad rem publicam Argentinensem*“. Po smrti Wimphelingově vydán jest též německy pod jménem: „*Deutschlad an die Rathsherren der freien Stadt Strassburg*“. Ve spise lze rozeznati taktéž dvě části; v první části hledí pisatel dokázati, že město Štrassburk, jakož i ostatní města ležící na levém břehu Rýnu byla vždy německá a nikdy k Francii nepřináležela, uváděje k tomu mnohé

doklady, jimiž chtěl panovačnost Francouzů skrotiti a u Němců větší lásku k rodné zemi probuditi. Proti dokladům v této části uvedeným povstal františkán Mumer a hleděl je ve zvláštním posměšném spise seslabiti, z čehož povstala hádka mezi ním a Wimphelem.

V druhé části svého spisu vykládá Wimphelem povinnosti rádců a zástupců města. Nejen o časné záležitosti města má se městské zastupitelstvo starati, ale má též pečovati o duševní vzdělání a blaho svých spoluobčanů.

Zvláště vzdělání mládeže mají zástupcové města míti na mysli; zejména žádá Wimphelem, aby pro hochy, kteří se nechtějí věnovati stavu kněžskému a proto v duchovenských školách se nevyučují, zřízena byla od městského zastupitelstva zvláštní vyšší škola, zvaná gymnasium. Čemu by se mělo na této škole vyučovati, jací učitelé by měli na ni povoláni býti, čím by se měla škola tato od ústavů kněžských lišiti, o tom šířeji vykládá Wimphelem ve svém spise a spolu udává škodu a ztrátu pro město, že dosud takové školy nepostavilo.

Jednotlivým měšťanům předkládá spisovatel vhodné pokyny, jak by měli vychovávat syny i dcery své.

Chvála města Štrassburku, již Wimphelem ve svém spise nespořil, získala mu zajisté hojné uznání mezi obyvateli Štrassburskými.

5. Příkladuje velký vliv vychovatelský dějinám a vida, s jakým zápalem čtou dějiny své vlasti Benátčané, Angličané, Uhři i Čechové, rozhodl se Wimphelem, že o podobné dílo postará se též pro mládež německou; vyzval Šebestiána Murrha, kanovníka Kolmarského, spisovatele několika školních knih, aby napsal též dějiny pro školy. Murrho tomuto vyzvání chtěl vyhověti, ale brzká smrt jeho, kteráž jej r. 1492 překvapila, zabránila, aby spis započatý dokončil. Úryvků z nedokončeného spisu Murrhova použil Wimphelem a napsal potřebnou školní knihu dějin německých sám a dal jí název: „*Epitome Germanicarum rerum Jacobi Wimpelingi Slestadensis*“. Vytisknuta byla poprvé r. 1505; v německém překladě má název: „*Abriss der deutschen Geschichte*“.

Vypravování dějepisné počíná spisovatel dobou, kdy Němci na jevišti světovém poprvé se objevili, a pokračuje v líčení dějin národa německého až do své doby. Vypravováním dějin za doby Karla Velikého stává se dějepis Wimphelemův dějepisem císařů německých; líčí v něm, jak každý z nich koruny císařské se domohl, jaké vladařské činy jako císař provedl. Událostí pro dějiny Německa dosti důležitých, pokud s mocí císařskou nutně nesouvisí, Wimphelem si méně všímá, tak na př. o hnutí husitském, kteréž i na půdě německé vliv svůj ukázalo, jenom zběžně se zmiňuje a sice se zbožným přáním, aby bludařství toto v Německu dále se nešířilo.

Dosti obšírně píše Wimphelem o kulturním snažení národa německého od prvopočátku až do své doby; vypráví o mužích, kteří národ německý vzdělávali, mluví o jejich spisech vědeckých, o výrobcích uměleckých, o pokroku v řemeslech, o výzkumech a vynálezech, jež vznikly mezi lidem německým, kteréž v dobách míru i pro doby válečné nabyly velké důležitosti. Těmito partiemi svých dějin, chtěl Wimphelem ukázati, že vyučování dějepisů jest důležitý prostředek vychovatelský dle latinské průpovědi: „*Historia est optima mngistra vitae*“.

V líčení svém jest spisovatel co možná stručný a přece ne temný; spíše se mu může vytýkati, že v použití pramenů nebyl dosti kritickým dle požadavků nynějšího dějezpytu. Tím se stalo, že mnohá mylná udání vloudila se do jeho dějepisů, kteráž však nesmí se pokládati za zúmýslná. Při všech nedostacích a

pochybeních přináležejí dějepisu Wimpfelingovu ona přednost, že jest prvním souvislým dějepisem národa německého.

Podavše přehled nejdůležitějších spisů paedagogických, kteréž vyšly z pera Wimpfelingova a kteréž jsme aspoň v překladě přečetli, chceme dle jména uvést ještě některé spisy jeho, kteréž svého času byly hledány, ale jež nám ani v originále ani v překladě po ruce nejsou. K jeho spisům básnickým patří: „De triplici candore Mariae (1484), „Carmen de laudibus et ceremoniis ecclesiae Spirensis“ (1486.). Ještě dříve a sice r. 1470 vydal dramatickou báseň: „Stylpho Jacobi Wymphelingii Slestatini“, kterouž kárá v tehdejší době obvyklé honění se po velikých beneficích duchovních. K spisům didaktickým patří ještě: „Elegantiarum medulla“ (1493), „Elegantiae majores“ (1499), „De proba institutione puerorum“ (1504). Ve všech těchto třech spisech vykládá Wimpfeling o skladbě jazyka latinského, toliko k třetímu spisu jako přídavek připojil návod, jak si mají mladíkové počínati při volbě budoucího stavu. Paedagogické spisy jsou: „De integritate morum“, v kterémž Wimpfeling chovanci svému Jakobovi Šturmovi dal poučení, jak se má připravit k stavu duchovnímu, jemuž se chtěl věnovati. „De arte impressoria“ dle názvu měl a chtěl Wimpfeling v tomto spise pojednati o umění knihtiskařském, kteréž vzniklo na půdě německé, ale promluviv jen krátce o knihtiskařství samém, líčí obsírně obraz vědeckého a uměleckého života, jakýž se v jeho době jevil v národě německém.

Nám pak po vylišení nástinu života Wimpfelingova, po krátkém rozboru jeho spisů jest upravena cesta, abychom mohli s větší odhodlaností přistoupiti k vylišení obrazu celistvého charakteru tohoto proslaveného někdy „Vychovatele Německa“.

(Ostatek příště.)

O písemnictví pro mládež.

Literární studie.

Podává L. Grossmannová-Brodská.

Prohlédneme-li se bedlivě po literární produkci pro mládež za poslední dvě desetiletí, a porovnáme-li současnou literaturu dětskou se spisy vydanými před lety sedmdesátými, dojdeme ve mnohé příčině překvapujícího výsledku. Je-li v tom zásluha, dobrou četbou ušlechťovati dětskou mysl, tož uznání nehynoucí náleží pracovníkům doby tehdejší, žijícím nyní namnoze pouze v paměti literárního historika. V době méně utěšené a příznivé než jest naše, před lety sedmdesátými, zasloužilými a neunavými pracovníky v té příčině byli bratři Bačkorové, Cichrová-Brzorádová Doucha, Ehrenberger, Marie Antonie, Peška, Podlipská, Pravda, Prokeš, Rozum, Štulc, Tesař a Vinařický.

Hle, jaký to soubor na slovo vzatých paedagogův a učitelů duchovních! A ti všichni z lásky k dobré věci, ku prospěchu pokolení příštího pracovali neunavně, chápající důležitost takového úkolu, k němuž zdárně napomáhali založené v té době, a až po naši dobu výborné pověsti se těšící Dědictví Maličkých v Hradci Králové, Zlaté Lístky a Zlaté Klasy v Písku.

Mezi žijícími současníky sotva nalezneme se spravedlivý a nepředpojatý jednotlivce, který by neuznával blahodárných účinkův a požehnaného výsledku vyjmenovaných zde činitelů, a znalci tehdejší dětské literatury bez přehánění lze říci,

že práce literární vyjmenovaných všech spisovatelů byla skutečná zlatá zrnka duševní oproti tomu množství bezcenných plev, jimiž jest v přítomné době náš literární trh takřka zaplaven.

Příčina toho jest na snadě. Tehdy psávalo se z přesvědčení, z obětavé lásky k dětskému dorostu, kdežto nyní kde kdo, cítí se býti povoláním, „vyplniti citelnou mezeru“ a zvěčniti se slávou často pochybnou.

Pakli původní produkce starších literátů nebyla své doby zaslouženě oceňena, stane se tak najisto, až konečně nastane žádoucí obrat a oprava v písemnictví vůbec.

Avšak vedle knih skutečné umělecké ceny, z oné doby pocházejících, panovala tehdy jakási horečka překladatelská, a ty převody německých spisů Nieritzových, Hoffmannových a od Křištofa Šmída vše zaplavovaly.

Jakou měly tyto překlady po většině cenu, ukázala nejlépe v letech osmdesátých ministrem Gautskem nařízená revise školních knihoven, jež byla všelijak posuzována, přerůzně vykonávána, majíc nicméně tu dobrou stránku, že knihy bezcenné, aneb dokonce závadné byly z dosahu školních knihoven vyloučeny.

Žijíc tehdy na venkově u strýce učitele, jemuž byla svěřena podobná revise školní knihovny, pro churavost a zaneprázdnění jeho byla jsem vyzvána k výpomoci. Značná sečtělost, povstálá z pravé čtenářské vášně již v nejútlejším dětství a výborná paměť velice mně tento úkol usnadnily, tak že za neocenitelných pokynů a rad místního správce duchovního a staříckého řídicího učitele jsem nesnadný a rozčilující ten úkol nejen čestně vykonala, ale příště také ve blízkých okolních obcích, pokud se tam školní knihovny nacházely, bývala vyzývána k poradám a k výpomoci.

Nabyvši takto již před lety jakéhosi měřítká na požadavky dobrých pro mládež spisů, mohu se směle podjati úsudku o literatuře nynější.

Pozoruhodno jest, že právě v době nedávné zašly nejlepší dětské časopisy, jež byvše založeny za daleko nepříznivějších poměrů udržely se po celá desetiletí a teprve nyní v době zimničného literárního tvoření smutně zanikly. Štěpnice a rovněž výtečná Budečská Zahrada vycházely daleko přes třicet let. Jarý Věk, Zlaté mládí, Lístky a poupata, Matice dítek, Přítel mládeže a j. v. po delším či kratším živení vzaly za své, všechny během několika málo roků za sebou a zbývající nyní časopisy dětské sotva že se jakž takž udržují.

Tento úkaz jest tím trapnější pro toho, kdož ví a dovede posouditi, jak *dobrá* četba působí na dětskou mysl. I dnes nemáme dobrých pracovníků nedostatek, nejslavnější spisovatelé uznávající důležitost dětské literatury věnují tomu odvětví svá péra, a přece hmotný i mravný výsledek zůstává žalostně daleko za účinky bývalými. Kde a v čem to vězí? Kdo bedlivě nesleduje každý obor literatury a veškeré přerůzné její směry, darmo by přemítal o neblahém tom úkazu; my však víme, že podrážděná jedenkrát čtenářská vášeň a pobloudilá dobrodružnými spisy obrazotvornost mládeže nedbá více o četbu sebe mravnější a ušlechtlejší, není-li prosycena různými pikantnostmi a neuvěřitelnými příhodami, které dospělý člověk právem odsoudí jako škodlivý nesmysl, děti však ku své zkáze a škodě nenasytně hltají. Zde se to má právě tak, jako s onou pověstnou krvavou literaturou, nad jejímiž „mordýrskými“ kapitoly již ne jeden prosfáček přišel o poslední špetku zdravého rozumu, a byl to člověk dospělý, mohoucí posouditi bezcennost takového pravdě nepodobného škváru. Ale u dětí jest jinak; mají tištěné slovo po většině za pravdu a když zdařilo se to těm neb

oněm v povídce, proč by to též ony nedovedly?! A takto hledající temné pěšinky krádeže, zpronevěření a dobrodružného cestování, ubírají se náruživí čtenáři takových nesmyslů po ujeté již cestě — do soudní síně, k hanbě a zármutku poctivých mnohdy rodičů, kteří se dříve ve své prostotě radovali z toho, že synek se netoulá, nedovádí, ale tiše čítá, netušíce ovšem, jakou otravu duševní chovala pro něho ta nepatrná na pohled knížečka.

Tyto zkušenosti jsou dokázány; jenom si povšimněme před knihkupeckou výkladní skříní, čeho sobě nejvíce všímají hoši a výrostkové různého staří. Oněch pestrých, lákavých obrázků na deskách knih, jejichž obsah nikterak neobstojí před spravedlivým úsudkem. Knih méně pestře a lákavě upravených povšimne si málokdo, a proto jest svatou povinností každého, dle příležitosti upozorňovati na dobrou a varovati před špatnou knihou, jen že musí se to dít patřičným směrem, poněvadž zapovězené ovoce nejlépe prý chutná. Zakažte zarputilému výrostkovi škodlivou četbu, tím spíše po ní sáhne; vychvalujte před ním dobrou knihu, nemající bombastického názvu — usměje se pohrdlivě; hle, jaké opatrnosti jest při tom zapotřebí.

Ozývající se v té příčině povoláné i nepovoláné hlasy všelijak se při tom rozcházejí. Svě doby pohádky Boženy Němcové byly považovány za dobrou pro mládež četbu, kdežto nyní, alespoň proti některým, ozývají se výstražná slova. Bez ublížení pravdy zůstanou díla Němcové, hlavně její Slovenské pohádky, uměleckými skvosty, majíce kromě toho význam kulturně lidový, a psala-li Němcová tím povznášejícím způsobem, který až doposud může sloužiti za vzor, tož podává nám její povídka „Pan učitel“ určená pro čtenáře dospělé jaksi návod, kterak by se mělo psát pro děti slohem i obsahem, čehož mnohé nynější knihy pro děti postrádají, kdežto povídku zde uvedenou možno dětem bez bázně dāti; zůstaví v jejich mysli toliko sledy krásných, čistých a ušlechtilých citů, což bývá přece požadavkem dobrého díla.

Avšak poněkud jinak má se to s pohádkami Němcové, nikoli snad že by ohrožovaly mrav neb netknutou mysl dětskou, nýbrž že ve mnohých uložena povážlivá dávka fantastičnosti k rozohnění čilé a pružné dětské obrazotvornosti. Nikoli pouze z vlastní zkušenosti než i dle bedlivého pozorování na jiných dovolují si pronéstí úsudek, že dětem nejútlejšího věku, jež se tak rády prohání v říši pohádek a kouzelných bájí, měla by se nejen díla Němcové, než i pohádky vůbec podávati v nejprísnějším výběru.

Není přehnáno tvrzení, že četba o zlých čarodějích, o čertech a p. bývá mnohdy u bázlivých dětí prvním základem pozdější trapné nemoci — nervosity, na niž naše moderní lidstvo téměř bez výjimky trapně churaví.

Jiní také již odsuzují četbu Robinsona Krusoe, o tom možno říci, že to náhled více méně osobní. Člověk nezkažený i v pozdějších letech ve chvíli volného odpočinku sám nepohrdne četbou, jež ho kdysi v dobách dětství povznášela a bavila; tím u nynější starší generace byl výhradně snad Robinson a Němcové pohádky, a přece tehdejší mládež nepřicházela tak snadno na scestí jako nyní. Také se odsuzování Robinsona zdá býti poněkud nespravedlivé již proto, že také jindy moudří i svědomití vychovatelé nespatořovali v té knize nebezpečí, rovněž jako spis Miloslav Vlnovský, brémský kormidelník, jehož překladem se tehdejší literatuře dobře posloužilo.

Ale naše nynější mládež, pokud má náklonnost ku čtení, honí se za příkladem starších současníků po všem nemožném, novém a sensačním, s pohrdou

se dívají na dobré vzory šlechtných lidí, a povah uvedených v dobré knize, kdežto zlé i nechutné příklady více ji táhnou a zamlouvají se vkusu pochybenému. Přirozenost lidská, klonící se vždy spíše k lesklé šupině nežli k dobrému jádru, osvědčuje se i zde, a nebude k tomu zapotřebí pouze pevné vůle a lásky k věci jako spíše neunavného úsilí, aby se zjednala náprava.

Tak na př. u hochů, jehož mysl jest přesycena dobrodružnými povídkami, by mnohem škodlivěji působilo čtení Robinsona než u jiného ve stejném stáří, jemuž by se však vysvětlilo, že jest kniha určená pouze k utěšené zábavě ve prázdné chvíli, aby odpočinek zpříjemnila; první nevědomec bude v ní viděti příklad a pobídku k následování, nevidá nikde prázdné nemožnosti, jsa spleten škodlivou četbou dřívějších snad bezcenných škvárů, nežije v kruhu přirozených představ, nýbrž ve svém vlastním vybájeném světě, kdežto druhý po přečtení odloží knihu potěšen nad šťastným koncem a pamětliv pouze dobrého v ní poučení.

Zůstaň pravdou, která stejné spisy na různé mysli a povahy různě působí, jakož pravdou jest, že mají svůj účinek zvláštní knihy dobré a knihy špatné.

(Ostatek přístě.)

FEUILLETON.

V době slavností a stavění pomníků.

Jsem, Velevážený pane redaktore, ve slavnostní náladě, jakou ve mně zanechaly dojmy ze dne 6. m. července. Víte přece, že je to den pro celý český národ vele-památný, je to den upálení Jana Husa; račte jen uvážiti, čím bychom my Čechové dnes byli, kdyby nebylo Husa!

V těch dnech měl také schůzi spolek pro postavení Husova pomníku, o níž jsem četl zprávu v žurnále, který se má čísti jen v rukavičkách. Mně se ta zpráva líbila. Bylo tam sice v té schůzi mluveno mnoho, co jsme již dávno slyšeli a dosud slýcháme, ale něco nového přece také, na př. že Husův pomník může větším právem státi na Staroměstském náměstí „než ten sloup“ (rozumějte se sochou Boží Rodičky), a že prý nastane doba, kdy český lid bude putovati do matičky Praby ne dne 16. května, nýbrž 6. července.

Mně se ovšem zdá, že se do té doby ještě mnohokrát vyspíme, a že v té Pražské Vltavě uplyne ještě hodně vody — ale to zatím nechme stranou. Teď se jedná jen o Husův pomník, jenž má býti pro náš venkovský lid tou příležitostí ku dni 6. července. My tmáři ovšem pravíme, že postavením pomníku nešťastnému Mistru Husovi má býti vlastně provedena jenom demonstrace proti nám katolíkům — ale to ráčíte přece věděti, že my tmáři ne-

máme jakživi pravdu. Nechápu tedy, proč tak neustupně to tvrdíme.

Přece jsme již tolikrát slyšeli, že Hus umřel pro své přesvědčení, a to je zajisté pravda. (*Jaké to přesvědčení bylo, na tom snad nezáleží.*) A z tohoto stanoviska pohlížeje na věc navrhoval bych, abychom se s našimi pány liberály spojili a stali se hned členy spolku pro zbudování Husova pomníku.

Prosím, neračte vrtěti nad tím udiveně hlavou, co to zas píš; můj skromný návrh čelí pouze k tomu, aby se ten český národ konečně sjednotil, a tím by získaly všechny strany, tedy i naše. Hned to blíže vysvětlím.

Je přece známo, že naši liberalové často vyslovují zásadu: Rovné právo všem — a proto myslím, že by s námi dle ní také jednali.

A nyní račte dovoliti, abych trochu nahlédl do českých dějin.

Je známo, že po upálení Jana Husa vypukla v Čechách husitská válka. Nemíním o ní psáti, ale uvedu z ní tak jenom několik drobností.

Tak čtu na př.: „První výprava Žižkova z Tábora byla na bohatý blízký klášter Premonstratů Milevských.... I vpadli Táboři do kláštera a vydrancovavše, kde co bylo, celé stavení klášterní jakož i chrám P. Marie a sv. Jiljí v požehdali. Kdo z mnichův a lidí klášterních se

opozdil, *krutou smrtí život svůj skončil.* — Odtud hnal se Žižka k Zelené hoře na slavný Cisterciánský klášter Nepomucký. Dne 25. dubna (1420.) hnal na klášter útokem, a že všechny východy z něho lidem obstavil, jen někteří mnichové útekem spasil se mohli. Ostatní, a bylo prý jich *přes 100*, padli i s opatem Táborům do rukou a *musili ukrutnou smrt na hranici podstoupiti.* — A dále: „Dne 10. května přitrhli Táboři pod Žižkou ke klášteru Zlaté Koruně (slavné to památce na vítězství u Kressenbrunnu) a vypravše jej i zapalivše, *větší část mnichův na lipách před klášterem zvěšeli.* — „Tu zase zapálili tvrz Makotřasy (23. května). Nejenom že stavení v rum a popel a všeliké zboží v něm v nivec obrátili, *také dva kněží, mezi nimiž byl farář Václav, někdy kaplan na Staroměstské radnici, upálili.* — „Žižka přitáhl (k Vodňanům) a nemálo obyvatelů povraždil, i též kněží několik, kteří dříve pod obojí rozdávalše, potom se zase v poslušenství církve římské vrátili. Ti se potkali s nejkrutějším osudem; *byli do vápenice uvrženi a za živa upáleni.* — „Devět kněží ve hradě (Říčanském) postižených Žižka svým pračatům *k upálení odevzdal*, nic na to nedbaje, že Pražané zajatým šetření života podle smlouvy slíbili. I byli tito kněží se dvěma jinými ještě do jedné jizby zamčeni a *ukrutně za živa upáleni.*“

Nahlédl jsem, pane redaktore, jenom do dějin jediného roku 1420. V dalších letech bychom našli podobných případů více, ale pro odůvodnění mého návrhu tyto stačí. A nyní se táži: Proč byli tito mnichové upáleni?

Neračte, prosím, vrtěti hlavou a namítati: Tohle je něco jiného; to bylo ve

válce, a nynější velebitelé Husovi řeknou, že němečtí křižáci si počínali jako Táboři. — Ne, ne, neračte jim křivditi: jako bych je slyšel, jak volají: Bylo to sice ve válce, ale ti ubozí mnichové proti Žižkovi nebojovali; vždyť byli ve svých klášterích. To je jistá věc, kdyby byli řekli: Bratře Žižko, my jsme od té chvíle Husity — že by jich byl ušetřil. Ale oni to neřekli, zůstali katolickými kněžími a *zemřeli tedy pro své přesvědčení.* A poně vadž Husovi náleží pomník právě proto, že zemřel pro své přesvědčení, *náleží také pomník každému katolickému knězi*, který pro své přesvědčení podstoupil smrt — podle zásady: rovné právo všem.

Ano, pane redaktore, slyším volati naše moderní Husity: Spojte se s námi, bratří klerikálové, postavte s námi pomník Mistru Husovi, a my pak postavíme s vámi pomníky všem katolickým kněžím, kteří pro své přesvědčení byli umučeni.

Těším se, pane redaktore, že jsem konečně vyvrátil Vaše námitky a Vás umlčel.

Nyní by se jednalo jen o místo. Staroměstské náměstí se k tomu rozhodně nehodí; za jedno proto, že se tam časem postaví pomník těm bělohorským mučovníkům — jak jistý pán při té schůzi předpovídal, — a za druhé proto, že by se tam ty pomníky nevešly. Tedy snad Karlovo náměstí by bylo vhodné — jestli by také stačilo. Ne-li, mohlo by se zřídití teď při asanaci Prahy ještě větší. Na takové náměstí byl by pak imposantní pohled.

Prose, byste ráčil, pane redaktore, uvéstí můj návrh v širší známost, jsem Vašemu Blahorodí vždy oddaný a rovnoprávný

Zpěvák.

—❧ SMĚS. ❧—

Výbor pro literární sjezd družstva Vlast měl dne 20. července v redakci Vlasti za předsednictví dp. Dra. Rudolfa Horského šestou schůzi. Bylo usneseno, aby pro sjezd bylo ustanoveno 10 pořadatelů. — Korpore, které dosud pozvání nezodpověděly, uctivě se žádají, aby to v čas učinily. — Laskavostí vldp. ředitele budou kněží a alumni ubytováni v kníž. arcibiskupském semináři, dámy v ženském klášteře, jenž jim bude určen, a členové spolků a jiní,

pokud místo stačí, v domě Katolických tovaryšů. — Bylo určeno, jak veliký počet legitimací a sjezdových programů má být vytištěno. — Na to jmenovalo komité předsedy sekčních schůzí. — Místopředseda družstva p. c. k. pošt. pokladník K. Ulrich, ač byl o to výborem zvláštním dopisem žádán, nemůže se pro své úřední povinnosti z Františkových Lázní vzdáliti a sjezdu se účastniti, i ustanovuje komité, aby v čas potřeby zastupoval předsedu při

sjezdu pan prof. Dr. M. Kovář, předseda sjezdového komitétu a člen výboru družstva s nimiž jednatel družstva dp. Fr. Žák tvořiti bude presidium sjezdu. Na to byly čteny a upraveny resoluce odborných řečníků; tito se žádají, aby je třikrát opsali: pro noviny, pro předsedu a pro sebe.

Spolku přátel katol. českých škol bratřských v Praze laskavě zaslali p. t. pp.: Hurt Fr., kaplan ve Starém Trgu v Štýrsku zl. 1·20; Bartoš Josef, farář v Zahájí zl. 1·20; Bureš Frant., farář a bisk. notář v Třeboni, zl. 1; bohoslovci brněnští 25 zl. — Zaplať Pán Bůh! — František Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Jaký katechismus? „V době novější stala se mezi tolika jinými otázkami i otázka katechismu předmětem veřejných rozhovorů. Vytčeny byly nedostatky katechismů, jichž se užívalo dříve, z mnohých stran byly též zbudovány theorie, jak by katechismus nejvhodněji měl býti sestaven, v některých pak diecésích byly zavedeny katechismy nové. Uznávám úplně velikou důležitost katechismu; tvořit rukojeť, na jejíž základě katecheta vyvíjí nauku křesťanskou; slova katechismu vtiskují se dítěti do paměti a obsahují v sobě pro ně souhrn veškeré jeho víry křesťanské. Přece však to není kniha katechismu, jež naše děti vzdělává a vychovává; *jeť to osobnost katechetova*. Na té záleží přede vším jiným. Je-li katecheta muž ve svém oboru horlivý a zkušený, bude i při katechismu nedostatečném učiti maličké slovu Božímu jasně a pravdivě, poutavě a dojemně; není-li však takový, nenahradí ani nejlepší kniha živé slovo a mocný vliv osobnosti. Proto nemá nikdo na katechismu, jenž jednou duchovní vrchností jest předepsán, mnoho chtítí měniti a opravovati, teprve pak nemá chtítí katechismu zcela nedbati, a svoje vlastní, jak se domnívá, lepší myšlenky o thematech, jež má probírati, dětem vykládati; nejméně pak smí pomýšleti na to, aby pro svou osadu sepsal katechismus zvláštní. Úplný zmatek byl by nutným následkem takového jednání. Dítě se má katechismu učiti nazpaměť, ale *katecheta též*. Nebo jak může práci tuto žádati od slabého dítěte, když jí nekoná sám? V tomto požadavku spočívá také napomenutí, by se dal dětem do rukou katechismus co možná stručný, učebnic pak objemných a rozvláčných aby byly uchráněny. Jenom praecisní, význačné a jadrné slovo

vstoupí si dítě snadno do paměti a má v něm oporu, ku kteréž se katecheta ve svých výkladech stále může vraceti, shrnuje vše, co říká jako by v krátkou formuli (Dr. Hettinger: Timotheus, str. 480. 481.)

— „*Ctěme sebe.*“ — „Česká škola“ píše v čísle 19. o kázeňském řádu, ježž uveřejnil časopis „Komenský“, takto: „Jest pravda, měli jsme dost příležitosti slyšeti a čisti všelijaké paedagogické nesmysly a ztřeštěnosti, nad nimiž bylo se nám útrpně pousmáti, avšak kázeňský řád pana Č. V. přesahuje všecko, co dosud svět zvěděl o zbrklosti některých paedagogů. Máť ovšem každý právo činiti se směšným dle libosti. Však zde běží ještě o něco jiného. Jestliže časopis učitelský takovéto nesmysly uveřejňuje, tu každý člověk má právo souditi, že učitelstvo, ne-li většinou, tedy aspoň ve značném počtu souhlasí s takovou paedagogickou kocovinou a že vůbec mozky učitelských osob jsou jaksi nakřaplé a ne-normální.“ — Zpráva „České Školy“, nadepsaná „Paedagogická ztřeštěnost“ končí slovy: „Považujeme páně V. „kázeňský řád“ za hrozitánský nesmysl, za směšnost, ano ztřeštěnost, odmítáme jej jménem svého čtenářstva, aby nemohlo se říci, že veřejné mínění učitelstva, mlčíc k tomuto povedenému kousku paedagogického byrokratismu, policajstství i směšného zmilitarisování školy s tímto barnumstvím souhlasí, a že tudíž zasluhuje, aby bez výjimky bylo šleháno bičem nejostřejší satyry.“ — Připojcnou ukázkou ze zmíněného kázeňského řádu končí „Česká Škola“ slovem „Brrrr!“

+ 10

— Pod nápisem „Od Blanice“ přinášejí „Učit. Nov.“ čís. 29. str. 393. pozoruhodný dopis tohoto znění: V čísle 19. „Čes. šk.“ proneseno mínění, že bez náležité úřední přísnosti nelze dosíci u mnoha rodičů, by děti své pravidelně do školy posílali. Nesdílím mínění to a nechybím, tvrdím li, že se toho nedosáhne u mnohých ani kýženou úřední přísností; neboť touto nejméně možná odstraniti hlavní příčinu špatné docházky — chudobu. Víím ze zkušenosti, tou že se lid náš jen demoralisuje. Uvažme, jak často bývá trestán pravdomluvný chudás za prolhané nedbalce; jak často pykati je ustarané vdově za ničemu synka tuláka! Po mém náhledu je třeba pomýšleti, jak by se dalo chudému lidu uleviti, by se sám k povinnosti své nutil,

aby snažení našemu lépe se dařilo. Uvažuji po zkušenosti takto: Po zákonu osvo-
bozeno bývá žactvo posledních dvou roků
školních i za docházky prostřední po půl
roku za doby letní. Postačí-li tomuto ne-
pravidelná docházka sedmiletá, proč by
nepostačila potom, když by se úleva na
celý rok změnila? Je snad škole prospěšno,
když děti — a byť to byl jen jediný —
co kde všelickou čeládkou chytí nemrav-
ného po dobu úlevy, zase do školy při-
naší? Není-li nám proto pilně toho dbáti,
by mládež co nejméně ponechána byla do-
mácnosti a společnosti, které nás nejen
nepodporují, ale všakeré výsledky školního
vychování rázem ničí? Kdyby jiných dů-
vodů nebylo pro docházku školy nepřetr-
žitou, tento jediný dostačí, by o něm
bylo bedlivě uvažováno. Než dále: Netrpí-li
osvobozené žactvo rannou tou prací namá-
hovou na svém zdraví spíše, než kdyby
to bylo až po uplynulém roku třináctém?
Nenahradily-li by pokračovací školy prů-
myslové a hospodářské i snad pokračovací
školy pro dívky, ten osmý rok školní?
Pomoženo-li nynější úlevou — i když před
rokem čtrnáctým propuštěno dítě bez vy-
svědčení — rodičům chudobným, kteří dítě
své bídne vyživují, nebo kteří hocha ře-
meslu věnovati miní? Po všem předešlém
docházím k závěru: Jako poměry, ve kte-
rých mnohemu je žití, tohoto mění, tak
i poměry, za nichž dítěti ze školy vyjítí
by bylo, i lid náš by změnil, jen kdyby
to šlo asi touto cestou: Úleva dosavadní
změněna buď na celý osmý rok školní a
platíž po žádosti rodičů těm toliko dětem,
které potřebných vědomostí si osvojily a
po čas povinnosti školní tak do školy cho-
dily, že 400 půldnů (jeden rok školní)
nezameškaly. Kdo by však povinnosti této
zadost neučinil, budiž i po 13 roce ku
škole přidržán potud, vysvědčením ze školy
propuštěn nebude. K tomu budiž uzáko-
něno, by listy domovské a knížky pracovní
vydávány byly jen těm, jež vykáží se vy-
svědčením na propuštěnou ze školy.

J. S.

Oznamování hodin elektrickým zvonkem.

Jsou obce, kde jsou troj i čtyřtřídní školy,
ale v obci buď věžních neb jiných veřej-
ných hodin není. Má-li se ve škole dodr-
žovati čas správně dle hodin, musí buď
školník zvonkem oznamovati, aneb bývají
hodiny na chodbě neb v prvním poschodí
zavěšeny, které mají-li býti dobré, jsou

dostí drahé, aneb každý učitel sám dle
svých hodinek se řídí. Snadno však mů-
žeme si oznamování času zařídit elektricky,
jsou-li jen správné jednoduché bící černo-
lesky (Schwarzwälderuhr), a celé zařízení
nestojí mnoho. Zařídil jsem v naší škole
elektrické vedení od hodiň v bytu řídícího
učitele na chodbu tak, že každou hodinu
zvonek domácího telegrafu tolikrát zavzní,
kolik jest hodin. Udělal jsem takto: U stroje
bicího přidělal jsem 2 dráty, na konci
opatřené kulatou plochou deskou měděnou
(1 cm v prům.), tak, aby při zvedání
kladívka se desky sebe dotkly a spojily
proud elektrický jdoucí baterií a zvonkem,
při čemž zvonek tolikrát zavzní, kolikrát
se proud spojí. Toto zařízení dovede si
udělati každý sám, kdo jen ví, jak se za-
řizuje domácí telegraf. Jsou-li hodiny zří-
zeny, že též bijí půle jedním úderem, za-
vzní zvonek o půl hodině jednou, o celé
pak tolikrát, kolik jest hodin. Kdyby byly
hodiny čtvrtkové, může se jen na stroj ho-
diny bicí drát přidělati, aneb, chtěli-li
bychom i čtvrtě míti oznámeny, musel by
býti ještě jeden zvoneček menší a vedení
drátu ovšem dle pravidel vedeno, by oba
zvonečky najednou nezvonily. Chceme-li
baterii ušetřit, nenecháme pomocí vymýkače
(Ausschalter) v noci a v prázdných dnech
zvonek zvoniti. Podávám přibližné ceny.
Elektrický zvonek veliký 12 cm v průměru
asi zl. 2.60, články Leclancheovy
dva à 80 kr. drát izolovaný 1 m. à 3 kr.
(nejlépe 1 kg. asi 170 m. za 2 zl.), vy-
mýkač 50 kr. skobičky k připevnění drátu
200 kusů 30—40 kr. dle cenníku V. J.
Rott v Praze. B. K.

—
V Itálii roku 1871—72 bylo v obec-
ných školách 1,546 000 dětí, r. 1892—93
pak 2,292 000, přibýlo tedy 50%. Zvět-
šenému počtu žáků neodpovídá však po-
měrně výsledek vyučování. Roku 1871
bylo těch, kteří neuměli čísti a psáti 57%
roku 1894 39%. Je to jedno z největších
čísel v Evropě. — 0.

—
Mezi 20.000 školami obecnými, jež
jsou v Anglii a Walesu, je 14 600 kon-
fessních, Mají 2,500.000 žáků a roční
příjem obnáší 4,750.000 liber; poplatníci
dle daně k tomu přispívají 3.660.000,
ostatní sejdou se sbírkami. Ve 8 000 far-
nostech je toliko po jedné škole, angli-
kánské, kterou tedy i děti rodičů jiných
vyznání jsou nuceny navštěvovati. — 0.

Spisy redakci zaslané.

Řešení úkolů vyššího stupně Močníkovy trojčlenné početnice pro školy obecné. Podává Fr. M. Nákladem J. F. Kubeše v Třebíči. Cena 60, poštou 65 kr. — Aby ušetřil učitelům práce s přípravou a přepočítáváním příkladů početních spojené, k čemuž se mnohdy ani nejsvědomitějšímu učiteli času nedostává, vydal osvědčený paedagog přítomné dílko, jimž zavděčil se nejen mladším učitelům a těm, kdož se ke zkoušce způsobilosti učitelské připravují, ale i ostatním učitelům. Mimo výsledek jest při většině příkladů udán i návod k řešení. *)

K., učitel.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdle. vyšlo právě číslo 10 (červencové) s následujícím obsahem: Literární sjezd družstva Vlast. Michal Hórnik a jeho doba. Příspěvek k dějinám literatury hornoloužické tohoto století. Napsal Fr. H. Žundálek. (Pokrač.) Z motivů biblických. Sv. Pavel. Báseň od Al. Potěhnika. V sousedství. Obraz ze života lidu v Žďárských horách. Napsala Vlasta Pittnerová. (Pokračov.) Propaganda protestantská. Píše Fr. Vanéček. (Dokonč.) Drobné příspěvky k otázce agrární. Píše R. Vrba. (Pokr.) Cesta do Vraislavi, Poznaně, Krakova a Opavy. Podává Boh. Hakl. (Pokračování.) Letní večer. Báseň od L. Grossmannové-Brodské. Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokračov.) Josef Šrůtek. Ku kněžským padesátinám. Napsal František Košťál. Národopisná výstava československá v Praze r. 1895. Píší Ed. Šittler a dr. Ant. Podlaha. (Pokračov.) Nejnovější Masarykovy publikace. Píše Fil. Jan Konečný. (Dokončení.) Některé katolické dobročinné a vzdělávací spolky a

*) Víme, že bylo nejednou vysloveno a též napsáno přání, po vypracovaných úkolech, ale po naší chuti z důvodů vážných věc taková není.

R.

ústavy v Praze. Píše Tom. Škrdle. (Pokrač.) Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy Zprávy spolkové.

Český jinoch. Časopis pro dospělejší mládež československou. Vlastním nákladem vydává „Družina sv. Vojtěcha v Praze“. Rediguje Th. Dr. Frant. Doubrava. Roč. I. čís. 2., 3., 4. s bohatým a velice vhodným obsahem. Doporučujeme vřele. Cena 1 čís. 3 kr. Redakce a administrace v Praze 2-7.—III. (u Maltézů.)

Od pluhu ke koruně. Dějepisná povídka od Jakuba Bedénka. Ze slovenčiny přeložil Josef Koněřza. (S ilustracemi.) — „Zábav Večerních“ roč. XVII. číslo 2. dílo 96.) Cena 1 zl. 20 kr. — Na „Zábavy Večerní“ předplácí se v knihtiskárně Cyrillo-Methodjské v Praze ročně 2 zl.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk v Praze č. 604-I. Roč. IV. čís. 7. — Doporučujeme.

Der Volksbibliothekar. Praktischer Handweiser für Errichtung und Erhaltung von Familien-, Volks- und Schüler-Bibliotheken. Red. Ant. Brousil, in Weyer a. d. Enns. Jahrg. II. N. 1. Předplatné ročně 1 zl

Dom a škola. Vychovatel'ský časopis pro rodičův a učitelův. Red. K. Salva v Ružomberku. Roč. XII. číslo 7.

Obrana. Red. Frant. Žák. Roč. XII. č. 14. s bohatým obsahem.

Slovník francouzsko-český. Kapesní vydání. Sestavili J. Herzer a Čeněk Ibl, c. k. prof. středních škol. Nákl. Otto. Seš. 6. a 7. a 18 kr.

Rodzina i szkoła. Dwutygodnik poświęcony sprawom wychowania domowego i szkolnego. Red. Mieczysław Baranowski i Dr. Fr. Majchrowicz. We Lwowie. Rok I. Nr. 10—12.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Red. Dr. Fr. Lampe v Ljubljani. Leto IX. Štev. 13.

KONKURSY.

V Jičinském okrese m. říd. učitele v Údrnicích. Od 16./7. — V Trutnovském okr. def. po 1 místě učitele na ob. šk. ve Rtyni a Havlovicích, po 1 místě podučitele na ob. šk. v Zálesí a Malých Svatoňovicích. Od 1. ledna 1897 m. učitele ve Strážkovicích. Od 20./7. — V Litomyšlském okr. def. m. říd. učitele na ob. šk. v Němčicích, učitele při ob. šk. v Lubné a Střenicích, podučitele při ob. šk. v Sloupnici, 2 podučitelky při ob. d. šk. v Litomyšli, os. podučitelky při m. d. šk. v Litomyšli, podučitele při ob. šk. v Desné a v Osiku. Od 20./7. — V Hořovickém okr. def. m. říd. učitele při šestitříd. ob. šk. s pobočkou v Hostomicích, říd. učitele při 3tř. škole v Libomyšli a při 3tř. šk. ve Svinářích; m. učitele při ob. šk. v Hostomicích, v Lodenici, ve Velké Vísce; podučitelů při ob. šk. v Berouně, v Běhčíně, Hůrkách, Cheznovicích, Litni, Mečicích, Mrtníku, Ostrovci a Šebešicích. Na zák. zák. 13./5. 1894. č. 36. def. místa uč. v Brzově, v Drahonově Újezdě, ve Hředlech, Chodouni, Moříně, Podmoklech, Řešihlavech, Těnách a ve Vráži. Od 21./7. — Ve Strakonickém okr. m. říd. uč. v Kvásňovicích; m. uč. III. odb. v Horažďovicích; m. uč. v Čepřovicích, Jelišově, Míchově, Neuslužicích, Novosadech, Rábí, Strašicích, Tažovicích, Sousedovicích; m. poduč. ve V. Boru, Dobříši, Jemnicích, Krasilově, Kvásňovicích, Nahořanech, Řepici, Slatině, Štěkní (2), Volenicích a Zadních Zborovicích od 17./7.

Morava. V Hustopečském: m. poduč. ve V. Němčicích. Do 10./8. — V Hranickém: m. poduč. v Hlinsku. Do 15./8. — Ve Vyškovském: m. poduč. v Pustiměři. Do 20./8.

Obsah: O auktoritě učitelově. Uvažuje Filip Jan Konečný. (Pokračování.) — Obrázky z dějin vychovatelství: Vimpheling Jakob. Jeho život a činnost vychovatelskou líčí Josef Zelenka. (Pokračování.) — O písemnictví pro mládež. Literární studie. Podává L. Grossmannová-Brodská. — Promluva na neděli XI. po sv. Duchu. O zázracích. Napsal Em. Žák katecheta měšť. školy. (Dok.) Kázání na slavný den na nebe vzetí Panny Marie. Napsal Em. Žák katecheta měšťanské školy. Feuilleton. — Směs. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům, a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLASTĚ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

○ auktoritě učitelově.

Uvažuje Filip Jan Konečný.

(Dokončení.)

3. Stěžejnou ctností každého učitele jest *láska* a to čtverá: Láska k úřadu, láska k dětem, láska k lidu a láska k Bohu. Vznešenou tuto lásku měl asi*) na mysli *Lindner*, když psal, aby učitel auktoritu svou na „neobmezené a veliké lásce“ budoval. Nic nepovznáší „šlechtného a mravního“ smýšlení učitelova do té míry, jako pravá láska ke škole a k Bohu. Znamenitý paedagog *Viktorin von Feltre* tvrdí, že prý v lásce k žactvu zakládá se důstojnost, radost a působnost učitelování. A jiný paedagog — *Molman* — tvrdí, že „jak otevírají se kalíšky květinové paprskům slunečním, tak otevírají se srdce dětská (žakovská) paprskům lásky učitelovy!“ Ó dejte všem učitelům bohonadšenou, čistou a vznešenou lásku do srdce! Jak by vyhlížela škola, v níž bohonadšená čistá láska děti (žáky) by chovala a vychovala! —

Co jest ovocem lásky učitelovy?

Především vymítění náruživé podrážděnosti. Po dnes vzpomínám dvou svých učitelů: jeden byl mírným, v jednání i slovech vždycky laskavým, řekl bych otcovským; druhý, když přednášel, roztomilým, když zkoušel, náruživým, řekl bych vzteklým! A výsledek? Ještě po dnes ve snách se mi o tom „zlém“ professoru zdává, a bojím se, že jsem byl vyvolán aneb abych nebyl vyvolán! Bylo nás žáků mnoho, a jen jeden jediný věnoval život svůj předmětu, jemuž nás učival podrážděný a strašlivý professor, a tomu jedinému spolužáku divím se, jak mohl zamilovati si předmět, v němž jsme byli tak týráni a proti všem pravidlům vychovatelským vyučováni! Jak proti tomu srdce i duch můj okřívá, pomním-li laskavého učitele (již zvěčnělého), jenž tak mírně, trpělivě a půvabně nám přednášival! Nyní již rozumím, proč jsme se na každou hodinu *† prof. Havelky* v Olomouci tolik těšili a při jeho přednášce ticho ve škole jako v hrobě měli. Mluvila z něho láska a nadšení, a ty elektrisují, zarmucují i povznášejí, zcela dle toho, o čem a jak se mluví!

*) Pravíme „asi“, poněvadž *Lindner* ve svém *Vychovatelství* (české 3. vydání) *osobního Boha* nezná, ale přece chovanci „pobožným“ býti ukládá! — Není nad „důslednost“.

Láska zachová učitele od *drsného* s žáky zacházení. Pamatujme, že většina žáků (zvláště menší) bývá něžnou (mnohdy ještě dětinskou), a očekává, že se s ní „jako doma“ zacházetí bude! Jaké sklamaní připravil drsný, popudlivý neb dokonce „zlý“ professor! Mají choditi do školy rádi, a zatím se jí *bojí*, snad i vyhýbají a z ní odcházejí. Nechceme v té příčině *všecku* vinu na „zlé“ učitele svěsti, i „žáčkové“ bývají mnohdy učinění darebové a nesou hlavní vinu všeho. To však říci musíme, že drsnost, popudlivost a rozlobení z čisté a bohonaděné lásky pravidelně nevycházejí. Ve kterém srdci nezjednali jsme si oddané lásky, v tom nezjednali jsme také valně auktority, rozumíme li slovem tím více než trochu bázně a strachu. Všem učitelům chtěl bych neustále volati v paměť slova *sv. Pavla* (I. ke Kor. 13, 4.): „Láska jest dobrotiva a trpělivá!

Kterak projevuje učitel lásku žákům?

Především na ten způsob, že jest *showívavým* k nedostatečnosti a naivnosti dětské (resp. žákovské). Nic nečiní dítě resp. žáka tak k učiteli důvěřivým, jako poznání, že učitel se chybám, nedostatečnosti, nedovednosti a slabostem jich neposmívá, jich zbytečně neodkrývá, nepřetřásá, ale vždy dobro a prospěch jejich na mysli má. Jen pravá láska otevře učiteli cestu do naivního, bojácného a (zvláště) pokaženého srdce žákovského!

Po té snaží se učitel při každé vhodné příležitosti projeviti své *uznání* a *spokojenost*. Nevím ani, jak bych nazval tuto lásku učitelovu. Je to osvěžující rosa dětských (žákovských) srdcí, neodolatelné kouzlo, jímž učitel dotýká se šlechetných strun žákovy nitra. Vidí-li žák hodný, že učiteli spůsobil radost, bývá tím více mnohdy potěšen, než když cítí, že učitel jemu způsobil radost, a snaží se při nejbližší příležitosti na novo „překvapiti“ pana učitele. Kde takový jest poměr mezi žáky a učitelem, tomu není škola obtížnou, ale nanejvýše slastnou, tam stává se žákům i učiteli potřebou, a tak by to vlastně mělo býti.

Láska žáky *omlouvá* nejen před jinými, ale především před sebou samým. V tom hledali bychom téměř měřítko lásky učitelské. Který učitel nehledí omluviti vad dítek (žáků) svých a vždy jest hotov „přísně zakročiti, napomínati a káratí“, sotva mnoho lásky k žákům má, sotva ve škole svého uspokojení nalezá.

Láska také *odpouští*! Kdy jest člověk větším a šlechetnějším, když se zlobí a trestá chyby, nebo když se přemáhá a chyby prominutelné odpouští? Máme za to, že v celém utrpení Páně není dojemnější scény nad tu, kdy Pán Ježíš k Otci volá za své protivníky a nepřátele: „Odpusť jim, neboť nevědí, co činí!“

Nebožtík poslanec německý. *Dr. Windthorst*, odpověděl kdysi dámám katolickým tázajícím se, jak by se měly dáti fotografovati: „Které jste vdány a matkami — uprostřed svých dítek, klečíte a s nimi se modlíce.“ A dnes právě čtu o podobném návodě, kterýž dává křesťanský paedagog *Molmann* i učitelům pravě, aby na důkaz své lásky za žáky se *modlívali*, to že nejkrásnějším jest projevem šlechetného a mravního jich smýšlení. A nepozbude tím učitel *auktority*, o níž nám zde běží? Kdo tak myslíš, myslí si, z gruntu srdce obava tvá nejde! Vzorem Tvé lásky k dětem, budiž požehnaný Spasitel — „přítel dítek!“

Lásku k dětem dokazuj učitel především *úplnou nestranností* ke všem. *Dr. prof. Noser* poučuje o tom katechety — a totéž zajisté platí plnou měrou o *každém* učiteli, — následovně (46): ke všem dítkám budiž stejně laskav, nerozdávaje lásky své pro stav, bohatství, krásu a nadání jejich. Právo na větší lásku učitelovu, má jen větší dítek ctnost a potřeba. Zvláště střež se přednost dávati *žáčkům*! Pokušení to bývá velmi snadné. Děvčata bývají z pravidla zvede-

nějsími, úslužnějšími, pilnějšími a poslušnějšími než hoši, a snaží se líbiti se učitelům . . . Učitel náboženství, jenž by zde rovnosti nezachoval, ztrácí důvěru hochův a mnohdy i děvčat, která velice dobře vycítují jeho chyby a náklonnosti. *Hochům* musíš *věší* pozornost věnovati, poněvadž opouští dům otecký téměř vždy, jakmile školu vychodili, čímž vysazení bývají přetěžkým bojům a pokušením, kterých dívky, zdržující se z pravidla více u rodičů, tak záhy nezažijí. Hoši mají též mnohem větší úlohu a důležitost v životě veřejném v budoucnosti, než dívky.“ Zlatá slova! Nic o nich neřekneme, než *Serva et ambula!* Zachovávej je, a dobře půjdeš! A „šlechtné smýšlení“ tvé, a auktorita? — Snad nemyslíš, že v nebezpečnosti budou?!

4. Vědomí, jak důležitým jest povolání učitelské!

Sv. Jan Zlatoustý vyjadřuje se o tom asi takto: „Více a výše než kteréhokoli malíře a sochaře vážím si toho, jenž duše dětské vzdělává v obraz a podobství (k Bohu) dokonalé. Malíř i sochař vytvářejí totiž vždy jen věci neživé, vychovatel však koná dílo, na němž oko Boží a lidské s radostí spočine.“ Vědomí o *takové* důležitosti musí každého muže svědomitého povznášeti, nabádati a síliti. Vědomí o *takové* důležitosti musí každého i zvláštním sebevědomím naplňovati a živou touhu v duši jeho budit, po úctyhodnosti, šlechtnosti, nezávislosti, mravní dokonalosti, uznalosti, — po auktoritě. Ano! Mám-li *takové* dílo vykouzlit, musím něco znamenati a vážiti, musím sám sobě důvěrovati, jiným imponovati, musím potřebnou auktoritu míti!

Aby toto vědomí zodpovědnosti a sebevědomí povznesenosti ze srdce učitelova nevycházelo, dobře bude, když si častěji rozpomene, že má svěřeny *cizí* děti, jejich přítomnost a budoucnost; že má svěřeny *milé* děti, pravý a nejdražší to poklad, jež rodiče a stát mají; že má svěřeny *četné* děti, které všechny s úctou na něho patří a od něho učiti se chtějí! Co můžeme chtít více? Čím může nám stát, rodiče a církev větší projevit důvěru, než když nám *děti* svěří? Zdaž i Bůh od člověka nežádá: *Synu*, dej mi srdce své! Zdaž i Kristus celou nauku na tom nepostavil, že *děťmi* nás míti chtěl? — *Otčenáš!*

Jaká odměna, jaká zásluha, ale i jaká zodpovědnost a jaký trest. Život člověčenstva jest dán v ruce učitelské! A proto jen vzpomínati povolání svého, abychom vědomi si byli důležitosti, zodpovědnosti, nezávislosti, práv a — což nade všecko, — *povinné auktority* své!

Vědomí o našem vznešeném povolání musí nám vždy a všude ostati, všude nás provázeti. Celý život náš měl by na sobě pečeť míti, že jsme *povznesenými* a nad ostatní významnými, že představujeme — auktoritu, jež zmocňuje se hned počátků života lidského!

Nejen ve škole, i mimo školu zachovejme stavu svému povinnou úctu, neztraťme nikde své auktority. Kde postavení našeho nerespektují, tam nechodme a respektujme postavení učitelské a sebe především sami!

I to dosti důležitým pro zachování auktority učitelské považujeme, aby učitel snažil se zachovati si vážnost i u rodičů dítek a u spoluobčanů svých. Z té příčiny nedopouštěj se mimo školu ničeho, co poskvňuje stav učitelský a jest na úkor auktoritě jeho. Jest známo, že rodiče nerozumí před dětmi velmi rádi a bez obalu vypravují, co na učiteli nedokonalého postřehli, a nejen vypravují, ale ještě zveličují a proti jeho vážnosti vyžívají!

Majíce býti anděly jiným, musíme býti anděly nejdříve sobě!

Rodiče, stát i církev dali nám moc posláním, auktoritu, — proto zachovejme ji jako drahocenný a nám k dobru dítek svěřený klenot!

* *

Měli bychom snad nyní zvláštní učiniti závěr, ale myslíme, že co jsme pověděli, naznačili, soudili a odsoudili, dostačí k uznání úvodních slov: „Učitel bez auktority do školy nepatří, a učitel malé auktority, ať raději školu opustí!“ Nic není malým, co poškozuje auktoritu učitelovu; nic není nepatrným, co povznáší a prospívá jí! Měj vše to neustále na mysli a neztratíš auktority! *Važ si sama sebe, a jiní též Tebe vážit si budou!**)

Obrazy z dějin vychovatelství.

Wimpheling Jakob.

Jeho život a činnost vychovatelskou líčí

Josef Zelenka.

(Dokončení.)

III

Dle toho, co o Wimphelingovi dosvědčují jeho spisy, co o něm svědčí jeho životopisci, můžeme hned předem směle tvrditi, že úsudek, jakýž o něm podal Gams v církevních dějinách Möhlerových a kterýž jsme hned z předu uvedli, není správný, ano i nespravedlivý. Chyby, kteréž se v něm Wimphelingovi vytýkají, nespočívaly v jeho povaze, ale spíše v okolnostech času a doby, v kteréž žil. Tím ovšem nechceme říci, jako by „Vychovatel Německa“ byl prost býval velkých chyb a vad lidských; toho ani on sám o sobě netvrdil; ale jen tolik dovolujeme si říci, že některé temnější stránky v jeho povaze nedovedly nikdy zastíniti jeho dobré vlastnosti a zásluhy.

K dobrým vlastnostem Wimphelingovým počítáme jeho touhu a snahu po vědeckém vzdělání, kteráž ho přivedla na dráhu humanismu. Tento směr lidského snažení měl počátek svůj v Itálii a na půdu německou byl přenesen; jméno své má odtud, že přívrženci humanismu hleděli sami na sobě i na jiných lidskou povahu poznati a dle toho u sebe i na jiných pravou lidskost vypěstovati.

Za tím účelem studovali humanisté pilně latinu a řečtinu, aby se jim stala přístupnou pak díla starých klassiků římských a řeckých, aby z jejich spisů seznali život klassických národů a z jejich lidského snažení aby čerpali poučení i pro sebe.

Humanisté pěstovali též horlivě život společenský, aby se navzájem k ušlechtilým snahám povzbuzovali, aby si život zpříjemnili, aby v společenském vyražení

*) Z řádků našich patrně, že brzy měli jsme na mysli učitele, brzy professory, brzy i katechety. Proč? *protože všickni auktority potřebují*, a zajisté nám nezazlí, co jsme zde v nejlepším úmysle a na prospěch stavu, jemůž náležejí, ze srdce upřímného otevřeně pověděli.

posily k novým snahám nabývali, což ovšem u mnohých se zvrhlo v pouhé požitkářství.

Oproti středověké ideji o říši světové na základě křesťanském hájili humanisté říše národní a třeba že se zálibou studovali latinu a řečtinu, nezanedbávali při tom řeči národních.

K poznání života jak jednotlivců, tak i celých národů v dobách minulých, pěstovali pilně studia historická. S podobnou horlivostí snažili se humanisté poznati přírodu, kteráž člověka obklopuje a na níž v nejedné příčině jest závislý. Poznáním přírody hleděli humanisté upravit cestu k novým vynálezům ve prospěch lidstva. Leč snaha tato svedla mnohé k pouhé alchymii, magii a astrologii.

Humanismus sám o sobě nebyl křesťanství na odpor; naopak studiemi starých klassiků počaly se vědy filosofické a theologické vybavovati ze zastaralých forem zvrhlé scholastiky, čímž jen získaly. Než u některých humanistů záliba v starých spisech pohanských klassiků zvrhla se v zálibu a náklonnost k pohanství samému; z tohoto pramene vznikl pohanský humanismus oproti křesťanskému.

Wimpheling byl humanistou v nejlepším smyslu; on hleděl uchrániti se oněch bezcestí, na něž někteří humanisté zaběhli, on stal se humanistou, aby tím prospěl nejen sobě, ale hlavně jiným, což ukázal zvláště svým působením jako učitel a vychovatel.

Nebylo mu dopřáno příliš dlouho v povolání učitelském působiti, jenom asi 14 roků, ale tato krátká doba postačila, aby ukázal, že nejen chce ale i dovede posluchačstvo své náležitě vyučovati, že dovede výklady své žactvu jasnými a pochopitelnými učiniti mnohými příklady ze života a zkušenosti, aby jich posluchači pro život mohli použiti.

Při vyučování měl stále na mysli i výchování svého žactva; kde se mu zúmyslné překážky od jeho odpůrců nekladly, docílil u svých chovanců velkých úspěchů, což se ukázalo i na duchovním ovoci, jakéž přinesly jeho spisy pedagogické. Jimi stal se Wimpheling přemnohým velkým dobrodincem, kdož hleděl jich k svému poučení použiti; vždyť v nich uložil zlatá pravidla pro rozličné doby a okolnosti lidského života, v nich podal vydatnou zbraň proti mnohým pokušením. Při tom nejevil Wimpheling ani nejmenší ziskuchtivosti, naopak byl odhodlán i k sebe větším obětím, když viděl, že by jimi mohl jiným v jejich vzdělání a výchování prospěti. A co činilo jej tak bezzištným a obětovným? Byla to zajisté jeho upřímná a nelíčená láska k vlasti a k jeho národu, jemuž chtěl zvláště dobrým výchováním mládeže šťastnou pojistiti budoucnost.

K obětovnosti vedla jej i živá víra a pevné náboženské přesvědčení; Wimpheling byl věrným synem Církve katolické, jí zůstal věren i v oné smutné době kdy mnozí z nekalých ohledů tak Církev zradili a opustili, kdy mezi těmito zpronevěřilci objevili se i někteří jeho bývalí přátelé ctitelé, žáci. Jsa knězem katolickým, měl o kněžství náhled nejvznešenější, což vysvítá z jeho spisu „De integritate morum“, kterýmž podal návod chovanci svému Jakobu Sturmovi, kandidátu stavu duchovního, jak by se měl k svému budoucímu povolání připraviti. Mimo chodem dotekl se ve spise též káravě uvolněné kázně v některých řeholích a při tom podotkl, že sv. Augustin, jež chovanci svému jako vzor kněze uvedl, nebyl nikdy mnichem. Tento výrok zavdal podnět k dlouhým sporům mezi Wimphelingem a duchovními řády, jež se tímto výrokem cítily uraženými. Třeba že výrok tento byl poněkud příkrý, nebylo přece nepravdou, že v některých řádech

byla kázeň skutečně příliš uvolněna, že někteří řeholníci nebyli dbalí pravého řeholního života. Smutný doklad k tomu podává bývalý Augustian Martin Luther.

S neúprosnou satyrou káral Wimpheling ve své básni „Stylpho“ onu nehezku a potupnou stránku u mnohých světských duchovních, že z pouhé ctižádosti a ziskuchtivosti do stavu duchovního vstoupili, aby co možná nejvýnosnější obročí ulovili.

Ale vedle toho vydal Wimpheling o duchovních, kteří toho zasluhovali, svědectví velmi pochvalné jak čteme n. p. v jednom listě jeho, kde praví: „Bůh jest svědek, že znám v 6 porýnských diecesích mnohé, ba nesčetné duchovní správce, kteří jsou vyzbrojeni bohatými vědomostmi pro správu duchovní a při tom jsou mravů zcela bezúhonných. Znáám jak při chrámech biskupských tak i klášterních výtečné praelaty, kanovníky, znám nejen některé ale mnohé, kteří požívají nejlepší pověsti pro svou zbožnost, pokoru a dobročinnost k chudým.“

Neřádila tedy v onu dobu všeobecná zkáza v Církvi, pro kterouž domníval se Luther, že musí Církev zreformovati. Byli zajisté v onu dobu v ohledu mravním i intelektuelním nad Luthra daleko výtečnější mužové a neuznali toho za potřebí, Církev reformovati. Toto přesvědčení měl i Wimpheling. Když pozoroval, jak Luther starého učení Církve a postavení nejvyšší hlavy v Církvi nešetrně se dotýká a je podryti se snaží, tu se vši rozhodností zavrhl jeho snahy reformační. Bolestně dotklo se Wimphelinga, když se dověděl, že i bývalý milý jeho odchovanec, Jakob Sturm, stal se v Strassburku horlivým šířitelem nebezpečné novoty. V této sklíčenosti ducha napsal 19. února 1520 Erasmus Rotterdamskému: „Toť jest vděk, kterýmž svět odplácí. Již jsem se světa nabažil a doufám, že mne Pán z těchto bouří brzo vysvobodí a dá mi veplouti do přístavu věčného pokoje.“

Wimpheling chtěl býti především svému národu upřímným rádcem a vychovatelem; proto varoval lid německý před hrozącím nebezpečím. Jestliže lid svedený hlasu jeho neuposlechl, pozdější smutné události, kteréž národ německý i jiné národy pro nepravou reformaci církevní zastihly, byly nejlepším dokladem, že výstraha jeho byla včasná a vhodná, že všemožně se přičiňoval, aby až do své smrti zůstal hodným čestného názvu „Vychovatel Německa“.

Přáli bychom si, aby všichni národové měli takovéto horlivé vychovatele, přáli bychom takové šlechetné vychovatele zvláště národu našemu českému a to zvláště v době nynější, kteráž v ohledu vychovatelském začíná býti velmi povážlivou. Vždyť moderní paedagogika bez Boha, bez Krista chce mládež křesťanskou a celé křesťanské národy odchovávat k šťastnější prý budoucnosti. Že tímto způsobem šťastnější budoucnost nestane se údělem jak jednotlivců tak i celých národů, o tom nelze ani dosti málo pochybovati; ale zdaž svědci i svedení ještě v pravý čas poznají a uznají svůj klam, toho nevíme, to ví jen Bůh vševědoucí, Nedejž, Bože dobrotivý, abychom snad v tuto dobu nestáli na prahu ještě smutnější budoucnosti, nežli jakou tušil a předvídal Wimpheling, tento velký paedagog, když se blížil smrti.

Supernázornost.

Uvažuje L. +10.

Supernázornost? Co je to? — otázka se čtenář. — Snad nějaká nová metoda k vyučování počtům nebo čtení? — — Nikoli, milý čtenáři. „Supernázornost“ jest metoda již stará, které užívá nynější škola, bohužel, při všem učení.

Methoda tedy stará, ale název její z brusu nový. Letos přednášel p. prof. V. Weinzettl v Roudnické „Budči“ o přírodopisu ve školách a užil snad tohoto slova poprvé. Možná, že se ujme.

Snad bude čtenáře zajímati, uvedeme-li některá slova ze zmíněné přednášky. „Cena obrazů, jakožto vyučovacích prostředků,“ pravil p. přednášející, „většinou se přepíná. Vyučující často mylně se domnívá, že budou míti obrazy pro žáka tutéž cenu, jakou měly pro něj, když jako učitel již znáti se naučil. Toť ovšem mýlka; pro něj měly obrazy cenu, *poněvadž o přírodninách vyobrazených již mnoho věděl*. A pro žáčky budou míti teprve tehdy cenu, až jim dříve o vyobrazených zvířatech též něco poví.

Probíráti přírodniny dle napřed vyvěšeného obrázku má mnoho přátel, a ti s daným líčením sotva budou souhlasiti; majíť oni na své straně jeden veliký důvod, totiž *pohodlnost*. Pohodlnější jest ovšem vyvěsiti obrázek, jmenovati část po části a pak vždy od půl třídy dáti vše opakovati. A poněvadž se důvod pravý zamlčí a lepšího vyhledati nelze, vyhledají se aspoň nějaká záda, za které by se zastance schoval. A poněvadž má té doby nejširší záda v paedagogice Komenský tedy se vytáhne do boje on. Nerozpakuji se uvésti jméno, jež veškerým právem od učitelů se ctí. Ale právě proto, že v účtě chováno býti má, mělo by učitelstvo energicky se ohraditi, aby lidé nemající vlastního úsudku o věci, neuzívali jako důvodu slov pronesených v době zcela jiné, za účelem zcela jiným a k nápravě školy zcela jiné, než jest naše nynější. Horoval-li Komenský pro názor, pak to mělo příčinu v úplně slovní výchově doby tehdejší. Jest-li se však užívá hesel Komenského ještě dnes, kdy již v samém názoru takřka toneme, ku šroubování jakési *supernázornosti*, pak děje se chyba nová . . . *Jest neštěstí u našich škol*, že obrazotvornost nejen cvičiti opomíjí, nýbrž že *přemrštěnon názorností obraznost přímo ubíjí*. A následky toho dostavují se měrou netušenou, a následky dosti truchlivé. Tak na př. úžasné namáhání se z ilustrovaných děl jest jen následek nedostatku obrazotvornosti. Čtenářům působí každá sebe jednodušší představa brozné těžkosti, a proto vítá s radostí i nejhorší ilustraci, ježto táž snad přece lepší jest než jeho představa. Manie po ilustracích bude dovršena, až se podaří zavést samé ilustrované učebnice. Od slabikáře až k bibli, od početnice až k předložkám krasopisným, všecko bude ilustrováno — a obraznost bude zanikati dále. I sami umělci pozorují chudobu představivosti. Kdežto staří malíři a sochaři dovedli tísni (stíniti?) svá nesmrtelná díla dle představ, musí dnešní umělec i k největší malichernosti míti model.“ — V těchto slovech je zajisté mnoho pravdy, nejsou-li pravdiva úplně. Alespoň to, co tu řečeno o ilustrovaných knihách a časopisech, podepsal by snad každý. Než nezabíhejme za meze školy a zůstaňme u mládeže.

Staré škole činívá se výtky, že nedbala náležitou měrou vyučování názorného. Snad nechybíme, řekneme-li, že to byla věc učitele. Jest ovšem pravda, že stará škola zpravidla neměla pomůcek, anebo jich měla aspoň velmi málo, nejsouc jimi zásobována z okresního školního fondu jako nyní. Avšak proto přece není správné tvrditi, že bylo názorné vyučování snad nemožným. A tu právě přicházíme ku věci, která jest velice osudným omylem: mnozí domnívají se, že *názorné vyučování záleží v pouhém ukazování obrazů a modelů*, a bez nich že by názorného vyučování ani nebylo. A to jest, pravíme, osudný omyl.

Nuže, neměla-li stará škola těchto pomůcek, nynější jich má dostatek, ne-li nadbytek. A výsledek? Učitelstvo středních škol si stěžuje, že mládež přicháze-

jící z obecných škol na střední neumí mysliti. Ano, stěžují si do této bezmyšlenkovitosti i učitelé škol obecných. A dříve prý tak nebývalo. Nuže, kde jest příčina? Nikdo nebude přece tvrditi, že se snad rodí nyní jiné děti, než jaké se rodily jindy. Příčinou musí býti něco, co brání dítěti, aby nepřemýšlelo, svého ducha nenamáhalo, krátce, aby přemýšlení navykalo. Stížnost tato neozývá se teprve nyní; již před mnoha lety uveřejnil jistý učitelský časopis článek napsaný „Veliké požadavky a snadnoučké metody,“ jehož krátký obsah byl asi ten: Jindy jsme mívali ve škole na plátěné tabuli napsaný předpis, který visel na stěně tak dlouho, až zapadl prachem. A při tom jsme se naučili obstojně psáti. Nyní máme krasopisné předlohy, činíme výklad při každém písmenu, a mládež píše nepěkně. Slýchali jsme, že se tvrdé *y* píše po tvrdých souhláskách, po obojetných že se píše *ý* tam, kde v obecné mluvě se vyslovuje *ej*; tato pravidla nám stáčila na dlouhou dobu, a psali jsme dle nich dosti správně: — nyní máme množství mluvnických a pravopisných tabulek na stěnách a děti píší: *řiba*, *k nam* a pod.

Pokud se pamatujeme, byla ve článku tom také zmínka o množství obrazů dětem ukazovaných. Článek byl uveřejněn v nejrozšířenějším učitelském listě té doby. Snad mohl dobře působiti, že by mnozí byli přemýšleli, kde to přece vázne. Ale známý předák učitelský zle se obořil ve svém listě na jeho pisatele, že článkem tím potupil novou školu a — toť se rozumí — i učitelstvo — a hned bylo ticho. Jak jsme již vyslovili v těchto listech: u nás, než aby se přemýšlelo o prostředcích, jak chybu napravit, raději se chyba popírá.

Avšak pravdu nelze popříti, chyba tu jest. Značné procento dětí školu opouštějících neprospělo tak, jak by vzhledem k těm snad už nejdokonalejším metodám a osmileté školní docházce bylo žádoucno a jak by se snad i očekávalo. Máme tu na mysli zvláště český pravopis, a tvrdíme směle, že toto procento nebylo tak velké ani za dřívější šestileté školní docházky — ovšem myslíme v obojím případě děti, jež chodily pilně do školy. Že tomu tak, o tom nás opět přesvědčují stezky na studující mládež nižších tříd — ač na studia bývají posíláni z pravidla žáci nejlepší.

Že se tento nedostatek jeví právě nejvíce při pravopise, jest zřejmým důkazem toho, co bylo svrchu pověděno. Dítě musí *přemýšlet*, má-li psáti „holubi“ či „holuby“. Tu nelze užiti žádných obrázků ani dřevěných modelů. A přemýšlení jest právě ten kámen úrazu.

Proč by se namáhalo dítě přemýšlením, když se místo něho namáhá učitel, aby mu vpravil vše do vědomí tak, aby se ono pranic nemusilo namáhati? Tvrdil-li onen p. přednášející, že přílišným užíváním názoru ubíjí se obrazotvornost, lze tvrditi rovněji, že se jím ubíjí představivost, přemýšlení a vůbec činnost, a to nejen v učení přírodopisném, ale v každém. Dítě záhy navykne této pro ně snadnoučké metodě, která od něho nevyžaduje žádné duševní námahy. Ale této metody nelze užiti všude; jsou předměty, jichž nelze vštěpovati do vědomí pomocí obrazů a modelů, aspoň ne v nejpodstatnějších částech, a tu jest pak ona navyklá duševní pohodlnost překážkou všeho prospěchu v učení.

(Ostatek příště.)

— ❧ — SMĚS. ❧ —

Literární sjezd družstva Vlast. K pozváním, jež komité rozeslalo, odpověděli dále: Vldp. dr. Jan Marek, metropolit. kanovník u sv. Víta v Praze. Piše: Byl jsem zmocněn Vašnostem oznámiti, že aspoň dva členové vždy věrné kapituly na hradě Pražském sjezdu se účastní. — Vldp. převor řádu sv. Dominika, Fr. Václ. Bubeník oznámil, že tento řád vyšle k sjezdu oficiálního zástupce. — Přihlášky k sjezdu jsou hojné. — Z Moravy ku př. se přihlásili: kanovník a prof. Ign. Berger, děkan dr. J. Schneider, pap. komoří msgr. Vl. Šťastný, prof. dr. Jan Kubíček, far. Jan Šebestík, red. P. Prokop Šup O. S. B., P. Tom Šilinger O. S. A. a jiní. Každý ráčíž laskavě poznamenati, zdaž si přeje byt zdarma čili nic. Kněží a alumni budou ubytováni v knížecím arcibiskupském semináři. Tam bude jejich seznam, a proto ať se tam z nádraží přímo bez naší intervence obrátí. Z té příčiny každému zvlášť písemně to neoznamujeme. Komu z kněží alumni nebylo po jeho přihlášce ve 4 dnech odepsáno, to značí, že bude v semináři ubytován. Stalo-li by se, že by už v semináři místa nebylo, ihned účastníku sjezdu dopíšeme a byt mu buď zdarma opatříme nebo na hotel ho odkážeme. Ostatním nekněžím každému zvlášť odepisujeme. Jenom členové družstva mohou se bez legitimace sjezdu účastniti, členové fondu pro katol. spisovatele, historického kroužku, dárcové fondů našich, nejsou-li členy družstva samého, musí býti opatřeni legitimacemi. Pražským pánům a z blízkého okolí vydáváme legitimace v pátek a v sobotu dne 7. a 8. srpna v naší administraci (Jilská ul. č. 234—I. klášter Dominikánský III. poschodí, vchod z Jilské ulice a ne z Husovy třídy), venkovským hodinu před každou schůzí v záložně sv.-Václavské (Řetězová ulice číslo 223-I.), a to před sekčními schůzemi v prvním poschodí mezzaninu, před slavnostními schůzemi v předsíni velkého sálu ve druhém poschodí. Přístup ke schůzím mají jenom věrní a osvědčení katolíci, pročež se bude vydej legitimac přísně kontrolovati; kdyby se však podařilo některým výtržníkům do schůze se dostat, budou ze schůze ihned vyvedeni, jakmile by se tam neslušně chovali. Pravíme veřejně a otevřeně, že nedopustíme, aby schůze naše byly v nejmenším rušeny. O pořádek pe-

čovati bude 10 pořadatelů, opatřených zvláštními odznaky. Sekčním schůzím budou předsedati p. t. pp.: Vojtěch hrabě Schönborn, prof. dr. Mat. Kovář, metropol. kanovník dr. Fr. Krásl, ředitel bisk. semináře a prof. bohosloví msgr. dr. Al. Jiráček, městský starosta a advokát JUDr. Bedřich Weber, sídelní kanovník dr. Jos. Burian, a mistr kovářský a měšťan Václ. Wainar. Jedno místo rezervuje se pro zástupce diecése Hradecké, druhé pro reprezentanta sociálního hnutí na Moravě — Referenti sekčních schůzí nechť resoluci třikrát opíší a dva opisy ještě před schůzí (jeden pro předsedu, druhý pro noviny) nám odešlou a mimo to se řečníci bez rozdílu uctivě žádají, aby nám v pondělí dne 10. srpna odevzdali krátký obsah své řeči pro noviny. — Pěvci slepci odešli na prázdniny, pročež zpěv před dvěma prvními slavnými schůzemi odpadá. Před třetí slavnostní schůzí zapějí katoličtí tovaryši: „Píseň práce“. Pozdravné dopisy k sjezdu přijímá redakce Vlasti, Praha č. 234—I., pozdravné telegramy osob, spolků, korporací zasílají se do 10. srpna exclusive na touž adresu dne 10., 11. a 12. srpna do záložny sv. Václavské na adresu: Tom. Škrdle, č. 223—I.

—

Zápis. Do českého vyššího vychovávacího ústavu sester Dominikánek v Řepčíně u Olomouce přijímati se budou chovanky od 1. srpna. — Chovanky přijímají se ve stáří 5—18 let, výminečně i starší. K zápisu přinestež sebou školní vysvědčení a křestní list. Při zápisu složí 2 zl. na učebné pomůcky. Měsíční plat za celé zaopatření: byt, stravu, světlo, otop, vyučování, čítaje v to francínu, němčinu a housle, obnáší 15 zl. *Účelem ústavu jest:* Poskytnouti dívkám československým vzdělání v potřebných a rozsáhlejších vědomostech, zejména v oboru domácnosti a ženského průmyslu, jakož i vyššího literárního vzdělání směřujícího ku samostatné výživě. *Odbory:* a) škola obecná, b) vyšší oddělení literárního vzdělání, c) jazykový a hudební, d) ženských ručních prací, e) domácího hospodářství. *A.* S vyšším dívčím vychovávacím ústavem spojena jest trojtřídní škola obecná a tři třídy pokračovací, kdež vyučuje se dle osnovy škol měšťanských, při čemž se více přihlíží ku stránce praktické. *B.* Na vyšším dívčím

ústavu pensionátu vyučuje se téměř před-
mětům, jako na vzdělávatelnách učitelek;
chovankám poskytne se vzdělání literního
v té míře, že navštěvující všechna oddě-
lení zkoušce učitelské podrobiti se mohou.
Letos přijímá se budou chovanky do
I. vyššího oddělení. *C. Jazykům:* franci-
ně a němčině vyučuje se v té míře, jak a
a pokud toho praktická potřeba vyžaduje.
Zpěvu učí se chovanky za tím účelem,
aby třiben byl vkus a krasocit. Chovanky
vedou se k tomu, by dovedly zpívati z not
a uměly z paměti písně náboženské i ná-
rodní. Při hře na piano, citeře a hře na
housle přihlíží se k tomu, aby se naučily
dovedně hráti. — Učí se též základům
theorie hudební. *D. V ženských ručních
pracích* vedou se chovanky k tomu, aby
uměly hotoviti samostatně, prakticky a
vkusně předměty obecně potřebné, jako
šití šatů a prádla, po případě i práce
ozdobné. Zvláštní zřetel bere se ku vy-
šívání národnímu. Též obrací pozornost
ku látání a spravování prádla a šatů s tím
vědomím, že se v hospodářství mnoho
ušetří, když se správa vykoná náležitě a
v čas. *E. Dívčím* možno jest přiučiti se
vaření, žehlení prádla a vůbec domácímu
hospodářství prakticky, protože nauka
v domácím hospodářství spojena jest s prak-
tickým cvičením v kuchyni, při úklidu a
při prádle. Všechny chovanky povinny jsou
učiti se náboženství, vychovatelství a zdra-
votnictví. Školní rok započne dne 18. září.

Nezdravé úkazy. V jistém kraji v Čechách
vznikl, jak se nám píše, spor mezi ka-
planem katechetou a učitelem, jenž prý si
hraje na „pokrokaře“. Učitel žaloval ka-
techetu pro utržení na cti, katecheta pak
se hájil a vedl za svědky školní děti,
kteréž dosvědčily, že co pan učitel proti
knězi tvrdí, není pravda. Soud skončil
smírem povolností katechetovou. Smíru
však bylo zneužito v novinách proti ka-
chetovi. Žáci, kteří svědčili proti panu
učiteli ve prospěch katechetův, byli potře-
stáni jako prý lháři nejhorší známkou
z mravů bez vědomí a proti vůli téhož
kněze-katechety, jenž ku konferenci, ve
které se o tom jednalo, pozván nebyl.
Katecheta se ptá, je-li učitelovo jednání
oprávněné a k tomu připojuje ještě dotaz,
smí-li katecheta dětem, kteréž se službám
Božím svévolně vyhybají, snížit známkou
z náboženství. — K tomu odpovídáme:
Katecheta měl být ke konferenci pozván,
neboť jest podle § 37. řádu školního a

vyučovacího členem konference. V této
konferenci měl katecheta podle téhož §.
právo hlasovati, jelikož šlo o známku
z mravů jeho žáků. Podle § 40. téhož
řádu školního a podle § 4. vynesení c. k.
zemské školní rady ze 3. dne měsíce února
1892. čís. 28.636, obsahujícího instrukci
ku § 37. školního řádu, měl právo dáti
od sebe hlas zvláštní a žádati, aby se
protokol poslal k okresnímu úřadu škol-
nímu. Jelikož však ku konferenci tak dů-
ležitě pozván nebyl, má ovšem i nyní plné
právo, by si vedl stížnost u c. k. okresní
školní rady a po případě i výše. — Je-
likož náboženství jest nejen věcí paměti
jako na př. dějepis, nýbrž i činu, nejen
theorií nýbrž i praxí, a vědění bez činění
u náboženství nemá ceny, máme za to, že
když děti jinak pro svévolné zanedbávání
služeb Božích kárány nejsou, katecheta
může snížit dětem takovým známku z ná-
boženství, proto že toto není jen pouhým
vyučovacím předmětem, nýbrž něčím více.
Ovšem jest pravda, že „jim to má dáti
vlastní jejich cit“, ale když toho citu ne-
mají nebo pro lenost dbáti nechtějí, jest
třeba něčeho více. Či nechá učitel děti
takové, o kterých jistě ví, že se mohou
mnohém lépe učiti, ale neučí se, úplně
bez trestu, protože jim to „má dáti vlastní
cit,“ aby se učily?

Učitelských ústavů ve Švýcarsku jest
37, a to 22 v kantonech německých, 13
ve francouzských a 2 v italských. Z těchto
ústavů bylo 24 pro učitele a 13 pro učitelky.
Školy ty jsou dvojího druhu: ně-
které jsou spojeny se středními školami a
mají kromě řádných předmětů ještě paed-
agogické, jiné jsou samostatny, věnovány
jsoouce výhradně jen předmětům vychova-
telským. Učitelé švýcarští jsou více na-
dšeni pro ústavy spojené než pro samo-
statné, poněvadž se všestranněji vzdělají.
—lek.

Jazyk francouzský a anglický má
mnoho nepotřebných liter, které se sice
píší, ale nevyslovují. Podle dat statistických
má francina 13% takových zbytečných
liter, jazyk anglický pak 12%, takže ztráta
nakladatelů knih a časopisů jak co do tisku
i papíru jest ročně značně veliká. Fone-
tický pravopis by nejlépe odpomohl této
nesnázi, která stěžuje nemálo učení tímto
dvěma jazykům.
—lek.

Aforismy. Marné jest krásné naučení,
není-li jednání v souhlase s ním; jeť slovo

lehké jako pírkó a nevnikne k srdci, jestliže mu nedodá váhy příklad. Kdo dává dobrá naučení a koná skutky zlé, toho slova jsou bez síly a práce marná. Jako nejlepší nástroj sám sebou nezhotoví žádného díla uměleckého, neumí-li ho umělec dovedně upotřebiti, tak zůstanou i nejlepší rady mdlými a slabými, nezkusil-li rádce dříve na sobě blahý účinek jejich síly. Svět jest plný vad a nedostatků; kdo by o tom po-

chyboval, že potřebuje nápravy? Přec však věnuj každý dvojnásobnou píli nejdříve sobě samému, neb tu najdeš skoro vždy něco, co bys měl napravit. Kdo sám nemocen, jak může léčit jiné? (Hevenesi.) — Jestliže se paprsky sluneční nesbíhají v jednom ohnisku, nezapálí; jsouce rozptýleny, nemají síly. A jakou stavbu duchovní lze očekávati tam, kde jeden staví a druhý boří? (Týž.)

LITERATURA.

Peníze. Napsal hrabě Lev Tolstoj. Z jazyka ruského přeložil prof. J. Novák. V Praze 1896. Nákladem dra. Bačkovského. Cena 25 kr.

Hrabě Lev N. Tolstoj rozumí času a ví, kde a kdy má nasaditi páku; — v tom zajisté (vedle talentu) dlužno hledati zvláštnost jeho spisů. Všecky jdou na dračku a půjdou, poněvadž jsou v čas a o věcech *akutních*. Tak i studie přítomná „Peníze.“ Kdo upře, že jest časová a akutní? —

Přáli bychom si, abychom měli příznivější a lehčí postavení kritizující spisy Tolstého, takové postavení a takovou váhu u čtenářstva laického, jakou mají liberální spisovatelé a uznání přátelé Tolstého. Proč? Aby naše slovo platilo a již a priori o té věci ode mnohých, na nichž nám nejvíce záleží, odmítáno nebylo. Našli jsme i zde, v této studii Tolstého, co jsme již jinde vytkli publikaci jeho jiné (Štěstí lidské) příliš málo v pravdě vzácného a genialního ducha hodného. Ano, neváháme říci a po jiných to opakujeme, že sláva velikého románopisce publikacemi filosoficko-socialními bledne: to již není zde ten veliký a mohutný Tolstoj, jenž vytvořil „Annu Kareninu, Mír a vojnu“, to již jest Tolstoj dekadent, nikoli v morálním, nýbrž v literárním smysle. Náznorně bychom to řekli: Opustil dráhu nejskvělejší, po níž rychle dostupoval jména nesmrtelného, aby se dal na horské cestičky, na nichž se ztrácí udiveným čtenářům mezi všelijakými titěrnostmi!

Cítíme, že jsme povinni, tento úsudek opodstatniti, a rádi tak činíme poukazující na studii Tolstého „Peníze“. Z celého nejpozornější jest částka první (úvodní), v níž Tolstoj vysvětluje, co jsou peníze a bojuje proti „vědě a vládě“, jak se mi zdá ne příliš šťastně (na str. 4. a 5.) po-

něvadž jeho argument nejen jest proti boháči a „nahromaděné práci-penězům“, nýbrž i proti dělníkům rovněž přírody etc. užívajícím vedle sil svých. Nenahlížím též, proč by *přírody* (vody, světla, tepla) etc. nesmělo se využití a přičísti k *dobru statkářovu*, a proč v *tom* má *chybovati* věda, když nechce takoruka *plutiti* za to přírodě jako čtvrtému *činiteli* (vedle půdy, peněz a práce), ač ovšem počítá s ní a vidí v ní *podmínku* svého zdaru Voda, světlo, teplo etc. jsou všem *společny*, pánům i dělníkům, proto nevíme, proč mají býti obráceny na úkor pánům respective „penězům“. Kdyby voda, světlo, teplo etc. takovými byly činiteli jako jsou půda, práce a peníze, pak by ovšem chudáci byli na tom velmi dobře a státní fiskus asi nejlépe, poněvadž by z toho musil míti lví podíl, jelikož není právoplatného držitele ani dědice, jemuž by (vedle Tvůrce) přirrhnutí se mohla vyplývající částka zisku. Kdo by také nahradil vzniklou *škodu* z vody, tepla, světla etc.? Ne, — celá tato myšlénka, rozumím-li jí, jest absurdum. Na stránce 8. a následujících rozebírá Tolstoj veledůležitou otázku o právu majetkovém, totiž o jeho původě a faktické oprávněnosti. Co si o tom ruský auktor myslí, vysvítá ze slov: „Jako rybáře na suchu a bez sítí jen tenkrát si možno mysliti, byl-li od vody *odehnán* a sítě mu *vzaty*; rovněž *tak* možno si mysliti rolníka bez půdy, na níž žije, děvce bez nástrojů *jen v tom případě*, když ho někdo z *půdy odehnal* anebo nástroje mu *odňal*.“ Laskavý čtenář vidí, že zde hlásá hrabě Lev Tolstoj o původě jmění a majetku theorie, které, (budiž prominuto) kde který pobuda za své přijati může; theorie, které jsou namířeny proti všem vrstvám majetkovým (od velmožů až k domkářům.) Jak velice se Tolstoj mýlí, když myslí, že *tak* majetek

původ vzal a v právu zůstával, netřeba vykládati. Jiné jsou příčiny ochuzení rolníka a ožebračení dělníka. Tolstoj uvedl případ o sekáčích pracujících nedaleko jeho domu; já uvedu příklad o *tancujících* bez půdy a bez nástrojů, ale *tancujících* dva i třikrát v témdni od večera do rána a *utrácějících* ve všelijakých putykách tolik (poměrně), že mnohý „boháč“ se toho neopováží. Ještě oheďy mně jeden „pán“ řekl: My máme majetek, a tancujeme dvakrát, třikrát ročně; dělníci jsou „žebráci“ a tancují dvakrát, třikrát za týden! Těžko neuznati pravdy ve výtce té! O ostatních důsledcích theorie Tolstého pomlčím a námitek jiných nepostavím, jelikož zde, jen na věc, které zastává se auctor upozorniti míním!

Zaujatá myšlénka zůstává auctorovi i tam, kde přináší *statistická* data dokazující známé pravdy, že všeho, tedy i peněz, lze zneužítí, a že i penězi přivádí se lidstvo do nejhorší bídý. Uvedený příklad o Fidžianech je v té příčině velmi poučný; theorie Tolstého však i po něm neukázala se mi v lepším světle.

Hrabě Tolstoj nemůže se přemoci, by se do věcí náboženských hlavně biblických nepouštěl a dle *svého* jich nevyložil. Nepřekvapuje nás to, — jest to důsledek jeho nynější psychické manie, která ho svrhla s vrcholu slávy a slibné naděje (budoucnosti). Na str. 33. vykládá totiž velikolepou scenu biblickou o Josefu

Egyptským, jenž nashromáždil v úrodných letech obilí, aby v neúrodných *pomohl svým poddaným a cizím*, v ten způsob, že ho obviňuje z *potlačování* chudobných, které v porobu chtěl uvéstí „hroznou smrtí hladu. Je to dle auktoru též způsob, jehož užívá se v nynější době ke zkrácení zporných koní a divokých zvířat ve zvěřincích.“ Kdo si chce exegesi Tolstého přecísti, najde ji obšírně na dalších stránkách vyloženu. Zajímavo jest, že auctor vykládá to vše s takovou jistotou, jako by mu ani nenapadlo, že snad jiní budou vykládati jinak. Podivný tento klid neopouští auktor ani na konci knihy, v níž píše: „A stejným způsobem nevidí ani nyní nikdo a nechce viděti, že za našich dob podmanění většiny lidí zakládá se na daních a zemských dávkách peněžních, jež vybírají vlády od svých poddaných — na dávkách, jež vybírají se prostředkem úřadův a vojáků, týchž úřadův a vojáků, kteří dávkami těmi jsou vydržováni.“

Beze vsí osobní nevraživosti pravíme: socialisté a hlavně *komunisté* najdou zde jistě více záliby, než kteříkoli právoplatní majitelé, abychom o pánech nemluvili. Poučení, které dává Tolstoj o penězích nevyniká ničím než svou zvláštní umíněností a tendencí: Hlubšího rozboru auctor snad ani podati nechtěl, a ten, který podal, spíše *rozdráždí* než upokojí! Překlad páně Novákův čte se dobře.

Filip Jan Konečný.

KONKURSY.

V Tábořském okr.: m. uč. od 1./1. 1897 v Chrboníně, Kvasejovicích, Mlýnech, Nedvědicích, Vlčosvi; m. uč. v Makově, Táboře, Tučapech; m. katech. v Ml. Vozicích. Od 27./7. — V Klatovském: m. ř. uč. v Poleni; m. učitelé ve Strážově a Němčicích; m. poduč. v Kolinci a Vřhanči. Od 27./7. — V Roudnickém: m. ř. uč. v H. Počáplích; m. uč. v Libotěnici a Nížebohách, od 1./1. 1897 v Bečnlíně, Hoř. Beřkovcích, Klapém, Křešíně, Lečicích, Lounkách, Ředhošti; m. poduč. v Libochovicích. Od 29./7.

Morava. V Novo-Městském: m. katech. v Nov. Městě. Do 30./8. — Ve Velko-Meziříčském: m. uč. v Rudíkově. Do 15./8. — V Třebíčském: m. uč. po příp. učitelky v Třebíči. Do 10./8. — Ve Znojenském: m. poduč. v Čidružicích. Do 10./8. — V Brněnském (venkov.): m. poduč. v Bosonohách. Do 10./8. — V Hodonínském: m. podučitelky v Lanžhotě. Do 10./8. V Uhersko-Hradištském: m. řed. m. d. šk. v Uherském Hradišti. Do 12./8. — V Přerovském: m. naduč. v Měrovicích. Do 10./8. — V Dačickém: m. uč. v Dolní Vilémci. Do 15./8. — V Zábřežském: m. poduč. v Písařově. Do 15./8.

Obsah: O auktoritě učitelově. Uvažuje Filip Jan Konečný. (Dokončení.) — Obrázky z dějin vychovatelství: Wimpfeling Jakob. Jeho život a činnost vychovatelskou líčí Josef Zelenka. (Dokončení.) — Supernázornost. Uvažuje L. + 10. — Promluva na neděli XI. po sv. Duchu. O zázracích. Napsal Em. Žák katecheta měst. školy. (Dokončení.) — Řeč na neděli XII. po sv. Duchu. Napsal Aug. Konářík, katecheta. — Směs. — Literatura. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLASTĚ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jileká ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a ne frank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farm dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

Dítě rozmazené.

 odstavci předešlém uvedli jsme jako hlavní příčinu nezvedeného vychování *lásku čirě smyslnou*, kterou přemnoží rodičové, bohužel, hýčkají své potomky tak dlouho, až je udusí *mravně*, podobně jako matka opičí po svědectví mnohých přírodovědců z nerozumného laskání dusí svoje mláďata *fysicky*! Lásku opičí je slepá vůči sebe závažnějším vadám chovance, jak jsme svrchu na konkrétních obrazcích byli ukázali! Tím bychom vytčenému úkolu, který záležel v nastínění chyb, kterých vychovatelé — najmě rodičové — na svých dítkách nepozorují, a to proto, že jich pozorovati *nechtějí* — nolunt observare, ne intelligent! — s dostatek vyhověli, — avšak důležitost předmětu a snad i zajímavost téhož nutká nás setrvati déle při pozorování *chyb vychovacích*, jichž plodem je „*dítě rozmazené*“, jak nadpis svědčí! K vůli udržení organické souvislosti se statí předchozí klademe *sub*

c) *Slabost charakteru* při rodičích a jiných *vychovatelích* jako jinou hlavní příčinu rozmazenosti žáků!

Není smutnějšího svědectví nad ono, které sobě vystavují vychovatelé žalující, že s tím neb oním žákem ničeho nesvedou! Ovšem *učitel z povolání* zasluhuje v takém případě politování spíše než omluvy, a to z příčin snadno pochopitelných! Avšak, stěžují-li sobě tak *rodičové*, tu nezasluhují věru jiné odpovědi než: „Perditio tua ex te ipso Israel!“¹⁾

V letech šedesátých byl spisovatel domácím učitelem u jisté rodiny, jejíž otec dovedl býti vůči četným dítkám nejen přísným, ale docela krutým, zakládaje sobě nemálo na své zásadě, že „*autorita*“ musí být! To bylo v pořádku — ale chyba vězela v tom, že se svým „*důrazem*“ pro obhájení otcovské autority přicházel pravidelně nečas! Obyčejně mohly děti sobě počínati jako vandálové, před kterými v domě nic neobstálo, mohly trýzniti služebnictvo a šašky sobě tropiti z matky: „*strážce autority*“ chodil po pokoji se založenými na zádech

¹⁾ Zkáza tvoje z tebe sama Israeli! Srov. Ozeáš 13. 9.

rukama a — děti se mohly stavěti na hlavu! Sotva hlesl: „Ticho! — čeládko nezvedená! — Jdeš do kouta! — Však já ti dám!“ atp.

Naproti tomu, jindy, byl-li ve špatném rozmaru, což se z obchodních příčin přiházívало aspoň dvakrát za měsíc, tu nesměly děti, které jinak byly na tropení uvyklé, ani ceknout! Sice hoňem ozbrojil se „strážce autority“ holí objemného dosti průměru a mlátil do vlastní krve jako posedlý!

Matka, takto z gruntu dobrá duše, která ze slzí téměř ani nevycházela, byla pravou otrokyní svých dětí! Neboť tyto, vidouce její *slabost charakteru*, učinily ji terčem svých choutek a své bujnosti, a, dovolila-li sobě ubohá pozvednouti svého varovného aneb napomínajícího hlasu, tu se stávaly tím drzejšími! V takových pak chvílích, nevědouc sobě nijaké rady, pohrozila dětem — *domácím učitelem!* „Počkejte, až jen pan H přijde a budu mu žalovat, ten vám naměří co proto!“

A domácí učitel, přišed k obědu — pravý to „struggle for live!“ — byl nucen nejdříve vzíti do rukou svižnou rákosku, kterou mu sama slabá matka podávala, a naměřiti dítkám — bylo jich pět od 5—12 let! — dávku *vychovatelské medicíny* (sic!) — jak matka diktovala!

Ubohá matka — Heli v sukních! ubohé děti! ubohá budoucnost těchto! A „last not least“ — ubohý vychovatel, jenž pro *bezcharakternost* rodičů je odsouzen k úloze biřice!

d) *Nepatřičná a nevčasná chvála, jakož i jiné odměny nepřislušné* přispívají mnoho k *rozmazlenosti chovanců!*

Ovšem pravda jest, že *rozumná výchova* bez *odměn* rovněž tak málo obstojí, jako lékařské umění bez léků, zahradnictví bez vody, rybářství bez vñadidla, číhařství bez ptáků volavých! Jestliž zásadou všeobecně uznanou, že *vůli* cizí nejsnáze nakloniti možno buď vzbuzením *představ příjemných* *přislíbením odměny* — aneb vzbuzením *pocitu příjemného*, jak se děje, když snadíme *samolásce* druhého udělením odměny samé. Působení na *samolásku chovance* pomocí *odměn* nepřičí se nikterak zásadám *katolické paedagogiky!* Bůh sám vychovával národ vyvolený způsobem podobným, jak jmenovitě 4. přikázání Boží ukazuje! Veliký světec *František Saleský* pak dí: „Lžící medu polapiti lze více much než vědrem octa!“ Samozřejmě jest ovšem, že appel na *samolásku* žákovu jest pouze *prostředkem* k dosažení *účele vyššího*, a že s rostoucím vývojem mravním také *pohnutky ke konání dobra* stávají se ryzejšími t. j. na místo *přirozených* nastupují buď celé *pohnutky nadpřirozené* aneb alespoň tvoří převahu. Jelikož ale u dětí smyslnost převládá, vidí se vychovatel nucena používat *odměn* a *trestů* v hojné míře, aby vůli žákovu naklonil k plnění zákona Božího!

Mezi *odměnami* sluší na prvním místě jmenovati *pochvalu*, která vychovateli stojí nejspíše po ruce, protože, jak se říká „nic nestojí“. A přece ku podivu! Na mnohé dítě působí *pochvala* váženého učitele kouzlem neodolatelným, a bedlivý vychovatel dovede za jediný vlídný pohled, za jediné slovo povzbuzení, za jediný laskavý pokyn, za jediný úsměv koupiti to nejdražší zboží: *vůli žákovu!* Avšak, má-li *pochvala* blahodárně účinkovati, musí se s ní dobře hospodařiti, rovněž jako s *trestáním*, jak Schöberl případně podotýká: „Lohn und Strafe sind eine Art Arzneimittel, sollen also nicht zu häufig, nicht unnöthig angewendet werden und der Natur der Kinder je nach Alter, Geschlecht, körperlicher Beschaffenheit und bisheriger Erziehungsweise angemessen sein.“ ¹⁾

¹⁾ Katechetik pag. 579.

Tedy jako *léku* má odměn a tudíž také *pochvaly*, používáno býti! Kdo zneužívá léku sebe výbornějšího, ten poznenáhlu otravuje svůj život tělesný; kdo zneužívá *pochvaly* a jiných *odměn*, otravuje u svých chovanců život duševní a tělesný zároveň!

Montesquieu děl: „Přílišné odměny ve státu jsou znamením jeho úpadku!“ Pokud „corona muralis“¹⁾ u starých Římanů a věnec vavřínový u vítězů olympických byly u vysoké vážnosti, slynni také údové dotyčných států vzácnými ctnostmi občanskými — když vítězným vojevůdcům darovány byly celé provincie, bylo to znamením nastávajícího rozkladu!

Podobně se to má i s kázní rodinnou, neboť životní podmínky *rodiny* jsou tytéž, jako existenční potřeby celého *státu*!

Tu pak skytají mnohé rodiny divadlo věru přezalostné, ani nejen *rodičové*, nýbrž také *služebnictvo a příbuzenstvo* dítky soustavným *plýtváním pochvalou a dárky* rozmanitými kazí! Jsou *rodičové*, kteří na dítěti *chválí vše, co hezkého* a oku lahodícího na něm vidí, na př. krásu obličeje, ztepilý vzrůst, dobrou výřečnost, výbornou paměť, uhlazené způsoby, ač na takových a podobných přednostech nemá dítě *zásluhy pražádné* a rodičové spíše by měli býti pamětlivi slov sv. Pavla: „Nebo kdo tobě dává přednost? A co máš, čeho bys nebyl odjinud vzal? Pak-li jsi vzal, proč se chlubíš, jako bys byl nevzal?“ (I. Kor. 4, 7.) Avšak na místě takového rozjímání, které moudrost vychovatelská káže, co vidíme? Pravý toho opak — ani mnozí rodičové pro to, co u dítek skutečně chvály a uznání zasluhuje, nemají ani slůvka povzbuzujícího, za to ale při malicherných tretech slastí přímo se rozplývají!

Malá Emilka měla mnohé výborné vlastnosti mravní! Jak často dělila se s chudými žákyněmi o svoji svačinu! Byla také velmi učeliva. Častokráte kladla na svou matku rozličné otázky, věcí školských se týkající, — avšak pokaždé odbyla ji matka mrzutým: „Dej mi pokoj!“ Za to ale, oblékla-li Emilka nový šat a tento jí dobře slušel: co tu bylo chvály, obdivu a laskání! Tu matka dcerušku celovala, až ji mohla udusiti, hladila vlásy a líčko, jmenovala ji andílkem, cukrouškem, vílou, rusalkou a těžko říci, čím více ještě: vedla ji před zrcadlo, aby se podívala, jak je sličná, a jak jí to sluší, a prosila dcerušku dojemně, aby jen dávala pozor, aby nových šatů nepomačkala! Ký div, že Emilka vzrůstala v domnění, že dívka je pouze k tomu na světě, aby se neustále parádila, a že pouze v bezvadném účesu a modním úboru lze hledati a najíti vzor dokonalosti ženské!“²⁾

Jmenovitě dítky, jichž duch je *předčasně vyvinut*, jsou se strany rodičů předmětem obdivu a koření se neustálého, tak že otrava *pýchy* záhy prostoupí celou jejich bytost a ony stanou se *mazlíky* pro svůj celý život — ovšem, pod tou podmínkou, najdou-li se osoby, které by se s nimi mazliti chtěly; v opácném případě cítí se na světě nešťastnými, an nikdo jich nechápe, jich předností uznati nechce atd.!

Trefně šlehá výborný *Salzman* zálibu, kterou zaslepení rodičové na svých mazlících mívají, ve spise: „*Konrad Kiefer*“, z něhož dovolíme si uvéstí následující hovor mezi strýčkem Klíčem a místním panem farárem, který dokazoval, že jsou-li v kterém domě nezvedené děti, příčinu toho vždy hledati sluší při rodičích!

¹⁾ Věnec z lučního kvítí, kterého se co vysokého vyznamenání dostalo tomu Římanu, jenž první slezl hradby nepřátelské. Pozn. spis.

²⁾ Srov. Salzmänn „*Krebsbüchlein*“ pag. 128.

Co se mne dotýče, — odpověděl s hrdým sebevědomím pan Klíč, — já sobě stěžovati nemohu! *Mé dítky* mohou jiným sloužiti za vzor! Tuhle Adolfek na př. *co ten všechno umí*, to by se lidé věru podivili! Všaktě také celý den sedí u knih a sešitů školních, a *co jednou jedinkráte* četl, to si také pamatuje! A jaké *na-dání hudební!* Hraje piano, housle, píská na flétnu — a jak umí pěkně *dekla-movat!* Nuže, Adolfku. ukaž nám, co umíš — víš, — tu deklamánku

A Adolf deklamoval! Líce mu hořely, oči mu svítily — rukama rozhazoval, s důrazem pronášel místa, která měla budití dojem, a když dokončil, ohlédl se vítězně kolem jako vojevůdce, který vyhrál bitvu!

Zatím pan farář krájel zbytky chleba na kostky, položil na talíř a podal Adolfovi s těmito slovy: Milý Adolfe, dobře jsi svou věc provedl; nyní jdi ven a předhoď tyto drobtý kuřatům! — Chlapec se začervenal jako pivoňka a pohlížel očkem po otci, *co ten tomu řekne*, že pan farář jeho *Adolfka, výtečného deklamatora, budoucího virtuosa — pošle krmit drůbež!* Ale pan Klíč si netroufal ani hlesnouti a Adolfek, ač mu žluč kypěla, musel chtěj neb nechtěj ke kuřatům na dvůr!

To vlastně pan farář zamýšlel: neboť, sotva že vyhýčkaný synáček byl za dveřmi, začal s panem Klíčem rozmlouvat:

Pan farář: Co jen je pravda, pane Klíči, vaše dítě ví mnoho na svá lé a.

Klíč: Není-li pravda? Oh, já nepřeháním, z Adolfa bude jednou znamenitý výtečník!

Pan farář: Jednoho pouze obávati se dlužno — aby při tom neutrpěl na svém *zdraví*. To by vám jistě milé nebylo, třeba se z něho stal druhý Mozart! Není-li pravda?

Klíč: Ovšem že by mi to milé něbylo, neboť *zdraví* jde nade všechno!

Pan farář: Pravdu díte! Zdravý oráč je spokojenější než neduživý učenec neb umělec, a obyčejně také více může prospěti! Než ale, pane Klíči, *dvojí zdraví* rozeznávati dlužno — *zdraví těla a zdraví duše!* A toto poslední je při vašem synu u velikém nebezpečí!

Klíč: Jak by jen toto bylo možné?

Pan farář: Jednoduše proto, že váš hoch je na nejlepší cestě státi se *domýšlivým hrdopýškem* a — promiňte mi mou upřímnost, — *vy sám* jeho duchovnímu neuhu skytáte hojné potravu.

Klíč: Jak to račte mínit? *Já* že bych u svého děcka podporoval domýšlivost? Kdo pak mi tohle může dokázat?

Pan farář: Důkaz je velmi jednoduchý. *Vy chválíte* své dítě nad míru - k tomu u jeho *přítomnosti!* A tím nemá se nezkušené dítě státi domýšlivým? Vždyť člověk odrostlý, zkušený musí se míti na pozoru, před nepřítelem, který obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltit, muž otužilý v boji duševním má co dělati, aby nezpyšněl chválou, kterou mu pochlebníci stelou na cestu — a od nezkušeného dítěte očekáváte, že se ubrání chvále, kterou mu hučíte neustále do uší? Ničím nemohou děti více pokaženy býti než *chválou*, která se děje u jejich *přítomnosti*.¹⁾ Před *přílišnou chválou* dítek varuje sám *Fénelon*, biskup a veliký přítel mládeže: „Vyrazení toto, které z dítek chtějí míti (rodičové) má ještě jiný neblahý následek: any dítky, postřehnuvše, že je se zálibou pozorujeme a na

¹⁾ C. G. Salzmann: Konrad Kiefer. Srov. Pädag. Bibliothek, Leipzig, Verlag Siegismund et Volkening XV. pag. 56.

všechno bedlivé oko máme, cokoliv činí, jakož i, že s potěšením jim nasloucháme, upevňují se v domnění, že lidé nebudou jiného míti na práci kromě jich. Ten zajiště věk, kdy býváme obsypáváni *chválou* a kdy nenarážíme na sebe menší odpor, dává klíčiti přeludům, které připravují nesčetná zklamání po celý život. Znal jsem dívky, které myslely, že se o nich mluví, kdykoliv se hovořilo šeptem, poněvadž byly pozorovaly, že se tak dělo často; z toho vyvinul se u nich předsudek, že vše na jich bytosti jest *neobyčejné a obdivuhodné*. Proto, prokazujeme-li dětem, bedlivou péči, máme sobě vésti tak, aby nepozorovaly, že na ně myslíme.“ ¹⁾ —

Než není-li vždy rádo chváliti dívky přes příliš pro jich *dobré skutky*, co máme souditi o rodičích, kteří chválí potomky svoje pro skutky rozhodně *nemravné* a to z té příčiny, že sami nejsou lepšími aneb že následkem převráceného úsudku aneb zkaženého vkusu domnívají se na svých dítkách zřítí hrdinství, chytrost, „fešáctví“, noblesu, atp. kde pozorovatelé nestranní vidí pouze surovost, podlost, ješitnost a marnotratnost! „Můj syn — to je nóbl chlapík! Desítizlatovou bankovkou si zapálil doutník, když vyhrál v loterii.“ — „Tos dobře udělal, že jsi panu učiteli notně vycinkal.“ (sic!) — „Z toho kluka bude jednou kabrňák! On vám vypije sklenici lihoviny jako by nic, a bafčiti dovede jako starý“ — takové a podobné zásady vychovatelské možno nezřídka slyšati z úst lidí, kteří by se velice horšili na toho, kdo by jim řekl, že jsou špatnými rodiči! A tak tisíce nových případů stává se, aby dotvrzeno bylo rčení slavného Dupanloupa: „On passe ainsi de longues années avec des défaits que tout le monde aperçoit, dont tout le monde souffre, qui ont produit en mille occasions des fruits d'amertume et l'on ne s'en doute pas.“ ²⁾ (Příště dále.)

O písemnictví pro mládež.

Literární studie.

Podává L. Grossmannová-Brodská.

(Dokončení.)

Nynější literární produkce pro mládež jest až úžasně hojná; což divu tedy, že vše to nemůže býti výborné? Na štěstí jest těch několik zbývajících časopisů pro mládež řízeno většinou redaktory učiteli, jejichž vychovatelská svědomitost nepropustí snadno nějakou plevu; jen že bohužel záslužná tato snaha nenalézá u čtenářů náležitého ocenění.

Též o bibliotheky a sbírky dětských spisů jest u nás hojně postaráno; uvádíme zde ony nejstarší, nejlepší a ty, jež zasluhují největšího rozšíření. Tak vycházejí: Zábavy pro mládež nákl. J. Pospíšila; Besedy mládeže nákl. M. Knappa; Biblioteka mládeže, nákl. G. Francla; Dětská knihovna a České spisy pro mládež, nákl. Fr. Bačkovský; Ústřední knihovna, nákl. Fr. Urbánek; Kytice, nákl. J. V. Kober; Sbírka spisů pro mládež, nákl. Alex. Storch, vesměs v Praze a Sbírka ušlechtilých spisů pro mládež, nákl. Buriana v Písku, a tyto všecky s uvedenými

¹⁾ Fénelon: Oeuvres choisies par M. Saucier, Tours 1872 pag. 122.

²⁾ A tak mnozí lidé mají po dlouhá léta na sobě chyby, které každému jsou na očích, pod nimiž každý trpí, které v tisícových případech zplodily hořké zlo — a o kterých pouze vlastníci nemají ani tušení. Dupanloup L'Enfant pag. 176.

již Zl. Lístky a Klasy a s Dědictvím Maličkových poskytují vesměs dobrou a ušlechtilou četbu.

Od nejmenších až do odrostlejších čtenářů mají všichni svoje zvláštní a případné směry na př. Malé noviny, Dětská knihovna a Knihovna mládeže dospívající.

Zdali při tomto množství nejrozličnější a dobré četby není více nežli žalostno, kterak se může záhubné literární býlí tak hojně ujímati? Vždyť ona škodlivá četba nemá jiného účelu nežli otravovati mysl dětí a vésti je většinou ku zkáze.

Vězí to hlavně v té okolnosti, že vedle lákavé pestré úpravy vyznamenává se podobná otrava také velikou lácí na pohled, a je proto velice rozšířená u mužské mládeže nižších vrstev společenských, kdež samozřejmě podobá se ostrému noži v ruce nezkušené.

V rodinách zámožných, intelligentních, pokud podporují literaturu, oceňující její blahodárny vliv, podobné škváry arci místa nenaleznou; tam putuje kniha drahá, stkvostně upravená, jen že v úpravě až příliš nádherné, kteráž tékavou dětskou mysl snadno odvádí od pravého účelu knihy, neboť hojnost skvostných ilustrací bývá provázeno žalostnou menšinou liter, jejichž nepatrná jednoduchost nijak dítě nenabádá ku čtení; ono má dosti na obrázku, četba jest mu věcí vedlejší. Platí to arci pouze o dětech nejmenších aneb o oněch, jež nerady čítají; jinak nelze upříti, že umělecky provedené ilustrace, těsně přiléhající k ušlechtilému obsahu, znamenitě tříbí vkus a smysl dětský; platí to hlavně o dětech od II. stupně výše.

Nuže, pomysleme sobě: tam přílišná láce umožňuje chudým dětem zaopatření záhubného jedu duševního; zde opět přehnaná nádhra činí mnohdy z knihy bezúčelný předmět, snižujíc ji na pouhou hračku. Není-liž zde na snadě, že jest střední cesta nejlepší. Aby se však dobré knihy v úpravě přiměřené mohly vydávati také jinak nežli ve zmíněných již sbírkách, bylo by k tomu třeba zlepšených poměrů literárních. Vždyť spisovatelé naříkají na nízké honoráře; ale pravdou též zůstane, že dobré dílo jest hodno své mzdy a jistě by mnohý svědomitý knihkupec a nakladatel nezdráhal se dobré práce náležitě honorovati, kdyby měl jistotu, že půjde dílo na odbyt, či lépe řečeno, kdyby se mu z jiných stran nečinila špinavá konkurence.

Nyní jest bílou vranou, vyjde-li kniha pro děti ve druhém vydání, a spisy, jež nesou tuto doporučující značku, až na nepatrné výjimky, pocházejí z doby starší; či zůstane navždy nesplněnou tužbou, abychom vedle drobnějších duchaplných povídek z per našich nejprřednějších spisovatelů měli také ony takřka řečeno prostonárodní skvosty dětského písemnictví jako jsou „Kaplička pod lipkami“ od Ehrenbergra, Světlé „Škola mé štěstí“ a Pravdův „František pometlář a bratr jeho Petřík“? A podobných výtečných povídek jest v „Dědictví Maličkových“ i v dřívějších ročnících „Zl. Klasů“ veliké množství. Pokud víme, z novějších povídek nesou se tímže směrem Špačkův „Štědrý večer“ a „Škapulír i talisman“ od Andrlíka, které obě vyšly rovněž ve druhém vydání zcela po zásluze.

Doufáme tudíž a těšme se, že bude čím dále, lépe, a kdekoli se hodí, hledme všemožně k tomu přispěti, by prospívala dobrá a hynula špatná četba; tím spíše a dříve připraví se úrodná půda pro dobré símě, jaké aby vzešlo z úsilovné snahy všech dobrých spravovatelů českých, toho nám dopřejž milostivé nebe. Rovněž potěšitelno jest, že většina spisovatelů pro mládež až na těch ně-

kolik předních hvězd českého Parnassu náleží stavu učitelskému, kteří jsou si vědomi důležitosti tohoto úkolu.

Kromě toho mohou se správcové knihoven školních úplně spoléhati na posudky několika vážných časopisů odborných a jiných, které ve svých literárních rubrikách přinášejí spravedlivé a slušné a nikoli kamarádsky-bombastické aneb osobní jizlivosti sršící kritiky, jakž se jinde namnoze děje. Tato okolnost není posud dosti oceněna, ačkoli má značný dosah i význam, umožňujíc správný přehled, a zabraňujíc, aby se do rukou dětských nedostal bezcenný aneb dokonce škodlivý brak.

Ku konci pak povšímněme sobě ještě té zvláštní okolnosti, charakterisující nynější dětské čtenářstvo, o němž se právem říkává, že prý nerado čítává básně. Tvrdí to četné hlasy odborné i povolane, a mělo-li by tak býti všude a neustále, tož by to byl přece jen velmi neutěšený úkaz, svědčící o pramalém nadšení a naprostém soustředění dětské mysli.

Právě největší část nynější duševní intelligence jest odchovaná prostomilými básničkami Vinařického a Štulce, které byly tehdejsím dětem tak oblíbeny, kdežto omladina dospělejší z Jablonského básní čerpala mladistvý vzlet a ideální zápal pro vše dobré a krásné.

Ovšem uvedené zde perly a perličky duševní, vycházející ze srdcí, rovněž si cestu do srdcí dobývaly nemohouce míti ani jinakého účinku, a jsouce velecenné ani posud ničeho na ceně neztratili, a vzpomínajíce jich s povděkem, nejsme přece tak nespravedliví, abychom, jak na mnoze se děje, šmahem vše soudobé odsuzovali, vědouce, že co má dobré jádro vždy se uchová, kdežto mělké, bezúčelné veršování nezachová významu jakéhož ani nemělo.

Lépe nežli šmahem zavrhovati, jest upozorňovati spíše na to pravé a dobré; vždyť již sama lahoda bezvadného verše, cílý rytmus a dětskému duchu přiměřeně podaný veselý a prostomilý obsah poučí nás zvláště při nejmenších dětech, jak jsou pěkné písně a básničky jejich živlem, a proto nechať přihlíží se k tomu, aby děcko i po vyjití ze školy mateřské na veršovanou četbu nezapomínalo.

Mládež, která se bude s chutí učiti básním přiměřeného obsahu vlasteneckého, poučně historického, aneb mravně zbožného, nezachvátí tak snadno hlíza moderní nemoci, neblahá ta otrlost a otupělost, činící z dětí přežilé, nesnesitelné a všeho obětavého zápalu neschopné stvůry.

Ano, přemnoho zmůže četba u dětí, přemnoho záleží na tom, jaká jest; vynasnažme se tudíž bez rozdílu všichni, abychom i v tomto směru pokračovali v pravém slova smyslu k osvětě, k osvícení dětského ducha, k zušlechtění srdce, k upevnění nábožensky mravních základů u mládeže; ležící v tom značný díl příštího rozřešení socialní otázky a záruka lepší budoucnosti.

V mládeži prý spočívá i spása národa, má-li tomu tak býti v pravdě, dlužno již v mysle nejútlejší vštěpovati símě nesobecké obětavosti, ideálního vzletu, zárodky k povahám velikým a pevným, myslí jemnocitné, zásad mravně ušlechtilých, a nejlepší pomůckou k tomu jsou bedlivému, svědomitému vychovateli knihy dobré, kdežto špatné vyvodí téměř vždy — žalostný opak. —

Hle, jak převelice na tom záleží *co* a *jak* děti čtou, a zvláště *kterak* to chápají. Kéž žádný z mladistvých těch čtenářů nezůstane bez náležité *rady* a *laskavého* poučení!

Supernázornost.

Uvažuje L. + 10.

(Dokončení.)

Násada; „vyučuj názorně“ stala se v nynější době okřídlenou, ale neměla by se vyslovovati bez dodatku: neužívej však názoru zbytečně tam, kde ho není třeba; tím bys více uškodil, nežli prospěl.

Dítě vídá každodenně od té doby, kdy se vůbec naučilo viděti: domy, stromy, vozy, různá domácí zvířata a j. Ale když přijde do školy, ukazuje se mu obraz domu, stromu, vozu; se psem si pohrává doma třeba každý den, ale když přijde do školy, ukazuje se mu pes namalovaný, jakoby skutečného jakživa nebylo vidělo. Nejlepším názorem jest vždy věc skutečná. Nač tedy potřeba obrazů tam, kde dítě vidí věc skutečnou téměř neustále?

Křiklavou otázkou „supernázornosti“ byla kdysi první čítanka, kterou zpracoval na základě „normáloslovné metody“ ředitel G. A. Lindner. Čítanka byla ilustrována. U slova „med“ byla včela s pláští medu, jinde sklenice atd. Řed. J. Lepař napsal pak v posudku o této čítance: „Když řeknu dítěti: zde je stůl i jídlo, jablko i hruška — a dítě slyší a dovede po mně říci tu hlásku i — nač mu mám malovati sklenici s pivem, abych z ní to i pracně vydobyl?“ Jak viděti, nesáhá znázorňování u nás až do krajností, ale mnohdy i za krajnosti, a na děti pohlíží se někdy tak, jakoby jakživy nebyly viděly a slyšely.

Přítel nadužívání pomůcek namítne: Jest pravda, že dítě vídá na př. psa každého dne; ale zeptám-li se ho, co má na nohách, neví; na obraze mu to však ukáží. — Takováto námitka jest všude odůvodněna jenom zdánlivě.

Proč to dítě neví? Protože neumí nazírat — v obecné mluvě se říká, že si věci nevšímá. Škola má ovšem vésti je k tomu, aby správně nazíralo. Dáme-li mu tedy nazírat na obraz, ono ovšem uvidí, co na něm jest — připouštíme-li ovšem, že jest vše zobrazeno, což však není vždy ani možno (v případě zde uvedeném: sotva bychom našli psa tak zobrazeného, aby byli znatelné všechny prsty na nohách.) — a když i to uvidí a poví, přece jest pochybno, že si potom všimne lépe také skutečného psa, jinak řečeno: zvykne si nazírat na obraz ve škole, ale ke skutečným věcem zůstane i dále nevšímavým. Kdyby se byl obraz neukázal, zajisté by se bylo našlo aspoň několik dětí, jež by přece daly správnou odpověď i bez obrazu. A kdyby pak učitel řekl: Hle, tyto si lépe všimly psa než vy, ač jste ho vídaly tak často jako ony; všímejte si věci lépe, abyste dovedly také odpovídati — zajisté by těmito slovy více k nazírání je povzbudil než dlouhým ukazováním obrazu.

Ještě jinou námitku slyšíme: obrazy prý děti těší, učení se jimi zpříjemní.

Ovšem, odpovídáme, — avšak jen tehda, když se jich užívá ne často, a o to právě se jedná. *Častým užíváním dětem zevšední a přestanou býti učebnou pomůckou.* Platí-li i jinde přísloví „všeho mnoho škodí“ — zde platí zvláště.

Užívejme podobných pomůcek jen v těch případech, *když děti samy jinak by se věci dovtípit nemohly*; tím budou navykati přemýšlení a vůbec duševní činnosti. Máme nyní různá počítadla, na nichž dítě může spatřiti i 100 jednotek. Ano, dopracovali jsme to tak daleko, že vídáme na stěnách školních světnic archy papíru s 1000 teček, a million dvouhaléřů v pavilloně paní Geitlerové může býti mnohoslibným počátkem, že snad brzy uvidíme v některé škole teček — million! Dokud nebylo počítadel, děti si je tvořily z prstů u ruky. Avšak takové počítadlo

stačovalo jen při počítání do desíti; při dalším počítání musily si čísla představovati bez názoru a přemýšletí.

Názoru jest při počátečním vyučování zapotřebí; jakmile však děti pochopily, co se jim vysvětlilo, žádejme, by zachovaly si to v paměti bez opětného později nazírání.

Netvrdíme, že snad všecko učitelstvo nadužívá učebních pomůcek. Učitelé po několikaletém působení zajisté jsou si vědomi škody z vyučování takového vzházející. Avšak v nynější době nemůže ani učitel učit tak, jak by uznával za dobré, byť byl o správnosti a spolehlivosti svého způsobu sebe více přesvědčen. Býváť mu často metoda diktována, a té se musí držeti.

Při zkouškách, jaké se druhdy na školách každého roku konaly, měl učitel ukázati, čemu naučil za celý rok děti; naučil-li dobře, vědělo se, že dobře učil. Nyní nemáme zkoušek, ale přichází pan inspektor, aby se přesvědčil ani ne tak, co dovedou děti, jako spíše, co dovede u těch dětí učitel. A tu bývá často slyšeti domluvy: Ale pánové, užívejte více pomůcek, nenechte jich ležeti ladem, nač pak je máte. vždyť to stojí peníze.

Jistý učitel vykládal dětem jednotné a množné číslo podstatných jmen u přítomnosti školního inspektora. Počínal si asi tak: Vyslovím-li slovo „kniha“ — kolik věcí jsem pojmenoval? Řeknu-li „knihy“ — kolik to značí věcí? — Podobně: kámen — kameny, kabát — kabáty atd. Po mnohých příkladech vyvozeno pravidlo: značí-li podst. jméno jednu věc, jest v čísle jednotném, značí-li mnoho věcí, jest v čísle množném. Děti potom samy jména v obojím čísle vyhledávaly a poněvadž je věc snadná, nebylo jediného, jež by bylo výkladu neporozumělo. Pan inspektor byl sice spokojen, ale po vyučování řekl: Měl jste pane učiteli, ukázati *jednu* knihu a říci: To jest *jedna* kniha; do druhé ruky více knih a říci: To jest *mnoho* knih. — Tak by byl výklad mnohem pochopitelnější; jen vždycky ať je názor. — Kdyby byl pan učitel směl, byl by zajisté řekl: Což neumějí ty děti česky anebo jsou hluchoněmé, aby snad nevěděly, že „kniha“ značí věc jednu, a „knihy“ věcí mnoho, a že by se jim to musilo ukazovati? „Kniha“ a „knihy“ jim mohu ještě ukázati, ale jak pak jim přinesu do školy „strom“ a „stromy“ nebo dokonce „vrch“ a „vrchy“, „les“ a „lesy“?

Tento skutečný případ nás poučuje, že „supernázornost“ jest u mnohých lidí až směšnou. Nedivme se pak, že jistý učitelský list v methodickém článku dával učiteli radu, aby, když povídá dětem o sluchu, postavil se za tabuli nebo vyšel za dvěře a tam zapískal (!) — aby ho děti slyšely, ale neviděly. Nedivme se také, že ve schůzích učitelských nejméně se rokuje o způsobech, jak tomu neb onomu vyučovati. Nač to také — vždyť pan inspektor metodu nařídí, a není proti tomu odvolání.

Tedy kromě jiného jest potřebí učitelstvu trochu více volnosti u výběru pomůcek a volbě metody a vzájemné seznamování se se zkušenostmi ve škole na- bytými. Možná, že by pak „supernázornost“ brzy vzala za své.

—❧— SMĚS. ❧—

Učitelské platy. Tyto platy jsou v různých zemích různé. Pravidlem jest: čím vzdělanější země, tím lépe se stará o školství. A toho je také potřebí, poně-

vadž jest nejdůležitějším dědictvím, které rodiče dají dítkám, jsou-li řádně ve škole vychováni. Poněvadž na škole tolik záleží, mají se také katoličtí rodičové starati o to,

aby školy, do nichž posílají dítky své, také byly skutečně katolickými. — V Čechách se platí mnoho na školství, což není také divu — množství škol, množství učitelů, množství dítek, proto tak veliké náklady. Srovnáme-li platy učitelské u nás s jinými, jeví se dosti příznivý poměr: V V. třídě platební (obce do 2000 obyvatel) má učitel 500 zl., ve IV. tř. (do 4000 ob.) 550 zl., v III. tř. (do 10 000 ob.) 600 zl., v II. tř. (do 30.000 ob.) 700 zl., v I. tř. (více než 30.000 ob.) 800 zl. Dále jest 6 kvinkvenálek, prvá, pátá a šestá po 50 zl., druhá, třetí a čtvrtá po 100 zl. Správcové škol mají funkční přídavky, na škole jednotřídní 80 zl., na dvojtřídní 100 zl., na trojtřídní 125 zl., na čtyřtřídní 150 zl., na pětítřídních 200 zl.; kromě toho mají též byt. Prozatímní podučitelé mají 360 zl., definitivní 400—550 zl. — Po 10 letech může zažádati definitivní podučitel o plat učitelský ad personam, nedostane-li nikde skutečného místa učitelského. — Na Moravě má $\frac{1}{6}$ učitelstva 550 zl. ročně, $\frac{2}{6}$ 600 zl., $\frac{3}{6}$ 650 zl., $\frac{1}{6}$ 750 zl. Podle toho, jak přibývá učitelům služebných let, postupují do vyšší třídy platební. Kromě toho jest šest kvinkvenálek po 50 zl., k čtvrté a šesté se přidává 50 zl. aktivního příplatku. Funkční přídavky činí 50—200 zl. — Ve Slezsku jest I. třída platební se 700 zl., II. se 600 zl., III. s 500 zl. Kvinkvenálky jsou po 50 zl., funkční přídavky na jednotřídce 50 zl., na dvoj- a trojtřídce 100 zl., na více než trojtřídní škole 200 zl. Podučitelé mají v první třídě 420 zl., v II. tř. 360 zl., v III. 300 zl. — V Dolních Rakousích kromě Vídně má $\frac{5}{10}$ učitelstva 700 zl., $\frac{3}{10}$ 800 zl., $\frac{2}{10}$ pak 900 zl. Kvinkvenálky (neobmezený počet po 50 zl.), funkční přídavky 50—200 zl. — Na Slovensku má učitel 300 zl., zřídka 400 zl. To jsou ovšem nejmenší platy a nejmizernější poměry, poněvadž z tohoto nepatrného příjmu jest učitelé vydržovati často četnou rodinu. Proto také se tam učitelstva nedostává; není také divu, jak podotýká „Dom a Škola“, odkud toto srovnání jest vyňato, protože se starost o hmotné postavení nesrovnává s idealy učitelovými. — Celkem však jsou jistě platy učitelské daleko příznivější než kněžské, zvláště co se týče pense.

—lek.

Do našich učebnic „Liturgiky“ pro obecné školy vloudila se nesprávnost, že prý na Velký Pátek slouží sv. Otec

v Římě nejsv. obět mše sv. Tak Špachtova „Katolická liturgika“ (6. vyd.) praví na str. 32: „Na Velký Pátek slouží mši sv. toliko papež v Římě“; v Dr. K. Vondrušky „Liturgika katolická“ pro školy obecné a měšťanské str. 73. opakuje: „Na Velký Pátek nesmí žádný kněz mši svatou sloužit (jenom papež v Římě slouží mši sv.)“; a „Liturgika“ B. F. Haklova str. 300. dokládá: U veškeré Církvi jediný papež jakožto náměstek Kristův, slouží téhož dne (na Velký Pátek) mši sv.“ Pravda jest, co má V. Macek ve svém „Krátkém poučení o katolických obřadech“ str. 20.: „Protože Pán Ježíš toho dne dokonal na kříži obět krvavou, nekoná církev sv. na Velký Pátek žádnou obět nekrvavou, mši svatou, ale pouze smutnými obřady dává zármutek svůj na jevo.“ — A. V. Hnojka: „Katechismus o svatých obřadech církve katolické“, 2. vyd. str. 72. (Na Velký Pátek) „nekoná se žádná obět mešní“. — Dr. A. Skočdopole: „Prír. kn. Bohosloví Pastýřského“ sv. I. 288.: „Tento den (Veliký Pátek) jest do roka jediný bez oběti mše svaté“. — Také De Herdt: „Sacrae liturgiae praxis“ nečiní o tom zmínky. Tyto negativní důvody nade vši pochybnost mají svou váhu odpovědí z Říma, která tyto dny nížeapsaného došla na přímý dotaz v té věci: Sv. Otec neslouží na Velký Pátek mši svatou ritu ordinario, jak v některých pastorálkách a náboženských knihách mylně se praví.*) L +17.

Slovanská družstva učitelská. Ojedinele nemůže se zajisté vydatně pracovati, jest vždy velmi prospěšno, když se spojí více jednotlivců v jeden celek, zvláště těch, kteří mají stejné tužby a přání, cíle a snahy, strasti a námahy. Úkaz ten vidíme všude, kde jest více příslušníků stejného stavu. A to je zcela přirozeno. Spolek zajisté má více vlivu v životě veřejném nežli jednotlivec, a může mít také velmi blahodárný vliv, řídí-li se dobrými zásadami. Hlavně stav učitelský jest nám příkladem, kterak se organizuje. U nás máme v každém okrese zvláštní jednotu učitelskou, hlavním reprezentantem však jest pražská jednota učitelská. V Polsku zastupuje učitelstvo: „Głowne towarzystwo pedagogiczne“ se sídlem ve Lvově. Podobně jsou zorganizováni též jiho-slovanští učitelé: Svazek

*) Ač v listě tomto ku věci, o níž jde, bylo již poukázáno, uveřejňujeme přec, aby se omyl nevělekl dál.

slovinských družstev učitelských pro země slovinské, dále „Savez hrvatskih učiteljskih družstava“ pro Chorvatsko a Slavonii, Srbové pak mají v království „Učiteljsko udruženje“, konečně pak Bulhaři mají svůj spolek: „Bugarski učiteljski sajuz“ (svazek). Všecka družstva mají podobné účely: povznést stav učitelstva mravně i hmotně zlepšiti jeho postavení, všechny jednoty se zasazují také o to, aby si pořídily vlastní „učitelské domy“, což se jistě společnému úsilí podaří. —lek.

Starokatolická universita v Berně má sedm studentů, které vyučují čtyři docenti. Hnutí starokatolické propadá svému jistému osudu, jak viděti ze všech úkazů v té příčině. Kdyby nebylo Pruska, které hnutí to vzbudilo a podporovalo, a Švýcarska, kde se jim ochotně poskytují větší skoro práva nežli katolíkům, bylo by dávno po starokatolících veta. V Rakousku jich ubývá, jak dokazuje statistika. Zvláště se nelíbí vyznavačům tohoto učení u nás, že jest jim platiti každoročně značné poplatky na udržování kněží. V Čechách v uzavřeném území bylo hnutí to podporováno ze zášti proti českému kněžstvu — Němci chtěli mítí národní církev. Špatné však pochodili! Správcem biskupství starokatolického jest Miloš Čech.

—lek.

Školství americké. Slovenský list učitelský „Dom a Škola“ uveřejnil několik zpráv o školství americkém, hlavně podle německého časopisu pro zahraniční vyučování: několik zpráv zajímavých z tohoto přehledu vybereme. — V Peru bylo r. 1890 škol 1177 s 71.935 žáky (obyvatelů jest 2,800 000). Učitelský seminář jest jeden; návštěva školy jest povinná. — V Chile bylo r. 1893 celkem 1691 škol, dítek školních bylo 144.059, 691 učitelův a 1351 učitelek. Průměrně stál žák 20½ dolarů ročně. — V Brasílii, v nejbohatším státě St. Paolo, nebylo na 427 místech vyučování pro nedostatek učitelů, kteří jsou tam velice bídne placeni. — V Mexiku jest mezi 10 miliony obyvatelů 4 miliony analfabetův. — V Novém Yorku jest 50 tisíc dítek bez školního vyučování; ročně přibývá dítek školou povinných na 15 tisíc. — Ve státě newyorském se učí na obecných školách, že pivo, víno, kořalka a tabák jsou jedovatý, požitkem jich že se ničí svalstvo, lidé pak, kteří tyto nápoje pijí neb tabák kouří, že jsou ne-

mravní. — Vysoké lidové školy hledí nahraditi universitu, již nemůže každý navštěvovati; pořádají se přednášky prostonárodní o různých zajímavých předmětech. Tyto školy jsou rozšířeny také hlavně v Anglii, Belgii a ve Švédsku — Kromě těch jsou letní školy pro děti 5—15 leté, ve kterých se učí v prázdninách zpěvu, tělocviku, čtení, kreslení, modelování, šití a jiným praktickým předmětům. — V národní škole newyorské jest zastoupeno 29 národností, které všechny se předělávají na americké občany mluvící jazykem anglickým. —lek.

Seminář učitelský v Tarnově. Ústav tento založen byl dle „Szkoly“ r. 1892 spolkem sv. Vincence z Pauly a velice prospívá. Roku 1895 měl 52 chovance. Správci jeho byli dva katecheti a kromě toho bdí nad ústavem kuratorium. Prospěch chovanců byl velmi dobrý; slabším byli dáni iastruktoři, kteří byli za svou práci zvláště placeni. V neděli a ve svátek konají se rozpravy historické, literární a paedagogické; taktéž se pilně pěstoval zpěv a hudba. Zdravotní poměry byly velmi příznivé, poněvadž se pečlivě dbá předpisů zdravotních; také koupele zvláštní jsou v ústavě samém. — Správa semináře starala se a stará se svědomitě, aby vychovala z chovanců nábožensko-mravní charakter a též aby žáci svědomitě plnili svoje povinnosti. Z toho vidno, že rodičové mohou bez bázně svěřiti tomuto ústavu i jemu podobným, které jsou řízeny duchem náboženským, svoje dítky, které pak jistě v brzce dojdou svého životního cíle. —lek.

Učitelé na universitě. Mezi posluchači university lipské jest též 60 učitelů, většinou ze Saska, kteří bývají po 4 semestrech připuštěni ke statní zkoušce. Kdo ji s prospěchem vykoná, může býti ustanoven v Sasku školním ředitelem. —lek.

Zpráva Chucarra, inspektora školního, za rok 1894 konstatuje, že v Uruguaji je 515 škol elementárních veřejných, 180 městských a 335 venkovských; 72 je chlapeckých, 44 dívčích a 399 smíšených. Soukromých škol je 342. Žáků ve školách veřejných je 47.356, v soukromých 18.522. Ve veřejných školách učilo 258 učitelů a 728 učitelek. Výlohy činí 568.194 piastrů. —o.

Spisy redakci zaslané.

Českým dětem, které počínají navštěvovati školu, připravilo nakladatelství knihtiskárny Aloisa Wiesnera, v Praze potěšení znamenitou knihou s názvem „Wiesnerova Česká původní obrázková abeceda a čítanka“, již upravil a slovy opatřil Ferl. Ambrož, učitel v Praze. Se 42 původními barevnými obrazy + mistra Em. Zillicha a kresbami mistra Alše. Na jednotlivých listech jsou sličně v barvách vyobrazeny různé předměty, jichž jméno jest vždy pod obrázkem napověděno jedním písmenem. Ve zvláštní kapse při knize jest vložena celá zásoba papírových písmen, z nichž malí čtenáři snadno utvoří si jakékoliv slabiky a později i slova dle své vůle a nálady. Tak naučí se žák zábavně čtení a seznáním písmen usnadní si i psaní. Znáje abecedu s radostí uvítá mistrem Alšem ilustrovaná rýmovaná cvičení mluvnická, pravopisná i početní i řadu lehce zábavných článků. Celá kniha jest tak šťastně spořádána, že bude jistě příznivě působiti nejen na prospěch dětí, ale ulehčí i namáhání pp. učitelů. Tak účelné, praktické a vkusné provedené „Abecedy s čítankou“ jsme dosud neměli. Skorem veškery dosavadní abecedy jsou německými fabrikáty, k nimž byl český text — obvykle zkomolený — také v cizině přitiskován. Cena úhledně vázaného výtisku jest zl. 2.— a jest mírná se zřetelem ku bohatosti knihy i ku její provedení.

Jest na českých rodičích a na učitelstvu, aby jak nejvíce dětem kupovali první knihu českou tohoto druhu!

Život bl. Jana Gabriela Perboyre, kněze společnosti misijnářů. Dle vlastiny zpracoval František Janda, papežský komoří, čestkanovník staroboleslavský, děkan karlsštejnský. (Hlasů katolického tiskového spolku čís. 2. za rok 1896). V Praze 1896. V komisi Cyrillo-

Method. knihkupectví v Praze. Na spis tento prozatím upozorňujeme a vřele jej doporučujeme, ponechávající si obšírnější posudek pro některé z čísel nejbližších.

Báje a Báchorky všech národů. Sbírka Václav Petrá. (Sbírky ušlechtilých spisů pro mládež, již pořádá Bohdan L. Tyšler, sv. VIII.) Nakl. Jaroslav Burian, knihkupec v Písku.

Dělnické noviny. Red. Tom. J. Jiroušek. Roč. V. čís. 23. s bohatým obsahem

Obrana. Red. Frant. Žák. Roč. XII. č. 15. Z obsahu vyjímáme: Hospodářský antisemitismus. Odpověď na papežskou encykliku o sjednocení církvi. Jak rozuměli čeští protestanté snášenlivosti? atd.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva českoslovanského. Red. dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Roč. III. seš. 9. s bohatým obsahem ve třech částech. Doporučujeme opětně.

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Klement Borový. Roč. XXXVII. č. 6, s bohatým obsahem. Doporučujeme.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. S dovolením představených. Vydává a red. P. Aug. Kadlec, Ord. Praed. Ročník X. čís. 4.

Szkola. Tygodnik paedagogiczny. We Lwowie. Ročník XXIX. čís. 30.

Rodzina i szkola. Dwutygodnik poświęcony sprawom wychowania domowego i szkolnego. We Lwowie. Roč. I. č. 14.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Red. Dr. Fr. Lampe v Ljubljani. Roč. IX. seš. 15.

KONKURSY.

V Rychnovském: m. ř. uč. ve Skrovnici; m. uč. ve Chlenech a od 1./1. 1897 v Malé a Velké Čermé, Koldíně, Kostecké Lhotě, Merklovicích a Skrovnici. Od 3./8. — **V Domažlickém:** m. učitelky příp. uč. I. odb. na m. šk. d v Domažlicích. Od 6./8.

Morava. Ve **Velko-Meziříčském:** m. poduč. ve Zbraslavi. Do 20./8. — **V Novo-Městském:** m. spr. šk. v Zubří. Do 31./8. — **V Brněnském venk.:** m. spr. šk. v Jamném. Do 31./8. **V Dačickém:** m. uč. v Jemnici. Do 30./8. — **Ve Valašsko-Meziříčském:** m. poduč. ve Val. Meziříčí; m. spr. šk. v Malých Karlovicích. Do 30./8. — **V Litovelském:** m. uč. v Milkově. Do 30./8. — **V Olomouckém:** m. podučitelky v Majetíně. Do 30./8. — **Ve Vyškovském:** m. podučitelky v Lulči. Do 31./8. — **V Moravsko-Třebovském:** m. katech. v Jevíčku. Do 31./8. — **V Jihlavském:** m. podučitelky příp. poduč. v Batelově — do 25./8.; m. uč. v Batelově — do 15./9.; m. spr. šk. v Nadějově — do 10./9.

Obsah: Profily vychovatelské. Podává duch. prof. František Horáček. (Pokračování.) — O písemnictví pro mládež. Literární studie. Podává L. Grossmannová-Brodská. (Dokončení.) — Supernázornost. Uvažuje L. + 10. (Dokončení.) — Řeč na neděli XII. po sv. Duchu. Napsal Aug. Konářík, katecheta (Dokončení) — Exhorta na XIII. neděli po sv. Duchu. Napsal Jan Nosek, kooperátor u sv. Havla v Praze. — Osnova exhorty na XIV. neděli po sv. Duchu. — Promluva na den svatých andělů Strážců. Napsal Em. Žák katecheta měst. školy. — Směs. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklam., jež se nepeč. a ne frank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

e) Sluší ještě o jednom způsobu zmíniti se, kterým nerozumní rodičové dítky své kazí a to jsou *dárky* a dary, dětskému věku nepřístojné, kterými se soustavně pěstuje předčasná *blazeovanost a rozmrzelost* životní! Paedagogický spisovatel *Lecky* dokazuje, že jisté „ctnosti mravní, na kterých sobě naši předkové nemálo zakládali, dílem buď vymřely, buď jenom živoří.“ Příčinu pak toho dlužno hledati v *pachtění se po požitbě*, které mnozí rodičové přímo podporují předkládáním lahůdek a udílením darů nepřiměřených dítkám svým! Tak se stává, že „es anticipiert der Knabe die Genüsse des Jünglings, dieser jene des Mannes und verliert dadurch frühzeitig die Kraft und verfällt einer unerquicklichen, sich selbst und den übrigen Menschen schwererträglichen Blasiertheit.“ (Dr. Wachlowski „Studien über die Erziehung etc. Srovn. Vychovatel roč VIII.)

Jakou radost způsobil druhdy učitel dítkám třeba zámožnějších rodičů, daroval-li jim vkusný obrázek! Dostal-li hodný žák docela obrázek při *visitaci*, tu zajisté přišel týž za rámeček, aby sloužil za ozdobu pokoje, a obdarovaný měl pěknou památku pro celý život! A podobně se to mělo i s dary do vínku a k sv. biřmování! Ale dnes! Zavládla moda a to nejen ve městech, než také i ve vesnicích, dávati dítkám při obzvláštních příležitostech dary, které stojí hned celý tucet zlatých. Následek toho neblahý je ten, že na př. při sv. křtu a biřmování očekávaný dar bývá mnohdy věcí hlavní, a svátost věcí vedlejší.¹⁾

Rovněž chybují rodičové, kteří děti nedbalé se snaží povzbuditi k plnění povinností příslibováním darů nepřístojných! Tak sděluje Dupanloup, že jeden otec nezdárnému synkovi, který pro neznalost katechismu neměl býti připuštěn k prvnímu sv. přijímání, sliboval — koně! „Eh bien, écoute, si tu fais ta première

¹⁾ Dupanloup obzvláště horlí proti tomuto zlovyku: „Me permettra-t-on de revenir aux montres et aux chaînes d'or et ajouter que je n'ai jamais goûté la religion des parents qui promettent à leurs enfants, comme récompense, pour le jour de leur première communion, des vanités de ce genre? Le jour de la première communion n'a pas besoin d'autre prix que lui même. Il se rencontre là, d'ailleurs, un véritable péril pour la piété naissante de ces pauvres enfants. J'ai vu quelquefois la montre plus adorée que Dieu lui-même en ce grand jour.“ Op. c. pag. 65.

communion, je te donnerai un *cheval*!“ (Nuže, poslyš, budešli připuštěn k sv. přijímání, obdržíš ode mne darem — koně!) —

Jsou také rodiny, kde rodičové nikterak sobě netají chyb svých dětí; také na dobré vůli neschází, přiměřenou přísností vésti dítky ke kázni a dobrému chování — avšak při tom narazí na tuhý odpor dobráckých babiček a dědečků, kteří svoje miláčky vždycky ochotně berou v ochranu! Vnukové dovedou s instinktem dětskému věku vlastním ze slabosti této kořistiti a kdykoli otcova zamračená tvář ukazuje na krupobití, utíkají se horempádem ke svým osvědčeným ochráncům, jako plachá kuřátka hledají bezpečný úkryt pod křídly starostlivé kvočny.

Je k neuvěření, jak si mnohé děti své babičky osedlati dovedou, tak že tyto duše dobrácké jsou pouhou loutkou svých rozmazlených tyranů!

Čtyrletý Jaroslávek chce sám zavřítí dvěře u pokoje, ana tu z nenadání vstoupí děvečka, která za sebou dvěře přirazí. Na to spustí Slávek takové mol-dánky, jakoby se mu kdo ví co nebylo přihodilo. „Ubohý brouček, vzdychne ze zastolí babička, vidíš, tys přišel pozdě! Pojď sem, dostaneš kávu! — Já nechci! — Katy, jděte a otevřete dvěře opět! — Tak Slávečku, teď můžeš jít zavřít — hovoří dobrácká babička. — Já už *nechci*! — odvěti vzdorovitě *vyhýčkaný mazlík*. — Pojď ke mě Slávečku, dostaneš cukr! — *Já nechci*, můžete ho sama sníst! — A Jaroslávek opře hlavu o zeď a pustí se do usedavého pláče, až to ubohé babičce může srdce urvati. — *Můj Bože, zaškytá bolestivě, když ono to dítě na to nemůže zapomenout!*“¹⁾

Ovšem, jsou také babičky i dědouškové, kteří při vši lásce k vnukům svým pamětlivi jsou slov sv. písma: „Kůň neskrocený bude tvrdoústý a syn rozpustilý bude opovážlivý. Lahod' synovi a nažene ti strachu: pohrávej s ním a zarmoutí tebe. Nesměj se s ním, abys nezelel . . . shýbej šíji jeho z mládí a bij boky jeho, dokudž jest malý, aby se snad nezatvrdil, a nevěřil tobě a měl bys bolest duše.“ (Sirach kap. 30. v. 8—13.)

Ničeho nedovedou děti lépe využítkovati než *slabosti charakteru*! A podaří-li se jim jen jednou provésti vůli svou aneb ošáliti vychovatele své, vrátí se k těmže úskokům opět a opět, ano stávají se čím dál tím prohnanejšími. Zvláště ony dítky, které ryčným pláčem chtějí obměkčiti své rodiče, vyžadují obzvláštní pozornosti a pokárání neb i potrestání, nemají-li vyrůsti v lidi Bohu i lidem protivné!

Salzmann sděluje dva případy prohnanosti malých dětí, které pro jejich zajímavost zde podáváme:

Jisté dítě trpívало občas bolestmi v životě, při čemž dobří rodičové nad míru se s ním mazlili, ve všem vůli malého pacienta činíce! To si onen dobře pamatoval, tak že, chtěl li od otce neb matky něco vynutiti, co mu chybí, zněla stereotypní odpověď: „Mne bolí břich!“

Jinému hochovi zemřel dědeček, o kterého vnuk proléval slzy upřímné, až se tomu rodičové podivili! Také to každému před děckem vypravovali, vychvalující synka, jak měl dědečka rád! Kdykoli tento ve své svévoli přišel ve spor s vůlí otcovou, začal vždy hučeti, a když se ho ptali po příčině, odpověděl, že pláče za dědečkem!²⁾

¹⁾ Fried. Clericus: „Zehn Gebote kathol. Kindererziehung“ 5. Aufl. pag. 159. sqq.

²⁾ Salzmann l. c. pag. 72.

A proto nelze dosti často opakovati moderní mládeži staré heslo: „Abstine et sustine!“ ¹⁾

Ačkoliv výchovaci methoda starých Řeků a Římanů, která hlavně krásu a sílu tělesnou pěstovala, celkem stála na stupni velmi nízkém — bralíť patriciové římsktí za „hofmistry“ svých synů řecké otroky! — nicméně uznati dlužno, že vynikající mudrcové a státníci nepřestávali poukazovati k tomu, že mládež má býti vedena k střídmosti, jednoduchosti, skromnosti, poslušnosti, kázni a úctě před autoritou! Tak dí Cicero: „Est igitur *adulescentis maiores natu vereri* exque iis deligere optimos et probatissimos, quorum consilio atque *auctoritate* nitatur . . . Maxime autem haec aetas a libidinibus arcenda exercendaque est in *labore patientiaque* et animi et corporis, ut eorum et in bellicis et in civilibus officiis vigeat industria. Atque etiam cum relaxare animos et dare se iucunditati volent, caveant intemperantiam, meminerint verecundiae quod erit facilius, si in ejus modi quidem rebus maiores natu *non nolint* interesse!“ ²⁾

Seneka pak dává hlavně rodičům tuto radu převýbornou: „Tenuis ante omnia victus, et non pretiosa vestis, et similis cultus cum aequalibus. In desidiis otiumque non resolvemus, et procul a contactu deliciarum retinebimus . . . Ideo unicis, quo plus indulgetur, pupillisque quo plus licet, corruptior animus est. Non resistet offensis cui nihil unquam negatum est, cui lacrymas sollicita semper mater abstersit, cui de paedagogo satisfactum est.

Longe itaque ab assentione pueritia removenda est: audiat verum et timeat interim vereatur semper; majoribus assurgat, nihil per iracundiam exoret, quod flenti negatum est, quieto offeratur! . . . ³⁾ (Budoucně dále.)

Zásady nuceného výchování.

Píše Josef Kousal.

Překládá se ovšem: „škola matka národů“, avšak kdyby se někdo zeptal rozumného paedagoga, co cení výše, zdaž výchovu ve škole nebo v rodině, prohlásil by se dojista pro druhou, neboť kde schází výchování domácí, tam schází pra-

¹⁾ Zapři sebe a snášej!

²⁾ Na mládeži jest, aby starší věkem ctíla a z nich nejvýtečnější a nejzkušenější sobě volila, u nich rady a vážné opory vyhledávajíc. Hlavně ale věk tento mladistvým od svévolných chtíčů zdržován budiž, spíše v namáhavé práci a trpělivosti ducha i těla cvičen, aby jich zdatnost jak ve vojenských, tak občanských povinnostech zjevnou se stala. Ano i tehdy, kdy duchu uleviti a vyrazení oddati se chtějí, třeba by šetřili potřebné míry a pamětlivi byli cudnosti, čeho tím spíše dosáhnouti lze, nebudou-li se starší zdráhati, býti účastníky také těchto záležitostí. De officiis Lib. I. 122.

³⁾ Především budiž strava skrovná (jednoduchá? Pozn. spis.) šat nikoli nádherný, a úpravy též, jako u soudruhů! Přičiňme se také o to, aby se neodдали lenosti a zahálčivosti, a braňme rozmařilosti veškeré! . . . Čím více se jedináčkům nadřžuje, a čím více uzda se popouští svěřencům, tím porušenější stává se jejich duše. Ani hrozby nesvedou nic u toho chovance, kterémuž nikdy nic se neodepřelo, kterémuž matka přepečlivá vždy slze stírala s lící, a před kterým vychovatel vždy musel složit zbraň! Tudíž nechať je od nás vzdáleno, abychom mládeži snadili: ať jen slyší pravdu, ať se bojí časem, ať je uctívá vezdy; ke starším ať se má s úslužností, ničeho urputně nevymáhajíc; proto také dlužno odpírati zlostníkovi to, co se dovolí pokojnému! . . . Seneka VII. 162.

videlně i škola. Rodiče jsou po zákonu Božím i přirozeném prvními představenými dítěte a po zákonu občanském i tenkrát, když svých povinností nekonají; jak dlouho tomu nebude jinak, tak dlouho potkávati se budeme se zjevem, jenž se sice v jisté míře povždy jevil, nikdy však v té míře, aby proň zvláštního zákona a názvu bylo třeba, jako v době naší. Já myslím *zpustlou a zločinnou mládež a zákon o tak zv. nuceném vychování*.

První zákon o nuceném vychování spatřil světlo světa ve Francii a to brzy po veliké resoluci, jež jak známo, mravní zásady v lidu a úctu k autoritě neupevnila. Zákon z r. 1811 došel opravy zákony z let 1850 a 1872.

Německo datuje svůj zákon od r. 1832, jenž byl r. 1876 opraven a opravený vzat za základ k našemu zákonu ze dne 24. května 1885. jinak však stalo se první uzákonění nuceného vychování v Rakousku již r. 1873. Dle našeho zákona nesmí, jak povědomo, dítě před 10. rokem věku svého pro zločin býti soudně stíháno; mezi r. 10—14 trestá se zločin pouze jako přečin buď policejně, neb v pravomoci otcovské, může však v soudním rozsudku připojen býti dodatek o možnosti dodání do polepšovny. Dle § 16. tohoto zákona mohou do polepšovny dodány býti i ty děti, jež se sice žádného přečinu nedopustily, jsou ale tak zanedbané a spustlé, že v jejich poměrech není naděje na polepšení. Návrh na dodání v tomto případě mohou činiti rodiče i obce. To je asi podklad zákonný našich polepšoven a poněvadž jsem svého času v tomto listu o něm, jakož i o institucích, jež na zákonných ustanoveních vyrostly jinde a u nás, promluvil, myslím, že mohu přistoupiti ihned k vlastnímu předmětu t. j. o *zásadách paedagogických v ústavech polepšovacích*.

Kdo je vychovatelem z povolání, brzy pozná materiál, s nímž mu je pracovati, a bude věděti cestu, kterou se mu jest bráti. Nicméně nebude na škodu, jestli list náš přivede i toto nejnovější odvětví paedagogiky k řeči. Co se napíše článků o paedagogice a methodice na školách obecných a přec úkol zde nelze ani zdaleka porovnat s úlohou paedagoga v polepšovně, jenž nejen vyučuje, ale spolu, ano výhradně vychovává. To, oč v normálních poměrech dělí se škola a domácnost, obstarává zde vychovatel sám, ježto káranec v polepšovně z pravidla rodičů nemá, aneb má takové, že od nich nemohl k ničemu dobrému veden býti, což i zákon vyslovil, když jej z pravomoci takových rodičů vyjmul. Vzdor tomu nemůže se ani obsáhlá literatura německá vykáhati důkladným spisem, v němž by paedagogické zásady nuceného vychování se probíraly; pro samou praxi není času na theorii.

Známo, že zemský výbor předložil sněmu návrh na zřízení ústavu pro opuštěné a zanedbané dítky a to na oslavu padesátiletého panování císařova. Za základ obral si studii poslance Krejčíka o t. zv. Reformatory a Industrialschools v Anglicku, t. j. o ústavech pro mládež do 16 let, trestním soudem dodanou a pro děti žebrající, spustlé a opuštěné. Myšlénka je eminentně humanní, ale pouze v idej, ježto zemský výbor v provádění svých humanních snah šťastným vždy není. Zmiňuji se o předloze této jen proto, že ona může najíti následovatele v okresích a větších obcích, v kterémžto případě paedagogické zásady nuceného vychování počaly by se diskutovati i v ostatních listech paedagogických a náš list měl by zásluhu, že byl v té příčině prvním.

Budiž mi proto dovoleno, několik pokynů v toto pojednání uložit. Promluví 1. o paedagogice v polepšovných vůbec, 2. ve škole zvlášť.

1. Bude asi známo, že nejlepším a nejosvědčenějším systémem v trestnicích je samovazba, ježto v ní jedině má vězeň času přemýšlet o svém předšlém životě a o všech cestách, jež ho na ta místa přivedly a tak strávit vazbu svou v opravdovém očišťovacím procesu bez zhojbného vlivu ostatních, mnohdy hluboce kleslých spoluvězňů, kteří i kdyby tak zkaženými nebyli, z pouhé chvástivosti o špatných kouscích svých mluví. Pová-li v tak zkažené společnosti každý jen něco, vypadne na jednotlivce poměrně dávka silná. Tohoto prostředku nelze však užítí v polepšovně, ježto dítě má růsti a sílit, což bez jakési volnosti a pohybu v přírodě je nemožno; zkušenost též učí, že samovazba působí zle nejen na tělesný, ale i na duševní stav vězňů, kteří odnášejí si z trestnice na svobodu, kde mají si svůj chleba poctivou prací dále dobývat, zárodky nemocí tělesných i duševních a tak se pro svůj životní úkol vlastně neschopnými stávají. V některých cizozemských polepšovňách, ku př. belgických, je samovazba aspoň tak dalece provedena, že mladiství káraci oddělení jsou od sebe v noci pomocí stall, či jakýchsi klecí, jako vůbec Belgie pojímá nucené vychování příliš trestnickým způsobem, kdežto Švýcarsko opět ponechává chovancům příliš mnoho svobody. Oba způsoby jsou extrémním a nejlepším je ten zlatý střed, jenž dává káracům cítiti, že jsou v ústavu kárném, zároveň však poskytuje jim tolik volnosti, aby mohli jednání své sami si určovati a tím správě ústavu příležitost podávati, aby je poznala a dle individuality na ně působila, neboť je-li individualisování hlavní věcí vůbec, je ono v polepšovňách požadavkem přímo nezbytným. Kolik chovanců, tolik stupňů rozličného stáří, tolik rozličných povah, tolik stupňů mravní kleslosti, tolik špatných návyklostí, duševní schopnosti, tolik románů a minulostí. Rodina působí na své dítě dle svých názorů, jež i bez theorie bývají dobrými, škole pozůstává tento úkol jen tak dalece, pokud se jedná o speciální poklesek, neb vadu, v polepšovně má však vychovatel celého mladého člověka před sebou a jeho úkol je tím těžší než v rodině, neb ve škole, ježto musí se učit minulost a povahu každého jednotlivce teprv znáti, ji pozorovati a studovati. Proto nezbyvá vychovateli v ústavu kárném, dokud příbylovi nenahlédne až na dno duše, než nechati jej ve společnosti ostatních, ale tak, že společnost tuto aspoň přibližně hledí určit. Někde děje se tak dle stáří, že totiž káraci jednoho věku tvoří pro sebe oddělení, jinde dle předběžného života, tak že tuláci půjdou k sobě, kriminálně potrestaní též, na návrh obcí a rodičů dodaní rovněž k sobě atd. Jinde tvoří se oddělení z příbylů bez ohledu na minulost a stáří. Oba tyto způsoby jsou chybné, ježto prvním tvoří se mezi chovanci mezera, již fakticky nestává; kdo do polepšovny přišel, ten si toho dozajista zasloužil a mnohdy je pro pouhou toulku dodaný zkaženější, než ten, kdo pro zločin octnul se před soudem, ježto u tohoto může zkažen býti pouze jeden tah v jeho povaze kdežto u onoho zkaženo je třeba již celé srdce. Nedbati stáří, jak se děje v Hessenské polepšovně Habernu, odporuje přirozenosti věcí, ježto zkušenost již učí, že chlapec starší i v normálních poměrech ví o světě obyčejně více, než mladší. Má se tomu, co neví, v polepšovně učit? Kdyby byl zůstal ve světě, přišel by k tomu ovšem z nutného spolužití se staršími, ale polepšovna má napravit, co svět zkazil, předejiti tomu, co by ve světě nastalo. Ředitel zmíněného ústavu, jinak velice vzdělaný evangelický duchovní, má svou zvláštní filosofii, která může míti své dobré ovoce, ale beze vší pochyby více důsledků neblahých. Zavřítí malé s malými, velké s velkými, je prý jednostranné a nepřirozené, jak je viděti na dětech, vyrostlých pouze uprostřed sobě stářím rovných, tak praví ředitel Habernský,

kdežto jeho kolega v saském Bräunsdorfu, rovněž protestantský duchovní, klassifikuje přísně dle stáří. Po naší zkušenosti je nejlépe chovati kárance v polepšovně společně ve škole, poněvadž tam nerozhoduje stáří, nýbrž předběžné školní vzdělání, společně v kostele a při jídle, kde je beztoho přísným dozorem o mlčení postaráno; dělití však při spaní, na procházce a vůbec v prázdných chvílích, kdy je mysl nezaujata a tudíž škodlivému vlivu spíše vysazena. Ředitel Kessler praví: „rozdělení do rodin neschvaluji, ježto je nesmysl chtít vychovávatí rodinně bez matky. Takové rodině musí se dát v čelo zřízenec ústavu t. zv. vůdce, jenž vtiskne celému oddělení pouze svůj charakter, kdežto jiní úředníci a zřízenci jsou chovanci ničím. Kde najdete lidi, táže se, aby měli tolik vzdělání a tolik lásky k věci, aby rodině své se cele obětovali a ji neopouštěli? Klassifikace musí ovšem býti, ale při vši klasifikaci život kolektivní; klassifikace pouze dle morální povahy způsobí, že se ve špatném oddělení nahromadí mnoho špatností a mnoho zla. Práce, škola, stáří musí rozhodovati. Hlavní věcí je zavést hned z počátku dobrou disciplinu; panuje-li to v ústavě, musí se jí podrobiti největší neurvalec a špatné símě, jež každý přibyl s sebou přináší, tak lehko nevznikne.“

K zavedení a udržení dobré kázně je třeba, aby kárance v prázdných chvílích byli pod lepším dozorem, než při práci a ve škole, kde mysl je přec jen více zaměstnána. Nemohou-li býti z jakékoli příčiny pod přísným dozorem, pak musí si to aspoň mysliti, že jsou, jinak vyskytne se ihned jeden, nebo druhý a počne vésti řeči buď nemravné, nebo buřičské a i k útěku sváděti. Běda, podaří-li se několika utéci a nemohou-li býti ihned, aneb aspoň brzy dopadeni! Tu je zřejmé čísti z tváří všech, jak mu svobody přejou a jak to zkusí co nevidět po něm. Zvláště s přicházejícím jarem dostavují se choutky po svobodě a správě je dobře bdíti, aby nikdo bez přísného dozoru venku nepracoval a aby každý podezřelý z venkovské práce, kde je příležitost k útěku největší, vyloučen byl. Kdo se o útěk již pokusil, s tím třeba naložiti jako s vězněm v samovazbě, neboť ačkoli po stránce exekutivní nemá útěk z polepšovny toho významu, jako útěk z trestnice, je nicméně z ohledu paedagogického každý takový případ velikým průlomem v domácí kázni. Běda ústavu, z něhož odejde si každý kdy chce! Celý charakter učeného vychování je setřen, ježto korigend ví, že z ústavu může prchnouti a že prokazuje správě milost, zůstává-li; za to hledí se pak odškodniti jiným způsobem na domácím řádu, jenž mu více neimponuje, ani svými tresty, ani svými odměnami. Úplně se pokusy o útěk zameziti nedají, dají se však v ústavu samém případnými tresty a bezpečnostním opatřením obmeziti na míru nejmenší. V prvním roce správy zemské polepšovny, již pisateli těchto řádků bylo vésti, utekl jeden dospělý káranec 25letý, byl však následkem telegramu na hranicích saských polapen. Telegram došel stanici finanční stráže v 10 h. ráno, v 10 $\frac{1}{2}$ h. ráno vykračoval si v ukradeném civilním obleku náš káranec a byl by v několika minutách přešel hranice: byl však dle popisu okamžitě stráží zatknut a ústavu dodán. V ústavu byl přijat tak, jakoby to ani jinak býti nemohlo, než že druhý den musí každý býti lapen, ač vše byla jen šťastná náhoda a žádná zásluha správy ústavu. Telegraf nesmí ovšem v takém případě vycházeti ze své činnosti. Notný trest disciplinární a výsměch ostatních korigendů způsobil, že ústav měl na celý rok pokoj.

Proto v prázdných chvílích a v neděli nastává hlavní funkce představeného ústavu, jak z ohledu bezpečnosti, ježto personál služební je slabší, tak ve směru paedagogickém. Tu navštěvuje kárance po oddělení, promluví s každým jednot-

livcem, táže se po jeho rodinných poměrech a hledí v něm vzbuditi upomínky na otce, matku, bratry a sestry, těší, povzbuzuje, v dobrém utvrzuje, kárá, čtení v prázdných chvílích, t. j. výběr kněh z knihovny ústavu řídí, po příp. vykládá, k zábavám a rozličným cvičením dohlíží a je to věru veliké umění, bujnou mysl tolika zpustlých individuí, zvláště při nepohodlném počasí, upoutati v těsné místnosti v pokoji a klidu.

V neděli a ve svátek odpoledne je čas pro ušlechtilou zábavu a i nevinnou hru. Tělocvik, prostocviky a vojenské pochody s trubkou, cvičení hasičská, opakovací hodiny, zvláště zpěv a hudba, lupénkové práce v zimě, sem tam v roce i divadelní představení s mladistvými chovanci, to by byly asi prostředky, jichž paedagog v polepšovně v prázdných chvílích užítí smí. Náhledy se ovšem rozcházejí a co jeden ředitel připouští divadlo, jímž se myslí zušlechťují a povznášejí, vylučuje je druhý jako mysl rozčilující a přikloňuje fantasií svých káranců, ne k říší ideálů, nýbrž k životu skutečnému, k hroudě zemské, jež má býti jich živitelkou. Tak má každý chovanec v Bräunsdorfu svůj záhonek, na němž si pěstí květiny; sem se vodí po práci, aby si svůj majetek ošetřoval a ovšem i proti sousedním škůdcům chránil, při čemž dochází nejednou k výstupům trestuhodným. Já jsem pro to záhonkování nebyl hned, jakmile jsem je spatřil; ač jakýsi ušlechťující moment se tomu upříti nedá, cit pro samostatnost, spořivost, hospodárnost, atd., ač káranec má tu příležitost, zřítí výsledek své práce dle skutečných výsledků, vede to přec jen na druhé straně k mnohým projevům závislosti a zloby a tudíž i k disciplinárním trestům. Mimo to působí dlouhé, nečinné sedění u záhonků a dívání se do prázdna dosti směšně. Každý ústav má svou domácí zahradu; zalévání nelze beztoho předsevzítí dříve než po práci, t. j. po 6. hodině. Jak rádi si venkovští pracovníci v té době s knížkou v ruce na oddělení odpočinou, kdežto řemeslem zaměstnaní rádi se proběhnou s konvicí v ruce.

(Dále přistě.)

Náboženské vyznání dítek.

František Perka, kněz diecése brněnské.

 měsíční konferenci jistě měšťanské školy na Moravě přetrásán nedávno tento případ: Židovská školačka, přes 14 roků stará, měla dostati na školní zprávu známku ze svého náboženství, ale nikdo ji pravidelně náboženství neučil, poněvadž její otec nechtěl ji posýlati k židovskému učiteli, jenž za to žádal veliký honorář.

Co v tomto případě?

Tolik jest jisto, že, pokud chodí dítě do školy, třeba mu bylo přes 14 let, v náboženství vyučováno a známku z něho dostati musí. Za vyučování náboženské jest její otec zodpověden řediteli, který může jej předvolati a zákonitá nařízení jemu vysvětliti, po případě zaříditi, co třeba, místní nebo okresní školní rada. Případ tento byl mi popudem k tomuto pojednání.

Dle státních zákonů rakouských musí nezbytně každé dítě,

I. jednak po *svém narození*, — kromě jediného případu, jež uvedu později, — k některému vyznání *náboženskému* náležeti (§ 139. všeobecného rakouského zákonníka občanského, článek 1. a 3. zákona interkonfessionálního ze dne 25. května r. 1868, č. z. ř. 49., §§ 1., 3., 17. a 20. říšského zákona pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869 č. z. ř. 62., jimiž to odůvodňuje výnos nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 26. dubna r. 1877; Gesetze und Verordnungen in Kultussachen von Dr. Burckhard 2. vydání na str. 19. v poznámce 12.),

II. jednak *dosáhnuvši povinnosti školní* (pravidelně od roku šestého do roku čtrnáctého) bezvýmínečně *v určitém náboženství býti vyučováno a vychovááno* (§§ 1., 3., 17., 20., 21., 23. zákona říšského pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869 a §§. 3., 17., 21., 23. školní novelly ze dne 2. května r. 1883).

Znění těchto paragrafů podám na jiném místě.

Zákon rozeznává tři období nebo hranice:

1. narození dítěte,
2. čas od jeho narození do roku sedmého a
3. od roku sedmého do roku jeho čtrnáctého.

1. Po *narození* dítěte se náboženství jeho *určí*, 2. do jeho *roku sedmého* možno náboženství, po narození určené, třeba několikrát *změnit*, 3. od roku *sedmého do čtrnáctého* nemožno za žádné podmínky náboženství jeho *měnit* (výnos nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 28. června r. 1883, Burckhard str. 21., pozn. 17.); náboženství svoje jakkoli *změnit* může dítě jsouc zdravých smyslů, dobrovolně, nikým, ani lstí ani jinak nepřinuceno a nesvedeno, teprv až dosáhne *plného roku čtrnáctého* (článek 4. a 7. zákona interkonfessionálního ze dne 25. května r. 1868, č. z. ř. 49.); v tom případě dle článku 6. téhož zákona z církve některé vystupující oznámí vystoupení své pouze okresnímu hejtmanství, které uvědomí o tom duchovního správce opuštěné církve, sám však musí osobně přijít k duchovnímu správci církve, do které chce vstoupiti, ale ten nemusí jej přijmouti; církev opuštěná nemá dle článku 5. toho zákona k vystoupivšímu žádných více práv a on k ní žádných povinností.

Při určování náboženství narozeného dítěte chce zákon respektovati *vůli rodičů*, po případě nemanželské matky a nemá-li jich dítě, tedy těch, kteří je zastupují a jaksi nahrazují (poručníků, pěstounů, vychovatelů atd.). Jsou-li *oba* rodiče *téhož* náboženství, předpokládá zákon již a priori, že jest *vůli* rodičů, aby témuž náboženství náleželo i dítě jejich. Jest-li manželství *smíšené* = jeden z rodičů katolík druhý evangelík, a rodiče nic neříkají, stanoví zákon dětem náboženství dle pohlaví, chlapcům náboženství otcovo, děvčatům matčino, nechťejí-li toho rodiče, dovoluje jim projevit *vůli* *svoji* o náboženství dětí *vespolnou smlouvou*.

Všechna tato, jen stručně naznačená pravidla, vyslovuje již několikrát citovaný zákon interkonfessionální ze dne 25. května r. 1868, č. z. ř. 49., jímž se *porádají mezináboženské poměry občanů státních a vzájemný vztah jednotlivých konfessí*, podrobně takto:

I. ad 1.) *narození dítěte*:

Článek 1. tohoto zákona interkonfessionálního nařizuje:

a) *Oba rodičové jsou téhož náboženství* (na př. oba katolíci nebo evangelíci), tu pokládá zákon *eo ipso* jejich manželské dítě za katolíka nebo evangelíka, již před tím, než bylo pokřtěno, rovněž dítě, které měli za svobodna, poněvadž napotomním sňatkem jest takové dítě legitimováno t. j. pokládáno za rovné dítě manželskému; rodičové *téhož* náboženství na př. katolického nejsou nikterak oprávněni dáti dítěti náboženství jiné nebo bez náboženství je nechat (výnos nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 27. září r. 1879 Dr. Burckhard na str. 19. v poznámce 11.; křest jest dle zákona světského prý konsekvencí a ne předpokladem příslušnosti k náboženství křesťanskému (dle výnosu nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 18. dubna r. 1884 Burckhard na str. 19. v poznámce 11. a tamtéž jiný výnos nejvyššího správního dvoru ze dne 26. dubna r. 1877, dle něhož *křest dosud neudělený* pro určení náboženství dítěte katolických rodičů významu nemá) tedy dítě katolických rodičů jest katolíkem i bez křtu. — Důsledně z těchto výnosů a z článku 1. interkonfessionálního zákona plyne nařízení ministerstva kultu ze dne 2. listopadu r. 1876 č. 8735 (Borového úřední sloh církevní na str. 76.) že rodičové katoličtí nesmějí nechat dítě bez křtu; zdráhají-li se, jest povinností katolického faráře oznámiti to okresnímu hejtmanství, které je přinutí, aby je dali pokřtiti *dle svého katolického ritu*.

Zde liší se zákon světský od církevního. Dle zákona církevního patří dítě rodičů katolických před křtem svatým mezi nevěřící a teprv křtem svatým stává se údem církve Kristovy, katolíkem. Zákon světský považuje však dítě to za katolíka hned po jeho narození a ne teprv po křtu sv., poněvadž kritériem jest mu katolictví obou rodičů.

b) *manželství jest smíšené.*

Tu jest pravidlem, zákonem stanoveným, že

α) *všichni chlapci mají náboženství otcovo a všechna děvčata náboženství matčino.*

Avšak chtějí-li oba rodiče, mohou učiniti od tohoto zákonného ustanovení úchylku a *vespolnou smlouvou*, buď před *sňatkem* nebo po sňatku, dohodnouti se, že to bude

β) *opáčně* (chlapci dostanou náboženství matčino, děvčata otcovo) nebo že

γ) *všechny děti chlapci i děvčata budou vyznání otcovo* nebo

δ) *všechny děti vyznání matčina.*

Známé písemné reversy (= *opportunae cautelae* dle práva kanonického v Aichnerovi na str. 594, vydání 5.), jež žádá katolická církev po snoubencích, kteří chtějí manželství smíšené uzavřít, o vychování a vyučování *všech* dětí *v náboženství katolickém* a dáti je faráři, vůbec jako první požadavek, aby manželství to, nelze-li ho naprosto zamezit, pouze trpěla, nemají před zákonem světským žádné platnosti.

c) *Dítě nemanželské obdrží náboženství matčino i proti její vůli.*

d) Nelze-li vypátrati rodičů dítky, pak určují jeho náboženství ti, kteří mají právo je vychovávat (na př. u opuštěných dítek rozličných tuláků, komediantů a p.).

Manželství, v němž jeden z rodičů prohlásil se *za bezkonfessijního* (ať před tímto prohlášením byli oba manželé téhož vyznání, nebo ať bylo to manželství smíšené), *nepokládá zákon po tomto prohlášení za manželství smíšené* a proto také *vespolná smlouva* rodičů o vyznání dítky, jaká připuštěna pro manželství smíšené, zde *úplně vyloučena* (výnos nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 11. dubna r. 1888 Burckhard na str. 20. v poznámce 13.). Zákon vychází z té zásady, že kdo prohlásil se za bezkonfessijního, ten sice z určité církve vystoupil, ale do jiné nevstoupil; *není to tedy změna náboženství* (výnosy nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 26. dubna r. 1877, ze dne 27. září r. 1879 a ze dne 18. dubna r. 1884 Burckhard na str. 21. v poznámce 16.); rovněž není to změnou náboženství, vrátí-li se po čase bezkonfessijní do církve, z které dříve vystoupil (výnos nejvyššího správního dvoru ze dne 11. ledna r. 1888 tamtéž)

Poněvadž tedy prohlášením se jednoho nebo obou rodičů za bezkonfessijní, není to žádná změna náboženství a poněvadž také nemožno jim smlouvu činiti o náboženství dětí, nemění se *ani určená víra těch dětí, které se narodily před tímto prohlášením* nebo odpadnutím svých rodičů, a tyto *děti podrží to náboženství, které měli rodiče jejich, než od víry odpadli, chlapci náboženství odpadlého otce, děvčata odpadlé matky* (výnosy nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 22. dubna r. 1882 a ze dne 18. dubna r. 1884 v Borovém na str. 76.); děti *narozené po odpadnutí* rodičů pokládá zákon za bezkonfessijní dle týchž dvou výnosů správního dvoru.

K vůli úplnosti však již nyní podotýkám, že *jakmile tyto bezkonfessijní děti školou jsou povinny*, tu dle *zákonů školních* (§§ 1., 3., 17., 20., 21., 23. zákona říšského pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869 a dle §§ 3., 17., 21., 23. školní novelly ze dne 2. května r. 1883) musejí i ony v náboženství býti vyučovány a vychovávány a sice v tom, ku kterému patřili jich bezkonfessijní rodiče, než od víry odpadli a zase — chlapci v náboženství odpadlého otce, děvčata odpadlé matky (dle rozhodnutí ministeria kultu r. 1881 v Borovém na str. 76.).

Vrátí-li se bezkonfessijní rodiče do církve, z které vystoupili, v čase, než jejich v bezkonfessionalitě narozenému, tudíž bezkonfessijnímu dítěti jest 7 let pak určí se teprv po tomto jejich vrácení se náboženské vyznání tohoto, až dosud bezkonfessijního dítěte, dle norem dříve v článku 1. zákona interkonfessionálního z r. 1868 uvedených, tak jako by se to dítě po tomto vrácení rodičů z bezkonfessionality právě bylo narodilo (výnos nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 11. dubna r. 1888 Burckhard na str. 21. v poznámce 16.). Tento poslední případ spadá vlastně do rubriky následující, ale uvedl jsem jej zde k vůli souvislosti, ostatně může býti jakýmsi přechodem.

(Dále přistě.)

—❧ SMĚS. ❧—

Literární sjezd Družstva Vlast. Dvanáct let uplynulo od té doby, kdy položeno bylo zrno horčičné v půdu, kdy založeno bylo Družstvo Vlast. Chudíček a prostý byl jeho začátek. Se všech stran štváný a pronásledovaný kněz, který neměl ani haléře v kapse, ani zvukného literárního jména byl jeho zakladatelem a proto nebylo divu, že v katolických kruzích vážně se potrásal hlavou nad tak smělým podnikem, o němž sice i Beneš Třebízský snil, a po němž toužil, provésti ale si ho netroufal, proto, což divu, že protivníci všeho katolického a zvláště literárního hnutí s útrpným úsměvem shlíželi na odvážný tento krok. Družstvo Vlast zahyne, volali nepřátelé jeho jeden ke druhému — zahyne, znělo ozvěnou i v prsou mnohých jeho příznivců.

A aj, čeho nikdo netušil, čeho nikdo se nenadál, to se stalo. Družstvo nejen že nehynulo, naopak, ono rostlo a sílilo, ač nemělo žádných mecenášů a dosud jich nemá, že dnes po dvanácti letech mohlo uspořádati sjezd, který svým průběhem a výsledkem i pořadatelé samé překvapil. Jak bohatý byl program jeho rokování! Přírodověda, poesie, historie, umění malířské, divadlo, novověká literatura, literární organizace, to a mnohé jiné bylo probíráno s takovou přesností a znalostí věcí, že všichni řečníci osvědčili se býti mistry ve svém oboru. Sjezd trval tři dny a pracoval den co den s menšími přestávkami od rána až i do 10 hodin do noci. Není nám možno podati ani nárys průběhu celého sjezdu i podotýkáme jen, že celý třetí den věnován byl otázkám sociálním. I podáme alespoň znění resoluc na sjezdu přijatých.

Záložny Raiffeisenovy. Referent Jan Holba:

Přesvědčivše se o důležitosti a užitečnosti záložen Raiffeisenových pro lid venkovský, hlavně rolnictvo, chceme záložny ty v našich zemích československých co nejvíce rozšiřovati, hlavně tam, kde jiných záložen není, nebo, kde jsou jen takové, které mají výdělkářskou tendenci, a vůbec všude, kde toho třeba, aby lid náš z rukou lichvářsko-židovských byl vymaněn. Očekáváme, že naši uvědomělí rolníci podobně

jako rolníci v krajinách německých budou si všimati a zařizovati Raiffeisenovky, pro sdružování rolnictva a vzájemnou podporu tak důležité. Co na nás jest, chceme každého, kdo by se o zařízení Raiffeisenovky a vedení knih chtěl poučiti informovati, a radou i skutkem podporovati.

Očekáváme, že mimo rolníky hlavně kněží a učitelé, jichž většina z rolnictva vyšla a mezi lidem venkovským žije, též o hmotné zájmy lidu sobě svěřeného se starati, Raiffeisenovky zakládati, a kde toho třeba, i řídit budou.

Agrární otázka. Referent Rudolf Vrba:

Poněvadž český národ z převážné většiny od pradávna sestává z lidu selského, a velká většina národa československého, v zemích koruny svatováclavské od nepaměti usedlého, dosud zemědělstvím se živí, uznáváme za nutno, chceme-li, by národ celý nevyhynul, by selský stav, který ve svých základech je otřesen, jehož majetek pozemkový na sypké půdě postaven, příslušným novým zákonodárstvím byl zachráněn a proto žádáme, by veškeré požadavky našeho rolnického programu, jak jej navrhuje česká křesťansko-socialní strana, byly uzákoněny.

Žádáme od našich stoupenců, věrných katolíků, by mezi lidem venkovským zásady našeho programu všudy objasňovali, rozšiřovali a tak bludné názory liberalismu a socialní demokracie v lidu našem potírali.

Otázka řemeslnická. Referent Václ. Žižka:

V uvážení, že práce dána jest od Boha člověku nejen k tělesné výživě jeho, ale také k tomu aby v trpělivosti mravní síly, ku vedení života spravedlivého sobě shromáždil: vyslovuje se sjezd se stanoviska theologického, že práce spojená s trpělivostí jest člověčenstvu k spáse jeho potřebná a v uvážení:

Že práce lidská jako náboženství, jen v samostatné pevné organizaci dle řádu spravedlnosti obojího cíle dojíti může: vyslovuje se sjezd pro odbornou organizaci jednotlivých řemesel na základě křesťanském tak, aby jedině řemeslná společenstva ku hotovení řemeslných výrobků oprávněna byla, na poli řemeslné práce samostatně

vládla a nad spravedlivým pořádkem práce bděla.

O dělnickém hnutí. Referent T. J. Jiroušek:

Dělnického hnutí naší doby, které vyvoláno bylo i v národě českoslovanském za účelem zlepšení hmotných i duševních poměrů dělníka účastňují se dnes osoby, jimž dle pozorování dělnického tisku právě na hmotném zlepšení ani na duševním povznesení dělnictva mnoho nezáleží, ale jimž záleží více na povalení zásad náboženských, vlasteneckých, národních a vůbec společenských — tedy skutečně sociálních.

A proto přibližejíc k tomu, jaké zásady zastupuje a šíří sociálně demokratický internacionální tisk, a zvláště tisk ethických anarchistů, pokrokových, neodvislých a tak zvaných národně-liberálních dělníků, jakož i přibližejíc k tomu, co od řečníků těchto stran ve spolcích a veřejných schůzích českému lidu se mluví, prohlašuje literární sjezd družstva Vlast v sociální schůzi, konané dne 12. srpna 1896:

1. Necht vškeren český tisk a vškeré dělnictvo české, které ještě nepozbylo náboženství ani národnosti, postaví se proti zásadám a učení sociálně demokraticky internacionálních, ethicky anarchistických, pokrokových, neodvislých a tak zvaných národně liberálních socialistů co nejrozhodněji, necht všude proti uvedeným stranám šíří se zásady křesťanského socialismu.

2. Proti tisku nevěreckých, vlastenectví, národnosti i pravému společenství (socialistice) nepřejících skupin a stran, budiž hleděno k tomu, šířiti katolický dělnický tisk (časopisy i brožury) do všech vrstev lidu a budiž hleděno k tomu, aby tam, kde nachází se dělnický lid, zakládány a povznášeny byly křesťansky sociální a dělnické spolky, po případě jednoty katolických tovaryšů nebo svato-Josefské jednoty katol. mužů a jinochů.

3. Nebudiž ani jednoho katolického dělníka a křesťanského sociála, který by pro sebe, pro své duševní osvězení a vzdělání i pro potřebu k obraně, alespoň jeden katolický dělnický list neodbíral, nebudiž ani jednoho katolického dělníka, který by alespoň v jednom katolickém spolku nebyl členem a mezi členy pilně nedocházel, přednášky a členské schůze nenavštěvoval, a konečně nebudiž ani jednoho katolického dělníka, který by nejen ve svém

rodinném kruhu, ale i na veřejnosti a všude jako katolický muž se neosvědčoval a jiným za příklad nesloužil.

Večer pak třetího dne t. j. dne 12. srpna konal dr. Rud. Horský přednášku o thematu: „Církev a sociální otázka“, v níž mimo jiné důkladně vyvrátil obyčejnou námitku, že prý církev za devatenáct set let pro lidstvo ničeho neučinila. Sjezd skončen za velikého nadšení, neboť podal důkaz, že i na poli literárním a to ve všech odborech hnutí katolické se organisuje k mohutnému zápasu s janičáry lži a klamu a že mu svítá jistá naděje na vítězství na celé čáře.

Dr. Alexius.

Velkolepý odkaz Bolzanovu českému sirotčinci učitelskému učinil, jak se nám z Ml. Boleslavi sdílí, pan Josef Neumann, učitel tamže, jenž zemřel dne 6. t. m. v Loučeni, věnovav sirotčinci dům se zahradou v ceně aspoň 10.000 zl. Zesnulý jenž dožil věku toliko 36 let, působil na školách okresu Mladoboleslavského po 16 let až do konce minulého roku, ač již delší dobu před tím trpěl neduhem plicním. Zvěčnělý, jenž věnoval i značnou částku na zřízení nadace pro vdovy a sirotky po učitelích škol. okresu Mladoboleslavského, stal se ušlechtilým svým činem jedním z největších dobrodinců četných sirotkův učitelských a Bolzanova sirotčince učitelského, jenž mu zachová trvale vděčnou pamět.

Mladí bandité. „Plzenské Listy“ sdělují: V neděli udány byly městské policii dva případy, jež hrozně ilustrují spustlost výrostků, kteří potloukají se u nás po předměstích. Na louce pod Všemi Svatými především okolo 5 (!) hodiny odpolední přepadlo pět kluků asi 13letých devítiletého Ludvíka Spanlangra, jehož rodičové na saském předměstí bydlejí a útočice řemenem i bičem, žádali na něm po způsobu silničních lupičů, aby jim dal peníze. Všechno prý, co u sebe má. Když pak ubohý hošík se zapřísahal, že ničeho vůbec nemá, povalili jej mladí lotrasové k zemi, stáhli s něho kabát a vestu mu s těla strhnouti chtěli. Statečný chlapec bránil se však seč byl a tuhým odporem darebáky zahnal. Vzali mu jen „slavíka“ (píšťalku), kterého v kapse u vesty vyšťárali; byl to jediný jeho majeteček. — A jiné darebáctví, tomuto velmi podobné

událo se v neděli před osmou hodinou večerní v živé pasáži u saského mostu. Tam totiž výrostkové asi 15letí — též pobudové ze saského předměstí — přepadli mladého studenta (realistu), syna z vážené rodiny zdejší, který ze saské ulice od uzenáře Otakarovými sady domů se vracel. Také s řemeny v rukou obstoupili jej, vzali mu co nesl, žádali peníze na něm a již chystali se k násilnému vymáhání svého lupičského požadavku, když se v tom nabodili k tomu nějací záložníci, kteří zděšeného hochu vysvobodili a domů dovedli. — Oba tyto případy udány

byly městské policii. V prvním jsou již všechna jména pachatelů zjištěna a dva z nich včera byli zatčeni. (Pr. D. 9/8.)

Nadprodukce studovaných lidí. V Itálii prý absolvuje každý rok asi 1000 právníků svoje studia. Z těch však prý dosahuje sotva polovice míst přiměřených jejich studiím; ostatní pak prý se musejí hledět chytiti zaměstnání a povolání jiného. Podobně prý jest tam i s lékaři. Na 100.000 obyvatel připadá tam lékařů 66, ve Francii 40, v Rakousku 34, v Prusku 32.

Spisy redakci zaslané.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdle. vyšlo právě číslo 11 (Srpen) ročník s následujícím obsahem: Michal Hórník a jeho doba. Příspěvek k dějinám literatury hornolůžické tohoto století. Napsal Fr. H. Zundálek. (Pokračování.) Bolestný růženec Báseň. V sousedství. Obraz ze života lidu v Žďárských horách. Napsala Vlasta Pittnerová. (Pokr. a Dok.) Cesta do Vraislavi, Poznaně, Krakova a Opavy. Podává Boh. Hakl. (Pokračování.) Vzpomínka na Huga Jana Karlika. Podává Jan Nep. Jos. Holý. Drobné příspěvky k otázce agrární. Píše Rud. Vrba. (Dokonč.) Legenda. (Báseň.) Z Abrahama J. Ryana přeložil Jan Vránek Pohorský. Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokračov.) Národopisná výstava československá v Praze roku 1895. Píše Ed. Šittler a dr. Ant. Podlaha. (Pokrač.) Mnoho-li klášterů zaniklo bouřemi husitskými. Píše prof. Boleslav Dolejšek. Listy a básně A. V. Šmilovského Leopoldu Zvonaroví. Podává Al. Dostál. Calvinova mravnost. Historická črta. Podle P.

Ferd. Scaly, Ord. Cap. upravil P. Aug. Kubeš, téhož řádu. Některé katolické dobročinné a vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Píše Tom. Škrdle. (Pokrač.) Tisková liga. Z Národního divadla. Píše Jos. Flekáček. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ obnáší: ročně 4 zl. 50 kr., pro členy 3 zl. 50 kr. V Německu se platí o 50 kr., v jiných zemích o 1 zl. r. č. více. Redakce a administrace „Vlasti“ jest Praze č. 24—I.

Dělnických novin vyšlo roč. V. č. 24. s tímto obsahem: Prátele a bratři! Z celého světa. Různé zprávy. Zprávy spolkové. Literatura. Zaslána. Titul a obsah. — „Dělnické noviny“ vycházejí 1. a 16. každého měsíce.

Sociální demokraté dle slov a dle skutků. Obrázek s humorem i pravdou. Píše A. D. — Obrázek tento vyšel jako 13. číslo „Slov pravy“, laciného čtení časového, jež vydává a rediguje Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník vyšehradský a předseda Jednoty katol. Tov. — Cena 2 kr. — Doporučujeme opětně.

KONKURSY.

Na soukromé ob. a m. šk. piaristické s pr. veř. v Nepomukách obsadí se m. uč. na m. šk. pro II. a pro III. odb. se služným po 800 zl.; m. poduč. na ob. šk. se 450 zl. Žádosti přímo řed. školy. — V Žamberském: m. uč. od 1./1. 1897 v Bohousově, Helvikovicích, Mistrovicích, Písečné, Pastvině, Verneřovicích. Od 1./8. — V Blatenském: m. uč. v Breznici a od 1./1. 1897 v Bezděkově, Drahenicích a Vahlavicích. Od 11./8. — V Pardubickém: m. říd. uč. ve Chvojné (katol.), v Řečanech (náb. evang.); m. spr. šk. v Časech (katol.), a Trnavce (evang.); m. uč. v Býšti, Borku, Dříteči, Křičeni, Kuněticích, Libišanech, Lipolticích, Ostřešanech. Rokytně, Řečanech, Stojicích, Velíně, Zdechovicích, Přelouči; m. učitelky v Bělé; m. poduč. ve Dříteči; m. podučitelky v Nových Holicích. Od 12./8.

M o r a v a. V Holešovském: m. spr. šk. v Rotalovicích (či Rusavě) (evang. náb.). Do 5/9. V Kyjovském: m. nadučitelky v Koryčanech. Do 15/9. — Ve Valašsko-Meziříčském: místo poduč. v Jablunce. Do 15/9.

Obsah: Profily vychovatelské. Podává duch. prof. František Horáček. (Pokračování.) — Zásady nuceného vychování. Píše Josef Kousal. — Náboženské vyznání dítek. František Perka, kněz diecése brněnské. — Promluva na den svatých andělů Strážců. Napsal Em. Žák katecheta měšť. školy. (Dokončení.) — Exhorta na svátek Jména Panny Marie. (Neděle XVI. po sv. Duchu.) Napsal Václav Černý, c. k. professor. — Promluva na počátku školního roku. Napsal E. Žák, katecheta měšť. školy. — Směs. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih upcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nufrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Malý Bosko v Rakousku.

Napsal Fr. Vaněček.

Jsme dalekozrací v posuzování zjevů lásky k bližnímu. Známe dobře od několika let Boska, též Russela a Cottolenga, ale méně známí jsou nám pracovníci v naší vlasti širší i užší. Známost charitativních prací přivádí dobrodince nové. Rakousko čítá též mnohého Samaritána mezi svými obyvateli, ale větším dílem jsou málo neb vůbec neznámými. Co v jedné zemi se vykoná, těžko se v zemi druhé poznává. My Čechoslované jsme děti jednoho jazyka a oddělení od sebe jen českomoravskou vysočinou, či dle novějšího názvosloví „krabatinou“, a přece jest nám velmi mnoho neznámo, co na Moravě se šíří a naopak. Tuto „krabatinu“ nám byl kozel dlužen a má si ji také kozel vzít. Co v jedné zemi vyjde, umlčuje se v zemi druhé. Mnohý Čech zná spíše tisk Čechů chicagských než zjevy z druhé země korunní. Na Moravě jest poněkud znám „malý Bosko“, o němž chci tuto něco psáti, ale v Čechách jest znám právě tak jako ostrov „Thule“, ač dílo, o němž tuto pojednati chci, jest dílem výtečné svépomoci v nouzi a bídě s mládeží zanedbanou a opuštěnou.

Že máme mnoho zanedbané a opuštěné mládeže, nebude ani největší optimista upírat. Samy sněmy už začínají zakládati polepšovny a vychovatelny pro spustlou a opuštěnou mládež. Podobné ústavy veřejné, co do své činnosti nikdy se nemohou vyrovnati ústavům našim ve správě řeholí jsoucím. Jest něco jiného hledati ve výchově spustlé mládeže zaopatření své a rodiny, a něco jiného hledati v ní svůj životní ideál.

Předmětem článku jest P. Edmund Hager O. S. B. v Martinsbühlu v Tirolsku a jeho „základ Božského Srdce Páně“ či jeho družina, věnující se výchově opuštěné mládeže. Jak jsem se ze soukromého dopisu zakladatelova dověděl, jest P. Edmund druhdy Leopold zvaný, synem chudé zbožné rodiny krejčovské ze Strasswalchen v Solnohradsku, kdež se 31. května 1829. narodil. V roce 1849. byl na krátko odveden a pak propuštěn, načež vstoupil do solnohradského semináře, kdež na kněžství posvěcen byl.

Již v době seminářské zabýval se sbíráním příspěvků pro účely missijní, pro něž již z té příčiny horovával, že bratr jeho byl missionářem v Australii, kdež r. 1890. jako člen tovaryšstva Ježíšova umřel. Volnou chvíli věnoval sepisování spisů poučných a vzdělávacích pro lid, v čemž pokračoval celých 9 let své

duchovní správy. V r. 1863. vstoupil do řehole benediktinské v Solnohradě u sv. Petra, kdež se věnoval sv. Michalskému arcibratrstvu a katolické tiskové jednotě. V roce 1874. vydal v „Sendbote des göttlichen Herzens Jesu“ článček nade-psaný: „Der Orden der Kinderfreunde“. Účelem článku bylo povzbudit katolíky věřící ku horlivé práci na zachránění opuštěné mládeže, kteráž Božskému Srdci zajisté jest nejbližší, poněvadž mládež jest květem, nadějí lidstva.

Článek nebyl psán nadarmo. Po desíti letech ukázalo se ovoce. Založen spolek „*Přítel dítek*“, který se potkal nejen s úchvalou mnoha biskupů, ale i věřících kruhů katolických.

Úkolem spolku jest výchova nábožensko-mravná, zejména oné části mládeže, kteráž nekřesťanským vychováním buď již mnoho utrpěla aneb utrpěti v nebezpečí jest.

Prostředkem jsou mimo modlitby podpora a zakládání ústavů ochranných a vychovavacích; poučování o dokonalé výchově dítek slovem a tiskem; sprostředkování výchovy opuštěné mládeži; zřízení škol pro řemeslníky, dílen a hospodářských dvorců pro praktickou výchovu mužské mládeže.

Hmotná pomoc dostává se spolku z příspěvků členstva, podpor obcí a zemí, výnosu z majetku spolkového (dvorců a domů) a vůbec z křesťanské almužny.

Činnými členy jsou oni, kdož přímo na výchově opuštěných pracují v domech od spolku zřízených. Mohou býti členy muži i ženy. Podporující členové platí 1 kr. týdně, aneb aspoň měsíčně, krom své kratinké modlitby. Konečně jsou čestní členové.

Zvláštní výhodou jest, že podporující členové dostávají 1 ex. přítele dítek pro deset členů společně — zdarma.

V Solnohradě jest sídlo spolku, kdež také zasedá správa jeho čítající 3 kněze a 3 laiky. Správa uzavírá smlouvy s obcemi ohledně nových domů, chovanců a p.

Zvláštností a praktickou podmínkou spolku jest, že působnost svou omezuje na ty diecese a osady, v nichž spolek „*přítel dítek*“ jest založen.

V zemích koruny Svatováclavské jest spolek jen na Moravě v českém obyvatelstvu rozšířen, kdež vychází též český spolkový list „*Přítel dítek*“ čtyřikráte do roka (40 kr. předplatné). Přes českomoravskou krabatínu se spolek nedostal. V Čechách jest jen v několika německých osadách zaveden.

Na Moravě našli se dobrodinci, kteří chtěli celý svůj majetek jmenovanému spolku dáti. Však pro nedostatek sil věnujících se opuštěné mládeži nemohla správa ihned převzítí nabízený dar od bezdětných manželů.

Edmund Hager pozoroval, že spíše se mu bude nedostávat obětavých lidí než obětovaných peněz, proto se ohlížel po kněžích a učitelích, kteří by oběť života přinesli. Poučen zkušeností hleděl založiti družinu bratří pro výchovu opuštěné mládeže. Radil sám liberální ministr Ratazzi, aby Bosko založil kongregaci pro svou mládež. Edmund Hager jsa členem řádu sv. Benedikta, proslulého vychovatele mládeže, uznával, že by řehole sv. Benedikta k naznačenému účelu se hodila. Myšlénka jeho potkala se s oblibou i u představených řádu i u biskupa. Tak povstala kongregace Božského Srdce Páně (Herz Jesu Stiftung), jejíž převorát jest v Martinsbühlu v Tyrolsku u Zirlu.

V r. 1888. zbožná paní nabídla Edmundu Hagerovi svůj majetek v Martinsbühlu, kterýž se zdál býti vhodný k ochrannému účelu. V pátek o slavnosti Božského Srdce Páně téhož roku odebral se P. Edmund s 5 kandidáty bratrství a 4 chovanci do nového domova. Toť byl první počátek nového bratrstva bene-

diktinského. Jest tedy základ Božského Srdce Páně jednota řeholníků benediktinských jak kněží tak laiků, jichžto životním účelem jest v duchu „Přítele dítek“ pracovati na záchraně mládeže, pomocí škol, vychovatelů, dílen řemeslných a dvorců hospodářských. Dále čítá se ku základu Božského Srdce Páně i mládež zde vychovávaná a ústavy vychovávající se vším jménem k naznačenému účelu.

R. 1895. teprve obdržela kongregace úplné schválení z Říma. Jest to tedy docela mladá haluz mezi katolickými řády. Po 7leté zkoušce předběžné dokázala kongregace schopnost k životu čilému. Na konci r. 1895. vykazoval stav kongregace nové následující čísla: kněží 3; klerikové 3; laiků bratří 13; noviců laiků 7 a čekatelů 14.

Kněží pečují o náboženskou výchovu a ducha řehole. Učitelé o další vzdělání literní, bratří laikové o řemeslné a zemědělské vzdělání.

Na konci r. 1894 rozšířen byl spolek ve 141 farnostech cislajtánských a měl 30.308 členů — opatroval 320 dětí a sice ve 13 vychovatelnách a 4 opatrovnách pro školní mládež.

Uvedená čísla jsou úctyhodná a svědčí o čilém ruchu, jenž v budoucnosti ještě hojnější ovoce přinese.

První dům kongregace rakouských „Salesiánů“ v benediktinském rouše utěšeně květe. Zde jest umístěno 5 dílen: krejčovna, ševcovna, dílna zámečnická, truhlářská a knihařská. V čele každé dílny stojí bratr laik jako mistr a vychovatel. Kde není dosti bratří professů, jest čekatel představeným dílny. Každá dílna jest opatřena vším potřebným náčiním i nejnovějšího rázu. Zvláštní péče věnuje se též ovocnářství, zelinářství a polnímu hospodářství, které jest při domě, a jest od chovanců vzděláváno. Nejeden z chovanců vstoupí po době výchovy do služby k hospodáři. Nezapomíná se ani na lesnictví.

Výchova učňů v Martinsbühlu chce vychovati řádné křesťany a čilé pracovitě dělníky v oboru svém dobře obeznalé. Celá výchova má ráz rodinný. Chovanci sedí s hlavním svým vychovatelem a učitelem i s převorem za jedním stolem u téhož jednoduchého pokrmu. V této okolnosti sluší hledati veliký význam pro nynější dobu požívavou.

S apoštolskou přímostí shledává Hager pracovníky na svou vinici. Neslibuje jim ničeho, leč nutných věcí pro život v době zdraví i nemoce. Přijímá kněze, učitele a dělníky všeho druhu. Kněze potřebuje jako učitele náboženství a opatrovatele svatého ohně lásky k opuštěné mládeži pro Krista. Kněží používá dále jako spisovatelů poučných statí pro lid v ohledu paedagogickém.

I nadšené studující bohosloví přijímá, aby z nich odchoval pracovníky v duchu svém. Studující po oktávě, kteří mají vůli v kongregaci Hagerově setrvati a opuštěné mládeži se obětovati, s radostí jsou přijímáni. Trpí vinice Hagerova více nedostatkem pracovníků než nedostatkem práce.

Zvláštní místo zaujímají učitelé ze všech škol, když vyhovují zákonitým požadavkům. Oni stávají se vychovateli mládeže z lásky k Bohu a bližnímu.

Poněvadž ústavy Hagerovy nahrazují opuštěným domácnost a připravují chovance své pro život praktický, potřebují značný počet řemeslníků všeho druhu, aby vyučovali mladíky různým řemeslům a když dali úplnou schopnost chovanci samostatně se živiti, opouští ústav.

Co žádá po svých kandidátech P. Hager vyslovuje následovně:

1. Poctivou vůlí nejen sebe posvětit, ale v duchu kongregace mezi mládeží opuštěnou a zanedbanou působiti. Oběma stranám jest dána lhůta jednoho roku

na zkušenou. Čekatel zkouší povolání své a život v kongregaci; kongregace zkouší vlastnosti čekatelovy. Přímě dí Hager: Kdo by v kongregaci hledal jen zaopatření, — není pro kongregaci schopen, rovněž i muži, kteří by neměli trpělivosti s chybami a nezpůsoby mládeže, aneb kdoby snad pohodlí a klid v kongregaci hledali. S dušemi ideálními — tedy věřícími — hodlá Hager pracovati mezi svými chovanci.

2. Přednost dává se čekatelům mezi 17—30 rokem. Jsou to léta, kde se charakter nejsnáze tvoří, kdežto po 30 roce jest potřeba vzácné pevné vůle, aby se cele vžila v nové obtížné postavení a denní pořádek

3. Chování žadatelovo musí býti aspoň zevně bezúhonné. Nesmí míti žádných dluhů, ani jiných osobních závazků.

Kdo vojenské povinnosti nedostál, může býti sice čekatelem, ale ne řádným členem kongregace.

4. Co se majetku týká, neodmítá se chudý poctivý žadatel, ale kdo soukromé jmění má, žádá se, aby je též účelu základu věnoval. Co zde kandidát na majetku přináší, toť v pravém smyslu slova obětuje Božskému Srdci v Jeho maličkých opuštěných dítkách. Tolik však každý čekatel musí sebou přinést, aby mohl za své peníze konati zpáteční cestu, když by se mu buď nelíbila kongregace, neb on kongregaci.

Za vykonanou práci v době zkoušky i později, nemá čekatel žádné náhrady slíbené.

Z řečeného jest patrné, že jde Hagerovi o čilé obětavé duše, o lidi dobré vůle.

(Ostatek příště.)

Některé pokyny k vyučování liturgiky.

Podává E. Cívka, katecheta.

Pro pátou třídu školy obecné předpisuje osnova arcidiecése pražské tuto látku: *Opakování katechismu s obšírnými výklady liturgickými na základě katol. liturgiky od Špachty.*

Že se celý rok školní vykladům liturgickým má věnovati, není zajisté na újmu náboženskému vzdělání a vychování mládeže. Ano směle možno tvrditi, že bez důkladného vyučování liturgiky zůstává náboženské vzdělání kusým, nedokonalým a v pozdějším životě žádoucího ovoce nepřináší. Nepoznají-li dítky pravého významu, krásy a souvislosti posvátných dob a úkonů, nemohou náležitě v ducha víry katolické vniknouti a s pravou láskou synovskou k matce — církvi přilnouti; slavnosti a doby posvátné nedovedou v duchu církve prožiti a sv. obřadům neumějí s patřičnou úctou a zbožností obcovati. Proto každý katecheta věnuje výkladům liturgickým péči obzvláštní, poněvadž ví, že chatrná znalost liturgiky, jakou bohužel v kruzích vzdělanců shledáváme, jest nikoliv poslední příčinou vlažnosti a netečnosti náboženské.

Žáci učí se se liturgice rádi. Liturgika je zajímavá více než katechismus, poněvadž jim vysvětluje tolik různých a krásných věcí i úkonů, jež sice již viděli, ale kterým dosud dobře nerozuměli. — Vhodnou pomůckou k výkladům liturgickým jest školní učebnice. Liturgika od Špachty jest psána slohem lehkým, chápavostí dítek přiměřeným, a jest dosti stručná i přehledná. Nedostává se jí

ovšem liturgických obrázků ale nedostatek ten není příliš citelný, poněvadž většinu věcí i rouch bohoslužebných může katecheta ve skutečnosti žákům ukázati, ostatní pak, čeho třeba, snadno dovede na tabuli znázorniti.

V následujících řádcích dovolím si připojiti k některým částem této učebnice krátký výklad nebo praktický pokyn, abych zvláště mladším spolubratřím poněkud přípravu usnadnil.

Špachta rozděluje liturgiku na 4 díly.

První jedná o *osobách*, druhý o *místech* a náradí, třetí o *času*, čtvrtý o *úko-
nech* bohoslužebných. Toto rozdělení jest úplně logické a odpovídá na otázky: *kdo* koná služby boží, *kde*, *kdy* a *jak* se konají.

V díle prvním má seznámiti katecheta žáky s rozličnými stupni hierarchie církevní. Při výkladu postupuje asi takto: Z biblické dějepřavy víte, že u Israelitů jenom jedna rodina, a to rodina Aronova, vyvolena byla ke konání služeb Božích ve svatém stánku. Když Pán Ježíš založil církev katolickou, dal jenom sv. apoštolům moc konati služby Boží. Sv. apoštolové vyvolili si z věřících ty nejhodnější a přenesli na ně modlitbou a jinými úkony tu moc, kterou od P. Ježíše dostali. Tito nástupci sv. apoštolů byli biskupové a kněží. Tak dosud v naší církvi nesmí konati posvátných obřadů každý člověk, nýbrž jenom osoby k tomu vyvolené a posvěcené a ty se nazývají *osoby duchovní*. Jmenují se duchovní, poněvadž se starají o duši čili o duchovní blaho věřících. — Kterého pak duchovního znáte? — Cizím slovem jmenují se všichni duchovní *klerikové*, a ostatní lidé, kteří nejsou duchovní, jsou *laikové*.

Ty osoby duchovní, které znáte, jako p. farář, p. kaplan, p. katecheta jsou všichni *kněží*, ale mimo kněze jsou ještě jiní duchovní, kteří mají větší moc než tito. Duchovní, kteří nemají takové moci jako kněží nýbrž jenom ke konání méně důležitých úkonů ve chrámě jsou ustanoveni, jmenují se: *duchovní nižších řádů*, čili *svěcení*; ti, kteří při důležitých obřadech kněžím přislужují, aneb úplnou moc kněžskou mají, nazývají se: *duchovní vyšších řádů*, čili *svěcení*. (Tato rozdělení, jakož i další hlavní slova, píše ovšem katecheta na tabuli.) Pak vyloží krátce původ a význam čtyř nižších řádů a dodá, kdo nyní služby jejich konají. Při výkladu řádů vyšších připomene, že jáhnové pocházejí z dob sv. apoštolů. (Sv. Štěpán a Filip). Když vysvětlil, v čem záleží moc kněžská, čili co koná kněz, vyloží pak moc a důstojnost jednotlivých představených církve asi takto:

Kněží dle svého působení mají rozličná jména. Kněz, který v jedné osadě vede duchovní správu, čili vykonává moc kněžskou, nazývá se *farář*, nebo ve městě *děkan*. Osada jest město, nebo vesnice s vůkolními obcemi, jež jsou podřízeny ve věcech duchovních děkanu nebo faráři. Ve velkých osadách má p. farář (p. děkan) ku pomoci jiného mladšího kněze, který se jmenuje *kaplan*. Kde jest více škol, tam učí náboženství kněží, k vyučování mládeže zvláště ustanovení, ti se jmenují *katecheti*. — Několik osad činí *vikariát*. Správcem vikariátu jest zasloužilý farář nebo děkan některé osady, který se jmenuje *vikář*. Vikář zastupuje p. arcibiskupa v dohledu na duchovní ve svém vikariátu. (Jezdí místo pana arcibiskupa každý rok na zkoušky z náboženství a prohlíží kostely). — Mnoho osad, nebo několik vikariátů tvoří *diecesi*. Nejstarší a nejdůležitější diecese v některé zemi nazývá se *arcidiecese*. (Pražská arcidiecese jest rozdělena na 37 vikariátů.) — Na tabuli může znázorniti toto učivo takto: Osadu naznačí zcela malým kruhem, do jehož středu napíše začáteční písmeno osady, kolem této připojí ně-

kolik jiných kroužků (okolních osad,) tyto uzavře do většího kruhu (vikariát), několik takových kruhů (vikariátů) obklíčí velkým kruhem (diocese.)

Představeným diocese jest *biskup*. Co koná biskup? (Dle knihy.) Ve velkých diocesích bývá mimo p. arcibiskupa ještě jeden biskup, který přísluhuje někdy místo p. arcibiskupa svátostí biřmování a zastává ho též při důležitých svěceních a proto *světitím biskupem* se nazývá.

Ku každé částce tohoto výkladu připojuje ovšem katecheta vhodné, praktické otázky na př.: Do které osady — vikariátu — diocese náležíte? Jak se jmenuje náš p. arcibiskup? Na kolik diocesí jsou Čechy rozděleny? Kdy zřízeno v Praze biskupství? Za kterého panovníka povýšeno na arcibiskupství?

O *sv. Otci* připomeneme, že jest 255 nástupce sv. Petra a udá též jeho celé jméno, stáří (nar. 2. března 1810) a rok nastoupení 1878. Ku konci nebude snad zbytečno, pověditi žákům *titule* některých osob duchovních; panuje často v této věci velký zmatek, značná nevědomost.

Snadný jest výklad *druhého* dílu liturgiky, který jedná o *místech a nářadí* bohoslužebném. Slova knihy, aplikovaná na určité předměty, jež žáci znají, úplně k pochopení dostačí — Vykládaje o oltáři učiní katecheta nejlépe, když několika tahy oltář na tabuli nakreslí a pak po částech přidává, co k jeho úpravě náleží. Také nádoby obřadní, na př. kalich a paténu, jakož i některá roucha bohoslužebná nakreslí nejprve na tabuli, jméno vedle napíše a s dětmi několikrát opakuje; potom teprve v kostele v příhodnou dobu ku př. v neděli po službách Božích od mřížek (nebo v sakristii) ve skutečnosti vše ukáže. Přinášení posvátné nádoby a roucha do školy nezdá se nám býti způsobem úplně vhodným a důstojným.

(Dále přistě.)

Zásady nuceného vychování.

Píše Josef Kousal.

(Pokračování.)

✠ v příčině odměn a trestů nejsou představení polepšoven stejného názoru. Jeden oblíbí si ten, druhý jiný způsob trestání, má proň své důvody a hájí je horlivě. Mně se nelíbilo na př. v jednom ústavu mnoho postů; půst může býti zcela dobrým vychovávacím prostředkem, záleží však na způsobu, jak se diktuje, a nesmí být krutý. Odepřením tak zv. vedlejších požitků, jež si káránci ze svého výdělku, vlastně odměny za práci, koupiti mohou, na měsíc, na dva, je citelnější trest, než odsouzení k chlebu a vodě v čas práce, jímž se jen srdce odpuzuje a povaha zarputilejší činí. Při postu třeba vůbec bráti zřetel na tělesné potřeby; většina takových zpustlých výrostků zkusila postu dost v životě a proto jednak je proti němu otupena, jednak trpí jím zanedbané ústrojí tělesné. Poněvadž však již přísloví praví: „kdo nepracuje, ať nejí“ a přísloví nikdy nelhou, je dobře dát cítiti pravdivost toho přísloví lenochu a nejíti na něho v tomto případě s holí, která je více na místě, jedná-li se o zpupnost, nezbednost, neposlušnost, drzost, avšak i tu nechť neděje se výkon takového trestu před jinými, ježto rány otupují i diváka, nýbrž při zavřených dveřích, rozumně a u přítomnosti představeného, jako vůbec je velikou chybou, smí-li obyčejný dozorce o své vůli chovance trestati, ježto tu nejedná pravidelně paedagog, ale mstivec. Rozhodně víc

získá i personal, jestli klidně předvede renitenta pro urážku osobní k raportu, než bude-li chtít zadostučinění zjednat si sám. Jen v případě, že by renitent odvážil se vztáhnouti na dozorce ruky, nesmí býti mlčky trpěno, aby mu tento ukázal svou převahu, aby nestál tu docela co bezbranný proti chlapecké nezbednosti. Přísná kázeň, eventuelně vojenské tresty v řadě dozorců jsou podmínkou kázně v ústavu vůbec; každý jednotlivec od nejvyššího do nejnižšího musí vědět, že tu nepanuje libovůle, nýbrž spravedlnost a že představený je stejně přísný na sebe, jako na jiné.

Bohužel nepotkáváme se s úkazem tímto v polepšovnicích, jež, jak známo, nepodléhají dozoru státnímu, nýbrž zemskému výboru, a jak to se vším, co autonomii patří, v příčině kázně a ještě jiných nezbytných požadavků zdárného prospívání ústavního, vypadá, je tak dalece známo. Až vezme jednou stát do ruky ústavy polepšovací a kárné, pak zavládnou bohdá jiné poměry.

Žalář a vazba jsou prostředky disciplinárními jen v hrubých poklescích a u dospělejších. Zvlášť s nově přibylými třeba jednati opatrně a třeba studovati dříve povahu, než k trestu neb odměně se přistoupí. Každý nový chovanec přináší si totiž dle svých domácích poměrů a okolností, v nichž vyrostl, do ústavu jisté chyby a návyky, jež musí dříve jako zlé výhonky osekány býti. Jeden hoví lenosti, druhý lži, třetí krádeži, čtvrtý nečistotě tělesné, pátý hříchu nečistoty, šestý je pokrytec, sedmý se rád hašteří a pere, jiný je nezpůsobilý a nemravný atd. Ze začátku každý se více méně přetvařuje, když se však hlavní jeho chyba poznala, musí se mu mezi čtyrma očima říci: „Ty jsi lhář a pokrytec. Chybu tuto musíš zde odložit a sice co nejdříve; neučiníš-li toho dobrovolně, stane se tak násilím. Dám tě pilně pozorovati a budu vidět, jestli jsi si vzal má slova k srdci.“ Sleduje-li se chování takového přibyla dále, pozoruje se buď napravení neb se musí učiniti rozhodný řez. Pravidelně sroste při jinak dobré kázni v několika nedělích s jinými a musí se považovati, aspoň po čas pobytu v ústavu, za vyléčeného. Jakým bude na svobodě, neozve-li se v něm starý hřích znova, to je ovšem u Boha. Aby náprava netrvala jen pro pobyt v ústavu, nýbrž pro celý další život, to je nejhlavnější cíl nuceného vychování, kterého nelze dosíci bez náležité péče o vystupující. Je-li dospělý vězeň morálním a často ovšem i tělesným rekonvalescentem, čím více jím je mladík bez přátel, často bez rodičů, bez prostředků, bez rady a bez zkušenosti. Proto je nutným doplňkem i vězenství, i nuceného vychování, aby ústav, neb odborný spolek, pečoval o vystupujícího aspoň tak dlouho, dokud se řádně v lidské společnosti neuchytí. Uchytí-li se, t. j. poskytne-li se mu vše, čeho nutně potřebuje, přiměřeného zaměstnání, moudrého chlebodáře, šatstva i prádla, pak ústav, neb spolek péče o vystouplé vykonal v hlavních věcech svou úlohu a na bývalém vězni neb káránci je, aby se osvědčil. Neosvědčí-li se, není hoden péče spolkové a propadá zločinství, neb vagabundáži znova. V této příčině nic nemůže býti důležitějšího, má-li se ústav ve skutečnosti osvědčovati a nikoli jen uvnitř se skvěti a v čas inspekce dobrý dojem dělati, aby každý chovanec, aspoň městský a ten kdo s řemeslem již na svobodě začal, jako vyučený ústav opouštěl a dobrého mistra našel; co pak se zemědělských dělníků týče, aby ihned k pořádným hospodářům se dostali.

K utužení kázně uznali téměř všichni paedagogové za vhodné, obvěsiti stěny ústavu příslušnými nápisy, příslovími, neb slovy sv. písma; ač nápisy ty káráncům, v ústavu déle trvajícím zevšední, všimne si jich přece aspoň přibyl a uvažuje o nich v dlouhé chvíli, ku př. ve vazbě disciplinární. Jak hluboká

moudrost ukryta jest v těchto příslovích. Každá věta zasluhuje, aby zlatým písmem vepsána byla do srdce člověka, neboť obsahuje, o čem lidé dlouho přemýšleli. jako výsledek přemýšlení krátkými slovy vyjádřili, co staletí se učí a na čem staletí ničeho nezmění, neb konečně, čemu Bůh sám ústy nadšených a osvěcených mužů vyučil. Tak ku př. nemůže býti případnějšího nápisu na prázdné stěny žaláře, čili tak zv. cely disciplinární, než slovo písma: „kdo kázně nedbá, dědí chudobu a hanbu“, neb obyčejné přísloví: „hlavou zeď neprorazíš“! „Kdo zamítá kázeň, pohrdá duší svou; kdo ale povoluje trestu, je vladař srdce svého“. „Jak si usteleš, tak si lehneš“. „Změňte se a změní se časy“!

„Ve škole stává: „Škola základ života“; „počátek moudrosti bázeň Boží“ „Poslouchejte učitelů svých a následujte jich“!

V kapli: „Chvalte Hospodina, nebo dobrý jest a milosrdenství Jeho trvá na věky“! „Nebudte posluchači slova, ale i plnitelé“!

V dílnách: „Každý počátek těžký“! „Nikdo nespádl učený s nebe“. „Nezdržujte mně“!

Odměny jsou v polepšovně vhodným prostředkem vychovávacím. Jsou ovšem rozličné dle poměrů a náhledů představených. Všude potkáme se však s tak zv. třídami disciplinárními, jež v tom záležejí, že se příbyl vřadí do třídy třetí a dle všestranného chování postoupí do třídy druhé a první, z níž se jediné berou ti, kdož mají býti navrženi k propuštění. Rozdělení v tak zv. třídy pracovní musí se rozhodně zamítnouti; nedělá-li to dobře v trestnici, jestli dostává větší odměnu peněžitou jen ten, kdo víc práce, tak zv. nad pensum vykoná, čím více v polepšovně! Nováček, jenž práci nerozumí, při ní se zlobí i do trestu pro ni upadá, vydělá při nejlepší vůli a pílí denně 2 kr., kdežto starý kriminalista, jenž tuto práci v kolika trestnicích již provozoval, pracuje hravě, přes pensum, vydělá třikrát tolik a krom toho ještě je od podnikatele, pro nějž pracuje, odměněn. Co v trestnici působí cvik, dělá v polepšovně, chtělo-li by se přihlížeti ku př. k výsledkům školním, větší duševní nadání.

Odměňování má svůj paedagogický moment, musí se ho však, jako trestu, užívati rozumně. Záleží-li postup do vyšší třídy v samých jedničkách, jako v belgickém Namuru, pak to není paedagogické; dar, záležející v knize šatství, jako odměna školní je rovněž na místě, nikoli však nosení čepice se střechou proti ostatním, kteří střechy této nemají. Rovněž salutování v tomto ústavu vyjímá se směšně; kus vojenské disciplíny neškodí, ta však nesmí býti účelem, nýbrž jen pomůckou k dosažení účelu.

(Ostatek příště.)

Zdar výchovy školní.

 e výchově váží mnoho
víra v Boha trojjednoho,
bez ní práce marna jest;
lze-li duše zatemnělé,
v umu hříchem otupělé
beze světla ze tmy vést?

Jenom Bůh je světleš celým,
jež se působením bdělým
do rozumu vlévá nám;

pěstounem-li může býti,
dovede-li v duše vlíti
světlo, jehož nemá sám?

V Bohu musí pevně věřit,
Zjevením vše musí měřit
otec, matka, učitel;
musí v Církvi Boží státi,
prosbou o dar světla dbáti,
aby k dětem přístup měl.

Nepomůže chytrost všechna
lidská jen a bezbožecká
nižádnému pěstounu;
plané všechno namáhání,
zpytování, mudrování,
nevěreckých křiklounů.

Tam, kde školu Kristu vzali,
od Církve ji odervali,
spousta vzrůstá den co den;
upřímní to lidé vidí,
na hlas říci však se stydí:
„Pomoc dá nám Církev jen!“

Videň o mládež se bojí,
nové třídy škol svých strojí
pro školáky nemravy;
začíná už strachem schnouti,
míní takto dosáhnouti,
přepotřebné nápravy.

Bez Krista i lepší třída
znenáhla se v zkázu vydá,
z velké části zas a zas;
nezbude vám pranic více
změňte školy na zákaznice
za nemnohý trudný čas.

Berlín zase vážně velí
ubohému učiteli:
„Metly pilně užívej!“
Zákonu chcem stavět hrázi
neboj se a rudé mázy
nezvedencům chutě dej!“

Jdete z bláta do kaluže!
Metla sama nepomůže
vaším školám bez Boha;
v zákonech se vašich skrývá,
posměšně se na vás dívá
nevěra, zlá matocha.

Má-li působiti metla,
dbej, by věrou, láskou kvetla,
pak jen vydá ovoce;
všestrannou svou pilnou snahou
bez ustání mládež drahou
zachovávej na oce.

Sebe, školu Kristu vraťte
a tak tu svou bídu zkraťte,
buďte v pravdě moudřími;
blaze bude v krátkém čase
vám i naší malé chase,
stanete se šťastnými,

Beneš Method Kulda.

FEUILLETON.

Exercitie a konfessijsní škola.

„Pevně k sobě! budiž naším učitel-
ským heslem. Otevřeně musíme říci, že
jenom nějací učitelští slaboši, nemající ani
trochu vzdělání národního a politického,
kteří z dějin vlasti své už všechno zapo-
mněli, pocestují na Velehrad. — Jak tomu
dávno, co klerikálové odhalili svou roušku
a veřejně se prohlásili za stranu? Uči-
telstvo hanebně potupili tou nectnou a
hrabivou žádostí: chtějí konfessijsní školu.
Chtějí vyrvati učitelstvu ještě špetku té
svobody zbylé a jeho samostatnost docela
zničiti.

Ať nikdo se nemate, že bojovati
proti klerikalismu jest bojovati proti ná-
boženství. — Bojuje-li jedna strana, musí
druhá se bránit; utíkati z boje je zbabě-
lost a nepoctivost. Varujeme Vás, milí
kollegové, nechoďte dávat se poučovat od
jezovitů, někdo z vás přece utone — ať
síly naše neslábnou, ale mohutní, ať poctivá
naše práce dojde žádoucího výsledku. —

Připomínáme, že o letošních exercitiích
dostaneme zprávu obšírnější, kterou pak
i s výkazem účastníkův uveřejníme.“ —

Prosím, pane redaktore, ráčíte znáti
nějaký list, který se jmenuje „Olomoucký
Pozor“. Mám Vás v silném podezření, že
ne. Já také ne, a proto musíme býti dvoj-
násob vděčnými „Národu a Škole“ listu
věnovanému atd., že tato zlatá slova z toho
„Pozoru“ si vypůjčil a svým čtenářům
přinesl. Prosím, neračte se tomu smáti;
já jsem pořad o tu naši moderní školu
neměl strach; ale teď, když už táhnou
proti ní také „jezoviti“ s exercitiemi, —
teď už se o ni opravdu bojím a povídám
ještě jednou, že je to k pláči a ne
k smíchu.

Jenom na mne, pane redaktore, ne-
račte prozradit, že jsem byl také na exer-
citiích; toť víte, že bych se nerad veřejně
k tomu přiznal, že jsem „učitelský slaboš,
nemající ani trochu vzdělání národního a
politického, který z dějin své vlasti už
všecko zapomněl“. — Ano, já nešťastník

jsem byl na exercitiích v Příbrami — a teď — ó hrůzo! Škoda, že rada „Národu a Školy“ nepřišla dříve; byl bych tam jistě nejel. Já totiž cítím, že jsem opravdu „utonul“, a že mne má ten „jezovita“ už v hrsti — jsem ztracen! A nejsem sám: „utonuli“ asi všichni, kteří tam byli se mnou.

Bylo nás — kromě dp. exercitatora (toho „jezuity“ ředitele a praefekta konviktu 16, totiž: 1 kněz 3 professoři, 4 úředníci a — 8 učitelů, což je velice smutným důkazem, že se ten „jezovitský duch“ zmáhá více v učitelstvu než v jiných stavech. A co tam všechno ti zaslepci slyšeli!

Ať nikdo nemyslí, že P. exercitator nemluvil o škole. Mluvil! Naskytla se mu k tomu příležitost, když pojednával o přemáhání zlých náklonností pomocí milosti Boží. Řekl asi tolik: „Tvrdí-li někdo, že se v nynější škole mládež nenabádá k mravnosti, není to správné. Nemohu si mysliti učitele, který by nevaroval děti, aby se nedopouštěly zlého. Každý učitel chce zajistě, aby zlého nic nečinily. Ale myslí-li, že k tomu stačí jeho napomenutí, zákaz, jeho vlastní síla, pak jest na *velikém omylu a marně se namáhá*, poněvadž nelze překonati zlých žádostí *bez milosti Boží*. Musí tedy vychovávání *míti základ v náboženství*. — Nedávno jsem se tázal jistého pána, jak si představuje tu konfesijsní školu. Odpověděl mi, to že je škola, v níž by poroučel kněz. — Ale to je *nemysl*, mili pánové. Tu se jedná jen o to, aby mládež byla vedena k dobru na základě náboženském — ať už potom v té škole poroučí kněz nebo inspektor nebo kdokoli jiný.“

Z těchto slov, pane redaktore, zajistě kouká snahá, aby klerikálové „vyrváli učitelstvu ještě tu špetku zbylé svobody a jeho samostatnost docela zničili“. — A my tmáři jsme slova ta poslouchali a s nimi souhlasili! A co více! Když jsme se večer před odjezdem s P. exercitátorem loučili, byli jsme všichni pohnutí a pak jsme si slíbili, že po roce, dá-li Pán Bůh, přijdeme zase, a těšili jsme se, že nás bude více.

Zatím tedy končím o těch exercitiích a začnu o jiném.

„Těžko jest nepsati satyru,“ řekl jistý Říman. Na to si tak člověk vzpomene, když vidí, že „Národ a Škola“ má heslo: „*Jen pravda vítězí!*“ — Pak ovšem může býti tento časopis jist, že nezvítězí.

Kde nestačí k dosažení jistých cílů pravda, tam mnozí lidé užívají lži. I za nevinými duchovními cvičeními skrývá se — ovšem jen dle jejich tvrzení — kněžská nadvláda, znázorněná tou známou kněžskou kuchařkou.

Pamatujeme se, že v loni účastnil se na Velehradě exercitií značný počet učitelův a nemůže věru býti větší smělosti, než napsati o těchto učitelích, že jsou to „lidé nemající ani trochu vzdělání *národního* a politického, kteří z dějin své vlasti už všechno zapomněli“. Kdo si tedy přeje náboženské školy, ten nemá ani trochu vzdělání *národního*? Jen člověk, který jest s pravdou ve sporu může tvrditi, že stará náboženská škola nebyla školou *národní*. Vždyť se právě *národní* jmenovala, kdežto ta nynější jest „obecná“. (Mnozí tomu rozumějí, že je „obecná“ i s učitelem a podle toho také jednají.) A stěžoval si někdo tehda, že škola nevychovává *národně*? Kdo pak si vůbec stěžoval do té školy, a proč celý národ trval tak dlouho v odporu proti novým školním zákonům?

Slovutný kněz a poslanec Fr. Weber nám nedávno pověděl, jak tento zákon, který způsobil již tolik různic, byl utvořen.

Konečně ještě slovo o vyrvání té špetky učitelské svobody. Kdyby si jen panové dali říci, že učitelstvo mělo druhdy té svobody o mnoho více než nyní!

„Učitel je malý pán,“ říká lid, *zvláště členové místní školní rady*. — Předseda místní školní rady vstoupí do školy při vyučování. Na stolku leží ukazovátko. — „Nač, pane učiteli, ta hůlečka?“ — „Na ukazování,“ odvěti udivený kollega. — „Mně se zdá, že tím bijete děti,“ a zloviv hůlečku zastrčil ji do kapsy. — Dosud máme mnoho místních školních rad, které vědí jen o svých právech, že jsou „pány“ školy a učitelstva, ale povinností neznají. Před čestnými *výjimkami* smekáme.

Však celkem dlužno říci, že *místní školní rady nepřispěly k rozhojnění autority učitelovy, a že o instituci místních školních rad dlužno vážně uvažovati*.“

Aby nám „Olom. Poz.“ a „Národ a Šk.“ dobře rozuměly — tohle nepovídáme my ve „Vychovateli“ — to řekl referent pan A. Brabc na sjezdě učitelstva českoslovanského roku tohoto.

Proto, pánové, jen se braňte té náboženské škole, aby nevzala pohromu ta

„neodvislost“ a „samostatnost“ (!) učitelstva.

Ku konci vyslovuji jménem všech účastníků exercitií v Příbrami dp. Aloisu Jemelkovi T. J. srdečně: Zaplať Pán Bůh! — za to, že jsme s jeho pomocí tak

„utonuli“. Vám pak, důstojný pane redaktore, jsem jako vždy

upřímně oddaný

Zpěváček,

který se hned zítra začne znova učit dějepisu — tomu „modernímu“.

—❧ SMĚS. ❧—

Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Igo. Berger, kanovník a profesor v Jihlavě; Mgr. dr. Alois Jiráek, ředitel bisk. semináře v Č. Budějovicích; Václ. Voneš, farář v Kardašově Řečici; Jos. Nedvídek, gymn. professor v Písku; Václav Müller, gymn. katecheta v Praze; Jos. Ptašinski, f. administrator St. Ivan od Sterne v Istrii; Kamil Janeček, kaplan v Plaňanech; Antonín Dittrich, kaplan ve Štětí nad Labem; Antonín Přecechtěl, alumnus v Olomouci; Kat. Bednářova, ind. učitelka v Habřích; Václav Stupka, mistr truhlářský na Smichově; Katolický vzdělávací spolek Svornost ve Žďárnkách a sv. Josefské jednoty: na Mělníce, v Jaroměřicích na Moravě a Sv. Václavská v Kardašově Řečici. K poslední naší zprávě, která byla uveřejněna v 16. čísle t. l., dodáváme, že panující kníže Jan Liechtenstein daroval družstvu Vlast 400 zl. a rokem 1897. počínaje, bude dávat k témuž účelu ročně 20 zl. Na XIII. ročník „Vlasti“ předplácejí členové 4 zl., nečlenové 5 zl.

Dozvuky k Literárnímu sjezdu družstva Vlast. Nejmenovaná paní, která byla přítomna třem slavnostním schůzím, přistoupila k družstvu za člena zakládajícího. Dp. Josef Lžičar, účastník sjezdu a farář na odpočinku v Litovli na Mor., zanechal zde pro družstvo 500 zl., a vymínil si do smrti z této jistiny 3% úroků. — Ženy a dívky sjezdu přítomné, povzbuzeny všeobecným nadšením, založí si katolicko-vzdělávací spolek žen a dívek pod ochranou Panny Marie. Stanovy budou předloženy nejd. Arcipastýři a jemu bude vyhrazeno právo, jmenovati spolku duchovního rádce. Možná, že se dočkáme r. 1897. i katolického „Ženského listu“. Konečně sdělujeme, že došlo na sjezdu k úplnému smíření mezi pražskou „Vlastí“ a olomouckým „Naším Domovem“.

Škola a náboženství. Sotva jest as třeba, poukázat k tomu, až do jaké míry jest a zůstává za dnů našich pevné se přidržování nezměnitelných principů křesťanského vychování v rodině i ve škole zároveň i životní otázkou pro veškerou naši civilisaci. Škola přejímá za nynějších poměrů velkou část povinností domova a rodiny, a kde tudíž její učitelové a správcové zabřednou na bezcestí, tu vedou pak opět taková bezcestí do domova dětí a do rodiny, by tam neblaze působily. Nechť tudíž naši učitelové uváží napomenutí apoštola Jakuba (3, 1.), když výstražné dí: „Nederte se příliš mnozí k učitelskému úřadu, vědouce, že těžší odsouzení vezmete.“ (Dr. Vavřinec Kellner.)

Všeliké učení ctnostem, jež nemá kořene ve víře dětí, jest jako větev zasazená do písku, kteráž nezapustí kořenů. Bůh však stvořil duši dětskou tak, že se blíží s důvěrou svému učiteli a Duch svatý v jejich srdcích, jež přijaly na křtu svatém, pobádá je, by věřily všemu, co Bůh zjevil a co církev skrze katechetu věřiti jim velí. Ano právě to, co jest tajemné a zázračné, táhne k sobě zvláště duši dítěte. Proč? Protože jest jí vrozeno tušení něčeho nadzemského, věčného, nekonečného, proto jest tak prostosrdečná a mluvíš li k ní o Bohu a věcech božských, padá do ní slovo tvé jako rosa do kalichu květinového. Naše duše, a zvlášť ještě nezkažená duše dítěte, má již sama od sebe touhu a hlad po Bohu. „Ve všech lidech jest, pověděl pohan Dio Chrysostomus (Orat. XII.), „veliká touha bohy ctíti a jim se klaněti. Jako děti, vyrvané z náručí matky, velikou cítí po matce touhu, o ní snějí, tak sobě žádá i člověk býti vždycky bohům na blízko a s nimi obcovati.“ Nekonečné staví se nám však před oči jako nepochopitelné, tajemné, zázračné. (Dr. Heftinger: Timotheus str. 485.)

KONKURSY.

V Rakovníckém okr.: m. říd. uč. v Kněževsi; m. uč. v Broumech; m. poduč. v Broumech, Hudlicích, Lašovicích, Mutějovicích a Slabeích. Od 19./8. — V Hořovickém: m. říd. uč. v Běštině; m. poduč. ve Strašicích. Od 19./8. — V Turnovském: m. spr. šk. v Podolí. Od 24./8. — V Královickém: m. spr. šk. v Břežanech; m. uč. od 1./1. 1897 v Oboře; m. poduč. v Bělé (2), Hodině, Kazňově, Kozojedech, Křiči, Královicích. Od 24./8. — V Novo-Městském: m. katech. v Náchodě; m. uč. ve Velkém Poříčí, Novém Hrádku, Přepychách, Slavoňově a od 1./1. 1897 v Bolehošti, Brzicích, České Čermě, Černčicích, Dobřanech, Hrošce, Králově Lhotě, Nahořanech, Ponoří, Dolní Radechově, Rokytínku, Semečnicích, Sněžném, Vestci, Vašetuici (na exposituře v Lomech); m. poduč. v Hronově a Zbečniku. Od 25./8. — V Přestickém: m. říd. uč. a podučitele v Roupově; m. podučitelky v Přesticích. Od 28./8.

Morava. Ve Velko-Meziříčském okr.: m. spr. šk. v Olši. Do 20./9. — V Moravsko-Krumlovském: m. spr. šk. ve Stropěšíně — do 10./9.; m. spr. šk. ve Skalici — do 25./9. — V Dačickém: m. spr. šk. v Hladově. Do 15./9. — V Novo-Městském: m. spr. šk. v Zubří. Do 15./9. — V Hranickém: m. uč. v Kelči. Do 8./9. — V Novo-Jičínském: m. uč. v Příboru. Do 30./9. — V Přerovském: m. řed. m. školy chl. v Tovačově — do 10./9.; m. uč. v Tovačově — do 30./9.

(Z a s l á n o.)

Ještě jednou: „Paedagogickým Rozhledům“!

Ze ctěné odpovědi pana učitele Kliky na dopis můj, kterou jsem obdržela, když první má zpráva „Paedagog. Rozhled.“ svědící již vytištěna byla, vyrozuměla jsem, že slova: „Chybou zaměňuje ve své filosofické úvaze Hegla Herbartem!“ vztahují se toliko k tomu, že výrok: „Jen jeden mi porozuměl“ atd., uveden jako výrok Herbartův, kdežto jest to výrok Heglův.

Přiznávám ráda, že byla jsem v omyl ten sama uvedena odjinud, i pátrala jsem znovu ve spisech různých a shledala, že výrok uvedený je skutečně výrokem Heglovým.

Ráda dávám pravdě svědectví, podotýkám však, že jest to přece jenom něco jiného zmýliti se vzhledem k jedinému výroku a něco docela jiného zaměnití osobnosti — soustavy vůbec, jak to z poznámky v „Paedagogických Rozhledech“ učiněné se vyrozumívalo.

Mimo to dodávám, že poznání a doznání omylu mého nepřivedlo mě přece jenom k přesvědčení, že by Herbart nenáležel mezi filosofy, jichž soustavy postrádají neurčitosti, vždyť právě v „Paedagogických Rozhledech“ četla jsem ve článku: „Několik otázek moderní paedagogiky“ (Sešit 1. prosinec 1895. str. 5.): „Jest to především Herbart, jehož paedagogická soustava i psychologie i ethika těší se stále ještě oficiální ochraně, jakožto náuka, která slouží dobře všem konservativním snahám a při tom si dává vzezření dosti moderní. Jak je herbartovství široké, vidíme dobře na příkladu našeho Lindnera, který v jeho rámci došel až k pokročilému modernímu stanovisku, kdežto jiným slouží právě naopak jako útočiště přede vším moderním,“ — což jak se mi zdá, nesvědčí právě o přesvědčivé jasnosti a určitosti Herbartově.

Aug. Rossypalova.

Družstvo Vlast vydalo **60.000 želatinových »lístků z pilnosti«**, pro žáky a žákyně obecných a měšťanských škol, opatřených vhodnými výroky z Písma svatého.

Lístky se prodávají za hotové, a to najednou nejméně 100 kusů po 40 kr. Pp knihkupcům poskytne se toliko 15% provise.

Přihlášky přijímá administrace „Vlasti“ v Praze č. 234.—I.

Obsah: Malý Bosko v Rakousku. Napsal Fr. Vaněček. — Některé pokyny k vyučování liturgiky. Podává E. Cívka, katecheta. — Zásady nuceného vychování. Píše Josef Kousal. (Pokračování.) Zdar výchovy školní. — Promluva na počátku školního roku. Napsal E. Žák, katecheta měšť. školy. (Dok.) — Exhorta na XVII. neděli po sv. Duchu. Napsal V. Černý, c. k. professor. — Pokračování cyklu řečí: O modlitbě Páně. Napsal Dr. *.* — Feuilleton. — Směs. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krájin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih-upcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adressesovi y i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Malý Bosko v Rakousku.

Napsal Fr. Vaněček.

(Dokončení.)

Bohatstvím kongregace jest její chudoba. Tu vychvaloval sv. František S. jako přebohatou paní, která má vždy všeho dost, jsouc spokojena málem. Hager posvětil dílo své Srdci Páně, od něho také s plnou důvěrou očekává onen přídavek, který slíbil hledajícím království Boží. Hager se svými pracuje, jako by věčně žítí měl a modlí se jako v den úmrtí. Vstoupil do šlépějí všech velkých katolických mužů, kteří v chudobě vykonali více pro lidstvo než boháči se svými kapitály. Sv. Benedikt, František z Assisi, sv. Cajetan, Kalasanc a jiní naši souvěkovci Bosko atd. potvrzují tuto katolickou zásadu.

P. Bonifác Wimmer z Metten v Bavořích, založil v Americe r. 1846. s velikými obtížemi kongregaci benediktinskou a po devítileté útrapě dosvědčuje: „Řádové mají v chudobě velké bohatství, když ji zachovávají; věřil jsem stejně pevně ve slovo Páně „stonásob obdržíte“, jako jsem věřil slovům: „Já a Otec jedno jsme.“ V tomto oboru to jest právě moje moudrost, která ve svých výpočtech se nikdy nezmýlila a nikdy nezmýlí, protože spočívá na slově Páně. — Ovšem nezanedbával jsem ani lidské moudrosti. Jak klášter nyní jest, stojí pevně, když sv. Otec naň svou ruku položí. — Jsem přesvědčen, že, má-li býti něco dobrého vykonáno, že též to může býti provedeno, neboť tomu nás učí dějiny.“ („St. Vincenz in Pennsilvanien“.)

Pro hmotné zaopatření svých založil Edmund Hager spolek „Přítel dítek“, jenž jest pro všechny katolíky, kteří chtějí pomáhati v naznačeném směru. Tyto groše chudiny by sotva dostačovaly, kdyby svědomitá příčinlivost v dílně a v hospodářství obdělávaném, jakož i výtečná šetrnost nedodávala zlatého dna sbírkám dobročinným. Proto dílo Hagerovo daří se, nemajíc ani fondů ani kapitálu. Svatý Cyprian prohlašoval dobročinnost věřících za největší poklad církve. Tak i v kongregaci Hagerově klade se váha na záchranu mládeže a obětavost členův i dobrodinců. To jsou jediné kapitály, krom několika darovaných jiter polí a lesa, kteréž jsou v moci „základu Božského Srdce Páně“.

Toť jeden důvod, který mluví pro chudobu kongregace. Hager má však i jiný paedagogický důvod pro úplné odevzdání se v ruce Boží Prozřetelnosti.

Děti, které vědí, že ústav, v němž žijí, který jim otce a matku nahrazuje, nemá žádného jmění, krom půdy, na níž stojí, a krom pole a obdělávané zahrady, nabudou přesvědčení, že třeba šetřiti a se uskrovniti ve všem. Vidí-li na svých představených, že touže opatrností a příčinností se řídí, nabývají příkladem návodu ku šetrnosti a příčinnosti, na nichž spočívá hlavně „palác budoucího blahobytu“ jejich. Toto názorné vyučování „přestávati na mále“ a „hospodařiti od maličkosti“ jest pro začátek samostatného života chovanců věnem velikým, které jim ústav dává.

Tato výhoda při chudém vychování schází ústavům vychovávacím bohatě nadaným. Zde i dítě ví, že jest o ně a jeho potřeby dosti postaráno a že se nemá čeho obávati při bohatých kapitálech, které stojí správě ústavu k dispozici. Zde se nešetří tou měrou v ideálním směru jako v domech Hagerových. I chudé dítě v bohatě nadaném dobročinném ústavě navykne lehce potřebám, které se mu stanou ostnem nespokojenosti v budoucnosti. V době, kdy osobní potřeby všech vrstev rostou, jest pravým dobrodiním chudé mládeže, je-li vedena přestávati na mále a žádati ještě méně. Příklad jejich největších dobrodinců jest magnetem v přítomnosti a v budoucnosti jim bude magnetickou střelkou na cestě života.

Ústavy Hagerovy spočívají právě na opáčné zásadě „individualismu“, který nadrobil nynější sociální bídu. Zde se stará věřící část osady též o zanedbanou část mládeže a ve skutek uvádí druhé hlavní přikázání: „Miluj bližního“.

Jak v obcích je postaráno o opuštěnou mládež velmi krásně vylíčil Alois Dostál v povídce „Osud obecních dětí“. „Základem Božského Srdce Páně“ se tvoří místa útulná, kam osady ve spolku jsoucí mohou mládež svou odevzdati, aby jim nevyrostla z nich nová metla budoucnosti.

Chudoba celého „základu“ jest také hradbou proti „dobročinnosti“ státní. Boskovy ústavy v Itálii unikly jen proto ruce Crispiově, že neměly žádných kapitálů, krom těch otrhánků, které se Crispimu nehodili do „opere pie“. Totéž nás učí dějiny Josefinismu. Jen nejchudší řehole zachovaly se ať už byly po chuti Josefinistům čili nic.

Hager proto zakládá ústavy jen chudé pro chudé s chudými představenými a učiteli. Křesťanská láska jest jejich zlatodolem

Původní ústav v Martinsbühelu stal se brzo otcem jiných ústavů. Za dobu svého 6letého trvání od r. 1888—94 obdržel „Základ B. Srdce P.“ na darech a příspěvcích svých dobrodinců 141.800 zl., krom některých hmotných darů. Vydal do konce r. 1894 141.029 zl. Zakoupil budovu pro nový ústav „Josefinum“ a dal vycvičiti několik nových učitelů na katolickém ústavě paedagogickém v Tisisu a odchoval si několik nových sil pro svou kongregaci. Nač si Hager stále stěžuje, jest nedostatek sil pro dílo jeho. Pro dívky od 5—9 let hodí se lépe vedení ženských řeholí, a tím také uhradil se částečně nedostatek vychovatelů. „Josefinum“ má ve 2 odděleních 54 chovanců. Deset čtrnáctiletých vstoupilo k hospodářům do služby, kteříž jim dávají svědectví, že se naučili nejen modliti ale i pracovat a poslouchati. Krásný příklad uvádí Hager ve svém časopise „Kinderfreund“ v měsíci listopadu 1895. Chlapec 12letý, jehož otec na šílenost z opilství byl v léčení a matka rovněž oddána pijáctví, byl od svých rodičů naváděn k žebrotě. Zakoušel všechny následky potulného života na duši i na těle. Pro neudbalou návštěvu školy stále udáván byl, konečně od policie dopaden a postrkem do neznámé domoviny dopraven. Obec vymohla mu přijetí do „Josefinum“. Zde

znova obživil na duši i na těle. Chlapec sám uznává změnu, kterou ku svému blahu prodělal a vděčně vzpomíná dobrodinců svých; dříve nezavádil o kostel a nyní zbožně přijímá často sv. svátosti. Když večer řada chovanců putuje ku kapliče lurdské, aby tam zpěvem zakončila den, vyniká mezi všemi milý hlas 14letého „tuláčka“.

V Martinsbühelu zařídil Hager knihtiskárnu; jednak jako dílnu pro cvičení nadanějších, jednak jako vydatný prostředek v apoštolátu. Zde vydal celou řadu letáků vychovatelských a náboženských, které láci svou nalézají cestu do nejchudších příbytků.

Dílo, o němž jsem krátkou zprávičku podal, jest podnikem novým; nemohlo v krátké době dojíti takého rozvoje, jakého se dočkalo dílo Boskovo v půl století. Ale i náš Rakušan Hager statně kráčí po šlépějích Boskových a bude nám jeho bratr náhradou Salesianů. Co jsou Boskovi „kooperatoři“ to jsou Hagerovi údové spolku „Přítele dítek“. Boskovi „kooperatoři“ tvoří třetí řád jeho a mají skutečně od apoštolské Stolice všechny duchovní výhody tertiářů sv. Františka i Dominika. Povinnosti těchto duchovních spolupracovníků Boskových jsou co nejsnadnější. Jen jeden „otčenáš“ denně za zdar díla a roční almužna dle možnosti ve prospěch opuštěné mládeže. Pomocí těchto spolupracovníků vykonal Bosko své monumentální stavby. I spolek „Přítel dítek“ se bude jednou moci prokázati dílem na záchranu opuštěných a zanedbaných. Nazval jsem dílo Hagerovo dílem svépomoci. Zde může osada se spolkem svým opatřiti své „obecní děti“ bez velkých obtíží a vyrvati je z jícnu spustlosti. Sv. Dionys říkával, že působiti s Bohem na záchraně duší jest dílem nejsvětějším. Máme různá bratrstva a spolky, ale charitativních spolků máme co nejméně. Spolek „Přítel dítek“ šíří pomocí svého lístku nejen známost paedagogiky, ale i obranu sv. pravdy a při tom jest spolkem posvěcujícím nejen členy, ale i opuštěnou mládež. Touto cestou by se dalo předejít mnohé nepleše s obecními dětmi. Dá se předpokládati, že i obce by celkem dosti ochotně svůj příspěvek věnovaly raději útulně „Základu B. Srdce P.“ než některé rodině, která v licitaci dala nejlacinější nabídku pro „obecní dítě“.

Co z mnohého opuštěného a dobře vedeného dítěte může učiniti v křesťanském či lépe řečeno v evangelickém duchu vedená ochranná, toho důkaz krásný přináší „Buljetin salesiánský“ z Turina. Listopadové číslo 1895 líčí truchlivou smrt jednoho z nejobětavějších missionářů Boskových *M. Louise Lasagna*, biskupa tripolského. Tohoto biskupa našel Bosko jako otrhánka ve 12 letech na silnici u Turina a vzal jej do své oratoře, kdež osvědčil bystrost ducha i nadání. Z otrhánka se stal student, nadaný kněz, apoštolský missionář. Když jakýsi „kooperator“ Boskův zvláštní milost obdržel na přímluvu „Pomocnice křesťanů“ poslal značný dar pro jeho oratoř a ve škatulce zlatý řetěz s nápisem díky a věnování „druhému biskupu salesiánskému“. V r. 1886. poslal Bosko zapečetěnou škatulku missionáři Lasagnovi do Jižní Ameriky i s nápisem „pro druhého biskupa salesiánského“. V roku 1893. skutečně byl posvěcen od kard. Parochi na biskupa, pro své velké zásluhy v missionářských pracech. Tento „otrhánek“ mluvil mimo jazyky klassické správně francouzsky, španělsky, portugalsky a anglicky. Posel jižní Ameriku ústavy ochrannými pro mládež mužskou i ženskou, ač mu bylo teprve 45 let, když při srážce vlaků spolu s jinými 6 údy oratoře Boskovy smrtí náhlou zemřel. Toť jeden otrhánek, který se vyvedl. Byť každý chovanec nestal se missionárním biskupem, dosti se stalo, když byl dobrým mistrem.

Napsal jsem článek v úmyslu poukázati ku blízkému Boskovi rakouskému a paedagogu, kterýž píše své traktáty vychovatelské přímo do srdcí mládeže, a tak pomáhati ku poznání jeho díla po výtce časového, křesťanského a sociálního.

Chtěl jsem též přenéstí známost výtečného spolku přes tu prožluklou „krabatinu českomoravskou“, aby snad příštího roku také z Čech mohl Hager uvéstí více členů než letos. Z Prahy naší jest zapsán jeden člen. Polepšovny a ochrannovny, kteréž zavedly správy veřejné jsou pověstně drahé a výsledky neodpovídají slováckému „jaká pláca taká práce“, byť i se mnoho chvály jim v liberálních listech vzdávalo. Tak vybroušenými povahami, jakými se mohou Boskovy útulny prokázati, sotva se prokážou. Nedávno jeden bývalý poslanec referoval o ochranném ústavě v Mariboru, kdež jen zcela malé procento klesá po vystoupení z ústavu. Svědectví pro Boskovy oratoře jest klasičtější: z jeho ústavů nikdo nepřišel do kontaktu s policií. Uznávám milerád zásluhy ústavů světských, ale dávám mezi dobrými věcmi přednost — lepším.

Pole ochranné práce mezi opuštěnou mládeží bude polem cti katolické církve. Každá zpráva o nich jest nejlepší propagandou pro dílo a nejlepší obranou církve. Snad se naskytne příležitost poznati z blízka Hagerovy ústavy a o nich obšírnější referát podati.

Některé pokyny k vyučování liturgiky.

Podává E. Cívka, katecheta.

(Pokračování.)

Důležitou částí liturgiky jest nauka o *roku církevním*, o kterém jedná *třetí* díl liturgiky Špachtovy. Úkolem katechety jest žákům dobře do paměti vštípití jednotlivé doby a svátky roku církevního a zároveň je poučiti, kterak mají jednotlivé části tohoto roku dle úmyslu církve a ku prospěchu duší svých prožítí. Za tím účelem objasní nejprve pojem roku církevního asi takto: Prvního ledna, jak vám známo, začíná nový rok a trvá do 31. prosince; tento rok se nazývá rokem *občanským* nebo *slunečným*. Jest to doba 365 dní, za které naše země vykoná svou dráhu kolem slunce. Rok občanský dělí se na měsíce a týdny. Týden má 7 dní, den 24 hodin. Dle tohoto času, dle dní a hodin, rozdělujeme a pořádáme své učení, své práce, čili staráme se o své pozemské záležitosti. Ale křesťan má nejen o tělo, nýbrž i o duši svou se starati, má nejen o pozemské ale i o věčné záležitosti, totiž o své spasení pečovati. Aby si každý vzpomněl, že má času i k prospěchu duše své užívatí, vymínil si Bůh jeden den v týdnu pro sebe, pro službu svou. Dal nám *třetí* přikázání, které nám ukládá, abychom jeden den v témdni — neděli — od tělesné práce odpočívali, službám Božím nábožně obcovali a jiné dobré skutky konali. Mimo neděli posvětila církev sv. každý den v roce tím, že ustanovila, abychom si v jistých dnech připomínali a oslavovali některé důležité události, jimiž nám trojjediný Bůh svou lásku osvědčil. Takové události jsou na př.: vtělení P. Ježíše, narození, utrpení a vzkříšení Páně a seslání Ducha sv. A proč tak učinila církev? Proto, abychom aspoň jednou za rok na hlavní dobrodiní, jež nám Bůh prokázal si vzpomněli, a Jemu za lásku tuto děkovali.

Mimo to zasvětila církev sv. jiné dny památce některého svatého na př. P. Marii, sv. Václavu atd., abychom na jejich život a ctnosti si vzpomněli a k jich následování se povzbudili. Tyto dny, o kterých oslavujeme důležité události, jimiž se nám láska Boha trojjediného ukázala, aneb o kterých si vzpomínáme na život některého svatého, jmenují se *svátky*. Všecky tyto svátky dohromady, čili *souhrn všech svátků od církve sv. ustanovených* činí též rok — *rok církevní*.

Než přistoupíme ku znázornění jednotlivých dob roku církevního, jest třeba dotknouti se této otázky: Je-li prospěšno, aby rok církevní dle pořádku v knize uvedeného byl probírán, totiž má-li katecheta hned po ukončení výkladu doby vánoční přistoupiti k výkladu doby velikonoční, či zdali by se spíše nedoporučovalo, aby nedržel se postupu knihy, nýbrž po výkladu první doby odložil výklad další, až uplyne skutečně doba první a přiblíží se druhá? Myslím, že druhý způsob jest správnější a také prospěšnější. Postup vyučování jest ovšem tím poněkud přerušen, ale nikoliv na škodu věci samé. Začnou-li se žáci učití některé době, když tato opravdu začíná, věnují výkladu větší pozornost a katecheta lépe a snáze může zvláštnosti doby té ukázati a vštípit. — Pokračuje-li katecheta tímto způsobem, nezbavuje se však přece povinnosti, aby *stále*, po celý rok, mysl žáků na jednotlivé části roku církevního obracel, aby takřka před každou nedělí a svátkem se tázal, v které době a části doby té žijeme, jakého rázu jest tato doba, jaký význam má onen svátek atd. Jenom takovým vytrvalým opakováním (a to nejen ve třídě páté, ale i v třídách ostatních, zvláště vyšších) zapamatují si žáci vše náležitě a odnesou si též ze školy potřebnou znalost roku církevního pro svůj život budoucí.

Trvání každé doby i svátky v ní se vyskytující může katecheta snadno též na tabuli znázorniti. Především připomene, že hlavní svátek každé doby jest Hod Boží, tedy na př. v době vánoční Boží Hod vánoční (Narození Páně). Tento svátek naznačí písmenou H asi uprostřed tabule. Pak přidává po částech (dle výkladu) neděle a svátky k té době náležející na př. předhodí vánoční trvá čtyři neděle (naznačí: IIII), ty se jmenují dohromady advent (napíše pod ty značky). Když jest hotov s výkladem adventu, přidá písmeno v -- vigilie Hodu Božího (Štědrý den), pak připisuje zasvěcené i nezasvěcené svátky v oktávě Božího Hodu a potom ostatní svátky a neděle, jež činí pohodí vánoční. Nahoru pak napíše měsíce roku občanského, aby žáci poznali a si zapamatovali, kolik asi měsíců každá doba trvá.

Všecky tři doby může pak po skončeném výkladu spojití v jeden celek — kruh, ve kterém naznačí všecky neděle a svátky roku církevního, a nad tyto připíše měsíce roku občanského. Aby si žáci vše dobře zapamatovali, může též katecheta uložití znázornění jednotlivých dob i celého roku za domácí úkol. Žáci, jimž taková úloha jest něčím novým a zajímavým, ochotně uposlechnou, a také při zkoušení horlivě se hlásí, že tu kterou dobu na tabuli nakreslí.

Z dílu *čtvrtého*, který jedná o *úkonech bohoslužebných*, jest nejdůležitější nauka o *mši sv.* — Seznámiti žáky s hlavními výkony mše sv. a poučiti je, kterak jednotlivým částem s náležitou zbožností mají býti přítomni, jest zajisté nejpřednější a nejzáslušnější úlohou katechetovou při výkladech liturgických. Než jak toho dosíci? Kterak vštípmo v srdce dítek k té oběti nejdražší onu posvátnou úctu, již pro velikou cenu svou zasluhuje? A kterak povzbudíme tu tékavou mysl dětskou, aby náležitou pozornost a zbožnost věnovala té oběti, o které sv. Bonaventura dí, že tolik tajemství obsahuje, kolik kapek v moři, kolik paprsků v slunci,

kolik hvězd na nebi, a kolik kvítků na zemi se nalézají? Ano, v této příčině má katecheta úkol velmi nesnadný, a kdyby i nejsvědomitěji pracoval, ještě nemůže bezpečně říci, že učení o mši sv. úplně vyčerpal a žáky dokonale v hluboká tajemství oběti té zasvětil. Ale to není jednak úlohou školy obecné, jednak i nedá se naučiti, neboť vystihnouti úplně duchem svým podstatu této tajemné oběti, a kochati se dokonale v její nebeských krásách, bývá dáno jen duším, Bohem vyvoleným a zvláštní milostí obdařeným. Katecheta vyplní řádně úkol svůj, když — jak bylo pověděno — vstoupí jasně pojem a rozdělení mše sv. v myslí dítek a praktický návod jim dá, jak se mají při jednotlivých částech chovati.

Za tím účelem opakuje nejprve z katechismu: Co jest mše sv., kdy, komu a za koho se obětuje, které jest její ovoce. Potom připomene úkony a slova, která kněz při mši sv. často opakuje. Takové úkony jsou: *znamenání sv. křížem* na důkaz, že mše sv. jest opakováním oběti na kříži; *pokleknutí*, jež značí nejhlubší úctu k Bohu; *líbání oltáře*, jež naznačuje úctu k P. Ježíši a k těm svatým, jichž ostatky v oltáři jsou uloženy. Ze slov často se opakujících nacvičí pozdrav: *Dominus vobiscum* i s odpovědí a poslední slova modliteb: *Per omnia saecula saeculorum*. — Dále uloží žákům, aby k liturgice, dokud se budou učit o mši sv., vždy přinesli s sebou též *kostelní zpěvník*. Toho jest třeba proto, aby dle postupu výkladu mohl ukázati a hned přečísti příslušné modlitby ke každému hlavnímu úkonu mše sv., i aby upozornil na jednotlivé sloky písně, kterou v kostele dítky zpívají, kterak jejich obsah k částem mše sv. se odnáší. Při tom poučí žáky, kdy jsou mši sv. nábožně přítomni, a to mši sv., při které zpívají, nebo při které se hraje píseň, již neznají, aneb při slavné mši sv. Pová jim, že pravou zbožnost osvědčují tím, když v kostele slušně stojí, neohlízejí se, pořádně klečí, všechny sloky písně ochotně zpívají a na každý hlavní úkon i zvonění jsou pozorní. Přestávky, ve kterých nezpívají, mají vyplniti modlitbami, buďto ve škole naučenými, nebo jinými známými.

Při té příležitosti nemohu opomenouti vysloviti souhlas se článkem, který byl v minulém ročníku „Vychovatele“ uveřejněn, a ve kterém se tvrdí, že se u nás při mši sv. *mnoho* zpívá a že ten zpěv není vždy projevem pravé zbožnosti. Jest to bohužel pravda! Mnohý člověk jde do kostela jenom proto, aby si pozpíval; jeho zpěv není však vroucí modlitbou hlasitě pronášenou, poněvadž na význam slov pozor nedává, nýbrž jemu jest zpěv jenom zábavou a obveselením mysli. Přejde-li pak takový do chrámu, kde se zpívá píseň, které nezná, aneb slouží-li se slavná mše sv., neví, čím si má dlouhou chvíli v kostele ukrátiti. Tím nechci ovšem nikterak kostelní zpěv odsuzovati, naopak uznávám, že zbožný zpěv ze srdce vycházející jest dojemnou hlasitou modlitbou, která k výšinám nebeským mocně se vznáší, a zvláště našemu národu, zpěvu milovnému, jest zpěv přirozenou potřebou a nutností; ale to myslím uzná každý, že dítě, které od útlého mládí jenom ke zpěvu při mši sv. bylo naváděno, sotva pozná důkladně všechny částky mše sv. a že nedovede s pravou zbožností býti přítomno při té mši sv., při které nemůže zpívat. Proto po mém soudu sluší poskytnouti dětem příležitost, aby mohly býti přítomny oběma mším sv., při které se zpívá i nezpívá, a navésti je, jak se mají při obou chovati.

Kde jest obyčejem, že žáci i všedního dne do kostela chodí, tam může snadno katecheta ustanoviti, aby jeden týden při mši sv. se hrálo a zpívalo a v druhém, aby děti místo zpěvu ze zpěvníku modlitby ke mši sv. se modlily. Kde by to však bylo nemožno, nebo kde nejsou pro žáky zvláštní služby Boží, tam může

katecheta ve škole naříditi, aby žáci jedné třídy se modlili, ostatní pak zpívali; tak se snadno za několik neděl všichni vystřídají, a pořádek není porušen. — Mimo to z té třídy, ve které se učí liturgice, může katecheta bráti žáky za *ministranty* ke své mši sv., a hledí co nejvíce za rok jich vystřídati. i tím přispěje poněkud k lepšímu poznání mše sv. (Ostatek přístě.)

Náboženské vyznání dítek.

Frant. Perka, kněz diecése brněnské.

(Pokračování.)

Ad 2. Náboženství narozeného dítěte, jež bylo dle těchto norem článku 1. interkonfessionálního zákona ze dne 25. května r. 1868, č. z. ř. 49 určeno, možno do jeho 7. roku změnit, jak to udává článek 2. téhož zákona, a sice ve třech případech (výnos nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 27. září r. 1879 Burekhard na str. 20. v poznámce 14.):

α) v manželství smíšeném,

β) změni-li rodiče náboženství,

γ) při legitimaci dítky, jak řečeno již ve článku 1. (na př. evangelickou matku nemanželského evangelického dítky chlapce vzal by si katolík nebo naopak; dítě to jest dle zákona — o manželství smíšeném — potom katolíkem, obdrží víru otce a tím spíše, přestoupila-li matka k víře katolické, poněvadž potom jsou oba rodiče, tedy s nimi musí býti i dítě téhož náboženství).

α) Rodiče v manželství smíšeném, kteří smlouvou vespolečnou usnesli se, ku kterému náboženství má náležeti jejich narozené dítě, mohou každé chvíli do 7. roku dítky tuto smlouvu vespolečně změnit nebo od ní odstoupiti (výnos nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 20. února r. 1884 Burekhard na str. 20. v poznámce 13.).

Zemře-li jeden z rodičů, kteří smlouvu učinili, nemá pozůstalý manžel práva smlouvu tu měnit dle rozhodnutí ministerstva kultu a vyučování ze dne 3. prosince r. 1883, č. 21964, což potvrzeno výnosem nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 2. dubna r. 1884, č. 537, poněvadž nebylo by zde vespolečnosti souhlasu k platnosti takové smlouvy ve smíšeném manželství zákonem vyžadovaného, jak odůvodnil to jiný výnos správního dvoru soudního ze dne 11. dubna r. 1888 Burekhard na str. 20. a 21. v poznámce 15.

β) Přestoupi-li rodiče k jinému náboženství, obdrží jejich nové náboženství všechny děti do sedmi let, chlapi otcovo, děvčata matčino, tak jako by se narodily teprve po tomto přestoupení svých rodičů; jest to přesně dle článku 1. interkonfessionálního zákona (na př. oba rodiče jsou katolíci: jeden stane se evangelíkem nebo oba jsou evangelíci a jeden stane se katolíkem, potom jest to manželství smíšené a mají tu platnost též pravidla, jak byla uvedena ve článku 1. o manželství smíšeném, nebo naopak z původního manželství smíšeného stane se jednotné, oba manželé katolíky nebo evangelíky potom stanou se katolíky respektive evangelíky i jejich děti do 7 let, nehledě ke smlouvě v původním manželství smíšeném uzavřené).

Článek 3. zákona interkonfessionálního ze dne 25. května r. 1868, č. z. ř. 49. ukládá, že rodiče a poručníci, též sluhové církevní odpovídají z toho, aby to, co výše (v článku 1. a 2. zákona toho) nařízeno, bedlivě se zachovávalo.

Porušila-li by se nařízení tuto daná, mají nejbližší příbuzní a taktéž vrchní církev a společnosti náboženské právo žádati na úradech (c k. hejtmanství) pomoci, kteréž to vyšetří a dle zákona opatření učiní. Hejtmanství musí rozhodnouti, ne dle toho, jaké přání ve stížnosti takové vysloveno, nýbrž pouze ve smyslu uvedených zákonů (výnos nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 11. dubna r. 1888 Burekhard na str. 22. v poznámce 18.).

V těchto svých ustanoveních nevyslovuje se zákon o náboženstvích státem neuznaných, ona platí jen pro náboženství státem uznaná, která jediné se jich mohou dovolávat. Proto nemusí mítí narozené manželské dítě rodičů společnosti náboženské, státem neuznané, náboženství jejich, o tom zákon ničeho nepraví, nýbrž rodiče takoví mohou je dáti pokřtiti a vychovávatí třeba po katolicku atd. dle výnosu nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 18. dubna r. 1884, což jest i v souhlasu s § 3. zákona ze dne 9. dubna r. 1870 č. z. ř. 51, o manželstvích společností zákonem neuznaných (Burckhard na str. 19. v poznámce 12.). Dle § 3. tohoto zákona ze dne 9. dubna r. 1870 vede křestní a úmrtní záznamy církví státem neuznaných c. k. okresní hejtman. Zákon rakouský rozeznává tedy „církve neboli společnosti náboženské státem nebo zákonem *uznané a neuznané*“, ačkoli dle článku 14. státního základního zákona ze dne 21. prosince r. 1867 č. z. ř. 142 (jednajícího o všeobecných právech státních rakouských občanů) jest „každému plná svoboda víry a svědomí zaručena.“

Rozdíl tento jest proto, poněvadž stát chce mítí kontrolu.

Státem uznány jsou na př. církve katolická (římského, řeckého a arménského ritu), evangelická (vyznání augsburského a helvetského), řecko-nesjednocená (řecko-i arménsko-východní), židovské vyznání, *bezkonfesijské*, později starokatolíci (výnosem ministerstva kultu a vyučování ze dne 18. října r. 1877) a evangelická bratrská (= Bratří hernhutští) výnosem téhož ministeria ze dne 30. března r. 1880.

Příslušníci církve státem neuznané požívají plných občanských a politických práv jako církve státem uznané, jen že povoleno jim pouze konati pobožnosti své soukromí (*cultus domesticus*). Do společností státem uznaných je vřazuje na podanou žádost ministerstvo kultu a vyučování velice snadno, jen když název, který si vyvolí, neuráží vyznání ostatních, když učení a vůbec celé zřízení jejich neodporuje mravům a státním zákonům, a když mohou aspoň jednu náboženskou obec ustaviti (dle § 1. a § 2. zákona o zákonném uznání náboženských společností ze dne 20. května r. 1874). Všechny společnosti náboženské, státem uznané, jsou si ve všem úplně rovny.

Ad 3., že náboženství dítěte od roku 7. do plného roku 14. *nikdy* měniti se nesmí, bylo řečeno již z počátku a bude o tom pojednáno, a pokud třeba, v části další. —

Učiníme-li krátké resumé, vidíme, odezírajíce ode všeho jiného, že náboženství dítěte vydáno v šanc rozmaru rodičů, tak že, kdyby se zlíbilo rodičům změniti víru svoji třeba 10krát, změni se i víra dítěte do 7. roku jeho také 10krát.

(Dále přistě.)

Nynější učebnice náboženství pro školy obecné.

Soubor posudků podává Jos. Zelenka.

Nechť se čtenáře již pouhým nápisem od čtení tohoto článku odvrátí, připovídám, že článek bude co možná krátký, a že účel jeho jest, podati žádoucí přehled všech tužeb a návrhů, kteréž v těchto listech za nynější redakce na změnu učebnic náboženských pro školy obecné podány byly.

Že učebnice tyto v takové míře účelu svému nevyhovují, aby dle nich sv. náboženství jasně a snadno vykládati se dalo, o tom mezi zkušenými znalci není žádné pochybnosti. Toť jest také asi jedna z příčin, proč nejdůstojnější pp. biskupové rakouští na vydání nového katechismu pomýšlejí a zajisté, že i učebnici biblického dějepisu bez povšimnutí nezůstaví.

Hned v prvním čísle VI. ročníku tohoto časopisu, kdy redakci převzal nynější pan redaktor, nalézá se článek od kněze diecése budějovické, v němž pronáší slovo „o katechismu a ku katechismu“ a žádá, aby pro školy vesnické jedno- a dvoutrídni za příčinou slabé návštěvy v době letní upraven byl zvláštní katechismus stručný, jenž by pravdy sv. náboženství jasnou a lehkou mluvou dětem podával a sice dle rozvrhu katechismu Kanisiova v 5 kapitolách: o víře, naději, lásce, svátostech a křesťanské spravedlnosti.“ V čísle třetím dotčeného ročníku podává týž kněz pokyny, jak

by se některé pravdy náboženské vyložití a dle toho text katechismu upravití měl, aby si katechismy neodporovaly.

V témž čísle VI. ročníku podává známý spisovatel Klement Markrab v článku: „Jak by se měla vykládati představa lítosti potřebné ku pokání“ návrh na změnu textu v katechismech o této věci an praví, že vzor, jak obyčejně katechetové představu lítosti vykládají, jest katechése p. Doležalova v „Pastýři duchovním“ z r. 1881 str. 357—360, kteráž jest zcela správným výkladem textu do škol zavedených katechismů. Výklad tento zdá se spisovateli býti nedostatečným, neúplným a text katechismů rozvlácným. Proto asi též p. spisovatel ve svém katechismu z r. 1880 podal text o litosti stručnější a nejen v této části, ale v celém svém katechismu jak textem tak i rozdělením látky od dosavadních katechismů velice se uchýlil. O tomto katechismu Markrabově praví profesor Horáček v IX. ročníku těchto listů na stránce 105., že prozrazuje velikou zkušenost paedagogickou svého původce neméně, než osobitou rázovitost a samostatnou soudnost. Nicméně, pokud nám známo, tento katechismus nikde do škol připuštěn nebyl.

V ročníku VII. těchto listů a sice v článku: „Jak vychovávatí mládež u víře“ udává spisovatel, Klement Markrab jednu z příčin, proč vydal svůj katechismus. Dosavadními katechismy dle jeho náhledu pěstuje se ve školách jen náboženské vědění, nikoliv víra, a to proto, že v těchto knihách krom výkladů nic více se nenalézá. Aby mládež nejen víru poznala, ale také v ní vychována byla, musí k tomu býti vedena, aby se za víru modlila, ji vzbuzovala a ji si zamilovala, a toto vychování u víře musí se dít stále, s trvalým účinkem, což v článku šířeji se vykládá. Ku konci článku praví spisovatel: „Katechetika nepokročila skutečně ještě tak daleko, aby uměla vytknouti přesně a jasně, co v pásmu učiva náboženského jest jádrem a co skořepinou . . ., v kterém katechismu jest náležitě vyjádřeno toto jádro? Každé páté, desáté slovo vyznačuje se tučným tiskem a tak se stává, že pro množství slov nevysvítá dosti patrně věc, že pro skořáčku nepřijde se nikdy k jádru. Až tedy veřejnost přijme náš soukromý náhled o spořádání katechismu, jak jsme to vyjádřili prakticky „křesťansko-katolickým katechismem“; až odstoupí od nekonečného rozdrobení učiva na odstavce a věty; až připustí rozvržení katechismu na články podobné článkům v čítánkách: tehdaž ukáží se hlavní a podstatné články našeho sv. náboženství ve svém pravém světle.“

V čísle 13. a 14. ročníku VII. referuje p. František Žák o katechismu kardinála Fávy, biskupa Grenobleského ve Francii; chtěl zajisté p. referent ukázati rozdíl mezi katechismem u nás a ve Francii a tak naznačiti, co by snad ku prospěchu katechumenův i katechetův v našem katechismu změnití se mohlo, na př. rozdělení všeho učiva náboženského na tři části, kteréž jednají 1. o pravdách, jež dlužno věřiti; 2. o skutcích, jež dlužno konati a 3. o prostředcích, jichž dlužno užívati k dosažení života věčného. Praktické jest též při tomto katechismu, že jsou s ním spojeny modlitby pro chrám a domácnost a poučení o mnohých jiných pro křesťana důležitých věcech.

V čísle 17. téhož ročníku nalézá se článek od p. Jana Jindry: „Katechismus a modlitební kniha pro mládež“; v kterémž p. spisovatel poukazuje k tomu, že by modlitební knihy pro mládež nejen slovně, ale i věcně měly se shodovati s katechismem. A naopak, že by katechismus měl čerpati z modliteb a písní lidových, kteréž i dítkám jsou dobře známy dříve, než začnou se učit katechismu, a když by v katechismu nalezly tatáž slova i pojmy, jež již odjinud znají, snáze by se mu učily. Na konci praví spisovatel: „Nemáme jiného přání, než aby oprávněné k tomu orgány, sestavující a vydávající katechismus, dbaly náležité srovnalosti a shody katechismu s modlitbou.“

Jiné přání pronesl v čís. 22. v roč. VII. p. Frant. Búrov ve své úvaze: „Katechismus v slovech a příkladech,“ v kteréž poukazuje na neutešené následky pro katechety, že se nejen v rozličných diecésích, ale častokráte i na téže farní osadě užívá rozličných katechismů, že by pro všecka biskupství českomoravská měl býti jeden katechismus. „Jedna víra, jeden katechismus. — Jakou radostí by plesalo srdce každého katechety!“ Jak by asi tento jednotný katechismus upraven býti měl o tom podává p. Búrov své osobní mínění a sice přeje si, aby katechismus a biblická dějprava spojeny byly v jednu učebnici, tak aby poučky katechismu vysvětlovány a odůvodňovány

byly hned příklady z biblické dějepavy, a vhodná ilustrace by článek víry i děj biblický pomohly hlouběji do paměti vštípit. Spisovatel se domnívá, že katechismus takto sestavený by se stal knihou rodinnou. Látka v tomto katechismu by se mohla pro jednotlivé ročníky školní označiti různým tiskem. (Dále přistě.)

—☪— SMĚS. ☪—

Kdo nelže—nekrade. Duchovní z trestnice mužské v Německu sděloval následující zkušenost, která slouží k povzbuzení. Předveden mu byl muž, jenž po tříletém trestu opouštěl žalář. Byl odsouzen pro podvod a oddělen od své mladé ženy a dítěte. Byl Berlínčan, stál si dřív dosti slušně, ale neuměl se slušným výdělkem zacházeti. Tříletá samota a poznání spustlosti, která ho obklopovala, blahodárně na něj působily. — „Co bude ze mne nyní?“ zpola lítostivě zpola bázlivě ptal se duchovního. To byla otázka, která mu často bývala dána. Duchovní vybízel ho vši výmluvností, aby věren zůstal zásadám, které mu byly obživeny v paměti po dobu smutného jeho pobytu. Jen věrnost vytrvalá v zásadách že ho může schopným učiniti nového života. — „Ale, když řeknu pravdu, a oznámím v některém závodě, že jsem byl 3 léta v žaláři pro peněžitý podvod, nikdo mně nepřijme,“ byla pádná námitka propuštěncova. Nicméně přece slíbil, že zkusí nový život s novými zásadami. — Po třech letech zaklepal na dvěře duchovního správce elegantně oděný muž a představoval se jako někdejší chovanec jeho a vyprávěl, co byl zakusil po svém propuštění s novými zásadami. — „Hned po svém příchodu do Berlína odebral jsem se do největšího obchodu svého odboru a prosil jsem za místo. Předložil jsem své vysvědčení, která pán pečlivě zkoumal. Má vysvědčení byla všechna dobrá ano velmi dobrá. Teď však přišla obávaná otázka: *Kde jste byl poslední tři léta?* Mé srdce bušilo a zápasilo značně. Vzmoužil jsem se a upřímně odpověděl: „V trestnici v Z.“ — „Proč jste byl trestán?“ — „Pro podvod.“ — „Kterak se můžete opovážít zřejmě vyznat tuto okolnost, kdežto si přece můžete myslit, že vás za takových okolností nepřijmu?“ — „Tamnější můj duchovní správce mi radil, vždy a všude říci pravdu, já jsem mu to slíbil a chci to také splnit.“ — „Což, můj milý, slíbil jste také svému duchovnímu správci, že budete na dále věrný a

poctivý ve svém povolání?“ tázal se principál. — „Ano,“ zněla má odpověď. — „Když jste zachoval svůj slib ohledně zahanbující pravdy, lze očekávat, že i druhou čestnější část slibu splníte a budete věrně sloužiti.“ — „Co jiní po dlouhém hledání nalézají, našel jsem s pomocí Boží hned při své první pochůzce.“ Tak mluvil bývalý trestanec, jenž měl poctivou vůli začíti nový život. Principál jeho soudil správně, že kdo nelže, také nebude více krásti. — Vychovává-li se dítě, aby mluvilo pravdu vždy a za všech okolností, navádí se zároveň, aby nekonal nic špatného, protože jsouc zvyklé mluvit vždy pravdu, bude se báti udělati skutkem to, co se ostýchá pověditi slovem. Dítě uvyklé lži nemá žádných obtíží při svém rozhodování se před skutkem, protože lež mu jest vždy prostředkem ochranným, který je však svádí vždy dál a dál. Jak málo se pravdomluvnosti dbá ve výchově. Kdyby byl každému vyříznut jazyk, kdo lhal, jako bylo obyčejem Peršanů, kolik lidí by mluvilo? + 1.

Učitel kostelníkem. U nás státními zákony zakázáno učitelům zastávat službu kostelnickou. V protestantském Brunšviku konají učitelé tuto službu dosud. Zemská synoda a zemský spolek učitelský obrátily se s prosbou na vévodskou vládu, aby sprostila učitele služby kostelnické a předala ji osobám jiným. Ministerstvo vypracovalo předlohu v tomto smyslu, avšak sněmovna ji zamítla. Dosud měli učitelé za tuto službu 200 korun ročně.

—lek.

Co stojí ročně žák? V Čechách stojí ročně žák školy měšťanské neb obecné, jak vydaná statistika udává, podle sdělení „D. a Šk.“, průměrně 15 zl., na Moravě 14 zl., ve Slezsku 14 zl., v Dolních Rakousích 20 zl., v Horních Rakousích 14 zl., ve Štýrsku a Korutanech po 12 zl., v Tyrolích a Přímoří po 11 zl., v Krajině 8 zl., v Dalmacii 6 zl., v Haliči a Bukovině po 6 zlatých. —lek.

LITERATURA.

Růžová knihovna. Sbírká spisů cizojazyčných pro mládež. Pořádá prof. Fr. Jarolím. Svazek VII. *Několik obrázků z dětského světa.* Francouzsky napsala Z. Carraudová. Přeložil a upravil pořadatel. V Písku. Nákladem vlastním. Tiskem Jana Hrušky. Cena 40 kr.

V 10 obrázcích, jež dle originálu francouzského v naší milé materštině neunavený pan pořadatel mládeži tu nakreslil, spatřujeme rysy přirozeného života dětského, a shledáváme snahu, uvarovati malé čtenáře chyb tomuto věku snadno přístupných a navésti je ku ctnostem útlému mládí slušícím.

Prohledněme si jednotlivé obrázky blíže.

První dva „*Vycházka do lesa*“ a „*Lesní chatrč*“ náležejí k sobě: druhý doplňuje první.

Paní Lužnická podniká s Karlíčkem, Emilkou a jich ošetřovatelkou vycházku do lesa. Hned na pokraji lesa naskytá se jí příležitost Karlíčka, kterému nechtělo se dále, napomenouti *k trpělivosti*. Vyhledavši pak hlouběji v lese rozkošné místo k odpočinku, ukazuje synáčku svému na krásné ovoce ctnosti svrchu zmíněné. Karlíček uznává pošetilost toho, že chtěl býti matky moudřejším, prosí za odpuštění a slibuje poslušnost. — Vhodnou otázkou, co si Emilka pomyslíla při první návštěvě chrámu Páně, vyvolává matinka v srdci dceruščiné *city zbožnosti, vděčnosti a víry*, že dobrotivý Bůh nejen v chrámu Páně ale i zde jest přítomen, že On jest Tvůrcem krásné přírody, již stvořil, aby nás učinil šťastnými. Po té dívky s dovolením matčíným brodí se v potůčku, staví poustevnu dřevěnému poustevníku, jež malá Emilka vzala s sebou na vycházku. Nadešel čas vrátiti se domů.

Matka radí dětem, aby si vzaly poustevníka s sebou; tyto však, nedbajíce rady matčiny, namítají, že poustevna, již mu vzdělaly, dosti jest pevná, aby jej uchránila od zlé povětrnosti, a nechávají poustevníka v lese, aby při druhé vycházce přesvědčily se, *jak dobře a radno jest uposlechnouti moudré rady matčiny*.

Druhá vycházka do lesa byla slíbena Karlíčkovi a Emilce v odměnu celotýdenního dobrého chování. Dětem nescházelo na dobré vůli, ale přes to dopustily se jedno neb druhé přece nějaké chyby; a z té příčiny opravdová a o vykořenění zlých na-

vyklostí u svých dítek pečlivá matka vycházku do lesa odkládala. Konečně Karlíček s Emilkou shodli se o tom, že na vzájem budou na sebe míti pozor, aby nechybili. I podařilo se oběma, že za celý týden nezavdali příčiny ku stížnostem. Matka dostála slovu, a hned druhého dne podniknuta procházka do lesa. První cesta byla k poustevně. Ale co tu dívky spatřily! Domeček větrem a deštěm rozbořený a v jeho zřízení poustevníka k nepoznání. Stály tu jako u hrobu, do něhož zahrabaly své štěstí. — „*Poslechněte po druhé mé rady*,“ pravila matka, „*kdybyste byly odnesly poustevníka domů, nevypadal by nyní takto*.“

Když dívky poustevníka oželely a s osudem, který jej i je potkal se smířily, podniknuta výzkumná cesta do lesa. Sbírají jahody. Karel zachází do lesa hlouběji. Náhle objeví se všecek ustrašen a utíká k matce volaje: „*Matinko, viděl jsem velikého vlka*.“ Matka jej konejší. Z vlka vyvinula se hezká kozička, která spatřivši cizince, hůpkovala ku své malé pasačce sbírající jahody. Paní Lužnická koupí od dívky jahody; a tato plna ochoty uvádí naše výletníky do chaloupky na pokraji lesa a vypravuje jim osudy své rodiny: „*Matička již dvě léta jest mrtva a před půl rokem opustil je otec, aby odešel do nebe za matičkou. Mařenka bydlí v chaloupce se svým bratrem, který pracuje za denní mzdu u rolníků, a ona sama sbírá a prodává jahody a maliny; kozička poskytuje jim dosti mléka, aby nemuseli jísti su hý chléb; v hodných sousedech vzbudil jim Bůh dobrodince, tak že dosud neměli hladu*.“ Na otázku, nebojí-li se samojediní zůstat v lese, odpovídá Mařenka: „*Když náš hodný tatínek umíral, řekl nám, že nás zanechává pod ochranou dobrého Pána Boha, který jest Otcem sirotků. Budeme-li se k Němu ráno i večer vroucně modliti, neopustí nás. A v pravdě dobrotivý Pán Bůh chránil nás modlící se k Němu dosud všeho zlého*.“

Ne bez pohnutí vyslechla paní Lužnická vypravování Mařenčino a zaplativši jí štědře jahody i mléko vrátila se s dětmi domů.

Za několik dní vzala oba sirotky k sobě a starala se pečlivě o jejich vychování; byla jim druhou matkou. *Bůh neopouští doufajících v pomoc jeho*. Co tu

krásných poučení a povzbuzení pro útlý věk dětský v těchto dvou obrázcích!

Králíci. (III. obrázek.)

Malý Valentin žebroni matku o živého králíka. Tato z počátku odpírá, vyslovujíc obavu, že by Valentin jako hoch velice nestálý, ubohého zvířátka často zapomněl a je o hladu nechal. Na slib Valentinův, že o králíka každodenně starati se bude, spolehajíc, koupí mu matka místo jednoho králíky dva, jednoho žlutého a druhého bílého, ale připomíná, že králíky ihned mu vezme, jakmile by na ně jen jedinký den zapomněl. Radost hochova jest nevýslovná. Svědomitě ošetřuje své miláčky a celé dni u nich vysedí. Po 14 dnech přijíždí Valentinova teta se svým synem Petříčkem návštěvou ku své sestře (matce Valentinově). Valentin oddává se úplně hře se svým bratránkem a na králíčky zapomíná, nechává je celý den o hladu a žízni. Teprve druhého dne ráno vzpomíná na svého „žlutáčka“ a „bělouše“ a spěchá k budníku. Ale, co vidí! Bělouš, sedí smutně shrben v koutku, a žlutáček leží natažen na zemi jako mrtvý. Valentin polekán volá plačky na matku. Tato přichází, hocha konejší a káže mu, by přinesl trochu mléka. Krá-

líkové vyprázdnivše mističku, zotavili se. Valentin rozradostněn, odbíhá pohrát si zase s Petříčkem. Večer přichází podívat se na své králíky, — ale nalézá budník prázdný. Opravdová matka splnila svoje vyhrůžky. Že Valentin třeba jen jeden den přestal starati se o králíky, pozbyl na ně práva. Matka dala je sestřenici jeho hodné Anince. Valentin uznává svou chybu, ale přes to usedavě pláče. Anince jest Valentinka líto, a by ho upokojila, slibuje mu, až budou mít králíkové mladé, dva ty nejkrásnější. A tak se svolením matčiným se stalo. Valentin po čase dostal od Aninky z mláďat králíků dvě ta nejkrásnější, staral se o ně pečlivě a nikdy na ně nezapomněl. *Obrázek končí připomenutím k dětem, aby povinnosti své k Bohu, k rodičům, k bratrům a sestrám, ku škole i ty, jež dobrovolně si uložily, svědomitě plnily, a stalo-li by se, že některé z nich zanedbaly, ihned jako Valentin se polepšily.* — Mile v obrázku tomto jímá opravdovost matky, která, by ve stálost synáčka svého z kořene vyhojila, nenechává nemístnou láskou k němu se pohnouti, a ani přes jeho pláč z toho, čím mu hrozila, neslevuje dokládajíc, že sebe menší zanedbání povinnosti zasluhuje trestu. (Ostatek přístě.)

Spisy redakci zaslané.

Porážka klerikálů v Žiželicích aneb kněz a učitel dle — pravdy! (Otisk z „Čes. Východu“.) V Chrudimi 1896. Tiskem St. Pospíšila zetě. — Nákladem vlastním. Tuto malou a velice poučnou brožurku doporučujeme ku pozornému pročtení zvláště všem katechetům.

Slavičí stezka na Křivoklátě. Dějepisný obraz z doby Karla IV. Napsal Alois Dostál. (Hlasů katol. spolku tiskového na rok 1896 čís. 3.) Cena 30 kr. Doporučujeme.

Koho voliti? (Slovo pravdy voličům V. kurie) Napsal Petr Kopál. Slovo pravdy,

laciného čtení časového roč. VI. čís. 14. Cena 2 kr. Doporučujeme ku rozšíření co největšímu.

Kostra dějin českých a rakouských. Dle slov čítanek a učebnic školních na opakování probraného učiva sestavil a vydal Ant. Mikolášek, řídící učitel v Osiku u Litomyšle. V Litomyšli 1896. Tiskem V. Augusty. — Nákladem vlastním. Cena 6 haléřů Doporučuje se.

Rozmarné kapitoly. Napsala Ludmila Grossmannová-Brodská. Vyšlo ve Velkém Meziříčí. Nákladem J. F. Ha ránka. Cena 40 hal.

KONKURSY.

V Litomyšlském okr.: m. spr. šk. na Horkách; m. uč. od 1./1. 1897 v Mladočově a Horním Oujezdě. Od 31/8. — V Lounském: m. říd. uč. v Třeboci; m. uč. ve Smolnici a Domoušicích; m. poduč. v Lounech. Od 1./9. — V Mlado-boleslavském: m. řed. chl. šk. ve Mladé Boleslavi; m. katech. v Dobrovici; m. uč. ve Ml. Boleslavi. Od 2./9. — V Hořickém: m. poduč. v Hořovicích a Všeradicích. Od 4./9. — V Sedlčanském: m. uč. v Janovicích, Petrovicích a Sv. Janu a od 1./1. 1897 v Obděnicích, Radiči, Vosečanech. Od 5./9.

Morava. V Dačickém: m. naduč. a poduč. v Markvarci. Do 10/10. — V Uhersko-Hradištském: m. učitelky příp. uč. pro III. odb. v Uh. Hradišti a m. uč. na ob. šk. tamtéž do 20./9; m. uč. pro II. odb. ve Zlíně do 24./9. — V Kroměřížském: m. naduč. ve Chvalnově; m. uč. v Morkovicích. Do 5./9. — V Boskovickém: m. poduč. v Lipovci. Do 16./9. — V Brněnském (venkovském): m. učitelky v Nedvědicích. Do 30./9.

Obsah: Malý Bosko v Rakousku. Napsal Fr. Vaněček. (Dokončení.) — Některé pokyny k vyučování liturgiky. Podává E. Cívka, katecheta. (Pokračování.) — Náboženské vyznání dítek. Napsal Frant. Perka, kněz diecese brněnské. (Pokračování.) — Nynější učebnice náboženství pro školy obecné. Soubor posudků podává Jos. Zelenka. — O modlitbě Páně. Napsal Dr. ** (Dokončení.) — Na neděli XVIII. po sv. Duchu. Napsal Jan Nosek, koop. u sv. Havla v Praze. Smés. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih-upcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamy, jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Zásady nuceného vychování.

Píše Josef Kousal.

(Dokončení.)

Někde jsou proti všemu odměňování a poukazují na pokrytství, jež se tím podporuje; ukáže-li se však, že se pokrytství nepřijímá, nýbrž trestá, pak s ním nikdo nepřijde. Ostatně je přec jen lépe, dáti se jednou za čas oklamati, než zříci se na dobro všeobecně uznaného principu vychovávacího — odměn.

Třeba promluvití též o přiměřené práci pro kárance, ježto tato je rovněž prostředkem coercitivním a tudíž vychovávacím. U nás se mnoho agituje proti řemeslné práci v trestnicích, ježto se tím prý činí soutěž malému průmyslu. Když se vězenské úřady zeptaly obchodních komor a řemeslných společenstev, čím tedy mají se kárance zaměstnávat, byli poukázáni na práce venkovské, regulace atd. To by bylo vše hezké; do polepšovny hodí se však tento způsob zaměstnání jen tak dalece, pokud tato venkovské živly chová. Nutiti se však nikdo nemůže, aby, když je z káznice propuštěn, nevrátil se k práci, již provozoval dříve a zůstal při té, kterou mu vykázali v ústavu. Každý nechť zůstane v tom, v čem vyrostl, k čemu má tělesnou schopnost, chuť a snad i zručnost a cvik. Že zemědělských pracovníků ubývá, to je ovšem pravda, avšak náprava v tom ohledu nevyjde z trestnic, nýbrž ze zákonodárství; to musí zameziti aneb aspoň obmeziti svobodné stěhování, přeplňování měst a odlidňování venkova. U mladých kárenců bylo by to teprv nemožno, ježto 80% jich přichází do polepšovny z měst, kde je více špatných příkladů a kde špatnost spíše přichází na jevo a k potrestání, než na venku, kde se mnoho, zvláště pokud se mládeže týče, sleví. Pošlete těch 80% kárenců sloužit po 2leté korekci na venek, zaopatřte jim nejlepší místa a do roka nebudete tam míti ani jednoho, všickni vrátí se v poměry, z nichž vyšli, kde mají rodiče a známé. Jako strom africký nedá se tak lehko pěstovati u nás, tak člověka, vyrostlého ve velkém městě, nepřinutíte tak lehko k životu venkovskému. Nejlépe tedy nechati každého při práci, s níž již začal, je-li to jinak možno, venkovské pracovníky zase venkovské práci přiděliti a nejvýše takové k této práci též předurčiti, kdož nemají v městě žádných známých, tak že jim to bude jedno, po vazbě na venkově zůstat. Poněvadž však pouze řemeslné zaměstnání při nedostatku svobody nepůsobilo by dobře na tělesný vývoj mladistvých chovanců, učiní moudrý představený opatření, aby aspoň dvě odpůldne

v týdnu mohli pracovati hoši od řemesla venku, aby osvěžili. Ostatní, jako rozdělení práce atd. patří nikoli do paedagogiky, nýbrž do administrativy a je určeno domácím řádem.

Zbývá konečně promluvit o působení vychovatele polepšovny ve škole a kostele.

Při dodání podrobí se každý příbyl zkoušce, při níž se objeví, je-li ještě školou povinný, neumí-li dobře čísti, psáti a počítati, po případě kterému oddělení má býti přidělen. Školou nepovinní mají obyčejné opakovací hodiny.

Ve škole dbá se, aby se chovanci základním vědomostem pro život přiučili; více není třeba k nejnižšímu postavení, jaké vystoupí káránci ve společnosti zaujmou. Z děje- a zeměpisu učí se znáti, co se užší vlasti týká a to způsobem co možná názorným pomocí sbírek, atlasů, map atd. Ač někteří žáci vyšší schopnosti jeví, nemůže učební plán v polepšovně přesahovati osnovu, čítankou pro třetí třídu obecných škol naznačenou.

Starý a zasloužilý učitel polepšovny Werner ve Špýru stěžoval si, že školní plán ústavu, na němž působí, je příliš upjat kabátcem moderního školství. „To se hodí,“ ta jsou jeho slova, „pro školy normální, nikoli pro materiál tak zanedbaný. Učiteli v polepšovně musí se ponechat svoboda a nesmí se nutiti k rozvrhu, jež dodržeti nemůže. Z přírodopisu a zeměpisu postačí to nejnútnejší, a půlhodinové rozkouskování rozvrhu nehodí se, ježto, než učitel uvede ducha žákova v nový předmět, je půlhodina pryč, a on vídí, že ničeho neudělal.“ Tak Werner.

Proto žáci polepšovny, nejsouce přetížení a nabývajíce školních vědomostí způsobem praktickým, podržují to, čemu se učí, pro celý život. Mnoho spolupůsobí ovšem i pokročilejší věk, tedy rozum otevřenější. Kreslení třeba učiti se zvláštním zřetelem k pracím řemeslným, jako se děje na průmyslovkách; vtipní žáci dovedou pak v dílně bez mistra zhotoviti věc, již ve škole na obraze viděli a kreslili.

Je-li tak zv. individualisování hlavní nití, kol níž se celá výchova v polepšovně otáčí, nesmí scházeti ani ve škole, kam příbylové každý týden přicházejí. Proto má učitel v polepšovně v třídě své nikoli jedno, dvě oddělení, nýbrž tolik, kolik žáků; z té příčiny je dosti, tvoří-li jedno oddělení 20 žáků a k tomu se obzvlášť přihlíží na ústavech německých, kde při stavu 80 žáků působí tři učitelé. Ovšem tam se věci rozumí, kdežto u nás se myslí, že stačí ideu pojmuti, vymoci povolení sněmu, najmouti nějaký starý zámek neb cukrovar a poslati tam jednoho učitele a nechat ho, aby dělal, co umí.

Pro bohoslužbu mají polepšovny obyčejně své domácí kaple, v nichž se služby Boží konají buď od domácího duchovního, neb od místní duchovní správy. Kde jsem na svých cestách našel ústav bez kněze vlastního, tam jsem spatřil pravidelně mnoho militarismu, často až směšného, jímž hleděli páni nahraditi Pána Boha a ještě méně paedagogiky, nikoli, že by ten duchovní tvořil celého ducha ústavu, ale že ti, kdo ústav zakládali, pohlíželi na věc očima vojáka a již předem ducha tohoto ústavu vštípili. Proto bylo o náboženský moment daleko lépe postaráno v zemích protestantských, kde je ředitelem pravidelně duchovní, než v katolické Belgii aneb v smíšených ústavech německých, kde pro katolické chovance pastor ředitel byl nemožný. Všude tam našel jsem ředitele bývalého vojáka, a jak ti paedagogice rozumějí, je známo. Učitele své nezdaří se Němci patričně ceniti, ježto nikde nenašel jsem ředitele učitele, ačkoli mnozí, jako zmí-

něný Werner i jako paedagogičtí spisovatelé vynikli. Bezpochyby platí voják v Německu ještě více než u nás. O katolických duchovních ani nemluví; v jedné z největších polepšoven v Steinfeldu bylo právě místo ředitelské uprázdněno a všeobecně se myslilo, že německá vláda vezme tentokrát zřetel k muži, v oboru tomto vynikajícímu, tamějšímu duchovnímu správci, o němž se i protestantští duchovní s pochvalou vyslovili. Jak jsem se později dověděl, stalo se jinak. U nás zemský výbor s knězem začal, s učitelem pokračoval a při úředníku účetním zůstal.

Je-li při ústavu vlastní duchovní, je celé ovzduší takoruka slovem Božím prostoupeno. Duchovní všímá si chovanců v prázdných chvílích, kde by jinak zůstali odkázáni pouze na stráž, duchovní řídí knihovnu, čte psaní přicházející i odcházející, vniká takto v rodinný život a v povahu jednotlivců, tak že se stává v brzku nejlepším znatelem duší a jeho návrh na odměnu a postup do vyšší disciplinární třídy, po případě na propuštění, má zajisté cenu největší.

Zvláště v kapli užije všech prostředků, jež mu církevní rok na ruku podává. Přiměřeně k církevnímu roku zmizí ku př. obraz dobrého Pastýře s oltáře a obraz Matky Boží, královny májové, zaskví se na něm uprostřed libovonných květů a světél. Smutný svátek dušiček, radostný štědrý večer, stromek dárky obvěšený, neb Betlém světly ozářený — toť celá řada radostí náboženských a spolu rodinných pro ty, kdož jich buď zcela nepoznali, aneb v míře nepatrné.

Každý večer čte jeden z káránců rozjímání, modlí se předepsané modlitby, jež se písní Mariánskou, neb za dušičky, k Pánu Ježíši a sv. patronům ukončí. Velkonoční správa Boží a společné sv. přijímání způsobem slavnějším obdívá se, jsou li určeni k prvnímu sv. přijímání, kdo při nedbalé návštěvě školy posud k této milosti nepřišli a tak nedá si horlivý duchovní ujíti žádné příležitosti a žádného prostředku, jehož i duchovní správy vůbec užívají, aby utuchlého ducha víry probudili a povznesli. Tím způsobem dožije se duchovní radosti, že jako vězni v samovazbě motýl, přilétnuvší k jeho okénku, neb zvuk zalétající písně a hudby je radostnou událostí, je i těm mladistvým, třeba korou nepříznivého osudu obrostlým srdcím, každý podnět pravou slavností, jehož v duchu církevního roku užívá duchovní, aby je vedl k Otci nebeskému. Zpěv církevní pěstuje se ve všech ústavech bez rozdílu a káránci, i ti nejspustlejší ukazují, jak rychle dovedou se naučiti řeči, jež lidem všech zemí a jazyků je společnou, jež zem k nebi povznáší, nebe se zemí sblížuje, řeči andělů — zpěvu a hudbě.

Jak má kázati duchovní v polepšovně, je těžko určovati; musí býti dáno každému, kdo se o tento obor duchovní správy uchází, aby uměl mluvit k srdci, bezvadně, v řeči káránců plynne, aby neměl chyb organických, ježto tu by se mohl státi lehko předmětem posměchu mladých nezdarů, konečně, aby kázal ze života a pro život, aby z jeho řečí čerpali poučení posluchači tak předivných osudů a cest životních. Poněvadž z tištěných kazatelských vzorů jen málo čerpáti může a promluv speciálních není, musí se pilně připravovati a sám nějakou zkušenost míti. Poněvadž přikázání Boží 4., 6. a 7. nejvíc přestupníků v zpustlé mládeži nachází, a nevědomost přikázání Božích vůbec nejvíce materiálu polepšovnám dodává, jsou kázání morální více na místě, než pouze věroučná.

Z toho, co posud řečeno, patrně, jak široké pole působnosti otvírá se duchovnímu v ústavech polepšovacích. Šťastný ústav, jestli on, aneb aspoň horlivý paedagog světský má spolu otěže správy ve svých rukou!

Moment výchovaci je první a vše ostatní přijde až v řadě druhé, ježto nikdy nedá se porovnat technický výsledek, jehož se ústav dodělá s výsledky morálními. Ne k tomu, aby se vydělalo, tolik a tolik čistého výtěžku se odvedlo, ale aby se napravovalo a polepšovalo, zřizují se polepšovny. Co je platno, vydělá-li využitkováním každé prázdné chvíle 5 neb 10 zl. více káranec za rok, jestli prodělá zanedbáním nábožensko-mravné výchovy celé své napravení, k vůli němuž do ústavu přišel?! Má-li učitel a kněz v takovém vychovávacím ústavu ruce svázané jiným představeným, jenž paedagogice za mák nerozumí, koná, jak známo, jen tolik, co musí, ježto kdyby konal více, nedošel by uznání, nýbrž nevděku. Nese-li však sám zodpovědnost, čerpá z ní sílu i nadšení v povolání tak těžkém a dovede přemoci překážky jakékoli. Kde schází zodpovědnost, tam stává se sebe ideálnější povolání životní strojem, jež opatruje každý, jak dlouho musí. U nadšeného paedagoga, který s povoláním svým srostl, není dne, není noci, není neděle, není svátku, on je hotov každé chvíle přihlídnouti, nestojí-li stroj a konají-li jednotlivá kolečka svou službu. Kdo paedagogicky vzdělán není, ten nemá smyslu pro vše, co jsme tuto napsali; on je úředníkem, jenž má své hodiny a pravda je, co je v pokladně a žurnále. Vojenský regim, je-li vojákem, žurnál je-li účetním, je předmět první, pak přijde trochu toho zevnějšího pozlátka, pak nepříjde nic a konečně přijde vychování . . .

Některé pokyny k vyučování liturgiky.

Podává E. Cívka, katecheta.

(Dokončení.)

 řístupme nyní k jednotlivým částem mše svaté, jak je liturgika podává. Názvy obou dílů: mše sv. katechumenův a věřících zdají se mi pro dítky trochu nepřístupny; místo toho lze říci: Celá mše sv. dělí se na dvě hlavní části, první obsahuje modlitby od začátku až k obětování a jmenuje se část *přípravná*; druhá od obětování do konce část *podstatná*. V dalším výkladu drží se ovšem katecheta postupu knihy, ale nebude na žácích žádati všechny úkony a modlitby, jak je kniha podává, nýbrž co možno bez ujmy celku, vynechá, zkrátí a spojí, aby učení více bylo soustředěno a hlavní věci tím snáze se zapamatovaly.

Z části *přípravné* vstíjí dětem latinské i české názvy jednotlivých modliteb. Při tom dá přečísti hned ve škole příhodné modlitby ve zpěvníku obsažené, a žáci vedle jmen latinských i česká do zpěvníku si připíší. Hlavní modlitba jest *evangelium*; jak se mají žáci při něm chovati, co znamená stání, dělání kříže při této modlitbě, bedlivě se nacvičí.

Část *podstatná* obsahuje tři výkony. První jest *obětování*. Úkony při obětování dělí se na tři díly: a) *před* obětováním. Hlavní věta, již sluší pamatovati zní: Po Kredo *pozdraví* kněz lid a pak se *modlí* z missálu krátkou modlitbu (offertorium), po ní *odhalí* kalich — při tom ministrant *poprvé zvoní*. — Při tomto zvonění není třeba znamenati se sv. křížem, nýbrž zůstanete státi, vzpomenete si, nyní začíná obětování a zpíváte sloku příhodnou, k tomuto úkonu; na př. z písně: Bože, před Tvou velebností: Přijmiž tu oběť, ó Pane atd. Když jste přezpívali tento verš, aneb když nezpíváte, tu jakmile uslyšíte první zvonění, takto se pomodlete. *Nyní obětuje Ti kněz, ó Bože, chléb a víno; co pak já Ti*

mám darem přinéstí? Já Ti obětuji své myšlenky, řeči a skutky, dej mi milost, abych stále myslel, mluvil a konal jenom to, co se Ti líbí. (Nacvičí se.)

b) *Obětování samo.* Kněz na paténě obětuje Bohu chléb a v kalichu víno.

c) *Po obětování.* 1. Na to jde kněz k levému rohu oltáře a *myje* si ruce (na význam čistoty srdce). 2. Potom *modlí se* dvě modlitby, jež jsou přípravou k pozdvihování: a) *sekréty* (tajné, tiché modlitby), a b) *praefaci* (předmluva); ku konci této říká třikrát: *Sanctus* (svatý) a ministrant při těchto slovech *podruhé zvoní*. — Při tomto zvonění si *kleknete* a vzpomenete, že začíná druhý hlavní výkon — pozdvihování.

II. *Proměňování* — pozdvihování.

a) *Modlitby před proměňováním.* 1. Po *sanktus modlí se* kněz některé modlitby a *vzpomíná na živé křesťany* (Memento vivorum). — V přestávce před pozdvihováním pomodlete se vždy: Otčenáš za své rodiče a živé dobrodince. 2. Pak *klade* ruce na kalich a *žehná* křížem dary obětní, při čemž ministrant *krátce* (po třetí) *zazvoní*. — Toto zvonění jest znamením, že se přiblížil nejdůležitější úkon mše sv., varhany přestanou hráti a všichni v tichosti očekávají příchod Pána Ježíše.

b) *Proměňování.* 1. Kněz *běře* do rukou chléb, *žehná*, a *říká*: Totoť jest tělo mé (jakmile řekne tato slova, nedrží již v rukou chléb, ale pravé a živé tělo Pána Ježíše) proto, z úcty k Tělu Páně *kleká*, *pozdvihuje* do výše a opět *kleká*. — Ministrant při tom *zvoní*. 2. Pak *běře* do rukou kalich s vínem, *žehná* a *říká*: Tento jest kalich krvě mé (těmito slovy mocí Pána Ježíše promění se víno v pravou, živou krev Páně; na to *kleká* před krví Páně, *pozdvihuje* kalich do výše a zase *kleká*. Kterak vy se máte při tomto úkonu chovati? Jakmile ministrant *zazvoní*, *poznamenáte se* sv. křížem, pak se *bijete* třikrát v prsa říkajíce: Bože, buď milostiv mně hříšnému, nebo: Ježíši, v Tebe věřím atd., a zase *uděláte* kříž. — Nezapomeňte, že od té chvíle, jest na oltáři přítomen sám Pán Ježíš ve způsobách chleba a vína, a proto s větší ještě uctivostí a zbožností se chovejte!

c) *Po pozdvihování.* Kněz se *modlí* některé modlitby a *vzpomíná na zemřelé křesťany* (Memento mortuorum). — V přestávce po pozdvihování pomodlete se vždy Otče náš, neb jinou modlitbu za své *zemřelé*.

III. *Přijímání.*

a) *Před přijímáním.* 1. Kněz *se modlí*: Pater noster (Otče náš). 2. Potom *láme* sv. hostii a částčku vpouští do kalicha. 3. Pak *bije se* třikrát v prsa, řka: Agnus Dei. (Beránku Boží.)

b) *Přijímání.* 1. Kněz *běře* tělo Páně do levé ruky, pravou *bije se* v prsa a *říká*: Pane nejsem hoden. — Při těchto slovech ministrant *třikrát zvoní*. — Vy *klečíte*, *bijete se* též v prsa a spolu s knězem opakujete: Pane, nejsem hoden. Potom, když nezpíváte, takto se pomodlete: *Kněz nyní přijímá tělo a krev Páně. Kéž bych mohl též přistoupiti k sv. přijímání! Přijď, ó Pane Ježíši, aspoň svou milostí do srdce mého, podporuj a posiluj mne, abych Tě nikdy nehněval.* (Duchovní přijímání.) 2. Pak dá tělo Páně do pravé ruky a *přijímá* je a na to *přijímá* z kalichu krev Páně. 3. Potom *dává si* nalíti do kalichu *trochu vína* a pak *víno s vodou přes prsty* a obojí *požívá*.

c) *Po přijímání.* 1. Upraviv kalich jde kněz na levou stranu oltáře a *modlí se* z missálu krátkou modlitbu: *přijímání* (communio). 2. Na to pozdraviv lid *modlí se modlitby po přijímání*. 3. Pak řekne uprostřed oltáře: *Ite, missa est* (Jděte, mše sv. jest ukončena) a *žehná lid* znamením sv. kříže. 4. Potom jde na

pravou stranu oltáře a modlí se *poslední evangelium* (obyčejně začátek evangelia sv. Jana).

Ku konci přidávám několik otázek, jež tak dlouho cvičiti dlužno, až všichni žáci dovedou je zodpovědět. Na kolik hlavních dílů dělí se mše sv.? Která modlitba z části přípravné jest nejdůležitější? Jak se máte při evangelium chovati? Kolik hlavních výkonů obsahuje část podstatná? Jak se máte chovati a modlit při obětování — proměňování — přijímání? Při kterém úkonu nebo slovech ministrant zvoní? Při kterém zvonění a úkonu máte se znamenati sv. křížem? Kdy při mši sv. máte klečeti?

Poznámka. Krátké a ke mši sv. vhodné modlitby pro děti obsahuje knížečka vydaná knihkupectvím Herderovým ve Vídni, pod názvem: *Mešní pobožnost zbožného dítěte*. Má hojnost obrázků a stojí slušně vázaná 22 kr.; hodí se za dárek hodným žákům.

Učitelé Češi na německých školách.

(Kapitola ke kulturní historii Němců v Čechách.)

Na všech stranách ozývá se stesk do utiskování, jež snášeti jest krajanům našim v uzavřeném území. My dnes k této smutné kapitole našeho utrpení přidáváme doklad a to z kruhů učitelských.

Mezi učiteli v německých obcích na př. v Budějovicích jsou mnozí Čechové, kteří pocházejíce z českých rodičů měli to neštěstí, že chodili do německých škol, pak do německého ústavu učitelského a dostali se pak na učitelská místa v obcích německých. Velká většina se jich odrodila. Někteří pak z nich nezapomněli na svůj český původ, na svou mateřskou řeč a mají tolik statečnosti, že i jako učitelé v německých obcích rádi si po česku zahovoří se svými krajany. Ba někteří prý šli tak daleko ve své smělosti, že pojali české dívky za manželky a v rodině své rádi po česku rozmlouvají. Nikdo zajisté nevidí v tom nepřístojnosti.

Ale jinak pan c. k. okresní inspektor škol německých. Sděluje se nám od hodnověrného svědka, přítele to našeho listu, jakých příkoří snášeti jest takovým učitelům. Jsou to zpravidla učitelé řádní a svědomití, a jak si lze myslet, opatrní právě ve věcech národnostních a jazykových, kteří znajíce známou lásku našich německých úředníků k jazyku českému, mají se zajisté na pozoru, aby nevzbudili nelibost pana inspektora ku své doživotní škodě.

Než těžko se uchrániti!

Jediné slovo česky promluvené v rodině, neb snad denunciaci, že učitel se svou manželkou, se svými dětmi po česku rozmlouvá, dostačí, a učitel dostane se důtky, ba více: bývá přeložen. Vždyť známo, že páni inspektoři k služebnému přeložení nemusí ani důvodů udati a jsou-li k tomu donuceni od c. k. hejtmana, dovedou již nějaký kloudný, plausibelní si najíti důvod. Byli jsme toho svědky, jak takový ubohý učitel, když jsi jej po česku oslovil, bázkivě se kolem ohlížel, zdaž jej nepozoruje slídivé ucho neb oko.

Ptáme se, je to lidské jednání? A jak se to snášeti se známými výnosy místodržitelství, kterýchž bedlivě šetřiti mají žáci? proč ne páni školní inspektoři? Není to obmezování osobní svobody a sice nad míru křiklavé?

Jestliže německý továrník nutí svého dělníka, aby děti své posílal do německé školy, nazýváme to brutálností, ale tak násilně ani ten nejbezohlednější chleboďárce si nevede, aby svým dělníkům předpisoval, v jaké řeči hovořiti smějí doma. Oč politování hodnější jest ten učitel Čech na německých školách?

Zdaž jedná tak některý český inspektor oproti učitelům podřízeným? Tu byste příkladů podobných marně hledali. A kdyby se tak stalo, co by tu bylo křiku v Israeli! Ale oproti Čechům je vše dovoleno.

V zájmu humanity žádáme s důrazem za ochranu pro tyto ubožáky, kteří za to, že z českých rodičů se narodili a svým mateřským jazykem v nejužším kruhu své domácnosti hovoří, vydáni jsou na pospas nekonečnému a nespravedlivému sužování. Ujímáme-li se dělníka v uzavřeném území, jak to po právu, neupírejmež soucitu a pomoci učitelům Čechům na německých školách. Vždyť jsme přesvědčeni, že znásilňování takové neshoduje se nijak s intencemi c. k. zemské školní rady.

Či mají se z nich státí odrodilci, jimž nevěří poctiví Němci a jimiž Čechové pohrdají? Shledáváme ovšem podobných ošumělých existencí dosti bohužel tam, kde bychom to hledali nejméně, v řadách profesorů německých středních ústavů. Jsou tam povedené exempláry hubených, zbankrotělých rytířů, kteří narodili se v české vesnici z českých rodičů, sami do 12 roků ani německy neuměli, ale dostavše se jako profesoři na německé ústavy, za svůj český původ se stydí a za hanbu si to počítají, kdyby promluvili v jazyku, v kterémž matky učili je modliti. Dobře vás, renegáty, charakteryzoval nebožtík Kollár.

A proto vážíme si těchto učitelů Čechů na německých školách, vážíme si jich pro jejich statečnost v jednání poctivém, vážíme si jich tím více, čím řidší jsou případy této statečnosti. A k povoláním kruhům vznášíme odůvodněnou žádost, aby mužové tito a jejich rodiny v právu svém nebyli zkracováni. Vždyť to právo přirozené a našimi základními zákony zabezpečené.

Ke kapitole o pronásledování kněží Čechů v uzavřeném území přistupuje nová. I ta napsaná jest slzami a ověčená korunou mučednickou. „Zardi se“ atd. atd. (Kollár.)

SMĚS.

Z učitelské květomluvy. Řidicím učitel v Košátkách, panu Václavu Špačkovi, zaslán byl dopis z kruhů učitelských znění tak „hezkého“, že pan V. Špaček neváhal uveřejniti jej s některými poznámkami v „Čechu“. „Aby ctěné čtenářstvo „Čecha“ seznalo, co se jmenuje „slušným tónem“ u nejhorlivějších zastanců nového školského zákona, prosím za laskavé tisknutí „pochvalného dekretu“, jenž mne právě došel a ježž doslovně podávám: „Panu Václavu Špačkovi, řidicím dvoutřídní školy v Košátkách. Shromážděné učitelstvo okresu klatovského k Vaší řeči na sjezdu v Táboře přednesené vyslovuje vám své nejhlubší opovržení s tou bezměrnou lítostí, že Vy, jakožto učitel zaprodal jste své smýšlení našim nepřátelům od věky věkův, nepřátelům svobody a vzdělanosti, jimž kříž a Kristus jsou prostředky k dosažení mrzkých chtíčů a nadvlády vždy, všude a ve všem. Z toho, že můžete velebiti dřívější školství, vidíme, že jste bláhový fanatik, vlasně kněžský blázen, a s politováním musíme doznati, že mezi učitelstvem nalezl jste se pouze Vy, kterému se líbilo to bývalé kostelníkářství. Nevíte, že nynější zákony postavily učitele na místo vznešené, že jsa vzdělán může jako ku př. Vy, poučovati i biskupy a šlechtu?

A s tou Vaší národností kam míříte? Škola náboženská bude prý (ovšem dle Vás) národní jako za starých dob. Slyšel jste, Vy tlučhubo o škole národní za starých dob něco? Naopak, naše kněžstvo (vyšší) jest úplně beznárodní, jest římské jako Vy. A buďte si, my zůstaneme národními učiteli-liberály, napřed rozenými Čechy, vlastenci, potomci slavného Amosa, Husa, však tím čím jste Vy — nikdy. V Klatovech, 11. září 1896. Učitelstvo okresu klatovského, plánického a sušického.“ — Dvě věci jsou tu ku podivu: předně, že ještě téhož dne, kdy přišly první zprávy o mé řeči do veřejnosti, shromáždilo se „učitelstvo“ tří okresů — svolání toho „učitelstva“ stalo se zajisté s náramnou rychlostí — a za druhé, že to „shromážděné učitelstvo“ tří okresů ani neví, jak se skloňuje slovo „učitel“ a kdy se píše i a kdy y. Ostatně jest až ku podivu že lidé, kteří se staví býti obhajci pokroku a vzdělání, dělají jak tomuto pokroku a vzdělání, tak i učitelstvu největší ostudu. Dojde-li mne více podobných vzdělaných „pochvalných dekretů“, ovšem neopomenu ctěné čtenářstvo „Čecha“ s nimi seznámiti. V dokonalé účtě: V. Špaček.“

„Učitelské Noviny“ čís. 38. pak píší: „Klerikální šplhák. Na klerikálním sjezdě

v Táboře mluvil o škole konfessionální V. Špaček“ atd. podává se obsah jeho řeči, navržená resoluce a pak tato omáčka: „O povídkách Špačkových *vážně* mluvit, *bylo by pošetilostí*. Připomínáme jen, co *druhá* čítanka povídá žákům osmiletým o špačkovi: „U Kovářů mají špačka. A to je vám *čtverák*. Mňouká po kočce, kokrhá jako kohout, štěká jako pes, čimčaruje po vrabci. I několik slov naučil se. Jen že si všecko plete. Zpívá hned tou, hned jinou notou. Ku konci křičívá: „Špačíček pán, špačíček pán!“ — Tak doslovně pan pisatel v „Učit. Novinách“.

A jelikož se říká, že prý do třetice všeho dobrého, stůj zde ještě *anonymní* dopis zaslaný redaktoru „Kříže“ a „Marie“ vldp. Petru Kopalovi. Byl dán na poštu v Praze a zní následovně: „Abych poznal tendenci listu Vašeho „Kříž“ a „Maria“, jež kaplanové kolportují protizákonitě mládeži školní, jakož i listů vašich zpátečnických, tmářských vůbec, četl jsem některá čísla schválně, musím ale vyznati, že jsem je hodil hned do záchodu a obsahu jich vůbec zhrozil se, an jsem podobnou končinu ještě nečetl. Divím se vůbec, že podobný škvár může vycházet. Zakázal jsem svým dětem ve třídě ihned pod přísným trestem a pohrozením špatnou známkou z mravů, kdo by se přihlásil za odběratele toho škváru, neb jsem poznal, že se jím přivádějí představy dítěte na nepravou cestu, skrz na skrz jsou věty listu toho lživé, nezdravé, které by se tak hodily nějakým Indiánům tichého oceánu, vám p. Kopale a stoupencům vašim radím upřímně, abyste zanechali špinavého řemesla svého, neb nevíte, jak se vám lidé uvědomělejší smějí, nemyslete si, že dnes požíváte ještě nějaké úcty; vy jste vůbec mezi inteligencí nemožnými a já se svého stanoviska pohlížeje na vaši činnost, pro kterou nemám ani jména, nejraději bych viděl, kdyby vás poslali někam do Sibíře aneb mezi ty divochy někam do Afriky. Jeden, jemuž záleží na pravém vzdělání naší mládeže a nepřipustí nikdy, ani pod ztrátou existence, aby mládež jemu svěřená byla duševně zmrzačována, **vy bídáku!**“ — K tomu není zapotřebí poznámky.

Resoluce. Vzhledem ku škole byla na sjezdu v Táboře jednomyslně přijata tato resoluce:

„Uvažující, že v zákoně školském jsou různé názory, žádáme, aby celý zákon

školský upraven byl tak, by jím umožněno bylo dosáti cíle, který vysloven jest v § 1. šk. zák. ze dne 14. května 1869 a žádáme:

1. aby učitel na škole s mládeží katolickou byl vyznání katolického;

2. aby katolický kněz nebyl vyloučen z úřadu místního dozorce;

3. aby byly školní knihy, jak pro školy obecné, tak pro školy měšťanské a ústavy učitelské se zřetelem k tomuto účelu uspořádány;

4. aby mládež školní účastňovala se pravidelně církevních pobožností pod dozorem svých učitelů.“

Školství v Uhrách. Podle úředních záznamů, jak sděluje „Ö. V. Ztg.“, má universita budapeštská 4006 posluchačů, které vyučuje 285 profesorů; ročně stojí tato universita 800.000 zl. Kološská vysoká škola má 628 posluchačů. Polytechnika v Budapešti má přes 1000 posluchačů. Theologických učilišť jest po desíti. — Na středních školách zabývá se vláda úmyslem opravit učební plán ze stanoviska národního — to jest, má se pomaďarškovati ještě více a soustavněji. V Uhrách jest 156 gymnasií a 33 realních škol, které stojí ročně 6½ milionů zl.; z ústavů těch má 142 výlučně maďarskou řeč vyučovací. Žáků jest na těchto školách 52.979, z těch prý jest 74 5 maďarské národnosti, ve skutečnosti snad ani ne 20%, dodává k tomu zmíněný list. Na realkách prý jest poměrně více Němců než Maďarů. — V Uhrách jest 2,925.115 dítek školou povinných; z těch bylo vyučováno asi 80%. Pro ty jest 16.838 obecných škol, z nichž mají *čtyři pětiny konfesijní ráz*. 9693 jest škol maďarských. Učitelů jest 26.396, z nichž pouze 658 nebylo schopno vyučovati maďarsky. Učitelek jest 4115. Obecné školství stojí prý ročně 30 milionů zl. —lek.

Španělsko. Podle „Gacety“, tedy orgánu vládního, dluhovaly koncem r. 1895 jednotlivé provincie Španělské svému učitelstvu dohromady celkem 8,116.353 peset, čili asi 6½ milionu marek. V první řadě stojí tu provincie „Malaga“, která jest svým učitelům dlužna 1,118.012 peset (asi 895.000 marek) čili podle našich přes půl milionu zlatých!

V Holandsku, kde byl před několika roky zřízen první spolek učitelů socialistů, po němž pak teprv následovalo zřízení

podobného spolku v Belgii, byl též nyní zřízen katolický spolek učitelů. Letos o Velikonocích vydal učitel Herpers ze Simpelveldu přiměřené provolání ku katolickým učitelům v Holandsku, ve kterémž je vyzýval k založení spolku, jehož účelem by bylo vzájemné se podporování členů ku snadnějšímu dosažení blaha časného i věčného, jakož i blaha svěření jim mládeže podle zásad církve katolické. Dne 17. května sešla se ve Venlo zvláštní komise, by vypracovala přiměřené stanovy. Dne 28. června byla pak v Nymvegách

konána ustavující valná hromada spolku učitelů katolických. Členů bylo přihlášených již před valnou hromadou skoro plné 400.

—
Učitelů v Mnichově bylo 1. ledna t. r. 416 aktivních, 44 ve výslužbě, dohromady 460 učitelů; dále mělo město to učitelů 374 aktivních a 37 ve výslužbě. Průměrné stáří učitelů ve výslužbě bylo 52·5 let životních, 33·5 let služebních, učitelů 43·65 roků životních, 24·3 služebních.
—lek.

LITERATURA.

Růžová knihovna.

(Dokončení.)

Lenivá Emilka. (IV. obrázek.)

Emilka za živý svět nechce se učit, a vyprošuje si na matce, by jí raději dovolila s neumělou Johankou sousedčinou hlídati na pastvě krávy a kozičky. Matka předvídajíc, že takové zaměstnání Emilku brzy omrzí a z lenivosti ji snad vyléčí, svoluje. Hned druhého dne časně z rána vypravuje Emilku s Johankou na pastvu. Všecka zablácena, roztrhána, promoklá a hladova vrací se Emilka v podvečer domů, vrhá se v náruč matčinu s pláčem volajíc: „Zlatá matinko, nebudu více lenivou, budu se učit, jak jen si budeš přát; jen mne prosím tě, neposílej již pásti krávy.

A vskutku Emilka není již více lenivou. Polepšila se, poslouchá matinky své na slovo, učí se pilně, neboť poznala z vlastní zkušenosti, jak šerednou vlastností u dítek jest lenivost. *Pěkné to povzbuzení pro dítky, aby podobaly-li se někdy Emilce v lenivosti, následovaly ji v její potomní horlivosti.*

Nestejně sestry. (V. obrázek.)

Františka a Lucilka byly si velice podobny zevnějškem, ale lišily se povahou. Františka byla mírná, rozumná a pořádná. Lucilka příliš živá, lehkomyšlná a nedbala. Její vinou chudá dívka vejce na prodej nesouc, zamotala se do šňůry, již Lucilka v trávě pohozenou nechala, upadla a vejce rozbila. Dobrosrdečná Františka dává dívence 2 koruny náhradou za nedbalost Lucilčinu. I tato želí, že byla příčinou

cizího neštěstí. Avšak ani tato nehoda jí nevyhlédla z její nedbalosti. V zahradě zapomíná pannu v dešti, neopatrně přes napomenutí Františčinu běhá za motýlem až na sobě roztrhá nové šatičky, do kterých ji matinka na uvítanou tety z Prahy oblékla. Až teprve teta, která dozvědívši se o její nedbalosti z Prahy přivezenou pannu s výbavou i s jinými dárky jí zadržela, *přivádí Lucilku ku poznání, kam vede nepořádek a nedbalost, které jí tolik zármutku způsobily.* Lucilka ještě za pobytu své tetičky po celý měsíc osvědčila, že její polepšení jest opravdové, neboť nezavdala ani té nejmenší příčiny k nějakým výtkám; byla šťastnou a s ní matinka, tetička i hodná Františka. Od té doby byly si obě sestřičky podobny nejen postavou ale i povahou k velké radosti svých rodičů.

Mile na obrázku tomto vyjímá se dobré srdce Františčinu, která za chybnou sestřičku vroucně se přimlouvává. — Mravnou reflexí: „Každý má rád dítky pořádku milovné a povinnosti svých dbalé“, končí tento pěkný obrázek.

Zlomyslný Petřík. (VI. obrázek.)

Obrázek tento působiti má v dětskou mysl odstrašujícím příkladem. S ošklivostí odvrací se zde nezkažené srdce maličkých od Petříka, jehož zlomyslnosti mnozí, zvláště však věrná stará služka Marie u veliké míře zakoušeli. Zasloužený trest však zlomyslníka nemine. Sršni, jež holí z dutiny staré hrušně z klidu vyburcoval, vrhají se naň, pobodají ho až k nepoznání a upoutají jej na dlouhou dobu na lůžko. Jen s těžší vyvážl životem, aby mohl se polepšiti.

A skutečně tento zápas života se smrtí. Jež zlomyslností svou si přivodil, byl mu lékem. Stal se z něho hošík mírný, rozvážný, napominání rodičů vždy dbalý a poslušný. *Obrázek tento ukazuje dětem, jak ohybnou vlastností jest zlomyslnost, a jak nebezpečno nechávati se z ní vyléčiti teprve po nějaké pohromě.*

Na obrázku VII. „**Chraňte se prchlivosti**“ nakreslenu vidíme prchlivost jako zlou, nebezpečnou vlastnost, která často v zápětí nepředvídané a povážlivé mívá následky. Jindřich aby poškádlil svého bratříčka Roberta, schválně pomalu zalévá sazeničky hvězdíc, jež od zahradníka obdržel. Robert netrpělivě čeká na kropáček, aby zalíti mohl také sazeničky svoje. V okamžiku, kdy Jindřich znovu chce jíti pro vodu, vrhá se naň zuřivě Robert, chce mu vyrvat koněvku a udeří jím konečně tak prudce o zemi, že Jindřich zláme si nobu. Následkem toho ubohý hoch zakouší velikých bolestí a na několik neděl poután jest na lůžko. Robert, který jinak k Jindřichovi opravdu bratrskou lnul láskou, lituje upřímně své přehálenosti a aby ji napravil, pečuje jak nejlépe může, o nemocného bratra, snaží se ukřacovati mu dlouhou chvíli, vyhovuje ochotně každé jeho žádosti a pečlivě ošetřuje Jindřichovu zahrádku. Konečně nadešel dlouho očekávaný okamžik, kdy Jindřich s dovolením lékaře mohl vyjít si do zahrádky. Jeho překvapení, jeho radost byly nezměrné, když ve své zahrádce spatřil tolik krásných květů a pěkně upravené sedátko. Uhodl, že radost tu způsobil mu Robert. Oba bratři se něžně objali. Radost matčina byla veliká, když viděla, jak pravou bratrskou láskou dítka její se milují. Vedle výstrahy „*Chraňte se prchlivosti*“ *zřítí jest na tomto obrázku pravdu, že Bůh ve Svě nestihlé moudrosti i zlo umí obrátiti v dobro, což i na jiných obrázcích tohoto svazčku lze pozorovati.*

Hrdý Gustav. (VIII. obrázek.)

Nevdék a bezcitnost, jimiž nesl se Gustav ku své pečlivé ošetřovatelce, nezdvířilost a zpupnost, jež dával na jevo v obcování s jinými i tehdy, když od nich něčeho potřeboval, zavedly nešťastného hochu toho tak daleko, že pokaziv jednou hodnému chlapci nevinnou radost, u vědomí, že dopustil se zlého činu, utekl daleko od rodného města až zbloudil v lese, kde únavou a hladem málem byl by za-

hynul. Tu v tmavé noci sedě, přemýšlí o škaredém skutku, jehož se dnes dopustil, jakož i o své zlé povaze, která jediná byla příčinou smutného stavu, v němž se nyní nalézal. I vzpomíná tu výstražných slov hodné ošetřovatelky své; upřímná lítost vstupuje mu do srdce, a on přeje si, by mu Bůh odpustil a pomohl mu polepšiti se, by již nikdy do starých chyb svých neupadl. A milý Pán Bůh, jehož radost nad hříšníkem pokání činícím veliká jest, posílá Gustavovi anděla strážného ve vozkovi, který právě lesem jede, hochu na vůz vysadí a až před dům rodičů dováží. Zde zotaviv se, přiznává se Gustav druhého dne rodičům ku svým chybám — lituje svého nevděku a slibuje, že jich nikdy více nezarmoutí. Radost rodičů, kteří v synáčku svém žijí, jest převeliká. Ale Gustav nejenom se lepší, on také napravuje chyby svoje. Prosí rodiče, by mu dali zhotoviti pěkného létacího draka, vyhledává hochu, jemuž před několika dny radost pokazil, že mu draka podupal, a dává mu v náhradu daleko lepšího draka svého. Od té doby vyvinulo se mezi hochy upřímné přátelství, a Gustava již nikdo nenazýval hrdým. — Pěkný tento obrázek nezůstane zajisté bez blahodárného účinku na malé čtenáře.

Lépe dáti nežli bráti! (IX. obr.)

Hodné dětičky Viktorka, Liduška a Ladislávek zřikají se novoročních dárků, jež jim matinka slíbila, ve prospěch hlad a zimu trpících sirotek Madlenky a Michálky; častují je, oblékají v teplý šat a s košíkem potravin doprovázejí je domů. Vědomí, že vykonaly skutek milosrdný, na hrazuje jim hojně dárky novoroční, které jim matinka v odměnu jejich soucitu s ubohými přece kupuje, zřeknuvše se ve prospěch svých hodných dítek šatů, jimiž manžel k novému roku chtěl ji překvapiti. *Zřejmo zde, že kdo rád a ochotně pomáhá chudým a nuzným, škody neutrpí, že půjčuje Pánu Bohu na úroky.* — Pěkný to obrázek účinně soustrastí s bližním trpícím, který jistě hluboké stopy v srdcích maličkých zanechá.

Z X. obrázku „Zbožná Mařenka“

zrovna dýchá nezlomná důvěra v Boha i v tom největším neštěstí, již zachovala matka Mařenčina při tragické smrti svého manžela, již podlehl při práci v kamenných lomech. A touto důvěrou, zbožností a odevzdaností do vůle Boží naplňovala

zbožná vdova Mrázková útlé srdce své dcerušky. Případně na vhodném místě nalezáme v tomto obrázku sloku z písně „Tvůrce mocný nebes země“: „Souží-li mne nedostatek“, kterouž Mařenka zapuzovala z mysli matčiny chmůry všelikých útrap. — Mařence naskytla se brzy příležitost osvědčiti, že její důvěra v Boha a přímluvu blahoslavené Panny Marie jest skálopevna. Onemocněla jí totiž povážlivě matinka. V bolesti své a ve starosti o dobrou matku utíká se Mařenka s důvěrou nezlomnou k Bohorodičce v blízké kapli. Po skončené modlitbě za uzdravení matky vyslechla schoulena za sochou Panny Marie rozmluvu lupičů do kaple přišedších, jak by kolem půlnoci faru vyloupili. Po odchodu těchto spěchá Mařenka na faru upozornit na hrozící nebezpečí. Hodný duchovní správce, otázav se nejprve po příčině tak pozdní návštěvy Mařenčiny v kapli, posílá do blízkého města pro lékaře, který ještě v čas přijíždí, aby mohl poskytnouti pomoc nemocné Mrázkové. Lupiči na faru se dostavivši byli za pomoci hodných sousedů schytáni a trestající spravedlnosti odevzdáni. Matka Mařenčina k největší radosti své dcerušky se pozdravila. A od té doby netrpěly nouze; nebo štedrý pan farář i hodní sousedé vydatně je podporovali. V chudé chaloupce nastaly opět doby klidného, spokojeného života. Dobrotivý Pán Bůh setřel úzkost a snal zmatek s vzývajících Ho věrných duší. *Kdo v Boha důvěruje staví na pevných základech a nebývá nikdy sklamán.* Pěkné to poučení pro děti, by po způsobu Mařenčiny záhy ozdobily srdéčka svá pravou zbožností a důvěrou v Boha.

Z obsahu jednotlivých zde uvedených obrázků viděti, že pan pořadatel jako zkušený paedagog z cizojazyčných spisů jen takovou látku vybírá, která způsobila jest vzbuzovati již záhy v mládeži city náboženské a mravné, jakož i smysl pro krásu a slušnost. Málo v naší dětské literatuře podobných spisů, v kterých by na moment náboženský a mravný tak velká kladla se váha, jak to v „*Růžové knihovně*“ nalezáme. Tendence taková zajisté všeho uznání jest hodna.

Také po stránce slohové jest tato

knížečka dokonalá. Mluva v ní jest plynouá, lahodná, dětskému věku přiměřená. Úprava vnější jest vkusná. Také pěkný obrázek. (I zajíček rád si poskočí), krášlí tuto knížečku, jejíž cena 40 kr. velice jest mírná.

Josef Žák.

Besedy mládeže (Redaktor Václav Špaček, nakl. M. Knapp v Praze) přináší ve svazku 336. opět jednu z oněch knih, o nichž si upřímný přítel mládeže přeje, by jich bylo více. Jest to profesora Fr. Faktora dílko: „*Z východních krajů*“ a „*Cesta severní Amerikou*“.

Máme skutečně málo cestopisů pro mládež, které by dle vlastního názoru byly líčeny tak zábavně, poučně a s přesnou stručností.

Jsou to vlastně dva různé oddíly cestopisu, jak název ukazuje, ale jest těžko tomu kterému dáti přednost, v oddíle prvním jsou s dokonalou pietou líčeny krajiny svaté země, každému katolíku tak drahé a posvátné, místa, na nichž Spasitel žil a trpěl, obyčej i život různých národů i náboženských vyznání podány tak věrně, s dodatky namnoze novými i zvláštními, že jest četba této knihy pravou pochoutkou duševní i pro čtenáře dospělého.

Ve II. oddílu líčí spisovatel svoji cestu na Chicagskou výstavu a po části severní Ameriky. Život na lodi, na drahách i ruch výstavní, zvláštní, v pravdě „amerikánské“ zvyky a obyčeje našich krajanů zaoceánských, jejich upřímnou lásku k domovině, to vše, vedle statí nanejvýše poučných, čisté vědeckých zanechá u čtoucího jasný i radostný dojem.

Nejen pro čtenářstvo menší, neboť kniha psaná s tím vzácným taktem žeť srozumitelná i dětem nejmenším, leč i pro dospělé jsou ta líčení zajímavá hlavně některými daty novějšími na př. líčením parolodi „Elbe“ a její statečného kapitána a v oddílu I. účinky zemětřesení v Cařihradě.

Z četných a vhodných ilustrací zajímavá hlavně dům Pilátův v Jerusalemě a j. v. Objemná 146. stránek čítající kniha stojí 50 kr. a bude zcela na místě ve všech knihovnách.

L. Grossmannová-Brodská.

Spisy redakci zaslané.

Vlastf. Časopis pro poučení a zábavu. Red. Tom. Škrdl. vyšlo právě číslo 12 (Září) ročník XII. s následujícím obsahem: Michal Hórnik a jeho doba. Příspěvek k dějinám litera-

tury hornolůžické tohoto století. Napsal Fr. H. Žundálek. (Dok.) Bolestný růženec. Báseň od Václava Korandy. (Dok.) Perlolovci na ostrově sv. Ducha. Napsal Emil Mušík. Z ruského pře-

ložil J. Růžek. Cesta do Vratislavi, Poznaň, Krakova Opavy. Podává Boh. Hakl. (Dokonč.) Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Dók) Národopisná výstava československá v Praze roku 1895. Píší Ed Šittler a dr. Ant. Podlaha. (Pokrač. a dokonč.) Literární sjezd družstva Vlast. Některé katolické dobročinné a vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Píše Tomáš Škrdl. (Pokrač. a dokonč.) Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Předplatné na „Vlast“ ročníku XIII. obnáší ročně 5 zl., půlletně 2 zl. 50 kr. Předplatné zasílá se na administraci „Vlasti“ v Praze č. 234—I. (Jilská ulice.)

Dělnických novin vyšlo roč. VI. čís. 2. s tímto obsahem: Sjezd katolíků v Táboře; napsal Ant. Svoboda. Feuilleton: Slovo o lučbě; napsal Václav Žižka. Odevzdání dělnické adresy J. M. ndp. Edv. Janu Nep. Brynychovi, biskupu královéhradeckému. Z celého světa. Různé zprávy. Dopisy. Literatura. „Dělnické noviny“ vycházejí 1. a 16. každého měsíce.

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Klement Borový. Roč. XXXVII. č. 7. Obsah: Zkáza Sodomy a Gomorrhy a původ Mrtvého moře. (Dr. Ant. Podlaha.) Co stanoví občanské zákony carství ruského o manželstvích smíšených? (Dr. Jos. Tumpach.) Sv. Benedikt s bratřími, patronové zemští. (P. Methoděj Vojaček.) Kterak byli spříznění s Pánem Ježíšem tak zvaní bratři Páně? (Dr. Jan Lad. Sýkora.) Dějiny katolické církve v Uhrách v 19. stol. (Dr. Fr. Kryštůfek.) Zákon přirozený základem zákonodárství lidského. (Fil.

dr. Eug. Kadeřávek.) Kronika. Literární oznamovatel.

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež katolickou. Vydává Václav Špaček; tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. (V. Kotrba.) Ročník VI. sešit 1. Cena ročníku 80 kr. Doporučujeme vřele.

Obzor. Red. vyd. Mgr. Vl. Štastný. Roč. XIX. čís. 15. a 16 s bohatým a velmi cenným obsahem.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk v Praze č. 604-I. Ročník IV. čís. 8. a 9 Nákladem spolku „Družina bl. Anežky České“. Předplatné roč. 2 zl.

Der Volksbibliothekar. Praktischer Handweiser für Errichtung und Erhaltung von Familien-, Volks- und Schüler-Bibliotheken: Herausgeber und Redakteur Ant. Brousil, in Weyer a. d. Enns. Roč. II č. 2. a 3. — Předplatné ročně 1 zl.

Sbírka historických příkladů z dějin slovanských zvláště pak českých. Kazatelům, katechetům, učitelům, vychovatelům a vzdělaným vůbec sebral a upravil Jan Nep. Černohouz, os. děkan v Hostivari. V Praze. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví (Gustav Franc). — Sešit 21. a 22. — Cena 72 kr.

Obecné vychovatelství. Pro ústavy ku vzdělání učitelův a učitelek sepsal Josef Šauer z Augenburku, professor na c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelek v Praze. Nákladem knihkupectví B. Stýbla. Cena 1 zl. O spise tomto přineseme brzy obsírnější posudek. Prozatím vřele doporučujeme.

KONKURSY.

V **Plzeňském okr.:** m. řed. m. šk. v Blovicích; m. říd. uč. v Milínově; m. uč. v Doubravce, Hromicích, Chválenicích, Plzeňci, Tlučné a od 1./1. 1897 v Ném. Bříze, Plané, Losině, Těnovicích; m. poduč. v Blovicích, Černicích, Čičově, Křimicích, Míšově, Žďáru. Od 10./9. — V **Slanském:** m. říd. uč. v Pozdní; m. uč. od 1./1. 1897 ve Bdině, Bilichově, Ječíně, Knovízi, Mšeckých Žehrovicích a Žižicích; m. učitelky v Tuchlovicích; m. podučitelky ve Pchérách. Od 10./9. — V **Přeštickém:** m. spr. šk. v Libákovcích. Od 18./9. — V **Jilemnickém:** m. uč. ve Studenci; m. učitelky pro III. odb. na m. šk. d. v Jilemnicích. Od 18./9. — V **Benešovském:** m. říd. uč. v Hrádku a Jabloně; m. uč. v Maršovicích a od 1./1. 1897 v Hrádku, Konopišti, Kondraci, Teplejšovicích; m. učitelky a podučitelky ve Vlašimi. Od 18./9.

Morava. V **Brněnském (venkovském):** m. poduč. v Maloměřicích. Do 15./10. — V **Hodoněnském:** m. uč. v Týnci. Do 20./10. — V **Třebíčském:** m. spr. šk. v Mikulovicích. Do 15./10. V **Boskovickém:** m. naduč. ve Žďáru; m. poduč. v Bradenách. Do 25./9. — V **Dačickém:** m. spr. šk. v Banovicích. Do 31./10. — V **Hranickém:** m. poduč. v Tršicích. Do 30./9. — V **Valašsko-Meziříčském:** m. podučitelky ve Vsetíně. Do 20./10. — V **Moravsko-Třebovském:** m. učitele v Trnávce. Do 8./10.

Družstvo Vlast vydalo **60.000 želatinových »lístků z pilnosti«**, pro žáky a žákyně obecných a měšťanských škol, opatřených vhodnými výroky z Písma svatého. Lístky se prodávají za hotové, a to najednou nejméně 100 kusů po 40 kr. Pp knihkupecům poskytne se toliko 15% provise.

Příhlášky přijímá administrace „Vlasti“ v Praze č. 234.—I.

Obsah: Zásady nuceného vychování Píše Josef Kousal. (Dokončení) — Některé pokyny k vyučování liturgiky. Podává E. Cívka, katecheta. (Dokončení.) — Učitelé Češi na německých školách. (Kapitola ke kulturní historii Němců v Čechách.) — Na neděli XVIII. po sv. Duchu. Napsal Jan Nosek, koop. u sv. Havla v Praze (Dokončení.) — Promluva na neděli XIX. po sv. Duchu. (O výmluvách) Napsal Em. Žák, katecheta měšť. dívčí školy v Praze. — Exhorta na neděli XX. po sv. Duchu. Podává Aug. Konářík, katecheta. — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLAST“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež addressovány i reklamy, jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

Dítě pyšné.

Podajnost, učelivost, důvěra, poslušnost a jiné ctnosti sprízněné jsou živlové, bez nichž žádné vychování se nemůže obejít, ač-li ke zdaru vésti má! Není výchova nic jiného, než navedení maličkých ke *křesťanské dokonalosti*, tato pak zakládá se hlavně na *pokoře*! Tak svědčí veliký otec církevní, sv. Augustin: „Demosthenes řečník byv tázán kdysi, kterých pravidel by v umění řečnickém především šetřiti bylo, odpověděl: *Výslovnosti* na prvním místě! Byv pak otázan po druhé, čeho by dále dbáti měl řečník, odpověděl onen po druhé: *výslovnosti* — a tak i do třetice stejná zněla odpověď... Podobně i ty — dokládá zmíněný učitel církevní — budeš-li kdy tázán, který je základ křesťanského náboženství, odpověz: Základem křesťanského náboženství (scil. křesť. života. Pozn. spis.) jest *pokora*! A tak odvětiť dlužno i tenkrát. kdy by snad okolnosti jinou ctnost doporučovati se zdály! ¹⁾

Proto také obsahuje *ritus křestní* důležitou otázku: „Odříkáš-li se satanášeho? I vsí pýchy jeho?“ — jelikož bez *pokory* není *poznání sama sebe*, bez poznání sama sebe není nápravy mravní, bez nápravy mravní není spasení! „Humilitas honorata“ — znělo ve středověku o knížatech, kteří zlatou korunu, o rytířích, kteří lesklý krunýř a břitký meč odložili, o vzácných paních, které skvostným šatem a drahocennými šperky pohrdly — jedni, aby zíněné roucho oblekše, v klášterní samotě, *pokoře* a *poslušenství* se cvičili, druhé, aby za závojem učily se odumírati světu, aby mohly cele žíti Bohu a dobru bližních svých!

Věkové pozdější ovšem ducha středověku nechápou, poněvadž pokora vymizela ze srdcí lidských a na místě jejím se uhostila *hříšná pýcha* se svým celým příbuzenstvem, mezi kterým vynikají hlavně *marnivost* a *slávomam*! Než nesmíme klásti vady tyto pouze na vrub *doby moderní* — bylať na př. za dob renaissance vypínavost jednotlivých stavů křiklavější než za dneška, kde nanejvýš stav rolnický těší se zasloužené úctě, tak že sedlák moderní útrpně pokrčí ramenoma nad za-

¹⁾ Epistola 118. ad Dioscur. c. 22.

staralým německým příslovím - „Der Bauer ist *auch* ein Mensch — sozusagen!“ Vypínavost jednoho stavu před druhým byla kdysi větší než za dneška!

Magister Seeger ve Vitenberce dal sobě ža živa zhotoviti pomník náhrobní, na němž byl vyobrazen, kterak klečí před obrazem Ukřižovaného. Dle zvyku doby tehdejší z úst jeho vycházejí slova napsaná: „Domine Jesu Christe! amas me?“ Z úst pak Kristových plyne odpověď, taktéž psaná: „Clarissime, prae nobilissime doctissimeque domine magister Seeger, rector hujus scholae dignissime meritissimeque, omnino amo te.“¹⁾

Pascal pak, výborný znatel svých vrstevníků, napsal ve svých *Pensées*: „Mar-nivost tak je zakotvena v srdci lidském, že každý záškodník, každý kuchtík, každý rošťák se vychloubá a má rád své obdivovatele: sami mudrcové po nich baží. Ti, kdož píší proti slávě, chtějí se proslaviti tím, že pěkně psali, a kdož to čtou, chtějí se pochlubit, že to četli; já pak sám, jenž toto píš, touže nesen jsem touhou, a ti, kdož to čísti budou snad rovněž tak!“²⁾

Bohužel, že hlavní tento hřích není snad výhradním příznakem *věku dospě-lého*, kdy vědomí vlastní výtečnosti by snad v cenných službách lidstvu prokázaných, nacházeli jakés takés spory: nýbrž *pýcha* a *zásluha* stojí k sobě v poměru nepřímém — čím méně zásluh, tím více domýšlivosti, tím více pýchy! Poněvadž pak *věk jinošský* vůbec na zásluhy je velmi chud — o dětství ani nemluvě — proto také, dle svrchu dotčeného zákona o poměru nepřímém, u dětí, jinochů a dívek nejvíce pýchy shledáváme!

O dětech hovoří již znamenitý francouzský moralista La Bruyère: „Les enfants sont hautains, dédaigneux, coléreux, envieux... menteurs, dissimulés...“³⁾ úsudek pak tento má platnost až podnes! Neboť, pozorným-li okem sledujeme veškeré obyčejné přestupky žáků a žákyň n. př.: neposlušnost, zarytost, svárli-vost, sočivost, nesrovnalost, ješitnost, vychloubavost, hašteřivost, odmlouvačnost, nedůtklivost, drzost, rozmarnost, nezdvořilost, nezřízenou řevnivost, krutost atd. ... a pátráme-li po základu všech nepravostí těchto, co shledáme?

Pýchu, jakožto *kořen* toho všeho bejlí neužitečného, ano veleškodného! Toť onen kvas neblahý, který ani milost sv. křtu v srdcích nemluvnat nebyla s to vyhladiti na dobro! A Bohu budiž žalováno, že tento zhoubný kvas v přčetných rodinách nachází velmi příznivé ovzduší! A tak, jako za přiměřené teploty v půdě příznivé bakterie do milionů se množí, tak prostupuje poznenáhlu kvas *hříšné pýchy* srdce mladistvá, a život pacholat maličkých, jichž jest království neběské, záhy bývá ztrpčován vášněmi, rovněž jako dospělí jeden druhému ztrpčují život z pohnutek sobectví a pýchy!

Dítě ze statku zdráhá se choditi se synkem sousedovým, jedině proto, že tento je — jen pololaník; dítě tohoto nechce hráti se spolužákem, jehož otec

¹⁾ „Pane Ježíši Kriste!“ miluješ-li mne? — „Přeslavný, převzácný, veleučený pane magistře Seeger-e, školy této rektore nejhodnější a nejzáslužnější, ovšem že tě miluji.“

²⁾ La vanité est si ancrée dans le cœur de l'homme, qu'un goujat, un marmiton, un crocheteur se vante et veut avoir ses admirateurs: et les philosophes même en veulent. Ceux qui écrivent contre la gloire veulent avoir la gloire d'avoir bien écrit, et ceux qui le lisent veulent avoir la gloire de l'avoir lu; et moi qui écris ceci, j'ai peut-être cette envie et peut-être que ceux qui le liront, l'auront aussi. *Pensées*. Bibliothèque nationale pag. 116.

³⁾ „Děti jsou vysokomyšlné, zřadající (druhými), prehlivé, závistivé... prolhané pokrytecké.“ *Caractères Bibl. nat.* pag. 34.

e — pouze chalupník; hoch chalupníkův považuje pod svou důstojností, hrátí se synem podruhovým atp. Kdo by se domníval, že snad u lidí docela nemajetných a nevzdělaných není pýchy, ten by se velice mýlil! Pouze *forma* se mění, ale pýcha zůstává táž. Na 50° sev. šířky vstěpuje domýšlivý tatík synkovi svému pýchu rodinnou: „Nezapomeň, čí jsi! My máme 100 korců polí, 50 krav, 4 koně a 10 vepřů!“ Pyšný Eskymák ale dí: „Synu, pomni, že tvůj otec je majitelem čtyř ocelových udic, za které lze dostati několik tun rybího tuku!“

A tak je pýcha neřestí mezinárodní, neřestí zároveň nejplodnější a hlavním kamenem nárazu, o který se rozbíjí přechasto sebe šlechetnější snahy vychovatelské! Zápas proti pýše není lehký, neboť jak Bossuet dokládá: „Neřest tato vloudila se do základu samého našich útrob při slovu hada, jenž děl k Evě: „Budete jako bohové!“ My pozřeli jed tento smrtící a tentýž pronikl až do morku kostí našich a celá duše naše byla jím otrávena.“¹⁾

To již *Plato* upozoroval: „Největší zlo člověka,“ tak dí na jednom místě, „jest jedna *chyba*, kterou s sebou *přináší na svět*; chyba, kterou jeden druhému promíjí, pročez také nikdo o nápravu její se nestará: chyba tato zove se *nezřízená sebeláska*!“

Ale *léku* proti této vadě sám „božský“ *Plato* nevěděl! „Hoc *Plato* nescivit“, dokládá *sv. Jeroným*. Teprvé *Ježíš Kristus* poukázal na potřebný lék, když děl: „Učte se ode mne, neboť jsem *tichý a pokorný* srdcem.“ (Mat. 11. 29.) Ovšem nelze se diviti přespříliš, že moudrost lidská nebyla s to, aby jedním rázem uhodila na prostředek obranný, kterým by s úspěchem mohlo bojováno býti proti nepříteli, jenž, pravý *Proteus*, neustále oděv, zbroj, a způsob útoku svého mění! Nenít nic tak nesnadného, jako již *výměr pýchy sám a spolehlivý důkaz o její přítomnosti*! Neboť v téže míře, jako její *plodnost* jest úžasná, jsou také úžasně četné *škrabošky*, a rafinované přetvářky, kterými chce klamati své okolí, a zahrátí sobě docela i na anděla dobrého! Tato *prohnanost pýchy* je věru podivuhodná, ana dovede malovati straky na vrbě vychovatelům sebe zkušenějším! Vychovatel poněkud zkušený, na př. bez obtíží rozezná dítě lakotné od štědrého, závistné od přejícího, nestřidmé a mlsné od střidmého, nestoudné od čistotného, prchlivé od tichého, lenivé od pilného — avšak, pokud se **dítěte pyšného** týká, tu třeba se míti na pozoru! Tu platí slova *Božského Mistra*: „Ne každý, kdo mi říká: „Pane, pane atd.!“

U malých dítek, které se ještě nevyznají valně v přetvářce, klestí sobě pýcha průchod instinktivní, abychom tak řekli, silou, any *děti pyšné* za každou cenu chtějí hrátí prim, a proto chvástají se mnohdy věcmi a událostmi rodinnými, nad kterými by za věku rozumného cítily buď zármutek, buď pokoření. „Heč, naše babička umřela — a vaše ne!“ — tak slyšeli jsme jednou chlubiti se holčičku asi čtyřletou ke své družce. Jindy opět žáček šestiletý vypravoval sebevědomě, že mají na svém domě nový komín. Synek sousedů se zarazil, neboť na jejich stavení byl komín sešlý a i jinak nedovedl chlapeček k uhájení cti otcovského domu nic pěkného uvéstí. Než pojednou si vzpomněl, co tatínek kdysi vypravoval a s vítězoslavným úsměvem ohlížeje se kolem po spolužácích, kteří

¹⁾ C'est ce vice qui s'est coulé dans le fond de nos entrailles à la parole du serpent qui nous disait en la personne d'Eve: Vous serez comme des dieux. Nous avons avalé ce poison mortel. Il a pénétré jusqu'à la malle de nos os et toute notre âme en est infectée. Traité de la concupiscence chap. 10. Srov. Dopauloup l. c. pag. 211.

s otevřenými ústy naslouchali líčení krás onoho nového komína, s hrdým sebevědomím hlásil: „Ah, komín . . . to není nic, pranic . . . ale — náš tatínek vypravoval, že máme na domě — „hypotiku!“¹⁾ a to *vy* nemáte! . . .“

Vůbec v mnohých rodinách, obzvláště prostředních a nižších tříd, celé ovzduší o okolí působí mocně na rozdmýchání *pýchy* v srdci dítek! Celé třídy moderní společnosti jsou nespokojeny se svým postavením. Odpadnutí od Boha, falešné ponětí o štěstí, na odiv stavěný přepych boháčů, špatná četba, rostoucí vědění širokých vrstev lidu při zanedbávání stránky mravní, nesvědomité štvání agitatorů, olupujících lid o sv. víru a budujících zaslepeným davům nebe na zemi (sic!) — to vše a mnohé jiné vyplašilo celý roj vášní, mezi nimiž *vzdorovitá pýcha* na prvním místě uvedena býti musí! A tak, jako kdysi La Fontaine stěžoval si na *domýšlivost* a *vypínavost* drobné šlechty svého věku, která se ráda opičila po bohatých velmožích:

Le monde est plein de gens qui ne sont pas plus sages;
Tout bourgeois veut bâtir comme les grands seigneurs
Tout petit prince a des ambassadeurs;
Tout marquis veut avoir des pages.“²⁾

(Fables de La Fontaine, Paris, Lefèvre et Cie. pag. 4.)

Podobně s malou obměnou platí za našeho věku o převážné většině rodin nemajetných slova jednoho paedagoga: „U mnohých lidí, hlavně stavu středního, je za dnů našich skoro všecinko, co na těle nosí, co dávají do úst, co mají v jizbici, abychom tak děli: jediná vtělená lež, poněvadž chtějí *vzácnějšími* a *zámožnějšími* se **zdáti**, než-li skutečně jsou! . . . Polohedbávné blúzy na vrchu — a roztrhanou košili na těle, vyšíváné květiny na pohovce — a hadry uvnitř, pompésní záslony s trápci a trásněmi — a ani jediné slušné peřiny, klobouk à la Rembrandt — a děravé punčochy na nohou, talmi aneb golding — hodinky s pozlaceným řetíz-
kem — a sešlapané střevíce, víno, likéry, koblihy a punč o plese — a doma brambory na loupáčku! . . . ejhle! toť hospodářství prolhané a ničemné, které kromě jiných neblahých následků porušuje charakter údů rodiny!“³⁾ (Pokrač.)

O letorách.

Pojednává Josef Moudrý.

Na cestě, kterou ubírá se proces vychovávací nachází se mnoho a rozličných překážek, které zdržují chodce od dosažení cíle jeho, ba — svádějí ho mnohdy ku dlouhým oklikám, zacházkám, neb docela zavádějí ho na ztezky slepé. Určený cíl stkví se jako maják na březích přístavu, ale loďička, kterouž má vychovatel svěřence doplaviti do touženého přístavu, jest mnohými vlnami a nepříznivým větrem z místa na místo proháněna, ba mnohdy i na nebezpečné

¹⁾ „Hypothéku“.

²⁾ „Ve světě teď plno pošetilých lidí!
Občánek chce palác, místo rodné chaty,
Sebe menší kníže vyslance si platí,
Markýz bez panoše vyjítí se stydí.“

³⁾ Zehn Gebote kathol. Kindererziehung“ von Fried. Clericus. Pag. 106.

úskalí naráží, — ku pravé cestě, ku cíli se přibližuje a hned zase od něho je vzdálena.

Ač snad žádný vychovatel na celém Božím světě nezavádí vědomě chovance na mravní bezcestí, — ač jest si vychovatel vědom všech zákonů psychologických i didaktických a přičiňuje se o zdar své práce, — přece mnohdy výsledek neodpovídá té veliké práci, přec pravý účel nedosáhnut. Dobrá vůle a „pouhá známost psychologie, jakož i prostá vědomost zásad vychovatelských jest málo platna, neumí-li vychovatel oceniti *praktické jich hodnoty, užívá-li pravidel*, které vědy tyto podávají *ve všem a beze vší rozvahy*. Pouhá theorie a návod ku vychování nevystačuje a jest toliko *jedním* z pramenů, z nichž se napájí studnice umění vychovatelského a *není již uměním* samým. Umění vyžaduje mnohem více. Každý chovanec jest především *individuum, mající své zvláštní vlastnosti, nadání, síly a snahy*. Je-li celý život člověka hádankou, jest jí nitro chovance měrou nejvrcholovější. **Proto především jest třeba nitro zkoumati, prostudovati a s jeho zvláštnostmi se obeznámiti**, kdykoli se začne užívati prostředků vychovatelských.“ Vincenc Zahradník v té příčině praví: „Velemnoho na tom záleží, abychom pravou a dokonalou jiných lidí měli povědomost. Nebo jak možná jest k jiným právě se chovati, není-li nám dobře známo, jak uvnitř jsou ustrojeni? Znatel jiných z této známosti má nejen radost, nýbrž i mnohotvárný užitek. On s každým poučně a rozkošně mluví umí, poněvadž mluví vlastně ze smyslu a srdce jeho. On každého k vůli své nakloňuje, s každým náležitě nakládá, každého vážností a přízní k sobě naplňuje, poněvadž ví, jakých by strunek v duši jednoho každého se dotýkati měl.“ Plyne-li z této známosti lidských povah každému člověku užitek, jest užitek tento vychovateli steronásobným, — ba bez této známosti ani nelze opravdově člověka vychovávat. Tak tvrdí i Jan B. Graser, an dí: „Kdo nezná přirozené povahy ducha lidského, ani zákonů, jimž duch lidský podroben, není s to, aby lidi vzdělával a vyučoval.“

Bylo by zajisté poznání vlastností duševních rychlejší a jistější, kdyby všichni žáci byli duševně stejní, čehož ovšem nalézt nemožno. Víme ze zkušenosti, že ve škole jsou děti z mnoha rodin, povahou svou si odporující, — ba že i děti z jedné a téže rodiny, jednoho otce a jedné matky, jeví často tak ostré duševní protivy, že bychom je nenalezli ani u jedince mimo kruh rodinný stojícího. Není to zajisté nic divného, neboť na témže stromu ovocném nacházíme plody různící se velikostí, barvou i chutí od ostatních. Mimo znaky a vlastnosti duševní všem dětem společné, nacházíme i vlastnosti velice různé, vlastní toliko tomu kterému jedinci.

Učitel má znáti duševní stránku dětí.

Neopakujeme zde sice opět výrok Vinc. Zahradníka, v němž vypisuje stručně užitek z poznání toho, ale poukazujeme ku výroku nad všechny lepšímu, ku výroku praxe. Požadavek tento kladli již mnozí dávní paedagogové a na jeho základě doporučovali vychování ojedinelé, soukromé, poněvadž vychovatel snáze proniknouti může duší jednoho chovance, (ač nesnadno a zřídka), než několika. Poznání pouze *obecných vlastností* lidstva (tedy ve škole dítek), však ještě nikterak *nedostačuje*; nutno bráti zřetel i ku každé, třeba i ojedinelé se vyskytující vlastnosti jedince. Josef Wenzig dí: „Jednotlivec musí při vychování vždy na zřetel vzat býti *se všemi svými znaky*. Nestačí tedy ohled míti pouze na znaky všeobecně lidské; sluší pozornost věnovati též znakům národním.“ A nejen těmto ale i věku, náboženství, pohlaví, schopnostem, *letoře* a rodinným poměrům sluší

přihlížeti. Pozorování toto konati musí učitel; „učitel musí studovati dítě, ne pak, aby dítě studovalo učitele.“

Určitých a neomylných receptů ku poznání duševní stránky dětské dosud není a možno směle domnívati se, že nebude tak brzy smrtelníku některému možno nahlédnouti do tajemné dílny duševní, seznati úplné její zařízení, a jistými prostředky v ní působiti za jistým účelem.

Letora a její známky jsou nám dosud jakýmsi vodítkem, dle něhož aspoň někdy a poněkud jen stanoviti můžeme duševní stránku dětskou. Jest zajisté učení o letorách dosud více rozšířeno a v praxi užíváno, nežli novější metoda, nad pomýšlení nesnadná, kteráž poznává vlastnosti duševní dvou neb více osob, dle účinku jednoho a téhož popudu.

I.

Majíce dospěti ku poznání povahy *člověka*, jest třeba všímati si stránky duševní i tělesné a to proto, že člověk se skládá ze dvou různých, o sobě neúplných podstat, které spolu tvoří celek podstatný (*completum substantiale*), jednotnou osobu lidskou; z téže příčiny jeví se i dvě činnosti, totiž psychická a fysická, z nichž jedna druhou plodí, provází, prozrazuje někdy na druhé podstatě závisle, jindy nezávisle. Myšlení jest na př. pouze činnost duševní.

O poměru obou těchto činností a zároveň i jejich podstat, vznikly mnohé domněnky, které však pouhými, neodůvodněnými domněnkami zůstaly. Psychologie nesmí postaviti ducha s jeho činností *mimo veškeren vztah* k výkonům tělesným, ale také nesmí stotožňovati oboje po způsobu materialistickém, marně se snažíc vysvětliti pochody psychické fysickými, jinými slovy řečeno, nesmí s očí ztratiti povahu podstatně různorodou dvojích těchto zjevů. Právě v časech novějších obíhá mnoho nepřesných psychologických pokusův ve způsobě fysiologické psychologie, jímž zajisté oprávněně se namítá, že *udání* nervové podmínky duševního jevu není ještě *výklad* jeho.

Aby obě činnosti vzájemně působiti mohly, (někdy na sobě závisle, jindy nezávisle), musí býti spolu spojeny i podstaty jejich. Bůh od počátku obě stránky zřídil k souhlasnému pořádku proměn, tak že obojstranné proměny se shodují, ač mnohdy neodvisle od sebe povstávají. Jevy tělesné působí změny v činnosti duše a naopak.

V každém okamžiku obsahuje duše naše množství duševních jevů (tlum) nebo spleť řetěz duševních konů, kteréž snaží se člověk, pokud to vůbec dovede, rozplést a na vlákna rozebrati, čili jinak řečeno, snaží se vykonati analýsu duševních jevů. Při rozboru složitého stavu duševního seřazuje pozorovatel zároveň části jeho s částmi jiných stavů složitých. Tak různé počítky od obrazů, zařazuje do jedné třídy počítky, obrazy — on počíná roztřídovati duševní pochody. Psychologové stanoví tři skupiny duševních jevů. Ku první skupině, jež označena jest slovem:

a) *cítění*, patří všechny duševní stavy, příjemné i nepříjemné, jednoduché složité na př. zármutek, hněv, láska a j. Do druhé skupiny, kteráž má jméno

b) *„vědění“*, patří všechny duševní výkony, jež jsou zahrnuty ve zvidání, pozorování a rozumování.

c) *„Chtění“* neb *jednání* jakožto třetí skupina, obsahuje všechny činné duševní výkony.

Porovnáváme-li dvě z těchto stránek, poznáme, že si navzájem *odporují* neb se i docela ruší. Vizme příklad: Dítě silného citového vzruchu liší se od dítěte klidně přemýšlejícího neb snažícího se práci nějakou vykonati. Vzpomínáme-li neb rozumujeme-li o něčem, nejsme tak snadno nakloněni ku hnutí citovému neb jednání. Jest tedy patrna mezi těmito skupinami duševních jevů protiva, odpor. Však skupiny tyto ač si odporují, jeví i souvislost a to proto, že cítění, chtění, vědění jsou *vlastnosti* ducha a nedají se od sebe izolovati.

Cítíme-li bolest, *poznáváme* sídlo její, *chceme*, snažíme se jí zbaviti; tedy jistý pochod duševní jest spřízněn s jiným, ho provázejícím. Skytá-li ve všemmíru každá věc podnět k obdivu nevystihlé moudrosti a prozřetelnosti Tvůrce, k jakému obdivu pobádá nás tato tajemná dílna duše! Co byl by člověk bez citův a bez snah? . . . Co byl by člověk pouhou poznávavostí obdařený? — Logickým schematem, chladnou deskou, v níž se vnější svět obráží. — Nebude se však jistě nikdo domnívati, že by tyto duševní stránky byly sobě co do výkonu rovné — neb že by u všech duchů stejné byly. Některý duch vyznačuje se převahou některé stránky nad ostatní, jeví však všechny, poněvadž jsou s první speciálně spřízněny. Některý duch chová v sobě znamenitější množství, abychom tak řekli, energie ku cítění, jiný ku vědění, jiný ku ch'ění.

Komenský ve své Didaktice, kap. XII. praví, „že ty rozdílné povahy nejsou jiného nic, než *excessus* a *defectus naturalis harmoniae*, totiž vystupování z přirozeného glejchu vzhůru neb dolů, na pravo neb na levo; tak jako neduh těla jest, když v kterém oudu horkost neb studenost, vláha neb suchost z míry vystoupí . . .“

Znamenitějšího stupně té které skupiny nenabyla duše ve svém životě individualním neb zkušeností, ale míra jí *vrozena*, vlastně řečeno, znamenitější stupeň té neb oné duševní síly, zároveň i s mnohými tělesnými útvary odkázán jednotlivcům po předcích; jest tedy *zděděna*. „Kletá neb požehnaná ruka našich praotců těžce leží na čele pravníkův a znamená buď znamením Kainovým, jehož dým plížil se po zemi — neb znamením Abelovým, jehož kouř z oltáře k nebesům se vznášel.“ Působení ve formě ještě užší jeví se mnohdy při přecházení určité vlohy celými pokoleními jisté rodiny, jako na př. hudební vlohy v rodině Bachův, kteráž dala světu 20 znamenitých hudebníků. Tak jako členové jedné rodiny mají některé znaky společné, tak i členům jistého plemene neb národnosti společny jsou jisté dědičné duševní vlastnosti, s nimiž jsou spojeny i jisté fysické rysy.

(Příště dále.)

FEUILLETON.

„Černý sjezd v Táboře.“

Píši, pane redaktore, pod dojmem hrůzy: račte povážiti, do Tábora, někdejší bašty Táboritů, svolali si klerikálové sjezd! A jak se jim vydařil! Kdo viděl ten velikolepý průvod k Mariánské svatyni v Klokootech, ten musí uznati, že — inu, že každé liberální srdce musí býti jato nesmírnou bolestí. Co se to teď jen v Čechách děje!

A kdo tam mluvil? Že mluvil svou výmluvností proslulý Dr. Horský, kněz, to by nebylo nic divného — ale on se, račte povážiti, osmělil mluvit tam také jeden professor a jeden učitel — a to je přece hrůza! Však také dostali a dostávají posud co proto! Je to také smělost! Jeden dokazuje, že Český národ byl nejšťastnějším v dobách, kdy se držel své víry a druhý ukazuje, že v tom našem školství není všechno zlato, co se trpýtí.

Ráčíte znát, pane redaktore Košátky? Rozkošné místočko; v samé výšce luka a hojnost stromů, kolkolem lesy; nad školou kaplička sv. Jana uprostřed dvou stoletých lip upomíná na zbožného českého šlechtice Hanuše Kolovrata Krakovského. V tom stromů a mezi hodným lidem velice se líbí špačkům, pro něž je tu na stromech dosti budek. To je z jara švitoření až radost. Není tedy divu, že se tam usadil také Špaček s velkým „Š“, který se mimo jiná liší od jiných špačků také tím, jak povídaly „Šípy“, že se krmí jenom *jezovitským semencem*.

Od té doby, kdy ten Špaček zaletěl také na Tábořský sjezd, zpozdují se ve Vrutici poštovní vlaky, přivážejí totiž pro Špačka „pochvalné dekrety“, jež právě uveřejňuje „Čech“. To je gustičko, pane redaktore: takový „pochvalný dekret“ bývá zpravidla okrášlen podobiznou jistého čtvernožce, kterému se říká v zoologii i v obecné mluvě *osel*. Tak tedy: osly posílají jistí pánové do světa, ale bodláčí a seno — to si nechávají — sobci!

Všeobecně překvapilo, že o řeči Špačkově psal přední „svobodomyšlný“ list velice střízlivě, skoro se zdálo, že pod dojmem jakési stísněnosti. „Učit. noviny“ to odbyly „vtipem“ a přezdívkou ale „Posel z B.“ věnoval té věci úvodní článek.

Tahle věc, pane redaktore, opravdu překvapuje. Čteme tu sice: „Tím, že p. Š. mluvil, udělal zase *radost nám*“ — ale o tři řádky dále zase: „*Větší hanbu* nám způsobil nikoliv tím, že přeběhl do tábora našich nepřátel, ale tím, že jako učitel tak *chatrnou* řeč pronesl.“ — Nuže, není li to ku podivu, že „Posel z B.“ věnuje tak *chatrné* řeči úvodní článek? Ale zajímavý jest počátek toho článku. „*Sám pan biskup v poslední chvíli ještě pochyboval*, zda se v celém českém učitelstvu najde člověk učitel, který by dovedl před shromážděným kněžstvem a vysokou šlechtou (neboť kromě těch přece nikdo jiný tam nebyl) přednášet.“

Prosím, pane redaktore, věděl Jste, o čem ndp. biskup Budějovický pochyboval? Že ne? Inu, tak! Vp. Škrdle a pan Dr. Horský taky ne — a Vy tři Jste přece — s dovolením — nejvyhlášenější klerikálové v Českém království — Vy to tedy nevíte — a pan redaktor „Posla z B.“ to ví! Pane redaktore, mám pana Strahla ve velikém podezření (ale neračte to na mne povídati) myslím si totiž, že p. Strahl je nějaký *tajný klerikál*, a to horlivější či

jak se taky říká „zuřivější“, nežli všichni ostatní klerikálové dohromady, neboť když on ví, o čem ndp. biskup do poslední chvíle pochyboval, a klerikálové to nevědí, tedy to přece není jen tak samo sobou. Je to patrné také z toho, že pan Strahl také to ví, že by (klerikálové) byli dnes rádi, kdyby byl (p. Špaček) řeč svou ani nepronesl, neboť jen „omamovalo klerus radostí, že mezi nimi o nich mluví učitel.“

Tak vida, co pan Strahl všecko ví! A tať je přece jasno, že bylo mluveno v Táboře jen „o nich“, t. o kněžích, ale je také ještě více ku podivu, že o tom „Posel z B.“ píše více než na třech stranách.

Staré přísloví praví, že *pravda nehladí*. Proto je těžko pokouseti se o *trhání* té pravdy; nejlépe jest tedy ten drsný povrch pravdy přikrývat; je to pohodlné, a člověk si tuze neublíží; o přikrývky není nouze: překrucování, tupení a posměch jsou vždycky po ruce.

Avšak „Posel z B.“ má také důvody! V Táboře na př. se řeklo, že okresní inspektor domlouval učiteli, který v hodině *náboženské* vyučoval náboženství místo kněze. A co na to povídá „Posel z B.“? — „Myslí p. Špaček, že by p. vikář snad pana katechetu pochválil, kdyby ten v hodině *náboženské* byl vyučoval *počtům*?“ — Tohle je přece pádný protidůvod, či ne?

Jednu způsobilost „Poslu z B.“ upříti nelze; on totiž umí velmi šikovně vyráběti *nesmysly*. Račte jen poslechnouti, co tam stojí: „Každé slovo bojovného rázu uvádělo v nadšení, i když bylo nesmyslem. Příklad: Pan Š. *připouští* že se děti ve škole modlí, chodí do kostela, přijímají svátosti, a že dnešní škola neliší se od staré.“ — Tak praví „Posel z B.“ — ale v Táboře bylo řečeno takto: „jest vyvracet námítky těch, kteří každou výtku škole učiněnou považují za křivdu, **kterí praví**, že se děti v nynější škole také modlí, do kostela chodí, svátosti přijímají, a že tedy mezi školou nynější a dřívější není podstatného rozdílu.“

A „Posel z B.“ pokračuje: „K tomu volá (řečník:) „Proč tedy bráníte se, aby tato školní činnost podepřena byla zákonem?“ (Hlučný potlesk. Sláva Vám!) Tak to stojí zase v „Poslu z B.“ — ale v Táboře bylo řečeno: „*Kdyby tomu skutečně tak bylo, že by se nová škola od staré nelišila*, tu bychom my katolíci byli sami proti sobě, kdybychom se nějakých změn dovolávali. To my také víme, že se *někde*

náboženské stránky dbá, a pilně dbá — ale těm, kteří tvrdí, že se tak všude děje, řekneme: Proč pak, vy lidé dobré vůle, když pravíte že se tak všude děje, bráníte se tomu, aby tato činnost školy podepřena byla zákonem?“

Očekávám, pane redaktore, že „Posel z B.“ pro poučení svých čtenářů uveřejní co nejdříve recept, jak udělati ze řeči na katolických sjezdech pronesených nesmysly: Vytrhni ze řeči libovolně některé věty, vypuť logické spojení mezi nimi, něco překrut — a nesmysl jest hotový

V „Šipech“ byl vymalován Žižka, jak

bije do klerikálů. Možná však, kdyby vstal, že by popadl palcát spíše na ty své ctitele, kteří umějí tak výtečně překrucovati pravdu.

Když tak přemítám o této „šikovnosti“ a o těch nadávkových „pochvalných dekretch“ — tu, pane redaktore, skláním hlavu a vzdychám: „*Ano, jsme my klerikálové ze staré školy proti těm nynějším „modernistům“ přece jen hrozně pozadu!*“

Doufaje, že mi ráčíte dáti za pravdu, jsem Vám vždy s přátelskou úctou oddaný

Z p ě v á č e k,
zpátečník.

SMĚS.

Také názorné vyučování. Čeho jest liberální srdce učitelské schopno, dokazují mnohé obrazy a příčiněné k nim písemné výklady na některých školách venkovských. Prozatím podáme aspoň jeden z mnohých rozvěšených po učebních síních jisté venkovské pětitřídní obecné školy na Moravě. Obraz představuje Bertholda Švarce; dole však jest rukou připsáno: „Za 63 leta po Rudolfu Habsburském r. 1354 složil mohučský mnich a černokněžník Berthold Švarc z utlučené síry, dřevěného uhlí a ledku náhodou střelný prach. Černokněžníci našli místo vodky života kořalku a místo kamene mudrců střelný prach. Od polo-božství pomohl jim (rozuměj kněžím) Gutnberg“. — Podobných obrázků podáme více, aby bylo zjevno, jaké smýšlení panuje u mnohých učitelů a jak veliká jest jejich troufalost.

Jen tak dále, pánové! Že bude pan řídící učitel Václav Špaček pro svou řeč pronesenou na sjezdu v Táboře napadán, dalo se předvídati; že si útočníci nebudou ve slovech příliš vybírat, mohlo se aspoň tušiti; že však naň bude doráženo způsobem nade vše pomýšlení sprostáckým a to od lidí skrývajících se zbaběle za anony-

mitu, toho bychom byli, ač jsme se ne-jednou přesvědčili, čeho je liberální srdce schopno, přece nikterak neočekávali. Či může snad býti ještě něco „ušlechtilějšího“ a moderního učitele důstojnějšího nežli je dopis následující zasláný p. Špačkovi: Poštovní razítko: *Litomyšl* 25. září Uvnitř tužkou popsany a pomalovaný půlarch. Nahoře uprostřed *osel*, na pravo od něho pták *špaček*, na levo *mnich* s růžencem na krku, ukazující oslovi palmu. Pod tím: P. T. Jeho Vysoko Blahorodí p. Václavu Špačkovi, řídícímu bučiteli v Košatkách! Za skvělou a důmyslnou řeč pronesenou na sjezdu *klerikálních bulíků* v Táboře vyslovujeme Vám své plné uznání a jmenujeme Vás svým čestným členem. Zdařbůh! Za výbor klerikálních oslů Pohunek al. Špaček — *Jan Nep. B.* — Dole vyobrazen mnich v podobě ušatého netopýra a otištěn uherský dvacetihalěr. — Dle všeho zdá se, ba jest velice pravděpodobno, že anonymním vyrabitelem tohoto „něžného“ dopisu jest — učitel. — Ó jak šťastná musí býti škola, kde působí paedagog charakteru tak velice „ušlechtilého“. Proto jen dále, pánové; čím víc takových sprostáckých útoků, tím lépe pro — nás.

LITERATURA.

Handbuch zur Erklärung der biblischen Geschichte. Herausgegeben von Dr. Karl August Beck, königlichen Schulrat und Direktor des königlichen Schullehrer-Seminars zu Brühl. Erster Band.

Das alte Testament Köln. Verlag u. Druck von J. G. Bachem, 511 str.

Vůdčí myšlénka, již p. spisovatel při sdělení spisu svého měl na zřeteli, vyjádřena slovy evangelia sv. Luk. 2, 52.:

Ježíš prospíval moudrostí a milostí u Boha i u lidí.¹⁾

Jest a zůstane požadavkem veškerého našeho náboženského vyučování, aby mládež ve škole nabyla důkladných, solidních náboženských vědomostí, ale i náboženskému životu se přiučila t. j. nauky náboženské v životě uváděla v platnost.

Důležitá část náboženského vyučování jest biblická dějprava. Ona jest počátkem náboženského vyučování na školách obecných a provází pak žáka ve veškerém náboženském vyučování až do nejvyšší téměř třídy škol středních. Jest tedy důkladné znalosti biblických dějin potřebí učiteli samému. Ale jest známo, že právě v biblické dějepřavě učitel nejednou jest na rozpacích, že potřebí mu rádce bezpečného, a kdežto v ostatních disciplínách bohosloveckých snadno se může bezpečně informovati ve své knihovně, v biblických vědách bohužel dosud málo máme snadno přístupných rádců. Tak lze si vysvětliti, že i do učebních knih biblické dějpravy vloudily se chyby nemálo povážlivé.

Proto s radostí vítali jsme výše uvedenou knihu. Budeť zajisté p. kolegům v úřadě katechetickém pomůckou prospěšnou.

Pročetli jsme knihu tu až do poslední řádky a dáváme nyní výraz svému přesvědčení, že jako pomůcka ku přípravě do školy, výbornou konati bude službu, svědčíť zajisté o neobyčejné rutině učitelské pana spisovatele, jakož i o jeho znamenité znalosti látky biblické.

Přednost té knihy spatřujeme ve spracování učiva. Nepodává se tu katechese již hotova, učeně a formálně upravena, již by katecheta, než jde do školy, memoroval; nýbrž nalazáme tu pouze látku, již si musí katecheta spracovati sám dle své potřeby a dle vlastností svých učňů. Jest p. spisovatel přívržencem staré didaktické zásady, že methoda toho kteréhokoliv předmětu — a do té náleží i otázky a jejich úprava — závisí od žáků i od učitele, dvěma těmi faktory že jest podmíněna. Dávné naše přesvědčení.

Proto tím milejší jest nám tato příruční kniha, že samostatností katechetově jeho vlastní činnosti neukládá pout forma-

lismem hotových lekcí, že nenechává jej choditi po cestách vyšlapaných, nevedoucích nikde k zdárnému úspěchu.

Vyskytují-li se tu a tam otázky, slouží spíše k orientování se. Spisovatel chce býti při přípravě učitelově rádcem, vůdcem, dvacetiletá zkušenost jej k tomu oprávnjuje. Praví doslovně: Wir wollen aber der Lehrthätigkeit keine beengenden Fesseln anlegen.

K tomu cíli směřuje též rozdělení, jakéž p. spisovatel v jednotlivých lekcích učinil a jež se nám nemálo zamlouvá. Rozdělil celou knihu v 98 lekcí. Každá pak lekce obsahuje 3 oddíly: 1. zur Darbietung, 2. zur Vertiefung u. 3. zur praktischen Verwerthung.

Zcela logicky. V prvním odstavci jednotlivých lekcí podává historický materiál, vysvětluje, odůvodňuje čeho potřebí, poukazuje k místům paralelním atd. Je-li látka příliš dlouhá, rozčleňuje ji patřičně; jednotlivé odstavce na menší díly, aby naznačil, kam asi katecheta své žáky bez zastávky dovésti smí.

Než biblické dějpravy nesmíme nikde, ať jí učíme na kterémkoliv stupni, třídě neb škole, oddělovati od katechismu. Známo jest, co starý Overberg o věci té pověděl: Der biblische Geschichtsunterricht darf in seinem inneren Wesen nicht von dem eigentlichen Religionsunterrichte getrennt werden.

Na základě této zásady přičinil pan spisovatel druhou část nadepsanou: Zur Vertiefung, v kteréž snaží se upevniti, utužiti svazek, jímž biblická dějprava pojí se ku katechismu. Proto to stále poukazování ku katechismu v oddílu tomto. A vyznáváme rádi, že na tomto poli jeví se nám p. spisovatel pravým mistrem. V přemnohých lekcích jsou tyto statě prací skutečně cennou a p. kolegům budou zajisté vítaným materiálem ku přípravě do školy. Čím se nám p. spisovatel zvláště zavděčil, jest, že všady poukazuje na typický ráz jednotlivých dějů starozakonních, osob i věcí. Zde není opomenuto ničeho, vše provedeno do nejmenších podrobností. Tuť pozná soudný čtenář, jak pravdu má sv. Augustin volaje: In vetere Testamento novum latet, in novo vetus patet.

Věren své zásadě, že vyučování náboženské nemá za účel jen, aby poučilo, nýbrž aby zušlechťovalo, člověka pozvédalo a v celém dalším životě jevílo se platným činitelem, dokončuje p. spisovatel každou lekci třetím oddělením: Zur praktischen Verwerthung. Tu nalazáme pokyny, napo-

¹⁾ Aby tedy mládež nám svěřená prospívala moudrostí a milostí u Boha i u lidí, též vznešený cíl tanul p. spisovateli na mysli, též cíl sledujeme i my při veškerých svých pracích ve škole.

menutí, povzbuzení, jimiž mladické srdce našich učňů na cestu pravdy a ctnosti lze uvést. Toť také konečný cíl veškerého našeho působení ve škole, nejen abychom dítě naučili, ale abychom je nábožensky vychovali, máť takorča do srdce svého vsáti, čeho mu potřebí na celé životní pouti v poměru k Bohu, k sobě a bližnímu.

Měli jsme v úmyslu podati o každé lekci úvahu příčinnou. Ale pročítajíce jednu po druhé, shledali jsme, že práce ta vzrostla by v nekonečnou délku. Všecky lekce jsou pracemi výbornými a nesou patrně na sobě známku, že vyšly ze školy pro školu. Poukážeme jen na některé části.

Hned 1. lekce o stvoření světa se nám velice zamlouvá; tam nalezneme učitel výbornou látku ku přípravě do školy i ku domácímu studiu. Totéž platí o lekci 2. — Lekce 4. jest jedna z nejpěknějších; jedná o Kainu a Abelovi. Dočítáme se, jaký původ oběti, proč Bůh měl zalíbení na oběti Abelově a jakýmž způsobem to projevilo. V 5. lekci se nám líbí přesný důkaz, že zjevení Adamovi učiněné bez porušení dochovati se mohlo až na Mojžíše. Důkladná práce jest lekce 16. jednající o Esauovi a Jakubovi, 19. o Josefovi a jeho bratrích, lekce 21. o Josefově povýšení, 34. o zákonodání na hoře Sinai, 35. o zlatém teleti. Zajímavé svou důkladností a přesností jsou statě jednající o bohoslužebném zařízení, jak je učinil Bůh skrze Mojžíše; jak upravil bohoslužbu David, Esdráš, a jaké změny, opravy udály se v době Makabejské.

S potěšením pozorovali jsme, že pan spisovatel jest obeznámen se všemi výzkumy assyriologie a aegyptologie a že na základě solidních svých vědomostí biblických celé dílo vybudoval. Poukazujeme též na zeměpisné pojednání o Egyptě str. 101, o svaté zemi p. 221, o Assyrii str. 364 atd., atd.

S rostoucím interessem pročítali jsme též poslední lekce, kde se líčí dějiny národa vyvoleného za doby Alexandra Velikého, Ptolomaeovců, Seleucidů, jakož i hrdinná činnost Hasmoneovců — a napotom historii národa vyvoleného za doby Římanů bezprostředně před narozením Krista Pána. Statě tyto jsou sice stručné, ale historické události vylíčeny správně a úplně.

Poukazujíce na vynikající vlastnosti uvedené knihy, dovolujeme si upozorniti i na některé stinné stránky, ovšem pokud se nám stinnými zdají.

Tak na př. na některých místech zdá se nám důkaz, že ten který úkaz v St. Z.

byl typem Zák. Nov., někdy šroubovaný. Tu lze uvést latinské přísloví: *Nimium vertitur in vitium*. Anebo v lekci 2. kde je dosti obšírné pojednání o topografii ráje, měl p. spisovatel přihlížeti k nejnovějšímu výkladu P. Hummela (Commentarius in genesin), kterýmž sporná tato otázka jasnějšího nabývá světla. V lekci 8., kde se jedná o Noemovi, přáli bychom si vysvětlení, proč se Noe opil, a kdo že se mu vlastně posmíval. V lekci 46. čteme slova: *das Amt der Könige war erblich*, což se nám nezdá býti pravým. Proto též není jasné vyznačeno v lekci 65., jaké oprávněnosti mělo hnutí oněch 10 kmenů proti Roboamovi.

Taktéž nesouhlasíme s tím, co uvádí p. spisovatel v lekci 69. (str. 345. v pozn.) k výkladu evang. Mat. 15, 21, v Mar. 7, 24) o zdánlivě tvrdém jednání Spasitele proti ženě Kananejské. Měl tu zajisté Spasitel účel paedagogický hlavně se zřetelem k apoštolům.

V lekci 89., str. 451. vypravuje se, že Mardochaeus za to, že zamezil zločin 2 spiklenců dvorních, byl odměněn (*wurde für die Anzeige belohnt*). Toť přece odporuje textu Písma sv. a následujícímu vypravování: Est. 6, 3. „Jaké cti a odplaty dostalo se Mardochaeovi“, táže se tu král.¹⁾

V lekci 92., str. 470. čteme: *Die griechische Uebersetzung der machabäischen Bücher* — výrok textu nezdá se býti správným, aspoň ne vzhledem k II. knize Makabejské.

V lekci 87., str. 439. čteme známé a důležité proroctví Danielovo v 40 téhodnech. Litujeme, že p. spisovatel nepodal nám tu žádoucího výkladu. Čím nesnadnější smysl tohoto proroctví, tím citelněji postrádáme výkladu v této jinak dobré knize.

Vytkli jsme tyto věci nepatrné, ne abychom snad na celé dílo vrhnouti chtěli nějaký stín.

Jest to dílo velmi dobré, poučné a praktické a my je všem kolegům katechetům doporučujeme co nejvřeleji.

V Praze, dne 7. září 1896.

Josef Havránek.

Besedy mládeže (Redaktor Václav Špaček, nakl. M. Knapp v Praze) přináší

¹⁾ Držíme se tu textu Vulgaty vědouce dobře, že na tom místě texty: latinský, řecký a hebrejský nejsou souhlasné. U nás však hlavně na váhu padá znění Vulgaty.

ve svazku 335. pěkné dílko od redaktora této sbírky pod názvem *Filipková cesta do Prahy*, jež bude veškerým mladistvým čtenářům pěknou i cennou upomínkou na československou výstavu Národopisnou.

Věcně, stručně, s velikou láskou k věci i dětem českým vyličený zde hlavní poklad naší bývalé národopisné, takže jest to četba v pravdě poučná i ušlechťující; pro zábavu vetkány tam veselé i smutné příhody malého Filipka, který za svoji po-

ctivost i upřímnost byl na výstavě bohatou paní odměněn.

Zajisté ještě podnes těch sta a sta českých dětí vzpomíná sobě na hromadné návštěvy výstavy a těm bude knížečka tato vítanou i přemilou četbou, obsahující jaksi celou výstavu i s vysvětlením, a byť to byla kniha časová, nepozbude ceny pro svoji tendenci, prozrazující dobrého spisovatele. Připojeny četné obrázky; cena 30 kr. Doporučujeme!

L. Grossmannová-Brodská.

Spisy redakci zaslané.

Meč. Obranný kalendář katolický na obyčejný rok 1897. Nakladatelé a vydavatelé Frant. Pohunek a Václav Kotrba. Red. Frant. Pohunek. Cena 50 kr. Obsah „Meče“ jest tento: Kalendarium. Přehled svatých a světic Božích. Slovo k čtenářům „Meče“. Socha Panny Marie na Staroměstském náměstí Pražském, pomník hrdinské obrany Pražanů r. 1648 proti Švédům, památník míru Vestfalského (k titulnímu velmi pěkně provedenému obrázku, jenž představuje zmíněnou sochu Panny Marie s okolím.) — V Bethanii. Povídka. Napsal Klement Markrab. — Evropské otroctví. Podává Fr. Veridico. — V sousedství. Dějepisná črta od Aloisa Dostála. — Byl-li král švédský Gustav Adolf nezištným obhájcem protestantů v říši německé? Podává Fr. Pohunek. — Moric, svobodný pán z Hochbergu. (Konvertita). Napsal Klement Markrab. — Od rodných prahů. Povídka z bouřlivých dob. Napsal Josef Flekáček. — Katolíci, nedejte se klamat moderními frá-

zemi! Podává Fr. Veridico. — Arcivévoda Karel Ludvík (s podobiznou). — Kdo nechce pokoj? Píše Fr. Veridico. — Obrázky ze švédských válek. Podává Frant. Pohunek. — Několik pověstí ze života sv. Vojtěcha. K devítistoleté památce jeho smrti mučnické. Sebral J. Ježek. — Dr. Antonin Lenz, probošt královské kapitoly Vyšehradské, domácí prelát Jeho Svatosti Lva XIII. (S podobiznou). — Stará církev ještě žije. Podává Fr. Pohunek. — Dr. Rudolf Horský. (S podobiznou.) — Kterak zbyl Machulovi z krávy jen provaz. Napsal Karel J. Zákoucký. — Proč jsem se stal katolíkem? Podává Fr. Pohunek. — Některé zprávy o vynikajícím působení katol. misijnářů a řeholnic. — Výroční a ostatní tržové v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. — Škály kolkové. — Poplatek za záznam, nebo za vklad do knih veřejných. Mimo to jest kalendář „Meč“ ozdoben četnými zdařilými obrázky.

KONKURSY.

V Duchcovském okr.: m. řed. a uč. na m. šk. chl. v Duchcově; m. říd. uč. a poduč. v Ledvicích. Od 21./9. — **Ve Vinohradském:** m. uč. I. odb. v Žižkově; m. říd. uč. v Dolních Jirčanech; m. uč. od 1./1. 1897 v Čeněticích, Kamenici, Kamenném Přívoze, Zlatníkách, Zvoli. Od 22./9. — **V Rokycanském:** m. říd. uč. v Mirošově; m. uč. pro III. odb. v Rokycanech a pro I. odb. v Radnicích; m. uč. v Hor. Stupně; m. uč. v Němčovicích, Skořici a od 1./1. 1897 v Litovanech a Kolvině; m. poduč. v Němčovicích, Vranovicích, Skořici, Bušovicích. Od 23./9. — **V Žamberském:** m. říd. uč. ve Slatině; m. spr. šk. v Záchlumí; m. uč. v Klášterci a od 1./1. 1897 v Kunčicích. Od 24./9.

Morava. V Kroměřížském: m. uč. pro I. odb. v Hulíně. Do 25./10. — **V Hustopečském:** m. podučitelky ve V. Němčicích. Do 31./10. — **Ve Vyškovském:** m. poduč. ve Vico-mělicích a podučitelky v Mouřínově — do 15./10. a m. poduč. v Kovalovicích — do 31./10. — **V Uhersko-Brodském:** m. uč. ve Valašských Klobukách. Do 31./10. — **V Místeckém:** m. poduč. v M. Hrabové. Do 15./10. — **V Boskovickém:** m. spr. šk. v Novicině. Do 20./10. — **V Moravsko-Krumlovském:** m. poduč. v Oujezdě. Do 15./10.

Obsah: Profily vychovatelské Podává duch. professor František Horáček. (Pokračování.) — O letorách. Pojednává Josef Moudrý. — Exhorta na neděli XX. po sv. Duchu. Podává Aug. Konářík, katecheta. (Dokončení.) — Na neděli XXI. po sv. Duchu. Napsal František Chramosta, katecheta v Boskovicích. — V neděli XXII. po sv. Duchu. Napsal František Chramosta, katecheta v Boskovicích. — Feuilleton: „Černý sjezd v Táboře“. — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO »VLASTĚ«.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogiz.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a ne frank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

Nejčastější ovoce pýchy je *ješitnost* a *chlubivost*, které nectnosti již u dítek nejtělejšího věku shledáváme; proto také musí vychovatel prozíravý co možná záhy začít boj proti těmto nebezpečným škůdcům svých svěřenců. Boj tento není snadný — Rousseau děl v této příčině: „Il n'y a point de folie dont on ne puisse guérir un homme qui n'est pas fou, hors la vanité; pour celle-ci, rien n'en corrige que l'expérience, si toutes fois quelque chose en peut corriger.“ — „Není pošetilsti, od níž by nemohl vyhojen býti člověk, který právě není blázen, výjma *ješitnost*; pro tuto není léku, kromě zkušenosti, ač-li vůbec může člověk, takový polepšen býti.“¹⁾ Avšak tak zle přece není! Vychovatel může po této stránce mnoho docílit, ovšem pod tou podmínkou, že nerozumní rodičové nezboří doma to, co škola byla vystavěla. Vhodnými prostředky proti *ješitnosti* jsou:

1. *Rozvážné poučování* o tom, v čem *pravá cena* a *pravé štěstí* člověka spočívá. Zde záhodno krátce podotknouti, na čem sobě žáci obyčejně zakládají. Jsouť to po nejvíce statky pozemské aneb vlastnosti, buď tělesné buď duševní, které sice nejsou, jak se říká k zahození, které ale žádné *zásluhy* nezjednájí tomu, kdo jimi oplývá, ano o nich platí sv. Pavla rčení: „Nebo kdo tobě dává přednost? A jest-li jsi přijal, proč se chlubíš, jakobys byl nepřijal?“ (I. Kor. 4, 7.)

Takovými statky a vlastnostmi jsou: bohatství, vznešený původ, krásné líce, ztepilá postava, síla aneb zručnost tělesná, bohatý šat, bystrý rozum, dobrá paměť, nadání řečnické neb básnické, uhlazené způsoby atp. — kteréž vlastnosti, jakkoliv jinak mohou žádoucími býti, nikomu nedávají právo nad jiné se vypínati a jimi opovrhovati. Ve statcích a vlastnostech těchto neleží *pravá cena* člověka, aniž jsou tytéž s to, aby samy o sobě zabezpečily štěstí lidské, netoliko — jak přirozeně vyplývá — nadzemské, ale ani pozemské! Chudoba cti netratí!

„Kdo pro poctivou chudobu
svou hlavu smutně věsí,
ten otrok *patří* v porobu,
však nás to málo děsí.

¹⁾ Emile pag. 270.

Dne břímě nám je bídy mráz, —
zda přidá nám kdo na to?
Stav lidský dukátu je ráz,
však člověk sám je zlato!“ (Burns.) ¹⁾

Na krásu a sílu tělesnou neb na bohatství se spoléhati je velmi pošetilá věc! Není věci vrtkavější nad ně! Přijde choroba, — a po kráse je veta! A pokud oděvu se týká, „nepřičí se nikterak mravu křesťanskému, šatí-li se kdo vkusně, ano, obláčí-li se i v roucha drahocenná, jestli stav a prostředky jeho dovolují. Sv. František Saleský radí v příčině mody následující: „Přál bych sobě, aby osoby bohabojné byly ustrojeny co nejpečlivěji, zároveň ale co možná nejméně nápadně a jak již v knize „Přísloví“ stojí psáno, aby ozdobeny byly milostí, slušností a důstojností! Sv. Ludvík krátce radí, aby každý se strojl podle stavu svého, tak aby ani rozšafní nemohli říci: „Ty činíš přes příliš,“ ani lidé mladí vyčítati: „Ty činíš příliš málo.“²⁾ Avšak má-li kdo kabát z jemného sukna, má snad příčiny k domýšlivosti a vypínavosti? Nepřináleží-li zásluha ovci, která tak jemnou vlnu poskytla, tkalci, který sukno vyrobil, barvíři, který je obarvil a krejčímu, který z látky kabát zhotovil? Jeden potřebuje druhého! Robinson musel býti sám sobě stavitelem, zedníkem, kuchařem, inženýrem, lovcem a rybářem, pradlenou, obuvníkem, krejčím, kovářem, truhlářem, zámečnickem — a Bůh ví, čím více ještě!

A tak by i každý boháč musel se státi Robinsonem, kdyby bližní jeho, jimž od Pána určen byl osud méně skvělý, rukama svýma nepracovali o přerůzných výrobcích, které slouží k uhájení bytí tělesného a k příjemnosti života vezdejšího!

Co člověka v pravdě *šlechtí* a také jeho *štěstí* zakládá, jest *věrné plnění povinností*! Práce a ctnost! Toť hlavní pilíře, na nichž spočívá blaho jednotlivců i celých států.

Plinius popisuje prvotní společenské zařízení Italie, kdy práce rolnická na příklad snášela se velmi dobře s nejvyššími hodnotami občanskými, jak Cincinatus a Fabius, kteří od pluhu byli povoláni, aby se postavili v čelo vojska římského, svědčí: „Ipsorum tunc manibus imperatorum colebantur agri: ut fas est credere, gaudente terra vomere laureato et triumphali aratore.“³⁾

Sv. apoštol *Pavel* prohodil rázně: „kdo nepracuje, ať také nejí;“ a honosil se tím, že pracoval rukama svýma a nikdy nebyl na obtíž. Když pak sv. Bonifác přistál ku břehu Britanskému, přišel s evangeliem v jedné, a s pravítkem tesařským v druhé ruce; a z Anglicka později odešel do Němec, nesa tam s sebou umění stavitelské. A aby nechyběl příklad také z doby novější. Charakteristické jest, že Napoleon, kdykoli si prohlížel nějakou práci dokonalou, velikou úctu vzdával pracovníku a louče se, hluboce se ukláněl. Když jednoho času na ostrově sv. Heleny procházel se s paní Balcombe-ovou, přišli jim v cestu sluhové, nesoucí jakési bře-

¹⁾ Srov. „Ohavnosti moderní společnosti“ dle Witta Talmage volně zčeštil F. Císař, p. 46.

²⁾ Introduction à la vie dévote pag. 205.

³⁾ Tenkrát rukama samých vojevůdců vzdělávána byla role, ježto země, jakož lze věřiti, radovala se z rádlu vavřínem věnčeného a z oráče vítězstvím proslaveného.“ Srov. Smiles, charakter přel. prof. Mourek pag. 125.

meno. Paní B. zlostně kázala jim, aby šli z cesty, načež Napoleon klidně pravil: „Mějte v úctě břemeno, paní!“ —

Rovněž jako na krásu tělesnou, jest také zpozdilé spoléhati se na *bohatství a urozenost* rodičů!

Neboť, kolik bohatých a vznešených rodin přišlo již na mizinu, buď nehošpodářstvím aneb jinými nahodilými okolnostmi, za které nikdo nemůže? Americký kazatel Talmage dává nerozvážným rodičům tuto výstrahu: „Nezanecháte-li dětem kromě peněz nic jiného a nic lepšího, pak neříkejte, že jste byli rodiči starostlivými. Jsoutě ženy v městech našich, které ulice metou, ačkoliv v mládí v domě otcovském po kobercích chodívaly. Jsou dcery, které s pláčem radostným by chtěly jísti, co kdysi se stolů otců jejich jako drobty padávalo psům. Jsou nohy, které bosy chodí po sněhu a ledě, ač jindy nenosily střevíců leč za třicet zlatých pár. Jsou sešlé, vetché šaty tak že sotva kryjí nahotu, a ty, kdož se jimi kryjí, jindy svou vlečkou metly ulice, nežádající za metení náhrady od města.“¹⁾

Ejhle! takovými a podobnými důvody lze bojovati proti *pýše*, pokud se u dětí ukazuje co *ješitnost* a *vypínavost* se stanoviska cíle přirozeného!

2. Postaví-li se vychovatel na stanovisko *nadpřirozené*, tu je věc o mnoho jednodušší! — Chceš býti dobrým křesťanem, abys po tomto životě vezdejší došel spásy věčné. K tomu třeba býti věrným učeníkem Božského Mistra, jenž pravil: „Učte se ode mne, neboť jsem *tichý a pokorný* srdcem!“ (Mat. 11, 29.) Této *pokoře* učil Pán Ježíš *příkladem* po celý život svůj! Narodiv se v chlévě v největší chudobě, tak že mohl říci o Sobě: „Lišky doupata mají a ptactvo nebeské hnízda: ale Syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil,“ (Mat. 8, 20.) sňal s chudoby známku potupy, která na ní dříve lpěla. Pán Ježíš ujímal se lidí opovržených; vstupoval do domů hříšníků a opovržených celníků a jedl s nimi. Zatvrzelé boháče varoval: „Snáze jest zajisté velbloudu projíti skrze ucho jehelní, nežli bohatému vjíti do království Božího.“ (Luk. 18, 25.) Lidé bohatí mohou získati pokladů nehynoucích v nebi tím, že udílejí almužnu a konají jiné dobré skutky, ve všem svém smýšlení a jednání majíce na paměti, že nejsou vlastními pány, nýbrž správci statků pozemských, jim od Pána svěřených. Proto nemají pohrdati chudými a nepatrnými, neboť také tito jsou dítky Boží a dědicové království nebeského; spíše mají se k nim chovati s laskavostí a úslužností dle příkladu Božského Mistra, jenž při poslední večeři umýval nohy učeníkům svým dokládaje na poučenou: „Vy mne nazýváte Mistrem a Pánem a dobře pravíte: jsemť zajisté. Poněvadž tedy já, Pán a Mistr, umyl jsem nohy vaše: i vy máte jeden druhého nohy umývati.“ (Jan 13, 14.)

Ale, řekne se: „Našinec se nesmí *zahazovat*! Vždyť sama mravouka křesťanská káže povinnost *sebevážnosti*! Každý podle svého *stavu*; kdo nedrží na *čest*, je člověk bezkarakterní atp.“

Na to lze odvětit trefnými slovy velikého *Massillona*: „Nejvyšší čest, které se člověku dostati může, je čest a důstojnost *dokonalého křesťana*, jenž se stal *věrou i skutky* synem Božím a dědicem království nebeského! Než však *vznešenost křesťana* nepochodí z krve, kterou jsme byli přijali od svých předků, nýbrž založena jest na *milosti*, kterou dědíme po Kristu Ježíši, ano tělo, které zrozeno bylo, není k ničemu, kdežto *Duch*, jenž nás obrodil, je užitečen ke všemu! A poněvadž jak původ, tak i obcování křesťana jsou v nebesích, znamená obcování

¹⁾ Talmage 1. c. pag. 72. Srov. Vychovatel roč. VIII.

jeho pozemské spíše ponížení, nad nímž sluší se spíše kormoutiti, než užívatí téhož, co prostředku k oslavování sama sebe!“ ¹⁾

Nejnebezpečnější druh *pýchy* je ten, kde za *škraboškou pravověrnosti* a *horlivosti* ve *službě Boží* skrývá se duch *sobectví* a nezkrotitelně *ctižádosti*! Jsou fari-seové, o nichž platí slova Shakespeara v Hamletu: „Zbožným posuňkem pocukrujeme, samého ďábla.“ Než, jelikož k takovému stupni *licoměrnosti* je zapotřebí jisté dovednosti, — abychom tak řekli theatrální — která nezkušené mládeži málo kdy je vlastní, přijde vychovatel zřídka k tomu, aby se s tímto nejpodare-nějším kvítkem z „čertovy zahrádky“ zabýval. (Pokračování.)

O postupu učitelů se žáky.

Uvažuje V. M. 62.

 novější době přišlo na přetřes v učitelských časopisech thema, má-li třídní učitel postupovati se svými žáky čili nic. Jako všechno na světě má své zastance i odpůrce, tak jest tomu i při tomto časovém tematě. Jedni hájí pravidelný postup se žáky ze třídy do třídy a mají k tomu pohotově mnoho pádných důvodů, jiní zastávají se pravého opaku a vysvětlují své stanovisko rovněž tak ráznými doklady. Nemýlíme-li se, drží se toho poslednějšího názoru po většině učitelé starší.

Z toho patrně, že ani učitelstvo samo není pevně ustáleno na zásadách ohledně postupu třídních učitelů se žáky. Hlavním činitelem tu bývá zvyk na jednotlivých školách, náhledy c. k. okresních inspektorů i jednotlivých sborů učitelských. Tak se stává, že na témže okrese na př. střídají se učitelé po roce, jinde po době delší, někde se vůbec nestřídají — a to se děje na všech kategoriích škol. Jednotné nějaké zásady tu nestává a proto existují podobné nesrovnalosti až dosud.

Věc ta je však velmi závažná a také časová. Proto zasluhuje opravdového a všestranného povšimnutí všech kruhů, jichž se týká. Rozhodujeť namnoze o prospěchu nebo neprospěchu celé třídy a trpnou je tu mládež v takovém případě, nikoliv učitelstvo. Důležitá tato otázka časová nutká nás, abychom o ní stručně a zcela objektivně promluvili v tomto listu, při čemž chceme vycházeti se stanoviska žáků. Nestranně uvedeme důvody pro i proti postupu, jaké se nejčastěji na veřejnosti vyskytají, a laskavý čtenář nechť sám rozhodno, kdy a pokud má ta nebo ona strana pravdu, ať učiní rozpoznání, kdy bylo by s prospěchem sledovati vývody té strany nebo souhlas dáti oné straně.

Přátelé pravidelného postupu učitelů se žáky praví:

1. Učitel přijímaje do I. třídy ty drobné děti, musí se k nim snížit, musí k nim mluvit dětskou řečí, musí jim býti otcem, ba dobrou a pečlivou matičkou. Musí je učit mluvit, slušně stát a chodit, odpovídat i sedět — zkrátka — musí je všemu naučit. A to je nejobtížnější a nejnamáhavější, neboť je to začátek a „každý začátek je těžký.“

Tak si připravuje učitel třídu svou pro další časy, nelituje práce ani námahy, těší se z toho, že jeho přičinění nese ovoce podobně asi jako při-

¹⁾ Massillon „Panégryrique de S. François de Paul“ Morceaux choisis pag. 198.

činnivý zahradník, který z pláněte štípil dobrý a užitečný stromek. Je si toho vědom, že čím svědomitěji a pilněji se se svou třídou obírá, tím více si do budoucna ulehčuje a práci svou usnadňuje. Děti si pak na něho přivyknou, důvěřují mu, ctí ho a zamilují si ho. Neboť nikdo se nedomnívej, že ti malí nepozorují, má-li je učitel opravdu rád a myslí-li to s nimi upřímně. Takové dítě to říci neumí, ale tím více to cítí a dává na jevo svou k učiteli příchyllost.

Zakončuje-li se školní rok, nemají děti jiných starostí než píditi se po tom, budou-li míti zase svého učitele ve třídě druhé a následující. To dělá těm malým mnoho nepokojných chvil. A zvědí-li, že je bude zase učit „jejich pan učitel“, září radostí a zajásají — již se zase těší na počátek příštího roku školního. Pohleďte jen na ty zářící oči, na ty planoucí tváře, když se po prázdninách konečně otevrou dvěře a v nich se objeví — zase „jejich pan učitel“. Nastane tajemný šepot a promění se ve všeobecný blažený úsměv — toť radostný pozdrav mládeže svému učiteli po prázdninách.

Jaké však naproti tomu ustrnutí všech, vejde-li do třídy někdo jiný. Je to zcela přirozeno a proto se nebude nikdo diviti, řekneme-li, že si zamilujeme toho, kdo s námi stále pobývá tím více, čím déle se s námi obírá. *Přivykneme* mu. Známo je na příklad, jak dítě povykuje, odejde-li mu z domova jeho chůva, která jen trochu laskavě s ním zacházela — co je tu pláče a nářku! Podobně a ještě u větší míře je tomu ve škole. I to je zcela přirozeno. Vždyť mnohé to ubohé dítě najde více lásky a péče ve škole než doma u rodičů. Ti mu mnohdy nemohou tolik důkazů lásky a něhy ukázati již pro starost o svou existenci a pro rozličné ještě jiné příčiny.

Buďme upřímnými a vzpomeňme svých mladých let. Tu musíme doznati ze zkušenosti, že jsme jako malí studentíci propukli v hlučný jásot, když se konečně po trapném čekání dvěře otevřely a vstoupil zase náš třídní professor, kterého jsme si loni zamilovali! A proto není divu, že se také učitel rád shledává se svými ošetřovanci, jimž obětuje své snažení, zdraví, celou svou duši — vše. Tedy i školní mládež i učitel si toho přejí, aby spolu zároveň postupovali ze třídy do třídy; neboť láska lásku a důvěru plodí. Ostatně postup se žáky má tu dobrou stránku do sebe, že si učitel musí hleděti své třídy — jest k tomu jaksi mravně nucen. Neboť postupuje-li on sám jediný se svou třídou, stává se zodpovědným za všechno své konání, celá tíha vychovatelské a vyučovatelské povinnosti na něm spočine, tak že se nemůže oddati ledabylosti a nedbalosti, nemůže se na to spoléhati, že to, co sám zameškal, jiný po něm napraví.

Vývody tyto jsou zcela správné a takměř samozřejmé. Jen jest uvážiti, že všickni učitelé nejsou rovně dokonalými a svědomitými. A byť celých 99% plnilo povinnosti své správně a svědomitě, najde se zajisté mezi těmi 100 alespoň 1% nejméně těch, jimž říkáme „**chlebaři**“, t. j. lidí takých, kteří nemají a neměli k učitelování ani té nejménší chuti a záliby — a jen tak „z nouze“ se stavu tomu věnovali. Nemají-li lásky ke stavu tomu, nemohou s láskou učit, nemohou se žádaného prospěchu dodělat — jsou to lidé sběhlí ze všech možných oborů — a tu jest za takových okolností trpnou zase jen školní mládež. Jak ta k tomu přijde, aby takový učitel — vlastně a lépe řečeno „neučitel“ po celých osm let zákonitě docházky školní ji ne učil — ale mučil?! A že jsou takové ojedinělé případy, o tom svědčí zprávy c. k. okresních školních inspektorů k veleslavným c. k. zemským školním radám.

V takových ovšem případech by byl pravidelný postup nutným zlem, a to jest jistě vážná okolnost, pro kterou se pravidelný postup učitele se žáky bezvýminečně nedoporučuje.

2. Přátelé pravidelného postupu praví dále:

Tím, že se učitel obírá stále jedněmi a těmitéž dětmi (5—8 let za sebou jdoucích), pozná během dlouhé té doby dokonale jejich schopnosti a vlastnosti tou měrou, že je opravdově dokonalým znatelem svých svěřenců. Může potom arci snadno přihlížeti k jednotlivým individuím a vyučování i kázeň ve své třídě tak řídit, aby se ani u těchto zvláštních povah s účinkem neminuly. Může jim přiměřeně ulehčovati anebo v případě opácném přituzovati, podle toho, jak toho jejich individuálnost vyžaduje. A to je okolnost v ohledu psychologickém i vychovatelském velice závažná. Tím se dopřává konečně i průchodu zákonitému nařízení, jež výslovně učitele vybízí, aby si pokud možno všímal individualností těch a vychovávání v tom směru zařídil — což při ustavičném střídání učitelů takměř nemožno.

Proti tomu namítá druhá strana:

Zkušenost učí, že jeden každý učitel se nehodí pro každý stupeň stáří. Učitel mladý, nezkušený zajisté lépe působí ve vyšší třídě. Nedovede se snížit tak k těm malým, aby jim nahradil otce i matku. Tu je přirozené působíště učitele staršího, zkušenějšího a usedlejšího. Takovýto starý a praktický učitel bývá obyčejně také otcem, a jako otec nejlépe ví, jak jest s těmi drobnými dětmi zacházeti, neboť jim musí býti v jistém smyslu také otcem. Methoda jeho záleží v poučných rozpravách a moudrých poučováních o tom kterém předmětě, kdežto učitel mladý zpravidla zvyklý jest přednáseti, jak na učitelském ústavě sám slyšel, praxe mu schází, a proto se do nižších tříd nehodí. Tento důvod tedy rovněž pro bezvýminečný postup nemluví.

3. Dále se tvrdí:

Postup se doporučuje z té příčiny, že učitel, maje každým rokem novou třídu, musí spracovati během každého toho roku také novou učebnou látku (dle učebné osnovy), musí se do ní náležitě zahлубati a na každou hodinu se svědomitě připravit. Tím se ledabylost a nedbalost s jeho strany naprosto vylučuje. Tento postup se žáky jest také přísnou kontrolou nad učitelem samým. Jeví se v jeho třídě buď prospěch nebo úplný neprospěch podle toho, jaké bylo jeho přičinění. To sezná na prvý pohled i c. k. školní dozorce a buď pílí učitelovu ocení anebo ledabylost v případě opácném zavrhně. Takovým způsobem se činí ten který učitel jedinou příčinou své dobré nebo špatné kvalifikace u nadřízených úřadův.

To je ovšem nepopíratelná pravda. Ale o postupování učitelů se žáky jest uvažovati předem se strany žáků a teprve na místě druhém se strany učitele. Byl-li učitel ledabylý, bude míti prospěch vždy špatný, ať tento učitel se žáky postupuje nebo ne, a tu by děti nesly následky toho nevinně. Je-li však učitel v jedné třídě dlouho, nabývá praxe, zdokonaluje rok od roku svou metodu, ovládá dokonale i učebnou látku a proto se mu vyučování v té třídě daří. V takových případech může býti prospěch výtečný.

(Ostatek příště.)

Nynější učebnice náboženství pro školy obecné.

Soubor posudků podává Jos. Zelenka.

(Pokračování a Dokončení.)

❧ čísle 35. téhož ročníku ukazuje p. katecheta Halbich, jak lze katechismus znázorniti nástinem kapličky, u níž základní kameny tvoří 12 článků víry, zdi a okna tvoří 10 přikázání Božích a 5 přikázání církevních, střechu tvoří bohoslužba: modlitba, mše sv., svátosti. P. katecheta souhlasí totiž s rozdělením katechismu na tři díly: věrouku, mravouku a liturgii.

V čísle 3. ročníku VII. ve článku: „Náboženství ve škole jednotřídní“ podává p. Josef Moudrý také důležitý návrh na změnu dosavadního katechismu hlavně k snazšímu výkladu pro školy jednotřídní, praví totiž: „Ku konci chceme se zmíniti o knize, dle kteréž se učí v Pražské arcidiecesi. Úplný titul zní: „Katechismus čili Výklad náboženství katolického“ . . . Kniha tato sloužiti má potřebě učitelově i žakově. V titulu vyskytuje se slovo „Výklad“, ale to výklad není; spíše souhrn učiva pro školy obecné. Biblická dějprava a katechismus jsou dvě knihy, bez kterých se neobejde ani učitel ani žák. Dokonaleji sestaven jest pro učitele biblický dějepis, v němžto aspoň malé pokyny podány jsou učiteli při volbě učiva pro ten který rok. Bylo by záhodno, aby i katechismus při novém vydání byl tak upraven jako biblický dějepis; v předmluvě aby byl krátký nástin rozvrhu pro každý školní rok a v pokračování učivo znaménky rozděleno, jako v biblické dějpravě.“

V VIII. ročníku hned v čísle 1. p. Václav Kotrch, kooperator Roudnický, ve článku: „Jak se osvědčuje podrobná osnova katolického učení náboženského zavedená v arcidiecesi Pražské r. 1889“ ve přání, aby také tisk katechismu a biblické dějpravy dle osnovy tak byl zřízen, aby v nižších třídách a na školách méně třídných zvláště hned všem žákům najednou říci a ukázati se mohlo, co se bere a čemu se mají učit. Dle tisku staršího katechismu Kanisiova mohla by se látka pro třetí třídu předepsaná naznačiti po straně svislou čarou. Nynějším poznamenáváním a hledáním maří se čas i knihy.“

Více návrhů na změnu učebnic náboženských pro školy obecné nalezá se v ročníku IX. První místo mezi nimi přináležejí asi pojednání p. profesora Horáčka: „Metoda ve vyučování náboženství“. Tímto pojednáním chtěl bezpochyby p. profesor co osvědčený znalec věci katechetické ukázati zvláště mladším duchovním, jak upravení žádoucí katechismu a biblické dějpravy jest úkol veleobtížný, že nelze tak snadno sestaviti učebnice tyto, aby všem možným přáním vyhověly. Na konec pojednání svého, v němž podal přehled metody vyučování náboženského za rozličných dob a spolu vývin učebnic zvláště katechismu, shrnuje spisovatel přání své v tyto věty: I. Na prvním stupni výchovy náboženské jest jedinou učebnicí biblická dějprava. II. Katechismus dlužno uspořádati tak, aby aspoň v hlavních rysech učivo jeho rozvíjelo se rovnoběžně s rozvíjováním velkého plánu Božího u vykoupení člověčenstva. III. Katechismus budiž organický. IV. Sloh katechismu kéž jest stručný, mluva jednoduchá, prostá názvosloví filosofického.

V čísle 31. ročník IX. uveřejnil p. Jan Jindra „dvě poznámky k našim katechismům“, v kterých projevuje přání, aby katechismus se usnadnil, což se stane, když budou definice co nejkratší, když se vynechá, co není nutně potřebí a přidá se, co jest věci časovou, zvláště moment apologetický budiž uveden. Dále jest potřebí, aby katechismus tak byl uspořádán, aby katechumenům pravdy náboženské trvale zůstaly v paměti zakotveny, což se stane, když učivo náboženské upoutáno bude k věcem známým.

V čísle 17. téhož ročníku uveřejněn jest počátek delšího pojednání p. faráře Vaněčka pod názvem: „Relief a basrelief“, v kterémž činí velmi praktické návrhy na změnu textu dosavadního katechismu pražského. V tomto pojednání mluví k nám skutečně zkušený katecheta, kterýž maje na mysli vydání nového katechismu přeje si, aby týž katechismus praktičtějším uspořádáním textu schopnostem žactva lépe vyhovoval, což se nedá dokázati prací jednotlivce, nýbrž důmyslem a snahou více pracovníků, a proto doporučuje p. navrhovatel, aby o upořádání nového katechismu pojednávalo se na vikariatních konferencích. Vůbec toto pojednání p. faráře Vaněčka není sice tak

učené jako pojednání pana profesora Horáčka, ale praktickou cenou staví se mu po bok.

V ročníku IX. ve více číslech pokračuje p. Klement Markrab v úvaze „o poměru školy k socialismu“. V čísle 6. podává jako jádro celé úvahy a sice udává co mocnou zbraň proti socialismu lepší upravení učiva náboženského, aby sloužilo k nábožensko-mravnímu vychování mládeže dle potřeb nynějšího času. Nynějšímu způsobu vyučování vytýká spisovatel, že učivo náboženské se drobí na biblický dějepis, katechismus a liturgiku; tyto předměty mají se pěstovati u vzájemném spojení. Aby učivo potřebám času vyhovovalo, musel by katechismus i biblický dějepis jinak býti upraven. V katechismu by se z věrouky musely podati důvody o jsoucnosti Boha osobního, nauka o duši lidské vůbec a její nesmrtelnosti zvláště. Z mravouky by se muselo obšírněji pojednati o pořádku občanském, o poměru mistrů a učňů, zaměstnavatelů a dělníků, dále nauka o právu a svatosti soukromného majetku, návod k šetrnosti a střídmosti, výstraha před marnotratností, stať o tanci a poměru k druhému pohlaví.

Nynější katechismus a biblický dějepis těmto požadavkům nevyhovuje. Katechismus nynější jest kusý a rozdrobený. Má-li se obsah katechismu státi záživným, musí se upustiti od dosavadního výkladu podle formulí církevních. Všecko učivo musí se shrnouti v články podobné článkům v čítankách. Biblický dějepis stačí pro obecné školy jeden; na nynější učebnici biblického dějepisu mělo by se toto opravit: Aby se nelpělo úzkostlivě na mluvě biblické, nýbrž aby tať se přizpůsobila způsobům našeho věku a schopnostem mládeže. Z každého biblického děje budiž vyvozeno a stejným tiskem udáno, co lze z něho vyvoditi pro utvrzení víry a mravů. Příběhy suchopárné, k mravoučnému využitkování nezpůsobilé buďtež vypuštěny.

V čísle 15. téhož ročníku ku konci článku „ze života školského“ praví nejmenovaný spisovatel, že dle různých zpráv usnesl se nejdůstojnější episkopát rakouský vydati jednotný katechismus, kterýž dle doslechu p. spisovatele měl vyjíti již na podzim roku 1894., ale dosud nevyšel. Při tom týž pán podotýká, že kdyby tento jednotný katechismus, jak vyšel z péra spisovatele neb spisovatelů, potřebám jednotlivých zemí neb diecésí méně příhodným býti se zdál, že by mohl každý biskup potřebám diecése dáti ho upravit.

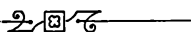
V ročníku X. nalezá se méně statí o lepší úpravě katechismu a biblické dějepavy, ale jsou celkem dosti praktické. První místo z nich přináleží pojednání p. faráře Vaněčka: „Biblická galerie“. Jako v ročníku IX. ve článku „relief a basrelief“ týž p. spisovatel podal náhledy své o úpravě katechismu, tak zase v uvedeném článku X. ročníku činí návrhy na opravu učebnice biblické dějepavy. První vada, kterou vytýká p. spisovatel nynější učebnici biblického dějepisu, jest, že se v ní běře pramalý zřetel ke katechismu, ač by měla biblická dějeprava již slohem připravovati na katechismus. Bylo by záhodno, aby, kdo upravovati bude katechismus, upravil i biblickou dějepravu. Dále nechť po každém článku biblické dějepavy následuje řada otázek probírajících celý obsah článku. Poněvadž takové přepracování biblické dějepavy v brzku očekávati nelze, jest záhodno, aby katecheta sám učinil si poznámky v bibli i v katechismu, kterakou cestou chce článek podati.

V článku „katechese o službách Božích“ žaluje nejmenovaný spisovatel také na to, že až dosud jednotný katechismus nevyšel a že také tak brzo ho čekati nelze. Pro tuto příčinu ukazuje, jaké přednosti má katechismus „Skočdopolův“ před jinými, a udává, jak by jiné katechismy mohly býti napsány.

V letošním ročníku XI. nalezli jsme až dosud jen jediný článek, v kterémž se poukazuje na žádoucí změnu stávajícího katechismu, a sice jest to posudek p. faráře Vaněčka: „Americký katechismus Färberův“. Podav rozbor obsahu tohoto katolického katechismu z Ameriky poukazuje p. farář na přednosti jeho před naším katechismem, ale udává také stinné stránky onoho katechismu. Ku konci článku praví: „Katechismus Färberův jest pokrokem. Také u nás lze v brzku čekati změnu a lze čekati změnu polehčující ve smyslu Färberova katechismu. Ještě vítanější změna by byla, kdyby biblická dějeprava a katechismus opravené vyšly z jedné duševní dílny mnoha pracovníků.“

Toť jest krátký přehled a soubor všech v tomto časopise v posledních letech učiněných návrhů, tužeb, úsudků i posudků na změnu žádoucí učebnic náboženských pro školy obecné. Nechceme tímto přehledem podávati snad nějakou direktivu, ku kteréž by kompetentní orgány musely rozhodující zřetel míti při vydání budoucího

katechismu; vždyť v uvedených tužbách a návrzích páni navrhovatelé sami se ve všem neshodují, těžko tudíž při vydání nového katechismu těmto všem uvedeným přáním vyhověti. Chtěli jsme tímto přehledem spíše podati jakési měřítko, podle něhož by čtenářové těchto listů při vydání nového katechismu mohli posouditi, k čemu se při vydání nového katechismu nejvíce přihlíželo, kterým tužbám se vyhovělo a kteréž zůstaly nepovšimnuty, což zajisté pro kruhy katechetické jest dosti zajímavě i poučné.

Náboženské vyznání dítek.

Frant. Perka, kněz diecése brněnské.

(Pokračování.)

II. Zákon interkonfessionální ze dne 25. května r. 1868 č. z. ř. 49. má důležité následky *pro děti školou povinné*.

Jak bylo již z počátku zmíněno, *musí každé dítě školou povinné* (obyčejně od roku 6. do roku 14., avšak může také chodit přes rok 14tý), *jakéhokoli vyznání náboženského ano i dítě rodičů bezkonfessijních* a to ať jest *dítě samo bezkonfessijní nebo není*, jak byla o tom dříve řeč, *v určeném — dle dřívějších pravidel v článku 1. a 2. zák. interkon. náboženství býti vyučováno a vychováno* a to ať navštěvuje

- a) školu veřejnou (§§. 1., 3., 17., 20., 21., 24. říšského zákona pro školy obecné ze dne 25. května r. 1869; §§. 3., 17., 21. a školní novelly ze dne 2. května r. 1883);
 - ať b) školu soukromou (§§. 20., 23. a 70. až 72. a následující říšského zákona pro školy obecné ze dne 25. května r. 1883),
 - či c) jest vyučováno doma (§. 23. školní novelly ze dne 2. května r. 1883) —
- §. 1. zákona říšského pro školy obecné ze dne 25. května r. 1869 praví, že účelem školy obecné (i měšťanské) jest *vychování dětí „v mravnosti a náboženství“*,
- §§. 3. a 17. zákona onoho z r. 1869 a školní novelly ze dne 2. května r. 1883 *vypočítávají mezi předměty škol obecných a měšťanských na prvním místě náboženství*;
- §. 20. zákona z r. 1869 zní: „Rodičové nebo jejich zástupcové nemohou svých dítek neb opatrovanců nechat bez vyučování na školách obecných předepsaného (tam však předepsáno i náboženství);
- §. 21. zákona z r. 1869 stanoví, že žáci mohou jen tehdy, i když mají již přes 14 let, ze školy vystoupiti, *umějí-li nejpotřebnější věci na školách obecných předepsané (t. j. čísti, psáti a počítati) a k nim druží se dle dřívějších paragrafů i náboženství, které také §. 21. školní novelly z r. 1883 výslovně jmenuje*;
- §. 24. přikazuje pod trestem, že rodičové nebo jejich zástupcové, majetníci továren a živností, musejí posílati děti školou povinné *pravidelně do školy (tam však vyučuje se i náboženství)*. Nemohou-li takové děti v továrnách a větších živnostenských závodech zaměstnané, na př. pro velkou vzdálenost od školy naprosto do školy s jinými dětmi choditi, jsou majetníci továren povinni zřídi jim školu o sobě dle *pravidel vůbec pro zřizování škol vydaných* a proto také musejí se jim *úplně dle zákona o řádné vyučování v náboženství (dle §. 60. zákona z r. 1869)*;
- §. 23. zákona z r. 1866 a školní novelly z r. 1883 jmenuje ty, kteří jsou na čas nebo trvale od povinnosti choditi do veřejné školy osvobozeni: „Děti, které chodí do školy průmyslové, rolnické, nebo do kursů odborných, ač, jsou-li školy ty tak zařízeny, že nahrazují vyučování škol obecných (nenahrazují, poněvadž na školách odborných *náboženství se nevyučuje*); pak děti stížené neduhem duševním (na př. děti bláznivé) nebo těžkým neduhem tělesným, jenž vadí účelu vyučovacímu nebo návštěvě školy; *konečně takové, jež vyučovány jsou doma nebo v ústavu soukromém.*

V případě posledně jmenovaném (tedy, jsou-li děti *vyučovány doma nebo v ústavě soukromém*) jsou rodiče nebo jich zástupcové odpovědni, že se dětem *dostane vyučování*

obecné škole předepsaného tedy i v náboženství, které jest předepsáno na prvním místě a to měrou dostatečnou.

Je-li o tom *pochybnost*, tedy okresní dozorstvo školní (t. j. okresní školní rada) jest zavázáno (jest to tedy i jeho *úřední povinnosti nejen právem*), přesvědčiti se *přiměřeným způsobem* (c. k. okresní školní inspektor zavede s takovým dítětem zkoušku), je-li *pochybnost* ta podstatna čili nic. *Příkazům v té věci vydaným* (od ins. po případě okr. školní rady) *rodiče nebo jich zástupcové povinni jsou podrobiti se.*"

Neobstojí-li dítě při zkoušce, pak musejí posýlati je rodiče buď do školy veřejné nebo vzítí mu jiného domácího učitele. Takovým způsobem postaráno o předměty světské.

O vyučování náboženském platí předpisy zvláštní, ač stát dle článku 17. odstavce 5. říšského zákona ze dne 21. prosince r. 1867 č. z. ř. 142 (o obecných právech občanů státních) a dle §. 1. zákona říšského ze dne 25. května r. 1868 č. z. ř. 48 (o poměru církve a školy) vyhradil si právo nejvyššího řízení a dozoru nad veškerým vyučováním tedy i nad vyučováním náboženským a právo předkládání a dodatečného schvalování náboženských učebnic biskupem již schválených (§. 7. zák. 25. května r. 1868, č. 48).

Tak praví též *článek 17. v odstavci 4. zákona ze dne 21. prosince r. 1867*: „O vyučování náboženství ve školách přísluší péči míti církvi nebo společnosti náboženské, již se týče“;

dále §. 2. zákona ze dne 25. května r. 1868 č. 48. (o poměru církve o školy): „Bez ujmy tohoto práva dohlédacího (kteréž totiž stát si vyhradil), zůstaveno jest každé církvi nebo společnosti náboženské, aby opatrovala a řídila vyučování a cvičení v náboženství rozličných vyznavačů víry ve školách obecných a středních a aby k oboujmu dohled měla;“

a konečně §. 5. zákona říšského pro školy obecné ze dne 14. května roku 1896: „Vyučování v náboženství opatrovati a předem k němu dohlížeti přísluší úřadům církevním.“

Poněvadž však to, co nařízeno pro školy veřejné, nařízeno i pro vyučování *soukromé*, poněvadž náboženství jest vyučovacím předmětem, poněvadž učí církev náboženství na školách pomocí svého duchovenstva, za což na prvním místě odpověden jest farář, jemuž vyrostou ze školáků příští jeho farníci, a poněvadž vyučování náboženství tvoří velmi důležitou část jeho pastorece, ne-li nejdůležitější, má farář dle zákona jakožto zástupce a funkcionář své církve (§. 23. zákona školního z r. 1869) právo, ano *povinnost*, právě jako to učinil inspektor v předmětech světských, *zkoušeti dítě*, jež *požívá soukromého vyučování, v náboženství*. Jest to důležité zvláště při vyučování *dítka domácím*, poněvadž rodiče jsou zaměstnáni starostmi o živobytí, nemají mnohdy schopnosti a potřebných vědomostí a někdy ani dobré vůle a „domácím“ učitelem může býti každý člověk *jakéhokoli vyznání náboženského* (dle §. 6. odstavce 4. zákona ze dne 25. května r. 1868, č. 48) a *nemusí prokázati úřadům školním svoji k tomu způsobilost vysvědčením* (dle článku 17., odstavec 2. zákona ze dne 21. prosince r. 1867), která se *žádá po učitelích škol veřejných a soukromých*; dostačí jen, když se líbí rodičům dítěka.

Ze zákonů dříve vyjmenovaných zbývá mi uvéstí ještě:

§. 70. zákona pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869, který požaduje mimo jiné, aby učitelé na školách *soukromých* (na př. matičních nebo šulferajnských), *dokázali, že mají tutéž způsobilost vyučovati, jako učitelé škol veřejných* a plán vyučovací těchto škol aby se srovnával s plánem školy veřejné, musí tam tedy vyučováno býti *řádně i náboženství*;

dle §. 71. jsou školy *soukromé* postaveny pod dozor státní;

§. 72. uvádí, že srovnávali se zařízení školy *soukromé* ve všem se *zařízením a účelem školy veřejné*, může dáti jí ministr vyučování právo dávatí vysvědčení, která mají *tutéž platnost jako na škole veřejné* a taková *soukromá škola* má potom právo veřejnosti.

Veřejnou jest škola — může jí býti i škola klášterní — která jest zřízena nebo *vydržována zcela neb částečně nákladem státu, země neb obce, jinak jest soukromou* (§. 2. zákona pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869).

Způsob „domácího“ vyučování vypočítává *zemská školní rada česká* ve výnosu svém ze dne 9. ledna r. 1871, č. 9175 takto: Buď vyučují své děti rodiče nebo jejich zá-

stupcové nebo vezmou jim vychovatele, guvernantku, nebo učitele, který dává hodiny, aneb také více rodin vydrží svými dětem společného privátního učitele.

Povinnost školní počíná *dokonaným šestým rokem* (§. 21. říšsk. zák. ze dne 14. května r. 1869), proto přijímány do 1. třídy nejdříve děti, které počátkem školního roku, tedy v září dosáhly 6tého roku, jest-li dosti místa, potom teprv děti, které budou mít 6 let do 31. prosince toho roku. (Příště dále.)

SMĚS.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských v Praze laskavě zaslali p. t. pp.: Pastoralisté kníž. arcib. semináře v Praze dne 25. července zl. 15., P. Duchacký Bohuslav, koop. na Sv. Kopečku u Olomouce zl. 1 20, Brož Josef, kaplan v Bělé u Bezděže zl. 1 20, Brhovský Josef, kaplan v Ondřejově zl. 1 20, Janota Václav, katecheta v Holešovicích zl. 1 20, Vepřek Jan, koop. v Kokorách u Olomouce darem zl. 10, Lefler Václav, farář v Makové zl. 1 20, Pauper parochus zl. 1 20, farní úřad v Plesné zl. 1 50, Šimáček Vojtěch, katecheta v Plzni zl. 1 20. — Fr. Pohunek, kaplan s sv. Štěpána, t. č. jednatel.

Min. vyučování podá prý již letos sněmům zemským předlohu zákona o změně dozoru na školy obecné a měšťanské, za tou příčinou, aby mohli býti ustanoveni stálí okr. inspektoři školní, jako již v Haliči. Při jmenování stálých inspektorů školních bude prý se přihlížeti především k těm, kdož jsou nyní školními inspektory a budou vřadění jako stálí inspektoři v Haliči do VIII. třídy státních úředníků. — V poslanecké sněmovně, jak známo, byla již podána osnova podobného zákona, za předešlého ministrování J. Excell. svobodného p. Gautsche, však projednána nebyla.

— a.

Zednáři a škola. Žid Adriano Lemmi, až do nedávna nejvyšší hlava zednářů, nepřátel to církve a trůnů, rozeslal r. 1886 „bratřím“ v Horní Italii tajný cirkulář, v němž je poučoval mezi jiným takto: „Vyučování a vychování školní musejí býti předmětem stálé péče zednářstva. Třeba jest bdíti nad tím, aby žádný svému náboženství oddaný katolík nebyl ustanoven učitelem; musíme dosáhnout toho, aby žádná obec takového nevolila; aby školy komunální, útulky, kolleje, lycea, školy technické, podle okolností ku katolicismu chovaly se

buď lhostejně nebo nepřátelsky a aby do nich zjedнан byl průchod teoriím a obyčejům naturalistickým. Školy vyšší jsou většinou v rukou našich bratří, ale schází jim ještě jistá bojovná energie. Jest na čase, by tato energie v tichosti byla osvědčována. Ku zlepšení správy vyučování jsou dva druhy prostředků: *legální a suggestivní*. Ku legálním patří: působiti k tomu, aby veřejné mínění žádalo, by školy odňaty byly obcím a byly přímo podřízeny státu. Prostředek pak suggestivní jest, přesvědčiti učitele, že je stát bude lépe platiti. *Jiný, velice účinný prostředek jest, nábožensky smýšlející učitele a učitelky dělati nepopulárními a je takto nutiti, by se míst svých vzdali.* Konečně se musí všechno, co může sloužiti ku zostuzení kněžstva, líčiti barvami co nejčernějšími. Především pak třeba jest, působiti k tomu, aby všude, kde jde o vyučování, kněží byli přivedeni k úplnému mlčení. *Dokud nebude vláda s to, aby to provedla cestou zákonitou, musí býti kněží líčeni jako podvodníci, kteří káží ctnosti, jichž sami nemají, učí, čemu sami nevěří a žijí jako paraziti z obecné nevědomosti.* Jak je viděti z různých projevů, našel Lemmi hodně ochotných otroků vykonávajících jeho rozkazy.

Dítě školou povinných v Rakousku je přes 4 miliony. Náklad pak na vydržování národního školství páčí se na 45 mill. zlatých. Sumu tuto uhrazovati jest buď zemím neb obcím a z části i státu. Vyučování jednoho žáka stojí tedy průměrně 10 zl. ročně. Avšak poměr tento není ve všech korunních zemích týž. Tak na př. v D. Rakousích počítá se na vyučování jednoho dítěte 23 zl., v Čechách 15 zl., v Tyrolích 7 zl. a v Haliči jen 3 zl. Tomuto nákladu odpovídá také povšechná vzdělanost obyvatelstva v jednotlivých zemích. Stát přispívá na obecné školství pro celou říši toliko 300.000 zl. — a.

Spisy redakci zaslané.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Vyšel seš. 11. roč. III. Redaktor dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Předplatné na celá rok 4 zl. Listy homiletické. Neděle XIX. po Sv. Duchu. Parabola o pozvaných. (Vojtěch Kameš.) Ned. XX. po Sv. Duchu. Víra naše budiž pevná! (Filip Jan Konečný.) Posvěcení chrámu Páně. (Neděle XXI. po svatém Duchu.) Příčiny, pro které horlivý katolík miluje svou církev. (Prokop Baudyš O. S. B.) Neděle XXI. po svatém Duchu (Osnova.) Proč a kterak máme nepřátelům odpustiti. (P. Albert Mrázek.) Neděle XXII. po Sv. Duchu. (Homilie.) Hlas farizejský a herodianský jest: Zlá vůle, pochlebenství a pokrytectví. (Karel Otman.) — Řeči příležitostné. Slavnost sv. ružence. Cena růžencové pobožnosti. (Klement Markrab.) Řeč o svěcení kříže v Dolním Újezdě dne 28. září 1895. (Jos. Vomočil.) Padesátileté jubileum vsdp. kapitolského děkana Františka Kočího. (Monsg. dr. Antonín Lenz.) — Listy katechetické. Katechese biblické. (Píše Frant. Vohnout. (Pokračování.) Zvláštní ráz posledních neděl po Svatém Duchu. (Klement Markrab) Prorok Elizeus. (Jan Nep. Holý.) Katechismus v příkladech. (Václav Daviděk.) — Promluvy ku mládeži, Neděle XXII. po Sv. Duchu. (František Chramosta.) — Listy vědecké. Nadace církevní

zvláště mešní. (Po stránce historické, právně-kritické a najmě praktické podává Václav Kocián. Pokračování.) Slovo o kostelních koncertech. (Podává dr. Antonín Brychta.) Kterak a proč omezeny jsou různé systémy probabilistické (Uvažuje dr. Antonín Podlaha. Dokončení). — Romanarum Congregationum decreta novissima. — S Rituum Congregatio. Varia solvuntur dubia. S. Rituum Congregatio Episcopi omnes, sive dioecesani sive titulares quoad missae privatae celebrationem eodem condecorantur privilegio ac Patres Cardinales. S. Rituum Congregatio. De benedictione abbatiali Praelatis saecularibus impertienda. Organum ad „Ite missa est“. Literární oznamovatel. Doporučujeme.

Obrana. Čtrnáctidenník věnovaný zájmům katolicko politickým. Vyšlo ročníku XII. č. 19. s tímto obsahem: Česká korunovace. Napsal Frant. Žák. — Temná noc. Napsal Jan Pauly. — Drobná vojna. (Obrázek.) Napsal Bohumil Brodský. (Pokrač.) — Časové zprávy. — Drobnosti. — „Obrana“ vychází dne 5. a 20. v měsíci. Předplácí se celoročně z zl., v administraci „Obrany“ v Praze, Smetanově ulici 1508-II.

Zábavné chvílky. Knihovna pro mládež. Seš. 1. přináší: Příhody malé myšky od J. E. Tisovského. Ilustroval Věnc. Černý. — V Táboře. Nakladatel Václav Kraus, knihkupec. Cena seš. 10 kr.

Růže dominikánská. Red. P. Aug. Kadlec, Ord. Praed. Ročník X. čís. 6.

KONKURSY.

V **Poděbradském** okr.; m. uč. pro I. odb. na m. šk. chl. v Nymburce; m. říd. uč. ve Vlkově; m. spr. šk. v Kamilově; m. poduč. v Poděbradech a Strihově. Od 30./9. — V **Králově Dvorkém**: m. uč. od 1./1. 1897 v Chotěborkách a Sendražicích; m. učitelky ve Smiřicích; m. poduč. v Králově Dvoře. Od 1./10. — V **Mělnickém**: m. spr. šk. v Šemanovicích; m. uč. od 1./1. 1897 v Čechelicích, Chlumíně, Chorušicích, Kadlíně, Liblicích, Přívorech, Vehlovicích. Od 1./10. — V **Broumovském**: m. poduč. v Pěkově. Od 6./10. — V **Králově-Hradeckém**: m. říd. uč. ve Vel. Petrovicích; m. uč. v Hořicích, Kuklenach, Cerekvici, Čibuzi, Probluzi, a od 1./1. 1897 na Hrádku, na Chlumu, ve Lhotě pod Libčany, Libranticích, Lochenicích, Nepasicích, Předměřicích, Trotíně, Vřesníku; m. učitelky v Nechanicích; m. poduč. v Hořicích, Třeběchovicích, v Nov. Král. Hradci, Vel. Jeřicích, Krátonohách, Lanžově, Libřanech, Praskačce a Vojicích; m. podučitelky v Třeběchovicích. Od 6./10. — V **Píseckém**: m. říd. uč. v Radobíci; m. uč. v Myšenci, a od 1./1. 1897 v Dobni, Letech, Nepodřicích, Ostrovci, Pasekách, Orliku-Žlakovicích; m. učitelky ve Vodňanech a Protivně; m. poduč. v Bilsku, Klukách, Nevězicích, Kozárovicích, Oslavě, Podolí, Starém Sedle, Myšenci, Vraži, Varvažovicích (2); m. podučitelky v Mirovicích a Miroticích. Od 8./10. — V **Vinohradském**: m. uč. pro III. odb. ve Vršovicích. Ihned nastoupiti.

Morava. V **Hodonínském**: m. poduč. v Javorníku. Ihned nastoupiti. — V **Holešovském**: m. spr. šk. v Hrobicích a Kudlově; m. uč. ve Všebovicích. Do 5./11. — V **Prostějovském**: m. naduč. v Roztání. Do 10./11. — V **Místeckém**: m. naduč. v Hukvaldech. Do 15./11. — V **Brněnském** (venkov.): m. poduč. v Tišnově. Do 31./10. — M. katech. spolu duchov. správce v zemském ústavu českém pro hluchoněmé v Lipníku se služným 959 zl. a nárokem na přídavky aktivní po 50 zl. a služebné po 80 zl. Do 31./10. zemskému výboru v Brně.

Obsah: Profily vychovatelské Podává duch. professor František Horáček. (Pokračování.) — O postupu učitelů se žáky. Uvažuje V. M. 62. — Nynější učebnice náboženství pro školy obecné. Soubor posudků podává Josef Zelenka (Pokrač. a Dokonč.) — Náboženské vyznání dítek. František Perka, kněz diecése brněnské. (Pokračování.) — V neděli XXII. po sv. Duchu. Napsal Fr. Chramosta, katecheta v Boskovicích. (Dokončení.) — Promluva na neděli XXIII. po sv. Duchu. Napsal Em. Žák, katecheta měst. školy dívčí v Praze. — Pokračování cyklu řečí: O modlitbě Páně. Napsal Dr. *.* — Šmés. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLASTĚ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresováno i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Český učiteli, chraň si svoji školu!

Odpověď „Poslu z Budče“. Píše L + 10.

 Posel z Budče uveřejnil ve 42. čísle článek nadepsaný „Český učiteli, chraň si svoji školu“. Zvykli jsme ovšem na tupení a snižování našeho kněžstva a jeho činnosti v listech liberálních tou měrou, že není pro nás překvapením; avšak můžeme říci, že snad žádný neb aspoň málokterý list socialistický ani pokrokařský nevychrlil ve svých sloupcích na katolické duchovenstvo tolik vášnivé zloby na jednu, jako „Posel z „Budče“, tedy list psaný pro učitelstvo, v tomto článku.

Listy liberální bývají aspoň tak opatrnými, tak zdrženlivými, že neodsuzují celý stav šmahem. Jednou zmiňují se s uznalostí o „starých vlasteneckých kněží“, podruhé jest jim aspoň nižší kněžstvo vlasteneckým — jak se listům těm právě vidí potřeba — ale „Posel z B.“ listy ty daleko předstihl. U něho jsou kněží šmahem lidé plní zloby, nepřátelství proti učitelstvu, kteří by nejraději zmařili všecken školský pokrok, kdyby mohli. Článek v „Poslu z B.“ obsahuje taková slova, že s ustrnutím se tážeme: *Jest možno, aby takto o kněžstvu smýšlel učitel, vychovatel mládeže, aby učitel takto psal o kněžstvu v časopise pro učitelstvo?* Kdybychom nebyli jisti, že velká část, ne-li většina učitelstva s hnusem se odvrátí od takového výlevu vášnivé nenávisti — tu věru bychom musili zalomiti rukama nad vzdělaností nynějšího učitelstva. Ale redaktor „Posla z B.“ ví dobře, že se to v učitelstvu počíná povážlivě hýbat, že velká část jeho jest už syta těch „slastí“, jež mu přinesl nový školní zákon — a odtud ta zlost, ten vášnivý křik: učitelé, vraťte se honem s cesty, na které se chcete sejíti s duchovenstvem ku společnému dobrému dílu! Proto líčí se tu kněžstvo tak, jak jsme uvykli slýchat jen od zarytých nepřátel všeho, co sluje katolickým, aby tato část učitelstva byla zastrašena.

Píšeť „Posel z B.“ ve svém úvodníku proloženým písmem takto: „Lidé, jimž od vydání školních zákonů byla škola věcí úplně lhostejnou, kteří se škole té po odstranění kněžského dozoru jako čert kříži vyhýbali, kteří, jestli nemusili, škole nic nedali, ba kteří na mnoha místech školu nenáviděli, rozkvět její mařili, dílu vychovatelskému v ní na kazatelnách překáželi, kteří moderní školu jako semeníště nekázně a nemravu naznačovali, učitele před občanstvem zlehčovali a dílo udavačské bez milosrdenství, kdekoli jim učitel nebyl po vůli, na něm vykonávali, krátce lidé, jimž škola byla trnem v oku, protože v ní ku zmaru díla osvětového poroučeti nemohli — křičí nyní, že musejí školu zachrániti.“

„Tak praví „Posel z B.“. Tážeme se, kdo touží po nápravě ve školství? Vedle množství katolíků laiků jest to *duchovenstvo vesměs*, neboť duchovenstvo by věru ani nezasluhovalo jména věrných synů své církve, kdyby spokojeno bylo se zákonem, dle něhož může býti učitelem dětí katolických jinověrec — ať již o jiném pomlčíme. A poněvadž veškeré duchovenstvo nápravy si přeje, tedy všechno toto duchovenstvo dle „Posla z B.“ školy nenávidělo, v díle vychovatelském jí s kazatelen překáželo, učitele snižovalo, denunciacemi je stíhalo atd. atd. — a to vše proto, že nemohlo ve škole poroučeti!

Zdali pak potupil již některý list veškeré kněžstvo způsobem tak neslýchaným jako tentokráte list učitelský? Myslíme, že nikoli. A proč všechen ten křik, to popuzování čtenářstva proti kněžstvu?

Na katolickém sjezdě odvážil se učitel ukázati na smutné poměry školské, zaviněné platným nyní zákonem — a to se státi nemělo! O škole měla se pronášeti stále jenom chvála, i tam, kde chváliti nebylo co. Proto ty vášnivé výbuchy. Již více než měsíc uplynulo od sjezdu, a „Posel z B.“ dosud o jiném nepíše. Je to nejlepším důkazem, že tu bylo trefeno do pravého místa.

„Tedy aby „Posel z B.“ nezapomínal: o nutné reformě školy nemluvil kněz, ale mluvil *učitel*, a to z vlastní zkušenosti, z vlastního přesvědčení, který se žádným knězem o své řeči se neradil a žádnému ji také nedal čísti. A mluvil nejen za souhlasu kněžstva, ale i přečetných laiků, *kterých bylo mnohem více nežli kněží*.

Dále čteme: „Ježto prozatím na školu nemohou, protože moderní základy její podepřeny jsou zákonem, vrhají se na učitele, *kteří stojí vedle zákona a nerovnému, lhářskému a úskočnému útoku brániti se nemohou. Proto: hrrr na učitele!*“

K tomu, co tuto „Posel z B.“ praví, nedovede podati *důkazu ani jediného!*

Jestli tu a tam nechoval se učitel tak, jak se chovati měl, a bylo k tomu s trpkostí poukázáno, nebo vzešly-li z toho docela spory — může se snad považovati takovýto spor za spor všeho kněžstva s učitelstvem? Že učitelstvo samo takové jednotlivce odsuzuje, toho důkazem jest nedávné prohlášení učitelského spolku Klatovského v „Čechu“, jímž odsuzuje hanopis od některého učitele panu Špačkovi zaslaný a prohlašuje zároveň, že s ním nesouhlasí, a že učitelstvo okřeš toho žije s duchovenstvem v míru.

A nemělo by spíše kněžstvo příčinu říci, že proti němu brojí učitelstvo, když učitelský list píše o kněžstvu tak, jak právě vidíme v „Poslu z B.“? Ale kněžstvo to neřekne, *poněvadž nevztahuje jednání jednotlivcův na celý stav*.

Dále píše „Posel z B.“, že prý si klerikálové našli nový způsob válčení: „když jim nikdo nevěřil, našli si na učitelstvo — učitele. Tak učitelstvo má býti udoláno učitelstvem.“

Ctihodný a pravdomluvný „Posel z B.“ zase zapomíná, že se tu učitelé „našli“ — sami, a že ani jim ani kněžstvu ani nenapadá, aby učitelstvo nějak „udolávali“.

O těchto učitelích píše „Posel z B.“ beze studu takto: „*Ejhle janičarstvo, které bude pálení do vlastních řad, plvati po škole, která z nich udělala lidi obrazu božímu podobné (!), chechtati se osvětě, která je oděla kabátem, kterého druhdy neměli, a za hrnec stuchlé rýže líbat ty důtky, jimiž tisíckrát samo bylo bito*. Nikdy svět neviděl bídňějšího zjevu, nikdy nebyla hrána s lidem komedie příšernější.“

Že by to „janičarstvo“, jak „Posel z B.“ nazývá katolické učitele, „pálilo do vlastních řad“, o tom si dovoluujeme pochybovati. Oni by nejvýše se styděli

za ty jednotlivce, kteří plodí celému stavu nesmírnou ostudu tím, že upadají zrovna v šílenost, když uslyší slovo o potřebě náboženského vychování, jak to vidíme na „Poslu z B.“.

Tedy podle „Posla z B.“ teprve nynější škola udělala z učitelů lidi k obrazu Božímu podobné, jinak řečeno: *staří učitelé nebyli lidé k obrazu Božímu podobní*. Ano, slyš, světe! Ti staří učitelé, kteří nám odchováli mnohé vlastenecké muže, kteří vzdělávali nejen mládež, ale i své nástupce a činně se účastnili v díle národním, Bačkorové, Příbík, Svoboda a mn. j. — tito mužové, slyš, česká veřejnost — *to nebyli lidé k obrazu Božímu podobní — to tvrdí učitelský časopis „Posel z Budče“!* Daleko to dopracoval tento učitelský časopis ve svém 27. ročníku, když odváží se napsati něco takového! Tážeme se, *zdali kdy který z těch od „Posla z B.“ nenáviděných „klerikálů“ učitelstvo takovýmto způsobem potupil!*

Ale jen dále touto cestou — aspoň učitelstvo dříve prohlédne ty své „vůdce“, pozná, co se skrývá v těch, kteří se nazývají jeho zastanci, obhajci a kdo ví čím ještě! Z takového učitelstva — rozumějme: které se hlásí bez ostychu ku své víře — má „Posel z B.“ nesmírný strach: to prý bude ovšem nebezpečnější než klerika. Tak vida! „Posel z B.“ sám povídá, že těch učitelů není ještě mnoho, a takový strach z nich. Není divu. Tento list dobře cítí, že tito učitelové bojují mocnou zbraní, a tou jest *pravda!*

To jest jisto: kdyby byl „Posel z B.“ a jiné listy jemu podobné tak často kněžstvo netupily, kdyby byly téměř v každém čísle nepodávaly výklady o tom, co učitel vzhledem k náboženství ve škole konati musí a co nemusí — jest jisto že by ti učitelé neměli příčiny sestupovati se v pevnou jednotu. Ale to konečně se musilo státi. Takové listy se domnívaly, že se zavděčí brojením proti kněžstvu všemu učitelstvu — ale v tom se velice zmýlily. Veliká část učitelstva má jiné starosti, a stesků jeho na smutné poměry školské nebylo dbáno, vše se z redakcí listů těch odmítalo. Ono by tak bylo vyšlo na jevo, že je kdesi mnoho shnilého — a to se listům těm nehodilo do krámu. Že učitelé katolicky smýšlející počínají se organisovati, toho dosti velká zásluha náleží „Poslu z B.“ a listům jemu podobným.

Odlehčiv si proti kněžstvu a katolickým učitelům, přichází „Posel z B.“ do tónu elegického. Lid prý přese všechny svízele platební přilnul ke škole s láskou vroucí, láskou opravdovou. — Inu, my se o tu lásku lidu k nové škole s „Poslem z B.“ příti nebudeme.

A co prý říká (tomu „řádění“ klerikálů) naše veřejnost? — Prý nic! — A repraesentace učitelstva? — Taky nic. — A učitelstvo? — Pro Bůh, což jsme již všichni tak zatemněli, že nevidíme nebezpečnosti?

Tak volá „Posel z B.“ — Inu ovšem — veřejnost neříká nic, a učitelstvo, které tedy přece šmahem neběží za „Poslem z B.“ také nic — poněvadž se nic neděje, proti čemu by se musilo křičeti. Jedná se tu jenom o náboženské vychování mládeže, a myslí-li „Posel z B.“, že celý národ jest proti tomu — inu, pak se krátce hrozně mýlí. O jiného tu nejde; o nějakou tu nadvládu se kněžstvo nikoho neprosí.

„Nedejme se klamati,“ volá „Posel z B.“. „To není kříž, ani Kristus, k němuž všichni s posvátnou a opravdovou úctou se hlásíme, tu nejedná se o víru ani o katolictví, ale o porážku svobody a lidové osvěty.“

Na ty staré fráse o potlačování osvěty a svobody se strany církve „Poslu z B.“ už žádný rozumný člověk se nedá lapit, jako se nedá lapit na ujištění, že

„my“, t. j. redaktor „Posla z B.“ a s ním stejně smýšlející pánové „s posvátnou a opravdovou úctou se hlásí ku Kristu.“ Proto bezpochyby mluví v témž článku o „jezovitských exerciciích“ a „klerikálních marianských družstvech pod praporem Jesuitů“ a o několik stran dále o „udílení Blažeje“.

Že by byl „Posel z B.“ někdy tupil učitele evangelické a židovské za to, že vychovávají mládež v duchu svého vyznání a že jsou svým duchovním představeným zcela oddáni — to jsme ještě nepozorovali. Jen učitel katolický tak činiti nesmí. Jak viděti, svoboda platí u jistých pánů pro každého, jenom ne pro katolíky. „Posel z B.“, jehož redaktor, jak psaly nedávno „Večerní noviny“, býval velice horlivým „klerikálem“, když se domáhal učitelského místa, otevřel konečně úplně srdce své — a my jsme mu za to povděční. I my pravíme: Český učiteli, chraň si svoji školu — t. j. nedej ji ovládati a sebe terrorisovati lidmi, kteří předstírajíce obavu před kněžským dozorem, vzpírají se ze všech sil nutně potřebným reformám ve školství a náboženskému vychování mládeže.

O postupu učitelů se žáky.

Uvažuje V. M. 62.

(Dokončení.)

4. Postup se doporučuje z té příčiny, že se učiteli zhnusí vyučovati stále témuž; ovšední se mu tou měrou, že se potom ani nesnaží vyučovati zajímavě, lahodně a s chutí, jak didaktické zásady velí. Proto, děti nedovede nadchnouti a ty ztrácí chuť k učení. Několikaletým pobytem v téže třídě má učitel ovšem látku učebnou již „v malíčku“, ale to ho právě svádí k tomu, že se nepřipravuje, učí šablonovitě a beze všeho zápalu. Pravidelným postupem se tomu všemu prý zabrání.

Tu namítají druzí, že to vše při učiteli svědomitém odpadá, neboť ten zná své povinnosti a plní je. Komu na těch málo záleží, nebude se připravovat ani tehdy, bude-li postupovat se svými žáky každým rokem a bude-li mít vždy novou látku učebnou.

5. Prátele postupu dovozují nutnost jeho ještě dále: Je-li učitel po mnoho let v některé nižší třídě, zapomíná během let, co a jak se děje ve vyšších třídách. Má-li potom náhodou učiti ve vyšší třídě, činí mu to veliké potíže a dá mu mnoho práce, než se do učebné osnovy této třídy vpraví. Toto vpravování se do učiva vyšších tříd mu nepoměrně dlouho trvá ku veliké škodě žactva. Je-li to na př. sám řídící učitel — dovozují někteří — není schopen k náležitým hospitacím, neboť se mu dávno vykourilo z hlavy, co je v čítankách vyšších tříd hlavně z děje- a zeměpisu!

Než naproti tomu sluší uvážiti, že se má učitelstvo dále vzdělávati a také se vzdělává. Vždyť odebírá a pilně sleduje odborné listy paedagogické, pořádá schůzky vzdělavatelné, koná rozličné vědecké přednášky a mimo to mnozí učitelé jsou účastnými značnou měrou ruchu literárního, tak že zde výtky a obavy sub 5. z předu uvedené významu pozbývají. Ostatně se praktický učitel brzy do všeho vpraví, a případy, že by některý učitel v jedné a téže třídě snad sestaral, jsou zajisté ne-li vůbec nemožné, tož alespoň velmi řídké.

6. Konečně se zastávají přátelé postupu téhož i z ohledů zdravotních a ze snahy po spravedlnosti. Jsou ještě i za dnů našich mizerné, plesnivinou páchnoucí učebny, kde zdraví dětí i učitelovo bere zkázu. I učitel úplně zdravý a železných orgánů by po letech podlehl, kdežto učitel méně silný, snad poněkud neduživý, by se v takové mučírně za krátký čas zahrabal. Pravidelným postupem činí se zadost také citu po spravedlnosti. Postupováním třídních učitelů ze třídy do třídy zamezuje se tomu, aby měl stále a stále jeden učitel 29—30 hodin, jak je tomu ve třídách na školách více třídních. Jest ovšem přirozeno a spravedливо, že chce každý užítí toho i onoho, pročez není divno, že učitelstvo touží po stálém postupu se své stránky a z důvodů, jež jsme tuto právě uvedli. Jsou to sice důvody čistě osobní, ale zasluhují také vážného a opravdového povšimnutí. Starší učitelé jsou vesměs lidé zdětilí, otcové četných rodin a proto v zájmu lidskosti pohlížeti jest i na tyto jejich vývody s celou opravdovostí a vážností. V tom smyslu asi také praví vnesení c. k. zemské školní rady ze dne 3. února č. 28.636, obsahující instrukci ke konání učitelských porad na obyčejných školách obecných a na školách měšťanských, řkouc v části C. pod 2.: „Přidělení tříd, pokud se týče předmětů pro příští školní rok jednotlivým silám učitelským od správce (řiditele) školy, při čemž, pokud toho školní potřeby připouštějí, lze zření míti ku přání učitelů.“

Tímto vnesením je zcela zřejmě řečeno, že právo přidělovati učitelům třídy přísluší řídicím učitelům (řiditelům), kteří jsou asi nejdokonalejšími znalci svých učitelů a mohou na základě tohoto nařízení ve prospěch školy nejprůměrněji roztržďení zaříditi. Při tom jest, pokud to není prospěchu školy na závalu, zření míti ku přání jednotlivých třídních učitelů. Ovšem musí přání to býti odůvodněné, a tím odpadají zároveň námitky, jako by řídicí učitel činil o své vůli, co chce. Arciž musí býti sám tak kolegiálním a obezřetným, aby činil to, co ku prospěchu školy směřuje a co ostatní členy učitelského sboru nezkracuje, tak aby si na př. nenechával třídu s nejmenším počtem týdenních hodin, aby si mohl vzítí potom — ve všech třídách němčinu na úkor ostatních třídních učitelů! To by byla nesolidnost, která by vrhala špatné světlo na nestrannost a přátelskost i horlivost řídicího učitele. Dle ministerského nařízení jest učiti němčině na školách více třídních těm osobám učitelským, jež mají známku z němčiny na vysvědčení způsobilosti. Proč by tedy nebylo dopřáno vyučování němčině, které jest zvlášť honorováno, těm třídním učitelům, kteří zkoušku z němčiny mají? Mnohdy musí za řídicího učitele suplovati ten který předmět, a proto jest tím více spravedливо, aby si mohli ve své třídě také němčině učiti. Tato okolnost mluví také pro postup na školách více třídních. Neboť je-li tu několik učitelů se zkouškou z němčiny, vystřídají se všicki ve vyučování tom ve třídách vyšších a nikdo si nemůže stěžovati, že se mu děje krivda, tím že nemůže se remunerace té státi účastným, proto že jest mu učiti ve třídách nižších, kde se němčině neučí. To však je důvod jen nepatrný, proto že počet těch škol, kde se také němčině vyučuje, je poměrně velmi nízký.

Přes to přese všechno se musí doznati, že čím více učitelů se s dítětem obírá, čím více vychovatelů žáka ovládá, vzdělává a ducha jeho třídí, charakter jeho pěstuje a utužuje, tím více se jeho celá bytost ušlechťuje, tím dokonalejším se dílo vychovatelské stává. Ježto pak při postupování učitele se třídou mají míti žáci po dlouhou řadu let stále jen jednoho a téhož učitele, mluví tato vážná okolnost také proti postupu.

Mají-li učitelé postupovati stále se svou třídou, jest otázkou času, na kterou má odpovídati veškeré učitelstvo a ne toliko správcové škol. Ti nemohou býti také vždycky dosti prozíravými a spravedlivými, tak aby mohli své osobní zájmy podřídití dobru školy. Proto bylo velmi moudré a případné, že o této otázce rokovaly také některé okresní porady, které se ustálily na tom, aby se na školách smíšených (s odděleními) postupovalo *po dvou letech*. Je to opravdu zlatá cesta střední, která má ku př. pro školy 3—5třídní mnoho dobrého do sebe. Učitelové tu postupují a při tom přece děti dostanou po celou dobu 8leté docházky školní také všechny učitele, tak že je to postup při vystřídání se sil učitelských. Zde je ten jediný případ možný, že jeden a týž učitel vyučuje tytéž žáky tři roky — a to ještě jen v některých případech zvláštních.

Na školách 2—3 třídních, kde jest nám co činiti s několika odděleními, by se doporučoval věru postup ještě po mnohem delší době, má-li již býti řeč o postupu. tedy po 3—4 letech. Učitelové by se u týchž dětí vystřídali a přece by také postupovali. Na školách městských, kde není oddělení a kde je obecná škola oddělena od měšťanské, bývá zpravidla postup pravidelný, ale mnohdy se za několik let a častěji i za jediný rok vystřídá většina učitelstva (úmrtím, odchodem na jiné místo atd.), tak že se i tu vystřídají u dětí různí učitelé.

Nějaké však všeobecně platné jednotnosti a zásady o postupu třídních učitelů se žáky není, což má ostatně také své výhody. Rozvážlivý řídící učitel, opíraje se o nařízení c. k. zemské školní rady ze dne 3. února 1892., obrací zřetel svůj k tomu, aby jednoho každého učitele zařadil do té třídy, do které se svou povahou a svým snad zvláštním vzděláním a zálibou hodí. Tím se stane nemožným stížnost toho neb onoho učitele, že by byl raději v té neb oné třídě, že jest mu obtížno suplovati ten neb onen předmět.

Ty jsou asi vývody, jež ponecháváme laskavému čtenáři k uvážení. Nepřidržíce se pak ani strany pro postup ani strany proti postupu, tvrdíme, že ta i ona strana v mnohém má pravdu, a že se pravidelný, bezvýminečný postup pro *každou školu nehodí*. Postup ten by se měl řídití jednak potřebami a skutečnými poměry té které školy, jednak způsobilostí učitelů. Nejméně starostí má pak škola jednotřídní. Tu je mnohdy po kolik desíletí, ba někdy na dobu několika generací jeden a týž učitel, a přece vyšli z takovéto školy řádní lidé a občané. Všechno záleží na učiteli, na jeho vzdělání, pílí a mravní bezúhonnosti.

O letorách.

Pojednává Josef Moudrý.

(Pokračování.)

Ku vykonávání uvedených tří stránek, t. j. čítí, vědění a chtění, má duše své sluhý v těle — totiž nervy, kteréž těmto třem stránkám odpovídají. Na hmotný podklad naší bytosti, t. j. na tělo, na každou jeho částku, a zvláště na systém nervů mají mocný vliv mnohé okolnosti, jako půda, podnebí, potrava a j., dle nichž se i orgány, tedy i nervy, utvářejí. Vliv ten působí přímo na tělo a jeho složení a teprve nepřímě na duši a její vývoj. Malé tělíčko dětské vyrůstá, sílí; právě tak mohli bychom říci i o duši, neboť

„Nerostef příroda se vzímáhající
jen ve svalech a v těle; zároveň
jak roste tento chrám, i uvnitř bujní
mysl a duše ve svých úkonech.“ (Shakespeare-Hamlet.)

Čilé ústroje tělesné, zvláště soustava nervová, může rovněž i duši důkladněji, bystřeji, čileji sloužiti a jsou tedy výsledkem této čilosti nervů i čilé, rychlé účinky duševní. Ústrojí chabé, mdlé, působí taktéž mdlé pochody duševní; ústrojí rázné, energické, má za následek rázné pochody duševní. Hmotná podstata naší bytosti není tak tajemná jako duše a proto můžeme ji poznati a po dlouhé zkušenosti seznati i vlastností její co do čilosti a důrazu, z nichž soudíme o duši. Na *rychlosti* či *rhythmu* a na *důrazu*, či energii, jakou dojmý vnější se na vědomí promítají, záleží. Některý duch pojímá *živě*, jiný *mdle*; jeden pochopuje *okamžitě*, jiný *zdlouhavě*. Mnohá hlava jest sice bystrá, není ale zároveň důkladná a pronikavá; jiná váhavá hlava pochopuje věc dosti důkladně a důmyslně, popřejeme-li jí času, aby se jí zmocnila.

Na této čilosti či *rhythmu* a *důrazu* či energii, zakládá se *letora* či temperament. „*Letora jest fysiologický ozvuk, jenž provádí stavy duševní se strany soustavy nervové a působí na formální povahu jich ve dvou směrech: totiž zvláštní energii a zvláštním rhytmem, jež přecházejí ze stavů nervových na stavy duševní.*“ Tak definuje letoru Lindner. V „Allgemeine Unterrichts und Schulerziehungslehre“ od Fr. Hermannna čteme tuto definici: „Chování se jednotlivců ku dojmům vnějšího světa, tedy takměř trvalé složení mysli, jmenuje se letora.“ Ve „Školníku“ z roku 1862 uveden tento výměr: „Letora jest živost duše, nadobytou čilostí nervů vnímavých, hybných neb útrobných, buď rozvícena, buď pro jich ochablost vlažná.“

Hledíme-li tedy ku *rhythmu* a energii soustavy nervové a tudíž i stavů duševních, možna tu čtvera kombinace, čtvero různých letor:

- a) při *množství energie* i *množství rhytmu* jest letora **cholerická**;
- b) při *nedostatku energie* i *rhytmu*, jest letora *flegmatická*;
- c) při *množství rhytmu* a *nedostatku energie* — l. *sankvinická*;
- d) při *nedostatku čilosti* ale *množství energie* — l. *melancholická*.

Asi tímto výše uvedeným způsobem vykládají nynější psychologové čtvero druhů letor. Tímto předmětem zabývali se však již mnozí učenci nejen ve středověku, ale již mnohem dříve. Tak Hippokrates a jiní snažili se vysvětliti příčinu různého temperamentu na základě šťáv tělesných. Ve středověku objevila se jiná theorie o letorách, kterouž pěkně uvádí Maffeo Vegio ve svém spise: „De Educatione“ v kap. 18. Pojednává o rozdílu duševních vloh a o jich správném posouzení, praví: „*Jest velice důležité znáti temperament a individuální duševní vlohy dítěte — učiti se rozeznávati je, k čemuž ovšem náleží znamenitý stupeň ostrovtipu.* Naše tělo sestává ze čtyř živlů, z nichž každý v těle svou silou a vlastností jeví. Jsou to: oheň (teplo), voda (zima), vzduch (vlhkost), země (sucho). Čím více některý z těchto prvků nad ostatní vyniká — čím více tělo ovládá, tím více vystupují i jeho vlastnosti, tím více mu svou individualitu vtiskuje. Kde převládá oheň, tu jeví se letora horkokrevná (prudká, cholerická) — kde voda, tu letora mdlá (flegmatická), kde vzduch — svěží (sanguinická), kde země — smutná (melancholická) letora.“

Jest pravdě podobné, že učení o letorách svedlo mnohé až ku krajnostem: tak Kašpar Lavater odvážil se poznávati ducha z rysů obličeje, z formy těla atd.

(fysiognomika), — Wiliam Rogers opět z úst a zubů (bukkomantie), — a mnozí jiní z rozličných částek těla. Novější věda všechny tyto pokusy, jako nedokázané zavrhlá, ba i o letorách jest mínění psychologů rozličné; někteří houževnatě se toho učení zastávají, jiní šmahem je zavrhují a opět jiní, totiž ti, kteří oblibují si zlatou střední cestou, jsou přesvědčeni o důležitosti onoho učení pravíce, že *osobní jakost letory podporuje vývoj duševní zvláštním směrem.*

II.

»I rozhněval se Kain náramně, a opadla
tvář jeho.« (Gen. 4-5.)

Rozličným národům připisují se i rozličné letory; praví se o Čechu, že jest sanquinik jako Francouz, o Vlachu, že jest cholerik, o Angličanu, že flegmatik. Tato rozdílnost odůvodňuje se tím, že rozličné podnebí, věk, strava, pohlaví, ba i zaměstnání a různé jiné okolnosti působí na celkový vývoj člověka. Nesluší však výše uvedenému snad tak rozuměti, jako by mezi Čechy nebyl k nalezení flegmatik, u Italů sanquinik; — nenacházíme u všech členů některého národa tutěž letoru, ba ani u členů jedné rodiny. Jest sice čtvero hlavních letor, ale úplně vyvinutou některou z nich zřídka nacházíme, neboť nejsou ve skutečnosti tak přesně od sebe odděleny, že bylo by lze o některém člověku říci, toť čistokrevný sanquinik neb cholerik. Za to však existuje veliké množství nuancí, přechodů a směsí v nichž vlastnosti jediné letory nad ostatními vynikají, osobnost jimi nejvíce ovládnána jest; dle vlastností a známek nejčtetněji se jevících, také letoru jmenujeme. I u dítěte třeba pozorovati, která letora si nejvíce jeho mysl, chtíč neb srdce osedlala, aby dle toho učitel působiti mohl.

Mnozí, kteří se zanášeli vychováním neb studiem ducha lidského, snažili se nalézt zvláštní stálé známky vně pozorovatelné a z nich soudili, že v těch případech jeví i duše vlastnosti, oněm příbuzné neb nadřizené. Dlouhými, obtížným, a velice nesnadnými pozorováními stanoveny pak zvláštní známky, dle nichž temperament poznati (ovšem ne dokonale snad a neomylně) možno. Mezi jinými i Kant a náš Durdík zajímali so o letory a také jisté známky udali, které mimo jiné níže podáváme.

Letora sanquinická (lehkokrevná) jest tedy výsledek nedostatku energie a množství rytmu stavů duševních i soustavy nervové. K poznání této letory stanoví fysiognomikové as tyto známky. Sanquinik má obličej plný, barvy čerstvé, svěží, rty červené, zuby v pravidelné řady sestavené. Vlasy mívá světle hnědé, velmi často kadeřové; oči nejčastěji modré, projevují veselost, radost, bestarostnost. Vůbec všechny známky poukazují na upřímnost, veselost a dobromyslnost. Frenelogové praví, že se jeví tam, kde převládají plíce, srdce, ústroje krevní. Kant ve své „anthropologii“ dí: Sanquinik žije bez starosti a naděje se všeho dobrého, každé věci přikládá v prvním okamžiku velikou důležitost a za chvíli již o ní nemyslí. Připovídá počestně, avšak nedodržuje slova, poněvadž dříve neuvážil. Má dosti dobré srdce a rád pomůže, je však špatným dlužníkem a stále žádá nových lhůt. Jest dobrým společníkem, žertuje, veselí se, každého má za přítele. Oyčejně není člověkem zlým avšak nesnadno napravití jej jako hříšníka, jenž ovšem jeví velikou lítost, ale brzy na ní zapomíná. Unavuje se v práci a přec jest neunavně činným v tom, co jest pouhou hračkou, poněvadž hra s proměnami spojena jest a vytrvalost není jeho vlastností.“ — Každý popud vnímá s živostí, dá se snadno vyvésti z klidu a svěsti ku bázni, důvěře, radosti a ku

hněvu, ale v tomto napjetí dlouho nevydrží. Představy jeho hbitě se pohybují, pozornost jest neustálá, mnohdy zvrhá se v přílišnou *těkavost a roztržitost*, která na žádném předměte neutkví a proto právě v žádném oboru řádného výsledku se nedodělá, v žádném oboru nevyniká. Jako vše lehko pojímá, tak jest i stále k činu odhodlán. Badavost nebývá též známkou sanquinika.

Z těchto zkušeností plyne mnohá rada pro život těm, kteří jsou se sanquinikem ve styku, i sanquiniku samému. — Chce-li kdo získati si přátelství sanquinika nechť zjedná mu tolik a takových vyrazení, kterých bez nesnáze může užítí. Ovšem že křesťan zjedná mu jen takovou zábavu, která žádnému není ku mravní úhoně. Přislubuje-li sanquinik něco, při čemž neobejde se bez námahy a vynaložení sil tělesných, nelze na jeho slova spolehati ani dost málo; také přátelství jeho dlouho při téže osobě nesetrvá, aniž dlouho hněvati se vydrží. Od cíle, jehož sobě umínil dosíci, snadno se dá odvrátiti. Sanquinik pak měl by býti pamětliv tohoto: Svou letoru nestav na odív, by někdo tebe ku škodě tvé vlastní nevyužítkoval; jednej, jak velí rozum, nikoli letora. Buď sporý ve slibech, k nimž se snadno dá tvá povaha svěsti — rozvaž dříve dokonale, budeš-li s to, abys je vyplnil. Slíbíš-li a nevyplníš, budeš v opovržení. Víš, že překážky snadno tě odstraší, byť i na půl cestě od cíle — spěchají-li tudíž jiní k témuž cíli, zataj raději své úmysly, sic by ti nastavili překážky a tebe odvrátili. Drž na uzdě přirozenou náklonnost k veselosti; mírná veselost a chování usedlé zjednají spíše pochvalu, než rozpustilé žerty.

Sanquinická povaha se též časem může změnití a to ve flegmatickou; nasytí se sanquinikova představivost, svět mu sevšední, na mysli ochabne a potom ohlédá se, kde by as našel pohodlnou lenošku . . (Ostatek příště.)

SMĚS.

Hymna. Min. vyučování shledalo, že ve školních zpěvnících jak v ohledě melodickém tak rytmickém není při rakouské národní hymně žádoucí shody. Za tou příčinou nařídilo, by užívalo se ve všech školách melodie, která předepsána byla r. 1890. vojenským kapelám. Ve vídeňském c. k. knihoskladě vydána byla dle dotčeného nařízení upravená hymna s textem českým i melodií. —a.

Vhodný zákaz. Politický úřad ve srovnání se školním dozorstvem v Marienberku (Sasko) vydal nařízení, že hoši do 17 let a dívky do 16 let nesmějí přítomni býti tanečním zábavám pod pokutou 150 m. nebo 14denního vězení. Táž pokuta stihne také hostinského, který by dotčenou mládež v místnostech svých trpěl. —a.

Hudební kursy. Min. vyučování schválil zřízení učitelských kursů ku vzdělání pro vyučování klavíru, houslím a zpěvu při

vídeňské konservatoři. Účastníci těchto kursů podrobeni budou po ukončení kursu zkoušce před zvláštní kommisí za předsednictví vládního zástupce. Vysvědčení o zkoušce, s dobrým prospěchem vykonané, pokládáno bude za platný průkaz způsobilosti vyučovati předmětům jmenovaným na školách středních a ústavech učitelských a ku řízení privátních škol hudebních dotčených odborů. —a.

Ruční práce chlapecké na školách měšťanských v Praze až na modelování byly zrušeny. Od doby, kdy přestal míti dozor na ně skutečný jich znalec p. prof. J. Šauer z Augenburku, byly po částech ze škol odstraňovány, až konečně letos vzaly úplně za své. Povídá se, že prý i učitelé byli proti nim. Jinde se ruční práce zavádějí, v Praze ruší. Zajímavé je, že v městské radě mluvili proti nim — páni doktoři. Snad až zase v Německu ruční práce trochu vychválí, potom snad zase se zavedou

v Praze. Kam však se zakoupeným již náradím?
—a.

Dánský min. vyučování podal sněmu následující návrhy: 1. Povinná docházka školní počíná tím pololetím, ve kterém žák dosáhne 7. roku věku svého. — 2. Počet dětí, které v jedné třídě společně se vyučují, budiž určen na 35. — 3. Dějepis, zeměpis a přírodověda prohlašují se za povinné předměty. — 4. Nejnižší počet doby vyučovací nechť činí 41 neděl ročně. — 5. Na školách venkovských budiž vyučováno nejméně 18 hodin týdně. — 6. Pro veškeré učitelstvo platí system služebních let.
—a.

Vyučování náboženství. Pruský min. vyučování Dr. Bosse nařídil, aby místo 4 hodin vyučovalo se náboženství na středních a vyšších stupních obecných škol 5 hodin v týdnu; za to má se ubrati vyučování přírodovědě 1 hodina v týdnu. Snad už brzy tedy dojde i k nám, co je v Prusku.
—a.

Tělesný trest. Správní soud v Prusku rozhodl, že učitelé náleží právo trestati děti tělesně nejen ve škole, ale i mimo školu, a že pruby, podlitiny a modřiny nenáleží k tělesnému poranění, ježto tělesný trest musí mít podobné následky. Berlínský svobodomyšlný spolek dělnický svolal veřejnou schůzi lidu, by proti rozhodnutí tomu podán byl protest. Na schůzi té přijata tato resoluce: Vzhledem k poslednímu rozhodnutí správního soudu ve příčině tělesného trestu ve školách činí shromáždění lidu na školní úřady berlínské požadavek, aby se všemi prostředky domáhaly toho, by počet žáků ve třídách byl zmenšen, učení z paměti aby bylo omezeno, a učebné osnovy aby byly změněny. V tomto požadavku shledává shromáždění lidu první krok k umírnění tělesného trestu ve škole.
—a.

Mezinárodní sjezd delegátů socialistického dělnictva přijal vedle jiného také

resoluci o výchování mládeže a omezení práce dětské. V resoluci praví se, že jest povinností státu, umožniti každému příslušníku svému bezplatným vyučováním a vydržováním žáků nemajetných od mateřské školky až do vyšších škol vzdělání co nejdokonalejší. Dále žádá se v resoluci této, aby rok, kdy děti osvobozeny jsou od každé návštěvy škol, stanoven byl až na 16. rok stáří. Při tom žádá se, aby v závodech nezdравých a při noční práci nebyly zaměstnány osoby mladší 18 let; v týdně pak, aby osoby mladší 18 let — při současně návštěvě pokračovacích škol — nebyly déle 24 hodin ku práci přidržovány. Doporučuje se zároveň, aby zákony o práci továrenské byly si navzájem ve všech státech smlouvou mezinárodní přizpůsobeny a ukazuje se k tomu, že některé vlády nedostály dosud závazkům svým, jež byly v r. 1891. na berlínské konferenci v příčině ochrany dělnictva přejaly, zvláště pak, že britská vláda dovoluje ještě i zaměstnání dětí i jedenáctiletých.
—a.

Rozhodnutí správního soudu o udělování pětiletych přídaveků služebních. Správní soud zamítl bez veřejného řízení stížnost jistého učitele, že mu odepráno bylo zvýšení služného, a to z toho důvodu, že ohledně toho, působí-li učitel „dle povinnosti“, rozhodovati sluší jedině školním úřadům.
—a.

Proti vycházkám školní mládeže. Učitelé města Poznaň podali vládě žádost, aby zakázala hromadné vycházky školní mládeže, jichž účastní se obyčejně až tisíc dětí a několik tisíc osob dospělých.
—a.

Vídeňská městská rada také vypisuje stipendium 300 zl. za nejlepší práci o otázce, která by bylo lze spustlou mládež nejlépe zaopatřiti. Obecní zastupitelstvo klade však podmínku, aby k této nadaci i zemská rada šk. jistou částkou přispěla. Proto asi toto stipendium letos sotva již bude propůjčeno.
a—.

LITERATURA.

Zlatá Kniha č. Dědictví svaté Ludmily. V Písku 1896. *I. Zlaté Lístky.* Dárek věnovaný útlověkým dítkám do Zlaté Knihy č. Dědictví sv. Ludmily zapsaným.

Spořádali: František Pech, bisk. vikář a děkan v Písku a Edvard Mergl. Č. XXXIII. se šesti obrázky. Mám je před sebou na stolku. Který a jaký asi jest jejich obsah?

Za úvodní básničkou „Malý umělec“, která upozorňuje mladého a schopného malíře Vašíka, že „při velké jen pílí pravý bude umělec“, jest povídka: „Z lásky synovské“ napsaná Karlem J. Zákouckým. V povídce vypisuje se, co všechno vykonalo a čeho odvážilo se dítě, jehož srdce vroucně miluje ztraceného otce. Upřímná láska synovská schopna jest zajisté mnohého, avšak co v povídce vypravuje se, zdá se mi přece býti jen trochu přehnaným. Přirovnáme-li věk, zkušenost i vzdělání 12letého hochy k opravdu hrdinným skutkům, které byl, hledaje otce svého, vykonal, postrádáme tu logičnost. Potom nepostačí pouze přiblížeti k tendenci, jest potřebí dbáti i uměleckosti. Uměleckost s dobrou tendencí spojená dodává chuti ke čtení a podporuje i šíření se spisu. Však nicméně i dosti pěkného najdeš v povídce té. — V kratších obrázcích „Co dědeček vypravoval“, „První ples“, „Ferialní osada“, „Slovák“, „Toník hudebník“ od Fr. Rutha, „Jeníčkův sen“ od L. Grossmannové-Brodské a „Biskup Kolonič“, který napsal Jos. J. Váňa, pěkně vypravovaných, nabádají se malí čtenáři ke krásným ctnostem, jimi když ozdobeno jest dětské srdéčko, stává se milým i Bohu i lidem. — Článeček „Malý — ale velký škůdce“ (napsal J. J. Váňa) vypravuje nám, jakých škod způsobiti může malý tvor — mol — v domácích truhlách a jarmarách a jak možno před ním se uchrániti. „Pověst o založení Vyššího Brodu“ (Jar. Mcelský) svým názvem udává i obsah. Ke konci ještě vypravuje nám p. Jos. J. Váňa něco ze zvláštního pozorování „Ze života straky“. Články tyto mile se čtou a některé mysl i srdce dojímají.

II. *Zlaté Klasy*. Dárek věnovaný dospělejším dívkám do Zlaté Knihy č. Dědictví sv. Ludmily zapsaným. Spořádal prof. Jos. J. Nedvídek. Číslo XXXIII. Zlaté Kl. jsou věnovány dospělejším dívkám, ale s prospěchem budou čísti je i jinoši. — První článek napsal Jos. Nedvídek „Sv. Vojtěch, biskup český a mučenník“ a napsal jej z té příčiny, „že r. 1897. bude tomu 900 let, co sv. Vojtěch korunován byl smrtí mučnickou; aby tedy čtenáři naší Zlaté Knihy byli vybídnuti k větší úctě biskupa svatého a patrona zemského“. A přečtený článek přispěje k tomu zajisté. Není to prosté vypravování historického

fakta (článek podává životopis sv. biskupa), ale tu nadšený, tu květnatý, tu zase volný dle potřeby sloh, pěkná rčení a fráze na starší dobu upomínající, činí je — nehledě ku vznešenému předmětu vypravování — milým velice, a p. spisovatel — „k větší úctě biskupa svatého a patrona zemského.“ — Povídka „Macecha“ od Julie Gintlové vypravuje nám, jak dovedla druhá matka — macecha, krásně upravit rozhárané poměry rodiny doktorovy, svým milým opravdu mateřským jednáním na dobrou cestu přivést zanedbané děti jeho. To není ta „macecha zlá“, do které stěžuje si Jeník v „Prodané nevěstě“, ale to jest matka dobrá. Spisovatelka odstraňuje předsudek o stálé jen zlobě druhé matky, macechy. Vypravování jest pěkné, konec dojemný. — Znamý již básník Jindřich Š. Baar podává tu šest básniček souvisících nadepsaných: „Dívčí ctnosti“, v nichž ukazuje, jak bývají prakticky prováděny ctnosti, jimiž zdobeno býti má české srdce dívčino: zbožnost, dobročinnost, šetrnost, něžnost, vlastenectví. Jsou to namnoze „padělané“, znetvořené ctnosti...“, jak praví v básničce národní. Plody básnické Baarovy jsou již odjinud známy a tyto nezůstaly ve své hodnotě pozadu. Těšíme se na shledání i v příštích letech. — Se zvláštní zálibou pročetl jsem p. O. J. „O společenském taktu“. Jest zde znáti výborného psychologa. Umění společenského taktu dbáti jest osvojiti si každému, by byl všude a vždy rád viděn, a uvádí příklady dobrého či špatného společenského taktu. Společenského taktu dbalý dovede zameziti mnohému zlu, nedbalý jeho může mnoho zla způsobiti, „Blah, kdo dovede býti ke každému laskavým, zdvořilým, přívětivým a šetrným“. Ovšem — podotýká i p. spisovatel — ctnost při tom nesmí nikdy doznati úrazu. Článek ten líbil se mi velice a doporučuji jej každému, bude se mu též líbiti. Vzletná, roztomilá mluva, hluboká propracovanost, pevné — však nevnučované — náboženské zásady, na nichž zbudován jest, jsou jeho ozdobou. — „Báje ptačí“ seznamují nás s některými slovanskými pořekadly a bájemi o ptácích: o havranu, vráně, kukačce, hrdličce atd. Článeček také pěkný a zajímavý. Teď, když jsem oba díly Zlaté Knihy pročetl, nemohu než vřele doporučiti je školám i rodinám křesťanským; poučí se, pobaví i potěší čtenáři i poslouchající.

Spisy redakci zaslané.

Vlast. Časopis pro poučení a zábavu. Red. Tom. Škrdl. vyšlo právě číslo 1. (říjen) ročník XIII. s následujícím obsahem: O původu národní písně Píše Alois Hlavinka. — Pout na Svatou Horu Báseň od V. Tesaře Blánického. — Nepoznal svého domova. Napsal Jan Dvořecký. — Cesty bludu a pravdy. Napsal Jos. Flekáček. — Mistr Jan Hus. Sepsal dr. Frant. X. Kryštůfek. — Josef Renner, řídící uč. v Podolí. Podává Frant. Wildmann. — Proč zakazuje církev pálení mrtvol neb pohřbení ohněm, a jaké jsou dosavadní církevní zákony o něm? Píše Fr. Jos. Hamrsmíd, Ord. Melit. — Dcery popovy. Povídka od Markéty Paradovské. Z francouzského přeložila Jana Krunertova. — Na Červené řece. Cestopisné črty V. F. Úslavinkého. — Sociální část literárního sjezdu družstva Vlast. — Slunci! Báseň od Jana Dvořáka Zbudovského. — Některé katolické dobročinné a vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Vincentinum. Píše Tomáš Škrdl. Hudba. Píše V. Müller. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Předplatné na „Vlast“ ročníku XIII. obnáší ročně 5 zl., půlletné 2 zl. 50 kr. Předplatné zasílá se na administraci „Vlasti“ v Praze číslo 234—I. (Jilská ulice.)

Obrana. Čtrnáctidenník věnovaný zájmům katolicko-politickým. Vyšlo ročníku XII. č. 20. s tímto obsahem: O státním právu českém. Frant. Žák. — Temná noc. Napsal Jan Pauly. (Dokončení.) — Na hřbitově. Napsal J. R. —

Drobná vojna. (Obrázek.) Napsal Bohumil Brodský. (Pokrač.) — Časové zprávy. — Drobnosti. — Literatura. — „Obrana“ vychází dne 5. a 20. v měsíci. Předplácí se celoročně 2 zl., v administraci „Obrany“ v Praze, Smetanově ulici 1508—II.

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež katolickou. Vydává Václav Špaček; tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. (V. Kotrba.) Ročník VI. číslo 2. s velmi pěkným obsahem a zdařilými ilustracemi. Cena ročníku 80 kr.

Der Volksbibliothekar. Praktischer Handweiser für Errichtung und Erhaltung von Familien-, Volks- und Schüler-Bibliotheken. Herausgeber und Redakteur Ant. Brousil, in Weyer a. d. Enns. Roč. II. číslo 4. — Předplatné ročně 1 zl

Časopis katolického duchovenstva. Orgán vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Klement Borový. Roč. XXXVII. č. 8. S tímto obsahem: Asemitismus P. M. Morawského T. J. (Dr. J. Tumpach) Zákon přirozený základem zákonodárství lidského. (Fil. dr. Eug. Kadeřávek.) Sv. Benedikt s bratřími, patronové zemští. (P. Methoděj Vojáček.) Zkása Sodomy a Gomorrhay a původ Mrtvého moře. (Dr. Ant. Podlaha.) Kterak byli spřízněni s Pánem Ježíšem tak zvaní bratři Páně? (Dr. Jan Lad. Sýkora.) Dějiny katolické církve v Uhrách v 19. stol. (Dr. Fr. Kryštůfek.) Kronika. Literární oznamovatel. — Doporučujeme.

KONKURSY.

V Novobydžovském okr.: m. učitelky příp. učitele pro III. odb. na m. šk. d. v Nov. Bydžově; m. říd. uč. v Krakovanech; m. uč. v Lovčicích, Lužci, Žiželicích; m. poduč. v Hlavečnicku, Vel. Chomutovicích, Mal. Kopicích, Lovčicích, Lužci, Prasku, Radovesnici, Rasochách, Újezdě, Žiželicích. Od 12./10. — V Budějovickém němec.: m. uč. a učitelky v Budějovicích; m. poduč. v Rudolfově. Od 15./10. — V Chrudimském: m. říd. uč. v Trojovicích; m. učitelky pro III. odb. v Heřm. Městci; m. uč. v Seči a Nasavrkách; m. poduč. v Bojanově, Ctětíně, Holetíně, Kamenickách, Kostelci, Vrbatově, Krásném, Licibořicích, Nasavrkách, Ranné, Rváčově, Seči, Studnicích, Svratouchu. Od 16./10. — V Milevském: m. říd. uč. v Kučeri; m. uč. v Milevsku a od 1./1. 1897 v Březnici, Ratajích, Voseku, Zbyslavi; m. poduč. v Borovanech, Malé Chýšce, Klučenicích. Od 17./10. — V Chotěbořském: m. říd. uč. v Uh. Příbrami; m. uč. v Kruceburku, Polniče, Vojnovu Městci a od 1./1. 1897 v Malé Losenici; m. poduč. v Bestvini, Hoješíně, Jitkově, Krabovcích, Modletíně, Radostíně, Horním Studenci, Vepřové Nové Vsi a Ždírci. Od 19./10. — V Budějovickém českém: m. uč. v Borovanech a Hosíně; m. poduč. v Trnových Svinech, Slavči, Zborově; m. podučitelky v Trhových Svinech. Od 19./10. — V Třeboňském: m. říd. uč. ve Staňkově; m. uč. v Bukovsku a Jilovicích; m. poduč. v Třeboni, Bošilci, Kolenci, Zálší. Od 19./10.

Morava. V Uhersko-Brodském: m. naduč. v Pozlovicích a Bystřici; m. uč. pro II. odb. na dívčí a chlapecké a učitelky neb učitele pro I. odb. na m. šk. dívčí v Uh. Brodě; m. učitelky v Luhačovicích; m. poduč. v Uh. Brodu, Pozlovicích; m. spr. ve Viškovcích. Do 1./12. Ve Velko-Meziříčském: m. naduč. a poduč. v Moštisti; m. naduč. ve Lhotkách. Do 10./11. — Ve Vyškovském: m. naduč. v Letonicích. Do 30./11. — V Kyjovském: m. podučitelky ve Zďanicích. Do 15./11.

Obsah: Český učitel, chraň si svoji školu! Odpověď „Poslu z Budče“. Píše L + 10. — O postupu učitelů se žáky. Uvažuje V. M. 62. (Dokončení.) — O letorách. Pojednává Josef Moudrý. (Pokračování.) — Pokračování cyklu řečí: O modlitbě Páně. Napsal Dr. * * — Exhorta na neděli XXIV. po sv. Duchu. (V. po Zjevení Páně). Napsal Václav Černý, c. k. professor. — Exhorta na neděli XXV. po sv. Duchu. (VI. po Zjevení Páně). Napsal Václav Černý, c. k. professor. — Šmés. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLASTĚ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá .

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasláno předplatné; tamtéž buďtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, buďtež však zaslány redakci „Vychovatele“ v Praze, čis. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

3 Vedle poučování může v boji proti pýše také *ironie* a *satyry* použito býti s prospěchem najmě proti žákům *chvástavým* a *nadutým*, kteří při každé příležitosti chtějí ukázati, že jsou „něco lepšího!“ Ovšem jestli vůbec kde, tedy hlavně zde jest na svém místě přísloví: „Si duo faciunt idem, non est idem!“ Jestli *ironie* jako *toledská čepel*, s kterou obratný šermíř výborně dovede se oháněti, kdežto nešika si snadno pořeže prsty! Avšak, není pochyby, že také *ona forma poučovací*, která je napuštěna trochem satyryckého pepře, je *dovolena*, a že se nikterak nepříčí duchu *křesťanské lásky*, kterou veškeré vychovatelství má býti provanuto. V tom právě vězí rozdíl mezi *mravoučnou satyrou* a škodolibým vtípkováním, že chce, jak již Horác děl: „Ridendo castigare mores — ridiculum acri fortius et melius magnas plerumque secatur res“. ¹⁾ Aneb, jak *Rivarol* krásně pověděl: „L'esprit méchant et le coeur bon, voilà la meilleure espèce d'hommes, faisant un épigramme contre un sot et donnant un écu à un panore“. ²⁾

Proroci starozákonní příležitostně užívali satyry, n. př. Eliáš, který na hoře Karmel posmívá se modloslužebníkům, nadarmo vzývajícím Bála, aby seslal oheň na oběť krvavou: „A když bylo již poledne, posmíval se jim Eliáš, řka: Křičte hlasem vyšším: nebo bůh jest, a snad v rozmlouvání, anebo v hospodě jest, aneb na cestě, aneb snad spí, aby se probudil.“ ³⁾

Jak mistrným satyrikem byl sv. jáhen Vavřinec, jenž tyranu, žádajícímu, aby mu vydal poklady církevní, jichž světec onen zde byl správcem, předvedl celé řady ubožáků, chudých, mrzáků vetchých starcův a opuštěných sirotků, a prstem na ně ukazuje, pravil: Ejhle, toť jsou pokladové naši! Když pak tyran, hněvem soptě, kázal sv. jáhna umučiti na žhavém rožni, mučeník ani nehlesl; avšak, když na jedné straně byl usmažen, tu onen rekovný světec vítězil nejen hrdinstvím,

¹⁾ Za smíchu tepati špatný mrav — anof směšné důrazněji a lépe ostrého přechoasto veliké věci rozetíná.

²⁾ Toť zajisté nejlepší lidí druh, kteří mají břitký vtíp, ale při tom dobré srdce, skládající epigram na pošetilce a zároveň dávající almužnu chudému.

³⁾ 3. Král. 18. 27.

ale i satyrou: „Pečeně tvá je hotova již, obrať ji a jez! ¹⁾ Toť satyra přímo lapidární!

O *Sokratovi* se vypravuje, že jistého mladíka athénského, jenž chlubně hlásal, co má otec jeho rolí, lesů, skotu, ovec, koní atd. vedl k mapě nástěnné, a ukázav tam, kde byla Attika, k hrdopýškovi pravil štiplavě: „Nuže, ukaž mi, kde jsou role, lesy, stáda atd. tvého otce?“ Mladík se zapýřil, šel do sebe a nikdy více bohatstvím svých rodičů se nehonosil.

Pravda, *ne proti všem pokleskům* a pošetilostem mravním byla by *satyra* a *ironie* přiměřeným lékem: Nébrž předmětem jejím jsou hlavně chyby, kterými se mládež opíčí po modě dospělých, tedy na př. pokud se sklonku 19. století týká, hlavně *blaseovanost*, *gigrlovské* způsoby, *koketnost* a nedozralé *mudráctví*, jakož i, moderní mládež charakterisující, *náklonnost k sudílkování*:

Was wird ihr lieber Alfred jetzt studieren?
Vorläufig nichts; er thut nur kritisieren! ²⁾

Vůči *podobným povahám* je úplně na místě, vypátrá-li vychovatel u chovance patu Achillovu a namíří-li na ni v době příležitostné satyrickou střelu! Milostpanáček neumí svou úlohu — oh, zde je dobré odhaliti celou jeho duševní nicotu; ³⁾ milostslečinka, která jindy jako pávice se točí v kole závistivých družek, přijde do školy s napuchlou tváří neb rozraženým nosem — neškodí, poukáže-li vychovatel na Šalamounovo: *vanitas, vanitatum!* Jiný panáček, jenž druhdy má sebechvály plná ústa, dostane křeče, má-li při tělocviku přeskočiti přes napjatou šňůru; velmi dobrá zde příležitost, poukázati vtipným rčením na různost darů Božích à la Havlíček:

Petru hůř a Pavlu líp, —
ticho závist, ticho!
Jednomu byl souzen vtip,
a druhému — břicho! —

Křesťanský paedagog ovšem bude *satyry* a *ironie* užívati vždy s *rozvahou* když byl sobě dříve, abstrahendo od vší osobní podrážděnosti, předložil otázku: Cui prodést? Ideální forma vyučovací jest bez odporu ta, která je naladěna *láskou!* „Kdybych jazyky lidskými mluvil aneb andělskými, lásky bych ale neměl, jsem jako kov zvučící a jako zvonec znějící.“ (I. Kor. 13, 1.) Křesťanská láska nehledí na to, co jejího jest — láska *trpělivá* jest, — není *ctižádostivá*, *nemyslí zlého* — *neraduje se z nepravosti* — *všecko snáší* — všeho *trpělivě čeká* — láska *nikdy nevypadá* (I. Kor. 13. 4—8.) — tato a podobná místa sv. písma zdála by se vychovateli křesťanskému *satyru* přímo *zakazovati!* Jsou také vychovatelé, kteří užívání *formy satyrické* při výchově zrazují: „Weil aber die Liebe nicht das Ihre sucht, so ist sie auch langmüthig und freundlich und bricht nicht in den unreinen Ton ungeberdigen Eifers aus, wenn die *Schwäche*, die *Trägheit* und *Gleichgiltigkeit* des Zöglings nicht sogleich leisten will, was der Lehrer fordert und wünscht. Selbst durch den noch ungebrochenen *Eigensinn* und *bösen Willen* des Schülers lässt

¹⁾ „Beatus Laurentius dum in craticulo superpositus ureretur, ad impiissimum tyrannum dixit: Assatum est jam, versa et manduca! In II. Vesper. in Festo S. Laurentii Mart.

²⁾ Co pak váš Alfred chce studovat? — Zatím nic; on chce jen kritisovat.

³⁾ Na př. Komu není s hůry dáno, v apatyce nekoupí — byť měl peněz sebe více.

die Liebe sich nicht erbittern . . . noch weniger geht aus der Stimmung rechter Liebe der unreine Ton verletzenden Hohnes und Spottes hervor.“ ¹⁾

Než, věc se má jinak! V citátu uvedeném, který ostatně valně páchne reminiscencí na pietistické metody Frankovy a Spenerovy, je řeč hlavně o chybách ze *slabosti* žákovy vyplývajících! O marnivosti, vypínavosti, pohrdání druhými, chlubitosti, nadutosti a podobných výstřelcích **pýchy** není tamže ani zmínky! Proti **těmto** převrácenostem mravním pak není lepšího léku nad říznou *satyru*! Vzdor a zlomyslnost, které zmíněný autor také jen láskou hojiti si troufá, budou předmětem zvláštní úvahy!

Dlužno sice tomu dáti, že základem veškerého vychování má býti láska! Avšak otec-li, který dítě své metlou tresce, pozbyl snad lásky k svému potomku? A se šlehy morálními, které *satyra* a *ironie* zasazují, má se věc míti jinak? Ba nikoli! Nébrž pravdou zůstává, co výtečný jeden satyrik již v minulém století napsal: „*Satyrik pravý* musí býti mužem nad jiné *rozšafným*!“ Slušit ctnost, kterou jiným vštěpuje, pokládati za jediný základ pravého štěstí. Celá jeho duše má naplněna býti úctou před náboženstvím! Třeba jest, aby miloval své bližní upřímnou láskou!“ ²⁾

Proto také svrchu zmíněný paedagog, jenž veškeré chyby mládeže láskou odstraniti hodlá, je přinucen posléze sám k tomuto doznání: „Der Erzieher, welcher durch sein eignes väterlich liebevolles Verfahren auch der Liebe der Zöglinge sich versichert halten kann, darf es im einzelnen Falle, zumal bei reiferen Zöglingen, wohl wagen, dem *Eitlen*, *Vorlauten*, *Anmassenden* durch einen treffenden Spott seine Schwäche fühlbar machen . . . Wann aber ein solcher Ausnahmefall wirklich vorhanden ist, das zu beurtheilen muss dem eignen Takte des Erziehers überlassen bleiben.“ ³⁾ To se rozumí samo sebou!

4. Nejúčinnějším prostředkem proti *žákům pyšným* jest přísná, bezohledná *objektivnost* a *spravedlnost* vychovatele!

Každému člověku vrozen je cit pro *právo* a *spravedlnost*, který na nejnižším stupni vývoje je sice velice blízek *sobectví*, avšak vychovatelem vypěstěn býti může až k jemnému šetření křesťanského zákona: „Co nechceš, aby tobě jiní činili, nečiň také jim!“

Každé dítě má již v nejútlejším věku porozumění pro zvuk a význam slova „*můj*“. „Slýchal jsem malá škvřnata, která ani celý tucet představ neměla posud v hlavě, vyslovovati „*můj*“ s takým důrazem, jako jen sedlák dovede při rozepři o polní mezník“ — tak se vyjadřuje. *Zikmund Berthold*, důkladný znatel psychologie dětské, ve svém spise „*Kind und Welt*.“ ⁴⁾

¹⁾ „Láska, která nehledá, co jejího jest, jest shovívavá a přívětivá a nevypuká lehce v nečistý ton nezřízeného horlení vůči slabosti, lenosti a lhostejnosti žáka, který nechce ihned činiti to, co od něho učitel vyžaduje a si přeje. Ano, láska nenechá se roztrpčiti ani nezlomnou vzdorovitostí a zlovůli žákovou . . . tím méně nechal by se srovnati s náladou pravé lásky nekalý ton urážlivého posměchu a tupení.“ Schmidt Pädagog. Handbuch für Schule u. Haus I. B. 852.

²⁾ Gottlieb W. Rabener Satyren. Leipzig 1755. pag. 10.

³⁾ Vychovatel, který pro své opravdu otcovské nakládání se svými svěřenci na jejich lásku může počítati s jistotou, smí si ovšem dovoliti, aby chovancům *ješitným*, *prostořekým* aneb *drzým* dal cítiti svou převahu dobře mířeným úštěpkem . . . Ovšem, rozhodnutí o tom, kdy takový výminečný případ vskutku nastane, musí ponecháno býti vlastnímu taktu vychovatelovu. Schmidt. Pädagogisch. Handb. I. c.

⁴⁾ Srov. Ackermann, Pädagogische Fragen etc. Dresden 1886.

Nikde neosvědčuje mládež své hluboké porozumění pro právo tak, jako při *společných hrách*, kde jednoduchá norma: „*tohle platí*“ — „*tohle neplatí*“, ač není vyryta na desky kovové, jako druhdy zákony prvotního Říma, přece beze změny přechází s pokolením na pokolení! A běda tomu spoluhráči, který by pravidel ustálených obyčejem (*consuetudo habens rationem legis*) nešetřil! Nepodrobí-li se právnímu přesvědčení druhů svých, bude bez milosrdenství vyobcován z dětské republiky! ¹⁾

Nuže, tento *vrozený cit pro právo* musí vychovatel důtklivě respektovati, nemá-li jinak jeho *autorita* utrpěti ztráty nenahraditelné! A jsou to najmě **žáci pyšní**, s kterými musí vychovatel nakládati co nejbezřetněji! Neboť zde nejedná se pouze o jednotlivce — synka neb dcerušku z bohaté neb vznešené rodiny kteří na mnoze od domácího služebnictva bývají svedeni na scestí ²⁾ — nébrž o *celek*!

Vychovatel veřejný nemůže dosti často opakovati sobě přísloví: „*Amicus mihi Plato, sed magis amica veritas!*“ ³⁾

Bezpodmínečná *spravedlnost* a *nestrannost* vychovatele jest dle Ackermanna nejmocnější zákon k pěstování citu právního u žáků, kteří právě na této stránce jsou velmi nedůtklivými!

A proto budiž učitel *stejně laskav a přívětiv ke všem žákům svým*! Ať má panáček kabát ze sukna za 6—8 zl. metr, aneb režnou kazajku, která celá nestojí snad více než 40 krejcarů, ať je to milostslečinka s diamantovými náušnicemi a parfumovaným kapesním šátkem à la *Ixora Breoni*, neb „*Eau de Lys*“ de Lohse, či chudičká dívčinka v šerkové sukni, která za času jarního a letního ani střevíců nenosí — *karakternímu vychovateli* jsou *všichni žáci stejně milí*, a rozdílu mezi nimi nečiní žádného, kromě toho, který osobní **pilnost a dobré chování** odůvodňují!

Zde připadá nám na mysl odpověď, kterou jeden výborný velitel ústavu vojenského dal aspirantovi, který po přijímací zkoušce trochu neomaleně vychloubal se svým šlechtickým původem a svými známostmi v aristokratických kruzích! „*Náš rod sahá až do 12. století — pravil sebevědomý panáček. — Můj praděd zúčastnil se křížáckých tažení; jiný předek bojoval proti Turkům; naše rodina je spřízněna s rodinami elitní šlechty; moje teta je kněžnou X. — moje sestra je provdána za hraběte Y — jiná sestra si vezme markýze Z...*“ — v tom přerušil panáčka, vítězně se usmívajícího, zmíněný velitel, a, klada pravici na jeho rameno, pravil: „*Buďte ujištěn, milý N., že to vše vám u nás ni v nejmenším neškodí!*“ — *Tableau!*

Na ústavech vojenských jest také *vypínavost* jednotlivcův a *zhrdání spolužáky* z rodin menších věcí téměř neznámou!

Spisovatel byl učitelem v jedné třídě, kde vedle prince C... seděl synek chudého patentálního invalidy — tuším z Prachatic, který je nyní již nadporučíkem; vedle mladého knížete z italského rodu P... seděl syn jednoho finančního respicienta; vedle synovce jednoho kardinála slavného jména, hraběte Le... měl

¹⁾ Ackermann l. c.

²⁾ Rousseau dí v té příčině: „*Hlavní bída boháčů záleží v tom, že jsou klamáni na všech stranách. A když potom křivě soudí o svých bližních, třeba-li se tomu diviti? Emila svého chce vychovati na venkově...* „*loin dela canaille des valets, les derniers des hommes.*“ *Emile* pag. 78.

³⁾ Plato jest mým přítelem — avšak větší přítelkyní jest mi — pravda!

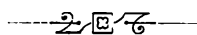
své místo hošík jistého panského zahradníka, který je nyní výtečným větroplavcem při c. a k. aeronautickém ústavu — atd. Ale *nikdy* nestalo se, aby jeden vůči druhému se nadýmal. V bratrské svornosti pojídali všicki tutěž praženku k snídání, brali podílu na společných hrách — a, pokud mi známo — drželi všichni dohromady za jeden provaz! Rozdíl stavu a jmění jich rodičů nevstoupil jim ani na mysl!

Ovšem, dobře jsme si vědomi námitky, kterou by snad někdo mohl činiti: „To je možné pouze v internátě!“ Na to odpovídáme: „To je možné na *každé škole* — aspoň *do jisté míry* — chytí-li se věc za *pravý* konec!

Jsou ovšem tam — ty doby, kdy pečlivá maminka chtěla získati přízeň pana učitele dvacetníkem stříbrným, který zapekla do výrazkového bochánku, který synáček s pěkným pozdravením, nosíval do školy; kdy z vepřových hodů posíláno panu učiteli jaterniček na ochutnání; kdy synkové, jichž otcové byli pekaři, nosívali několikrátě týdně talíře čerstvých koláčů a rohlíků paní učitelové, aby se za synáčka přimluvila — avšak, kytičky fialek, růže, vyšíváné tretky a jiné hlouposti, které mají symbolizovati zlatý náklad mezka, před nímž veškeré brány pevnostní se otevrou do kořán — jak Filip macedonský pravil — jsou v modě na mnohých školách až podnes, nestihající pod rouškou sebe nevinnější jiného cíle, než který vysloven jest v přísloví: „Ad captandam benevolentiam!“ — „K vůli získání přízně na úkor pravdy a práva! Vůči podobným kvetoucím útokům na své vychovatelské svědomí obrniž se každý dobrý učitel jiným příslovím: „Timeo Danaos et dona ferentes“ — „Bojím se danajských, i když dary přinášejí.“

Tak vzroste učitel před chovanci v obra, representanta věčné Pravdy, před nímž *pýcha chovanců* sebe smělejších skloní se zahanbením své čelo, a celá třída bude k němu přihlížeti s uctivým obdivem, jako druhdy synové israelští k Mojžíši, vracejícímu se s hory Sinai do tábora: „A když vstupoval Mojžíš s hory Sinai, držel dvě desky svědectví, a nevěděl, že by se stkvěla tvář jeho; i viděli Aron a synové israelští tvář jeho stkvělou a báli se k němu přistoupiti.“ (2. Mojž. 34, 29—30).

(Příště dále.)

O letorách.

Pojednává Josef Moudrý.

(Dokončení.)

Čpakem letory sanquinické jest letora **melancholická**, těžkokrevná, která není na venek obrácena, nýbrž spíše do sebe ponořena. Fysiognomika učí, že melancholika možno snadno poznati dle nosu k ústům, která jsou vždy sevřena, směřujícího. Nosní dírky jsou malé, rty tenké a spodní vyniká; čelo rozličnými směry jest lehce rozbrázděno — vlasy hnědé a sporé. — pohled kalný, se zraky sklopenými. Líce bývají duté, obličejové tahy velice pohyblivy; zuby málo kdy bílé a v pěknou řadu sestavené! Tělo melancholika bývá útlé, řeč monotónní, opatrná, takřka odměřená chůze. Melancholická letora jeví znamenitou bystrost smyslů, věrnou paměť, hluboké myšlenky, a jest hotova každý dojem úplně do sebe přijati a na vše strany rozepřísti. Shakespeare v Cymbelinu praví o melancholii: „Ó melancholie, kdo tvou hloubi změřil? a přišel k bahně až tvé tížné lodi okázat, kde by ku břehu nejlépe přistát mohla?“

Melancholický temperament prozrazuje těžkomyslnost, smutek, zaraženost, nedůvěru, ale jest spojen mnohdy se vzácnou trpělivostí, odevzdaností, obětovností a vroucí zbožností. Melancholické letory bývají veleduchové — geniové — ale i přemnozí nešťastníci, kteří nejsou daleci *šílenosti*. Kant praví o melancholikovi, že „přikládá všem věcem, týkajícím se jeho osoby, velikou důležitost, nalézá na všech stranách příčiny ku obavám a upíná svou pozornost nejprve na nesnáze. Nesnadno co připoví, poněvadž dané slovo mu drahocenno, a on se rozpakuje, bude-li mu lze dostáti. Ne snad, že by toto všecko z mravných příčin se dalo, nýbrž že jinak do nesnází upadá, čímž se právě stává neschopným veselé mysli a přístupným obavám, nedůvěře i pochybnostem. Ostatně se tato nálada myslí, je-li zobyčejnělá, s lidumilstvím, jež jest spíše údělem sanquinikovým, aspoň co do podnětu nikterak nesnáší, proto že ten, který sám radosti postrádáti musí, sotva jí dopřeje jiným.“ Chování vážné, rozmluva rozumná, tolikéž vážná jest mu vlastní; vypravování, kteréž by sanquinika přivedlo do nevázané veselosti, sotva u melancholika lehký úsměv vyloudí. Opanování některou vášní jest u něho zjevem řídkým, neboť když sanquinik radostí jásá neb hněvem plane, tu on teprve se rozmýšlí, má-li se hněvati či radovati. Hněv jeho bývá děsný, a běda tomu, na koho zanevřel; v důvěrný poměr tak snadno nevejde, ale jsa v něm, tak snadno nesevšední, slib svůj čestně splní. Vězí-li v předsudku jakém, marně by se kdo snažil mu jej vyrvati. Má-li kdo s melancholikiem týž cíl, má v něm nebezpečného soka, neboť pilnost a vytrvalost jsou mu vlastní.

Melancholiku pak samému jest dbáti tohoto: Vyjasni čelo a hled' učiniti mysl svou vnímavou pro to, co i jiné těší. Jest dobře, neotvírati každému na potkání srdce své, ale není příliš slušné na odiv stavěti, že to neb ono ukrýváme. V podniku býti opatrným a rozvážným káže moudrost, ale pošetilostí jest, míti vždy na tisíce obav a námitek.

Ze spojení množství čilosti s rázností vychází letora **cholerická**, horkokrevná, biliosní, na pohled nejráznější ze všech, poněvadž je schopna nejznamenitějších výkonů duševních. Představy cholerika rychle se střídají ale v úzkém kruhu; myšlenky u něho nevyčkají, aby se náležitě spojily. Jeho mysl jest jasná, fantasmie smělá, cit hluboký, vůle rozhodná, vášně pevné; jest zmužilý, ale popudlivý, pyšný, pomsty chtivý. Úmysl a skutek u něho nikdy nejsou za sebou; jest odhodlaný k činu, má znamenitou sílu ducha, proto nepovolí — přemáhá všechny překážky, ba i podněcuje je ku větší činnosti. Fysiognomové udávají tyto známky cholerika: Silné, tělesné složení, výrazná tvář, široké klenuté čelo, ohnivé oko, silný hlas, pevná chůze, vlas černý neb hnědý, tvrdý. Kant praví o něm, že jeho činnost bývá rychlá, ale v činnosti nedodrží. Přední náruživostí jeho je ctižádost, rád se zanášá veřejnými záležitostmi a chce býti hlučně veleben. Jest na oko velikomyslným, ale ne z lásky, nýbrž z pýchy, neboť sám sebe nejvíce miluje. Hledí pořádku a zdá se moudřejším než skutečně jest; proto také v jednání s cholerikem dlužno dáti mu na jevo, že i jiný, třeba osoba s ním rozmlouvající, jest ducha bystrého a čilého. On jest ziskuchtivý, zdvořilý, s ceremoniemi škrobený, nadutý, má rád pochlebníka, jenž jest terčem jeho vtipů. Cholerický temperament jest ze všech nejméně šťastným, jelikož nejvíce proti sobě popuzuje. Rozhněvá-li se cholerik na někoho, bývá hněv jeho děsný a vytrvalý; uzná-li však že nespravedlivě jednal, učiní satisfakci, které by se nikdo od něho nenadál. Vypravuje se, o Gustavu Adolfu švédském, že byl povahy příliš horkokrevné, prudké! Kdys při přehlídce vojska rozhněval se na plukovníka Skatona — muže udatného

a zasloužilého — tou měrou, že mu před vojskem uštedřil políček. Plukovník takto potupen, vzdal se svého důstojenství ve vojště Gustava a umínil si služby své Dánsku věnovati. Král vrátiv se do sídla svého, přemýšlel o svém nerozvážném jednání; poznav, že nejednal dobře, uraziv statečného důstojníka, poslal k němu sluhy své, kteří ho ale doma již nezastali. I vzchopil se král, sám na cestu za ním se vydal a dohonil ho na hranicích Dánska. „Plukovníku“, pravil, „byl jste mnou potupen — lituji toho — vážím si vás. Přijel jsem, abych vám nabídnul zadostiučinění. Jsme oba za hranicemi říše mé; tu Gustav a Skaton jsou si rovni. Zde jest zbraň, zjednejte si zadostiučinění jak můžete.“ — Skaton pohnut tímto převratem jednání králova, vstoupil opět do služeb Švédska a usmířen vrátil se s Gustavem do Stockholmu. — Slib daný cholerik splni. Není-li u něho přenáhlení, není nad něj přítele lepšího. Nejlepší zbraň proti jeho letoře jest mírnost. Má-li kdo s cholerikem týž cíl, jistě vítězem bude — cholerik.

Letora cholerická jest nebezpečná, neboť svádí člověka ku krajnostem a přehmatům. Jenom kde výchova a šťastné vnější poměry jí přispějí, vydaří se k znamenitému rozvoji; jinak zbavuje člověka rozvahy a unáší ho k činům přenáhleným.

Pravým opakem této jest letora **flegmatická**, chladnokrevná, lymfatická, kteráž (kdyby úplná byla) značila by úplnou stagnaci života duševního, úplný nedostatek nadání, kteréž by se stupňovati mohlo v *otupělost* a *blbost*. Jeví se při nedostatku energie i rytmu — čili jinak řečeno, kde celá nervová soustava jest vlačná. U flegmatika jsou rysy obličejové mdlé, malátné; ret spodní jako u melancholika vyniká. Hlavu mívá velkou, krátké sploštělé čelo, malé, vynikající oči, jimž chybí živost, silné čelisti, nadulé rty, krátký, tlustý krk, malá hrud, slabý hlas. Kůže mívá barvu neurčitou, vlasy světlé neb kaštanové, řídké, skoro vždy hladké, splývavé — zuby v nepravidelných řadách a namodralé. — Anthropologie Kantova praví o flegmatikovi: Flegma značí bezvášnivost. Jako slabost má náklonnost k nečinnosti, ani silnými podněty nedá se pohnouti ku zaměstnání. Nečečnost taková jest úmyslná neužitečnost, nakloněná jen k nasycení žaludku a spaní. Kdo dobrou dávku flegma ve své letoře má pomalu se rozežřeje, avšak podržuje teplo déle. Nesnadno se rozežrává, nýbrž uváží dříve, má-li se rozhněvati, za tím co by cholerik hněvem planul, že není s to, aby tuto povahu dopálil. Maje dávku rozumu zcela obyčejnou, ale spolu toto flegma a postrádaje všeho lesku, a přece zásadami — nikoli pudem — se řídě — nemívá chladnokrevný čeho želeť. Jeho šťastný temperament zastupuje u něho moudrost a jmenují ho v životě často filosofem. Tím předčí nad jiné a neuráží při tom marnivosti jejich. Často ho jmenují také prohnáným, neboť všechny na něho spuštěné ballisty a kaptulty odrážejí se od něho jako od žoku vlnou nacpaného.“ — Flegmatik jeví se býti nejlepším pozorovatelem — jako melancholik myslitelem — poněvadž průběhy světa vnějšího v jeho mysl padají co možná objektivně, neporušeně, jelikož k nim nepřidává nic ze svého — nerozčiluje se.

Sliby jeho nemají ani té ceny jako u sanguinika; nesnadno sice slibuje, a je-li vyplnění slibu spojeno s námahou ať tělesnou ať duševní — jistě svému slovu nedostojí. Chceme-li tudíž, by slibu svému dostál, jest třeba nám se přičinit; o usnadnění jeho a pak i o příjemný následek z vykonaného. V přátelství není dosti vnímavý pro zájmy přítele, ve zkoušce není vytrvalý a protož na něho spoléhati nelze. Flegmatik sám nemá svou letoru na odiv stavěti, nýbrž nutiti se ku veselosti a hovoru ve společnosti, sic omrzí a stane se terčem vtipů. On má

také svou vůli cvičiti ve věcech nepatrných, aby i u větších mohl setrvati. Po-
daří-li se mu nabýti pevné vůle, stane se člověkem roztomilým.

Temperament podobně jako zvyk, však měrou ještě větší, ovládá výkony našeho „já“, a to směry rozličnými. „Melancholie vede k samotářství, flegma ku surovosti a tuposti, sanquinik ku lehkovážnosti sváděti se dává a cholerik k násilí. „*Jenom kdo nad svou letorou*“ dí K. J. Weber, „*panuje, smí se honositi, že má charakter, t. j. že smýšlí a jedná dle důsledných zásad.*“

III.

Známost povahy chovance jest nevyhnutelnou podmínkou výchovy i učení. Každý duch žádá jiného zacházení, s každým jednati jest dle jeho duševní individuality, neboť nelze naléztí takové pravidlo, které by se všem hlavám rovně hodilo. Dle letory dá se poněkud povaha poznati a to u dětí snáze než u dospělého. Letora dětí nejvíce tak přechytlivé variace — jest určitěji vyhraněná, poněvadž některé okolnosti na utváření povahy lidské působící, ještě tak hluboko v duši dětskou nezasáhly jako u dospělých, a pak hlavně — děti, ač nejsou-li v tom již v rodině cvičeny — ukazují se nám tak, jak skutečně jsou; *ony se nedovedou přetvářovati*. Poznání letory jest i tím důležité, jak již výše řečeno — že letora má určitý vliv na „vnímání, chápání, sdružování a spracování představ a to nejen představ prvotných t. j. pocitů, nýbrž i představ reprodukováných, obnovených jakož i všech útvarů duševních, na nich se zakládajících.“

U dětí nejvíce se všechny čtyři letory, nýbrž nejvíce ty, vzniklé nadobyčejnou čilostí nervů, tedy letora sanguinická a cholerická; ale setkáme se někdy ve škole také s flegmatikem a řídkěji s melancholikem.

Znatelé ducha mládeže shodují se při poznávání letory asi na těchto známkách a pokynech:

Jest třeba pilně pozorovati, jak se vypravované u dětí ujímá, jak rychle věc pochopují, jak dlouho potrvá dojem, který jistá věc na dítě učinila. Pozorujeme-li, že jest dítě nad míru živé, vše chce viděti, všeho okusiti, ale v ničem dlouho nepotrvá, nýbrž od předmětu ku předmětu téká — můžeme souditi, že je letory lehkokrevné, sanquinické. Ono se velmi lehce učí, vypravovaný příběh dovede opakovati, ale po krátkém čase vytratí se mu z paměti; fantasie jeho jest bujná, síla obrazů v ní se vyměňuje, ale žádný není trvalý. Vtip mívá takové dítě ostrý, ale na úsudku pokulhává; předsevzetí činívá mnoho, ale za chvíli od nich upouští. Jeho tékavost shání dostatečný material; knih má rádo mnoho, obrázků a pod. věcí, aby mělo se čím zaměstnávat. Úlohou vychovatele jest tuto přehnanou živost mírniti, v pravé koleje přiváděti a to tím, že zdržuje se u jednoho předmětu tak dlouho, až ho dítky nejen v celku ale i v částech znají, pojmu. Mysl dítěte takřka na uzdě jest držeti, neboť ona sotva jediného předmětu se dotkla, již zase ku jinému a jinému spěchá. Tak udržujeme mysl jeho při téže věci, na př. v počtech při jednotlivých příkladech tak dlouho, až dovede nejen vypočítati ale i odůvodniti a tak podobně i v jiných předmětech.

Letora horkokrevná jest u dospělých nebezpečná, a tedy tím více u dětí; však dobře-li veden cholerik, může se z něho státi člověk šlechetný, činný, pravý charakter, jenž za vytknutým cílem půjde, byť mu nebezpečí se všech stran hrozilo. Nechá-li se tato letora bez povšimnutí, učiní z dítěte člověka vášnivého, ztřeštěného, který při každém dojmu *hned* jedná a bez rozmyslu dopouští se tisí-

cerých výstředností. Dítě cholerické po všem sahá, všechno žádá a co jiného konati vidělo, bez rozmýšlení napodobuje. Ve škole, když jest tázáno, *ihned* odpoví, ale bez rozmyslu, chybně. Teprve když dalšími otázkami pozornost jeho k téže věci připoutáme — odpoví správně. Musí mu tudíž ukázáno býti, že dříve, než jedná, musí si představiti výsledek jednání. Když pak výsledek jednání trpký jest, a dítě ho okusilo — samo pak jindy na následky počítati bude. V témž smyslu píše i B. E. Beneke, an dí: „Dávejme dítěti škod z lehkomyšlnosti plynoucích zakoušeti a to citelně zakoušeti.“ Totéž činíme při všech neužitečných výhoncích povahy cholerické, které již výše udány byly.

Malého flegmatika poznáme dle jeho lhostejnosti; trest jej nezastraší, odměna nepovzbudí. Není však vždy flegmatikem ten, který se jím zdá býti; nutno dříve seznámiti se též s poměry, ve kterých takové dítě žije. Nějaká choroba vůle, neb choroba těla, rozličné nepřístojnosti v životě domácím, přehnaná chvála neb snad i bezuzdné a nespravedlivé týrání od rodičů — to vše působí zhoubně na povahu dětskou. Jednomu třeba zjeviti svou laskavost (tomu utýranému), druhému přísností svou ukážeš jeho povinnost. Dítě, které pozbylo rodičů, a jest odkázáno na cizí krb, neb jest docela mezi lidmi postrkováno — to na mysli otupilo; v pravdě otcovským se k němu chováním zaplašíš celé flegma.

Objeví-li se v řadách žákův i malý melancholik, vediž ho učitel tak, by srdce jeho bylo mocno přiměřených citův, a vzdáleno bylo výstředností — bezcitnosti i přehnaného citlivůstkářství.

Učení svaté Církve katolické

podle

dvanačtera čísel.

Jeden.

Jeden jest *Bůh*, sám od sebe nejdokonalější a nejvyšší bytost, z něhož a skrze něhož a v němž jsou všechny věci. Že jest Bůh, to hlásá slunce a měsíc; to hlásá hvězdami ozářená obloha nebeská; to hlásá prudkost ohně, síla a moc větrův a rychlost oblaků; to hlásá všeliká bylina, kteráž roste a kvete na zemi; to hlásají millionové rozdílných živočichů; to hlásá i člověk svým ku podivu moudře ustvořeným tělem a svou duší nesmrtelnou; to všechno, nač se podíváme. Bůh pak toliko *jeden* jest; poněvadž bytost nejdokonalější a nejvyšší nemůže míti jiné vedle sebe rovné sobě. Jemu tedy samému budiž čest a sláva na věky! Jej ctíme, jej chvalme, jemu samému jako Pánu a králi svému sloužiti chtějme. Kterak ale budeme mu nejlépe sloužiti? Když přikázání jeho ostříháme. Jako jest jeden Bůh, tak jest také jedna toliko *pravá víra*. „Jeden jest Pán, jedna víra, jeden křest.“ Pravá víra Boží

jest svatá víra katolická. Víra to Bohem zjevená, Apoštoly hlásaná a ve světě rozšířená, krví svatých mučedníků zpečetěná a mnohými zázraky od Boha stvrzená. Není to tedy jednostejno, drží-li se člověk víry katolické, čili nic. „Kdo spasen býti žádá, musí vyznávatí víru katolickou“; tak svědčí svatý otec Athanáš.

Dvě.

Dvě jsou hlavní *přikázání* Boží: Milovati budeš Boha nade všechno, a bližního jako sebe samého. Bůh jest k nám nejvyšší dobrotivý, on nás dříve miloval, on nás miluje posud, dáváje nám, čehož máme potřebí, a chtěje nás jednou k sobě do věčné radosti vzíti. Ó možno-li, abychom ho též nemilovali, nade všechno ho nectili a jemu rádi nesloužili? Kdo však opravdu miluje Boha, miluje též bližního. Každý člověk, přítel i nepřítel, k obrazu a podobnosti Božímu je stvořen. Pro Boha tedy jsme povinni, každému dobře chtít,

činit mu, co by se mu líbilo a prospělo, i nic nečinit, co by jej mrzelo a hubilo.

Dva díly má též *křesťanská spravedlnost*: Varuj se zlého; čiň dobře. Největší ano jediné zlé na světě je hřích. Hřích jest dobrovolné přestoupení zákona Božího. Hřích připravuje nás o lásku a milost Boží, a činí nás nešťastné jak v tomto tak i v budoucím životě. Chraňme se tedy bedlivě všelikého hřichu a čiňme dobře! Záleží na tom věčné naše spasení anebo ztracení.

Tři.

Tři jsou *Božské osoby*: Otec, Syn a Duch svatý. Ty tři osoby Božské jsou sobě ve všem rovny, a jmenují se jedním slovem nejsvětější trojice Boží. „Otec slove proto, poněvadž má Syna, jehož od počátku zplodil, a poněvadž i nás stvořil. Syn v Ježíši Kristu se vtělil, nás vyučil a svou smrtí na kříži vykoupil. Duch svatý sídlí v duši každého člověka, on nás osvětluje i posvětluje, kolikrátkoli nějakou svátost hodně přijímáme. Sláva Otci i Synu i Duchu svatému: jakož byla na počátku i nyní i vždycky až na věky věkův. Amen.

Tři jsou též *božské ctnosti*: víra, naděje a láska. Tyto božské ctnosti často vzbuzujeme, modlíme se, aby Bůh víru naši rozmnožil, naději posilnil a lásku rozničil.

Věřme, co zjevil; doufejme, co slíbil; milujme ho, abychom též od něho milováni byli.

Tři jsou dále *dobří skutkové*: modlitba, půst a almužna. Kdo se nemodlí, není křesťan, a rovná se němé tváři. Kdo se nepostí, neuvaruje se hřichu; a kdo není milosrdný, milosrdenství nedojde.

Ctyři.

Čtvero je hlavních *mravných ctností*: Opatrnost, střídmost, spravedlnost a síla. Štasten, kdož jimi jest ozdoben!

Čtvero jest *hříchů do nebe volajících*: Zúmyslná vražda; němý neb sodomský hřích; utiskání chudých lidí, vdov a sirotků; a zadržování neb ujímání mzdy dělníkům. Každý sice hřích uráží Boha; ale těchto čtvero hříchů volá o pomstu do nebe, a dovolává se jí bez prodlení. Chraň se jich tedy každý.

Čtyry jsou *poslední věci člověka*: Smrt, soud, peklo, nebe. Pamatuj, člověče, že umřeš, a se před soudnou stolicí Boží dostavíš. Jaký jsi byl, takový bude soud tvůj. Tam žádná omluva platiti nebude. Tam budeme všickni, sprostí i urození, chudí i bohatí stejnou měrou souzeni. Tam každý souzen bude podle toho, což dobrého neb zlého činil, a podle toho vezme každý také odplatu svou. (Ostatek příště.)

SMĚS.

O *peštských školských poměrech* píše „Komenský“: „Veselé“ poměry školské jsou v Pešti. Ve škole na náměstí Bocskaye v I. okresu, vyučují se dopoledne po dvě hodiny dívky, odpoledne v týchž místnostech dvě hodiny chlapci, ostatní čas mají dívky prázdné — není učitelův, ani místa. Ačkoliv prý v rozpočtu hlavního města Uher školství figuruje s položkou ohromnou a jakkoliv náklady tyto každoročně se zvyšují, dosáhly nepřístojnosti a nedostatky ve školství obecném letos vrcholu. „Přispěla k tomu valně“, píše zmíněný list dále, „nešťastná myšlenka, že školy v době prázdnin byly přeměněny v *noclehárny* k hromadnému ubytování *hostí výstavních*. Následkem toho v Leopoldovské obecné škole počne se až 15. října vyučování...“ O šest neděl prodloužily se takto prázdniny, k čemuž ještě přidružují se četné svátky, tak že čas

ustanovený k práci, jest neobyčejně ztenčen. Na jiné obecné škole chlapecké jest nutno, poněvadž místnosti nepostačují, vyučovati dívky ve dvou oddílech, dopoledne a odpoledne. Škola umístěna jest v obyčejném hustě obydleném domě a sestává pouze ze dvou síní.“ (Čís. 45.)

Kdyby to tak napsal klerikál! „Oester. Schulzeitung“ napsala v čísle 26. ve čl. jednajícím o reformě plánů učebních: „Auf dem Boden realer Forschung hat Kant seine Lorbeeren errungen und den Träumen der Metaphysik für immer das Lebenslicht ausgeblasen... Vezmeme-li škole *pentličkovou okrasu*, kterou jí poskytují *realie*, zbyde nám vůl. Tomu jest totiž z našeho stanoviska rozuměti tak: *Přijde-li kdy doba, ve které si nová škola dá buď vyrvatí nebo jenom zkrátiti svoje realie, so ist sie bereits ein Ochs geworden!*“ — Zde je patrně

obře naznačeno, k čemu mají realie nové školy sloužiti. Nás však těší ještě naděje, že když ty sny metafysické nedovedl sfouknouti ani Kant, že toho nedokáže ani pisatel zmíněného článku.

Tělesné tresty. Nejvyšší správní dvůr pruský rozhodl nedávno, že učitel oprávněn jest k citlivému potrestání žáka trestem tělesným nejen ve třídě své, ale i žáků

kterékoli třídy. A poněvadž žáci i mimo školu jsou pod dozorem učitele, může týž i mimo školu trestati. Totéž právo má i duchovní ve vlastnosti jako učitel náboženství. Tělesné trestání lze jenom tenkrát stíhati, když by jevíly se patrné známky poškození na těle. Avšak modré skvrny a krvavé pruhy nelze počítati za poranění zdraví škodlivé a nemůže býti stíhán učitel, jestli je žáku způsobil.

—a.

LITERATURA.

Besedy mládeže. Pořádá Václav Špaček. Svazek 338. Z různých věků. Povídky z dějin naší milé vlasti. Napsal Bedřich Moravec. (Se dvěma obrázky. Nakladatel M. Knapp, v Karlíně Str. 84. Cena 30 kr.

Do řad dobrých spisovatelů pro mládež přihlásila se síla nová a to síla vydatná. Přihlásila se sbírkou historických povídek a to velmi šťastně. Jsou v kytici tři povídky a všechny jsou četbou dobrou, jediné ušlechtilé city budící.

První povídka nese název „Přátelé“. V ní mládeži dějem velice zajímavým jest ukázáno, jaké přátelství má mezi sebou uzavírat a jak je má projevovati. Děj povídkový vzat jest ze slavné doby Břetislavovy. Dva hoši: Zbyněk, syn zemana Jarose z Dubí, a Janík, syn nevolníka jeho, vyšli spolu do lesa na vlky. Ale zle byla by se jim vyplatila smělost jejich. Šťěstí, že oba projevili neohroženost a vzájemně si pomohli. Tím zpečetěno bylo jejich přátelství, kteréž zvláště se osvědčilo, když císař německý chtěje Břetislava pokořiti do Čech vtrhl. Jeník dokrvácel pro přítele i pro vlast.

Ušlechtilé tendence vlastenecké jest povídka „Rodmil“. Vypravují dějiny české o odboji Břetislava proti otcí svému Vratislavu II., a z té právě doby čerpána jest látka. Nešťastně však skončil odboj, a Břetislav se svými milci ustoupiti musil na Slovensko. Rodmil vypravil se za Vsebořem a domlouval mu, aby odložil nepravou hrdost, pokořil se králi a vrátil se do Čech a vzdělával rodnou roli. Dojemná jsou slova, jimiž mu domlouval.

Děj třetí povídky „Věrný čeledín“ vzat jest z dob lakotivého Bedřicha Velkého a z jeho vpádů do Čech. Tu vykreslena jest živými barvami postava Voj-

tíkova jako vzor nezdolné věrnosti k pánu a příklad pravé neohroženosti. Ta nejúčinněji bude na mladistvá srdce působiti a zůstaví v nich stopy pevného, rázného charakteru.

Mimo napínavý děj, jímž povídky se vyznamenávají, doporučují se i svým lahodným slohem, správností mluvy, pravou vlasteneckou vervou a úpravou vůbec. Hodí se pro II. stupeň.

Karel J. Zákoucký.

Národní písně pro školy obecné. Upravil a svým nákladem vydal Antonín Vorel. — Účelem této sbírky jest oživit zpěv v našich školách duchem národní písně, a z výběru písní možno souditi, že budou nejen zpívány, ale i milovány. Poznav tuto sbírku, oblíbil jsem si národní písně více. Ku své radosti nenašel jsem tam písní obecně známých, jako: „Já husárek“, „Aby nás“, „Já mám koně“ a pod., nýbrž mnohé písně pro mne z brusů nové, rozkošných nápěvů. Písně „Zanechala jsem já“, „Dolinečko moje“, „Slaviček je malý ptáček“, „Kdybych byla ptáčkem“ a j. zalíbí se na první poslech. Nemíním však o sbírce široko se rozepsati; jenom na ni upozorňuji.

V I. svazečku jest 86 písní: kolébavky, královničky, koledy a j. Svazek II. je mnohem zajímavější jednak větší pestrotou zpěvů, jednak připojeným tu a tam druhým hlasem, zejména však lahodným průvodem houslovým. Úvodní stať tohoto svazku s methodickým návodem je ozdobou sbírky. „Obzor“ pochválil tyto písně, věnovav jim dvojí posudek. Svazek I. je za 36 kr., svaz. II. za 1 zl. 20 kr. Kdo je objedná přímo u p. inspektora Ant. Vorla v Brně (Herlthova ulice), dostane I. sv. za 30 kr., II. sv. za 1 zl. 5 kr. franko.

F. T.

Spisy redakci zaslané.

Rady a výstrahy časové. Rodinám českým věnuje Beneš Method Kulda, sídelní kanovník vyšehradský, kněz jubilar. V Praze 1896. Nákladem vlastním. Cena brož. 6 kr.

Církev a národ. České intelligenci věnuje Beneš Method Kulda, sídelní kanovník vyšehradský, kněz jubilar. S přivolením kníž. arcib. konsistoře pražské číslo 7064. ze dne 31. července 1896. Nákladem vlastním. Cena brož. 70 kr.

Oba tyto spisy staříckého kněze spisovatele, vynikající pěknou úpravou a ušlechtilou, vlasteneckou tendencí doporučujeme co nejlépe.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Red. Dr. Fr. Lampe v Ljubljani. Leto IX. štev. 19. a 20.

Náš domov. Časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Red. a vyd. Jos. Vévoda v Olomouci. Roč. V. čís. 18.—20. s vybraným obsahem. Doporučujeme.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk v Praze č. 604-I. Ročník IV. čís. 10. Předplatné na rok 2 zl. Doporučujeme.

Sbírka historických příkladů z dějin slovanských zvláště pak českých. Kazatelům, katechetům, učitelům, vychovatelům a vzdělaným Čechům vůbec sebral a upravil Jan Nep. Černohouz, os. děkan v Hostivaři. V Praze. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihtupectví (Gustav Franc). — Sešit 23. a 24. — Cena 72 kr. — Doporučujeme opětně co nejlépe.

Dělnických novin vyšlo roč. VI. čís. 4. s tímto obsahem: Boj proti katolíkům na celé čáře; napsal dr. Rudolf Horský. — Na koho se dríme? Napsal Jakub Šícha, sedlák ve Lhotě. — Sjezd dělnických spolků katolických Jihoněmecka. — Z celého světa. — Různé zprávy. — Dopisy. — Literatura. atd. — „Dělnické noviny“ vycházejí 1. a 16. každého měsíce.

KONKURSY.

V Domažlickém okr.: m. řed. m. šk. v Nové Kdýni; m. uč. pro II. odb. v Nové Kdýni; m. spr. šk. v Radonicích; m. uč. v Postřekově a Staněticích; m. poduč. v Mrákově a Stankově Vsi. Od 22./10. **V Jindřichu-Hradeckém:** m. uč. od 1./1. 1897. v Plavsku a Příbrazi; m. poduč. ve Strmilově, Mostech, Něm. Olešné, Kostelní Radouň. Od 22./10. — **V Kutnohorském:** m. spr. šk. ve Zderadínách; m. uč. v Kutné Hoře a od 1./1. 1897. v Bahně, Hlízově, Chlístovicích, Šv. Kateřině, Trebešicích; m. poduč. v Malošově, Petrovicích, Podvekách, Sukdole, Tužicích, Votrubách. Od 23./10. — **Ve Smíchovském:** m. říd. uč. v Tuchoměřicích a Holubicích; m. spr. šk. v Černolicích; m. učitele na Smíchově, v Košířích, Břevnově, Kosoři, Libšicích, Lipanech, Mníšku, Modřanech, Roztokách, Řeporyjích, Štěchovicích; m. učitelky v Úněticích; m. poduč. na Smíchově, Liboci, Mníšku, Nebušicích, Řeporyjích, Slivenci, Tursku, Vraném; m. podučitelky v Břevnově. Od 24./10. — **V Příbramském:** m. říd. uč. ve Zdouchovicích; m. uč. od 1./1. 1897. ve Dlouhé Lhotě, Oborách, Nové Vsi. Od 26./10. — **V Ledčském:** m. uč. od 1./1. 1897. v Buřenicích, Hodkově, Koutech, Ovesné Lhotě, Studené a Šebořicích a v Keblově, Světlé, Zhoři, Zruči; m. učitelky v Ledči; m. poduč. v Hučokovicích, Dol. Městě, Pertolticích, Pravoníně, Vonšově, Zahrádce a Zhoři. Od 26./10. — **V Karlínském:** m. učitelky pro I. odb. na m. šk. d. v Karlíně; m. uč. v Brandýse n. L., v Kostelci n. L. (2), ve Lhotě, Dřevčicích, Zápech, Klecanech a od 1./1. 1897. v Nedomicích, Chabrech, Dřísech, Chvalech a na Proseku; m. učitelky v Brandýse n. L.; m. poduč. v Kejích, Líbeznicích, Vinoři, Třeboraticích, Šestajovicích, Horních Počernicích, Vel. Nehvizdech, Velké Vsi a Zápech. Od 28./10. — **Ve Vinohradském:** m. katech. na m. šk. d. a chl. ve Vršovicích (2), a na dívčí obecné tamtéž místo zatím. Do 10./12. — **V Německo-Brodském:** m. zat. podučitelky a zat. podučitele. Od 29./10. ihned.

Morava. **V Kroměřížském:** m. učitelky neb učitele pro III. odb. v Kroměříži do 10./11.; m. katech. na m. šk. v Hulíně a m. naduč. v Soběsukách — do 25./11. — **V Brněnském:** m. poduč. v Královu Poli — do 10./11.; m. naduč. v Jehnicích; m. poduč. v Lískovci a Zbešově — do 20./11. — **V Prostějovském:** m. uč. ve Smržicích a Určicích. Do 30./11. — **Ve Velko-Meziřížském:** m. uč. pro III. odb. na m. chl. šk. ve Velkém Meziříčí — do 15./11. — **V Boskovickém:** m. naduč. v Lípově — do 20./11. — **V Třebíčském:** m. naduč. v Předíně — do 25./11. **V Litovelském:** m. poduč. v Litovli — do 20./11. — **Ve Vyškovském:** m. spr. šk. v Orlovicích — do 30./11. — **Ve Valašsko-Meziřížském:** m. poduč. v Zubří — do 30./11. — **V Uhersko-Hradištském:** m. uč. v Topolné; m. učitelky ve Znorově; m. poduč. v Ostrovské Lhotě, Zlínu, Ostrohu — do 10./11. — **V Olomouckém venkov.:** m. naduč. v Drahoňovicích do 30./11. — **V Novo-Jičínském:** m. učitelky v Příboru. Do 15./12.

Obsah: Profily vychovatelské. Podává duch. professor František Horáček. (Pokračování.) — O letorách. Pojednává Josef Moudrý. (Dokončení.) — Učení svaté Církve katolické podle dvactera čísel. — Exhorta na neděli XXV. po sv. Duchu. (VI. po Zjevení Páně.) Napsal Václav Černý, c. k. professor. (Dokončení.) — Dokončení cyklu řečí: O modlitbě Páně. Napsal Dr. * * — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLASTĚ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budetez adresováni i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budetez však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

Dítě neposlušné.

Tragikomické věru divadlo často zřítí ve vychovatelském povolání! Paedagog zkušený, vyznající se ve všech systémech, Komenským počínaje až do sebevědomé školy Herbartovské, drží v osvědčených rukou svých nesčíslné nitky duševních otěží, kterými řídí srdce a vůli svých chovanců, jako jezdec svého oře! A jako oř podobně i chovanec poslouchá rozkazu představeného svého, ať již na pokyn, aneb na slovo čině to, *co onen chce!* Tak bývá skoro obyčejně! Oř klusá, stroj běží, voda teče, *dítě poslouchá!* Avšak nastanou také okamžiky, kdy oř se vzepne a pánu svému se vzpírá, kdy stroj se zarazí, voda zastaví a chovanec *neposlouchá!* Chce mítí *svou* vůli! Půjdeš se mnou! zní rozkaz. — Nepůjdu! — Uděláš toto! — Neudělám! — Budeš se učit! — Nebudu! — Teď budeš jíst! — Nebudu! — Máš mne rád? — Nemám! — Co tedy chceš? — Nic!

Tedy stávka na celé čáře! Ne a ne! A proč ne? Děťátko, koťátko, Karloušku, mé zlato — proč pak nechcete dělat to, co od vás *já chci?* — Proto že *nechci!* — Tu to máš, tatínku, jenž ve svém veřejném životě vedeš tisíce lidí jako na šňůrce. Snad jsi slavným generálem, na jehož povel ohromné těleso vojenské se pohybuje s mathematickou přesností v před jako kolečka složitého stroje: děla hřmějí, polnice zvučí, štafety lítají sem tam, ručnice posílají s rachotem smrtonosné střely do davů nepřátelských, koně říčí v trysku, palaše svítí, hulánské píky nabodnou každého, kdo by se jim v cestu postavil, a byť to byl i rarach sám. a to vše *na jeden povel* z tvých úst, mocný tatínku! A ejhle, ten *nepatrný titěra* před tebou, tvým rozkazům staví vzdory vstříc!

Anebo jsi milionářem, jenž v továrnách zaměstnává tisíce pilných rukou, které na povel tvých zřízenců buď pracují, aneb odpočívají. Kdekoli se objevíš, všude zříš oddanost a poslušnost! Skloněné šíje, ohnuté páteře, ústa našpulená buď k úsměvu, buď k lichocení a naprostému souhlasu, ať milostpán ráčí říci sebe větší nerozum — všude Poloniové, jak je mistrně Shakespeare líčí:

Hamlet. Vidíte tam ten oblak? Máť skorem podobu velbloudu.

Polonius. I věru, podobá se v skutku velblouda.

Hamlet. Zdá se mi, že je podoben kolčavě.

Pol. Ba, ano — hřbet má *zrovna* jak kolčava.

Hamlet. Či snad spíše jako velryba?

Polonius. Ano, *zrovna* jako velryba! (*Hamlet*)

Ale doma v rodině najdeš *malého človíčka*, který činí obrovskou výjimku v tvém celém okolí, jež uvyklo konati vše, co ti na očích vidí — dítěti svému neimponuješ svým bohatstvím. Není-li to komické! Zajisté, jako pravdou zůstává, že nejповedenější komika povstává z kontrastu!

Avšak, vedle komiky je zde také moment *tragický*, jelikož *vzdor a neposlušnost* u dětí věští smutnou budoucnost, nepodaří-li se vychovateli vzdor onen jednoduše zlomiti!

A proto nedivme se, že rodičové pečliví nad prvním projevem vzdoru u svých dítek bývají náhlým zármutkem jati!

Drasticky líčí tento zármutek Salzmann ve svém samorostlém spise: „Konrad Kiefer“. Ponejprv v životě malý Kimrát tatínkovi odporoval! „Gott, wie erschrak ich darüber. Ich glaube, wenn mir die Beste Kuh im Stalle gefallen wäre, es hätte mir so ein Schrecken nicht verursacht!“ ¹⁾ Starostliví rodičové zarmucují se nikoli bezdůvodně, pozorující u dětí svých první projev *neposlušnosti* nebo *vzdoru*! „Skytáf dítě neposlušné pohled nepřirozený a proto neutěšený! Neboť může-li býti na světě tvor malomocnější, jenž by více soustrasti, lásky a pomoci potřeboval než malé robě? Může-li býti následkem toho něco nepřirozenějšího a co by se více přičilo veškerému mravnímu řádu, než je podívání na *zpupné, vzdorovité* děcko, které se odvažuje poroučeti svému vůkolí, ačkoli by bídě zahynouti muselo, kdyby jeho pěstouni jednoduše je opustili? Mé mínění jest, dí Rousseau dále, že hlavní díl výchovy má záležeti v tom, aby děti pocítily svou slabost a svou odvislost a zvykly sobě záhy na tvrdé jeho nutnosti, které příroda (?) všem lidem na šíji vložila.“ ²⁾

Bohužel, že vychovatelé při zacházení s dětmi *neposlušnými* dopouštějí se přemnohých chyb a v těchto tak dlouho setrvávají, až u dětí ztratí vážnost veškerou! Mnoho nepřijemností o bolu uspoří si vychovatel, jenž se drží následujících osvědčených pravidel:

1. „La meilleure forme de gouverner est — pas trop gouverner!“ *Rozkazuj co možná nejméně!* Dle starého přísloví:

„Nitimur in vetitum
Semper cupimusque negata“ ³⁾

bude pro dítě pokušení ke hříchu tím řidší, čím méně bude hrází a plotů jimiž obemkneš svobodnou vůli chovance svého! Co se mnohé matinky, bonny a chůvy, které své vyfintěné panáčky a slečinky vodí na procházku, po celou cestu narozkazují! Dítě je živé — neposedí; dítě je zvědavé — utrhne tu květinu, tam zvedne kamínek, tu broučka atd.; dítě si chce hráti — nabere písku do zástěrky neb vody do kloboučku, uhněte bochánky z bláta, vyryje hrobeček pro mrtvého ptáčka, v lese natrhá jahod borůvek a jiných bobulí třeba škodlivých, zamaže si ruce i obličej; honí kočku nebo psíka — a kde jen kousek psacího materiálu najde,

¹⁾ „Bože, to jsem se ulekl! Kdyby mi v chlévě nejlepší kráva byla zhynula, myslím, že by moje leknutí nebylo větší.“ Konrad Kiefer pag. 46.

²⁾ Nouvelle Heloise Part. V. Littre III.

³⁾ Krátce: Zapovězené ovoce nejlépe chutná!

zkouší své „krasopisné“ nadání; jmenovitě písek má pro maličké říkáje magnetickou přitažlivost, a děti jinak mrzuté a všelikých jiných her syté možno zřítí, any po celé hodiny sobě hrají u hromádky písku!

Jean Paul, tento hluboký interpret duší dětských volá s pathosem: „Philosophen! streuet Sand weniger in als vor die Augen in den Vogelbauer eurer Kinder! Nur eines ist dabei zu verhüten, dass sie ihr Spielzeug nicht fressen.“ (Levana pag. 93.) ¹⁾

To vše přináleží k normální letoře zdravého dítěte! A nyní představme sobě, co zbytečných rozkazů musí takové dítě poslouchati! Karlíčku, vzal Lotinku za ručičku a jděte hezky v páru přede mnou! — Neohlížet se! — Nezůstávat stát! — Neklátit rukama! — Nekývat hlavou! — Chodit zpříma! atp. — na vlas tak, jako „Mamselle La Règle“ v Bürgerově básni:

.... „Doch wenn sie gar zu steif, mit Schneckentritt
Durch nackte Gänge und Sandaleen tritt
Und hin und her hofmeistert: „Fein gerade!
Hübsch Füßchen aus — und einwärts hübsch die Wade!
Den Rücken schlank! Fein Hals und Kopf empor!
Zurück die Schultern! Bauch ein! Brust hervor!“
Und wehren will, zur Linken oder Rechten
Eins auszutragen, Strauss und Kranz zu flechten,
Das lasst hier ein, und aus zum Ohr dort wehn!
Lasst Brüderchen, die alte Strunsel gehn! —

Však když tak stroho jen hlemýždím chodem
dětičky vede smutným chorovodem
a krotitele za vzor sobě volíc:
„Jen zpříma!“ Káže — coulu nepovolíc
ni hlavě, šíji aneb nožkám slabým,
ni hrudi, břichu aneb plecím chabým:
I skoku brání na levo či v pravo
za pěknou kytkou, v žito smavo —
„To nechte být!“ jen dítkám věčně hlásá —
Ta tetka, bratří! — s mládí květy strásá!

Ptám se, jaké by to musilo býti dítě, aby u podobného vychovatele aneb chůvy zasloužilo název „hodné dítě“? Zajisté jen nějaké nedomřivé nedochůdce!
(Příště dále.)

Jak děti k sebeovládání nabádati.

Kdo chce za mnou přijíti, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj na se a následuj mne. Právě tato slova v časech nynějších skoro všeobecně jsou zapomínána. Jak mnozí nechápou, že cesta sebeovládání a cesta kříže pravou moudrostí jest! A vychovávati děti ku pravému sebeovládání, toť záslužným činem každého učitele, každého vychovatele. Jen se podívejme do denních zpráv kterýchkoliv novin; co tu najdeme v jediném dni příkladů, že lidé k pravému sebeovládání vychovávání

¹⁾ Filosofové! Sypejte méně písku do očí (lidem), za to tím více před klece vašich dětí! Pouze na jedno nesmíte při tom zapomenouti, totiž, aby dítky vaše hračku svou nesnědly!

²⁾ Gedichte von Gottfried A. Bürger, Leipzig, Rulan pag. 78.

nejsou! Tu vraždy a sebevraždy, tam zase krádeže a loupeže — toť hojný důkaz o pravdivosti mých slov.

Počátek výchovy k pravému sebeovládání položití musíme do domu otcovského. Matka může sama velkým dílem přispěti k tomu, aby dítě chtělo vždy to, co mu dáti se může. A navykne-li matka, aby dítě nechtělo věci nemožných, dobře bude potom takové dítě procházeti životem, poněvadž dobrá škola zvyku vždy ulehčí mu rozhodnutí, kdykoliv chtíti bude věci, které na ten čas k dosažení jemu nebudou. V rodině tedy nechť již záhy vyklíčí mocný pud k oné ctnosti — sebezapírání a sebeovládání.

Však nejenom v rodině, ale i ve škole vždy a při všem hledme chovance své vésti k dokonalému sebeovládání. Vždyť to vlastně jest ten pravý charakter, ve všem, vždy a všude chtíti a konati věci, které konati můžeme bez ublížení i svým bližním i sobě samým. Myslím, že škola může mnoho pro výchovu k sebeovládání učiniti. Co v některém případě domácí vychování pokazí, může škola větším dílem opět napravit, ač není-li ovšem ono pokažení mládeže již nenapravitelným. Není tajemstvím, že na některých školách v Praze jsou někteří kloučkové až i 6kráté policejně trestáni vězením; a kolikráté ještě mimo to takový dareba policajtovi uteče! S takovými ovšem učitel ve škole nesvede nic, byť i byl obdařen všemi vlastnostmi pravého vychovatele. Tu zpomůže jedině *metla*. A myslím, že za pravdu mi dají všichni ti pp. učitelé a katecheti, kteří měli nebo mají příležitost míti ve škole takového ptáčka. Nebudiž však myšleno, že představujeme si učitele při vyučování jenom s metlou v ruce. Chceme, aby učitel měl právo uličníka tělesně potrestati.

Jak často se přihází, že člověk žene se za svůdností hříchu, že často jako slabá třtina potácí se mezi dobrem a zlem, mezi nebem a peklem! Takový právě nenaučil se sebe ovládati, takový není svým pánem. Půvabu hříchu statečně čeliti, vytrvale dobré chtíti, to jest, nehledíce pomoci Boží, možné tenkráté, jestliže člověk od mládí zaučoval se v sebeovládání, jestliže již jako dítě naučil se zříkati také takových rozkoší, které hříšny nejsou.

Lehko dá se tu dítě vésti; lehko odřekne si leccos, dáme-li nějaký vyšší podnět k tomu. Tak na příklad. Jest zima. V náboženství pojednává se příběh o narození Spasitele. Konec a naučení: Božský syn z lásky k lidem přišel na svět ve chlěvě, v zimě, a jesle byly mu kolébkou. — A vy nechtěli byste pro Spasitele zimu snášeti? Umiňte si: Dnes přinesu Spasiteli oběť, že celý den ku kamnům se nepostavím. — Řekne snad mnohý čtoucí, že to malichernost. Však není; zaučujme však mládež vše jen z lásky k Bohu a Spasiteli konati, a tak nejlépe posloužíme vychování k sebeovládání. — Nebo v oktávu všech věrných dušiček chtějme na žácích, aby jako oběť za ubohé duše nemluvili zbytečně po celý den. Uvidíme, že zjednáme si ticho, kterého bychom nedosáhli tresty.

Velice potřebné jest takové řízení vůle, a také požehnané pro ten čas, kdy na dítě působiti bude hřích se všemi svými půvaby a rozkošemi.

Zaučuje-li se dítě i v menších a nepatrných věcech z lásky k Bohu se opakovati, zajisté i později bude vždy, — možno plným právem říci — „dobrý boj bojovati“ a přemáhati veškeré nástrahy ku hříchu. Cvičme tedy a zaučujme již i mládež v sebeovládání, neboť cvičení dává umění.

—ka.

Náboženské vyznání dítek.

Frant. Perka, kněz diecése brněnské.

(Pokračování.)

Škola veřejná a soukromá s právem veřejnosti.

Děti našich veřejných škol a tím více soukromých mohou choditi všechny děti bez rozdílu náboženství (§. 2. zákona o školách obecných ze dne 14. května r. 1869 a §. 3. zák. ze dne 25. května r. 1868 č. 48. — o poměru církve a školy).

Mimo to děti jednoho vyznání náboženského, na př. děti katolické, mohou dle §. 5. zákona ze dne 25. května r. 1868 č. 48. choditi i do škol, které členové jiného vyznání na př. evangelíci nebo židé pro sebe zřídili (konfesijské školy evangelické nebo židovské, k čemuž těmto dává právo §. 4. téhož zák. z r. 1868, č. 48.; škola konfesijská musí býti tak zřízena a všemu na ní vyučováno jako na každé jiné škole obecné, tedy odpovídá za náboženské vyučování *všech* dětí, i těch několika katolických.

Jakého náboženství jest dítě, vysvítá jednak ze seznamu dětí školou povinných, který pořídí místní školní rada (obyčejně dělají to jménem její správcové škol v 9 dnech před počátkem školního roku na základě matriky křestní respektive knihy narozených (u židů) a z výpovědi rodičů nebo pěstounů, kteří ve 3 dnech před začátkem školy vedou děti k zápisu, což zapíše se do školní matriky (§. 1. odstavec 1. a 2. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna r. 1870.)

Jestli pochybno nebo sporno, jakého náboženství jest dítě, nejsou úřadové školní (na př. okr. škol. rada) kompetentními jeho vyznání určit, nýbrž *okresní hejtmanství*, jako první instance politického úřadu, (což plyne z článku 3. interkonfess. zák. ze dne 25. května r. 1868, č. 49), jemuž případ ten správa školy podá. Do rozhodnutí toho musí býti dítě vyučováno v tom náboženství, které udává jeho křestní list a nemůže-li si ho zaopatřit (na př. dítě pohozené, o jehož původu nic není známo), tedy určí *zatím* jeho pěstounové, v jakém náboženství má býti vyučováno (což rovněž jest důsledkem právě citovaného zák. interkonfess. z r. 1868, č. 49 a sice článku 1.); tak rozhodla zemská školní rada *česká* dne 11. ledna r. 1892, č. 28.787 a ministerstvo vyučování to potvrdilo výnosem ze dne 5. července r. 1892, č. 8134 a již dříve podobně rozhodlo dne 4. listopadu r. 1882, č. 18.372.

Náboženství vyučuje nejčastěji farní duchovenstvo, potom katechetové systemisovaní, zvláštní se stálým platem (kde má od 3. třídy obecné exclusive počínaje nejméně 16 hodin týdně počítaje v to exhortu za 2 hodiny), řídčeji katechetové s remunerací a někdy učitelé světské výpomocné a to ti, kteří na základě §. 38. školní novelly ze dne 2. května r. 1883 mají zkoušku z náboženství a kteří po jednání se zemskou školní radou dostali missi od Ordinariatu (odstavec 6. §. 5. říšského zákona 14. května r. 1869 a podobně výnosy minist. vyučov. ze dne 29. prosince r. 1879 č. 14692 a dne 12. ledna r. 1880, č. 19.010); dohled nad náboženským vyučováním světského učitele, jak přirozeno a jak vysvítá ze tří zákonných ustanovení dřívějších o bezprostředním dohledu a řízení náboženského vyučování církví (čl. 17 zák. dne 21. prosince r. 1867, §. 2. zák. dne 25. května r. 1868, č. 48 a §. 5. zák. o škol. dne 14. května r. 1869) má farář.

Náboženství katolickému vyučováno v každé třídě 2 hodiny týdně, na školách mimo osadu farní pro nemožnost ještě méně, poněvadž duchovní správa kromě všech ostatních povinností za nynější obsáhlé úřední agendy, a kdy školy a třídy stále rostou, nemůže mnohdy ani stačiti.

Dítě *katolické* zapsané na škole, ve které řádně náboženství se vyučuje, do náboženských *hodin choditi musí*, nezáleží tedy na rodičích do předmětů jiných je posílají a do náboženství, ať již z jakékoli příčiny, nikoli; rovněž *musí* choditi na všechny „*řádne*“ t. j. od Ordinariatu ve smyslu §. 5. zák. pro školy obecné 14. května r. 1869 nařizené a okresní školní radou správným škol (dle §. 12. téhož zákona) oznámené ná-

boženské úkony (mše sv., průvody, přijímání sv. svátostí, modlitba, popelec a p.), což nyní stalo se za dohodnutí se zemskou školní radou ve všech našich diecésích, jinak správa školy dle zák. 14. května r. 1869 a dle školní novelly 2. května r. 1883 (§. 1., 3., 17., 20. atd.) napomene rodiče místní školní radou nebo podá to okresní školní radě.

Čtyřikrát do roka vydávají se školní zprávy, na kterých *musí býti i známka z náboženství a podpis katechetův*, proto ty blankety školní, na kterých na místě slov: „podpis katechetův“ jest prázdné místo, nejsou zákonitě přesné a správné, poněvadž náboženství jest *předmětem nařízeným*, odděleným od vyučování ostatního a ponechaným církvi, jejíž orgán vyučující svým podpisem za pravost ručí, vedle správce školy a třídního učitele.

Takové chybné blankety školních zpráv zavrhl zemská školní rada moravská výnosem dne 11. května r. 1885, č. 3218 (v kurr. brněnské z r. 1885, str. 89)

Chodí-li dítě katolické do školy veřejné, kde se náboženství katolickému nevyučuje, nebo navštěvuje-li školu soukromou s právem veřejnosti vydržovanou od jinověrců, nebo ať navštěvuje *třeba školu soukromou, která nemá práva veřejnosti* (na př. tovární) nebo jest *vyučováno „doma“*, musí přec v náboženství býti vyučováno, musí přijímati sv. svátostí a choditi na mši sv. a jiné úkony náboženské katolické, nařízené pro školáky škol veřejných, poněvadž dítě takové zavázáno tolik se *naučiti a vůbec dostáti ve všem tomu, co žádá škola obecná* i co se týče náboženství theoretického i praktického (tytéž §§. 1., 3., 17., 20., 23. zák. škol. novelly z r. 1883); *jestli vážná o tom obava, jak již dříve vzpomenuto, může inspektor každé chvíle děti takové zkoušeti a farář opět má povinnost učiniti tak v náboženství, v čemž musí zákonně býti podporován, jest-li potřeba od okr. školní rady*, a bude mu zkoušeti takové dítě zvláště, má-li ono přijímati sv. svátostí (o tom speciálně §. 23. zák. škol. z r. 1869).

Chodí-li do určité konfessivní školy jinověrecké na př. židovské, aspoň 20 dětí jednoho vyznání, na př. katolických, jest okresní školní rada povinna postarati se jim o řádné vyučování nábož. katolického; jest-li jich méně než-li 20, jest povinností rodičů nebo jejich zástupců, aby dali děti *„doma“ náboženství vyučovati*, pro kteréžto vyučování §. 23. zák. škol. z r. 1869 a článku 17. odstavec 3. zák. ze dne 21. prosince z r. 1867 jest měřítkem (výnos min. vyučování ze dne 15. prosince z roku 1869, č. 10.590); obsah tohoto §. a tohoto článku jest znám; jest to jako na škole soukromé bez práva veřejnosti a jako při vyučování „domácím“ vůbec.

Všechny děti (ať chodí do školy veřejné, ať soukromé s právem veřejnosti či bez něho, ať mají domácí vyučování) dostanou po ukončené školní povinnosti, *vysvědčení propouštěcí*, umějí-li aspoň to nejpotřebnější z náboženství, čtení, psaní a počítání a mají-li již 14 roků nebo budou-li míti 14 let v nejbližší příštím půl roce, k čemuž třeba svolení okr. školní rady dle §. 21. zák. škol. z r. 1869.

Úsudek o těchto nejpotřebnějších vědomostech žákových podává konference učitelská, jejíž členem jest i katecheta (§. 14. škol. a vyučov. řádu 20. srpna r. 1870).

Děti, které byly *vyučovány „doma“ nebo chodily do školy soukromé, která nemá práva veřejnosti*, musejí, než dostanou vysvědčení propouštěcí, složiti na některé škole veřejné *zkoušku* — správce duchovní, po případě katecheta té školy, zkouší je z náboženství dle §. 23. zák. škol. z r. 1869 — a dokázati to u okresní školní rady (§. 16.) škol. a vyučov. řádu ze dne 20 srpna z r. 1870.).

Vysvědčení *propouštěcího nedostávají pouze děti*, které pro těžký neduh tělesný nebo duševní na čas nebo trvale od školy jsou osvobozeny, potom ty, které chodí v době té do některé školy vyšší (§. 17.) Rovněž nedává se vysvědčení ono dětem, o kterých pro duševní omezenost nebo tělesnou zakrslost nemožno očekávati, že by kdy, i při nejlepší vůli, naučily se tomu nejpotřebnějšímu; takové děti dostanou *vysvědčení na odchodnou*, v němž výslovně jmenován tento §. 15. škol. a vyučov. řádu, který o tom mluví.

Jinak, každé dítě, kterému odepře se vysvědčení propouštěcí, musí choditi do školy přes 14tý svůj rok (§. 15.) a rodičové nebo jich zástupcové s tím nespokojení, mohou žádati, aby okresní školní rada dítě prozkoušela (§. 14.).

Na *vysvědčení propouštěcím* musí býti kromě podpisu správce školy a všech učitelů té třídy, kterou žáci posledně navštěvovali, i podpis *katechetův* (výnos min. vyučov. ze dne 22. června r. 1885, č. 1857), analogicky tedy podpis kněze, který zkoušel žáka

školy soukromé bez práva veřejnosti nebo doma vyučovaného (kalendář duchovenstva česko-slovanského z r. 1894 str. XLIX.).

Vysvědčení *propouštěcího nesmí tedy dostati dítě, které nebylo dosud nikdy u sv. zpovědi nebo sv. přijímání, poněvadž nevyhovělo §. 21. zák. škol. z r. 1869 a školní novelly*, rovněž jestli se jedná o dítě motoricky spustlé, které třeba všechno umí velmi dobře, ale náboženství nedbá ze zásady a neumí ani nejjednodušších věcí, ač v tom případě každý jest rád, zbaví-li se takového žáčka; v těchto případech katecheta na vysvědčení propouštěcím podepsati se nesmí, nechce-li jednati protizákonně (týž §. 21. z r. 1869).

I žáci škol měšťanských dostávají za příčinou dokonané návštěvy školní vysvědčení propouštěcí, poněvadž platí o školách měšťanských to, co o školách obecných (výn. min. vyučov. ze dne 16. července r. 1892, č. 12.816 v kalendáři duchovenstva z r. 1894 na str. XLIX.).

Na vysvědčení propouštěcím dává se známka ze 4. čtvrtletí, jak jest napsána v hlavním katalogu a tou jest průměrná známka ze známek daných v jednotlivých čtvrtletích posledního školního roku, tedy bere se průměr ze známek uplynulých čtvrtletí.

Náboženské vyznání dětí regulované a vykládané uvedenými zákony má velmi důležité praktické následky pro učitele, děti, školu a katechetu. (Příště dále.)

Učení svaté Církve katolické

podle

dvanačtera čísel.

(Dokončení.)

Pět.

Pět je *příkázání církevních*. O církevních příkázáních platí totéž, co platí o příkázáních Božích. Bůh skrze církev mluví. Kdo tedy církve neslyší, neslyší Boha, a jest pohan a zjevný hříšník.

votě nekajícím zůmyslně setrvati. Tito hříškové se neodpustí, ani v tomto ani v budoucím životě, leč velmi těžce. Chraň Pán každého člověka by se jich nedopustil! A protož bděme a modleme se, abychom se jich vystříhali.

Šest.

Šest je *hlavních učení*, kteréž každý člověk věděti a věřiti musí, aby byl spasen: že jest jeden Bůh; že jest Bůh spravedlivý soudce; že jsou tři Boží osoby; že se druhá Boží osoba vtělila, aby nás skrze smrt na kříži vykoupila a spasila; že jest duše lidská nesmrtelná a jest nám milosti Boží k spasení nevyhnutelně třeba. Zde máme základ a jádro celé víry Boží. Neklamný Bůh nám to zjevil, vyznávejme tedy, čemuž nás vyučil a podle toho také spravujeme životy své, chceme-li spaseni býti. —

Šestero jest též *hříchů proti Duchu svatému*: Zůmyslně na milosrdenství Boží hřešiti, nad milosrdenstvím Božím zoufati, poznané křesťanské pravdě odpírati, bližnímu milost Boží záviděti, k spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé míti, a v ži-

Sedm.

Sedm *darů Ducha svatého*: Dar moudrosti, rozumu, rady, síly, umění, pobožnosti, bázně Boží. Těch darů uděluje Duch svatý ve svátosti biřmování, a když ho za ně skroušeně a čistým srdcem prosíme.

Sedm jest též *svátostí*: Křest, biřmování, svátost oltářní, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva, stav manželský. Těmito svátostmi býváme ospravedlněni a posvěceni. Poklad to církve nejdražší, užijvejmež ho tedy dobře!

Sedm jest také *hlavních hříchů*: Pýcha, lakomství, smilstvo, závist, obžerství, hněv a lenost. Kdož takového cos činí, nevejde do života věčného.

Sedm jest tolikéž *milosrdných skutků duchovních*: Hřešící trestati, neumělé učiti, pochybujícím dobře raditi, zarmoucené těšiti, ubližujícím mile odpouštěti, a za

živé i mrtvé k Bohu se modlití. A podobně tak jest i

Sedm *milostných skutků tělesných*: Lačné krmiti, žíznivé napájetí, nahé odívati, vězně vysvobozovati, nemocné navštěvovati, pocestné do domu přijímati, a mrtvé uctivě pochovávatí. Buďmež milosrdní, jakož Otec náš, jenž je v nebesích, milosrdný jest. Čiňme bližnímu vše, co by mu jak podle duše, tak i podle těla prospělo.

Sedm jest konečně *proseb modlitby Páně*. V prvních třech prosíme za to, což směřuje zvláště k Bohu, a v čtyřech posledních, čehož nám neb bližnímu jest třeba. Kéž bychom dali Pánu Bohu, což jsme jemu povinni, zajisté dal by i On nám, čehož je nám třeba! Snažme se tedy o to, aby jméno Páně bylo posvěceno, aby jeho království bylo rozmnoženo a nejsvětější vůle jeho byla plněna; pak dojistá dá nám Pán nebeský chléb náš vezdejší, odpustí nám viny naše, neopustí nás v pokušení, a uchrání nás všeho zlého, zejména toho největšího zlého, jenž jest hřích.

Osm.

Osmero jest *blahoslavenství*. Blaženi jsou chudí duchem; — tiší; — kteříž lkají; — kteříž lační a žízní po spravedlnosti; — milosrdní; — čistého srdce; — pokojní; — kteří protivenství trpí pro spravedlnost. Pro ty a také cnosti blahoslaví člověka sám Pán Kristus. I uděhl jedné každé této cnosti velikého zaslíbení, kteréž se i na nás vyplní. Kdož tedy chceš blaženým býti snaž se o to, aby tyto cnosti zdobily srdce tvoje a život tvůj.

Devět.

Devět je kurův *andělských*: Serafini, Cherubini, trůnové, panovníci, síly, mocnosti, knížata, archandělé, andělé. Tito vznešení duchové nebeští nás znají a milují. Oni nám mnohá a veliká dobrodiní prokazují; zvláště pak nás ve všech nebezpečnostech těla i duše ochraňují, a prosby a modlitby naše k trůnu Nejvyššího donášejí, podporujíce je svou mocnou přímlovou. I radujme se z toho, že v nebesích tak mnoho máme přátel. Děkujme ale též Bohu za tu milost, že i andělům svým přikázal, by nás ostříhali na všech cestách našich, a ctíme, milujeme a vzývejme je, s nábožným srdcem říkájce: „Anděle Boží, strážce můj“ atd.

Devět jest *cizích hříchů*. Kdo jinému radí, by zlého cos spáchal, aneb mu to dokonce velí, k tomu povolení dává, ponouká, a za to ještě ho chválí, hřichu tají, netrestá, oučastenství v něm bere a hřichu hájí: tentž vinen jest, že jiný hřeší, má stejnou s ním vinu, a stejný trest na se uvaluje. Ó chraniž se každý, by příčinou nebyl, že jiní zhřešili! To zvláště mějte na paměti, vy otcové a matky, vy hospodářové a hospodyně.

Deset.

Deset jest *přikázání Božích*. Nejprvé se nám velí, abychom Boha, stvořitele svého, ctili, chválili a jemu sloužili. Toť obsahuje první přikázání, a toť jest i povolání a určení naše a má býti nejhlavnější prací a starostí naší. V ostatních sedmi přikázáních se nám předkládá, čím bližnímu jsme povinni; abychom totiž každému dávali a prokazovali, což jsme mu dlužni, a žádnému neškodili ani na zdraví a životu, ani na statku a jmění, ani na cti a dobré pověsti. Mezi bližními jsou nám rodiče a vrchnosti jak duchovní tak i světské nejbližší. Protož také v čele těch sedmi ostatních stojí to přikázání, kteréž dětem a poddaným velí, čím rodičům a vrchnostem jsou povinni. „Chceš-li vejíti do života, zachovávej přikázání,“ pravil Syn Boží k mládenci ve svatém Evangelium. Aj, tak tedy ostříhejme pilně všech přikázání Božích! Spočívá na tom nebe anebo peklo.

Jedenáct.

Jedenáctero *ovoce Ducha svatého*: Láska, radost, pokoj, trpělivost, dobrotivost, dobrotá, shovívavost, tichost, víra, mírnost, čistota či zdrženlivost. Kéž by každý křesťan se těmito krásnými cnostmi stkvěl! Blaze by nám bylo na zemi, a blaze po smrti. Ó duše svatý, osvět rozum a posvět srdce naše, abychom toto utěšené ovoce vydávali, tobě se libili, a jednou spaseni byli.

Dvanáct.

Dvanáct *článků* má *apoštolské vyznání víry*, a zní takto: „Věřím v Boha Otce“ atd. Bez víry nelze se Bohu líbiti, tak svědčí písmo. Věrmě tedy co Bůh zjevil, a čemu učí svatá církev katolická, Duchem

svatým spravovaná, neklamná učitelkyně naše. Avšak nepostačí k spasení, abychom jen srdcem věřili, nýbrž musíme též víru svou skutky ukazovati, a když třeba, ústy

vyznávati. Otnostný život ať tedy nás zdobí by svět viděl, že jsme synové pravé církve Boží.

Pochválen buď Ježíš Kristus!

FEUILLETON.

„Nedostižitelný ideál“

aneb:

Jak se člověk mýlit může.

V těchto dnech zaslechl jsem zprávu, pane redaktore, že přestanou vycházeti „Šípy“. Račte mi uvěřiti, že ve mně hrklo jako ve starých hodinách. Jak pak ne? Česká literatura má býti chudší o nej-ušlechtilější orgán, bohatou pokladnici slušného humoru a vtipu, ilustrovanou revue, ilustrující nejlépe naši pokročilost a vzdělanost. Ubohá literaturo, ubohý český národe!

Co tak přemítám smutně o pomíjejícínosti i „nejtlustších“ vtipů na tomto světě, padne můj zrak na listárnu ve 46. čísle „Posla z Budče“. Dívám se, dívám — a již mi radostí zabušilo srdce, a blaho se mi rozlilo po útrokách. Šťastná literaturo, šťastný národe, jste zachráněny! Neboť čtu, pane redaktore, v té listárně černé na bílém:

„Škrdle Pán a Kopal
mají na mne dopal.
Kopal Pán a Škrdle,
ti mne drží v hrdle;
styděl bych se zvatí Strahl,
kdybych se těch strejců bál.“

Ó ušlechtilý orgáne, hodný nástupce dokonávajících „Šípů“, jak důstojně vstupuješ v jejich šlépěje! — Zajisté ráčíte se mnou souhlasiti, pane redaktore. Nyní je svrchovaný čas, aby redakce „Šípů“ upozornila své publikum, že bude mít po jejich zaniknutí náhradu v týdeníku vychovatelském, pro národní učitelstvo v Čechách, na Moravě, a ve Slezsku a na Slovensku, který se nazývá „Posel z Budče“. Jak viděti, „zdokonaluje“ se tento časopis stále, zvláště v posledních ročnících.

Ale v posledním čísle (47) uveřejňuje „Posel z B.“ také něco pohnutlivého, totiž dopis z Libice nad Cidlinou. Tam konala se dne 19. září schůze Poděbradské „Budče“, a poněvadž „má Libice důležitý

zájem pro učitelstvo vůbec,“ proto referent p. Jiránek mluví asi v jedné třetině toho referátu o té schůzi a ve dvou třetinách — o sobě. V Libici sloučily se totiž dvě konfesijní školy, evangelická a obecná, (která prý jest dle p. K. Jiráňka vlastně katolická,) v jednu, a tím splněno přání pana Jiráňka, jak se nám praví.

Pro nás katolíky může zase mít „význam“ p. Jiráňkův dopis, v němž mimo jiné čteme toto: „Jak bychom mohli posylati své děti (říkali prý evangelíci) do vaší školy, která je zrovna tak katolickou jako za dob dřívějších, když v ní vládli páni faráři, jichž ústrků a křivd nemohouce snášeti, byli jsme nuceni zříditi si vlastní školu.“ — Jak jim mohl p. Jiránek na to odpověděti: „Máte pravdu, naše škola je vlastně náboženská v ušlechtilém smyslu v pravdě křesťanská, vítajíc dítky každého vyznání a zaručujíc jim stejných práv“ — to je trochu nepochopitelné, neboť měli-li ti evangelíci pravdu, pak to byla ta nešťastná škola „katechetická jako když v ní vládli páni faráři.“ Ovšem, my klerikálové nerozumíme vždycky hned té svobodomyšlné logice, proto jest lépe o tom neuvažovati a vzdychnouti si: Ubozí evangelíci!

Pan Jiránek vypravuje dále, že dvě konfesijní školy v obci byly zdrojem nevraživosti, nesnášlivosti i nenávisti. Nyní však „nastal v obci mír a utěšení veliké.“ K obecním volbám dostavilo se dokonce jen šest voličů, neboť „občanstvu na tom nyní málo záleží, kdo bude v obci vládnouti: v obci není více stran.“ — Člověk by věru neřekl, pane redaktore, jaké zázraky taková bezkonfesijní škola dělá; naposledy se dočkáme i toho, že ve smíšených obcích postoupí evangelíci všecka místa v obecních zastupitelstvech — katolíkům!

Naše škola, píše p. Jiránek, je interkonfesijní v tom smyslu, že nedává přednosti žádné konfessi. Ona nevolá: „Pojď, synu, uč se fanatickým, uč se konfesijním býti! — jak si pan Špaček z hloubi srdce

přeje, (ubohý Špaček, ten si dal! „Posel z B.“ mu jeho řeč do smrti neodpustí!) což znamená: „Pojď synu, uč se milovati jen své, uč se opovrhovati jinou konfessí, uč se nenáviděti jinověrce, neboť tvým bližním, tvé lásky hodným je pouze ten, kdo tvou víru vyznává.“

Pan Jiránek tedy míní, že konfessijní škola učí *opovrhovati jinou konfessí a nenáviděti jinověrce*. Teď by nezbývalo, než aby to pan Jiránek také dokázal. Snad by mu to dalo více práce, nežli když to napsal.

Kdo pamatuje dřívější náboženskou školu, ví také, že tenkrát občané různých, vyznání žili vedle sebe svorněji než nyní, za té školy bezkonfessijní, která „nedává žádné konfessi přednost.“ Podle toho tedy konfessijní škola nenávisť k jinověrcům nepěstovala. Jestli smíšená škola v Libici způsobí „mír a utěšení veliké“ — inu, bude to šťastná obec; ale my máme právě hojně příkladů, že školy s mládeží smíšenou jsou příčinou velikých různých, poněvadž „utiskování“ evangelíci nechtějí strpěti ve škole kříž, znamení spásy atd. — máme těch příkladů mnohem víc než těch, že by rozsávaly nesvornost dvě školy vyznáním rozdílné.

Ostatně, pane redaktore, „není šprochu, aby nebylo pravdy trochu“ říká náš lid, a proto může mít také pan Jiránek trochu pravdu. On jako katolík zná zajisté katolický katechismus, a my jich máme několik. Slíbíme-li panu Jiránkovi dukát za každé slovo v katolických katechismech, jež by jiné vyznání ne snad tupilo, ale jež by se jiného vyznání *pouze dotýkalo* — pak, inu, pak si pan Jiránek nevydělá ani jeden dukát, i když bude hledati taková slova drobnohledem; ale kdyby měl dostati jenom „niklák“ za každé slovo, jímž je tupeno v „Heidelberském katechismu“, určeném pro mládež evangelickou, náboženství katolické, několik zlatek by přece vydělal. Také bych mu mohl jme-

novati jistého učitele z konfessijní školy, který, vykládaje dětem o pískovci, ukázal na sochu Matky Boží na náměstí stojící a řekl: „Tamhle ten panák je taky z pískovce.“ — Že ta konfessijní škola nebyla katolická, to snad pan Jiránek uvěří. Proto povídám, že může mít také trochu pravdu, pokud se týče té nenávisti k jinému vyznání.

Před lety vycházela „Česká rodina“, časopis pro zábavu a poučení. Redaktor tohoto listu, spisovatel zvučného jména, G. D., tak velice se snížil, že napsal povídku, nazvanou tuším „Ondřej Šmíd“, která se táhla celým ročníkem a byla jedinou potupou katolického náboženství. Vypravovalo se tam na př., že mělo být procesí k soše sv. Floriana, a poněvadž se socha ztratila, že si stoupnul na podstavec kostelník a „dělal“ sv. Floriana, až celý ten výstup směšně skončil. Katolický kněz nazýván tu „velebným Lojzou“ atd. „Česká rodina“ vycházela v jistém evangelickém knihkupectví. Může nám pan Jiránek říci, že by některý list katolický psal podobně o evangelících? Slyšel někdy, že byl některý katolický list proto konfiskován, jako jsou listy a brožury evangeliků dosti často? — Proto ať jen pan Jiránek se neostýchá říci, kdo tu nenávisť k jinému vyznání rozněcuje. Také se divím, že se odvážil říci: Vítám vás ve staroslavném rodišti sv. Vojtěcha — byli totiž přítomni také evangelíci; neboť „Hlasy ze Siona“ zde se vrhly na poslance Eima po jeho řeči v Litomyšli ne snad pro jeho politiku, ale proto, že se ve své řeči zmínil o praporu *Svatováclavském*. Doporučuji panu Jiránkovi, aby si to přečetl.

Snad jsem dokázal, pane redaktore, že napsal pan Jiránek do „Posla z Budče“ pravdoucí pravdu. Více jsem nechtěl.

Pozdravuje Vás přátelsky jsem Vám v obvyklé úctě oddaný

Zpěvák,

t. č. obdivovatel jistého nedostizitelného ideálu.

SMĚS.

„Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze“ laskavě darovali: Jeho Eminenci ndp. František de Paula kardinál ze Schönbornů, kníže arcibiskup pražský, 1000 zl. — Dp. Vojtěch Zuman, farář v Račiněvsi, jenž zemřel dne 9. října, od-

kázal ve své poslední vůli spolku našemu 200 zl. — Dále zaslali: dp. Jelínek František, kaplan ve Strážově, zl. 120; vdp. Tomáš Střebský, bisk. vik. tajemník a děkan v Mikulovicích, 5 zl.; vdp Tondel Frant., katech. reálky v Králové Hradci, 2 zl. —

Převrátil Frant., kníž. arc. vikář v Tachlovicích 2 zl. Kašpárek Alois, farář v Olovi, 1 zl. 20 kr. Petřík Jan, koop. na Voseku u Rokycan 2 zl. Runt Jan, kníž. arcib. vikář a farář v Kolečovicích 2 zl. Augustin, kooperator v Liebenthale ve Slezsku 2 zl. Zelenka Josef, farář v Nechovalicích 1 zl. 50 kr. Hanka Václav, farář v Křečově 1 zl. 20 kr. Chvála Theodor, katecheta na Vinohradech, 2 zl. Fährnich Vojtěch, katecheta na Vinohradech 3 zl. Syrový Josef, farář v D. Slivně 2 zl. Krupička Václav, děkan v Lysé na L., 1 zl. 20 kr. Dr. Rudolf Horský 2 zl. Brázda Dom., farář v Újezdě Drah. 3 zl. Židlický Frant. kooperator 2 zl. Špachta Jos., kaplan v Praze v Podskalí 2 zl. — Prosíme snažně všechny p. t. pány členy, kteří na tento rok svoje příspěvky dosud nezaslali, aby tak brzy učiniti ráčili, a aby spolek náš přátelům a známým odporučili. Připravujeť se konečně akce rozhodná; proto pomoz, kdo pomoci můžeš, aby spolek mohl bez velikých obav akci provést! — Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, t. č. tajemník spolku.

Nejen směle tvrdit, ale dokázat! Ve feuilletonu „Komenského“ č. 47., str. 687., napsal Fr. Drnkačka mezi jiným toto: „To už dnes dovedeme jenom my učitelé, vydržovati si časopisy, které nám buď spílají („Vychovatel“) anebo hanbu naši do světa vytrubují („Školský Obzor“) — nikdo jiný na světě.“

Žádáme a vyzýváme pana Drnkačku důtklivě a rozhodně, aby pověděl kterak, kdy a v kterém čísle „Vychovatel“ učitelstvu „spílal“. Mluví o době přítomné; proto mu nebude zajisté těžko žádaný důkaz podati. Že pak tak učiní, očekáváme tím jistěji, protože ví dobře sám, co by o něm platilo, kdyby důkazu toho nepodal.

Duševní práce a únava svalů. Osoby trpící neurasthenií následkem přílišné práce duševní, nestěžují si vždycky jen na tlak v hlavě a místní bolesti hlavy, nýbrž mnohdy i na všeobecnou slabost údů, bolesti v údech a únavu svalů. Dle theorie o intercentrálních pocitech napjetí (sensitivitě) a přenášení jich, mohly se díti převody energie dle individuality a osobní schopnosti do různých obvodů. Jako u mnohého přemýšlení a psaní působí na mluvidla, tak mohlo odcházeti též k jiným motorickým ústrojům mozku jisté množství energie,

na každý způsob dlužno tu počítati s individualitou. Mimo to jest známo, že urychlení duševních procesů anebo nedostatečný cvik v tomto urychlení má za následek dosti značné irradace. Nechať je však theorie jakákoli, co se týče léčení, vyžaduje únava klidu. Doporučuje se tudíž takovému pacientům, ležeti klidně, skorem vodorovné, kterážto poloha dopřává svalstvu nejvíce klidu, až po 5—10 minut, a sice při duševním klidu, nanejvýš při veselé zábavě, což se opakuje denně dle potřeby. Je málo těch, kdož této rady poslechli, ale všichni si tento prostředek chválili, avšak z deseti pacientů poslechne z pravidla toliko jeden. A přece je to důležitý psycho-hygienický prostředek, má-li se zabrániti horšímu. Již před více než sto lety uznával Kant procházku za osvěžení jen pak, když se nepodniká proti vůli a nikoliv bez přiměřeného duševního zotavení. Neboť bez odchýlení myšlének zbývá pouhá námaha svalů, zvýšení únavy již nastalé. Proto také všechny stroje stoupací, šlapací a pro pohyb svalů slouží také jiným účelům než procházky, jakož vůbec procházky mají se konati nikoli k vůli pohybu svalů, jako k vůli rozptýlení myšlének. Většina duševních pracovníků, kteří si odchodí určitý počet kilometrů jako nějaký úkol, náleží na pohovku, do lesa anebo jinam, kdež dle svých náklonností naleznou zábavu a přijdou na jiné myšlenky. Tělesně unavení dělníci mohou se pak zotaviti večerními přednáškami, poněvadž u nich má se věc obráceně. —a.

Zemská německá učitelská jednota slezská mezi jiným žádá též, aby paedagogia konfessiijní byla zrušena a na veřejných školách jen ti kandidáti za učitele byli ustanovováni, kteří studovali na ústavech středních; dále žádá, aby učitelé vřadění byli do 11., 10. a 9. třídy hodnostní jako úředníci státní. —a.

Ruční práce ženské na školách pražských. K návrhu okr. porady učitelstva pražského bylo rozhodnutím zemské školní rady zrušeno počátkem tohoto roku školního nepovinné vyučování ženským ručním pracím ve druhé třídě škol obecných. Při tom dostalo se městskou radou literním učitelkám té úlevy, že když vyučují v I. a II. tř., nejsou nuceny vyučovati zároveň ručním pracím ve vyšších třídách. Mají

však literární učitelky postupovati od první až do páté třídy tak, aby se všem dostalo výhody, že během pěti let budou po 2 léta zproštěny vyučování ručním pracím. — Záhodno by bylo, aby sl. c. k. okr. rada školní postarala se o to, aby postup byl zaveden i na školách chlapeckých, aby podobně mohlo se státi s němčinou. Mladší učitelé obvykle učívají ve třídách vyšších a starší ve třídách nižších. Kdyby byl po-

stup zaveden, dostalo by se všem učitelům výhody, že v 5 letech po dvakráte by jednak měli méně hodin a jednak, že by němčině neučili. — a.

Gymnasium pro slepce zřízeno bude v Lipsku po způsobu londýnského gymnasia toho druhu, jež trvá již několik let. — a.

Spisy redakci zaslané.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XII. čís. 21. Předplácí se celoročně 2 zl. Doporučujeme.

Náš domov. Časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Red. a vyd. J. o s. V é v o d a v Olomouci. Roč. V. čís. 21. Roč. 2 zl. 40 kr. Doporučujeme.

Svatá rodina. Kalendář pro lid katolický, zvláště pro členy všeobecného spolku křesťanských rodin k uctívání svaté Rodiny Nazaretské, na rok 1897. Velké vydání. Vydavatel a red. Adolf Rodler, komoří Jeho Sv. papeže Lva XIII., sídelní kanovník v Českých Budějovicích. Roč. III. J. Steinbrennera knihkupectví nakladatelské a umělecká knihtiskárna ve Vimperku. Cena 50 kr.

Kalendář k uctění nejsvětějších Srdcí Pána Ježíše a Panny Marie pro lid katolický na obyčejný rok 1897. Velké vydání. Roč. X. Vydavatel a redaktor i knihtiskárna jako u předšlého.

Marianský kalendář pro lid katolický na obyčejný rok 1897. Roč. XV. Vyd. a redaktor Adolf Rodler etc. knihtiskárna J. Steinbrennera ve Vimperku. Cena 50 kr. — Všecky tyto kalendáře doporučujeme.

Slovník slovensko-český a česko-slovenský. Sestavili Kar. Kálal a Kar. Salva. V Lipt. Ružomberku. Tiskem a nákladem K. Salvy. 1896. Cena 60 kr. — Slovník tento doporučujeme všem přátelům slovenčiny jako pomůcku velice dobrou a praktickou ku porozumění slov a rčení v češtině neobvyklých neb úplně neznámých, v slovenčině však běžných.

Za domácím štěstím. Sbírka článků o sebevychování, z výchovatelství, z tělovědy a zdravotní, o domácím hospodářství a zábavně vzdělávacích, jež za četbu pro dívky sestavil Bohumír Patera. Rukopis knihy byl poctěn cenou sl. rady král. hlav. města Prahy. V Praze. Naklad. Rohlíček a Sievers 1897. Cena 3 zl. O knize této brzy promluvíme. Prozatím ji doporučujeme.

KONKURSY.

V Poděbradském okr.: m. učitelky pro III. odb. na m. škole d. v Poděbradech; m. poduč. v Libici a Dvonech. Od 3./11. — V Kolínském: m. uč. a učitelky v Plaňanech; m. poduč. na Žalabí v Kolíně a Radimí. Od 3./11. — V Mnichovohradištském: m. řed. v Bělé (bez omezení oboru); m. učitelů na m. šk. v Bělé pro II. a III. odb.; m. uč. v Bělé a Žďáře. Od 3./11. V Jičinském: m. katech. na m. šk. d. v Jičíně; m. učitelky pro I. odb. na m. šk. d. v Jičíně; m. uč. pro II. odb. na m. šk. chl. v Libáni a Rožďalovicích; m. učitek v Jičíně, Nové Pace, Sobotce; m. uč. v Bystřici, Čisté, Horní Kalné, Velíši; m. poduč. v Bělohradě, Dětenicích, Lánech, Lužanech, Oubislavicích; m. podučitelek v Sobotce, Rožďalovicích a Bousově. Od 6./11. V Roudnickém: m. říd. uč. v Račíněvsi a Třebivlicích; m. poduč. a podučitelky v Roudnici. Od 6./11. — Ve Vysoko-Mýtském: m. uč. v Črdě, Prasetíně, Žďárci; m. učitelky v Chocni; a poduč. ve Dvořišti (2), Františkách, Hor. Jelení (2) Sv. Jiří, Luži, Rychnově, Řepníkách, Skorenicih, Zbožnově. Od 7./11. — V Budějovickém českém: m. říd. učitelky v Trnových Svinech; m. podučitele v Žabovřeskách. Od 9./11.

Morava. V Novo-Jičinském: m. učitelky v Příboru. Do 15./12. — V Dačickém: m. poduč. ve Staré Říši — do 25./11.; m. uč. v Urbanově — do 1./12. — Ve Valašsko-Meziříčském: m. poduč. v Jablunce. Do 30./11. — V Šumperském: m. naduč. ve Studénce. Do 26./11. V Přerovském: m. uč. v Sušicích; m. uč. nebo učitelky pro III. odb. na m. šk. d. v Přerově. Do 5./12. — Ve Vyškovském: m. naduč. v Milešovicích — do 10./12.; m. učitelky ve Hruškách. Do 30./11. — V Místeckém: m. pod. v Krmelinu. Do 30./11.

Obsah: Profily vychovatelské. Podává duch. professor František Horáček. (Pokračování.) — Náboženské vyznání dítek. Frant. Perka, kněz diecése brněnské. (Pokračování.) — Učení svaté Církve katolické podle dvanáctera čísel. (Dokončení.) — Promluva na neděli XXVI. a poslední po sv. Duchu. Napsal Em. Žák, katecheta měst. šk. v Praze. — Feuilleton. — Směs. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLASTĚ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

2. Jiné pravidlo zní: S dětmi neposlušnými *nerozumuj, neraisonuj!* Anglický racionalista *Locke* byl první, jenž *raisonování* s dětmi uvedl do paedagogiky jako nezvratné *axioma*.

Rousseau, jenž dlouho s mnohých stran byl obviňován, jako by „*sokratické metody*“ byl přítelem také na půdě *kázně*, proti anglickému kollegovi polemisuje velmi důvtipným způsobem!

Mezi všemi vlohami lidskými vyvinuje se *rozumnost* nejtěžší a nejpozdější; má-li snad *těto* použito býti u výchově, aby vypěstěny byly vlohy dřívější? Korumou všeho vychování je člověk *rozumný!* (sic!) Tudiž, kdo chce vychovati prostředkem *rozumování*, staví *konec* na místo *počátku*, a *dílo* hotové na místo *nástroje*. „Kdyby děti byly *rozumné*, neměly by vůbec vychování zapotřebí!“¹⁾

A aby lichost *methody Locke-ho* ukázal v celé její chudobě, nastínil *Rousseau* dialog mezi *rozumujícím* vychovatelem a žákem, který může sloužiti za vzor všech rozprav podobných:

Vychovatel. To nesmíš dělat! — Žák. A proč by ne? — Vych. Proto že to je něco zlého. — Ž. Něco zlého? Co jest to zlé? — Vych. To, co se ti zakazuje. — Ž. A kdybych to přece udělal — co pak se mi stane? — Vych. Budeš trestán pro neposlušnost. — Ž. A co potom, když to udělám tak, aby mne nikdo neviděl? — Vych. Budeme na tebe dávatí pozor! — Ž. Já se schovám. — Vych. Budeš vyšetřován. — Ž. Budu zapírat. — Vych. To nesmíš dělat! — Ž. Proč by ne? — Vych. Proto že je to něco zlého. — Ž. Co jest to zlé? atd. — A tak to půjde cum gratia in infinitum, nekonečný circulus vitiosus!²⁾

Mudrování s dětmi je úhlavním nepřitelem *autority* domácí — neboť ve škole toto bejlí neužitečné nachází zřídka příznivou půdu — aspoň ne na škole

¹⁾ Émile pag. 71.

²⁾ L. c. pag. 70. — Tento famosní dialog je zároveň důkazem, do jakého bludiště zabředne paedagogika, která se chce obejít bez víry v Boha všudy přítomného a vše-vědoucího! Bez této víry jsou veškeré soustavy vychovatelské podobny řetězu o četných článcích, z nichž první visí — ve vzduchu, volaje toužebně s Archimédem: „Ἄβς μοι ποὺ στῶ!“ (Pozn. spis.)

obecné. Katoličtí paedagogové proti tomuto výstřelku dotěrného racionalismu vystupují s bezpodmíněnou rozhodností! Tak dí učený biskup *Sailer*: „Eher möchte es den Kindern gelingen, Vater und Mutter und die ganze Hausordnung aus dem Hause hinauszuräsonnieren, als den Eltern, durch Rasonnement die räsonnierenden Kinder zur Ordnung zu bringen. Es ist kein gefährlicherer Hausfeind für die Kinderwelt, als der Dämon Rasonniergeist; denn schnell und früh fährt er in die junge Seele, und einmal drin, so ist er es auch, der das zarte Gebilde mehr entstellt als der hässlichste Aussatz die schönste Gesichtsform. Er ist es, der mit seinem ersten Hauche die schöne Kindlichkeit vergiftet, dass sie welkt und stirbt. Er ist die Schlange, die die Kinder aus dem Paradiese jagt.“ ¹⁾

Pouze *láska* budí *lásku* opět! To ovšem pravda jest. Avšak zároveň třeba vychovateli oné *autoritativní převahy*, která je s to potlačit klíčící sítě neposlušnosti. Tak asi vyjadřuje se škola Herbartovská (Herbart Allgem. Pädag. pag. 133.—136. Schöningsche Ausg.), kterou pravdu ostatně již Rousseau důmyslně doličoval: „S dětmi třeba zacházeti dle síly, a s lidmi dospělými dle rozumu; toť pořádek přirozený: *mudrlec* nemá zapotřebí zákonů! Jednejte s chovancem tak, jak jeho věku přísluší! Postavte ho na místo jemu přiměřené a držte ho tam tak dlouho, až si *uvykne* a ztratí veškerou chuť k uniknutí. *Ať si navykne hodným býti dříve, než porozumí, co je to býti hodným!*“ ²⁾ Ničeho mu *nerozkazujte*, (?) rozhodně ničeho! *Ať si je pouze vědom, že on je slab a vy že jste silni*, a že to je přirozený následek postavení jeho i vašeho, že je nutně vydán vám na milost! (Qu'il sache seulement qu'il est faible et que vous êtes fort, que par son état et le vôtre, il est nécessairement à votre merci . . .) Ať to ví — a cítí, záhy ať cítí na své pyšné hlavě tvrdé jármo, které příroda ukládá na šiji všech lidí, tížící jármo nutnosti!“ (L. a. pag. 73.)

S dětmi *umíněnými* jinak věru jednati nelze než dle rady *Seneky* mudrce: „Puerum rege! — Qui nisi paret, imperat! Kde v rodině neposlouchá synek nebo dcerka, tam jistě poslouchá tatík nebo máti! — Také katolický paedagog *Vavřinec Kellner* je proti veškerému odůvodňování příkazů! ³⁾

3. *Suaviter in modo!* Jedno přísloví praví, že nejctnostnější žena jest ta, o které se nejméně mluví — a podobně má se to také s vychováním: *nejlepší kázeň* jest ta, kde se nadělá nejméně řečí a nejméně hluku! Duše dětská jest jako harfa Aeolova, která při bouřném větru pouze přerývané skřeky vydává, za to ale při stejnoměrně působícím vánku přelibezně zní! A proto, nechať žádný vychovatel nezapomene na škálu či *stupnici prostředků donucovacích*, najmě pokud

¹⁾ „Spíše se podaří dětem, otce i matku a celý domácí pořádek vyrozumovati na venek, než se poštěstí rodičům, dítě raisonující mudrováním přivést k pořádku! Není nebezpečnějšího domácího nepřitele dítek nad *démona rozumárství!* Neboť rychle a záhy vjede do mladé duše a zohyzdí něžné stvoření hůře než nejškaredější výrazka nejkrásnější obličeje. On jest to, jenž prvním dechem svým otravuje krásné dětinství, tak že vadne a hyne. Toť jest onen had, jenž děti z ráje vyhání.“ *Sailer*.

²⁾ Bohužel, že Rousseau se spustil této cesty jedině správně tam, kde se jednalo o výchovu náboženskou! Srov. Vychov. Roč. X. pag. 483.

³⁾ „Sdělím-li důvody, proč to neb ono státi se má, tu pak věru nevím, jak může býti řeč o *poslušnosti*. Důvody nesou se po *přesvědčení* a dítě, které z *přesvědčení* jedná, neposlouchá nás nýbrž svých důvodů; na místo úcty před inteligencí vyšší nastupuje pak samolibé podřízení se pod náhled vlastní. Vychovatel, který rozkaz odůvodňuje, přiznává zároveň oprávněnost protidůvodů, čímž veškeren poměr žáka k vychování bývá pošinut! Päd. Aphorismen §. 21.

se *příkazů a zákazů* týče! Kdo hned přijde s keserem tam, kde jemná udice by postačila, jest podoben číhaři, který na vrabce střílí — z děl! Každý organismus se velmi lehko přizpůsobuje okolnostem sebe příkrřejším! *Mithridates*, po malých dávkách jedů užívaje, tak se otupil, že otrava sebe prudší mu neškodila; a podobně má se to s léky morálními! Také u výchově platí starého *Geléna* osvědčené heslo: „*Guod medicina non sanat, ferrum sanat; quod ferrum non sanat, ignis sanat!*“¹⁾

O *Sokratovi* povídá se, že když nejvíce byl rozhorlen, *mlčel!* *Sokrates* ovšem ponejvíce se sofisty zacházel, u nichž by mluvení beztoho nic nebylo prospělo! Avšak svým *mlčením*, které i oproti hašteřivé *Xantippě* zachovával, poskytnul všem duším rozšafným pokyn, kterými zbraněmi nejlépe lze čeliti proti lidské zlobě! Učiteli ovšem mlčeti ne vždy přísluší — ač i takové případy možny jsou, kde mlčení učitele oblíbeného od *neposlušného* žáka pocítěno bude více, než kterýkoliv jiný trest, avšak na *škálu* nezapomeň nikdy! Také rodičům a chůvám platí tato rada! Kde *pokyn* stačí pouhý — šetr jazyka; kde *slůvko klidné* zaručuje výsledek — nekaž do únavy; kde věc *bez afektu* vyřídit se dá, zachovej duševní rovnováhu; pokud jen lze, šetři ve všem *svobodné vůle* děcka, neb žáka, aby, konaje *vůli svou*, předce domníval se, že koná *vůli tvoji!* Na př.: Má-li dítě v rukou ostrý nůž neb jiný předmět, kterým by mohlo úraz vzítí, nevyrví mu tentýž násilně z rukou, nýbrž rci klidně: „Odlož to!“ „*Dílo vychovatelské musí úplně tiše, bez všelikého hluku provozováno býti, tak, že děti ani nepozorují, že jsou vychovány*“ — děl jeden osvědčený paedagog, jenž Bohu žel! zůstává v ústraní anonymity, tak že nám ani nelze uvéstí jeho jméno! Týž vychovatel varuje úsilovně před všelikými *hrozbami*, které mnohdy na rozkazech visí přilepeny, jako třesně na větvích! Co „kanibalských“ hrozeb možno slyšati z úst nerozumných rodičů! „Já tě rozsekám“ — „já tě utluču“ — „já tě vyženu z domů“ — „já tě ani vidět nechci, jestli propadneš“ atd. — v nesčíslných variantech, ejhle! toť mají býti vějíčky, na které pošetlí rodiče lákají svobodnou vůli svých dětí, ten Božský dar, který zaslужuje, aby s ním zacházelo se co nejšetrněji! Summa puero debetur reverentia!

A jaký toho je výsledek, pozoruje-li dítě, že všechny ony krvelačné hrozby, nad nimiž nejprve jeho ubohá dušička asi se smrštila, na tak maloulinkou bytost, že ani „nedutala“, jak lid říká, nebyly leč blesky kalafunové, které sice působí mnoho čmudlavého světla, avšak nikoho neraní?

Nestojíliž zde vychovatel před očima děcka poněkud chápavého jako komediantský principál, jenž na děti pouští hrůzu v komedii o doktoru Faustu? Avšak tam, kde vychovatel k těm dospěl koncům, že chovance své pouze baví tragikomickými žerty, tam může každý paedagog sebrati svých pět švestek a po tichu k sobě opakovati: „*Servus mutilis sum!*“

Vychovatel, který neustále hubuje, nedocílí žádného jiného výsledku, než že z žáka jeho stane se buď blbec aneb lehkomyslník, který si z ničeho nic nedělá. *Jean Paul* přirovnává podobnou metodu, která nezřídka hrubými štulci doprovázena bývá k vůli *důrazu*, k počínání *hypnotisérů*, kteří přidržují kuře s nataženým krkem tak, aby neustále nazíralo na křídovou čáru, kterou od zobáku po stole byli táhli, čímž živočich zmíněný uveden bývá v stav kataleptického ztrnutí. Hodiny nejdou, pokud je natahujeme: a není-li věčné napomínání a okřikování dětí neustálým natahováním jich duševního stroje?

¹⁾ Co nehojí lék, to hojí ocel; co ocel nehojí, to hojí oheň!

Jsou rodiny, kde se do dětí buší celý den a rodičové zaslepení domnívají se, že jsou kdo ví jakými kabrňáky u vedení svých dítek! „Oh, to u nás nejde, to nesmí být! *Naše* děti musejí býti jako pěna! Však mi se jim také něco nakážeme atp.“ — takové výroky možno slyšati v rodinách často velmi spořádaných! a přece, jak politování hodny jsou děti zmíněné! Kéž by každý vychovatel měl vždycky na paměti, že jest jen *jedno zlaté mládí* a kdo je dětem ztrpčuje, jest mládeže nepřitelem, byť i nevědomým!

S jakou sice trochu bizarní, ale upřímnou vroucností mluví *Jean Paul* o sladkých dobách dětství: „O, wär ich nur ein wenig allmächtig und unendlich . . . ich wollte mir ein besonderes Weltkugelchen schaffen und es unter die mildeste Sonne hängen, ein Weltchen, worauf ich nichts setzte, als lauter dergleichen liebe Kinderlein, und die niedlichen Dinger liesz ich gar nicht wachsen, sondern ewig spielen . . .“ ¹⁾

4. Další pravidlo zní: „*Fortiter in re!*“

Přikazuj a zakazuj krátce, vládně, rozumně, beze všeho šumu a hluku, ale slovo tvé budiž chovanci *svaté jako evangelium!* Zůstaň si **důsledným** až do nejzazších krajností a rozhodně odmítňi veškeré smlouvání se o kompromis, k němuž děti instinktivně jsou nakloněny! Nedej se uchvátiti *vášní* neb *náladou*, zakazuje dnes to, co včera bylo dovoleno, dovoluje dnes to, co jsi včera zakázal! Děti nenechají v té příčině s sebou zahrávati, a postřehnou-li v pevnosti tvé autority jedině slabé místo, nedopřejou ti žádného pokoje a budou tak dlouho dotírat, až ztečou pevnost celou! Důrazně hlásá vychovatelům tuto pravdu *Jean Paul*: „Euere Gesetztafel sei unzerbrochen und mit erhabener Schrift!“ „Vaše desky zákonní buďtež neporouchány a písmo na nich povypouklé!“ (Levana pag. 105.)

V tomto ohledu dlužno býti přímo pedantickým! A jak často chybí se nejen v rodinách, než ale i ve školách proti tomuto základnímu pilíři učitelské a vychovatelské vážnosti!

Poněvadž přesné vyplnění příkazu mívá pro *rodiče* neb *učitele* nějaké nepohodlí aneb ztrátu času v zápětí, tu dispensují často chovance od rozkazu svého, třeba sebe slavnějším způsobem byl udělen! Zde jeden příklad: Chlapec, hrající boby, rozházel tyto po všech koutech pokoje. „Sebeř honem ten celý krám, abys mohl jíti se mnou k tetě“ — velí matka a dokládá důtklivě: „*Ale to ti povídám, pořádně!* Ne jen tak halabala! Ať nenecháš ani jeden na podlaze! Nedávno jsem našla pod skříní celou kupku tvých bobů — marnotratníku!“ — Hošík lezl po kolenou, sbíraje boby roztroušené při čemž si neustále opakuje: „ani **jeden** na podlaze nesmí zůstat — ani *jeden*.“ Mezi tím se matka ustrojila; vstoupí do jizby a vidí, že chlapec ani s polovinou není hotov. „Na tebe bych mohla dlouho čekat! Teď to nech být — děvečka to ostatní dosbírá.“ ²⁾ Lze vypočítati na prstech, *jakou* úctu bude míti synáček budoucně před slovem matčíným!

Sám útlocitný, ctihodný *Overberg* praví: „Bleibet unveränderlich standhaft bei eurer einmal geäuszerten Willensmeinung!“ ³⁾

¹⁾ „O kdybych byl jen něco málo všemohoucí a nekonečný (sic!) . . . pak chtěl bych si utvořiti zvláštní tělísko světové, které bych zavěsil pod sluncem nejmírnějším, malý svět pro sebe, kam bych nic nepostavil, než samé takové milounké dětičky, a ta něžná stvoření by docela nerostla nýbrž sobě věčně hrála.“ — Tak bylo v ráji z kterého člověk byl vyhnán vlastní vinou! (Pozn. spis.)

²⁾ „*Erziehungskunst*“ herausgeg. von einem prakt. Schulmanne 1882. Druck von E. Klímek. Bielitz. pag. 100—101.

³⁾ „*Setrvejte nezměnně při projevu vůle své*. Srov. Sailer 1. c. p. 96.

Rousseau pak se pronáší tímto různým způsobem: „Co chovanci dovoliti lze, dovolte mu na první jeho slovo, nenechajíce se dlouhými prosbami mořiti — dovolte hlavně *bez podmínky* veškeré. Povolení udělujte s myslí veselou, záповěď konejte se *sebezáporem*; ale každá vaše záповěď budiž neodvolatelná: nedejte se obměkčiti žádným obtěžováním; vaše slovo: „*Ne!*“ budiž jako ocelová zeď; vaše dítě pokusí se asi 5—6krát hnáti na ni útokem, ale konečně upustí od marného počínání.“ ¹⁾

Rousseau pak líčí způsobem drastickým zápas mezi *neposlušným, svěhlavým* synáčkem — jedináčkem — bohaté šlechtické rodiny a vychovatelem. Příklad ten je tak instruktivní, že se nadějeme, že laskávého čtenáře neunavíme jeho sdělením!

Bylo mi svěřeno vychování chlapce rozmazleného a umíněného, který nejen že sám chtěl ve všem míti svou vůli, ale také vyžadoval, aby celé vřkolí podrobovalo se vůli jeho. Chlapec zmíněný byl pln vrtochů! Již první dni po mém příchodu do domu podivínským způsobem začal zkoušeti mou trpělivost, vstáváje z nenadání, když byla půlnoc; když pozoroval, že tvrdě spím, ustrojil se, šel k mému loži a začal mne volati mým jménem. Vstal jsem, rozžal svíčku, ptaje se, čeho by sobě přál: nic, zněla odpověď, po které, odstojiv se, ulehл opět na své lůžko, jsa spokojen, že se mu podařilo mne vyburcovati ze spaní; pokud se jeho týče, usnul za malou čtvrt hodiny na novo. O dva dni později opětoval se mnou tutěž hru s tímže výsledkem, an jsem na sobě nedal znáti ni nejmenší ne-trpělivost. Avšak, když mi znovu dával „dobrou noc“, pravil jsem k němu krátce sice, ale rozhodně: Milý příteli, to je od vás sice velmi hezké, ale zanechte toho, dím vám! Zákaz ten ho podráždil; následující noc neopomenul opětně vstáti v označenou hodinu, volaje na mne. Otázal jsem se obvyklým způsobem, co by chtěl. Odvětil, že prý nemůže spáti. Tím hůř — odsekl jsem. Na to mne prosil, abych učinil světlo. K čemu pak? prohodil jsem, zachováváje největší klidnost. Lakonický způsob, kterým jsem mu odpovídal, ho patrně zarazil. Po tmě hmataje, vyslídil kdesi křesadlo, jímž počal vyluzovati jiskry; ale poněvadž toho byl nezvyklý, narážel ocelí místo do kamene, do svých prstů, nad čímž jsem nedovedl utajiti smíchu! Přišel opět ke mně, abych vykřesal oheň; odpověděl jsem, že mi po tom nic není, a obrátil se na druhou stranu. Tu panáček začal jako zběsilý běhati po jizbě, hulákaje, zpívaje a bolestné skřeky vyráżeje nad notnými štulci, kterých utržil, narážeje po tmě do stolu a židlí, kolem rozestavených. Posléze očekáváje, že svou *tvrdostí* zlomí mou posavadní trpělivost, stropil takový hluk, že pro okamžik jsem zahořel hněvem! Ale jen pro okamžik! Vstal jsem ani nehlesnuv, a vyžádal od něho křesací náčiní. Již zajásal v očekávání, že si mne osedlal — avšak jaké mělo býti jeho zklamání! Neboť, rozžav světlo, vzal jsem svého chovance pevně za ruku a zavedl do sousední jizbice, která byla úplně prázdná, tak že nemohl natropiti žádné škody; tam jsem ho nechal po tmě samotného a zavřel za ním zámek na dvojí západ, aniž bych jediného slůvka prohodil; na to ulehл jsem na své lůžko. Může si ovšem každý představit, jak tam z počátku rádil: avšak mnou to nehnulo. Konečně hluk se tišil více a více; naslouchám u dveří, pozoruji, že se odevzdává ve svůj osud, až byl docela kliden. Na zejtrí ráno vstoupiv do jizby, vidím, kterak můj svěřenec leží na posteli v hluboký spánek pohřížen.

¹⁾ L. c. p. 73.

Tím se ale věc neskončila. Matka se dozvěděla, že její jedináček strávil dvě třetiny noci mimo své lůžko. Tím bylo pokazeno vše! Chlapec zchytralý vypátral příležitost, aby se na mně vymstil. Začal naříkati, že mu je zle, že je nemocen, polomrtev! Byl zavolán lékař, jenž na oko dělal velmi starostlivou tvář: Však po straně pošeptal mi do ucha: Spolehněte se na mne, slibuji vám, že chlapci zajde na dlouho chuť, stavěti se nemocným! Diéta a léky účinkovaly . . ., hošík, vida, že se mnou ničeho nepořídí, neodvážil se více rušiti můj spánek, aneb předstíratiti chorobu.“¹⁾

(Příště dále.)

Péče o mládež škoie odrostlou.

Podává Alojs Dostál.

Estliže vychovatelům povinnost ukládá pečovati o duševní blaho, mravnost a náboženské vycvičení a vedení svěřených křesťanů, jimž se má dostávati posvěcení k životu skutečně křesťanskému od let mládí až do stáří nejpozdnějšího, velice třeba pozornost a snahu věnovati tomu věku, který jest jako *rozhraním života a rozcestím*, kde se kladou základy budoucnosti, první konají kroky do veřejného života, a kde nastupuje namnoze samostatnost jednání.

Jest to doba kvasu a *vchod do života*, a velice na tom záleží, by v kvasu tom se utvářila řádná povaha a křesťan vešel na veřejné působiště tím pravým vchodem, který mu byl ve škole ukazován jako správný, a nezašel na bezcestí, kde by mohl zblouditi a nerozvážným krokem tím budoucnost svoji více méně poškoditi.

Ne bez příčiny nazývá farář Šeb. Kneipp ve své „*Výchově dítek*“ léta ona „nevycválaná a klackovitá,“ poněvadž v nich bývá namnoze nejvíce zbrklostí, nerozvážností, přenáhleností, nezbedností a divokostí a také nejvíce a největších pokušení, zlých příležitostí a nedbalostí ze strany těch, kteří až dosud dítě vychovávali.

Všichni ti, jimž na tom záležitosti musí, by símě ve škole zaseté vydalo užitek, tedy všichni *vychovatelé* nového odrostu pokolení lidského a především *rodiče* jsou povinni pečovati o mládež škoie odrostlou, jinak by se podobali vozkovi, který do vrchu pozorně vůz se skleněným zbožím vezl, ale s vrchu, pohodlně ruce založiv, bezstarostně stoupal a ani brzdy nezatáhl. Co bylo pracně vštípeno mládeži ve škole, to by se pak jako ono zboží s kopce — *po roce čtrnáctém* — o nejbližší kámen úrazu, o nejmenší překážku rozbilo a v niveč bylo uvedeno.

Ačkoliv rodiče na prvním místě k tomu ustanovení jsou, děti dospívající na pravou dráhu uváděti; tato péče a povinnost více méně přináleží i jiným orgánům, kteří jsou po zákonu Božím i lidském zavázáni svěřencům svým ukazovati cestu ctnosti, výstřelky a odbočky zamezovati, kárati, varovati, poučovati, vášně krotiti a mezi tyto orgány a strážce mravnosti a pořádku náleží i *duchovní správce*.

Vychovávati a vésti mládež k dobrému mají spolu všichni *zástupci rodičů* jako učitelé, poručníci, pěstouni, rolníci a mistři, jimž byla svěřena, hlavy rodin, v nichž trvá jako člen ve svazku služebním, *obec*, k níž náleží a v níž žije, místní policie, která jest k tomu ustanovena, a především stát, který dal této čtrnácti-

¹⁾ L. c. pag. 113—114

leté mládeži volnost a samostatnost a takto si jaksi vyhradil vrchní dozor nad samostatnými občany svými.

Vedle rodiny, národa a státu přísluší dozor nad odrostlou mládeží i vrchnosti duchovní — církvi sv. a její orgánům, aby její vedení a další vychování se dalo na základě nábožensky mravném, aby skutkem dosvědčila víru ve škole vštípenou a kráčela pravými cestami Božích přikázání a křesťanských zvyklostí.

Jako v duchovní správě vůbec se naskýtají mnohé překážky a nesnáze, jež jest překonati a přemáhati, tak i u vedení a dozoru nad mládeží dospívající přiházejí se okolnosti, které znesnadňují úkol ten a duchovního správce nutkají vyhledávati prostředky, jimiž by snáze a spíše cíle došel a spolupůsobil pak na zdárném a řádném vývinu budoucích pokolení spolu s těmi orgány, jimž povinnost ta rovněž přináleží.

Má-li i dorostlá mládež prospívati, musí míti *dobrý základ ze školy*, by byla opatřena dostatečným fondem vzdělání a vychování, by se nedala tak snadno strhnouti a uchvátiti od rozličných nepříznivých a podvrtných živlů, ale odolala všem lákáním a pokušením. Nemá-li však mládež tohoto pevného základu ze školy, pak snadno v osidla upadá a svěsti se dává. Takový účel škol i pro další život označují základní zákony. „Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dívky *v mravnosti a nábožnosti* vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, známosti a zběhlosti, jichž mají k dalšímu vzdělání v životě potřebí, jim poskytovaly a byly základem, by se z nich stali hodní lidé a občané“ (§. 1. zák. říš. ze dne 14. května r. 1869).

Než nadchází otázka, zda-li skutečně se všudy a vždycky dostává mládeži pro další život takového *mravního a náboženského podkladu*? Mládež školy odrostlá svými skutky v nynější době zhusta dosvědčuje, že nemívá plně základu v zákoně vyžadovaného, k čemuž rozličné okolnosti záhubně působily i při sebe větších snahách duchovních i světských učitelů.

Katolíci neustanou toužiti po *škole konfesionelní*, doufajíce, že by z ní vycházela mládež s větším a lepším náboženským vzděláním a přesvědčením. Tak zvaná stará škola vynikala ne tak vědomostmi až do krajností zabíhajícími jako mravností a zvedeností mládeže i v pozdějších letech vzrůstu a vyvíjení.

Při posavadních snad dočasných poměrech duchovní vychovatel má na paměti budoucnost svých svěřenců jednak sám svou pílí v hodinách vyrčených, jednak svým vlivem v místní školní radě, svorností se sbory učitelskými a v jednotě s orgány dozorčími o to bude všemožně pečovati, by toho *základního zákona bylo dosaženo*, mládež pro život si odnášela ducha mravně vzdělaného a neporušeného a vědomosti věcí duchovních potřebné a tak snadno čeliti mohla proti zlu a nástrahám, na cestu života se stavícím. Neboť náboženství jest kvasem, který, pronikl-li člověka v mládí, stává se pokladem a základem, na němž se pak všechno ostatní dobře staví.

(Příště dále.)

Náboženské vyznání dítek.

Frant. Perka, kněz diecése brněnské.

(Pokračování.)

† Jest-li ve třídě velká většina dětí katolických a jen některé na př. evangelické nebo židovské, pak necítí se tam jinověrec doma a nemůže se zbýti jakési tísně, jež přirozeně vyplývá z jeho osamocenosti. Jest-li jich značnější menšina, počí-

nají si naproti dětem katolickým výbojně a jest-li jich většina, pak teprv katolické děti jsou chudáci. To dosvědčí každý, kdo na školách působil a poněkud pozoroval.

Učitel katolík má nepříjemné postavení, aby vše urovnal a neporušil spravedlnosti a snadno může býti veden k tomu, že chrání děti nekatolické, kde pokárati bylo by na místě. Bojí se výtky, aby nebyl nazván nesnášenlivým a klerikálem, nebo dnes jest klerikálem každý, kdo jen odváží se na Pána Boha vzpomenouti a zaváditi o kostel, a býti klerikálem, není žádná maličkost! Nad takovým prohlášena liberální klatba a interdikt. Ale takto jest náboženský cit dětí katolických uražen, ztrácí na své jemnosti, dítě stává se nábožensky lhostejnějším, otrlejší.

A což učitel evangelík a tím více žid, který vždy hledí na vyznavače katolické církve, což zcela přirozeno, s jakousi tradicionelní nevraživostí, ne-li jinak?

A zda *katolický učitel neupadá při vyučování z nesnáze do nesnáze?* Soudíme, k čemuž nám každý nepředpojatý musí přisvědčiti, že *základem školy musí býti pravda pravdoucí.* A může říci katolický učitel před svými katolickými, evangelickými i židovskými dětmi při výkladech dějepisných, všude plnou, historickou pravdu, aby žádné dítě nebylo uraženo? — Co řekne o Švéděch, reformatořích, českých exulantech? — Co řekne o *sv. Václavu, sv. Cyrillu a Methodovi* std., o nichž učí se všechny děti v čítance, a které my nazýváme a ctíme jako *svaté*, když protestanté úctu tu zavrhnou a žádných svatých nemají, a dále když velebí se světcové ti jako hlasatelé víry křesťanské, která vůbec židům jest pohoršením?

Nezná tak v mysli všech dětí, byť neurčitý, znepokojivý, pochybovačný rozpor, jenž přichází později velmi snadno v náboženskou lhostejnost?

A to uvedl jsem jen některé doklady! Nepřispívá i to částečně k smutnému zjevu nynějšímu, že mladá generace židovská nežije po židovsku, evangelická po evangeliku, katolická po katoliku? Že zavládl všeobecný náboženský liberalismus i mezi lidem, který podlamuje sílu rodin, národa a státu? Tolik jest jisto, že ten, kdo nekoná svých povinností k Bohu, nekoná jich ani k lidem a co koná, koná poněvadž musí, aby byl živ nebo z jiných sobeckých důvodů, bez lásky, nadšení a obětavosti.

Často se stává, že evangeličtí i židovští žáci zůstávají i v hodině katechetově, při náboženství katolickém.

Nemožno předpokládati, že by to činily děti a jich rodiče z náklonnosti a přesvědčení, může býti sice výjimka, ale jest to bílá vrána.

Děje se tak asi z té příčiny, že jinověrci malé děti prvního a druhého školního roku náboženství z pravidla neučí. Chtějí tedy, aby jejich dítě osvojilo si v hodině katechetově základní náboženské pojmy tím více, poněvadž dětem prvního a druhého školního roku vštěpují se náboženské pravdy methodou historicko-genetickou t. j. snadnými biblickými články, nejdříve Starého Zákona a konečně, kde jsou jen sporadicky usazení, mají k nejbližšímu pastrovi a rabínovi nebo jinému učiteli svého náboženství daleko.

Stane-li se mimoděk dítě v něčem katolickým, postarají se v pozdějším jeho věku rodiče, aby dojem ten úplně byl smazán.

Děti starší do náboženské hodiny katolické obyčejně již nechodí. Tak pamatuji se, že totéž dítě katolické a židovské, které zůstávalo pravidelně v mé hodině v druhé třídě, sotva postoupilo do třídy třetí, již u mne se neukázalo, ani v zimě a byť i hodina moje byla uprostřed dopoledního vyučování. Raději mrzlo venku. Jest to tím nápadnější, že mladší bratři a sestry jejich byly při tom vytrvalými mými posluchači.

Z toho poznáváme působení rodičů a že vůbec pravdou, co zprvu řečeno.

Zákonná půda, na které stojí kněz vzhledem k žákovi jinověrci jest tato: Katecheta může žáka jinověrce při náboženství katolickém pouze trpěti, ale nesmí mu ničeho k učení ukládati neb jej zkoušeti.

Zůstává-li jinověrecké dítě bez dovolení svých rodičů při náboženství katolickém, jest to věcí rodičů, chtějí-li dítěti to zakázati.

Chodí-li dítě do náboženství s vědomím svých rodičů, může to udati pastor jejich obvodu hejtmanství, aby to zamezilo.

Správce školy na př. evangelík, nemá však zákonitého práva a vůbec žádný školní úřad, ani místní, ani okresní školní rada, to zakázati, což dokazují články 3. a 8. interconfess. zákona.

Kněz *nemusí* však dítě na př. židovského nebo evangelického při náboženství *trpěti* a může poslati je pryč, *chová-li se rozpustile a veškerého napominání nedbá, jest-li snad ostatní děti škádlí atd.*, to plyne z těch paragrafů, které praví, že církev má bezprostřední dozor a řízení náboženského vyučování svých příslušníků a ustanovení interkonfess. zák. z r. 1868 a sice o určování náboženského vyznání dětí (článek 1. a 2.) —

Také může se státi že dítě na př. evangel. skutečně lne upřímně k víře katolické, že i jeho rodiče stali se katolíky, že dítě se zálibou se učí a hlásí, že jest všechno nešťastné, jest-li kněz si ho nevšímne; tu může je katecheta pravidelně zkoušeti, pochváliti jeho snahu a píli, jeho chování, odměniti obrázkem nebo jinak, právě jako dítě katolické, ale nesmí jemu známky dáti a svátost pokání a Oltářní jemu udělit, byť si toho rodiče toužebně přáli; (opět čl. 3. a 8. interkonfess. zák.)

Zákon světský připouští to teprv v plném 14. roce dítě (článek 4. téhož zákona interkonfess.)

Poněvadž zde odporuje právo světské právu církevnímu, jest se duchovnímu správci v takovém případě, zvláště jest-li dítě těžce nemocno a v nebezpečí smrti, se obrátiti k Ordinariatu o directivu (Borového úřední sloh str. 77.)

Se stanoviska církevního nemá kněz *trpěti* žáků jinověrců při mši sv. a dokonce ne při průvodu Božího Těla, zvláště děvčat na př. židovských za družičky. Ani starodávni katechumenové a veřejní kajícíci, aspoň první jich stupeň, nesměli býti na mši sv. Na kázání, průvodech na př. o křížových dnech a p., jsou-li při tom vážny, konají-li to dobrovolně, se zálibou a zvláště jsou-li to děti rodičů, kteří konvertovali, může je kněz pouze nechat, ne nutiti a nechovají-li se řádně, nikoli za to trestati, nýbrž pouze pro podruhé vyloučiti, nic více.

(Příště dále.)

SMĚS.

„Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze“ laskavě dále zaslali p. t. pp.: Procházka M. emer. gymn. katecheta v Č. Budějovicích 2 zl., Javůrek František, arcikněz ve výsl. v Heralci 10 zlatých, Dvořák Štěpán, farář na Rychmburku ku dřívějším 50 zl. nyní 5 zl., Jelínek Václ., kaplan v Hoříněvsi 1 zl. 20 kr., Lang Frant. Xav., farář ve Spindelmühle 1 zl. 20 kr., Kohout Václav, farář v Nemyčevsi 2 zl. 40 kr., Dlouhý-Pokorný Em. kaplan u sv. Jindřicha v Praze 5 zl., paní Julie Jandoušová, majitelka domu 10 zl., Dr. Frant. Krásl, metropolitní kanovník, 25 zl., slečna Kráslová Josefa 25 zl., P. Stach Tob., kapitulár na Strahově 1 zl. 20 kr., P. Váchal Václ., kapitulár na Strahově 1 zl. 20 kr., P. Veverka Tomáš, farář v Budňanech, 1 zl. 20 kr., Slavík Václ. kaplan ve Steinu, na 2 roky 2 zl. 40 kr., Konečný Jan, farář na Sázavě, 1 zl. 20 kr., P. Kovář Severin, farář v Jarošově, 1 zl. 20 kr., Straboch Jan, farář v Pištěně 1 zl. 20 kr., Prskavec Jos. V., farář vo Volešci 10 zl., Bureš Frant., bisk. notář a farář ve výsl. v Třeboni 1 zl., Škrdle Tom., red. „Vlasti“ 1 zl. 20 kr., Dr. Kovář M., c. k. gymn. professor 1 zl. 20 kr., hra-

běnka Valburga Lažanská, 1 zl. 20 kr., P. Procházka Prokop, far. v Sepekově, 1 zl. 20 kr., Dr. Sýkora Jan, c. k. universitní professor, 10 zl., Zelenka Josef, farář v Nechvalicích 3 zl., Dr. Kryštůfek Frant., kanovník a c. k. universitní professor 3 zl., Msgr. Janda Fr., děkan Karlštejnský a kanovník 5 zl. — Zaplať Pán Bůh! Za další příspěvky snažně prosí Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze, t. č. jednatel spolku.

—
Učitel o učitelstvu. „Žel, že my, jako vychovatelé národního dorostu, kteří jako jitřenka životem příkladným okolí své ozařovati máme, nechováme se ani sami mezi sebou tak, aby to „příkladným“ slouti mohlo. Zdá se, že dobrý genius náš, jenž býval v minulých dobách ochráncem upřímného bratrství a šlechetné blahovůle, skoro úplně nás opustil. Oi nepravdou to, že my, kteří bychom tvořiti mohli nerozbornou falanx, o niž drtily by se oštěpy našich nepřátel, potíráme se navzájem, útočíme druh na druhu z osobní nechuti, závisť a odporu, drtíce tak hradby pracně zbudované vážnosti a naší popularity! Ano, mnohý z nás přisvědčiti musí, že nikdy

nedotekl se ho osten zloby nepřátelské tak krutě, jako ten, *jenž namířil vlastní druh na hrud' jeho*, a že někdy třeba sebrati veškeru sebevládu, aby nad ignorováním, bagatellisováním a ustavičným podezříváním u věcech zúplna vymyšlených, domnělých na nepravdě nebo na špatné informaci se zakládajících druhu takto stísněnému srdce bolem nekrvácelo.“ — Tak čteme ve článku „O sebevládě vůbec a v učitelském stavu zvláště“ umístěném v „Uč. Nov.“ č. 52., jehož autorem jest učitel p. Fr. Piskač. Zdali však tu dovedou zjednatí nápravu „vzácná pravidla Dumasova“, poučky Kniggeovy, Smithovy, Herbertovy a Spencerovy, jichž se autorů do voláváme, pochybujem velmi; ba máme za to, že tu nepomůže ani stoicismus, jehož zásady autor odporoučí, řka: „Řídme se zásadami filosofického směru stoicismu: „Pohrdej bolesti, rozkoší, pretivenstvím, buď urputný sám k sobě!“ Spíše máme za to, že by tu hrstka živého, praktického křesťanství zmohla mnohem více, než všechny poučky filosofů bez Boha. —v.

Pod heslem „Znamení doby“ píší „Uč. Noviny“ v čísle 44. následovně: „O letošních prázdninách bylo v klášteře v Králíkách pod vedením ješuity P. Withe 51 *pruských* učitelů na cvičeních náboženských. Jest to prapodivný úkaz, že klerikální učitelé pruští utíkati se musí do Čech, aby se tu „duševně i tělesně“ posilili. Nám se zdá, že je k tomu vede asi „tělesná posila“, neboť k duševní posile mají doma příležitosti dost a dosti!“ — Ano, „jest to prapodivný úkaz“ že náboženská cvičení pro katolické učitele, učitelům také katolíkům u nás i jinde tak hluboko leží v žaludku!

Duchovní cvičení a učitelé. Že jsou duchovní cvičení pořádaná pro učitele liberálním učitelům trnem v oku, je vůbec známo, tak jako známo jest, že se neštítí žádných prostředků, aby svoje kolle-gy, kteří se jich účastnili, jak jen možno zostudili. Nový doklad k tomu podala opětne „Freie Lehrerstimme“ v čísle 17., kdež takto píše: „Velehradští jesuité pozvali ku svým cvičením učitele... že se mnozí učitelé cvičení těchto účastňují, jest *znamení jejich mravní zvrhlosti*. Loni pravil jistý měšťan o učitelích, kteří se účastnili duchovních cvičení: Učitelé přítomní na duchovních cvičeních jsou druhu dvojího; jedni jsou hloupí, druhí pak mají

špinavý kabát und wollen ihn dadurch bei ihren Vorgesetzten reinwaschen.“ — To stačí pouze registrovati.

Vyučování jazyku německému na školách pražských. V Praze vyučuje se od počátku tohoto školního roku jazyku německému na školách obecných ve III., IV. a V. třídě pouze tři hodiny, oproti dřívějšímu, kde vyučovalo se čtyři hodiny. Také v I. a ve II. třídě škol měšťanských vyučuje se o jednu hodinu méně. —a.

Hodno zaznamenání. „Ženský Obzor“ pojednává o emancipaci vůbec, poučuje takto učitelky: Žena, zvláště učitelka, má jako muž cititi s celkem, k němuž náleží a s ním mysliti. Jestliže však poslouchá jen klerikální zpěváčky nebo klevetivé babky mužské a ženské, omezí své zájmy o vzdělávání a modlí se v mariánských družinách růženečky, musí jí mozek zasnouti, všecka rozumová činnost u ní strnouti a nahrazena býti mechanismem konvenčních a náboženských zvyků a obřadností.“ Tak vida; modlitba je omezování zájmů vzdělanosti. Nechtěl by pan redaktor „Ženského Obzoru“ sepsati novou paedagogiku? Je možné, že by tam takových nesmyslů bylo více a že by si aspoň tím pojistil, aby se o něm mluvilo. —a.

K italskému školství. Učitelé Nicolovi Sarnovi na městské průmyslové škole v Casertě „zapomenuli“ zaplatiti měsíční služné. Následkem toho napsal p. Sarno dva důtklivé dopisy, jeden starostovi města, druhý městskému pokladníku. V městské pokladně nebylo ani centesimu; ale chytrák starosta dovedl si pomoci: rozhodl, že vzhledem „k neslušným slovům“, jichž užil učitel vůči městskému úřadu, zastavuje se služné na dva měsíce. —a.

Vypsání ceny. Školní rada ve Vratislavi vypsala cenu 100 m. za nejlepší pojednání o otázce: Jak se má zacházeti v ohledu paedagogickém a didaktickém s dětmi koktavými, které ani v kursech, pro ně zřízených, nebyly vyléčeny. —a.

Dětské slavnosti školní. Krajský úřad školní v Anhaltě vydal vynesení, v němž se dí: Dověděli jsme se, že dětské slavnosti na venkovských školách spočívají ve zpěvu několika písní a tanci, což nelze schvalovati. Očekáváme tudíž, že slavnosti takové se budou konati jako v městech a

záležitosti budou ve zpěvu a příhodných hrách dětských.

Ústavů ku vzdělání učitelů jest v Rakousku 49, pro vzdělání učitelů 32 s úhrnným počtem osob učitelských 1182 a 11.051 žáků. Z těch jest 3371 Němců, 1.748 Čechů, 973 Poláků, 374 Rusínů, 351 Jihoslovánů, 157 Italiánů, 77 Rumunů, 1 Maďar. Dle náboženství bylo 6.599 katolíků, 185 řeckého vyznání, 172 evangelíků a 79 židů.

— a.

Městské paedagogium ve Vídni, jež zřízeno bylo obcí ku dalšímu vzdělání učitelstva, mělo minulého roku 418 frekvenciantů. Ředitelství paedagogia podalo v měsíci květnu městské radě zprávu, že *methodický kurs* je slabě navštěvován, zejména že se ho straní učitelky. Byloť v měsíci tom v dotčeném kursu 18 učitelů a jen 3 učitelky.

— a.

Vídeňská rada městská učinila následující usnesení: 1. Rada sídelního města Vídně projevuje svoje politování, že se v poslední době vídeňské školství „poženšťuje“, následkem čehož mužské osoby učitelské ani po 10leté službě nemohou postoupiti, kdežto ženské osoby učitelské již po 5 letech i za učitelky škol měšťanských se ustanovují; 2. zemské radě školní budiž podána žádost, aby u vypisování konkursu stala se změna v ten rozum, by učitelé i na dívčích školách mohli býti ustanovováni.

— a.

Veřejná kvalifikace. Vídeňská okresní školní rada usnesla se, by podána byla zemské radě školní žádost, aby kvalifikační tabulky byly zjednodušeny a obsahovaly jen 5 rubrik, a to: způsobilost, kázeň školní, pilnost, výsledky vyučování, zvláštní poznamenání. Stupnice známek má býti: velmi dobře, chvalitebně, dobře, dostatečně, nedostatečně. Každý učitel má míti právo, by mohl do kvalifikačních tabelí nahlédnouti, po případě proti kvalifikaci podati namítky.

— a.

Mládež při tanečních zábavách. Nejvíce na venkově vidáme tuto nepřistojnost, která se nejen trpí, ale k níž se mládež samými rodiči vybízí. Z různých stran bylo k tomu poukazováno, a podané četné petice žádaly, by obmezeny byly taneční zábavy po venkově, neboť přítomností mládeže trpí mravopoctnost, a má tento zlo-

zvyk veliké následky v dalším vychování a životě mládeže. Sněm království českého odkázal záležitost tuto zemskému výboru, který se usnesl, aby všem okr. výborům zaslán byl oběžník s vyzváním, aby upozorněna byla veškerá ob. představenstva, by bedlivě přihlíženo bylo k § 35. ob. zřízení, jenž zní následovně: „Pokud vykonání policie místní není zákonem vneseno na orgány císařské, může výbor v mezích zákonů vydávati nařízení policie místní se týkající, ježto mají platnost v obci, a může na nešetření takových nařízení ustanoviti pokutu až do 10 zl., anebo, nebyl-li viník s to, by ji zaplatil, vězením až do 48 hodin.“ — Tohle, myslíme, při známém spřátelení na venkově, málo asi pomůže.

— a.

Katolický sjezd, konaný v září t. r. v Solnohradě, žádá ve příčině školství: 1. aby v učebnách ničeho nebylo, co uráží vlastenecký cit a poškozují náboženství samo, 2. aby na učitelských ústavech, jejichžto žactvo jest převahou katolické, nebyli dosazováni nekatolíci nebo židé za profesory; 3. aby náboženství stalo se opět povinným předmětem zkušebním při zkoušce maturitní; 4. aby biskup diecesní vysílal ke zkoušce maturitní komisaře, kterému bylo by vyhrazeno právo přítomnu býti také zkouškám ze světských předmětů; 5. studenti, o kterých jest důminka, že jsou nemravnými nebo nenáboženskými, buďtež předem ze zkoušky maturitní vyloučeni; 6. v příčině obecné školy žádá se obnova školy konfesionální; 7. spoludozor církve nad školou.

— a.

Žáci buďtež propouštěni toliko koncem školního roku. Ozývají se hlasy, které poukazují na to, aby ony nepřistojnosti a nesrovnalosti, které se vyskytují při propouštění žáků během roku, tím byly odstraněny, aby žáci propouštěni byli jen koncem školního roku. V Sasku i Prusku jest to zavedeno. Tím zabránilo by se i výstupům druhu takového, jaký byl i ve „Vychovateli“ uveřejněn. Chlapec ve 1/4 na čtyři vstane a praví: „Dnes před čtrnácti lety ve čtvrt na čtyři jsem se narodil, proto vystupuji ze školy.“ Vzal knihy a odešel. — Děti vstupují do školy také na počátku roku školního, a ne rázem po uplynutí roku šestého. Tedy

— a.

Mezi jinými také moravský „Komenský“ projevuje toto o p. Špačkovi: „Na

táborském sjezdu klerikálním mluvil známý p. „kollega“ Špaček, jehož peří, jak známo, několikrát pocuchal v „Komenském“ náš Drnkačka. Mluvil proti škole novodobé (?) a zlehčoval (?) a tupil (?) ji takovým způsobem, jak si na veřejnosti netroufal ani zarytý odpůrce moderní školy. Tento pan Špaček měl by se správně jmenovati Dudek, neboť to jest ten pták, jenž do vlastního hnízda . . . My projevy podobné nyní prostě registrujem. Přejde doba, kdy se připomene všecko. —a.

Porady místních školních rad Některé okr. rady školní v Dol. Rakousích nařídily školním radám místním, aby nekonaly svých sezení ve veřejných místnostech hostinských; zejména pak aby do lokálů takových nepovolávaly stran, s nimiž jest jim jednati o věcech, týkajících se školství. — Jsme žádostivi, zdaž se bouřily listy učitelské tamější proti tomu. Když p. Špaček jenom maličko dotkl se místních školních rad, dostal co proto. Inu, si duo faciunt idem, non est idem. —a.

Spisy redakci zaslané.

Vlast. Časopis pro poučení a zábavu. Red. Tom. Škrdle. vyšlo právě číslo 1. (říjen) ročník XIII. s následujícím obsahem: O původu národní písně. Píše Alois Hlavinka. (Pokračování.) — Pouť na Svatou Horu Báseň od V. Tesaře Blánického. (Dokončení.) — Mistr Jan Hus. Sepsal X. Kryštůfek. (Pokr.) — Dcery popovy. Povídka od Markéty Paradovské. Z francouzského přeložila Jana Krunertova. (Pokr.) Cesty bludu a pravdy. Napsal Jos. Flekáček. (Pokračování.) — Proč zakazuje církev pálení mrtvol neb pohřbení ohněm, a jaké jsou dosavadní církevní zákony o něm? Píše Fr. Jos. Hamršíd, Ord. Melit. (Pokr. a dokonč.) — Na Červené řece. Cestopisné črty V. F. Úslavského. (Pokr.) — V podzimní náladě Báseň od Jana Vránka Pohořského. — Pan rada. Obrázek od Bohumila Brodského Sociální část literárního sjezdu družstva Vlast. (Pokr.) — Některé katolické dobročinné a vzdělávací spolky a ústavy v Praze: Družina sv. Vojtěcha Růžencová výrobní. Píše Tom. Škrdle. Z Národního divadla Píše Jos. Flekáček. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy — Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ ročníku XIII. obnáší ročně 5 zl., půlletné 2 zl. 50 kr. Předplatné

zasílá se na administraci „Vlasti“ v Praze číslo 234—I.

Dělnických novin vyšlo roč. VI. čís. 6. s tímto obsahem: Křesťanský socialismus ve Francii; napsal dr. Rudolf Horský. — Novella k živnostenskému řádu; napsal Josef Jedlička, mistr krejčovský. — Z celého světa. — Různé zprávy. — Dopisy. — Literatura. atd. — „Dělnické Noviny“ vycházejí 1. a 16. každého měsíce.

Útržkový kalendář týdenní pro školu a domácnost. Ve prospěch jub. fondu. Upravil J. Kopřiva. Vydal: L. Klabusay, knih- a kamenotiskárna v Holešově. Ceua 60 kr.; poštou 65 kr.

Der Volksbibliothekar. Roč. II. číslo 5. Redakteur Ant. Brousil, in Weyer a. d. Enns.

Rajská zahrádka. Ročník VI. číslo 3. Doporučujeme opětně.

Náš domov. Red. Jos. Vévoda v Olomouci. Roč. V. čís. 21. a 22.

Obzor. Red. vyd. Msgr. Vl. Šťastný. v Brně. Roč. XIX. čís. 21. a 22.

Obrana. Red. Fr. Žák. Roč. XII. čís. 21. a 22.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk v Praze č. 604-I. Ročník IV. čís. 11.

KONKURSY.

V Čáslavském okr. m. říd. uč. v Bílém Podolí a Kněžicích; m. spr. šk. v Loučicích; m. uč. v Horce, Třeboníně, a od 1./1. 1897. v Dobručce, Hraběšíně, Lučici, Tuchově, Tisu a ve Schořově; m. učitelky v Ronově; m. poduč. v Dobrovítově, Habrech, Chotusicích, Potěhách, Třeboníně, Turkovicích; m. podučitelky v Golč. Jeníkově. Od 19.11. — Omylem vypsané místo učitelky v Plaňanech v okr. Kolínském se odvolává.

Morava. V Jihlavském: m. podučitelky v Brtnici. Do 28./11. — V Hodonínském: m. naduč. v Ratiškovicih. Do 10./12. — V Přerovském: m. naduč. v Doloplazech. Do 5./12. — Ve Vyškovském: m. spr. šk. v Nemochovicích. Do 20./12. — V Třebíčském: m. spr. šk. V Moravovicích — do 10./12.; m. učitelky ručních prací v Přibyslavicích — do 15./12. — V Kyjovském: m. poduč. ve Stavešicích. Do 15./12. Ve Velko-Meziříčském: ihned m. podučitelky neb poduč. ve Zbraslavi.

Obsah: Profily vychovatelské. Podává duch. professor František Horáček. (Pokračování.) — Péče o mládež škole odrostlou. Podává Alojs Dostál. — Náboženské vyznání dítek. František Perka, kněz diecése brněnské. (Pokračování.) — Čtyři řeči na neděle adventní (Pokračování.) — Směs. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knih-upcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO VLASTI.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budetež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky,

redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budetež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duch. professor František Horáček.

(Pokračování.)

5. Mezi *všemi faktory* vychovatelskými musí panovati naprostá *jednomyslnost* u léčení děcka *neposlušného a vzdorovitého*! Běda vychování, kde jeden boří to, co byl druhý s namaháním vystavěl!

„Když se jeden modlí a druhý zlořečí: či hlas vyslyší Bůh? Když jeden staví, a druhý boří, co jim z toho pojde, leč práce?“ (Sir. 34. 29—30). Tuto zlověstnou chybu hlavně pozorovati lze při *vychování rodinném*, kde jednotlivé osoby, buď matka aneb dědeček neb babička, teta neb posléze čeládka *neposlušné a nezbedné* dítě mnohdy do ochrany berou aneb mu snadí, neb docela neopatrnými poznámkami účtu k otci neb matce — je-li tato přísnější druhých — poddrývají. „Pojď sem, beruško, pojď sem“ — volají takové osoby na potrestaného mazlíka, „tatínek tě bacal, viď? Oh to je ošklivý tatínek — no, nic si z toho nedělej, nechod k tatínkovi atp.“ Co různic natropí děti neposlušné v rodinách, kde otec a matka ve vychovatelských názorech se rozcházejí. „Tak-le dítě bít!“ hořekuje příliš útlocitná, zaslepená matka nad mazlíkem, jenž od přísného otce nějakou „slízl“ — „to je rozum! Ještě mrzáka z ubohého děcka uděláš — tobě dát vola na vychování a nikoli dítě atp.“ Aneb jindy máti podá žertem metlu dítěti, aby zlému, ošklivému „tati“ nabacalo! A potom se divme, že je tolik dětí nezbedných, které se vysmívají veškerému řádu a zákonu mravnímu! — Jindy opět berou zaslepení rodičové dítě v ochranu (sic!) proti učiteli. „Ať se neopováží tobě říci ni jediného slůvka urážlivého! Aneb docela, aby tě tělesně káral! To bych se na to podíval! Já bych mu vycinkal, že by mu chuť zašla na vždycky tebe sekírovat! To ti povídám, nenech si ve škole nic líbit — já mohu učitele žalovat atp. — laskavý čtenář zná zajisté hojně případů z vlastní zkušenosti! A pak se můžeme ještě diviti, že při podobné rozháranosti kde rodiny mnohé zaujímají vůči orgánům školním stanovisko přímo nepřátelské, škola nepřináší ono ovoce, které by nésti měla a také mohla, kdyby *všichni činitelé výchovy* byli solidární!

Důsledné vychování, při němž všichni faktorové zúčastnění jsou za jedno, jest s to, aby zlomilo odpor dítěte sebe tvrdošijnějšího. Příkladem toho jest cho-
vanec *Fénelonův*, vévoda Burgundský, o němž vévoda *Saint-Simon* praví, že „od

svého sedmého roku byl *zaturzelý* a *hněvivý* tak, že se rozpaloval i proti věcem bezživotným; *vášnivý* až k zuřivosti, nejsa s to, aby snesl sebe menší odpor, ať ten, kdo mu do cesty přišel, byl čas neb živlové; při tom uchvátiti se dával takou *prchlivostí*, že bylo se co obávati, aby se v jeho nitru něco nepotrhalo; *umíněný* až k výstřednosti, při tom vášnivý milovník *vyražení*, hostiny, lovu, hudby a her, při kterých bylo na nejvýš nebezpečno vyhráti, jelikož nesnesl, býti obehřánu: jedním slovem, oddán všem vášním a požitbě; často *divoký*, ke *krutosti* nakloněný, v žertech barbarský; s výšin nadzemských nepohlížel na jiné smrtelníky jinak než jako na atomy, které s ním neměly nic společného.¹⁾

Ejhle, z tohoto mladíka, jenž převráceným vychováním předchozím byl docela pokažen, učinilo vychování *arcibiskupa Cambrai-ského* prince, jemuž sám *Voltaire* věnoval pochvalnou sloku:

„Sous son règne la France eût été trop heureuse.“²⁾ Ale ovšem, *Fénelon* byl pánem situace! Zaslouhoval-li jeho chovanec nějaký trest, tedy byl, abychom užili moderního názvu, přímo „boycottován“! Služebnictvo veškeré na pokyn *Fénelonův* zachovávalo trapné mlčení! Ať se ptal na to či ono, všude viděl pouze zasmušilé, starostlivé tváře, které byly výmluvným svědkem souhlasu s váženým vychovatelem. A tak podařilo se *Fénelonovi* naprostou důsledností s pomocí Boží z mladého vévody vychovati muže vlastností výborných!³⁾

Než co spatřujeme v mnohých domácnostech na místě tohoto „kordonu“, (*Sailer*) který *neposlušnosti* a *vzdoru* by zamezil přístup? Jediný příklad postačí za mnohé!

„Nebudeš-li poslouchati, nesmíš s námi jíti na procházku!“ tak hrozí otec jako nějaký „Jupiter tonnans“. Ale co? Chlapec vede svou a *neposlouchá* — jako obyčejně! Ergo má za trest zůstat doma. Avšak, chyba lávky! „Tati“, šveholí útlocitná máti — my nemůžeme přece hochu po tři hodiny nechat doma zavřeného, není-li pravda?“ — „Pro **tentokráte** možno učiniti výjimku“ — bručí Jupiter ukonejšný — „ale budoucně! Přísám Bůh! kluka zavru na zámek!“ Kdyby nebral jména Božího nadarmo, frásista! Hošík myslí logičtěji táty, a obdržev přece pardon přes všechny Doria a blesky! upřádá si v mladé hlavičce následující složitý syllogism:

1. „I když neposlouchám, vezmou mne rodiče s sebou na procházku.
2. Neboť doma mne nemohou nechat samotného — mami to řekla!
3. Tati to uznal také, ačkoliv dříve byl jiného mínění, hroze mi, že zůstanu doma.

4. Mami je při mé straně a tati ji poslouchá.

5. Byl bych bloud, abych si budoucně z podobných hrozeb co dělal — na procházku půjdu za každou cenu!“⁴⁾

Četli jsme kdesi, že v Rusku každý žák veřejné školy nosí s sebou školní zápisník, který musí vydati každému plnoletému občanu, který si toho přeje. Chová-li se žák *nezbedně, pohoršlivě* — mimo školu, má každý občan právo v zápisníku zmíněném to školní správě oznámiti. Tak stojí žák i mimo školní zdi pod neustálou kontrolou dospělých!

Proti zařízení tomuto dalo by se mnoho namítati, třeba že doznati dlužno,

¹⁾ Dupanloup l. c. pag. 78.

²⁾ „Pod jeho žezlem byla by Francie byla příliš šťastnou.“

³⁾ Srov. *Sailer* l. c. pag. 97.

⁴⁾ *Die Erziehungskunst* l. c. pag. 105.

že ve směru profylaktickém může mnoho dobrého působiti. Než tato „liga veřejnosti“ má také mnohé nepřístojnosti v zápětí, o nichž netřeba se šířiti!

Avšak jinou *ligu* bychom odporučiti si troufali rodičům, jimž přece na budoucím štěstí dítek záleží! Kéž neviditelná sympatická páska je tažena od krbu rodinného do *školy*, kde dlí vyvolený zástupce rodičů, *učitel* a *vychovatel*, či spíše *vychovatel* a *učitel* — a kéž z otcovského domu i ze školy dvě jiné pásky se táhnou k *domu Božímu*, neboť pravda jest a věčnou pravdou zůstane: „Počátek moudrosti je bázeň Boží“, (Žalm 110, 10.) a: „Nebude-li Hospodin stavěti domu nadarmo pracují, kteří stavějí jej!“ (Žalm 126, 1.) (Příště dále.)

Péče o mládež škoie odrostlou.

Podává Alojs Dostál.

(Pokračování.)

Když před lety moravský „Hlas“ uveřejňoval řadu článků o spustlé mládeži, kladl neznámý pozorovatel rostoucí spustlosti mládeže všem vychovatelům na srdce, aby ve škole i při známých Hasnerovských experimentech kladli za základ mravnosti *náboženství*, neboť mravnost bez náboženství jest strom bez kořene a takový pracně ve škole vydržovaný strom na větru veřejného působení po čtrnáctém roce snadno se vyvrátí!

Ředitel Jan Lepař ve své brožurce o škole a její poměru k výchově radí mezi jiným, by se mládež naváděla k „*slušným společenským způsobům*“ a třeba oboru tomu nevěnována žádná zvláštní hodina, přece příležitostně může býti na okolnost tu pamatováno. Mládež, která se vycvičila a si osvojila takové slušné způsoby, hledí se spíše udržeti na cestě ctnosti, nepropadajíc tak snadno *nezpůsobům a hrubostem*, jimiž se namnoze hlavně odrůstající mužská mládež nyní vyznačuje. I kněz, jako člen školy, k tomu přihlíží, by žáci pro život jak vniterně tak i zevně slušnostem v oborech společenského mravu se cvičili.

Radno jest žákům, ze školy vystupujícím, buď na konci školního roku nebo když si dávají podepisovati vysvědčení, *do srdce promluvíti*, a konec vyučování odnášej se k častému připomínání, poukazování na možná nebezpečí i vzory mocné a místné, povzbuzování, varování atd., neboť taková slova před vstoupením do veřejného života a pronesená spíše k jednotlivci velice účinkují a v paměti i srdci hluboko utkví. Žák vystupující ze školy ať pozná, že to s ním bývalý vychovatel dobře myslí, že chce býti nadále jeho upřímným přítelem, jako dříve rozum jeho k dobrému nabádal a vůli k provozování dobra toho utužoval.

Nebezpečnou přímo chorobou jest, že mládež škoie odrostlá má mnoho hned *pýchy a troufalosti*, a že chce býti moudřejší, než rozvážliví muži a starci. Ať zkusí někdo nedospělého jinocha napomenouti, aby na př. nekouřil, aby té neb oné špatnosti zanechal, hned se mu dostane za takové pokárání nebo jenom moudrou radu, odpovědi hrubé, ne-li přímo nadávky. Takový kluk ví, že jej nemá práva proto kárati ani starosta, jenom když nečiní nic nezákonného, nebo se dovede zákonu vyhnouti. Zde velikou vinu nese ono liberální zařízení, které vymklo vládu nad odrůstajícími dětmi z rukou rodičů a těch, kteří stáří, zkušenostmi a svědomím cítí se povinnými chybnoucí mládež napravovati. Dříve trestal i tě-

lesně nezvedence, kdo jej napadl, a to hned při činu; dnes to nejde, a karatel by měl proto třeba se soudem opletání. A tak často jsou jednotlivci i obce bez pomoci proti kvítkům, jež jim vyrůstají.

Naši mládeži by neškodilo více *skromnosti, větší úcta k autoritám a tužší závislost* a přimknutí její ke škole i po roce čtrnáctém. Všichni vychovatelé jsou přesvědčeni, že přechod ze školní kázně v život samostatný jest *příliš náhlý*, a že by vliv a působení školy mělo ještě dále sahati. Nemůžeme než litovati, že za své vzalo staré zařízení tak zvaných *hodin opakovacích*. Nyní se však vymyká na venkově mládež školnímu dozoru při všech úlevách už v roce dvanáctém a za dva roky nemusí, jak se vyslovuje, ani učitele pozdravovati, v čemž vidí vrchol svobody a samostatnosti.

Jest přáním, aby se na venkově návštěva školy obecné o jeden nebo dva roky snížila místo úlev, ale zavedeny byly za to hodiny *pokračovací nebo opakovací*, aby se mládež nadále v kázni udržovala a věděla, že ještě někdo nad ní bdí, a že i v tomto věku jest zodpovědná za skutky své. Jsme přesvědčeni, že by tím způsobem školní vědomosti a zásady lépe se braly směrem praktickým a že by se mládež nadále dozoru a zodpovědnosti podrobená spíše udržela v mravnosti a zbožnosti.

Pokud zákony ve smyslu tom změněny nejsou a hodiny takové neexistují, může vychovatel jenom nepřímou působiti cvičením v kostele, nebo po vsích soukromým poučováním a dohlížením na místa, kde se mládež shromažďuje, ačkoliv všechno to s nevalným se potká užitek, uvážíme li, kolik na př. může těch cvičení do roka v jednotlivých obcích býti a že duchovní nemůže mládež donucovati, by se jich účastňovala. Tu a tam se shromažďuje mládež do školy v neděli odpoledne k tak zvaným zábavným dýchánkům, což se děje dobrovolně, ale nesnadno by se dalo vůbec zavésti bez vyššího dohledu a přímého donucování.

Vychovatelům mládeže dospívající vadí velice naprostá téměř *svoboda* a příliš veliká *volnost*, která se jí poprává. Stát udílí mládeži té úplnou samostatnost, rodiče se domnívají, že úkol vychovatelský jest ukončen a nad mládeží není pak řádného dozoru. Liberální zákony tomu tak chtějí. Nerozumná, nezkušená a dle Kneippa nevycválaná mládež se vyšine na stupeň dospělé chasy a chce všechno dělati s ní. Vidáme, jak se sotva škole odrostlý klouček natahuje, by dosáhl chasníků po ramena, a nerozumná matka sama přivede čtrnáctiletou žabku už v dlouhých šatech do hospody a v řady dospělých děvčat ji staví. Tato dospívající mládež má ve všem volnost: sní kouřiti, v noci se potulovati, hrát o peníze, hulákati a podobně. Ty a podobné zábavy jsou záhubou mládeže, neboť budí a dávají podnět k smyslnostem a hříšným žádostem, zavádějí k nestřídmostem a jiným nepravostem.

Duchovní správce nemá té moci, by snad zábavy toho druhu zamezoval a zakazoval, církev v té věci má jako svázané ruce, a stát dohlíží pouze na nořemní dny; může snad jenom působiti kněz na otce a hospodáře, obecní a vládní orgány, by tolik zábav *nepovolovaly*, rodičům na kazatelně nebo ve zpovědnici, jakož i v soukromých rozmluvách na srdce vloží, by nedospělým synům a dcerám povolení k zábavě nedávali, na mládež v hostinci dohlíželi, což především matek jest svatou povinností. Shoda s obecním úřadem a působení na starostu může zmenšiti počet tanečních zábav nebo aspoň vymýtiti rozličné nešvary, jež by se při nich dály.

Co se týče prvního stupně k darebnému životu, to jest *kouření*, tu by nej-

lépe prospěl stát, kdyby se na př. do 17—18 roků nikomu kouřiti nedovolovalo, a mládeži vůbec se cigara a tabák neprodávaly, jako jest v některých státech severoamerických. Rovněž by bylo s užitkem, kdyby ani mládež škole odrostlá do jistého roku nesměla se pod trestem účastniti taneční zábavy, a dozorčí orgánové státní, to jest četnictvo, nad tím bděli, a tak se mládeži nepovolovalo navštěvovati hostince, v nich o peníze hráti a v nich i kolem nich rozličné darebnosti tropiti.

(Příště dále.)

Různé obrazy o téže věci.

Píše Jan Nep. Jindra.

O téže věci nemívají různí lidé týchž názorův. Již staré „kolik hlav, tolik smyslů,“ „quot capita, tot sensus“ nasvědčuje tomu. Že různost názorů a z ní plynoucí různost pojmů valně účinkuje na tvorbu ducha lidského, jest jisto. Všimněme si na př. děl malířských. Poznáme, že mnozí umělci *tutéž myšlénku* snažili se stělesniti štětcem umělým, a přece — jak různé jsou tvorby rukou jejich. — Tomu-li tak v umění každém, není pochyby, že ani umění vychovatelské není vyjmuta od pravidla obecného. Denní zkušenost mluví více než jasně. Všichni vychovatelé katoličtí čerpají z téhož nepřeborného pokladu „milsti a pravdy“, všichni k témuž spějí cíli — než — kdyby bylo možno činnost jednoho každého znázorniti obrazem a vše usrovniti, jak různé objevily by se „obrazy o téže věci.“ V té příčině již více napsal jsem rozprav. Přítomný článek vyobrazí, nebo aspoň naznačí, jak *pořádati mládež při mši sv. a při sv. přijímání*; podávám několik obrazů, jež zachyceny jsou v různých končinách.

Slovo „**pořádek**“ jest již v životě obecném velmi významno. Slyšíce o tom kterém člověku: „Toť pořádný muž,“ jsme spokojeni. Jedinké slovo prozrazuje a jasně osvětluje jeho poměry domácí i společenské. Podobně tomu i naopak. Kdo vůdcem svým učinil nepořádek, marně namáhá se zjednatí si úcty, vážnosti, jména u spoluobčanů. V pojmu „rodiny nepořádné“ vidí zdravý rozum lidský mnoho zla, vidí v něm pramen mnohé zloby, i nejednou hříchů nejděsnějších pařeníště. —

Po právu přirozeném i božském jest rodina prvním činitelem ve výchově dítek. Jaká rodina, taková i výchova. Rodina pořádná pěstuje dítky svědomité, nepořádná však rodina jen připravuje časnou, mnohdy i věčnou zhoubu svým svěřencům. Z té příčiny jest vážnou povinností rodičů, dbáti ve všem pořádku a dítky vždy vésti, a to neúprosně, k pořádku. — Uvedené platí o rodině každé. Rozdílnost náboženská neb rozdíl v zaměstnání zde nepadá na váhu.

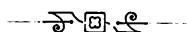
Jdeme-li však o krok dále a máme na mysli *rodinu katolickou*, soudíme daleko jasněji. Zde nemůže býti řeči o pořádku ledabylém. Rodině katolické vzor, ideál podán ve svaté rodině nazaretské. Toť v pravdě dokonalé vyučování názorné! O dítku Ježíši praví se, „byl jim (t. j. Josefovi a matce Marii) poddán.“ (Luk. 2, 51.) Panna Maria jednala dle návozu sv. Josefa. Šťastný pěstoun Páně vše pořádal dle vůle Boží. — Hlava rodiny katolické vidí nad sebou „otce lidí všech“, k němuž volá „Otče náš“, žena dle vůle Boží poddána jest muži, jenž v manželce — po vůli Hospodinově (Gen. 2, 18) — poznává *pomocnici* podobnou sobě a dítky lnou k rodičům, v nichž spatřují vzor života křesťanského a ctí i jejich právomoc, jež chráněna jest čtvrtým paragrafem desatera Božího. Již

z podaných několika poznámek patrně, že pořádek nás vždy přivádí k Bohu, jenž „dosáhá mocně od konce až do konce, a řídí všecko líbezně“ (Moudr. 8, 1). A nyní dále. Kde jest pořádek, tam i Bůh, tam povinná úcta k Bohu a jeho příkazům; kde však pořádku není, tam není Boha, tam není povinné úcty k Bohu a jeho příkazům. Nejvýmluvnější ilustrací k tomu jest pohled do rodiny anarchistické. — Je-li tudíž tak naprostý poměr mezi řádem rodinným a Bohem, nemůže zdravý rozum lidský nepoznávati, jak vražednou a zákeřnickou práci ti podstupují, kdož slovem nebo skutkem spolubližní odvádí od Boha a náboženství.

Rodinný řád jeví se v celém životě. Vstupme do rodiny pořádné. Zdá se, jako by tajemná posvátnost přebývala v domě. Mluví-li otec, vše utichne. Slovo rodičův jest dítěti vším, jest mu největší autoritou. Otec, matka tak pravili — ergo jest to pravda; větších důkazů dítě nežádá, ba ani nepřipouští. Neznamenáš tu odporu proti slovům otcovým, neslyšíš námitek. — Týž pořádek zříš, vyjde-li celá rodina na procházku. Nikoho asi není, jenž by pořádku udaného nepochválil. —

Jako pořádek v rodině jest jistou známkou šťastného a blahého života domácího, tak tomu i ve *společnostech jiných*. Bez pořádku hyne společnost každá. Odtud se dá vysvětliti, proč každá řádná společnost rázně vystupuje proti rušitelům pořádku. Nejednala ani jinak svatá církev katolická. Všecky sněmy církevní, synody a úřední listiny dosvědčují snahu církve, by řád, Kristem stanovený, byl zachováván. Z té příčiny jen v duchu církve jedná každý vychovatel, jenž pečuje o to, by při posvátných výkonech byl zachován pořádek. Odtud plynou i ona ustanovení ve školních zákonech, v nichž řeč o dozoru při náboženských cvičeních. — —

(Dokončení příště.)

Náboženské vyznání dítek.

Frant. Perka, kněz diecése brněnské.

(Pokračování a dokončení.)

Zákony říšské, k nimž v práci této ukazují, jsou:

1. zákon ze dne 21. prosince r. 1867, č. z. ř. 142 (o obecných právech občanů státních v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených),
2. ze dne 25. května r. 1868, č. z. ř. 48. (o poměru školy k církvi),
3. ze dne 25. května r. 1868, č. z. ř. 49. (jenž pořádá mezináboženské vztahy státních občanů),
4. ze dne 14. května r. 1869, č. z. ř. 62. (uvádí základní pravidla vyučování na školách obecných),
5. zákon daný dne 2. května r. 1883, t. j. školní novella, jímžto změněna některá ustanovení zákona školního z r. 1869, a částečně i
6. řád školní a vyučovací pro školy obecné (i měšťanské) vydaný nařízením min. vyuč. dne 20. srpna r. 1870, č. z. ř. 105.

Jsou ve sbírkách školních zákonů i v listech Ordinariátních. Za všechny příkazy školské, i ve věcech náboženských vydané, jest sice zodpovědná správa školy a vůbec úřady školní, ale nebude-li jich kněz znáti a o ně se starati, jiný tím méně.

Ze zákonů těch jasně vysvítá, že naše obecná škola jest bezkonfesiční, t. j. ona nemá rázu určitého náboženství.

Praví-li rozličné ty „Evanjelické Listy“, a po nich mnohé listy paedagogické, napuštěné „ethickou morálkou“ bez Boha, že nynější škola jest konfessionální, protože se tam také učí chvilku náboženství, jest to licoměrnost.

Nynější školu obecnou považuje za bezkonfesiční sám nejvyšší správní dvůr

soudní, sestávající z vynikajících právníků, jenž ve výnosu svém ze dne 30. června r. 1877 odůvodňuje rozhodnutí své, proč školní fond dřívější katolické školy hlavní ve slezském městě Bilsku do místního školního fondu školy nynější, na základě nových školních zákonů založené, splynouti nesmí, tím, „že katolická, t. j. konfessijní škola dřívější a obecná, veřejná nekonnfessijní (nicht confessionelle) škola nynější (der Gegenwart) jsou dva v samém základě rozdílné ústavy vyučovací.“ (Dr. Burekhard Cultussachen, 2. vydání, na str. 4. v poznámce 5.)

Často setkáváme se s výtkou, že prý strana katolická, nebo, jak odpůrci Kristovi rádi říkají, strana klerikální, haní na nynější škole vše již ze zásady, že každý nezdar ve vychování připisuje právě té novověké škole a ničemu jinému.

Můžeme použití téže výtky a říci, že zastanci novověké školy opět ze zásady vše na ní chválí, ať to chvály hodno či ne, a oni, jichž každý takoroka dech školy věnován, kteří se jí obětují v zápalu jinocha, síle muže a zkušenosti starce, měli by mluvit tak nejméně.

Zavíratí oči ke všemu, neznámá pokrok, nýbrž odkrok.

Pravda zůstane pravdou, ať ji řekl kdokoli.

Není nic pohodlnějšího, než svaliti všechno na nenáviděné klerikály a nechat vše při starém. Tak jdeme z deště pod okap.

I my, mladší kněží, čerpali jsme počátky svého vzdělání právě na moderních školách obecných, a s povděkem to uznáváme, ale proto nebudeme slepě klaněti se jejich skutečným vadám.

Jinou jest chybou, že mnozí paedagogové stotožňují sebe s nynějším zřízením školním, a proto každého, kdo neukazuje pořád jenom na světlo nynější školy, nýbrž i na stín, považují za svého nepřítele.

Jen kdyby učitelstvo nepokrytě mohlo mluvit, uzřeli bychom, kolik by si přálo změn! A prisuzovati kněžstvu zálsk na dozor, možná že ještě „táhne“, ač ne již jako dřívě, ale jest to strašidlem pro chlapce, jehož právě ti nejméně se lekají, kteří je malují.

Abych aspoň na některé ty skutečné vady, a nejen vady, ale opravdové odpory, na nichž zbudovány školy naše, ukázal, odporučuji laskavé úvaze tyto řádky:

1. *Týž zákon* zcela správně nazývá lidi, kteří od každého náboženství odpadli, kteří k žádné společnosti náboženské, na světě známé, nepatří, *bezkonfessijními*, t. j. bez náboženství a *týž zákon* řadí bezkonfessijní mezi „společnosti náboženské zákonem uznané“ (článek 7. zák. interkonfessionálního ze dne 25. května r. 1868 č.(islo) z.(ákona) ř.(íšského) 49.); vniterný logický rozpor jest samozřejmým.

2. V jednom případě vyhlálsuje se dítě narozené rodičům bezkonfessijním také za bezkonfessijní, tedy bez jakéhokoliv náboženství (výnosy nejvyššího správního dvoru ze dne 22. dubna r. 1882 a ze dne 18. dubna r. 1884, v Borovém str. 76.), a ve druhém případě tomuto dítěti bezkonfessijnímu, bez náboženství, jakmile počne do školy choditi, předpisuje se, aby v určitém náboženství a nikoli v bezkonfessionalitě bylo vychováno a vyučováno, a sice v tom náboženství, kterým rodiče jeho pohrdli (výnos ministerstva kultu a vyučování z r. 1871 v Borovém na str. 76.).

3. Na jedné straně se velí učitelům, aby „vychovávali děti v mravnosti a nábožnosti“ (§. 1. zák. pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869) a na druhé straně dovolujs se, aby děti všech vyznání do školy společně chodily (§. 2. zák. pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869 a §. 3. zák. ze dne 25. května r. 1868, č. 48.) a učitelé dětí katolických, aby směli byti i židé, evangelíci a lidi bezkonfessijní (§. 48. zákona pro školy obecné ze dne 14. května z r. 1869, jenž ruku si podává s příbuzným sobě §. 32. školní novelly ze dne 2. května r. 1883, dle něhož do učitelského ústavu může býti přijat každý, bez rozdílu víry), jakož i aby děti katolické choditi směly do škol evangelických a židovských (§. 5. zák. ze dne 25. května r. 1868, č. 48.).

„Vychování v mravnosti a nábožnosti,“ musí míti přece, jako veškero vychování a vyučování na světě, svoje pevná pravidla a zákony, dle nichž jest učitelé postupovati.

Kde vezme učitel „desatero“ a „credo“ a výklad k němu? z kterého náboženství?

On má vésti děti k „mravnosti a nábožnosti,“ všechny děti zároveň a v téže hodině, katolíky, evangelíky a židy! Jest to možno?

Katolické dítě má jiné náboženství, evangelické dítě také jiné a židovské rovněž, může tedy utvrzovati učitel katolického žáka v zásadách jeho náboženství, aniž by otrásl takto náboženským přesvědčením dítěte židovského a evangelického?

• 4. Ve veškerém vyučování, mezi všemi předměty má býti jednota a harmonie (§. 62. škol. a vyučov. řádu ze dne 20. srpna z r. 1870) a přece jest jeden z těch předmětů, t. j. náboženství od ostatních odtržen, on na ně žádného působení a vlivu nemá (§. 2. odstavec 2. zák. ze dne 25. května z r. 1868, č. 48.) ano učitel, byť katolický, a jsou-li všechny děti katolické, má zakázáno, o své ujmě kněze ve vyučování náboženském podporovati (rozhodnutí zemské školní rady české ze dne 3. června r. 1870, č. 3461, na základě §. 5. zák. pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869; Blandova pastorálka ve škole na str. 217.),

Odporu uvedeně uznávají sami školní úřadové, uznávají je všichni znamenití paedagogové, uznává to samo učitelstvo.

Úřadové školní jednak nevyvozují ze zákonů oněch, vidouce ony nesrovnalosti, všechny důsledky tak, jak by mohli, a cestou administrativní v mnohém zmírňují jich ostří; tak na př. neprovádí se nejvyšší dozor státní nad veškerým vyučováním ohledně náboženství u veškeré strohosti, nýbrž přisuzuje se inspektorovi právo, ne posuzovati obsah a metodu v náboženství, a katechetovi — ani ve škole ani kromě školy — pokyny a výtky proto činiti, nýbrž pozorovati pouze, zdali také katecheta řád školní a vyučovací a vůbec školní zákony zachovává (na př. má-li kážeň, vyučuje-li pravidelně dle rozvrhu atd.), jednak školní novellou z 2. května r. 1883 smysl některých paragrafů říšského zák. škol, ze dne 14. května r. 1869 poněkud pozměňují (tak §. 48. škol. novelly žádá, že správce školy musí míti způsobilost vyučovati tomu náboženství, kterému náleží většina žáků).

A v nařízení svém, jímž zemská školní rada moravská školní novellu doprovází, pavi (nařízení zem. šk. r. mor. ze dne 25. června r. 1883, č. 4803. všem okr. šk. r. a ředitelstvím ústavů učitelů a učitelek, v kurrendě brněnské z r. 1883, na str. 89. a násled.) k onomu §. 48. školní novelly: „Zákonitě ustanovení, aby správce školy proukázal se také způsobilostí vyučovati náboženství toho vyznání, jemuž náleží průměrná většina žactva jeho, přispěje k tomu, aby úloha škole přikázaná — vychovávati děti v mravnosti a nábožnosti — platně byla podporována, a aby trvale postaráno bylo o rostoucí potřebu spolupůsobení učitelstva světského při udílení vyučování náboženského“ a zároveň zmiňujíc se o „přísaze učitelské“, podotýká, že učitelstvo „bude mládež školní ve všem dobrým příkladem předcházeti, v ní nejen vědomosti, nýbrž i city náboženské, mravní a lásku k zákonitému pořádku ze vší síly své buditi a pěstovati.“ S díkem musí uvítati každý člověk nábožensky smýšlející, takový názor školních úřadů; ale co platno, když východiskem a podkladem jeho jest pouze dobrá vůle a nikoliv zákon.

Z výroku vynikajících mužů, již o té věci pronesli svůj soud, na studiu, zkušenosti a pozorování založený, uvádím aspoň charakteristická slova nejdůstojnějšího nynějšího pana biskupa brněnského, která promluvil na sněmu moravském dne 14. ledna r. 1887: „Dle mého mínění trpí ustanovením zákona ze dne 25. května r. 1868 §. 2. alinea 2. (— náboženství na ostatní předměty vlivu nemá —) netoliko mravné a náboženské vychovávání, nýbrž i vyučování samo. Neboť vyučování a výchova mají míti jeden bod, v němž by se v jedno spojovaly, jeden střed, kolem něhož krystalisovala by se činnost všech, kteří s dítětem mají co dělati. Tento střed, tento spojovací bod nenachází se v nynějším zákonodárství školním, poněvadž učitel předmětů světských a katecheta povinni jsou zastávati rozdílná přesvědčení. Nejpodivněji jeví se to při učitelích, kteří si zjednávají způsobilost k udělování náboženského vyučování, když výpomocně tomuto předmětu vyučují. Dvě hodiny jest takový učitel katolíkem, dvacet a více hodin katolíkem býti již nesmí, neboť jest povinen všem ostatním předmětům vyučovati nezávisle na vlivu každé církve a každé společnosti náboženské.“

Dne 27. listopadu k deváté hodině večerní zesnul tiše v Pánu, zaopatřen byv svatými svátostmi, a dne 1. prosince za velikého účastenství kněží i věřících pochován byl na hřbitov Olšanský

Vysoce důstojný Pán

Msgr. Václav Nykles,

farář u sv. Štěpána na Novém Městě pražském, Jeho Svatosti Lva XIII. tajný komoří, kněz jubil., vyznamenaný zlatým záslužným křížem s korunou, čestný rada kníž. arcib. konsistoře, kníž. arcib. notář, bývalý dlouholetý člen sboru obecních starších, jakož i rady král. hlav. města Prahy, člen c. k. okresní školní rady pražské, býv. dozorce pražských opatroven atd.

muž tichý, skromný, v práci neúmorný, povahy ryzí, srdce zlatého, jenž sobě o školství pražské nehynoucích získal zásluh.

Čest budiž jeho památce!

SMĚS.

Naposledy také štáb generální. Když už všechny skoro listy učitelské vystřílely se proti p. V. Špačkovi, tu naposledy přichází v „Nár. Listech“, v týchž, které uveřejnily opravu páně Špačkovu, ústřední spolek jednot učitelských v král. českém s tímto prohlášením: „Vzhledem k četným útokům, jež staly se v poslední době se strany klerikální na školu moderní, prohlašuje výbor, že trvá plně na resoluci učitelského sjezdu z r. 1880, aby neměly školy obecné rázu konfesionálního a vyslovuje politování nad tím, že mohl se nalézt člen učitelstva, který proti tomuto usnesení a proti svému stavu v Táboře vystoupil způsobem všeho odsouzení hodným.“ My si projev tento pro strejčka Příhodu zapamatujeme

— a.

„Česká Škola píše: „Nákladem knižkupectví B. Stýbla vyšlo právě: Obecné vychovatelství pro ústavy ku vzdělání učitelů a učitelek. Sepsal Josef Šauer z Augenburku, professor na c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelek v Praze. — Spisovat. l. „Počátků dušesloví“, jež svého času vykonaly u učitelstva svoji úlohu, podává nyní

obšírnější knihu o vychovatelství — vlastně celé dílo možno nazvati paedagogickou psychologií — a vede si týmž způsobem, jehož užil s úspěchem v „Počátcích“, jde totiž cestou induktivní, nebo-li analytickou. Tím je zabezpečeno, že věci porozumí i samouk. Kniha má 106 stran. Budeme-li mít příležitost, promluvíme o ní obšírněji.“ — Tak „Česká Škola.“ Doufáme, že i všechny ony jiné znamenité činy, jež ku prospěchu školství Pražského učinil pan professor, dojdou zasloužilého ocenění, přes veškerou nepřízeň některých malých veličin.

— a.

Přijímací zkoušky do středních škol rakouských budou v nejbližší době, jak z Vídně se oznamuje, zostřeny. Příčinu tohoto kroku shledává mini-terstvo vyučování ve zjevu stále vzrůstající frekvence na gymnasiích a realkách, která má za následek vždy větší množství intelligentního proletariátu a nouzi o přiměřené zaměstnání absolventů. Zdá se vůbec, že ministr vrací se po delší době opět ku svému oblíbenému reformování. S krokem tímto souvisí totiž i změna osnovy učební na

školách reálních. Má býti totiž na nich věnováno na příště mnohem více zřetele k humanitním předmětům, než se doposud dělo a bude prý pěstován zejména horlivě jazykozpyt. Kromě toho bude se vyžadovati na studujících, aby se více obírali lidovou literaturou. Vzdor tomu nemá však býti osnova učební novými předměty těmito rozšiřována, nýbrž jen přiměřeně upravena, tak že zmenší se následkem toho počet hodin předmětů jiných. Konečně má býti značným změnám podrobena též disciplína školní a zrušeny budou dle všeho některé zastaralé zvyky v příčině trestů dosud užívaných. Jak patrně, má na tento poslední pokrok největší vliv asi nedávno podaná petice dolnorakouských středních škol ve příčině zrušení káránců. — a.

Kneippova zdravotní věda. Pražská okresní rada školní nařídila správám škol, aby odstranily ze žákovských knihoven knihu „Kneippova zdravotní věda“, proto že prý nespocívá na základě vědeckém a ve mnoha statích svých zákonným předpisům odpovídá. — a.

Berlínský odbor školní usnesl se, by počet žáků ve třetí a čtvrté třídě škol obecných snížen byl postupně na 50. — a.

Přebytek učitelů. Při okresní konferenci učitelů v Bochumu, oznámil školní rada Dr. Robels, že je tam přes 100 učitelů bez místa. Ve Vídni je takových učitelů přes 200. — V Čechách budou prý co nejdříve zřízeny dva nové ústavy ku vzdělání učitelů; ústav ku vzdělání učitelů zřízen bude, až se okáže potřeba učitelů. — a.

Alimentace. Min. vyučování rozhodlo, že, byl-li učitel vzat do disciplinárního vyšetřování a zároveň zbaven služby, vypláceti se mu má alimentace až do konečného vyřízení, t. j. i po dobu, kdy proti nálezu disciplinárnímu rekuruje. — a.

Rozšíření tříd na školách měštanských. Ve vídeňské radě městské podal městský rada Oppenberger návrh, aby měštanské školy měly čtyři třídy, a to pro žáky, kteří s dobrým prospěchem vychodili třetí třídu, a nemají předepsaného věku, by mohli vstoupiti do škol odborných. — Týž rada učinil návrh, aby v každém okresu školním zřízeny byly *disciplinární třídy*, po případě školy pro zpustlou mládež, učitelům pak aby ve třídách takových povoleno bylo *tělesný trest*. — a.

Zákaz návštěvy divadla. Okresní školní rada pražská zaslala všem školám pražským následující přípis: „Dle oznámení presidia zemské rady školní ze dne 26. října t. r. došly zemské rady školní zprávy, že divadlo Variété v Karlíně, a to při obyčejných představeních navštěvováno bývá též hojně nedospělou mládeží školní. Dávajíc o tom vědomost, vybízíme správu školy, by v nejbližší poradě domácí společně se sborem učitelským věc tu vzala v úvahu a předložila sem návrh, kterým způsobem bylo by mládeži školní návštěvu tu zamezit a rodičům, kteří by děti své do naznačených místností s sebou vzali, varovné poučení dáti. Výjimku by mohla činiti toliko představení, která by výhradně byla pro mládež zařízena a učitelským sborům v nížádném ohledu nezavdávala příčiny k nedůvěře. — a.

LITERATURA.

Život bl. Jana Gabriela Perboyre, kněze společnosti misijnářů. Dle vlastiny zpracoval František Janda, papežský komoří, čestný kanovník staroboleslavský, děkan karlsšteinský. — Spisův spolku tiskového číslo 2, za rok 1896. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Franci.

Není tomu dávno, co vysoce důstojný spisovatel uveřejnil obsáhlý a důkladný životopis blahoslaveného Jana Křt. de la

Salle, a již nám opět podává životopis jiný, neméně poučný a zajímavý. Jestliže nám však ve spise prvním vyličil život a působení kněze paedagoga, podal nám ve spise výše jmenovaném životopis kněze vychovatele, misijnáře a mučedníka.

Spis ten rozvržen na 35 kapitol. V prvních dvou se pojednává o narození, dětství blahoslavencové, jakož i o tom, jak řízením prozřetelnosti Boží s mladším ještě bratrem dostal se do malého

semináře. Další kapitoly ukazují nám jej jako malého seminaristu, jako novice v domě missionářském, na studiích v Paříži, v koleji Montdidierské, ve velkém semináři v Saint Floru, jako představeného konviktu tamže, líčí nám jeho vzorné skutky, zmiňují se o smrti bratra jeho Ludvíka, jakož i o jeho poslední návštěvě rodného domu. Ačkoli toužil vroucně po tom, aby mohl působiti jako missionář v Číně, stal se přece z poslušnosti podříditelcem noviciátu tovaryšstva kněží missionářů, čekaje, že touha jeho časem dojde splnění. Že se tak stalo, vypravuje nám kapitola XII. V poslednějších pak kapitolách spatřujeme našeho blahoslavence na cestě z Paříže do Makao, v Makao samém, na cestě z Makao do Fo Kien, odtud do Ho-Nan; pozorujem jeho apoštolské působení v této krajině, provázíme jej na jeho cestě missionářské do Hon-Pé, dovídáme se, jak výborně zde působil, jak byl pronásledován, vězněn a pro viru mučen; dále pak jak byl odtud převezen do On Tchang Fon, opětně mučen, žalářován a konečně usmrcen. V závěrečných kapitolách ukazuje se velmi případně ku ctnostem bl. Perboyra, zvláště pak k jeho víře, naději a lásce k Bohu a k bližnímu, k čistotě svědomí, nábožnosti, pokore, poslušnosti, chudobě, skromnosti a sebezapírání, činí se zmínka o divech, jež Bůh skrze něho učinil, a vypisuje se přenesení jeho ostatků, k čemuž se pojí papežské breve, kterýmž byl prohlášen za blahoslaveného. Jako dodatkem připojen jest popis slavnosti jeho blahořečení a církevní modlitba. — Nastínivše takto co možná nejstručněji bohatý obsah pěkné, poučné a velice povzbuzující této knihy, neváháme ji co nej lépe doporučit a připojit přání, aby našla hodně čtenářů a všechny aby utvrdila ve víře v Krista Ježíše a v křesťanských ctnostech, což bylo též zajisté hlavní pohnutkou, pro kterouž se staříčký spisovatel práce této podjal. Fr. Phk.

Obečné vychovatelství. Pro ústavy ku vzdělání učitelů a učitelek sepsal Josef Šauer z Augenburgu, professor na c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelek v Praze. V Praze 1896. Nákladem knihkupectví B. Stýbla. —

Konečně objevila se knížka pro ústavy ku vzdělání učitelův a učitelek, podle kteréž možno spolehlivě vyučovati paedagogice. S radostí ji vítáme. Bude výtečnou přípravou pro každého nastávajícího vycho-

vatele v nynějších zlých časech. Vyznáváme rádi, že kniha tato jest v pravdě katolická.

V předmluvě doznává p. spisovatel, že kniha tato jest výsledkem práce a zkušenosti mnohaleté. A každá stránka knihy jest toho skutečně dokladem; jeť všude jasná a snadno srozumitelná, a zároveň i přehledná, což u knih podobných vždycky nebývá.

Osnova její drží se přesně osnovy II. ročníku ústavu učitelských. Ledakde srovnána látka jinak než bývalo zvykem ve knihách podobných, dříve vydaných. V oboru snahy přičiněna nová „sebevláda.“ Dobré je, že šířeji pojednáno bylo o duševních chorobách a o duševní zdravotvědě. Rady v této stati jsou pro mladíka z ústavu vystupujícího radami zlatými. Jími-li se řídití bude, šťasten bude po celý svůj život.

„Nový“ z prostředků vychovatelských je náboženství. Jest také skutečně nejdůležitějším prostředkem vychovatelským, v něm všechny prostředky vychovatelské začínají a v něm opět všechny končí. Pan spisovatel praví o něm: „Jím osvěcuje se rozum; neboť přirozené poznání věrou se rozšiřuje, doplňuje a povznáší. Jím zušlechťuje se cit a zvláště svědomí, neboť učí milovati dobré z pohnutek nejvyšších. Jím vzdělává a utvrzuje se vůle a celá povaha; neboť poskytuje nejen nejdokonalejší vzory, ale propůjčuje též pomoc Boha samého. Ono činí člověka již na zemi šťastným a blaženým.“ Věru krásná slova, jež i v srdci zatvrzelého musí působiti. Též modlitba, zbožný zpěv, služby Boží a účastenství na svátostech uvedeno v oddíle náboženství jako účinné prostředky vychovatelské.

Velice dobré jest, že ve stati „Rodina“ uvedeny jsou ustanovení občanského zákona o rodičích a dětech. Stať tato jest úplně nová a kdo zná trochu jenom poměry na venkově, uzná, že stať ta velice ve mnohých případech prospěje učitelstvu. Také dobré připomínky jsou o školách odborných a pokračovacích, o školách středních, o sirotčincích, vychovatelnách a ochranných.

Dokonalý a ladný jest postup o výchovu duševní. Snad mohlo by ještě uvedeno býti čtení jako prostředek, který přispívá k probuzení a udržování veselé mysli.

Nový jest ve spise též odstavec pojednávající o patologii duševné.

Dodavkem jest výchov hluchoněmých, slepých a blbých.

V celém zpracování látky dbáno jest

srozumitelnosti, odkudž zajisté pochodí tak velká hojnost příkladů. Srozumitelnost ta, rozlišování totiž věcí hlavních od vedlejších, jeví se velice zřetelně i tiskem. Tím stává se kniha zajisté přehlednou.

Předností knihy jest, že mnohá cizí slova, jež často v různých časopisech a spisech jednajících o vychování přicházejí, vysvětluje onoto jiným paedagogikám, jež buď jména ta vůbec neuvádějí, buď uvádějí, ale nevysvětlí.

Příkladů, jak již řečeno, položeno všude hojnost. Zajisté abstrahování z jediného příkladu bývá často nesnadno, nebo bývá i příčinou chybných pojmů, jak sám pan spisovatel uvádí v předmluvě. Hojností příkladů stane se toto vychovatelství předmětem zajímavým a na tom záleží mnoho.

Co ještě mnoho ceníme u knihy té, jest, že o všech příkladech uvedeno jest vždy pod čarou, ze kterého spisu jsou čerpány. Důležité jest to velmi. Neboť tím, myslím, že řízen jest výběr četiva u budoucích učitelů. Chovanci se něco zalíbí, opatří si onen spis, odkud citát jest, a tak často bude vzdálen zlé společnosti, jež zvláště

na venkově mnohému učiteli bývá osudnou.

Na konci své předmluvy praví pan spisovatel, že spis ten na všecken způsob činí nárok na původnost. To mu s radostí dosvědčujeme po pilném přečtení celého spisu. Nebylo u nás dosud paedagogiky, jež by brala se takovým směrem jako spis p. Šauerův. Směr ten jako zlatá nitka celým spisem postupuje — jest to směr čistě náboženský. A že se věda dobře srovnává s náboženstvím, toho krásný důkaz podává spis tento.

Malou připomínku ještě. Všude bylo přihlíženo k tomu, co náš jazyk ve příčinách dušeslovných a paedagogických vystihuje a rozeznává. Přimlouvám se však za to, aby v příštím vydání zase přijato bylo slovo „výchova“ na místě „výchov.“ Správnějším ovšem jest „výchov“, zvykem však stalo se slovo „výchova“, jehož také ve všech knihách a časopisech se užívá.

Přejeme spisu tomu brzkého schválení a také toho, aby posloužil dorůstajícímu pokolení našemu na draze šťastného žití ve stavu učitelském. A že poslouží, tím jsme jisti.

Učitel. —

KONKURSY.

V Budějovickém českém okr.: m. učitelky v Trhových Svinech; čtyři místa zat. podučitelů (od 1./1. 1897). Od 23./11. — V Novo-Městském okrese obsadí se hned místo výpomocného poduč. — V Chotěbořském: m. uč. v Nové Vsi. Od 26./11. — V Německo-Brodském: m. říd. uč. v Branišově, Bělé, Dudíně, Kojetíně; m. uč. pro III. odb. na m. šk. chl. v Ném. Brodě (m. uč. v Kališti, Veselém Žďaru; m. poduč. v Branišově, Herálci, Dolní Krupě, Lipnici, Květinově, Dobroučově, Dudím, Janovicích, Kojetíně, Sv. Kříži, Šejdoru; místo podučitelky v Polné. Od 28./11. —

Morava. V Hodonínském: m. učitelky a podučitele v Rohatci. Do 23./12. — V Kroměřížském: m. katech. na m. šk. dí. v Kroměříži. Do 15./12. — V Přerovském: m. spr. šk. v Čekyni — do 31./12.; m. uč. pro I. odb. na m. šk. chl. v Tovačově. Do 5./12. — V Litovelském: m. poduč. ve Štářiskú. Do 31./12. — Ve Valašsko-Meziříčském: m. poduč. v Novém Hrozenkově „u kostela.“ Do 31./12. — V Brně: více míst def. podučitelů a podučitelek. Do 15./12. — V Brněnském venkovském: m. učitelky r. prací na m. šk. — do 8./12.; místo podučitelky v Židénicích. Do 20./12. —

VYHLÁŠKA.

Dovolujeme si oznámiti, že Historicko-řádový kroužek při družstvu Vlast vydal právě V. Sborník. Tento Sborník Historického kroužku, obsahující 192 stran formátu „Vlasti“, stojí 1 zl. 20 kr., pro členy družstva Vlast, alumny a kleriky a studující prodává se však pouze za 80 kr. Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, č. 234-I.

V Praze dne 3. prosince r. 1896.

Obsah: Profily vychovatelské. Podává duch. professor František Horáček. (Pokračování.) — Péče o mládež škole odrostlou. Podává Alojs Dostál. — Náboženské vyznání dítek. František Perka, kněz diecése brněnské. (Pokračování a dokončení.) — Čtyři řeči na neděle adventní (Dokončení). — Slavnost Narození Páně. Napsal Alojs Dostál. — Neděle po Narození Páně. Píše Alojs Dostál. — Úmrtí. — Směs. — Literatura. — Konkursy. — Vyhláška.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLASŤ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Douška ku článku „Malý Bosko v Rakousku.“

Píše Fr. Vaněček.

Mezi dobou, kdy jsem článek o Hagerovi psal a kdy vytištěn byl, uplynula delší doba, ve které mi bylo dopřáno osobně navštívit dva hlavní ústavy rakouského Boska. Stává se často člověku, že věc z dálky jest velmi krásná, kdežto z blízka zmizí její půvab. Mnohý ústav na papíře s několika statistickými daty krásně se vyjímá, kdežto při bližším ohledání celá statistika ústavu ztrácí ducha. Byl jsem nadšen četbou o ústavech a zřízení základu Božského Srdce Páně, ale navštíviv je byl jsem unesen.

Již ze stanice Volders před Innomostí pozoroval jsem větší budovu, nápadnou svou jednoduchostí. Domýšlel jsem se, že jest to asi palác opuštěných hochů a nemýlil jsem se. Dovolím si popsat svou návštěvu a připojit malý výlet do armády spásy Boothovy, v níž se také pečuje o záchranu opuštěné a zanedbané mládeže.

Zvonil jsem u zavřených dveří, však nikdo nepřicházel otevřít. Slyšel jsem modlitbu růžence a očekával jsem její konec. To byly světskému uchu odpoledne všedního dne neočekávané zvuky. Právě před tím se byly děti nasvačily a pak se pomodlily. Toť jest první část benediktinského pravidla, která musí všude předcházet, kde se má též benediktinsky pracovat. Konečně bratr otevřel fortnu a pustil mne do jednoduché čekárny Josefina, ochranného a vychovávajícího ústavu se 63 chovanci, do něhož nových 20 žádostí za přijetí došlo, ač stačí-li místnost a prostředky. Co jsem našel? Co našli jiní. Bude skoro lépe, když dám slovo jinému návštěvníku, který byl zprávami o ústavu přilákán, aby jej ohledal. Tedy slyšme jej:

„Poněvadž jsem o Josefinum mnoho úsudků dobrých, ale i špatných (a těchto více) slyšel, chtěl jsem se osobně přesvědčiti o stavu Josefina. Šel jsem jednoho půldne z Innomostí do Volders navštívit Josefinum. Jest tomu rok, co Benediktini z Martinsbühelu celý ústav vychovávající, tedy: školu, vychování a domácnost převzali. Z počátku byla proti tomu jakási oprávněná nedůvěra. Myslílo se, že bude-li v ústavě jen ruka mužská pracovat i v domácnosti, že se vše nemůže dařiti. Pro domácnost nejsou ruce mužské, zde třeba ženy čistotné, pořádné a hospodárné. Tak můžeme právem souditi po pravidlu. Však každé pravidlo připouští výminku, což i zde platí. V Martinsbühelu jsou mnozí bratři řádoví,

kteří v domácnosti by mohli vzorem býti nejedné ženě jak v hospodárnosti, tak v čistotě a pořádku. Také bratry povolali právě do Josefinu, o čemž jsem se přesvědčil při své návštěvě. Bylo právě odpoledne, středové prázdno. Přišel jsem nejdříve do prádelny. Zde viděl jsem bratra, který s 15 hochy velké množství prádla čistil. Jaká čilost byla mezi hochy. Radost se na ně podívat, jak hoši statně pracují, každý na svém místě od bratra poučován, opravován a povzbuzován. Jiný bratr s cihličkou dával lepší útvar prádlu. Se mnou zároveň byla paní z Innomostí v Josefinu, kamž byla dala svého syna, aby se zde učil poslušnosti. Když viděla děti v prádelně tak veselé při práci, byla tím celá unášena a při loučení se prosila bratra, aby též jejího syna při prádle zaměstnával. Jak jsem se podívil čistotě na chodbách, v pokojích, ve škole a ložnicích. Dlouho jsem se nemusil divit, neboť jsem viděl v ložnici bratra s 12 hochy, 6 na pravici, 6 na levici, na podlaze klečeti a podlahu čistiti. Jak milá, ano tklivá mi byla tato scéna.

Jdeme na velké rejdiště. Zde bylo mnoho kmenů a velká hromada polen. Zde bylo čilo. Množství hochů pracovalo se dřevem. Jedni řezali kmeny, jiní dělali polena, jiní je sekali na louč. Pracovali jakoby učení dřevaři byli a žádný si při tom neublížil. Tato práce jest jejich nejmilejším zaměstnáním a zábavou spolu. Baví-li se děti jen hrou, povstává lehce — jak známo — rozčilení, hádka, škádlení, svár, ano i sprostota.

Zaměstnávají-li se však takto, nevyskytají se podobné mrzutosti. Šli jsme na louku. Zde pracovalo 12 větších chlapců, kteří jednou chtějí býti čeledíny. Pod dozorem a příkladem bratrovým obraceli seno. Ve stáji pracovali 3 hoši tak horlivě, že ani slova mezi sebou nemluvili.

Duchovní i světský inspektor školní byli při zkoušce velmi spokojeni.

Nelze se proto diviti, když děti v tomto klidném koutě, při jednoduché ale vyživné stravě, čistém vzduchu a zdravé vodě znamenitě vyhlíží, že se při laskavé výchově a jednání šťastnými cítí a že jsou zde tak rády, že hoch jeden babičku svou, která jej domů už chtěla vzít, prosil, aby jej zde ještě nechala. „Milý Pepíčku, mně se zdá, že ti zde není tak dobře jako doma, teď jsi zde již půl roku, vezmu tě tedy domů.“ „O, babičko, i mně je dobře, jen mě zde nech, jsem radši tady než doma.“

Mnoho žádostí jest zde — a počet chovanců vzrostl z 20 na 60 a 20 nových žádostí čeká vyřízení. Nová ložnice jest nutná. Minulého jara sbořil se mlýn při stavení a musí býti znova postaven, což bude vyžadovati nákladu 1000 zl. Když jsem to slyšel, vzal jsem peněženku a dal jsem z 21 zl. 20 zl. k onomu účelu.“

Až potud návštěvník z Innomostí. Co mám k jeho svědectví připojit? Sebe připojit jako chvalořečníka ústavu. Josefinum jest ústavem hlavně pro mládež venkovskou, která také venkovskému životu se chce věnovati. Proto zde jest jakási obecná škola pro budoucí rolníky, čeledíny a oráče. V ústavě se spojuje vyučování s prací. Práce dítek jest též jednou podporou ústavu. Že pro práci nezapomenuto na vyučování, dosvědčuje c. k. inspektor zkoušce přítomný. Ústav neodcizuje děti venkovskému životu, ale připravuje je pro něj. Odlišňování venkova se zmáhá tou měrou, že jest to pro národohospodářské poměry dosti vážné. Oni hoši z venkova by byli větším dílem obecními dětmi do 14. roku, a potom by vstoupili do služeb jako oráči. Josefinum se jich ujímá, aby nebyli obecními

děťmi co do špíny, nepořádku, nedbalé návštěvy kostela a školy. U hospodáře by hoši po obci také musili pracovat za kus chleba, ale nedostalo by se jim duchovního chleba pro budoucí jich stav. Zde, v ústavě, pomáhá práce dítek ku vychování i vydržování ústavu. To jest speciální známka sv. Benedikta, který by byl bez tohoto spojení se nebyl mohl vykázat zástupy dítek, které v klášterech jeho chovány byly. Ovšem zde pomáhá ještě tu a onde nějaký příplatek rodičů a příspěvky dobrých duší, však duší ústavu jsou duchovní jeho bratří a duchovní otec. Bez těchto duší by byl každý podobný ústav mrtvý, a nepomůže žádný zemský, státní a obecní ústav, který nebude míti v sobě takové duše, jaké má ústav Volderský aneb jiné ústavy Hagerovy. Abych toto své tvrzení dokázal, pokračuji v dalším líčení své návštěvy.

Prošli jsme ústav — nebudu opakovati, co jiný popsal. Bylo 6 hodin. Průvodce můj — představený ústavu P. Aegid — přerušil zajímavý náš hovor, poukazuje na povinnost breviře, který v 6 hodin začíná. Bratří učitelé, kteří latinu znají, a P. Aegid, celkem 5 a já s nimi 6., počali jsme chór po benediktinsku. Officium jejich jest delší našeho. Po něm byla večeře. Byl jsem jich hostem a ku jejich cti zde líčím i večeři, abych ukojil zvědavost mnohých.

Do jídelny dostavili se velcí i malí, dokud stůl stačil. Druhá polovice zasedla k téže míse po nás. Po modlitbě v mateřštině přinesl bratr kuchař pokrm, po německé češtině vulgárně zvaný „moučný šmorn“ a k němu zapražené zeli. Sedělo nás u stolu přes 30 osob od 50 až do 10 let. Po snědení šmornu bratr přinesl mísu znova, aby si každý mohl přibrat a netrpěl hlad. Domácí chléb, nad nímž by Kneipp radostí zaplesal, neboť jest černý a samožitný, sloužil za příkusek. Nápoj nebyl žádný. Pak přinesl bratr velmi úslužný, ještě hrnek jiný a postavil jej před důstojného představeného. Byl jsem zvědav. P. Aegid — jenž jest doktorem theologie — vzal lžici svou a omočil ji v teplé vodě a utřel v přiloženém ručníku, načež jsem učinil důvtipně též já a po mně celá spoluhodující společnost. Zabalili jsme čistou lžici do ubrousku, složili talíře po telegrafu na jedno místo a skončili jsme večeři tělesnou, kdežto duše sycena byla čtením životů svatých.

Po večeři byl rodinný kruh společně na dvorku, kdež byla volná zábava. Děti pod dozorem na jedné straně, starší hlavně bratří a ti, kteří by jimi rádi byli, na druhé straně. Sem také přinesl dobrý bratr i nápoj, a sice onen nápoj, za nějž král Lysymach polovici království svého v boji marně nabízel: sklenici vody — ku její chvále dím, že to byla voda znamenitá a horská, tak že bych si přál vždy takou mít. Jsem totiž vody přítel, jsa skoro úplným temperancleřem.

Benediktini Hagerovi nepožívají žádného piva ani vína, pijí vodu, společnou se svými chovanci, a tak příkladem svým nejlépe učí střídmosti. Abych Josefinské „menu“ ještě doplnil, podotýkám, že též jiné dny se nepředkládá masitého jídla, nýbrž jen moučných a vegetariánských pokrmů. Maso jen tehdy přijde na stůl, když se zabíjí kus v domácnosti. Máme zde před sebou úplnou řeholi sv. Benedikta. Též sv. Benedikt byl temperancleřem a jen jako zvláštní úlevu dovolil něco málo vína píti, což bylo jako výjimka pro tehdejší řehole, a to učinil jen nerad pravě, ve své řeholi že jen proto tak povoluje, že mnozí myslí, že by bez drobet vína ani živu býti nemohli. Hlavní potravou jest zde mouka a mléko. Mléko skytá 10 dojnic; obilí a dříví dává pozemek 34 jiter měřící. Práci konají bratří a děti, tvoříce rodinu, v níž jest králem Bůh.

Pravil jsem, že bez těchto duší, bratří a přátel každý ústav bude mrtvý. Docela něco jiného jest, když dítě vidí vychovatele svého s sebou při práci, s sebou při stole u téhož pokrmu. Co vychovatel, to dítě, zde vidí skutečnou lásku. Na neposlušnost si proto nestěžují. Jaký oděv? Stejnokroj nemají, leč ten, že stejně jsou chudě oblečeni. Šaty jednoduché, jaké venkovský hoch nosí, upravené a čisté, knoflíky přišité a límce v pořádku ohrnuté, nemalá a řídká to ozdoba našich chlapců. Obuv mají podle libosti knížete Schwarzenberga. Týž, když byl ve Wörishofenu svého času, vyjádřil se ku Kneippovi, že se mu nejlépe líbí chodit bos. Tuto obuv mají i zde chovanci všedního dne při práci. Na chodbách jest tak krásné ticho, jako by chodili po kobercích v panských botech. Toto opatření jest laciné i zdravotní. Bratří pokročili o něco výše — mají silné sandály.

Prošel jsem mnoho ústavů různých druhů, ale musím vyznati, že na mne působil ústav Hagerův mocněji, než mnohé ústavy, které dítkám svým dávají krásné a bohaté stejnokroje. Vážený muž, věcí vychovatelských dobře znalý, vyjádřil se mi o bohatě nadaném sirotčinci, že se v něm vychovávají budoucí socialisté, poněvadž hoch ony věci, kterým v mládí navykl, později vždy nebude moci míti a dostaví se kyselost a zatvrzelost. Shledal jsem též v některých ústavech i voňavá mýdla, což se mi zdá pro chudé dítě jaksi příliš vysoký „standard of life“, který člověka neudělá šťastnějším. Josefinum Hagerovo jest vychovatelnou chudých pro obecný život. Bude-li chovanec Hagerův lepší požitky míti, bude jim lehce přivykati, za to však trpké školy se lekati mu netřeba, má práci v lásce a tělo nezhýčkal. Za věno si bere z ústavu bohatou střídmost a poctivou práci.

Ústav dělá sv. Josefu, svému patronu čest. Tak zamilovanou chudobu jsem nikde, aspoň v Rakousku, neshledal. Na způsob Hagerův daly by se lehce ústavy pro mládež rozmnožiti ku velikému požehnání společnosti. Tajemství ústavu jest, že učitel zde se zříká všeho pohodlí zámožnosti a vzdělanosti, aby vzal v záměnu celou lásku chovancovu. Zkušenost a sebezapření bratří starších, chudá domácnost a drobná práce mladých chovanců s malou pomocí některých dobrodějů zabezpečí blahobyt pro půl sta chovanců pro budoucnost. Bratří Hagerovi věnují své síly a všechnu práci malým chovancům a to jest docela něco jiného, než když za pouhý plat jest někdo vychovatelem opuštěné mládeže. V Josefinum nemůže býti stížností na stravu, hlava ústavu jí totéž, nemůže býti stížností na přísnost, nebo všude jde bratr napřed, aby měl lví podíl na práci.

Když zasedli bratří v Josefinum ke stolu tak, jak po denní práci unaveni byli, v témž vybledlém na slunci hábitě, s osmahlými tvářemi, se zbožnou radostí v očích, domníval jsem se býti mezi bratrskými poustevníky horního Egypta, kde starší vojáci ctností učili mladší zápasiti v boji.

Poloha Josefina jest velmi osamocena. Od Volders odděleno jest řekou — za souseda má klášter servitský a hřbitov, na němž mají postavený pomník padlí hrdinové tyrolští v boji proti Francouzům, z oné krajinky. Sem jest prý nejmilejší procházka mladých hochů, kdež se modlí za pěkného počasí za dobrodince své některou svou denní pobožnost a zapějí píseň mariánskou. Dle vzoru v Josefinum volderském snadno by každý okres mohl míti svůj ústav — pro opuštěnou mládež, jenom že by musilo býti více „tmářů“, jako jsou bratří Hagerovi.

(Ostatek přístě.)

Péče o mládež škole odrostlou.

Podává Alojs Dostál.

(Pokračování.)

Mládeži velice škodí noční toulky v místa, v nichž se tato pro zisk přechovává, špatné společnosti, kde jest jako pařeníště neplech, kde se mravy kazí, rvačky podněcují, marnotratnost a krádež se podporuje a nabádá, časné známosti s neblahými konci vznikají atd.

Co jest činiti zde duchovnímu správci jako vychovateli mládeže? Jenom nepřímo může tu a tam působiti. By přímo zakročoval, mládež domů 'z toulek posílal a některé takové přechovávačské místo navštívil, nebylo by radno a ani s prospěchem.

Kdesi jest cosi psáno a nařízeno o *úředních nočních hodinách*, ale ani na venkově, ani v městě se nic podobného neprovádí. V městech se zvonívalo zvonkem zvaným pirgrlichem a pak se nesměl nikdo ani na ulici ukázati. Bývalí rychtáři procházeli s noční hlídkou a mládež doháněli z toulek domů býkovcem, ale nyní se starostové k něčemu podobnému ani nesníží, ani neodváží. Nedávno jsem slyšel o starostovi, který, věren jsa svému úřadu, koná noční prohlídky a také na noční spády chasy dohlédá, ale to jsou případy příliš ojedinělé. Také jsem znal hospodáře, který vracejícího se čeledína z noční toulky vítal ne jinak než jako zloděje, do domu se deroucího, ale takových hospodářů jest pomálu.

Jak v tom ohledu třeba se zachovati? Zde jest třeba spolupůsobení rodičů, hospodářů, mistrů a dle nutnosti i veřejných obecních a státních orgánů. Pastoralista *Antonín Skočdopole* radí duchovním správcům, aby neustávali mladým lidem vykládati a vštěpovati, jak ohavný, nekřesťanský a vezdejšímu blahu škodlivý jest zlořád toulek nočních, kterým se podkopává zdraví i čest. Křesťanská cvičení, příprava k velikonoční zpovědi, vyučování snoubenců, zpovědnice atd., poskytují pastýři duchovnímu vhodnou příležitost a mocné prostředky, aby omezoval a zastavoval záhubný zlořád toulek nočních. Prostředkem mimořádným jsou veřejní orgány, a neškodilo by občas poukazovati jim na dům, kde se mládež svádí, přechovává a peleší.

Nedají-li se zameziti rozličného druhu schůze, besedy, prástvy a spolky mládeže, tu se starejme o to, by se účastníkům společností těch dostávalo slušné a užitečné zábavy *ve čtení řádných novin a knih*.

Beztoho jest nyní každá fara a škola jako veřejnou půjčovnou knih, a kněz nebo učitel, znaje osadu, ať hledí poskytnouti do domů, kde se mládež k besedám shromažďuje, knihy zajímavé a slušné a duchovní přímo vybídne některého váženého souseda, by do místa takového šel a pozor dal, aby se tam nic neslušného nedělo. Jako špatná kniha mnoho zkazí, tak dobrá může mnoho dobrého u mládeže způsobiti. Proto neschovávejme knihy se zlatými ořízkami do knihoven, by se někdy dostaly za fatku ve veřejně dražbě, ale pilně půjčujme knihy mládeži i dospělým, povzbuzujme a navádějme ke čtení a také přečtené noviny rozšiřujme do hostinců i soukromých domů.

Taková ušlechtilá zábava bude mládež odrůstající vzdělávati. Půjčujme knihy už mládeži školní, by si tato zvykla čísti a neostýchala se pro ně si potom docházeti. Nutno určití k tomu hodinu, na př. v neděli po požehnání, a požá-

dati někoho o spolupůsobení a přítomnost, z ohledů možné pomluvy, a ovšem půjčovati knihy zdarma.

Mnohou vinu nese spolu *lhostejnost* rodičů, mistrů a hospodářů ku svým dětem a svěřencům ohledně mravního chování. Tito na příklad vyžadují od učedníků a čeládky důkladnou a pozornou práci, ale o jejich mravní stránku se nestarají a jejich duševních vloh nepěstují, zapomínajíce, že zastupují právo rodičů. Ano, mládeži se časem od chleba a práce dostává špatného příkladu a snad i pokušení ku zlému.

Duchovní správce nemůže zde zakročiti, a jenom soukromými styky lze mu působiti na mistry a hospodáře, továrníky a práce a při příležitostech poučuje na kazatelně i v cvičeních o povinnostech pánů, poručníků, mistrů atd. ku svěřeným lidem, o tom, že zastupují místo rodičů a spolu zmiňuje se o kázni a mravnosti, nad níž bdí dle práva Božího povinni. V tom ohledu jest železi zrušení zařízení cechovních, kde poměr tovaryšů a učňů k mistrům a vrchnostem byl přesně vyznačen a zachováván, kde panovala kázeň i bázeň, a všechny přestupky chasy tovaryšské byly v cechu přísně trestány. Liberalismus zničil cechy, odstraniv staré regule, a dnes se učedníci seřadují pod prapor socialismu proti svým mistrům. Řád čelední a služební i po stránce mravní by měl býti změněn, a po způsobu cechovních regulí opraven.

Mládež dopouští se darebností, že nemívá v prázdných dobách *pořádného zaměstnání* a to zvláště *v neděli a ve svátek odpoledne*. Při práci a loptě nemá ani příležitosti k nějakým výstřelkům své bujnosti, ale ve volných chvílích, zvláště když se sejde, přemýšlí a mluví o věcech nepatřičných a provádí mnohdy špatnosti zrna nejhoršího. Žel, že to bývá nejvíce v neděli.

Záleží tedy na tom, aby mládež v tuto dobu byla něčím slušným zabavena. Jistý učitel staršího rázu shromažďoval mládež v neděli po požehnání v kostele, kde ji cvičil zpěvu. Nyní bychom těžko hledali takovou píli a rovněž nesnadno dostali do chrámu junáky k podobným cvičením. Ale snad tu a tam by se dala pro mládež nalézt slušná zábava. Bylo by dobře hned v školním roce přemlouvat mládež, aby se dala zapsati do toho neb onoho *bratrstva* nebo *duchovního spolku* v té naději, že i později v něm vytrvá, jeho stanovami řídit se bude, spolek navštíví a tak se udrží na dráze ctnosti. Máme krásné spolky, zvláště Mariánské, které by se především pro dívky hodily, spolky Děťství Páně, bratrstva nejsvět. Srdce atd. Lze předpokládati, že přece někdo by vytrval ve spolku i když ze školy vystoupil, a jako člen takového spolku ve zbožnosti a mravnosti by přešel léta pokušení.

(Příště dokončení.)

Různé obrazy o téže věci.

Píše Jan Nep. Jindra.

(Dokončení.)

Co napsáno posud, jest úplně jasno. I není pochyby, že by se kdo vyskytl, jenž by uvedených zásad neuznával. Není však podobné shody, běžící-li o otázku zvláštní: „*Jak pořádati mládež při mši sv. a při sv. přijímání.*“ Že nesrovnávají se názory v uvedené příčině, dosvědčí každý, kdož ve více kostelích obcoval školní mši svatou. Podobné „nesrovnalosti“ mohli bychom tu i tam nazvati nepořádkem, nechceme však viděti příliš černě. Nuže, vizme různé obrazy.

Děti jdou po dvou do kostela. Hovoří vespolek. Zde mezera v řadě, tam tlačence. Vstoupí do kostela. Jedno dítě kropí se svěcenou vodou, jiné si vody ani nevšímne. Jedno klekne dříve, druhé později. Jedno při evangeliu žehná se svatým křížem, jinému vše lhostejno. — Mnohé dítě při každém zazvonění se křížuje a kleká, druhé stojí, a klekne-li, kleká nejpozději. Podobně tomu při ostatních částech.

Pohled na takový pořádek jest velmi trapný a stává se trapnějším, když děti přistupují ke stolu Páně.

Jedni jdou ku předu a druzí se vrací od oltáře; nastává opravdová tlačence a zmatek nevýslovný. Vymotá-li se konečně dítě a již u oltáře jest, opět neví si rady. Jedno klekne, druhé stojí, jedno se žehná křížem, jiné se bije v prsa, třetí *ihned* odchází a podobně. — Je-li naší povinností dáti Bohu vše, pokud možno, nejlepší, zda rozpakovati se budeme tak činiti, je-li řeč o mši sv. a sv. přijímání? Máme-li vůli upřímnou, vykonáme mnoho. Nevykonáme však nic zvláštního, nic nového. Již před námi tak konali vychovatelé, mnozí mezi námi tak činí. Jest si jen přát, by činili podobně *všichni*. Jako vzor uveden budiž obraz z jisté školy klášterní.

Dívky ve vzorném pořádku a mlčíce vstupují do kostela po dvou. Po každé straně u dveří jest kropenka s vodou svěcenou. I kropí se *všecky* a pořádek tím není porušen. První pár postupuje až ke mřížkám a ostatní stojí v řadě po dvou až ke dveřím. Dle potřeby utvoří se podobné řady dvě nebo tři. Již *všecky* vešly. Na dané znamení rukou *všecky* najednou kleknou a pozdraví nejsvětější Svátost. — Hned na to *všechny* najednou vstanou.

Každé opozdění nebo předbíhání ve výkonech jest vyloučeno. Vše děje se jednotně dle podaného ve škole pokynu. — Po mši sv. a obyčejných modlitbách opět vykonán pozdrav Ježíše Svátostného. *Všecky* najednou vstanou a obrátí se směrem ke dveřím a odcházejí tak, že děti, jež při vchodu byly posledním párem, jsou nyní párem prvním.

Při sv. přijímání, by zamezen byl nepořádek a zmatek, postupují děti k oltáři ve *dvou* řadách tak, že vždy u mřížek jsou jen čtyři dívky. Po sv. přijímání odstupují vždy dvě děti najednou, a jdouce mezerou mezi řadami ponechanou, řadí se k poslednímu páru.

Ke všemu-li přimyslíme si jasné a souladné říkání společných modliteb, vysvitne pěkný obraz o pořádku školní mládeže při mši sv. a sv. přijímání. —

Mnohý snad řekne, že přeháníme nebo toužíme po věcech, jichž nelze dosíci. Rozprchnou se však tyto a podobné námitky, uvážíme-li:

1. že věřící, jsouce shromážděni v kostele, tvoří jednu *rodinu*,
2. že svatyně, v níž zbožný lid uctívá Boha, jest obrazem svaté *církve* katolické, a konečně
3. že chrám katolický jest jaksi *nebem* zde, na zemi.

Uvaž každý, co vše vykonal Bůh, aby zachoval *řád rodinný*; uvaž onu bdělost a péči sv. církve, se kterouž ostříhá *řád* svůj, Kristem daný; uvaž, že nebe jest místem *řádu* věčného, a snaha po pořádku chrámovém objeví se ti v oné výši a v onom lesku, že by jen slepec záře té neznamenal. — Nuže, kdož jsi vychovatelem vůle dobré a poctivé, všimni si udaných pokynův a učíš katechumenům svatyni milou, velebnou — *nebem* zde na zemi!

SMĚS.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských laskavě dále zaslali p. t. pp.: Bejvl Šimon, knížecí arcibiskupský vikář a farář ve Vnoři, 10 zl.; Švamara Ign., farář v Matějovicích, 1 zl. 20 kr.; Hoppe Frant., křižovník a farář ve Vrbné u Mělníku, 1 zl. 20 kr.; Tichovský Josef, kaplan v Novém Strašecí, 10 zl.; Jeřábek Frant., farář v Žehuni, 1 zl. 20 kr.; Šlégr Jan, farář v Slušticiích, 1 zl. 20 kr.; Sedlák Vojtěch, farář v Polné, 1 zl. 20 kr.; Msgr. Kandler Josef, knížecí arcibiskupský vikář a děkan v Slaném, 5 zl.; Skopecký Jindřich, kaplan v Manětíně, 1 zl. 20 kr.; Kunstmüller Jan, farář ve výsl. ve Vedrovicích, 1 zl. — Zaplať Pán Bůh! Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, t. č. jednatel spolku.

Spolek katolických učitelů českých. Do-
vídáme se z péra Ligy + 20, že „Obnova“ přinesla článek o spolku katolických učitelů, a že družstvo tiskové v Hradci Králové bere na sebe počátečnou organizaci, přijímá přihlášky účastníků nového spolku katolických učitelů, a že pak vloží akci do rukou samých učitelů, aby si stanovy vypracovali a dle nich ve spolek se sdružili. — Vítáme myšlenku tuto s největším potěšením a doufáme, že se, byť ne hned, tedy přece v době nedlouhé s pomocí Boží uskuteční. Jest to však dosud myšlenka velmi málo známá. „Obnovu“ všichni učitelé katolického přesvědčení nečtou, a kdyby pouze tady se měli účastníci soustřediti, mohlo by se snadno stát, že by se někteří o ničem ani nedověděli. Proto žádáme co nejsnažněji všechny české listy katolické, aby myšlenku tuto všemožně podporovaly. Dále žádáme všechny pány kollegy, kteří by bez bázně hodlali se stát členy katolického spolku učitelského, aby se přihlásili v redakci tohoto listu nebo jiného listu katolického a několik ostrýlených „učitelů klerikálů“ aby se věci chopilo. Já též se hlásím ku práci, a jsem přesvědčen, že sám nezůstanu. Předem podotýkám, že odmítáme všechny výtky zrádovství, zpátečnictví, reakcionářství, štrébrovství, nevlastenectví a všechny jiné, kterými nás páni liberální kollegové obmýšleti budou, že nechceme vyvolávat s nimi boj, ale bude-li nám vnucen, že se brániti dovedeme a budeme. Nebránilo-li se evangelickým učitelům, aby si zřídili

spolek svůj, nesmí se brániti také nám.
Liga + x.

Náboženské přesvědčení měž učitel jakékoliv. V „Školském Obzoru“ čís. 33. píše se v dopise z Moravy mezi mnohými jinými zajímavými věcmi: „Každý svobodomyšlný učitel rozhodně a s celou energií musí bojovati proti tomu, aby nynější školství dostalo se do rukou *zběsilých klerikálních ztřeštěnců*. Nechceme se prostě státi sluhy a otroky leccakého kaplana nebo faráře, anebo sprosté svíčkové báby! — Náboženské přesvědčení měž učitel jakékoliv!“ — Není-li to zajímavé? — Proč? — Protože my, *svobodomyšlní klerikálové* se teď spojíme se *svobodomyšlnými* svobodomyšlníky a budeme také bojovati proti „Don Guijotovským“ nepřátelům, kterých sice není, ale kteří proto přece chtějí zašantročiti školství do rukou *zběsilých klerikálních ztřeštěnců*. Neznám sice žádného takového klerikálního ztřeštěnce *zběsilého*, ale musí to býti hrozný tvor. Vždyť jde strach již z těch jen trochu potřeštěných liberálů, natož z takového klerikála. O mně také říkají, že jsem klerikál, ale otrokem nechci býti nikoho, ani svůj, neřku-li leccakého kaplanka nebo dokonce již svíčkové báby. Kdybych byl mlád a svoboden, snad bych se dal svést, jako to činí mnozí mladí, láskou potřeštěných *svobodomyšlníků*, že bych chtěl být otrokem nějaké mladé, hezké, bohaté slečny aspoň na čas — ale staré svíčkové báby? — Ani teď ne! — Ale že by měl mít učitel náboženské přesvědčení jakékoliv, to zní tak trochu skoro jako potřeštěně! Učitel má vésti děti nábožensko-mravně, a bude-li jakéhokoli přesvědčení náboženského, to to bude divně vypadat, a ono, bohužel, tu a tam vypadá. Liga + 23.

Správa Zlaté Knihy čili Dědictví sv. Ludmily v Písku rozesílá právě úřad spolku letošní obrázkové podílní knihy: „Zlaté Lístky“ (pro děti do 12. roku) a „Zlaté Klasy“ (pro mládež dospělejší). — „Zlaté Lístky“ uspořádali vldp. František Pech, kanovník a děkan a Edv. Mérgl; „Zl. Klasy“ professor J. Nedvídek. Obě knihy doporučujeme rodičům a přátelům dětí co nejvřeleji, jako četbu nad jiné lacinou a mládež vzdělávající. — Levný a po mnohá léta se opětuující dar štědro-

večerní dítku učiní, kdo je dá zapsati za úda Zl. Knihy. Každé dítko obdrží hned při zápisu vkusný diplom. Za vklad 1 zl. dostáváti bude úd po 1 knize po 4 léta (mimo to 1 knihu při zápisu jako premii); za vklad 2 zl. dostáváti bude knihy po 12 let, za vklad 3 zl. až do svého 20. roku. — Kdo zaplatí 1 zl., obdrží franko 6 objemných „Klasů.“ Za vazbu jedné knihy v plátně se zlatou ořízkou platí se 25 kr. („Zlaté Lístky“ prodávají se dle cenníku.) Příhlášky vyřídí v době nejkratší správa Zlaté Knihy v Písku.

Příbytečné do pense. Vídeňské učitelstvo žádalo sněm o upravení pense a to aby nárok na ni stupňoval se každým rokem služebním, a aby se příbytečné. jež jim obec dává, počítalo do pense. Okres. rada školní i zemská, jakož i zemský výbor vyslovily souhlas s tímto návrhem. Tak budou míti učitelé ve Vídni novum, že se jim příbytečné bude počítati do pense, a tak se usnadní starším učitelům odchod do výslužby. — a.

Žádosti za udělení subvence na stavby škol jsou kolku *prosty*, jak oznámil ve schůzi zemského výboru příslušící prof. Dr. Pražák, dle rozhodnutí zemského finančního ředitelství. — a.

České učitelstvo ve Slezsku chystá pamětní spis k zemské školní radě slezské pro zrušení závazného vyučování němčině na slovanských školách. Na zemské školní konferenci nepřipuštěn tento požadavek k jednání. — a.

Počet týdenních hodin vyučovacích. Magistrát města Vratislavi požádal zdravotní radu o dobrozdání, jaký má býti maximální počet hodin vyučovacích v tém-dni. Zdravotní rada rozhodla po referátu prof. Förstra, že počet hodin nemá v tém-dni přesahovati 24; kromě toho mají se prodloužit přestávky u vyučování mezi jednotlivými hodinami vyučovacími. Doufejme, že brzy i u nás stane se to skutkem — a.

Národní Politika v čísle 337. ze dne 7. m. prosince pod názvem „Krvavý výjev na mikulášském trhu“ píše: „Na Velkém náměstí potloukalo se včera několik školáků 10 až 13letých, kteří tropili kolem bud a krámků na tamním trhu mikulášském bujně, svévolné kousky i výtržnosti. Dva z nich, 13letý Bohumil Siegl z č. p. 177

na Novém Městě a 12letý Alois Bohumil z čp. 887 na Starém Městě se pojednou spolu pohádali a servali a Siegl vytasil dlouhý ostrý nůž, vrazil jej hluboko Bohumilovi do zad. Těžce zraněný hoch klesl krví všecek zbrocen k zemi i musil býti dopraven na ochrannou stanici, kde mu poskytnuta první pomoc, načež odvezen byl do všeobecné nemocnice. Surového výrostka Siegla strážník zatkl, ale poněvadž Siegl není dosud 14 let star, nemohl býti dodán soudu, nýbrž policie odevzdala jej jeho rodičům, aby ho sami potrestali.“ — Neméně pěkný obrázek podávají „Nár. Listy“ ze dne 8. prosince v čís. 338. pod názvem „Malí kavalíři“: „V. Mencl, devítiletý syn kočího, a sou-druh jeho Karel Schaffner, minulého týdne prováděli po Praze dle přesvědčení svého nejkavalérstější kousky. Navštívili několik kaváren, kouřili drahocené doutníky a cigareta, vícekrát také cukrářské obchody poctili svojí návštěvou, nakoupili si také množství dětských titěrností, vůbec počínali si tak, jakoby jim patřilo rozsáhlé panství schwarzenberské. Klučinové hazardností tak na sebe ovšem upozornili a teprve když se oba mladí pánové octlí za dubovými dveřmi 4. odděl. policejního ředitelství, kápí božskou (!) Dne 28. listopadu vyrazili tabuli skla ve výkl. skříní zlatníka p. Aloise Jelínka na Smíchovské a odcizili odtud troje zlaté hodinky v ceně 93 zl., které potom na Menším městě pražském v zastavárně zarazili. Poněvadž oba zloději nedosáhli dosud 14. r., zakládá čin jejich pouze přestupek krádeže, pro který budou před sm. okr. soud postaveni. — Kam to spějeme? Potrestání vinníků bude dáno rodičům; však známe takové pokárání. Když však učitel na takového svévolu třeba jen nepatrně ruku vloží, tu hned je žaloba a s ní disciplinární vyšetřování — a.

Ve Vídni každý učitel dostal legiti-maci, dle kteréž může požádati strážníka. o zakročení, vidí li, že žactvo na veřej-ných místech nepřístojně se chová. — a.

Po zápisu školních dětek do obecných a měštanských škol v Praze pro školní rok 1896/7. I. *České školy.* Do veřejných obecných a měštanských škol bylo přijato 7073 chlapců a 7032 děvčat, celkem 14105 dětek (loni 13.633), do cvičných škol 112 chlapců a 94 děvčat, celkem 206 (loni 220), do soukromých škol 10 chlapců a

221 dívek, celkem 232 (loni 232) a do středních škol dětí, povinných k návštěvě obecných škol, 633 chlapců a 100 děvčat, celkem 733 (loni 714). Celkem bylo zapísáno 7828 chlapců a 7448 děvčat, úhrnem 15.276 dětí (loni 14.799). Venkovské školy navštěvují pražské dívky a sice 64 chlapci a 27 děvčat, celkem 91 (loni 216), doma se vyučuje 13 chlapců a 23 děvčat, celkem 36 (loni 47) a pro nemoc nemohou navštěvovati školy 16 chlapců a 79 děvčat, celkem 172 (loni 276). — II. *Německé školy*: Veřejné obecné a měšťanské školy navštěvuje 1076 chlapců a 1283 děvčat, celkem 2359 (loni 2196), cvičné školy 51 chlapců a 46 děvčat, celkem 97 (loni 121),

soukromé školy 371 chlapců a 728 děvčat, celkem 1099 (loni 1048) a střední školy 403 chlapci (loni 420). Venkovské školy navštěvují 47 chlapců a 33 děvčat, celkem 80 (loni 108), doma se vyučuje 14 chlapců a 42 děvčat, celkem 56 (loni 67) a pro nemoc nemůže navštěvovati školy 6 chlapců a 3 děvčata, celkem 9 (loni 9). *České školy* navštěvuje tudíž celkem 7921 chlapců a 7527 děvčat, úhrnem 15.448 dětí (loni 15.075) a *německé školy* 1968 chlapců a 2135 děvčat, celkem 4103 (loni 3969). Úhrnem navštěvuje tudíž české i německé školy v Praze 9889 chlapců a 9662 děvčat, celkem 19.551 dětí (loni 19.044).

—a.

LITERATURA.

Besedy mládeže pořádané V. Špačkem a vydávané nákl. M. Knappa v Karlíně, přináší ve dvou posledních svazcích četbu pro naši mládež doporučení hodnou. Sv. 337. obsahuje sbírku přírodopisných povídek od J. V. Váni pod názvem: „*Vycházky do polí a lesů*“, a jest v pravdě málo přírodopisných článků, aby byly psány slohem tak svěžím a zábavným jako výše uvedený spis. Při veselé zábavě přiučí se zde děti mnohému, což by jim při věcném a snad suchopárném učení stěžilo uvázlo v paměti; o užítku i škodlivosti, životě i obyčejích ptáků, různých zvířat i hmyzů podařilo se spisovateli napsati 11 krátkých, roztomilých povídek. Nepochybujeme, že užitečnou tuto četbu mládež každého stupně dle zásluhy uvítá.

L. G. Brodská.

To stálo za přečtení. Slyšela jsem, že to stojí za přečtení. Ano, to stálo za přečtení! Přiznávám se, že dávno nepřečetla jsem knihu s tak rostoucím zájmem a tak čistou zálibou, jako právě tuto.

Název její: Kněz mecenáš Bedřich hrabě de Sylva Tarouca; spisovatel: Jan Halouzka, farář v Řešově v Olomoucku. Jeli pravda, že četba životopisů osob vynikajících povznáší ducha z okruží všednosti a připíná mu křídla k letu za zářnou hvězdou příkladného života mravních velikánů, pak je rovněž pravda, že četba této knihy rozvlí i struny srdce k sladké písni vnitřní, jejíž základním tonem je záliba a obdiv obětavé — při veškeré povznešenosti stavu a zásluze prací mnohých,

dobrovolně na se vzatých — tak skromné duše mecenášovy, i nutká touhou pnouti se k těm výšinám, kterými putoval hrabě Bedřich, o němž čteme: „Tak vidíme, že svatý stav, jež si byl vyvolil s rozhodnou energií, pro vše ideální vnímavého ducha pochopil, že povinnosti povolání svého obětavě, srdnatě, svědomitě, ba úzkostlivě plnil.“

A je-li učitel, učitelce zvláště třeba posílniti a osvěžiti mysl občas nazíráním na život plný lásky a obětavosti k národu, tož ať vezme knihu tu a čte.

Vysoce zajímavou jest pak kniha zmíněná také tím, že tu, jako v zlatém rámu vzájemné snahy a podpory v pracích duševních z lásky k národu podniknutých zobrazeny vidíme dějiny národního probuzení na sesterské Moravě. Mně to čtoucí, dva obrazy vznášely se před myslí: ten, jež kniha předvádí, tak plný upřímné vzájemné práce ideální, ve skutky se vtělující a pak v temném jako pozadí, za ním ten, jenž před rokem a dvěma lety tměl se ve vřavě literární ješitnosti a závisti na parnasu českém. Bohužel! A tu v hlavě vyskytla se také bezděky myšlénka: ano, z toho jasného obrazu září právě duch Církve, ten za našich dnů kaceřovaný duch klerikální — a z toho obrazu v pozadí tmí se velebený duch osvětový.

A ještě jeden zisk měla jsem ze čtení spisu uvedeného. V hlubinu duše zapadla mi slova Škorpíkova, uvedená na str. 59.: „Kdo jako katolík Čech veřejně se jeví

musí nevyhnutelně spustiti se všeliké naděje v přízeň, tiše snášeti osten nelibosti, a vypnouti se k oné samostatnosti, kdežto duch za všechny ztráty dostatečné náhrady nachází v prospívání idey, již se obětoval.“

Zlatá slova, každé perlou vzácnou! Psána byla v roce 1858. Ale do dnes platnosti nepozbyla. Naopak, přirostl jest boj, není více obmezen na střediska velkých měst, ale rozvlněn po širých nivách vlasti českoslovanských. Než, chvála Bohu! díky Bohu! — idea katolická prospívá — to sílí k boji dalšímu — vždyť jsou nad tím plni zděšení ti, kdož točice se na kolotoči laciných frází kolem osy svého neomylného jáctví — vznešenost této idey pochopiti nemohou.

A věru, stojí to za to — „spustiti se všeliké naděje v přízeň, tiše snášeti osten nelibosti“ — a nechat se podezřívati, jakoby to nejvnitřnější, v hloubi duše tkvící přesvědčení o vznešenosti idee katolické — idee Kristovy — bylo jenom vnějším vlivem vnuceným dogmatem — za to ale vypnouti se k té nad všechnu sobeckost povznesené samostatnosti — vždyť to jest nejbezpečnější cesta k utvrzení se v mravním charakteru. A opět chvála Bohu! díky Bohu! že mravního charakteru se dopracovati jsou za daných poměrů nejvíce nuceny i katolické učitelky — vzejde z toho zisk i jim samým, i duším jim svěřeným.

A proto: Sursum corda!

Potěšte se, milé družky, četbou knihy uvedené. Vyšla nákladem spisovatelovým. Cena výtisku 60 kr. Aug. R.

První obrázková knihovna moravská pro českou mládež. Pořádá Jos. Soukal, nákl. Šaška a Frgala ve Velkém Meziříčí. Pěknou a zajímavě poučnou práci přináší čísla 23.—24. výše jmenované sbírky pod názvem „*Růžencin památník*“, z pera osvědčeného spisovatele pro mládež K. J. Zákouckého.

Tato sbírka kratších povídek, velice pěkně ilustrovaných K. L. Thumou poznovu potvrzuje chvalnou pověst spisovatele, který jest nejen nejplodnějším, než i nejoblíbenějším u našich malých čtenářů každého stupně.

A to vším právem. Zákoucký nechodí daleko pro lásku svých povídek, neshání zvláštní a překvapující události, to vše, čím zabavuje a vzdělává dětskou mysl leží tak na snadě a v blízkosti dětského obzoru i pochopení, podáno jsouc srozumitelně lahodným způsobem, že každý ihned pozná pero povolaného odborníka.

Kniha rozvržena ve tři díly: Ze šťastných chvil, Z vážných okamžiků a Ze trudných dob, nese řadu případných dle názvů povídek. při nichž vedle bezvadného a srozumitelného slohu chválíme hlavně myšlenky směřující k povzbuzení nábožnosti, plnění povinností a poctivého smýšlení v různých případech životních.

Přirozeno, že z dílka, plynoucího ze srdce, také v srdéčkách dětských pozůstanou sledy jen citů nejlepších, což bývá právě pozhledným a dobrodiním vhodné četby. —

Z velikého množství povídek — jest jich ve dvojitém svazku 28 — uvádíme hlavně: „Po letech,“ „Kytice,“ „Povinnost nejvyšší,“ „Po způsobu vyhanců,“ „František Pravda,“ „Nejlepší osvětlení,“ „Důvěra v Boha,“ „Valerius Aulus“ a „Vlastenka“

Neuvádíme obsah jednotlivých statí, jejichž přečtení poskytne každému nejprjemnější zábavy spojené s poučením, jaké přináší zvláště díl druhý, hojnost ze života vynikajících osob, přejíce si pouze v zájmu dobré věci, abychom měli knih takového obsahu více.

Vedle toho že i dospělé zaujme, možno knihu svrchu uvedenou doporučiti čtenářům každého stupně.

L. Grossmannová-Brodská.

Spisy redakci zaslané.

Obzor. Red. vyd. Msgr. Vl. Šťastný. v Brně. Ročník XIX. číslo 23. s bohatým obsahem.

Kalendáře pro katolíky! Doporučujeme kalendáře „Vlastenecký Poutník“, „Svatováclavský kalendář“ a „Meč“. Obsahy těchto výborných kalendářů si zaslouhují zjednotání patřičného odbytu a živějšího doporučení

v kruzích příslušných. Pro naše fary, do nichž přijde k novému roku hojně všelikých gratulantů, za výbornou odměnu hodí se katolický kalendář. Daleko lepší prospěch přinese nežli všelijak ujitý peníz. —

Z vesnic a samot. Obrázky z českého jihu. Napsal Bohumil Brodský. Část IV. S ilustracemi. (Tvoří „Zábav večerních“ ročník

XVII. čís 3.). — Předplácí se v knihtiskárně Cyrillo-Methodějské ročně 2 zl.

Cesta ku štěstí. Dle spisu F. X. Wetzel-a zpracoval F. X. Náhlovský.

Vůdkyně na cestě života. Knížečka pro ženskou mládež. Dle spisku F. X. Wetzel-a upravila F. N. Libuše Pravdová-Čechová. Obě tyto knížky vydalo nakladatelství Petra Malého v Brně, jakožto číslo 1. a 2. Malého Katolické Bibliotheky. — Populární spisy Wetzelovy těší se u Němců velké oblibě a došly,

pokud víme i u nás v Čechách značného rozšíření; proto doufáme, že i české jejich zpracování, jež se svou úpravou úplně vyrovná originálu, hojněho dojde rozšíření. Pro časový a důkladný jejich obsah doporučujeme je vřele spolkům katolickým i katolickým rodinám; i kazatelům mohou tyto knížky velmi dobře posloužiti.

Náš domov. Časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Redaktor a vydavatel Jos. Vévoda v Olomouci. Ročníku V. číslo 23.

(Zasláno.)

Veškerému učitelstvu a veledůstojnému duchovenstvu, zvláště pánům katechetům !

Po několikerém vybídnutí uchystal jsem širší pojednání „O kárných prostředcích ve škole, leč nedostává se mi ještě dokladů ze školní praxe. I obracím se tedy k P. T. pp. kolegům a veledůst. duchovenstvu se snažnou prosbou, aby každý, kdo by o nějakém *pravdivém, nepřehnaném* případě porušení školní kázně, užívaných kázeňských prostředcích (ať tělesných neb citových), o vlivu těchto na další výchovu provinilce, třeba i o jeho vstoupení do života, usnešení sborů učitelských, jednot, okresních porad, a t. d. — věděl, neobtěžoval si podepsanému vypsati a nejdéle do konce měsíce února zaslati. —

Zároveň žádám všech pánů kolegů, kteří nacházeli se v disciplinárním vyšetřování pro porušení známého § 24 (o tělesném trestání) o udání průběhu líčení a případně svém trestu. I zaručuji se tuto hned veřejně svou ctí, že jmen ct. pánů přispívatelů nijak neprozradím a nezneužiji. Má-li věc tak dalekosáhlá býti rozřešena, tu třeba někomu se důvěrně svěřiti, nebo jenom a jenom na základě zkušeností, příkladů a názorů veškerého učitelstva a pp. katechetů možno přikročiti k pytvě zmíněného úkolu. Tím ovšem nepravím, že bych já snad byl tím povolaným, který — — — to ne, vždyť dovolávám se součinnosti všech. — —

Práce tato nesmí býti jednostranná, spíše, aby mohla sloužiti jako statistika, snůška dokladů ku rozpravám v okresních poradách dle návrhu zemské porady, letos v Praze konané. Chci uvéstí všechny hlasy povolaných mužů *pro i proti* tělesným trestům. Komu tedy záleží na dobrou věci, pomoz, pátrej a brzy dopiš

Františku Heranovi,
učiteli v Kralupech n./Vlt.

KONKURSY.

V **Žamberském** okr.: m. poduč. v Jablonném n. Orl. a v Klášterci. Od 1./12. — V **Vltavotýnském**: m. poduč. v Koloději a v Žimuticích. Od 1./12. — V **Turnovském**: m. uč. pro I. odb. na m. šk. chl. v Turnově; m. uč. v Proseči a Vesci. Od 4./12.

Morava. V **Jihlavském**: m. uč. v Brtnici. Do 31./12. — V **Přerovském**: m. poduč. v Přerově — do 31./12. — V **Valašsko-Meziříčském**: m. poduč. v Polánce. Do 15./1. — V **Třebíčském**: m. poduč. v Hlubokém. Do 10./1. — V **Litovelském**: m. poduč. v Liňovicích a Vilémově. Do 5./1.

Obsah: Douška ku článku „Malý Bosko v Rakousku.“ Píše Fr. Vaněček. — Péče o mládež školy odrostlou. Podává Alojs Dostál. (Pokračování.) — Různé obrazy o téže věci. Píše Jan Nep. Jindra. (Dokončení.) — Neděle po Narození Páně. Napsal Alojs Dostál. (Dokončení.) — Slavnost Obřezání Páně čili Nového roku. Napsal Alojs Dostál. — Exhorta na neděli po Obřezání Páně. Napsal Václav Černý, c. k. professor. — Směs. — Literatura. — Zasláno. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel: DRUŽSTVO „VLASTĚ“.

Odpovědný redaktor: FR. POHUNEK.

Exhorty pořádá

VÁCLAV ČERNÝ, prof. c. k. paedagogia.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budiž zasíláno předplatné; tamtéž budetež adresováni i reklam., jež se nepeč. a nefrank.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu, budetež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. pop. 568-II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Douška ku článku „Malý Bosko v Rakousku.“

Píše Fr. Vaněček.

(Pokračování a dokončení.)

Za jiným docela účelem se nese ústav v Martinsbühelu u Zirlu. Právě pod Martinskou skalou, kde druhdy arcivévoda Max zázračně byl zachráněn, jest „kopeček Martinský“ (Martinsbühel), kamž na sv. Martina četně poutníků chodívá. Jest to pravý kopeček, nepatrná vyvýšenina, oddělená Innem a odříznutá kolmou stěnou Martinskou.

Ochotný pan chéf na nádraží Kematen dá vám signál a běžete se po Innu asi 10 minut a pískáte na převozníka. Bratr Maurus, který jest administrátorem „Kinderfreundu“, včelařem atd., jest také převozníkem. Přes Inn napjali lano, aby ušetřili obcházký až do Zirlu. Na kopečku vidíte malý kostelík s velkou minulostí, vedle jednoduché stavení hospodářského rázu. Celý Martinský kopeček má 18 jiter půdy valně skalnaté. Na tomto skalisku skoncentroval Hager 7 dílen a opatřil je vším moderním průmyslným pokrokem. Zde se tiskne „Kinderfreund“ *ve vlastní tiskárničce*, a zde se vyučují též vtipnější hoši sazečství, však pod vedením faktora světského. Hager smutně dodává, že mezi typografy nelze najíti duše, která by se vřeholi věnovala mistrovství, a proto musí se spokojiti s laikem. Zdá se mi, že zde se ukazuje právě zhoubný vliv tisku špatného na sazečích samých. Ohromná spousta nekalých zpráv a ničemných lží musí projíti celá rukama, očima a pak i duší typografovou, a výsledek stále opakované lži a předsudku jest znáti mezi typografy.

Velmi prakticky zařídil Hager celý dům. Uprostřed přízemku stojí parní motor, který jest hybnou silou pro všechny dílny a zároveň parní pumpou pro celý kopeček. Bratr kovář obsluhuje nového Plutona, který celým ústavem hýbe. Odtud jdou transmissy do dílen truhlářských, tiskárny atd.

Význam dílen Hagerových poznáme při bližším shlédnutí na př. jeho truhlárny. Dva bratří jsou zde mistry. Několik dospělých tovaryšů jsou čekatelé a kolem nich jsou učenníci, celkem 12 osob v dílně. První mistr měl před sebou náskres jakési skříně pro sakristii a při něm měl *stenografických* zápisků řadu. Kružítkem přenášel náskres na dřevo, a dva hoši byli jeho pomocníky. Při práci

se mlčí, leda jen výklad se ozývá. Zde v dílně jest bratr vzdělaným mistrem ve svém oboru, jest obětavým mužem zásad, jest otcem a spolu dělníkem hochovým. Z takové dílny vychází hoch jiný než z obyčejné dílny. Zde má *dílnu a pokračovací školu pohromadě*. Zde jest učitel kreslení a truhlářství jedna a táž osoba, která se zápalem pokračuje ve svém sebevzdělání v každém směru. Mistr jest úplně zdrženlivým člověkem, ba více zdrženlivým než sami officíři „armády spásy.“ Hoch stráví svá klackovitá léta pod takovým vzorem a utvrdí se nejen v řemesle, ale i v charakteru. Pravil mi Tyrolan jeden, že i v samém Innomostí lze naléztí málo mistrů, u nichž by bylo i o duši učňovu dosti postaráno. Každý bratr mistr má úřední koncessi živnostenskou na své jméno a jest před zákonem samostatným mistrem v Martinsbühelské — pouštni. Dává za vyučenou a přijímá práce, za něž čítá obvyklou cenu z dílen nejlepších, a celý zisk práce jde k dobrému opuštěné mládeže, či vlastně ústavu. Jako kněz a učitel se zde zapírají — podobně činí mistr a učenník, kteří vesměs z jedné mísy jedí a jeden příbytek obývají.

Představeným dílny obuvnické jest bratr Kryšpín, bratr Slovák, který vstoupil do řehole Hagerovy; bratr Kolumbán, rodem Prus, řídí truhlárnu, Josef krejčovnu atd. Nejprve konají práce pro domy své, a pak i pro zákazníky. — Při domě v Martinsbühelu jest též malé hospodářství, aby bylo dosti mléka pro dům, a velké rationelní včelařství, které jest též zdrojem příjmů.

Jaká hospodárnost panuje v domě, poznáme z následovního. Stál jsem se ctihodným Hagerem uprostřed zahrady na Martinském kopečku, kdež jsem viděl četné mladé sazenice stromů listnatých (jasanů a pod.), což mi bylo nápadno, poněvadž jsem čekal stromy ovocné. Tázal jsem se po příčině. Vysvětlení bylo snadné. Ovocné stromy nemají dosti dobré půdy a nedaří se valně. Listnaté stromy, když se ujmou, dávají zeleným listům svým hojnější píce pro dobytek, než by dal zelený palouk pod nimi, slouží tedy listnaté stromy za luční květiny. Aby kopeček byl proti suchu pojištěn, stojí na vrchu jeho reservoir vodní, naplňovaný parničkou, kteráž žene pumpu na tlak. Z nádržky bude se zavlažovati pahoreček.

Dvojí směr vidíme zastoupený v ústavech Hagerových: výchovu pro budoucí dělníky hospodářské (ústav Josefinum ve Volders), výchovu řemeslnictva (ústav v Martinsbühelu). O vyšší vzdělání se v ústavě dosud nepečuje a nebude se pečovati, leč o vychování pro kněze téže řehole, a kdyby možno bylo, i o učitele, aby zachovali si lásku k místu a ústavu, která byla jednou z hlavních tužeb sv. Benedikta: „*stabilitas loci*.“

Jak časový jest podnik Hagerův, jak praktické zřízení jeho, chci dokázati slovy znamenitého organisátora, anglického generála Boothe (čti Bautze), náčelníka armády spásy (o níž co nejdříve ve „Vlasti“ pojednáno bude a oceněn sociální vliv její, při všech její zvláštnostech a podivnůstkách i poblouzeních). Ve svém díle „*In darkest England and the way out*“ („V nejtemnější Anglii a cesta z ní“), líčí znatel chudinství anglického, generál Booth, život „dítěk ztracených.“ S ohnivostí methodisty líčí mravní stav dítek chudiny a mrská její převrácenou výchovu. Stůjtež zde některé spravedlivé šlehy jeho. „Města velká — Londýn zvlášť — jsou přesycena velkým množstvím lidí pracovních, a výsledek toho jest bída dítek. Dítka živěná v městě má tisíce nehod proti dítku venkovskému. Každým rokem jest více městských odchovanců, kdežto venkováckové mizí. Od-

chovati zdravé dítky může pomáhati domov, za druhé mléko, za třetí zdravý vzduch a za čtvrté pohyb pod zelenými stromy a modrým nebem. Všechny tyto věci má dítko dělníka venkovského, aneb aspoň je mívalo . . . má zdravé lidské poměry se sousedstvem . . žije život přirozený uprostřed ptáků a stromů a rostoucích klasů a zvířat polních. Není jen pouhým lidským mravencem, plížícím se po granitovém dláždění velkoměstských mravenišť, s nepřirozeně vyvinutým nervovým systémem a chorobnou konstitucí.

Řeknete, že dítě *dnes má neocenitelnou výhodu výchováním*. Ne; nemá. Vychovávány dítky nejsou. Jsou prostrkovány skrze oddíly, které vynucují určitou znalost A B C a figur, ale vychovávány nejsou v tom smyslu, aby vyvíjeny byly skryté v nich schopnosti, aby jim umožněno bylo plnění životních povinností. Nová generace umí číst, zajisté. Kdež by se našli čtenářové pro „loupežníky v lesích“ a „povídky o Indianech“?

Dítky zkažené sedí ve škole s vašimi. Vaši maličci neslyšeli ani špatného slova a jsou netoliko nevinní, ale neznají hrůz neřestí a hříchů, sedí celé hodiny s dětmi, jichž rodiče jsou trvale opilí, a hrají s jinými, kteří se obveselují věcmi, kteréž poznali při obvyklých nočních scénách, jimiž matka vydělává chléb pro rodinu. Jest dobře zajisté učit se abecedě, ale není dobře, že při vyučování nezbytném, vaše děti také musí se naučiti slovníček nevěstek a uličníků. Mluvím toliko o známém a co mi oficiři sdělili, a pravím, že oplzlé řeči mnohých dětí některých veřejných škol sotva byly zastíněny v Sodomě a Gomorě. Dětská nevinnost jest velmi krásná, ale květ jest brzy zničen, jest kruté procitnutí pro pečlivou matku, seznati, že její ošetřované dítě společníkem svým uvedeno bylo v tajemné ničemnosti, které se skrývají pod frásí „dům špatné pověsti.“ Tak Booth líčí v „Darkest England“ str. 62. a násl. Komu by se barvy tohoto zkušeného znalce zdály býti temné, nechť si vzpomene na afféru v „salonech Tuschlových.“

„Anglický soudce praví nám, že jest libovolný počet rodičů, kteří by zabili své děti za peníze, plynoucí z jich pojištění; z toho můžeme si i činiti obraz hrůz existence, v nichž mnché z dětí této zámožné země musí přijíti na svět.“

„Přeplněné domácnosti chudých nutí mládež býti svědky všeho. Pohlavní mravnost jest pro ně bez významu. Krvesmilstvo jest tak obyčejné, že se ho ani nevšímá. Bída chudých nutí je nechati dítky na polo hladové. Jest málo křiklavějších obrazů naší civilisace nad nucenou návštěvou školní, kdež dítky hladem trpí, protože nemají snídaní a ani odkud by vzaly suchou kůrku k obědu, když ranní polovice jich výchování jest skončena . . .“ („Darkest Engl.“ str. 65.)

Dejme tomu, že u nás není stín tak hluboký, jak líčí pravdivě Booth ve svém spise; dejme tomu, že jen polovina u nás jest pravda, jak mnoho jest ještě bídy zde, jak málo se proti ní činí a hlavně pro opuštěnou mládež. Jak jí odpomoci? Drahými ústavy, při nichž chovanec jeden stojí skoro tolik, jako podučitel na vesnici? Ústavy Hagerovy jsou laciné, plán, jaký odhaluje Booth ve svém programovém spise „Dark. Engl.“ na str. 201. a násl. jest podobný ústavům Hagerovým. Předem chce tento anglický nadšenec působiti v mravní obrod rodičů, aneb připravit aspoň možnost obrodu dorůstajícím otrhánkům „útulnami pro děti z ulice“ „Refuges for the children of the streets“ a „průmyslovými školami“ „industrial schools“.

General Booth zařizuje kolonie pro lidi bez práce a pro lidi, kteří chtějí

nový život započít. Jeho „farmářská kolonie“ má býti školou rolnickou — a industriální školy jsou anglickým vydáním martinsbühelského ústavu. Píše generál na str. 202.: „Jsem skoro přesvědčen, že děti z ulice vzaty v 8. roce a moudře vedeny, řekněme do 21. roku, s moudrým použitím jich sil a vloh, mohou sobě opatřiti potřeby a mohou — jak soudím — býti odchovány v dobré a schopné údy společnosti.“

„Mimo dobročinnou stránku otázky, zdá se mi nynější system vyučovací nepřirozeným a hanebným plýtváním silami dětskými, Polovina času, který hoši a děvčata musí strávit ve škole, nemá žádného účelu — ano, jest spíše zabita. Mysli dětské jsou schopny užitečného poučení několik po sobě jdoucích minut, a proto musí rozumná methoda přiměřiti objem učiva času a pružnosti dítek; pravím, polovina dopoledne budiž věnována knihám, polovina průmyslové práci; zahrada by byla přirozenou a zdravou prací pro pěkné počasí, kdežto dílny by obsadily dny počasím nepříznivé.“

„Touto methodou by zdraví bylo šetřeno, škola by byla milována a náklad výchovy by se stal laciným, přirozená náklonnost dítek by byla poznána a pěstována.“ Proto zamýšlí podnikavý generál vychovati řadu officířů, kteří by se této otázce věnovali.

Srovnáme-li oba plány jsou ne-li docela totožné, tedy aspoň velmi příbuzné. Shoda jest výtečným svědectvím, správného výpočtu. *Ústavy, kde dítě stojí dvakrát a třikrát tolik, co stojí v jeho vlastní prostřední domácnosti, jsou ústavy pro vyvolené, ale ne pro potřebné.* Snížení potřeby chovanců na slušné minimum a použití sil chovanců jako prostředků k uhrazení výloh, jest budoucí systém ústavů vychovávacích.

Ale v takých ústavech musí býti duší buď členové obětavé řehole, buď obětaví officíři nějaké jiné armády spásy. Bez těchto duší budou ústavy mrtvy aneb bezvýznamny. Takové duše však rostou jen z víry! — —

Péče o mládež škole odrostlou.

Podává Alojs Dostál.

(Dokončení.)

ro jinochy a muže odporučují se vedle těchto spolků náboženských, jako jest na př. Mariánská kongregace v Praze, *vzdělávací jednoty*, spolky, známé pod jménem *katolických jinochů a mužů*. Jak tyto jednoty zdárně působí na mládež odrůstající, netřeba ani vykládati. Pro nynější dobu jsou nejlepšími a jedinými prostředky k udržení mravnosti a pořádku u mládeže dospívající. Účel spolků těch, heslo jejich a prostředky k dosažení cíle toho nasvědčují, že to jsou vlastně opakující hodiny pro mládež, která se zde vzdělává a pod nejlepším jest postavena dozorem.

Vždyť účel jednot těch jest všeobecné vzdělání katolických jinochů, aby se stali řádnými katolickými muži, dále pěstování a rozšiřování zbožnosti a mravnosti, ušlechtilá zábava, jakož i oslava služeb Božích. A to jest právě, co chceme od mládeže, to jest požadavkem všech vychovatelů. A jaké jsou prostředky k dosažení účelů těch? Zdržování se mladého lidu od špatných společností a míst-

- ností, přednášky jednotlivých členů a hostů o užitečných předmětech, jako o náboženství, zdravotědě, vlasteneckých dějinách, hospodářství atd., čtení užitečných knih a časopisů ze spolkové knihovny, slušné a dovolené hry, jakož i vhodná divadelní představení, svědomité plnění povinností jako katolických křesťanů, pořádání sbírek pro dobročinné účely atd. To jsou výtečné prostředky ku vzdělávání mládeže. A kde jenom poněkud tyto základní rysy stanov se plní, tam jednota blahodárně působí nejenom na své členy, ale i na celou obec.

Velice moudrým zařízením u těchto jednot jest tak zvané *čekatelství*. Činným členem se totiž stává každý bezúhonný jinoch, který dosáhl 16. roku věku svého, ale spořádání jinoši už mezi 14tým a 16tým rokem svého věku mohou býti ve spolku jako čekatelé jednoty, mohou totiž choditi do místnosti, poslouchati přednášky, ale neplatí příspěvků a nemají volebního práva. Tu pak na konci školního roku, nebo když žák dostává propouštěcí vysvědčení, nutno na něho působiti, aby se stal čekatelem spolku, i kdyby o to právě nežádal.

Takové spolky u lidí rozvázných požívají vážnosti a úcty, vypuzují socialismus z měst a obcí, působí na všeobecnou mravnost a vzdělanost, podporují zbožnost a jsou pro dobrý příklad jiným. Jinoši z jednot plní nejlépe povinnosti náboženské. Ovšem nesmí se nastupovati všudy přísně, vymáhati houževnatě měsíční příspěvky, jež se dají jiným způsobem, na př. výtěžkem z divadel a soukromou dobročinností uhraditi. Zde se pěstují vzájemné styky se sousedy a jinochy a lze pobýti v jednotě bez obavy, že bude od někoho uražen.

Kde jsou větší obce, slušná místnost k dispozici a poměry tomu dovolují, tam pro ochranu mládeže dlužno zakládati jednoty, jež jdou za heslem: „Pobožně obcuj, bedlivě pracuj, bratrstvo miluj a v Pánu se raduj.“

Ačkoliv na mládež přistupují rozličná pokušení, s nimiž musí sváděti boj, přece nejvíce škodí jí mnohdy a svádí některé *individuum*, které se jako prašivá ovce ve stádě jeví. Takový tulák dovede nakaziti mládež v celé obci, pro postrach jen roste a rozsévá zhoubné sítě plnými rukama. Starati se o takové výkvěty lidské společnosti patří veřejným orgánům, ale i duchovní o to musí pečovati, by se nezvedenec dostal do polepšovny, čili do ústavu nuceného vychovávání spustlé mládeže. Takoví spustlíci stávají se brzo zločinci a potáhnou za sebou řadu jiných, jež by svedli a zničili.

Do polepšovny čili nápravný přijímají se osoby, které 18tého roku nepřekročily. A že mnohé obce tohoto dobrodiní pro své nezvedence potřebují, do svědčuje nedávno v „Čechu“ veřejně daná odpověď far Kousala na četné dotazy jemu učiněné, jakým asi způsobem se to dopravování a přijímání spustlíků v polepšovných děje. Poučování jich v obci potkalo by se s tím nejmenším výsledkem. Pro tak zdivočilé plánky jest polepšovna, a lépe jest záhy napravovati, co se kaziti začíná, než co snad úplně jest zkaženo. Zde jest vychovatelům příkladem Don Bosko, který po ulicích sbíral opuštěnce i spustěnce, a ti byvše z ústavu jeho propuštěni, žehnali mu. Takové polepšovny, v nichž by se napravovaly doubky ještě slabé, byly by požehnáním pro obce, rodiny, stát a celou společnost lidskou. V tom způsobu pracují i spolky Vincenciánské. Čím více by bylo vzorných polepšoven pro spustlé nezvedence, tím méně by se musilo zařizovati nákladných káznic, vězení a robotáren pro dokonané zločince.

Duchovní správce, aby se staral o veškerou mládež odrůstající, také obrací zřetel svůj k mládeži opuštěné a sirotkům, kteří zvláště potřebují takové péče,

jsouce mnohdy odkopnuti a zanedbávání, jakož i k dětem z nalezince, z nichž někteří po 6. roce v krajině zůstávají a k nimž se společnost lidská namnoze chová *macešsky*, neboť nepoznávají rodičů svých. Z dětí takových často vyrůstá neužitečný strom, neboť se jim nedostává náležitých pěstitelů. Jsou „na obci“, má se o ně starati celá obec, ale nestará se o ně nikdo. Jako byli v mladém věku svěřeni doзору duchovní správy, tak i později kněz dohlédne k ubohým tvorům těm, aby kráčeli cestami pravými, hledí je dostatí do míst pořádných a přimluví se spolu, aby se dětem těm dostalo vycvičení a uzpůsobení k dalšímu časnému zaopatření a aby byly náležitě vycvičeny v pravdách sv. náboženství, jež by i skutkem dosvědčovaly v dalším životě.

Toto pak a podobné vedení odrůstající mládeže děje se spíše *s láskou a mírností*, než se zlostí a přísností, jíž se užívá v případech nejposlednějších. Kapkou medu více se chytí much než sudem octa. Hledme, aby mládež zůstala v dalším životě takovou, jakou se jevila ve škole, aby zásady zde vštěpované prováděla i v praktickém konání a žití, by žila v pokoře, strídmosti, duševní čistotě, pracovitosti, šetrnosti, prostotě, vůbec ve ctnostech křesťanských a občanských, a byla ozdobou církve, národa a státu, užitečným a nadějným dorostem společnosti lidské vůbec a jednotlivých obcí zvláště.

Vychovatelské paběrky.

Píše L. Grossmannová-Brodská.

Myslíci a intelligentní člověk, poohlédne-li se v minulosti i v přítomnosti po oně spoustě paedagogických spisů všech národů a věků i směru přerůzného, mimovolně si předloží otázku, k čemu a proč bylo popsáno i potištěno to ohromné množství papíru a vydáno tolik knih, do nichž nejslechetnější mudrci, nejbystřejší myslitelé a vychovatelé na slovo vzatí ukládali myšlenky a zkušenosti vážící nad zlato, když to v nynějším osvíceném a pokročilém věku s výchovou mládeže tak špatně dopadá, čili, jak se proučnickým říká, jest čím dále, tím hůře. Ano, proč se namáhali, vymýšlejíce moudré rady ku zdárnému vedení a vzorné výchově, když výsledek toho všeho jeví se býti pranepatrný, a scestí, na němž se nynější výchova nalézá, jest téměř příslovečné.

Není úkolem tohoto článku poukazovati na tyto žalostné okolnosti, budiž zde pouze konstatováno několik případů, jimiž se při vedení dorostu chybuje.

Po časopise „Vychovateli“, který jest určen hlavně pro duchovní a učitelskou inteligenci, rády též sáhnou lepší vrstvy, pokud se zajímají tak důležitou okolností, jako jest výchova dětí, a tu nebude od místa, když ten, kdo rozumí a chápe, čím mohou a mají býti nynější děti času budoucímu, stručně, jadrně i srozumitelně poučí méně sečtější, jak by si měli počínati, by se při vedení dítek vyvarovali chyb i poklésků, mnohdy bez úmyslu, z pouhé nevědomosti páchaných, k nenahraditelné škodě všeobecné.

Smutnou, často přetřásanou pravdou jest, že zvláště na venkově tak zvané „muziky“, jichž se vzdor stávajícímu zákonu a zákazům školním účastňují nedospělé děti, působí velice záhubně.

Tato vychovatelská bolest jest tak stará a všeobecně známá, že nezasluho-

valo by to zmínky, kdybychom s určitostí nevěděli, kterak zkázyplně působí na budoucí generaci, otravujíc ji duševně i tělesně, takže nikdy a nikde není nemístná výstraha před touto škodlivou zvráceností, jen že ten, kdo hodlá vydatně a s úspěchem brániti tomuto zlu, musí se přispůsobiti stanovisku toho, na něhož blahodárně působiti hodlá.

Neboť co jest příčinou tak častého obcházení zmíněného zákona a pomíjení zákazu školního?

Troufáme si tvrditi, že jest to naprostá nevědomost vrstev nejnižších, z nichž proto také pochází největší procento mladistvých káranců.

Je-li člověk jen poněkud rozvážnější, nejedná proti těmto svrchu uvedeným zákazům, byť jich úplně nechápal; jemu stačí, předvede-li mu prostý rozum, že to zapovězenou věcí. Jinak arci bývá to pojímáno od těch, kdož naplnění jsou všeobecnou nedůvěrou proti „pánům“, vidí při tom pouhé libovolné obmezování vlastních choutek a osobní svobody jednotlivce; a že tak mnozí lidé soudí, jest nescíslněkráté dokázáno.

„Muzika“, při níž se pravidelně strhne krvavá pranice, jest takovým lidem zábavou a vyražením(?), takže nechápou, proč i děti nemohly by se účastniti podobného veselí(!)

Těm a takovým nutno vysvětliti, že vedené smělé řeči při takové „zábavě“ a nemravné příklady čistou a nevinnou duši dětskou nenapravitelně porušují a že ta dětská drobotina, která nachází se zde na nepatřičném místě, až jedenkrát skutečně do let dospěje, bude již přesycena podobnými zábavami, otrlá a otupělá, z čehož pak zcela přirozeně povstávají sebevraždy 16—17letých lidiček z omrzlosti života!

Říkává-li se právem, že příklady táhnou, tož by druhým špatným činitelem, vlastně ničitelem byly ouy četné, rozervané domácnosti, které jsou jaksi charakteristikou své doby. Spočívá-li příčina toho v neurovnané otázce socialní, tož přece lze těžko chápati, proč i nevinné duše dětské mají býti předčasně otravovány hádkami, ba i pranicemi v domácnosti.

Ať chudí, ať bohatí rodiče zajisté vždy své děti milují svým způsobem a kdyby znali plný dosah i odpovědnost svého jednání, snad by se za mnohé zastyděli a ve mnohém by se najisto mírnili.

Nechť si jen představí, že bouřlivými výstupy zakalí se dětská mysl, pozbude přirozeně své prostoty i veselosti, při čemž spolu se zárodkem bázlivosti a nervosity zachová si truchlivou vzpomínku na dětská léta, která přece mají býti v životě člověka ta nejkrásnější, a že tam, kde jiný osvěžuje i utěšuje se v suchopáru dalšího života vzpomínkami na utěšené spoluzití rodinné, takový ubožák mívá leda hořký povzdech a neblahé upomínky. Nevzpomíná proto rád na své dětství, zachmuřená a bezradostná jeho mysl pak provází ho mnohdy po celý život, kladouc se na veškeré jeho jednání jako temný a chladný stín.

Že neblahá vášně kořaleční značnou měrou k demoralisaci přispívá, jakož i nevážnost ku slovu Božímu, jest samozřejmo, a lidé, kteří se chvástají, že nebojí se Boha, lidských zákonů a trestů, byť i stihla je zasloužená za to pokuta již zde, berou na duši mnohem těžší prohřešení tím, že děti, svedeny a nakaženy jejich příkladem budou následky toho pykati po celý svůj další, neblahý a ne-utěšený život.

Jak již předem podotknuto, právem by se dalo předpokládati, že veškeré, byť sebe lepší spisy vychovatelské byly vydány bez prospěchu morálního, neboť po nějakém utěšeném výsledku marně by se někdo ohlížel alespoň v době přítomné.

A tu nebude snad daleko od pravdy, že lepší kruhy, majíce nejvíce času ku prostudování jejich a svěřující svůj dorost vychovatelům, byť na slovo vzatým, přece na úkor vzorné výchovy nepotlačují hned v zárodku zbytečný přepych, nemírnou požívavost a jiné nectnosti u dětí, z kterých za tou příčinou nikdy nevyrostou ryzí povahy, samy k sobě přísné a k jiným shovívavé a spravedlivé, nýbrž pravý toho opak, neboť člověk, který nemiluje Boha, neplní křesťanské povinnosti, zdaž nebývá nejhorším sobíkem? Ve vrstvách nižších vypadá to pak ještě žalostněji; jest tedy v knihách theorie až nazbyt, jenže se v praxi jednoduše — neprovádí. —

Bůh račiž to napraviti ku dobru budoucích!

Kromě toho nejsou podobné knihy přístupny aneb dosti srozumitelný pro každého, a tu by snad dobře bylo, kdyby se té záležitosti uchopily ruce povolané a kdekoli by to šlo, uspořádali přednášky na způsob besídek, neboť může-li se rokovati o polní úrodě, o domácích zvířatech a p., nuže nemohla by na přetřes přijíti otázka nade vše důležitější, otázka dětské výchovy? K tomu přisvědčí každý, kdož ví, jak se mnohdy v některé schůzi přednáší o věcech prazbytečných, jen že by pak učitelé a knězi, kteří snad jediní na venkově pracují v ušlechtilém tom směru, nesmělo se, jako až posud, odpláceti pouhým zneuznáním, ba škodolibostí.

Také prostonárodně psané články tohoto směru v kalendářích neminuly by se cílem; venkovan rád se poučí a namnoze ještě věří tištěnému slovu více nežli sebe přesvědčivější radě a rozmluvě; a byť byl výsledek z počátku nepatrný, již tím by bylo něco získáno.

Dále pak jest všeobecně známo, že vedle nábožensky mravní výchovy má spočívatí základ vzdělání u dítky výhradně v jeho jazyku mateřském. To jest pravda tak prostá i přirozená, že rozumí se již sama sebou, a přece se, bohužel, často proti tomu jedná, zvláště od lidí, u nichž dalo by se to nejméně předpokládati. Neboť pakli obmezený sprosták, sveden lákavými slovy a sliby zavede dítě do školy cizí, činí tak v naději na zdánlivý prospěch hmotný — nevědomost hříchu nečiní; jsou však mezi nimi rodiče, kteří mohou věděti a posouditi, kterak jest čilému děcku na místě, kde nerozumí z ničeho ani písmeně, kde se duševně otupí i zakrní, a pochytili-li přece něčeho, toť jen důkazem jeho obzvláštní čilosti, která by za poměrů normálních desateronásobně prospívala, kdežto naopak je-li duch přirozeně nechápavý, stane se z takového ubožáka nezřídka idiot.

Nejen na svojí národnosti, než i na vlastní krvi prohřešují se rodiče, ať již z příčiny jakékoliv, přesazují-li útlý dětský stromek do půdy cizí, vždyť to není v podstatě nic jiného, nežli plýtvání časem, schopnostmi a namnoze i zdravím dítek.

Jakoby na vzdor samozřejmé této pravdě jsou podobné zjevy dosti husté; někteří činí tak z nevědomosti, jiné láká ta almužna dětem udělená. Těm nutno vysvětliti, jak mnohonásobná vzejde v budoucnosti škoda dětem nedoučeným a lhostejným ku všemu, co člověka povznáší, vychovaným bez základu nábožen-

ského, ne snad že by se tomu neučily, nýbrž prostě proto, že učíce se, ničemu nerozumějí a nechápou. Jest to u nás zvláštním a stále se opakujícím úkazem, že každoročně před zápisem školním všude se prudce bojuje slovem, pérem i veřejným tiskem o děti školou povinné.

Kdož dobře i spravedlivě smýšlí, volají, kterak jen na základě jazyka mateřského lze dětské duši prospívati, odpůrcové hledí je překonati planými a bombastickými sliby — a nikdy nechybí na žalostných úkazech, že někteří rodiče výše cení klamné pozlátko nad nepopíratelný prospěch vlastní krve.

Do tohoto zavržení hodného směru dětské výchovy náleží také tak zvaný „wechsel“ kde se české dítě dává „do Němec,“ aby prý se naučilo německy a za výměnu daný Němeček, by se opět v jazyku českém oblomil. Tento, tak zvaný „veksl“, nebude asi nikomu neznám, ale neznámo, tušíme, bude to dokázané faktum, že německé dítě při dobré stravě a pečlivém zacházení dobromyslné české matky až milo prospívá a snáze i dříve česky promlouvati se naučí, nežli jeho méně šťastný soudruh, který si namnoze na žádný blahobyt stěžovat nemusí, mnohdy na vlastní řeč zapomene, a co nejhoršího, konečně osvojí si takovou němčinu, z které by ani „kerndeutsch“ Němec jediného slova nerozuměl, a kteráž jest pro život praktický zhora nepotřebna.

To jest tím, že mají v německých krajích také svá zvláštní lokální nářečí, a mluva prostých německých venkovanů, sama o sobě již dosti zkomolená, ani z daleka nepodobá se německému jazyku spisovnému a tomu, co se u nás rozumívá pod jménem německé řeči, kteráž prý dle mylného náhledu některých lidí jest v životě Čecha potřebna.

Docíliloť se neblahým tím „wechslem“ nezřídka pouze toho, že dítě nuceno bylo pak opět ve vlastní škole doháněti, čemu se jinde nenaučilo a co zapomělo, nuže, není to škoda patrná, jaká tím mnohdy vznikla rodičům nezámým? — Proto jest vždy lépe nechat dítě na stanovisku jeho přirozeného rozvoje.

Byly zde uvedeny pouze některé z nesčetných vad vychovatelských a škodlivých úskalí, před nimiž se má slabá a útlá duše dětská pečlivě ostříhati, by mohla na výsluní prospěšných vědomostí utěšeně rozkvést a vydala jedenkrát v životě ovoce užitečné.

Aby pak se tak stále dělo, k tomu se má přičiniti každý poctivý jednotlivec, neboť to leží ve prospěchu celku a další — kéž Bůh dá — utěšenější budoucnosti!

SMĚS.

Slovo v čas. Král švédský Oskar prohlásil v řeči své o vzdělání mládeže před posluchači university lundské, že nestačí, aby se vlévaly náboženské otázky dětem, poněvadž tím trvale se nezakoření náboženské přesvědčení. Pravý učitel musí míti trvale dobré vlastnosti. Že doposud není ve Švédsku slyšeti o zdivočení mládeže a vzrůstu mladistvých zločinců, sluší

přičítati osvědčené methodě vychovávací, k níž přispívají v nejlepší souladu dům, škola i učitel. Z různých stran se nabízejí soustavy beznáboženské, aby byly ve Švédsku zavedeny. „Jsem rozhodně proti těmto snahám, poněvadž musím přičítati hlavně převráceným školním a vychovávacím soustavám vzrůst směrů společensko-politicky bezcitných, obrácených k za-

tvrzení srdce. Škola od rodného domu se nesmí odloučiti.“ — To jest právě vadou naší moderní školy. Rodičové namnoze pošlou děti zbožné do školy, avšak tam se zbožnosti nenaučí. Tam se děti předělávají. To vidno příkladně z 28. č. 8. roč. „Zeitschrift des oberösterreichischen Lehrervereines“: „Nová škola postavila si za úkol názory mládeže a lidu osvoboditi od pověry a předsudku, má vůbec úlohu vychovávat lidi k lidskosti, k humanismu. Jako Schiller o Rousseauovi praví, že dělá z křesťanů lidi, tak i naše škola v naší vlasti dělá z křesťanů lidi, vychovává je jako lidi, kdežto dřívější (škola) vychovávala je na křesťany, na katolíky...“ Z toho pozorovati, že dům rodný a škola u nás nejsou v souladu, že škola nejednou boří, co rodičové vystavěli. Pak se div, světe, že mládež divočí. —lek.

„Klerikální šplhavci se ozývají.“ Pod tímto heslem píše „Uč. Nov.“ v čís. 51./52. str. 671. následovně: „V Pražském Deníku“ uveřejněna byla 10. prosince t. r. pod záhlavím „Spolek katolických učitelů českých“ následující zpráva: „Někteří učitelé čeští, rozhodného smýšlení katolického, touží již dávno po založení spolku katolických učitelů českých, jak tomu jest v jiných zemích, zejména německých. — Poslední dobou ujalo se myšlénky té „Politické tiskové družstvo katolické v Hradci Králové“ a přijímá přihlášky členů a pak celou akci vloží do rukou učitelstva samého.“ Jsme žádostivi seznati jména těch učitelů českých, kterým dosavadní spolky učitelské jsou *ne*křesťanské, že se od nich odlučují a zakládají spolek nový. Nedivíme se tomu, *vždyť Kristus měl Jidáše, jenž ho zradil a zaprodal.* Zdržujeme se dalšího úsudku a vyčkáme zatím, které osoby ze „spolku katolických učitelů“ se vyklubou.“ — Tak „Uč. Noviny.“ Registrujíce tyto řádky, jež tak pěkně ilustrují „katolické“ smýšlení jejich pisatele, připomínáme krátce jen tolik: Pan pisatel cítil zajisté dobře nelogičnost svého závěru, když ku zprávě „Pražského Den.“ o založení spolku katolických učitelů českých připojuje poznámku: „Jsme žádostivi seznati jména těch učitelů českých, kterým dosavadní spolky učitelské jsou *ne*křesťanské“, místo co měl správně a logicky říci „*ne*katolické.“ Nazvati je však katolickými netroufal si ani on; a kdyby tak byl i učinil, mohli bychom mu vším právem říci: Jsou-li spolky uči-

telské katolickými, proč pak protestují jeden za druhým proti řeči p. řídícího učitele Špačka, ve kteréž promluvil o náboženství a o škole po — katolicku? Nejsou-li však spolky učitelské katolickými a nechtějí-li takovými slouti, pak se nesmí nikdo diviti, že si učitelé, kteří smýšlejí po katolicku, chtějí založiti katolický spolek! A když se nezrádcují evangeličtí učitelé, kteří mají už dlouho spolek čili jednotu učitelův evangelických, nesmí se též zrádcovati učitelé katoličtí.

Z Uher. Podle zprávy říditele Robora v Pešti jest v Uhrách 20.000 slepých, z nichž 3000 jich potřebuje vzdělání školního. Pro tyto jest pouze jediný ústav v Pešti pro slepce, jehož vydržování stojí ročně přes 40.000 zl.; může však v něm býti pouze 100 chovanců; suma ta jest zajisté nepoměrně veliká. Kdyby byly zřízeny pro všechny slepce školou povinné, bylo by potřebí dle téhož výpočtu jeden a čtvrt milionu zlatých. Jest třeba, aby slepci se učili řemeslu, poněvadž se tím snadno vyživí, nikoliv však hudbou, která byla dosud velice pěstována v ústavech podobných. Tak oznamuje polská Szkola. —lek.

Počet škol a učitelů v různých státech. Podle Szkoly vypočítal Levasseur, že ve Francii připadá na 38 mil. obyvatelů 151.850 učitelů a 81.897 škol; v Německu na 47 mil. obyv. 122.462 učitelův a 47.391 škol; v Anglii na 35 mil. obyv. 45.434 učitelův a 19.498 škol; v Itálii na 30 mil. obyv. 54.193 učitelův a 52.639 škol; v Rusku na 87 mil. obyv. 34.486 učitelův a 49.970 škol; ve Španělsku na 18 mil. obyv. 38.450 učitelů a 9.550 škol; v Belgii a Holandsku na 10 mil. obyv. 15.192 učitelé a 4213 škol; ve Švýcařích na 3 mil. obyv. 9239 učitelův a 5088 škol. Není bez zajímavosti srovnati tato statistická data. —lek.

Z Japanu. V Japonsku bude druhá universita určitě otevřena 1. dubnem r. 1897. Z počátku bude míti pouze tři fakulty, technickou, právnickou a lékařskou. Později přibudou k nim též ostatní. Sídlem této university bude hlavní město země, Kio-to. —lek.

V *Haliči* podle výpovědi hraběte Dzuszyckého jest 113 obcí beze škol, 314.156 dítek nechodících do školy. Mnohé školy jsou pak zavřeny pro nedostatek učitelů, kteří jsou tam velice špatně placeni. Mnozí mladší učitelé mají dokonce pouze 180 zl., tedy mnohem horší poměry jsou tam, nežli na Slovensku v Uhrách. — Za takových okolností není divu, že vzdělanost lidu stojí na tak nízkém stupni. — lek.

—
Ve *Francii* jest 61.600 světských škol s 3.764.750 dítkami a 95.243 učiteli a učitelkami. 6449 veřejných škol řeholních sester s 9230 učitelkami a 455.700 dítkami. Kromě toho jest 14—15.000 svobodných škol církevních s půl 2. mil. dítek. — Na lyceích ve Francii bylo minulého školního roku 54.000, v kolejích pak 32.000 chovanců. Ze všech těchto 86.000 chovanců státních škol má jich 18.500 zdarma stravu, kdežto 50.000 má zaplacení za sníženou cenu; sotva 18.000 platí jich celou sumu, kdežto v podobných ústavách církevních jest 80.000 chovanců, kteří platí všecko. Poslanec Bouge potvrzuje, že tyto vyšší ústavy státní jsou naplňovány větším dílem syny 125.000 státních učitelů, jimž přičítá 50.000 chovanců, kteří jsou předem od školného osvobozeni. — lek.

—
Pro slabomyslné byly, jak „Szkola“ oznamuje, již od roku 1891. otvírány zvláštní třídy v Londýně, r. 1892. pak byl vydán rozkaz, aby všechny děti slabomyslné byly vyloučeny ze škol obyčejných a dány do zvláštních tříd pro slabomyslné. Jsou pak hlavně tři druhy podobných tříd: 1. pro děti méně nadané, jež by náležely do nižších tříd, než jejich věk vyžaduje,

2. pro děti s různými vadami řeči, na př. pro koktavé, pro ty, které nemohou vysloviti různých hlásek; 3. pro děti opožděné v rozvoji a vývinu. Učí tu osoby, které se nedrží přesně vytčené metody, nýbrž podle individuálního vývinu dětí. Hoši se tu učí různým pracem, a dívky pracem ručním. Doposud jest podobných tříd 28, v blízké budoucnosti se zřídí ještě 7, později zajisté bude zvláštní třída pro slabomyslné zřízena u všech škol.

—lek.

—
Hlavní chyby dětí jsou dle „Domu a Školy“ sobeckost — dítě myslí z počátku, že jest vše jeho, dále ukrutnost, ježto dítě nezná bolesti cizí, krádež, chce si všecko přivlastnit, co se mu líbí, lež, dívky lhou, aby se domohly něčeho příjemného, neb aby odvrátily od sebe něco nepříjemného; pomstychtivost — dítě z návodu rodičů bije do stoličky, udeří-li se o ni, a později do všeho, svévolnost a tvrdošijnost — dítě má rádo, co jest mu milo, a při tom se řídí vlastní vůlí. Je třeba záhy užívati prostředkův, aby se děti nepokazily. Proti sobeckosti je třeba napomínati, že není všecko naše, co vidíme, že třeba šetřiti cizího majetku; proti ukrutnosti poučiti, že také jiný člověk, i zvíře cítí bolest, proti krádeži vedle jiných prostředků sluší nedávati dítěti peněz, poněvadž dítě je utratí a touží si je opatřiti tajně — peníze jsou hotovou zkázu dětí; proti lži — objasniti škodlivost neupřímnosti; proti pomstychtivosti, udeří-li se dítě, vysvětliti mu, že je tím samovinnou; proti svéhlavosti — nedati dítěti než jen to, čeho je třeba, pláče-li, neohlížeti se po něm, samo přestane, vidí-li, že pláč jeho jest bez všeho účinku.

—lek.

Spisy redakci zaslané.

Vlast. Časopis pro poučení a zábavu. Red. Tom. Škrdlé, vyšlo právě číslo 3. (prosinec) ročník XIII. s následujícím obsahem: O původu národní písně. Píše Alois Hlavinka. (Pokr.) Zlomek legendy o sv. Janu. Báseň od Vladimíra Hornova. Příteli. Báseň od Ed. St. Kalsala. Cesty bludu a pravdy. Napsal Jos. Flekáček. (Dokonč.) Sociální část literárního sjezdu družstva Vlast. (Dokonč.) Dcery popovy. Povídka od Markéty Paradovské. Z francouzského přeložila Jana Krunertova. (Pokr.) Mistr Jan Hus. Sepsal Dr. Frant. X. Kryštůfek. (Dok.)

Poznámky k slavnostem poděbradským. Napsal Pravdomil Vlastislav Historický. Na Červené řece Cestopisné črty V. F. Úslavinského. (Dok.) Pan rada: Obrázek od Bohumila Brodského. (Pokr.) Václav Špaček, řídící učitel v Košátkách. Píše Tom. Škrdlé. Umění. Píše dr. Antonín Podlaba — Hudba. Píše Václav Müller. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy — Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ ročníku XIII. obnáší ročně 5 zl., půlletně 2 zl. 50 kr. a zasílá se administraci „Vlasti“ v Praze čís. 234—I. (Jilská ulice).

Dělnických novin vyšlo roč. VI. čís. 8. Redaktor Tomáš J. Jiroušek. — Z obsahu vyjímáme. Vánoce. Časová úvaha. Napsal dr. Rudolf Horský. — Máme býti proletáři? T. J. J. — Z celého světa — Různé zprávy. — „Dělnické Noviny“ vycházejí 1. a 16. každého měsíce. Doporučujeme co nejlépe.

Nadace církevní zvláště mešní. — Po stránce historické, právně kritické a najmě praktické podává Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána v Praze. Schváleno nejdůst. konsistořem: kníž. arcibiskup. v Praze a biskup. v Hradci Králové a v Budějovicích. V Praze. Cyrillomethodějská knihtiskárna V. Kotrba. — Nákl. vlastním. Cena 1 zl. — Praktickou a spolehlivou tuto knížku doporučujeme co nejlépe.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Redakci vede Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. — Cyrillomethodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Roč. IV. seš. 2. vykazuje tento

obsah: (Listy homiletické): Hod Boží vánoční (Vinc. Drbohlav). Svátek sv. Štěpána (Karel Otman). Neděle po narození Páně (Bohumír Tomíček). Poslední den v roce občanském (Dr. Jos. Burian). Svátek Obřezání Páně (K. Otman). Neděle po Obřezání Páně (Karel Otman). Slavnost Zjevení Páně (Karel Janský). Neděle I. po Zjev. Páně (Boh. Tomíček). Neděle II. po Zjev. Páně (Václ. Davídek). Neděle III. po Zjev. Páně (Dr. Jos. Burian). Promluva (Fr. Kolísek). — Listy katechetické: Podobenství v katechesi (Klem. Markrab). Katechese biblické (Fr. Vohnout). O svatých svátostech (Jan Nep. J. Holý). Katechismus v příkladech (Václ. Davídek). — Listy vědecké: Z výkladu knihy Soudců. Píše prof. Dr. Jarosl. Sedláček. O filiálních kostelích a jejich právních poměrech. Napsal Dr. Ant. Brychta. O mších zádušních po stránce liturgické. Sebral a sestavil Jos. Lhotský. Z praxe duchovní. Podává Dr. Jos. Burian. Romanarum Congreg. decreta novissima. Literární oznamovatel. — Doporučujeme co nejlépe.

KONKURSY.

V Královéhradeckém okr.: m. říd. uč. v Černilově Od 9./12. — **V Prachatickém:** m. poduč. v Husinci, Liběčicích, Lažicích, Sv. Máří, Mičovicích, Němčicích; m. podučitelky v Netolicích (2). Od 11./12. — **V Českobrodském:** m. učitele II. odb. na m. šk. chl. v Českém Brodě a Černém Kostelci; m. učitelky III. odb. na m. šk. d. v Černém Kostelci; m. uč. v Kolodějích; m. poduč. v Čes. Brodě, Říčanech, Kounicích, Mnichovicích, Škvorci, Hrušicích, Přerově, Říšimasech. Od 11./12. — **Ve Vinohradském:** m. uč. III. odb. na m. šk. chlap. na Král. Vinohradech a v Žižkově; m. učitelek pro I. a III. odb. na d. m. šk. v Žižkově; m. učitelek v Žižkově, Nuslích-Pankráci, Podolí; 2 m. podučitelky v Nuslích-Pankráci; m. katech. v Žižkově (2), Michli; místo poduč. na Král. Vinohradech a Michli. Do 1./2. — **V Pelhřimovském:** m. uč. pro I. odb. v Kamenici n. L. a m. učitelky I. odb. v Pelhřimově; m. říd. uč. ve Velké Chýšce, Hodějovicích; m. spr. šk. v Mezné a St. Bostěchově; m. uč. v Hodějovicích, Březině, Lepici, Mezilesi, Věžné, Černově, Putimově, Pacově; m. učitelky v Pelhřimově; m. poduč. v Horní Cerekvi, Bozejově, Nové Cerekvi, Dolní Cerekvi, Cetorazu, Částrově, Velké Chýšce, Chvojnově, Lidmaně, Oustrasíně, Pošné, Rodinově, Rohožné, Rynárci, Červené Řečici, Temnici, Horní Vsi, Vyskytně a po dvou: v Deštné, Mnichu, Novém Rychnově; m. podučitelky v Pelhřimově. Od 14./12. — **V Lounském:** m. spr. šk. v Týnci Mnichovském; 2 m. zat. poduč. a 2 m. zat. podučitelky. Od 17./12. — **V Praze:** m. učitelů na Manínách a u sv. Kříže Většího; m. učitelek v Bubnech a na Hradčanech. Do 31./1. — **V Jilemnickém:** m. uč. v Roztokách a Bratrouchově; m. poduč. v Poniklě, Benecku, Mříčné, Hořejších Štěpanicích, Vichově, Vysokém. Od 18./12. — **V Rychnovském:** m. uč. v Rovni, Voděradech; m. poduč. v Sudislavi, Černikovicích, Chlenech, Javornici, Líčně, Lukavici, Skuhrově. Od 18./12.

Morava. V Novo-Městském okr.: m. řed. m. šk. ve Žďáru; m. uč. ve Věcově. Do 15./1. — **Ve Velko-Meziříčském:** m. uč. ve Velkém Meziříčí a Tasově. Do 10./1. — **V Moravsko-Krumlovském:** m. uč. v Hrotovicích. Do 10./1. — **V Uhersko-Hradištském:** m. poduč. ve Starém Městě, Polešovicích, Jarošově, Orchově, Zlechově; m. podučitelky ve Zlíně. Do 6./1. — **V Zábřežském:** m. poduč. v Bušině. Do 10./1. — **V Hranickém:** m. poduč. v Jezernici. Do 15./1. — **Ve Šternberském:** m. uč. ve Štěpánově; m. poduč. v Hnojicích. Do 15./1. — **V Boskovickém:** m. poduč. ve Vilémovicích. Do 20./1. — **V Novo-Jičínském:** m. spr. šk. ve Lhotě — do 20./1.; m. poduč. a podučitelky v Příboru do 15./1. — **Ve Valašsko-Meziříčském:** m. poduč. ve Velké Bystřici a Velkých Karlovicích. Do 15./1. — **V Dačickém:** m. spr. šk. ve Světlé; m. poduč. v Mrakotíně; m. podučitelky v Telči. Do 15./1. — **V Jihlavském:** m. uč. katol. náb. v Rybném; m. poduč. v Lukách. Do 31./12. — **V Kyjovském:** m. poduč. v Kostelci. Do 31./12. — **V Třebíčském:** m. poduč. v Sedleci. Do 10./1.

Obsah: Douška ku článku „Malý Bosko v Rakousku.“ Píše Fr. Vaněček. (Pokrač. a dokončení.) — Péče o mládež škole odrostlou. Podává Alojs Dostál. (Dokončení.) — Vychovatelské papěrky. Píše L. Grossmannová-Brodská. — Směs. — Literatura. — Konkursy. — Titul a obsah: Promluvy nedělní a sváteční. Pořádá Václav Černý, c. k. professor. — Zvl. příloha: Titul a obsah na „Vychovatele.“

VYCHOVATEL.

LIST

VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ROČNÍK XI.

MAJITEL A VYDAVATEL :

DRUŽSTVO „VLASŤ“

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR

FRANTIŠEK POHUNEK.

V PRAZE 1896.

TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY VÁCLAV KOTRBA.

NÁKLADEM DRUŽSTVA „VLASŤ.“

O B S A H.

	Strana
Atheistická škola v Itálii a její následky. — Jos. H—k.	229
Auktorita učitelova. — F. J. Konečný	219,
237, 249 a	261
„Babička“ Boženy Němcové — její paedagogický a literární význam. — Vojt. —áč. 54, 78 a	90
Bez hluku, tiše, ale jistě výše! — Aug. Rozsypalova	29
Biblická dějeprava — některé myšlenky o vyučování jí. — Dr. Jan Sýkora 6 a	13
Český učitel, chraň si svoji školu. — L. + 10.	358
Církevní rok — o něm vůbec a jeho významu vychovatelském zvlášť. — Fr. Halbich	151
Církevní rok — jak nám jest učiti o jedno- tlivých jeho dobách. — Fr. Halbich	171
Hlas — užívání ho při vyučování. — Al. Dostál	230
Katechismus americký Färberův. — Fr. Vaněček 176, 187 a	198
Kázeň — co jest příčinou klesání kázně ve školách a jak tomu odpomoci	114
Liturgika — některé pokyny k vyučování jí. — E. Cívka. 300, 312 a	324
Malý Bosko v Rakousku. — Fr. Vaněček 297. a	310
„Malý Bosko v Rakousku“, douška ku článku tomu. — Fr. Vaněček 417 a	429
Malá úvaha o některých poměrech časových. Aug. Rozsypalova 148 a	157
Mládež zločinná. — Liga + 100.	109
Mládež — o písemnictví pro ni. — L. Gross- mannová-Brodská 253 a	277
Mládež škole odrostlá — péče o ni. — Al. Dostál 398, 407, 421 a	432
Modlitba ve škole	173
Náboženství na školách německých v Praze. (Časová úvaha) — Jos. H—k.	64
Obrazy z dějin vychovatelství. Wimpfeling Jakob. — Jos. Zelenka 160, 185, 240, 251 a	264
O osnovách učebních 196, 209 a	221
O postupu učitelů se žáky. — V. M. 62. 348 a	360
O letorách. — Jos. Moudrý 336, 362 a	373
Paedagogika — na jakých základech stavi a kterak. — Dr. Eug. Kadeřávek	127
Paedagogika křesťanská a moderní huma- nita. — F. J. Konečný 139, 152 a	162

	Strana
Profily vychovatelské. — Fr. Horáček 1, 27, 37, 52, 62, 273, 285, 334, 345, 369, 381, 393 a	405
První zazrak Pána Ježíše. — Dr. Jan Sýkora	73
Různé obrazy o téže věci. — Jan Nep. Jindra 409 a	422
Sebeovládání — jak děti k němu nabádati. —ka.	383
Supernázornost. — L. + 10. 266 a	280
Staré a nové myšlenky o karakteru. Kl. Markrab. 3. 26, 49, 85, 121, 134, 145, 169, 181 a	193
Učení svaté Církve katolické podle dva- náctera čísel 377 a	387
Učebnice nynější — náboženství pro školy obecné. — Jos. Zelenka 316 a	351
Učitel jinověrec na katolické škole 100, 124 a	135
Učitelé Češi na německých školách	326
Věrouka na gymnasiích. — Jos. Havránek	205
Vychování národní. — Jos. Moudrý 17, 39, 75, 87 a	98
Výchova mládeže — o systému praeventi- vním v ní. — Jos. Mergl 226 a	243
Vychování nucené — jeho zásady. — Jos. Kousal 287, 302 a	321
Vychovatelské paběrky. — Píše L. Gross- mannová-Brodská	434
Výchovy školní zdar. — B. M. Kulda	304
Vyznání náboženské dítek. — F. Perka 291, 315, 353, 385, 399 a	410
Za našim milovaným ředitelem. — Mar. družina učitelek	189
Zpěv církevní a hudba na ob. školách a uč. ústavech. — Štěpán Djakovič	211
— — — — —	
Feuilleton. — Zpěvák 256, 305, 339 a	379
Hlídka časopisecká — 31 a	177
Konkursy v každém čísle. —	217
Literární sjezd družstva Vlast	217
Literatura — 11, 23, 34, 45, 58, 71, 83, 95, 103, 202, 234, 246, 271, 319, 329, 341, 366, 379, 414 a	426
Listárna redakce —	72
Směs v každém čísle. —	416
Spisy redakci zaslané v každém čísle. —	428
Vyhlaška —	143
Zasláno — 47, 156, 192. 248, 308 a	143
Zlatá Bible, —k.	143

